

ТАФАККУР ГУЛШАНИ

ВАТАНДОШ ҲАМДА ХОРИЖИЙ
АЛҶОМАЛАРНИНГ
АФОРИЗМЛАРИ ВА
ҲИКМАТЛИ СЎЗЛАРИ

Вл. ВОРОНЦОВ
композицияси

Сайқалланган ўзбекча қайта нашр

Тошкент
Ғафур Ғулом номидаги
Адабиёт ва санъат нашриёти
1989

ШАРИФА АБДУРАЗЗОҚОВА
таржимаси

Вороңцов В.

Ватандош ҳамда хорижий алломаларнинг афоризмлари ва хивмағли сўзлари (В. Вороңцов композицияси; Ш. Абдураззоқова таржимаси. – Т.: Адабиёт ва санъат нашриёти, 1989. – 464б.

Ушбу мажмуа бир неча йил муқаддам чоп этилган эди. Қўнлаб китобхонлар нашриётимизга мактуб йўллаб, мазкур тўплам қайта нашр қилинишни сўрамоқдалар. Шунга кўра нашриёт бу китобни такроран чиқаришни лозим топди.

Мажмуа ўтминда янаган мутафаккирлар, шунингдек, ҳозирда ҳаёт алломалар қадимига мансуб сархил афоризм, ибратли ҳикматлардан иборат.

Вороңцов В. Симфония разума

4703000000 112

----- 88 89

M352(04) 89

ISBN 5—635—00915—X

ТАРЖИМОНДАН

«Инсон тафаккури ва тажрибасининг боқий хазиналари минг йиллар оша сўзда жамланади ва абадул-абад яшайди». Қўлингиздаги китоб Михаил Шолохов айтган бу фикрнинг яққол исботидир. Марҳум Вл. Воронцов композициясидаги ушбу афоризмлар ва ҳикматли сўзлар тўплами 1981 йили Ғафур Ғулом номидаги нашриётда ўзбек тилида чоп этилган эди. Ватандош ва хорижий алломаларнинг ҳаёт, одамлар учун сув-ҳаводек зарур бўлган дурдона фикрларини ўз ичига олган бу китоб нашрдан чиқиши биланоқ халқ орасида тез тарқалиб кетди. Қутубхоналарда ҳам уларнинг «соғ» жилдини топиш қийин, қўлдан-қўлга ўтавериб, йиртилиб кетган нусхаларини кўриш мумкин. Шу сабабли кўп мингли китобхонлар манфаатидан келиб чиқиб, нашриёт бу китобни яна қайта нашр этишга қарор қилди.

Афоризмлар китоби, айрим кишилар ўйлаганидек, архивариус титкилаб тўплаган жўн мажмуа эмас. Бундай тўпламлар ўзига хос фалсафий-адабий жанр бўлиб, улар замондошимизнинг маънавий оламини бойитиши керак. Чунки қадимги Рим файласуфи Цицерон айтганидек, «мухтасар ифодаланган ўткир фикрлар ҳаётни яхшилашга хизмат қилади». Тўплам тузувчиси буюк алломаларнинг фикрларини мисқоллаб жамлаганидан ташқари, уларни ҳозирги кескин давримиз кўндаланг қўяётган долзарб вазифалар ва муаммоларга жавоб берадиган тарзда «жойлаштириб» ҳам чиққан. Ҳикматли сўзлар мана шундай муайян изчиллик, ўзаро ички мутаносиблик, мантиқий ривожланиш асосида уюштирилгандагина китобхоннинг ақли ва онига таъсир этади. Натижада юзаки қаралса на вақт жиҳатдан, на маънавий-ғоявий жиҳатдан бир-бири билан боғланмаган муаллифларнинг фикрлари қандайдир «умумий» йўналиш касб этиб, ҳозирги кун кишиларининг фикр-ўйлари, орзу-умидларига монандлашади.

Давримиз, асримиз — мураккаб давр, мураккаб аср. Ҳозирги одамларга зўраки, қуруқ насихатгўйлик, ақл ўргатиш ёқмайди. Ҳар бир одам у ёки бу даражада ўзича нима яхши-ю, нима ёмон, нима одобга кирди-ю, нима кирмайди, деган саволларни ўз олдига қўйиб, ҳаминша уларга жавоб излайди. Айни шундай вазиятда асрлар оша яшаб келаётган ҳикматли сўзлар, буюк ёзувчилар, мутафаккир ва олимлар айтиб қолдирган фавқулодда

фикрлар шу қадар асқотадики, китобхон уларга чин юракдан ишонади ва қўнглини беради.

Хуллас, ватандош ва хорижий алломаларнинг тўпلامда йирилган афоризмлари, ҳикматли сўзлари ва фикр-мулоҳазалари одамларни чинакам тарихан ўзига хос характерга эга бўлишидан қатъий назар, теран тафраккур самаралари ҳеч қачон ўз қиммати ва актуаллигини йўқотмайди. Айниқса, партиямиз жамиятимизни қайта қуриш, тараққиётимизни жадаллаштириш, мамлакатимиз ҳаётида социал адолатни қарор топдиришдек буюк, оламшумул вазибаларни ҳал этаётган ҳозирги кунда ушбу тўпلامда кўтарилган маънавий-ахлоқий масалалар алоҳида аҳамият касб этади.

Маълумки, кейинги йилларда ошқоралик, ҳаётимизни демократлаштириш борасида мамлакатимизда мисли кўрилмаган ижобий ўзгаришлар юз берди ва юз беряпти. Партиямизнинг 1985 йил апрель Пленуми, XXVII съезди, XIX Бутуниттифоқ конференцияси ва Халқ депутатлари съезди ҳужжатларида, КПСС Марказий Комитети Бош секретари Михаил Сергеевич Горбачев докладлари ва нутқларида турғунлик йилларидаги нуқсон ва иллатлар рўй-рост очиб ташланди ва турмушимизни янги босқичга кўтаришдаги аниқ режалар белгилаб берияпти. Ушбу тўпلامда ҳам келтириб ўтилганидек, «Манфаатпарастлик — разилликнинг боши» (М. Горький), «ўзини меҳнатдан озод қилиш — жиноят»лиги (Л. Толстой), «инсон фаолияти юксак ғоя билан суғорилмаган бўлса, самарасиз ва ҳеч нарсага арзимаслиги» (Н. Чернишевский), «айбдор бўлмаслик учун минг қарра ҳақ бўлмоқлик даркор»лиги (Бальзак) ҳозирги кунда баралла айтиляпти ва муҳими — шунга амал қилиняпти.

Қўлингиздаги китоб ҳам ҳаётимизни қайта қуриш, демократия ва ошқоралик ишида халқимизга сўзсиз кўмакдош бўлишига ишонамиз.

МАДАНИЯТНИНГ ВОРИСИЙЛИГИ ҲАҚИДА

...Марксизм буржуазия даврийинг энг қимматли ютуқларини асло инкор этмади, балки, аксинча, инсоният тафаккури ва маданияти икки минг йилликдан кўпроқ тараққиётида эришган қимматли нарсаларининг бирини ўзлаштирди ва қайтадан ишлаб чиқди.

В. И. ЛЕНИН

Пролетар маданияти инсониятнинг капиталистик жамият, помещиклар жамияти, амалдорлар жамияти зулми остида яратган билим бойликларининг қонуний тараққийсидан иборат бўлмоғи лозим.

В. И. ЛЕНИН

Агар социализм буржуазия маданияти, капитализм маданияти яратган техникадан, маданиятдан, аппаратдан фойдаланишни ўрганмаганида у юзага чиқмаган бўлур эди.

В. И. ЛЕНИН

Капитализм қолдирган барча маданиятни қабул қилиб олиш ва унга асосланиб социализм қуриш лозим. Барча фан, барча техника, барча билим, санъатни қабул қилиб олиш лозим. Буларсиз биз коммунистик жамият ҳаётини қуролмаймиз.

В. И. ЛЕНИН

Диалектика учун қуруқдан-қуруқ инкор, бекордан-бекор инкор, *скептик* инкор, иккиланиш, гумонсираш характерли эмас — диалектика, шубҳасиз, ўзида инкор элементига ва шу билан бирга ўзининг ғоят муҳим элементига эгадир, — йўқ, диалектика учун алоқадорликнинг моменти сифатидаги, тараққиётнинг *моменти* сифатидаги инкор, ижобийни сақлаб қолиш йўли билан бўладиган, яъни ҳар қандай иккиланишларсиз, ҳар қандай эклектикасиз инкор характерлидир.

В. И. ЛЕНИН

Ўзгалликни сақламоқ керак, уни намуна сифатида олмоқ, ҳатто у «эски» бўлганда ҳам унга асосланмоқ лозим. Нима учун биз бундан кейинги тараққиёт учун бошланғич нуқта сифатидаги чинакам нафисликдан юз ўгиришимиз, у фақат «эски» бўлганлиги сабаблигина ундан воз кечипшимиз керак?

В. И. ЛЕНИН

Маданиятни юксалтирмоқ учун маданият тарихига, кишиликнинг барча маданий меросига мурожаат этмоқ зарур.

М. И. КАЛИНИН

Коммунистик ахлоқ одамларнинг барча илгариги тажрибаларини инкор этмайди, аксича, уни ўз таркибига олади. Коммунистик ахлоқ инсоният ахлоқининг юксак формасидир.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Биз биламизки, инсоният бир-бирига душман гуруҳларга, энг аввало синфларга бўлинган, аммо биз, барча тўсиқлар ва зиддиятлардан қатъий назар, ҳамма синфларнинг навқиронлик ёшида уларнинг илғор курашчиларини олдга интилиш истаги жиҳатидан бирлаштириб турувчи буюк сарҳад борлигини ҳам биламиз.

А. В. ЛУНАЧАРСКИЙ

Инсоният ҳаётида асрлар оша уланиб келаётган тафаккур давомийлиги мавжуд.

И. М. СЕЧЕНЕВ

Ҳамма халқларга тегишли умумий бойликлар ҳам борки, улар даҳолик нишонларини асрлар давомида сақлаб келади-ган фан, адабиёт ва санъатнинг буюк асарларидир. Бу маданий мерос инсоният учун туганмас булоқдир.

Ф. ЖОЛИО-КЮРИ

Бизда минглаб йиллар давомида миллиард-миллиард одамлар орасидан етишиб чиққан буюк донишмандлар тафаккурининг шундай асл мевалари мавжудки, бу буюк инсонларнинг ақл дурдоналари вақт синовига чидаш бериб, ғалвирдан ўтиб келмоқда. Ўртамиёна нарсаларнинг бари итқитиб ташланиб, фақат ўзига хос, теран, зарур нарсаларгина қолган...

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Давримиз шунинг учун ҳам улуғворки, у кўп асрли кишилик жамиятидаги энг қимматбахо бойликларни ўзлаштириб олади. Асрлар оша ярқираб тургувчи бу бойликларни унутиб, давр чанги ортида қолдирмайди. Ўтган авлодларнинг илғор намояндалари коммунистик жамиятга кириб бориш ҳуқуқига тўла эгадирлар.

К. Г. ПАУСТОВСКИЙ

Мен қадимги донишмандларнинг ўз асарларида бизга қолдириб кетган ақл дурдоналарини кўздан кечираман; агарки биз уларда нимадир яхши бир насага дуч келсак, уни ўзлаштириб оламиз ва жуда катта фойда орттирган ҳисобланамиз.

СУҚРОТ

Олга интилган ҳар бир киши ўтмиш ва ўз даври бойликларидан фойдаланиши турган гап.

А. ДИСТЕРВЕГ

Мукамал заковат, агар таъбир жонз бўлса, аввалги барча асрлардаги ақлни ўзида мужассам этади.

В. ФОНТЕНЕЛЬ

Халқ — бамисоли олтин қидирувчи, дур қидирувчидек гап: у фақат энг нодир, энг буюк нарсаларнигина ажратиб, авайлаб, бағрида асраб, неча ўн йиллар давомида сайқаллаб келади.

М. И. КАЛИНИН

Қадимги донишмандлик шу қадар кўп дурдоналарни мерос қолдирганки, уларни бир-бирига қалаб чиқиш натижасида бутун бир йиқиб бўлмас девор вужудга келган.

М. Е. САЛТИКОВ-ШЧЕДРИН

Инсоннинг энг яхши ва
гузал фикрларини жамлаш бе-
қиёс хазина яратиш бўлур эди.
Ж. ДЕЛИЛЬ

Турли-туман тарбиявий ҳико-
ятлар ва ҳикматли сўзларни
тўплаш тенгсиз давлатдир.

И. ГЕТЕ

Мақолга айланиб кетган ёки
алифбе ва китобларни безаб

турувчи кўпгина ҳақиқатлар
агар биз учун жонсиздек ва
сийқа гаидек туюлмаганда эди.
Биз ниҳоятда ақлли ва жуда
бахтли одамлар бўлардик.

Д. И. ПИСАРЕВ

Донолар бисотини ўрганиш
бизни юксакликка кўтариб, қуд-
ратли ва олижаноб инсонга
айлантиради.

Я. КОМЕНСКИЙ

АФОРИЗМЛАР ҲАҚИДА

Шунақанги ўткир сўзлар бўладики, улар анча мураккаб ҳодисаларнинг моҳиятини ҳам ажойиб аниқлик билан ифода-лаб беради.

В. И. ЛЕНИН

Шунақанги лўнда ҳикматли сўзлар ёки мақоллар борки, уларни ҳамма билади ва ҳамма фойдаланади. Агар бундай ҳикматли сўзларга барча кишилар ишонишмаганда эди, улар асрлардан-асрларга ўтиб келмасди.

КВИНТИЛИАН

Халқ донишмандлиги одатда ҳикматли сўзларда ифодаланади.

Н. А. ДОБРОЛЮБОВ

Лўнда фикрлаш халққа хос...

М. ГОРЬКИЙ

Мен мақоллардан жуда кўп нарсани, бошқача қилиб айтганда, — лўнда фикрлашни ўрганганман.

М. ГОРЬКИЙ

Инсон тафаккури ва тажрибасининг боқий хазиналари минг йиллар оша сўзда жамланади ва абадул-абад яшайди.

М. А. ШОЛОХОВ

Кишиларнинг ақл бовар қилмас даражадаги хилма-хил муносабатлари халқнинг гоят сайқалланган ҳикматли сўзлари ва афоризмларида ўз аксини топган.

М. А. ШОЛОХОВ

Қадимдан одамларнинг доно ва бағоят гўзал ҳикматли сўзлари мавжуд; биз улардан ўрганмоғимиз даркор.

ГЕРОДОТ

Буюк фикрларга вақт ҳам кор қилмайди, улар кўп асрлар муқаддам ўз муаллифлари онгида дастлаб қай тарзда юзага келган бўлсалар, ҳозир ҳам худди ўшандай долзарблигича қолаверадилар.

С. СМАЙЛС

Мазмуни теран ва топиб айтилган ажойиб ҳикматлар ҳеч қачон унутилмайди: улар авлодлардан-авлодларга ўтиб, бутун асрлар давомида хотирада сақланади.

Л. БЕРНЕ

Ҳаётда, ўрни келганда, доим биз Пушкин, Крилов, Грибоедов афоризмларини ишлата-

мизу, лекин энди у сатрларнинг муаллифларини эсламай туриб, улардан худди халқ қўйма доишмандлиги сифатида фойдаланамиз.

Я. КОЛАС

Кўчирмалар, нодир фикрлар ва шу сингарилар серқирра шишага қийс — улар ёзувчиларнинг асарларида сочилиб ётган ақл, билим ёгдуларини бир ерга жамлайди ва бу ёгдуларни ўқувчи онгида ўзгача куч ва жонли тарзда мужассамлаштириб беради.

Ж. СВИФТ

Айрим фикрлар бир ерга жамланган нур оқимидек одамни у қадар чарчатмайди.

П. БАУСТ

Афоризмлар — фалсафий мушоҳадаларни ифодалашнинг деярли энг қулай шаклидир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ахлоқ узундан-узуни гап, насихатгўйликдан кўра ихчамгина ҳикматли сўзларда яхши ифодаланади.

К. ИММЕРМАН

Афоризмлар ҳаёт дарахтида етилган мевадек бўлиши керак.

Ж. НИЗАР

Афоризмлар — ихчам шаклдаги донолик, фикр ва туйгулар жавҳари.

У. ОЛЖЕР

Мақоллар улкан маънонинг уч-тўрт оғиз сўз билан ифодаланган шаклидир.

Т. ФУЛЛЕР

...Нисбатан умумий ва айни пайтда энг характерли ўзига хос белгиларнинг дефиниция деб аталувчи қисқа изоҳи *одатдаги қўлланиш* учун кўпинча фойдали ва ҳатто зарурдир, фақат дефинициядан ўзи ифодаланиши мумкин бўлганидан кўпроқ нарса беришини талаб қилмасалар, у зиён ҳам келтирмайди.

Ф. ЭНГЕЛЬС

Жамики ҳикматли сўзларда тугаллик маълум даражада қисқа ифода шаклига қурбон берилади.

С. ЖОНСОН

Ақл фикрнинг бир тутамгина нури ва ёгдусини тўшлаб олиб, шу беозор лаззатни ҳамма нарсани системага солиш ва ҳамма нарсани муҳокама қилиш касали билан хароб этмагани ҳолда ундан завқланган маъқул.

А. ФРАНС

Шундай фикрлар борки, уларни бениҳоя кенг маънода қўллаш мумкин; шу сабабдан бундай фикрлар қанчалик кўпчиликка мос шаклда ифодаланган бўлса, ақл ва юракка шунчалик кўп озиқ беради, улар шу даражада чуқур хис этилган фикрлар бўлиб чиқади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ахлоқий афоризмлар маънавиятдаги мустаҳкам негизларни, инсон фаолияти ва онгидаги сабр-бардош асосларини белгилаб берувчи ҳаётини мажбуриятларни, турмуш доишмандлиги, нуқтани назарларни қисқа шаклда баён этади.

Г. ГЕГЕЛЬ

Биз фақат кишиларнинг хизматинигина эмас, уларнинг сўзларини ҳам хотирада сақлашимиз даркор. Нутқлар, номалар ва ҳикматли сўзлар мажмуалари — ўша сўз, ўша фикрларнинг чинакам хазинаси.

Ф. БЭЖОН

Буюк донишмандлар ҳикматли сўзларнинг кони бўлганлар.

Улардан ҳар бир киши ҳаёт учун фойдали жуда кўп фикрларни топиши мумкин.

ФЕОКРИТ

Тоза қалбдан сўз симиргин, доноларга инонгин,

Тоза қонга сингиган бўй узок муддат сақланур.

ГОРАЦИЙ

Донишмандлар ақлни тиккан метин каби мустаҳкам

Чўққиларни забт этишдан катта бахт йўқ оламда.

ЛУКРЕЦИЙ

Ҳикматли сўз ва афоризмлар — чинакам ҳаётини донишмандлик ва адабиётнинг магзи эканини, ҳикматли сўз ва афоризмларга бой китобларгина кўпроқ наф беришини унутмаслик керак: одамлар китоб ўқиётганда асосан шу ҳикматли сўзларни излашлари зарур.

Ж. МОРЛЕВ

Ҳар кун ақалли битта қўшиқ эшитиш, яхши расм кўриш ва иложи бўлса истаган бир ҳикматли сўзни ўзлаштириб олмақ даркор.

И. ГЕТЕ

Классиклардан ўрганиш ажойиб натижа беради, дарвоқе, уларда ҳаммавақт нимадир учрайдики, у миянгга қаттиқ ўрнашиб қолади, қон ва жисминга ўтади.

Я. КОМЕНСКИЙ

Мутафаккирларнинг фикрлари билан танишиш мия учун тенгсиз машқ: ақлга ақл қўшади ва фикрни чархлайди.

И. ГЕРДЕР

Мухтасар ифодаланган ўткир фикрлар ҳаётни яхшилашга кўп хизмат қилади.

ЦИЦЕРОН

Теран фикрлар — ақлга ўрнашган пўлат миҳдек, уларни суғуриб бўлмайди.

Д. ДИДРО

Сўзлар — асрга, фикрлар эса асрларга татийди.

И. М. КАРАМЗИН

Лўнда ҳикматли сўзлар кишиларнинг миясига сингиб қолади, илдиз отиб, гуллайди, ҳосил беради ва ҳамиша таъсир кўрсатиб боради.

Ф. БОДЕНШТЕДТ

Фикр ва ҳикматли сўзлар, хонани безаб турган гул сингари кўнгилни безайди.

Э. КАШИЕВ

Гўзал ташбеҳлар гўзал фикрга ярашиб, уни авайлаб туради.

В. ГЮГО

Ҳикматли сўз китоблари ақлнинг мустақил фаолиятига

нафақат тазйиқ ўтказади.
аксинча, мустақил фаолиятга
чорлайди.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Лўнда фикрларнинг афзал-
лиги шундаки, улар жиддий
китобхонни ўзича ўйлашга
мажбур этади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Аксари ҳолларда ёшларнинг:
мен бировнинг ақли билан яша-
майман, деган гапларини эши-
тасан. Ўйлаб кўрилганларни ўй-
лаб ўтириш сенга не ҳожат?
Тайёрини олиб, олга кетавер.
Инсониятнинг қудрати шунда.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ўзи билан ўзи ўралашиб, ҳеч
кимни тан олмай қўйганларга
таъна бўлмасину, яхши фикр

қаердан олинганидан қатъий
назар, ўзингнинг нодон фикр-
рингдан кўра афзалроқдир.

Ф. ЛАМОТ-ЛЕВАЯЕ

Мен, айниқса, зиддиятли
ҳодисаларга синчковлигимни
уйғотувчи ва ўша зиддиятларни
ҳал этиб берувчи ҳар турли
ихчам ҳикматли сўзларни кадр-
лайман.

И. ГЕТЕ

Ақлли одам доимо буюк ки-
шилар синовидан ўтган йўлни
танлаши ва энг ажойиб шахс-
ларга тақлид қилиши керак,
чунки у мабодо ўша буюклик
даражасига кўтарилолмаган тақ-
дирда ҳам ҳар нечук қиттай
бўлса-да, унинг ёғдусини эмади.

Н. МАКИАВЕЛЛИ

ВАТАН, ВАТАНПАРВАРЛИҚ ВА ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМ ҲАҚИДА

СОВЕТ ХАЛҚИНИНГ УЛУҒВОРЛИГИ

...Биз шундай халқмизки, — алоҳида хизматларимиз ёки тарихан олдиндан белгилаб қўйилган йўлимиз туфайли эмас, балки тарихий вазиятларнинг алоҳида мос келуви туфайли, — халқаро социалистик революция байроғини кўтариш шарафини ўз зиммамизга олганмиз.

В. И. ЛЕНИН

Революцияни, яъни маълумларнинг зolimларга қарши буюк, бирдан-бир қонуний ва адолатли урушини бошлаш шарафи ва бахти *биринчи бўлиб* рус ишчилари зиммасига тушди.

В. И. ЛЕНИН

Биз энг эски, қудратли, ёввойи ва йиртқич монархиялардан бирини бир неча қуриб ичида емириб ташладик... Биз барча мамлакатлардаги миллион-миллион ишчиларда ўз кучларига ишонч тугдирдик ва уларни ғайратга келтирдик. Биз ҳамма ерда халқаро ишчилар революцияси шиорини майдонга ташладик. Биз ҳамма мамлакатларнинг империалистик йиртқичларига қарши кураш эълон қилдик.

В. И. ЛЕНИН

Рус революцияси бутун дунё мамлакатларига уққунлар ташлади ва ҳаддидан ошган империализмни жар ёқасига яна ҳам яқинроқ суриб қўйди.

В. И. ЛЕНИН

Совет Иттифоқи бутун дунё халқларининг энг оташин умиди самарасидир, у орзуларимизнинг жонли тимсоли, социал тараққиётнинг энг қудратли намунасидир.

Р. РОЛЛАН

Совет Иттифоқи ўзининг мислсиз қурилиши, ўзининг қаҳрамонона халоскорлиги, ўзининг ғоят кўламли тажрибаси билан кўнгина халқлар ва кўнгина одамларнинг ҳаётини нурафшон этди.

И. НЕРУДА

Миллионлаб кишилар Москвага қарайдилар-да, унда синовдан ўтган, умумбашарий аҳамиятга эга тажрибани кўрадилар; ўзининг нигоҳини янги инсоният узра фазо ёритгичлари янглиқ кўтарилаётган Кремлнинг қизил юлдузига қаратган инсон ақл-идрокига монелик қилиш мумкин эмас.

И. ТОЛЬЯТТИ

Россиядан дам-бадам шундай хабарлар келиб турибдики, улар худди қуёшни алқаган қадимги гимн сингари жаранглайди ва келажакда аланга олувчи учқунларни порлатади.

М. АНДЕРСЕН-НЕКСЕ

Россия Совет Социалистик Республикаси намунаси бутун дунё халқлари олдида жонли тимсол сифатида туради ва бу тимсолнинг ташвиқий, революционлаштирувчи таъсири ниҳоятда қудратли бўлади.

В. И. ЛЕНИН

Россия инқилоби бутун дунёга социализм йўлини ёритиб берди ва буржуазияга унинг тантанасининг таназзули яқинлашиб келаётганини кўрсатди.

В. И. ЛЕНИН

Октябрь инқилоби рўйи заминнинг барча гўшаларида пролетариат кўтарилишларига туртки бўлди.

СЕН КАТАЯМА

Ўз эрки, ўз мустақиллиги, ўз бахтини яратиш учун одамлар қай ердаки кураш олиб бормасинлар — ҳамма жойда Совет Иттифоқининг улуг тимсоли улар билан ёнма-ён туради.

Т. МАНН

Россия Октябрь туфайли инсоният тарихида раҳнамолик ўрнини эгаллади. Қуррамиздаги тараққиёт соати яқин ораларда Москвадан занг уражак.

Я. КРАТОХВИЛ

Ғарбдаги социал-демократларга насиб этмаган инқилобий

шараф ва ҳаракат салоҳияти том маънода большевикларга насиб этди: уларнинг Октябрь қўзғолони биргина рус революциясининг халоскори бўлибгина қолмай, балки халқаро социализмнинг шарафини ҳам химоя қилди.

Р. ЛЮКСЕМБУРГ

Россиядаги ажойиб ишлар менга обихаётдек таъсир қилмоқда, у ерда рўй бераётган воқеалар бутун жаҳонга халоскорлик таъсирини ўтказиши керак ва ўтказди. Россияда юз бераётган воқеалар ўз нури билан бутун Европани мунаввар этиши даркор.

Р. ЛЮКСЕМБУРГ

Россия Совет Республикаси тухмат ва ёвузлик билан ўраб олинган, лекин у ўзининг мислсиз куч-қудрати ва энг олижаноб идеаллари билан буюк иш сифатида бу нопок ва лойқа оқимлардан ниҳоятда юксак туради. Ундан янги, мухтасар дунё ўз ибтидосини олади.

К. ЛИБКНЕХТ

Рус инқилобининг ғалабаси бизга Европанинг бутун келажаги учун зарур шарт-шароитдек бўлиб туюлади. Инқилоб Европага илоҳий бир даражада таъсир кўрсатди.

Р. РОЛЛАН

СССРда социализм ғалабаси бутун дунёда социализм ғалабасининг муқаррарлигини кўрсатади.

В. ПИК

Совет Иттифоқи социал тараққиётнинг энг қудратли га-

рови ҳисобланади, инсоният бахти унинг ҳимояси остидадир.

Р. РОЛЛАН

Келажак тарихи айни Россиядан бошланади, янги дунё ҳаёти айни Россияда ниш уради.

А. ГРАМШИ

Эндиликда Лениннинг иши ўсиб ҳаммаёқни қамраб олди. Инсоният учун аҳамиятли бўлган бирон-бир воқеа йўқки, у Ленин билан, инқилоб билан боғланмаган бўлсин.

М. АНДЕРСЕН-НЕКСЕ

Рус инқилоби инсоният хотирасида узоқ вақт сақланиб қоладиган буюк ютуқ сифатида тарихга киради.

Ю. ДЕБС

Ҳозирги замон тарихида энг йирик ҳодиса ва инсоният тарихида энг улугвор воқеа бўлмиш — рус инқилоби биз учун рўйи заминга минг йилларга етгулик қилиб муҳрланган давр ҳисобланади.

О. БРАНДАО

Совет ҳуқумати инсоният тарихидаги энг улугвор зафарларни қўлга киритмоқда.

Э. СИНКЛЕР

Совет Иттифоқи кишилик жамиятини анча илгари сурди ва ёрқин бир машғала ёқдики, уни ўчириш мумкин эмас. У янги цивилизацияга пойдевор қурди, унга бутун дунё интилиши мумкин.

Ж. НЕРУ

Совет республикаси қашшоқликда тугилди. Енгилмас бу

республика барча адолатсиз ва зулмкор ҳуқуматларга ҳалокат даҳшатини солувчи янги руҳ дарғаси сифатида майтонга чиқди.

А. ФРАНС

Россия, афтидан, шу вақтгача жаҳон тарихида мавжуд бўлган мислсиз энг қудратли иқтисодий кучлардан бирига айланди.

Т. ДРАЙЗЕР

Мен Россияда мулоҳазакор халқни кўрдим. Чунончи, бизнинг кунларда амалий жиҳатдан турли ўзгаришлар маъносида ҳам, шунингдек, тафаккур соҳасида ҳам буюк янгиликлар пайдо бўлиши, бошқа бирон мамлакатга қараганда, айни шу Россияга кўпроқ насиб этади.

А. БАРБЮС

Ҳозирги вақтда Россия, инсоннинг руҳияти жиҳатидан энг қудратли қалъадир.

УОЛДО ФРЭНК

Ҳаммадан ҳам менга Россияда хусусий мулкчилик кайфиятининг батамом йўқлиги кўпроқ ёқди. Шунинг ўзиёқ халқда кадр-қиммат ҳиссининг уйғонишига олиб келган.

Р. ТАГОР

Бу ерда янги инсон ва янги давр ўз ибтидосини олмоқда. Қиёси йўқ ва мислсиз олам бунёд бўлмоқда.

Т. МАНН

Рус халқи учун чоризм зулматидан қутулишининг йўли сира йўқдек эди. Аммо Россия шундай мамлакатки, унда ақл

бовар қилмас воқеалар ҳам рў-ёбга чиқади.

А. ФРАНС

Чор империяси вайронаси устида барпо бўлаётган улуг давлатнинг саноат соҳасидаги ва социал соҳадаги ютуқлари шу қадар улканки, бутун дунёда бўлаётган ҳодисаларнинг бирортаси ҳам менда бунчалик чуқур таассурот қолдирмаган.

А. Ж. КАММИНГС

Жаҳон майдонида: бизнинг тузумимиз адолатли ва қулай ҳаётни, барча неъматларни капитал мулкдорга эмас, балки даҳоларни етиштиришга, санъат ва инсон ақлий қудратини янада такомиллаштиришга қодир бўлган меҳнаткаш халққа беришти, деган ҳақиқатни амалда исбот қилаётган миллат пайдо бўлди.

Т. ДРАЙЗЕР

Рус инқилоби инсоният учун кўпдан-кўп авлодлар ҳаёти давомида рўй берган энг муҳим воқеадир.

Т. МАНН

Улуг рус республикаси шундай мақсад билан мустаҳкам пойдевор ётқиздики, натижада инсоният одамда мудраб ётган барча ажойиб туйғуларни уйғутувчи тартиботлар сари одимлай бошлади.

Р. РЕКАБАРРЕН

Бизнинг невараларимиз тарих дарсликларини ўқий туриб ўтмиш ҳақида ўй сураб эканлар, камоли ҳайрат ва ташаккур ила улуг рус халқи қаҳрамонлигини эслайдилар.

Э. БЕВИН

Бутун дунё мазлумларининг эзгу орау-армонларини қамрайдиган ва қониқтирадиган янги жамият шакли сифатида бунёд бўлган Советлар кенг рус халқи оммасининг хилма-хил талабларига жавоб бера бориб, ўз барҳаётлигини исбот этди.

А. ГРАМШИ

Большевиклар партияси раҳбарлигидаги Россия меҳнаткашлари ҳокимияти — халқ ҳокимиятчилигининг ҳали ҳеч бир мамлакат билмаган энг чицакам кўринишидир.

В. РАМИРЕС

Бизнинг вазифамиз янги давлат — социалистик давлат қуришидир. Ана шу йўлда биз ҳормай-толмай ишлайверамиз ва бизни ҳеч қандай тўсиқ қўрқита олмайди ва тўхтата олмайди.

В. И. ЛЕНИН

Русни ҳақиқатан ҳам қудратли ва фаровон қилиш учун, — бизда табиий бойликлардан, етарли миқдордаги кишилардан ва буюк революция натижасида халқ ижодиининг ажойиб суръатда кенгайишидан иборат материал мавжуддир.

В. И. ЛЕНИН

Совет ҳаракати... Россияда қўлга киритилган, эндиликда бутун дунёга ёйилаётган, ўзининг биргина номи билан ишчиларга бутун бир программа берадиган форма шудир.

В. И. ЛЕНИН

... Бизнинг Совет социалистик республикамиз халқаро социализм машъали сифатида, барча

меҳнаткаш оммага намуна сифатида метиндек мустаҳкам туради.

В. И. ЛЕНИН

... Бизнинг коммунистик хўжалик қурилишимиз келажак социалистик Европа ва Осиё учун ўрнак бўлади.

В. И. ЛЕНИН

Ҳар бир ишчилар ҳаракати арбобининг, ҳар бир ишчилар партияси ва меҳнаткашлар ташиқлотининг, капиталистик мамлакатлардаги ҳар бир демократнинг самимияти ва ҳалоллигини улуг социализм мамлакатига уларнинг *муносабати* қандайлигиданоқ билиб, синовдан ўтказиш мумкин.

Г. ДИМИТРОВ

ВАТАНГА МУҲАББАТ ҲАҚИДА

Бизларга, яъни онгли великорус пролетарларига миллий ифтихор ҳисси ётми? Албатта ёт эмас! Биз ўз тилимизни ва ўз ватанимизни севамиз... Бизда миллий ифтихор ҳислари тўлиб ётибди, чунки великорус миллати ҳам революцион синфни яратди, инсониятга озодлик ва социализм учун курашнинг буюк намуналарини кўрсатишга қодир эканлигини ҳам исбот қилиб берди.

В. И. ЛЕНИН

Мен рус халқини билман ва унинг фазилатини бўрттиришга мойил эмасман, лекин имоним комил ва мен ишонаманки, ана шу халқ рўйи замнининг маънавий оламига ўзига хос ва теран,

барча учун муҳим бўлган алланимани олиб кириши муқаррар.

М. ГОРЬКИЙ

Мўъжизалар диёри, мўъжизалар диёри. Бу сўзлар болаликнинг сеҳрли эртақларидан бизнинг заминга, мўъжизадан-мўъжиза сари бораётган ва биз яшаётган Советлар диёрига таширф буюрди.

К. А. ФЕДИН

Биз зўр парвоз,

куч-қудрат,

нур

Эдисонлари,

Аmmo бизда энг муҳими —

қилган

инқилоб,—

Энг муҳими —

Совет юрти,

шу юрт сингари:

советвор ирода,

советвор байроқ,

советвор офтоб.

В. В. МАЯКОВСКИЙ

Ватан, яъни мазкур сиёсий, маданий ва социал муҳит пролетариатнинг синфий курашида энг қудратли омил ҳисобланади... Пролетариат ўз курашида сиёсий, социал ҳамда маданий шароитларга бефарқлик ва лоқайдлик билан муносабат билдира олмайди, бинобарин, у ўз мамлакати тақдирига ҳам бефарқ қарай олмайди.

В. И. ЛЕНИН

Ватан нима демак? Бу, ўзининг тарихий ҳаракатини мазкур майдонда камолга етказадиган бус-бутун халқдир. Бу, халқнинг ўтмиши, бугуни ва келажакдир. Бу, унинг ранг-ба-

ранг маданияти, тили, характери, бу, у томондан амалга оширилган инқилобий мақсад тарихий ўзгаришлар ва унинг тарихидаги муҳим босқичларидир.

А. Н. ТОЛСТОЙ

Совет ватанпарварлиги халқимиз тараққиётини олга сиلاجитган ота-боболаримиз ижодий ишнинг бевосита давомидир.

М. И. КАЛИНИН

Биз ўз ватанимизни севамиз, бу биз нафас олаётган ҳаводир.

А. ФАДЕЕВ

Ёқимли, нурафшон Ватан! Бизнинг мислсиз фарзандлик муҳаббатимиз — сенга, бизнинг барча орзу-ўйларимиз сен билан!

М. А. ШОЛОХОВ

Россия ўзининг буюк қисмати, буюк истиқболи ҳақидаги енгилмас бир сезгисини ўз жамоасининг маърифатли кишилари қлёфасида, қалбида сақлаб юради.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ўзликимизни таъиб, ҳаётимизни яна ва яна ҳам яхшилаб боришдек саодатли улуш биз учун бир печа юз йилларга таъминлаб қўйилган.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Ўз ватанингнинг фарзанди бўл, қадрдон тунроқ билан чамбарчас боғлиқлигини теран ҳис қил, унга фарзандона муносабатда бўл, ундан нима олсанг, юз хисса ортинг билан қайтар.

К. Д. УШИНСКИЙ

Бизнинг мамлакатимиздан бошқа турли хил давлат ва ўлкалар кўп, лекин инсоннинг туққан онаси ҳам, унинг ватани ҳам битта.

К. Д. УШИНСКИЙ

Бизни она янглиг оқ ювиб, оқ тараган ватанин севмоқ, бу муқаддас бурчдир.

М. А. ШОЛОХОВ

Ҳар бир олижаноб шахс ватан билан ўзининг қондош алоқасини, жондошлигини теран ҳис қиладди.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Мен рус халқини қалбдан севаман ва унинг бағрида бир зарра бўлмоқни ўзим учун ифтихор, шараф деб биламан.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Соғлом ақлли ва ўт юракли ҳар бир рус кишии шу пайтга довур ҳаминша ватанпарвар бўлган ва бўлажак.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Эй, муаззам Русь,
Сени севибон
Она демоққа
Бор менда асос...

И. С. НИКИТИН

Чўлда ўрмалаб юрган жониворлар ҳам тугилишданок ўз маконларини биладилар, ҳавода учувчи қушлар ҳам, денгиз ва дарёлардаги баллиқлар ҳам ўз ошёнларини ҳис қиладилар, ҳатто болари ва шунга ўхшашлар ҳам ўз уяларини муҳофаза қиладилар, — шунинг каби одамлар ҳам қаерда тугилиб нарвариш топсалар, — ўша жойга чексиз меҳр қўйган бўладилар.

Ф. СКОРИНА

Ватанпарварлик — ёлғиз ўз ватанига меҳр қўйишдан иборатгина эмас. Бу жуда катта ҳис... Бу — ватан билан ўзини бир бутун деб билиш, унинг яхши-ёмон кунларида асқатиш демакдир.

А. Н. ТОЛСТОЙ

Ким халқ билан унинг қайғу сини баб-баравар бўлишиб олмаса, унинг шодлик байрамида ўзини хўрланган ҳис этиши шубҳасиздир.

Л. М. ЛЕОНОВ

Кимки умумий фалокат дақиқаларида ватан халоскорлигидан бошқа бирон-бир ҳаёлга борса, — озод давлатда яшашга ҳақли эмас.

Ф. КЛИНГЕР

Инсон ҳаммадан аввал ўз мамлакатининг фарзанди, ватан манфаатларини дилига жо қилган гражданидир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Саховатнинг энг буюк жасурликлари ватанга муҳаббат туфайли юзага келган.

Ж.-Ж. РУССО

Ватанпарвар — ўз ватани камолоти йўлида, ўз халқига муҳаббати туфайли эзгуликлари тугул, жонини ҳам аямайдиган инсондир, халқи ва ватани озодлиги, фаровонлиги учун ўзини қурбон қилувчи инсондир.

М. ОХУНДОВ

Ватанпарварлиқнинг тарбиявий аҳамияти жуда катта, бу кишини башариёт ҳақидаги ғоялар билан улғайтирадиган мактабдир.

М. Е. САЛТИКОВ-ШЧЕДРИН

Ватан ғояси ҳамма учун бир хил манфаатлидир. У ҳалол кишиларда жасорат ҳақида фикр уйғотади, нопок кишиларни эса, агар ватан ғояси бўлмаганда қилишлари аниқ бўлган кўнгина қабиҳликлардан сақлайди.

М. Е. САЛТИКОВ-ШЧЕДРИН

Ватан ғояси шонли йилларда ҳам, кундалик ҳаётда ҳам унинг фарзандларига бирдек хос бўлмоғи зарур, бинобарин, бу ғояни чинакам ҳис этгандагина киши ўзини граждани деб ҳисоблашга ҳақлидир.

М. Е. САЛТИКОВ-ШЧЕДРИН

Ватанпарварлик тантанадор хитоблар ва умумий гаплардан иборат эмас, балки у ватанга қизгин муҳаббат ҳисси билан ортиқча дабдабаларсиз ўз фикрини билдириш, фақат эзгуликдан ҳайратланмай, балки муқаррар ҳар қаерда, ҳар қандай ватанда ҳам бўладиган ёвузлиқни жинидан баттар ёмон кўриш демакдир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ким бўлишдан қатъий назар, унинг ватанпарварлиги сўзи билан эмас, иши билан исбот қилинади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ватан олдидаги бурч инсон учун муқаддасдир.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Ватанга нафи йўқ яшалган ҳар кун, Инсон ҳаётида қолур бемазмун.

М. САЛМОН

Ватан учун чала иш қилиш, унинг учун ҳеч нима қилмасликдир.

М. РОБЕСПЬЕР

Ҳар бир рус кишининг тарихдаги ўрни унинг ватанга хизмати билан, одамий даражаси ватанга бўлган муҳаббатининг кучи билан ўлчанади.

И. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Олимақом ватанпарварлик — ватан фаровонлиги йўлида бениҳоя жонбозликдир.

И. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Ватанга муҳаббат мавҳум тусунча бўлмай, ташкилотчиликни, тараққиёт ва маданиятни талаб қиладиган реал руҳий қудратдир.

А. Н. ТОЛСТОЙ

Соф виждонли кишида ватанпарварлик ўз ватани фойдасига меҳнат қилиш иштиёқидан бошқа нарса бўлмаслиги керак ва бу бошқа бирон нарсадан эмас, балки иложи борича кўп ва хўб эзгу ишлар қилиш истагидан келиб чиқади.

И. А. ДОБРОЛЮБОВ

Ватанимиз жоңажоң Русь бизни кўпроқ ўзининг буюк келажаги билан мафтун этади ва шу билан ҳам биз беминнат ва қизгин равишда, чарчамай тер тўкишни истаймиз.

И. А. ДОБРОЛЮБОВ

Ватанга муҳаббат, аввало, унга самимият, қизгинлик билан, самарали истак билан эзгулик ва маърифат тилашдан иборатдир, унинг меҳробига ҳамма нарсани, ширин жонни ҳам

фидо этиш, ундаги барча яхши нарсаларга қизгин ҳамдардлик билдириш ҳамда унинг камолот йўлига гов тушаётган нарсаларга қаҳрли бўлмоқликдир.

И. А. НЕКРАСОВ

Ватанпарвар — ватанга хизмат қиладиган кишидир, ватан эса бу авваламбор халқдир.

И. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Ватанпарварлик — номусли ва назокатли туйғудир... Муқаддас сўзларни эҳтиёт қил, ватанга муҳаббат хусусида дуч келган жойда оғиз кўпиртирма. Яхшиси — унинг фаровонлиги ва қудрати йўлида индамайгина меҳнат қил.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Яқин-яқинларда ҳам ватанпарварлик ватандаги барча яхши нарсаларни мадҳ этишдан иборат эди; ватанпарвар бўлмоқ учун энди бу нарсалар кифоя қилмайди. Чунинчи, барча яхши нарсаларни мадҳ этишга ҳали бизда мавжуд бўлган бемаъниликларни аёвсиз фош қилиш ва таъқиб этиш ҳам қўшилган.

И. А. ДОБРОЛЮБОВ

Халқ фаровонлиги йўлида ҳар турли усулларни ахтармоқ ва иложи борича ватанга зарар етказадиган иллатларга барҳам бермоқ керак.

И. А. КРИЛОВ

Ватанпарварлик бизни маҳлиё қилиб қўймаслиги керак; ватанга муҳаббат кўр-кўрона

эхтирос эмас, балки доно ақл фаолиятидир.

И. М. КАРАМЗИН

Ҳар кимнинг ҳаёти ватанга тегишлидир, бинобарин, ажирлик эмас, балки расмана довюраклик унга фойда келтиради.

И. НАХИМОВ

Бардамлик, довюраклик, топқирлик, меҳнатсеварлик, дошшмандлик, босқинчи келгиндилар билан курашда қаҳрамонлик кўрсатиш рус халқининг тугма фазилатларидир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Энг ёқимли ва долзарб ишлар ҳам ватанга хавф солувчи хатар олдида нари суриб қўйилади.

Л. М. ЛЕОНОВ

Бизга ота-оналар, болалар, яқин хеш-ақрабодар қимматлидирлар; лекин муҳаббат бобидаги барча тасаввурларимиз биргина «Ватан»отли сўзда мужассамлашгандир. Ватанга нафи теккудек бўлса, — ахир қайси виждонли одам унинг учун жон бермоққа иккиланар экан?

ЦИЦЕРОН

Маърифатли халқларнинг ҳақиқий жасорати ватан йўлида қурбон бўлишга ҳозир эканликларидида аке этади.

Г. ГЕГЕЛЬ

Энг мақбул фазилат — ватан ва одамзодга кўрсатилган хизматда.

Ж. ДЕЛИЛЬ

Агар ҳаёт гўзаллиги ҳақида сўз борадиган бўлса, ватан учун курашда фидокорлик кўрсата

билиш гўзал ҳаётнинг энг юксак намунасиدير.

М. И. КАЛИНИН

Россия бизнинг ҳар биримизсиз ҳам кунини кўравериши мумкин, лекин биронтамиз Россиясиз яшай олмаймиз; ким усиз яшаниши ўйласа, ҳолига вай, ким усиз яшай олса, баттар бўлсин!

И. С. ТУРГЕНЕВ

Ватандан ташқарида бахт йўқ, ҳар ким жонажон ерида падиз отсин.

И. С. ТУРГЕНЕВ

Бегона юрт ватан бўла олмайди.

И. ГЕТЕ

Ватан тарқини бир нафас айлама,
Яна ранжи гурбак ҳавас айлама.

А. НАВОИЙ

Элга қўшулгон эш тонти.

А. НАВОИЙ

Ўзингни ватанга қанчалар яқин ҳис этсанг, уни шу қадар жонли вужуд каби аниқроқ ва севиброқ тасаввур қиласан.

А. БЛОК

Ҳар кимнинг қалбида ўз халқининг жажжи қиёфаси яшайди.

Г. ФРЕЙТАГ

Ҳарқалай, энг муҳими: ватанга муҳаббатинг, муҳаббатинг ва яна муҳаббатингдир! Бинобарин, шу муҳаббат сенга кучқувват беради, қолган ҳаммасини ҳам осонгина ҳал қиласан.

М. Е. САЛТИКОВ-ШЧЕДРИН

Мен Россияни жон-танам билан севаман ва ўзимни Россиядан ташқарида тасаввур қилолмайман.

М. Е. САЛТИКОВ-ШЧЕДРИН

Ватан соғинчи ҳаммага бир хилда таъсир қилади: у ўтмин манзараларини идеаллаштирилган ҳолда жилолантиради, унинг фазилатлари ошаверади, камчиликлари эса вақт ва масофа тақозоси билан хиралашиб бораверади, охири тасаввуримиздан буткул ўчиб йўқолади.

Ж. САНД

Фақат ҳамиятсиз одамларгина ватан туйғусининг гўзал ва юксаклигини ҳис этолмайдилар.

И. И. ПАВЛОВ

Ким ўз юртини севмаса, у ҳеч нимани сева олмайди.

Ж. БАЙРОН

Кимда ўз юртига бўлмаса меҳр.

У қалбан шикаста, у қалбан мажрух.

Т. Г. ШЕВЧЕНКО

Ким ўз ватанига дахлдор бўлмаса, у инсониятга ҳам дахлдор эмас.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ўтакетган манман, оғиз кўпиртириб мақтанадиган ватанпарварларга тоқат қилолмайман, лекин боқибегам скептиклар, нотайин кишилар, одамзод орасидаги тутуриқсиз авбошлар менга ғариб ва хунук кўришинини айтиб ўтгим келади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ватанпарварликнинг кучи унинг замиридаги шахсий меҳнат қиммати билан пропорционалдир: дауди ва текинхурларга ватан туйғуси ҳаминша ёт бўлган.

Л. М. ЛЕОНОВ

Ўз юртдан юз ўгирганлар ўз виждонларидан ҳам юз ўгирадилар.

Я. ГАЛАН

Ким ватанини хор қилса — у оиласидан ҳам айрилади.

И. КОРНЕЛЬ

Ўз ватанига доғ туширини — уни сотиш деган сўз.

В. ГЮГО

Шундай жиноят борки, уни оқлаб бўлмайди, — бу ватанга хиёнатдир.

И. БУАСТ

Ватанга хиёнат қилмоқ учун қалбан гоятда тубан бўлмоқ керак.

И. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Сотқинни ҳеч кимга ва ҳеч нарсга солиштириб бўлмайди. Менимча, ҳатто терлама бити ҳам сотқинга қиёсланса, ҳақоратланган бўлур эди.

М. ГОРЬКИЙ

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМ ҲАҚИДА

Эски дунёга, миллий зулм, миллий низолар ёки миллий айирмачилик дунёсига инчилар ҳамма миллат меҳнатқашларининг бирлашган дунёсини қарши қўядилар, бу дунёда биронта ҳам тенгсизликка, кишини ки-

ши заррача ҳам эзишига ўрин қолмайди.

В. И. ЛЕНИН

Миллатчиликни мустақкамлашнинг ҳар қандайини пролетариат қўллай олмайди.

В. И. ЛЕНИН

Иқтисодий ҳисоб, худди интернационализм ва демократизмнинг истинкти ва онгидек, социалистик жамиятдаги барча миллатларнинг тезда яқинлашуви ва бирлашувини тақозо этади.

В. И. ЛЕНИН

Марксизм миллатчилик билан у қанчалик «адолатли», «соф», нозик ва маданийлашган бўлмасин, келиша олмайди. Марксизм ҳар қандай миллатчилик ўрнига интернационализмни илғари суради.

В. И. ЛЕНИН

Қимки миллатчилик нуқта назарига ўтган экан, у табиийки, ўз миллатини, ўз миллий ишчи ҳаракатини Хитой девори билан ўраб олиш истагигача бориб этади, у ҳатто ҳар бир шаҳар, ҳар бир жой ва қишлоқни алоҳида-алоҳида девор билан ўраб олишдан ҳам уялмайди, у ҳатто ўзининг ажратиш ва майдалаб юбориш тактикаси билан барча миллат, барча ирқ ва турли тилларда гапирувчи пролетарларни яқинлаштириш ва бирлаштиришдан иборат бўлган улуг мақсадни *йўққа чиқаришдан* ҳам уялмайди.

В. И. ЛЕНИН

Ишчилар синфи манфаати ва унинг капитализмга қарши қу-

раши барча миллат ишчилари билан мустақкам ҳамкорлик ва бус-бутун ҳамжиҳатликни талаб этади, буржуазиянинг миллатчилик сиёсатига, у қайси миллатга тааллуқли бўлмасин, қақшатқич зарба беришни талаб этади.

В. И. ЛЕНИН

Капитал халқаро кучдир, бу кучни енгмоқ учун ишчиларнинг халқаро иттифоқи, уларнинг халқаро биродарлиги керак. Биз — миллий адоватнинг, миллий низонинг, миллий айирмачиликнинг душманимиз. Биз — халқарочилар, интернационалистларимиз.

В. И. ЛЕНИН

Пролетар интернационализм ишчилар синфи ва унинг партияларининг умумимпериалистик душманга қарши ҳамкорликда курашиш заруратидан келиб чиқади; бу кураш ишчилар синфи мақсади ва дунёқарашининг муштараклиги билан белгиланади. Бошқа халқларга нисбатан миллий адоват билан қараш ва миллий мадудлик ишчилар синфининг табиатига мутлақо ётдир.

Г. МАТЕРН

Манфаатлар бирлиги бўлмаган жойда ҳаракат бирлиги у ёқда турсин, мақсад бирлиги ҳам бўлиши мумкин эмас.

Ф. ЭНГЕЛЬС

Фақат барча мамлакат меҳнаткашларининг социалистик иттифоқигина миллий таъқиб ва пизоларни келтириб чиқа-

рувчи ҳар қандай заминга бар-
хам бера олади.

В. И. ЛЕНИН

Барча мамлакатлар ишчилари-
нинг аҳволи бир хил, улар-
нинг манфаатлари бир хил экан,
уларнинг душманлари ҳам бит-
тадир, шундай экан, улар бир-
галикда курашмоқлари керак
ва барча миллатлар буржуазия-
сининг қардошларча иттифоқи-
га қарши барча миллат ишчилари-
нинг биродарлик иттифоқини
қарама-қарши қўймоқлари ке-
рак.

Ф. ЭНГЕЛЬС

Ишчи синфининг фақат интернационал иттифоқигина
унинг тўла-тўкие ғалабасини
таъминлаши мумкин.

К. МАРКС

Мен халқларнинг келажакда
бирлашувига ишонаман ва шун-
га даъват этаман.

А. ФРАНС

Ўтмиш тажрибаси шунини кўр-
сатдики, турли мамлакатлар
ишчилари ўртасида қарор то-
моғи зарур бўлган ва уларни
озодлик учун ўз курашларида
бир-бирларини маҳкам қўллаб-
қувватлашларига ундайдиган
биродарлик иттифоқига мен-
симай қараш уларнинг тарқоқ
ҳаракатларининг умумий ма-
ғлубияти билан жазоланади.

К. МАРКС

Миллатларнинг тўла кенг ҳу-
қуқлилиги ва давлатларнинг
гойат изчил демократизмига
асосланган барча миллат ишчи-
ларининг бирлиги — бизнинг
шиоримиздир.

В. И. ЛЕНИН

Биз доимо барча миллатлар
пролетариатининг энг мушта-
кам бирикувиغا сўзсиз ишти-
шимиз керак.

В. И. ЛЕНИН

Биз миллатларнинг *ихтиёрий*
иттифоқини истаймиз, — бу
тарздаги иттифоқ, бир миллат-
нинг иккинчи миллат томони-
дан эзилишига йўл қўймаслиги
керак... тўла ишонч, онгли ра-
вишда қардошлик бирлигига ва
бус-бутун *ихтиёрий* розидлик
асосига қурилган бўлиши
керак.

В. И. ЛЕНИН

Барча мамлакатлар ишчилари-
нинг бирлиги ва қардошлик
иттифоқи бошқа халқлар усти-
дан бўладиган у ёки бу тарздаги
зулм билан келиша олмайди.

В. И. ЛЕНИН

...Ғолиб пролетариат ҳар қаң-
дай ўзга халққа ҳар қандай
бахтиёрликни мажбуран татиқ
этса, бу билан у ўз ғалабасини
ҳам поймол этади.

Ф. ЭНГЕЛЬС

Бошқа халқларни эзувчи
халқ озод бўла олмайди. Бошқа
халқларни босиб туришга мўл-
жалланган куч охир-оқибатда
ҳамisha ўз-ўзига қарши кучга
айланади.

Ф. ЭНГЕЛЬС

Бошқа халқларни эзувчи
халқ ўзига-ўзи кишан тоблайди.

К. МАРКС

Социалистлар миллатларининг
ҳар қандай эзилишига қарши
курашмай туриб, ўзларининг
улуг мақсадларига эриша ол-
майдилар.

В. И. ЛЕНИН

Барча ярамас ва аҳмоқона миллий хурофотларни улоқтирган, барча миллат ишчиларини бир иттифоқ қилиб бириштирган тақдирдагина ишчилар синфи нуқудрат бўла олади ва капиталга зарба бериб, ҳаёт фаровонлигига чинакамига эришади.

В. И. ЛЕНИН

... Ишчилар ҳаракатидаги *чинакам* миллий гоилар... чинакам интернационаллик касб этади.

Ф. ЭНГЕЛЬС

Пролетар интернационализи айрим мамлакатлар меҳнаткашларининг миллий, социал ва маданий озодлик учун курашига нафақат зид келади, балки бу курашда галаба учун зарур бўлган халқаро ҳамкорлик ва катта бирлик, *қўллаб-қувватлаш* туфайли ўша озодликни таъмин этади.

Г. ДИМИТРОВ

Айрим мамлакатлардаги пролетар синфий кураши ва ишчилар ҳаракатининг *миллий шакли* пролетар интернационализмини инкор этмайди, аксинча, шу шакллар орқали халқаро пролетар *манфаатларини* муваффақият билан ҳимоя қилиш мумкин.

Г. ДИМИТРОВ

Ҳақиқий ватанпарварлик ва пролетар интернационализи узвий бирликда бўлиши керак.

М. ТОРЕЗ

Амалдаги интернационализм битта ва фақат биттадир: *ўз мамлакатинг*даги революцион ҳаракат ва революцион курашнинг ривожлантирилиш йўлида жонбозлик кўрсатиб ишлаш, худди шундай курашни, худди шундай йўлни, фақат шундай йўл-

ни бемустанго барча мамлакатларда (танвиқот, ҳамдардлик, моддий жиҳатдан) қўллаб-қувватлашдир.

В. И. ЛЕНИН

Социалистик ватанга муҳаббат — интернационализм сари босқичдир.

А. И. ТОЛСТОЙ

Илғор рус ишчиларининг ватанпарварлиги ҳамisha бошқа халқларнинг миллий гурурига, кадр-қимматига ҳурмат билан, Россия ва рус маданияти инсоният тараққиётида илғор аҳамият касб этишига интилиш билан чамбарчас боғланиб келган.

А. ФАДЕЕВ

Ҳақиқий ватанпарварлик барча шахсий муносабат ва манфаатлардан юксакдир, у инсониятга теран меҳру муҳаббат кўйиши билан узвий боғланган.

Н. А. ДОБРОЛЮБОВ

Жонли, фаол ватанпарварлик хусусан шу билан ажралиб турадики, у ҳар қандай халқаро адоватга барҳам беради ва инсон шу тарздаги ватанпарварлик билан руҳланган ҳолда одамларга фойдаси теккудек бўлса, бутун инсоният учун меҳнат қилгиси келади.

Н. А. ДОБРОЛЮБОВ

Ватанга муҳаббат — бутуннинг бир бўлаги сингарин, одамзодга бўлган меҳру муҳаббатдан вужудга келиши керак.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ватанга муҳаббатдан иборат бўлган қонуний равишдаги халқ гурури ўз-ўзига бино кўйишдан мутлақо фарқ қилиши керак;

бири эзгулик, иккинчиси эса тараққиётга тўсқинлик қилувчидир...

Д. И. МЕНДЕЛЕЕВ

Ҳайвонлар тўдаси деб ҳисобланиши мумкин бўлган халқ тарихда йўқ ва худди шунингдек, алоҳида эътиборга сазовор гуруҳлардан иборат халқ ҳам бўлиши мумкин эмас.

А. И. ГЕРЦЕН

Дунёдаги барча халқлар ҳар жиҳатдан ҳам тешпа-тенг: бири иккинчисидан ортиқ эмас.

Г. ЛЕССИНГ

Ҳақиқий соф виждонли киши ўздан — оилани, оиладан — ватанни, ватандан — инсониятни устун қўймоғи керак.

Ж. ДАЛАМБЕР

Инсоннинг оёғи ўз юрти заминига томир отиши керак, лекин унинг нигоҳи бутун дунёни кузатсин.

Ж. САНТАЯНА

Ватанга муҳаббат бутун дунёга муҳаббат билан уйғунлашиб кетади. Билим нуридан баҳраманд бўлган халқ, бу билан ён-беридаги қўшнилариغا зиён келтирмайди. Аксинча, давлатлар қанчалик маърифатли бўлишса, бир-бирлари билан тил топишиб, янада қудратлироқ кучга айланадилар, олам-

шумул тафаккур янада равиқ топади.

К. ГЕЛЬБЕЦШ

Ҳар қандай миллат бошқалардан ўргана олади ва ўрганиши ҳам керак.

К. МАРКС

Ватанга бўлган муҳаббатим мени хорижийлар ютуғидан кўз юмнишга мажбур қилмайди. Аксинча, ватанга муҳаббатим қанчалик кучли бўлса, ватанимни жаҳондаги газналар билан янада шунчалик бойитгим келади.

Ф. ВОЛЬТЕР

Ўзликдан кечманг, лекин ўзгалардан ҳам арзирли нарсаларни ўрганишга одатланинг.

Т. Г. ШЕВЧЕНКО

Хориждаги яхши нарсаларни икки қўллаб йиғиб олмақ даркор.

В. И. ЛЕНИН

Биз, руслар — бутун бир дунё ворисларимиз. Биз ҳар бир Европа халқи ҳаётининг барча подир жиҳатларини ўзимизникидек қабул қиламиз, қабул қилганда ҳам унинг подир жиҳати учунгина эмас, балки бизнинг ҳаётимизни тўлдирувчи унсур сифатида қабул қиламиз, подир жиҳати эса — унинг кўп қирралилиги бўлиши керак.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

ОДАМИЙЛИК ҲАҚИДА

АХЛОҚНИНГ АСОСИЙ ПРИНЦИПЛАРИ ХУСУСИДА

Миллатнинг муҳим бойлиги — халқнинг маънавий қиёфасидир.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Давлатнинг кадр-қиммати охир-оқибат уни ташкил қилган шахслар кадр-қимматига боғлиқ.

Ж. МИЛЛЬ

Улуг Октябрь социалистик революцияси бутун Россия халқларининг ахлоқини бир даража юқори кўтарди. У кишилик жамиятида энг юксак ахлоқ бўлиб қолди.

М. И. КАЛИНИН

Коммунистик принципларни агар оддий ҳолда тасаввур қиладиган бўлсак — бу юксак билимли, ҳалол, яғор кишининг принципларидир, бу — социалистик Ватанга муҳаббат, дўстлик, ўртоқлик, инсонпарварлик, поклик, социалистик меҳнатга муҳаббатдир.

М. И. КАЛИНИН

Ахлоқ кишилик жамиятининг юксалиши учун хизмат қилади.

В. И. ЛЕНИН

Коммунистик ахлоқ негизда коммунизмни мустаҳкамлаш ва уни камолга етказиш учун кураш ётади.

В. И. ЛЕНИН

Агар тўғри тушунилган манфаат барча ахлоқ принципларини ташкил этса, у ҳолда шунга эришмоқ керакки, айрим кишиларнинг хусусий манфаатлари умуминсоний манфаат билан мос келиши керак.

К. МАРКС, Ф. ЭНГЕЛЬС

Ҳаётдан узиб олинган ахлоқ ҳар қандай ахлоқий моҳиятни йўқотган ҳаёт янглиг ахлоқсиздир.

В. Г. ПЛЕХАНОВ

Ахлоқ нима? У нимадан иборат бўлмоғи керак? Кишининг кадр-қиммати ва унинг юксак мавқега қатъий, чуқур эътиқод, унга қизғин, сўнмас ишончдир. Шу эътиқод, шу ишонч жамки башарият эзгулигининг, барча амалий ишларнинг қайнар булогидир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ахлоқ одамлар аро мавжуд бўлган муносабатлар ва шу муносабатлардан келиб чиқадиган масъулиятлар ҳақидаги фандир.

П. ГОЛЬБАХ

Шундай маънавий бойликлар борки, одам, лоақал оддий, ўрта миёна одам уларсиз яшай олмайдди. Бу маънавий бойликларга биринчи навбатда ахлоқий дунёқараш кирди. Агар сиз одамдан унга янги сени берамай туриб, унинг ахлоқий мезонини тортиб олсангиз, — сиз уни зулматга йўлиқтирасиз, кўр одамни йўлда қоқилтириб, уни ҳалокатга итарасиз.

В. В. ВОРОВСКИЙ

Коммунистик ахлоқнинг ҳал қилувчи томони эътиқоддир. Букилмас коммунистик эътиқодни шакллантириш — тарбиянинг бош вазифаларидан биридир.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Бизнинг жамият учун ахлоқий нормаларнинг оддий рўйхати эмас, балки мукамал, амалга ошириб бўладиган бусбутун ахлоқий система қатъиян зарурки, бу системада бир томондан ғоят жиддий фалсафий ҳулосалар ва иккинчи томондан эса ижтимоий-ахлоқий анъаналар системаси ўз ифодасини топган бўлиши керак.

А. С. МАКАРЕНКО

Тараққиётнинг чинакам белгиси — бойлик ёки таълим даражаси эмас, шаҳарнинг катталиги эмас, ҳосилнинг мўлқўллиги ҳам эмас, балки шу ўлка бағрида тарбия топган инсон қиёфасидир.

Р. ЭМЕРСОН

Одамларга инсон табиати, тажрибаси, гидрокига асосланган инсоний ахлоқ керак.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Табиат инсон қўлига қурол — интеллектуал ахлоқий куч-қудратни берди, лекин у бу қуролни ақс томонга хизмат

қилдириши ҳам мумкин, бинобарин, ахлоқий эътиқоди, жинсий ва дид инстинктлари пасткаш бўлган одам энг нопок ва ваҳший кимсага айлланиб қолади.

АРАСТУ

Инсон учун хизмат қилмаган тафаккур ниҳоятда даҳшатлидир.

СОФОКЛ

Маданий ваҳшийлик — барча ваҳшийликлардан ёмонроқдир.

К. ВЕБЕР

Цивилизация сўзининг том маъноси эҳтиёжларнинг кучайиши эмас, балки ўз хоҳишларини ихтиёрий ва яхши ўйлаган ҳолда тийишдан иборатдир.

М. ГАНДИ

Яхши кишилар юксак ахлоқий етуқлик ва юксак ахлоқий обрў билан ажралиб турадилар.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Инсоннинг ахлоқий табиати унинг жисмоний табиатидан шу билан ажралиб турадики, унда ҳеч қандай абсолютлик йўқ: юриштуриш бирон-бир ҳодиса туфайли юзага чиқадиган характерлар ёки ғоялар билан тўғридан-тўғри алоқадор бўлади.

О. БАЛЬЗАК

Шахсий ахлоқ ҳамisha ижтимоий ахлоққа бўйсунди.

Т. Н. ГРАНОВСКИЙ

Буржуа оламининг ахлоқи — бу олчқликка мувофиқлашган очкўзлик ахлоқидир.

А. С. МАКАРЕНКО

Ахлоқийлик ақл кучининг туйғу кучига нисбатлилиги демакдир. Туйғу қанчалик кучли бўлса ва ақл унга қанчалик

яқин турса, кишининг одамгарчилиги шу қадар кучли. Ақлни тўлдирадиган ва ўтмаслаштирадиган тўйғулар бор ва айни замонда тўйғулар ҳаракатини совиладиган ақл ҳам мавжуд.

М. М. ПРИШВИН

Ақл принципларига асосланган ва инсоннинг эзгулик сари табиий интилишидан келиб чиқадиган ахлоқдан ўзга ахлоқ бўлиши мумкин эмас.

П. БЕЙЛЬ

Донога ақлсиз барча ахлоқий қоидалар беҳудадир.

Н. И. ПИРОГОВ

Авалло яхши ахлоқни, кейин донишмандликни ўрган, чунки ахлоқли бўлмай туриб, донишманд бўлиш амри маҳол.

СЕНЕКА

Ал-жарб каби ахлоқда ҳам тўғри чизиқ — бу энг қисқа йўлдир.

М. ЭНСВОРТ

Вақт, меҳнат, ҳалоллик, билим, ўзни қўлга ола билиш, кишининг жисмоний, ақлий ва ахлоқий қудрати — ҳар қандай бойликнинг сабабчиси мана шулардир.

К. Д. УШИНСКИЙ

Киши ўзини яхшилик ҳақидаги ваъзга эмас, эзгу ишлар ва фазилаларга ўргатмоғи керак.

ДЕМОКРИТ

Инсон қандай бўлиши ҳақида қачонгача жар солиш мумкин, инсон бўлиш вақти ҳам келгандир.

МАРК АВРЕЛИЙ

Олижаноблик қандай бўлишини билиш учун эмас, балки яхши инсон бўлиш мақсадида фикр юритишимиз лозим.

АРАСТУ

Олижаноблик ҳақида муҳокама юргизиш, бу ҳали олижанобликни билдирмайди, худди шунингдек, одиллик ҳақида ўйлашнинг ўзи ҳам амалда одил бўлиш деган гап эмас.

АРАСТУ

Ахлоқли киши ҳатто ўз ҳаётидан айрилган тақдирида ҳам дўстлари ва ватани учун кўп ишларни қилади.

АРАСТУ

Ахлоқий фазилатлар одамнинг ниятида акс этади.

АРАСТУ

Ахлоқийлик деганда биз фақат ташқи муомалани кўзда тутмаймиз, балки ниятнинг бутун ички моҳиятини тушунамиз.

Я. КОМЕНСКИЙ

Жамият фаровонлиги учун фойда келтирадиган ишлар кўникмасини олижаноблик деб атаيمان.

А. И. РАДИШЧЕВ

Юксак ахлоқийлик — бу коллектив фойдаси учун ўз шахсиятини қурбон қилишдир.

М. М. ПРИШВИН

Жиноий хоҳишлар — бу бадбахтликдир. Нопоклик билан ниманидир қўлга киритганиндан кўра, истаганингга етишолмаганинг ҳам тузук.

ЦИЦЕРОН

Бир ўзинг холи қолганда ҳам бадхоҳ ишга қўл урма, ёмон сўз айтма. Бошқаларга қараганда ўз-ўзингдан кўпроқ истиҳола қилишни ўрган.

ДЕМОКРИТ

Уятли иш қилувчи аввало ўзидан уялиши керак.

ДЕМОКРИТ

Инсоннинг маънавий қиёфаси ҳақида ҳукм чиқарганда унинг айрим жонбозликларини эмас, кундалик ҳаётини ҳисобга олиш даркор.

Б. ПАСКАЛЬ

Маънавийлик феъл-атворда мужассам бўлмоғи керак.

И. КАНТ

Маънавийликка аини меъмор иморатга ёндошгандай ёндашадиган одамлар ҳам бор: бинонинг яшашга қулайлиги биринчи ўринга чиқариб юборилади.

Л. ВОВЕНАРГ

Қаерда улугвор маънавий қиёфа бўлмаса, у ерда улуг одам ҳам йўқ.

Р. РОЛЛАН

Киши қанчалик ақлий ва ахлоқий камол топган бўлса, у ўзини шучалик озод ҳис қилади, унга ҳаёт шунчалик кулиб боқади.

А. П. ЧЕХОВ

Ўринли, ахлоқли ва адолатли яшамай туриб, яхши умр кечириб бўлмайди ва аксинча, яхши умр кечирмай туриб, ўринли, ахлоқли ва адолатли яшаб бўлмайди.

ЭПИКУР

Ақлий ҳаловатга ахлоқий фазилатлар туфайли эришилади.

Д. И. ПИСАРЕВ

Инсон ахлоқсизликдан ҳузур-ҳаловат топиши мумкин эмас; фақат ахлоқ ва яхшилик билангина у олий ҳузур-ҳаловатга етишади.

А. И. ГЕРЦЕН

Идроклилик ва ахлоқийлик

ҳамиша бир-бирига мувофиқ келади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Нимаки гўзал экан — у ахлоқийдир.

Г. ФЛОБЕР

Ахлоқли инсон Антейнинг аксидир: у жисми ерга текканда эмас, балки эришиб бўлмас даражада туюлган олис самодаги идеалга кўз тикиб кучга тўлади.

А. ФУЛЬЕ

КОЛЛЕКТИВ ВА ШАХС

Жамиятда яшаб туриб, ундан четда бўлмоқ мумкин эмас.

В. И. ЛЕНИН

... *Инсон* — мавҳум, қандайдир оламдан ташқарида яшайдиган мавжудот эмас. Инсон — бу *инсон рўҳий олами*, давлат, жамиятдир.

К. МАРКС, Ф. ЭНГЕЛЬС

Инсонни жамиятдан ташқарида тасаввур қилиб бўлмайди.

А. Н. ТОЛСТОЙ

Инсон инсонга ҳар жиҳатдан зарур.

Т. Г. ШЕВЧЕНКО

Киши кўпгина нарсаларсиз ҳам яшай олади, лекин танҳоликда яшай олмайди.

Л. БЕРНЕ

Бирини маҳв бўлаётган жойда иккинчи киши бирлашиб бири-бирини қутқариши мумкин.

О. БАЛЬЗАК

Киши жамиятда яшаш учун яралган; уни жамиятдан ажра-

тиб, яккалаб қўйсангиз — фикрлари ҳам алмойи-алжойи бўлиб қолади, характери ёмонлашади, юрагида юзлаб норасо эҳтирослар тугилади, худди чўлда ўсган ёввойи тоғолча сингари миясида бемаъни гоёлар томир ёяди.

Д. ДИДРО

Киши одамларнинг дўсти бўлмоғи керак, — ўзида ва уларда мавжуд фазилатларнинг бари учун у одамлардан қарздордир.

М. ГОРЬКИЙ

Киши жамият учун яралган. У бир ўзи яшашга лаёқатли эмас ва бир ўзи яшашга журъати етмайди.

У. БЛЭКСТОУН

Киши узлатда яшай олмайди, унга жамоат керак.

И. ГЕТЕ

Сен қанчалик истаганингда ҳам, одамзод турмушидан ўз хаётигнни ажратиб ололмайсан. Сен у билан бир жону бир тансан. Оёқ, қўл-қўз сингари биз ўзаро алоқа учун яралганмиз.

МАРК АВРЕЛИЙ

Одам табиатан ижтимоий мавжудотдир.

АРАСТУ

Агар одам табиатан ижтимоий мавжудот экан, бинобарин, у ўзининг чинакам табиятини фақат жамиятда камол топтира олади...

К. МАРКС

Кишини табиат яратади, лекин уни жамият камол топтиради ва шакллантиради.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Тарих давомида ҳаммавақт ва

ҳамма жойда инсонни халқ яратган.

М. ГОРЬКИЙ

Жамиятсиз инсон ўзида камолотга етишиш истагининг ожизлиги билан ғариб бир ҳолга тушган бўларди. Лекин ҳаммадан ҳам муҳими — бизнинг камолотимиз жамиятсиз деярли мақсадсиз бўлур эди.

У. ГОДВИН

Фақат одамлар орасидагина киши ўз-ўзини англашга қодир.

И. ГЕТЕ

Инсон одамлар орасидагина одам бўла олади.

И. БЕХЕР

Мулоқот кишини гўзалаштириб, унга улугворлик бахш этади; жамоат ичида одам ҳар қандай сохтагарчиликни йиғиштириб қўйиб, ўзини беихтиёр бошқача тутайди.

Л. ФЕЙЕРБАХ

Якка одам узлатда қолган Робинзон сингари ожиздир; фақат бошқалар билан ҳамкорликдагина у кўп ишларни қила олиши мумкин.

А. ШОПЕНГАУЭР

Кишилар танҳоликда қилолмаган кўн ишларни биргаликда амалга оширишлари мумкин: ақл ва қўллар бирлашиб, йиғилиб, деярли илоҳий бир қудратга айланади.

Ж. УЭБСТЕР

Кишининг танҳо қолиши, айниқса, у якка ўзи ишласа беҳад ёмон; агар у бирон-бир нарсага эришмоқчи бўлса, унга ҳамдардлик ва маънавий ёрдам керак.

И. ГЕТЕ

Коллективда ишлашни ўрган. Коллективда ишлашни ўрганиш — бу биринчи навбатда танқидни тўғри қабул қилиш ва бошқаларнинг хатосини танқид қилишдан тортинмасликдир.

Н. Д. ЗЕЛИНСКИЙ

Киши агар фақат ўз-ўзи билан яшашга мажбур бўлса ва фақат ўзи ҳақида ўйласа, у беҳад азоб чекиши муқаррар.

Б. ПАСКАЛЬ

Ердан сугуриб олиниб, қумли сахрога ташланган гиёҳ ҳалок бўлганидек, шахс бахти ҳам жамиятдан ташқарида бўлмайди.

А. Н. ТОЛСТОЙ

Айнан бошқаларнинг хайрихоҳлигидан баҳра топган ҳолатгина ҳаёт нашъали бўлади.

Н. ГЕТЕ

Агар одамлар сенга халақит берсалар, у ҳолда сен учун яшашнинг маъноси қолмайди. Одамлардан узоқлашни эса ўз-ўзини ўлдириш билан тенг.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Инсонни улуғ ва донишманд қилишда коллектив меҳнат, аҳил, ҳур меҳнат кучи бажара оладиган вазифани бошқа ҳеч қандай куч бажара олмайди.

М. ГОРЬКИЙ

Фақат коллектив меҳнатда иштирок этишгина кишини бошқа одамларга нисбатан тўғри, маънавий муносабатда бўлишга ўргатади, ҳар қандай меҳнаткашга самимий ҳурмат ва муҳаббат, меҳнатдан қочган, ялқов кишиларга мурасасизлик руҳида тарбиялайди.

А. С. МАКАРЕНКО

Кўпчиликдан айрилиб, ўзини тан олинмаган истеъдод ёки олимақом даҳо ҳисобловчиларнинг ҳолига вой. Коллектив ҳамisha кишининг мартабасини улуғ қилади ва ҳаётини мустаҳкам изга солади.

Н. А. ОСТРОВСКИЙ

Шахсиятпарастлик — ошқора ожизликдир.

М. М. ПРИШВИН

Шахсиятпарастлик ёки ўзича жамиятдан айрилиб қолиш, бизнинг тасаввуримизча, ўз-ўзини ўлдиришдек бемаъниликдир.

А. Н. ТОЛСТОЙ

Ким, бошқа одамларсиз кунимни ўтказа оламан, деса хато қилади, лекин кимки одамларга менсиз қийин бўлади, деб ўйласа, ундан баттар хато қилади.

Ф. ЛАРШФУКО

Киши қанчалик истеъдодли бўлмасин, барибир коллектив ҳамisha донороқ ва қудратлироқдир.

Н. А. ОСТРОВСКИЙ

Коллектив кишини фаолроқ, қатъиятлироқ, ҳаракат қилиш учун, ҳаётни қуриш учун коллектив иродасидан прода оладиган бутунлай бошқача индивидуал психология билан яратади.

М. ГОРЬКИЙ

Коллектив қанчалик кенг, унинг истиқболи эса кишилар учун шахсий истиқбол даражасига кўтарилган бўлса, инсон шу қадар гўзал ва улуғвордир.

А. С. МАКАРЕНКО

Танҳолик бир меъёрдаги қоп айланишига муҳтож соғлом организмга мувофиқ келмайди.

Коллектив билан бирлашиб кетишни ўрганиш керак, бу эса ўзликни асраб қолишга халал бермайди.

Р. РОЛЛАН

Коллектив — қандайдир но-тайин тўда эмас. У ўз шахсия-тига эга кишиларни бирлаштир-ган бой хазинадир.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Коллективнинг тарбиявий кучи ҳақида гамхўрлик қилиш — бу коллективдаги ҳар бир ки-шининг маънавий бойлиги ва камолоти ҳақида, ўзаро муно-сабатларнинг бойиши ҳақида қайгуришдан бошқа нарса эмас.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Шахс коллектив билан қў-шилиб ўзлигини йўқотмайди. Аксинча, у коллективда маъна-вият ва камолотнинг гултожиги айланади.

А. БАРЕЮС

Социализм шахсни барбод қилмайди, аксинча, социализм шахс камолоти бўлиши керак ва шахс камолотининг ўзидир.

А. БАРЕЮС

Социализм — бу киши шах-сининг янги ҳуқуқларни қўлга киритиши демакдир.

П. ТОЛЬЯТТИ

Коммунизмнинг мақсади — ҳар бир шахснинг озодлиги, унинг равнақига халақит бера-диган барча моддий ва маъна-вий шарт-шароитларни йўқ қи-лишдир.

Р. РОЛЛАН

Жамият бойлиги уни ташкил этган шахсларнинг ранго-ранг-лигидан таркиб топади, чунки

тарбиянинг олий мақсади — ин-соннинг ўзи.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Шахс фақат коллективдаги-на ўз қобилиятини ҳар томон-лама тараққий эттириш учун имкон берадиган воситаларни ола билади ва бинобарин, шахс озодлиги фақат коллективдаги-на бўлиши мумкин.

К. МАРКС, Ф. ЭНГЕЛЬС

Ҳар қандай киши ҳам одам-лардан ўзини ажратадиган эмас, балки уларга боғлайдиган иш-ларни қилиш зарурлигини би-лади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Бошқа одамлардан ўзини айирган одам ўз бахтига зомин бўлади, чунки ўзини қанчалик айирса, ҳаёти шунчалик ёмон-лашади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Биз ҳаётимизнинг ҳар бир сониясида бошқа одамлардан бизни нима айираётганини эмас, балки улар билан бизни нима уйғунлаштираётганини қиди-ришимиз лозим.

Ж. РЕСКИН

Жамият ҳаёти билан ўз ҳаё-тингни қўша билишинг керак. Бу зоҳидлик эмас. Аксинча, шахсий ҳаёт ана шундай қўши-лиш туфайлигина бойийди, шундагина умум иши барча меҳнаткашларнинг шахсий ишига айланади. Ҳаёт бу би-лан қаншоқлашмайди, қайтага шундай ёрқинлик ва теранлик касб этадики, мешчан оила ҳаё-тида будай ҳолат ҳеч қачон руи бермаган.

Биз шунга интилишимиз ке-ракки, ўз шахсий ҳаётимизни

кураш иши билан, коммунизм
қуриш иши билан боғлашимиз
зарур.

И. К. КРУДСКАЯ

Коммунист — авваламбор
ижтимоий инсондир, ижтимоий
инстинктлари ўтқир, барча
одамларнинг яхши яшашини,
барча одамларнинг бахтли бў-
лишини истовчи инсондир.

И. К. КРУДСКАЯ

Айрим кишининг ёхуд айрим
миллатнинг фаровонлиги барча
учун муштарак фаровонлик би-
лан узвий боғлиқ.

А. БАРБЮС

Умум фаровонлиги учун хиз-
мат қилиш истаги қалбнинг за-
рурий аҳтиёжига, шахсий бахт
шарт-шароитига айланиши ке-
рак.

А. П. ЧЕХОВ

Инсон ижтимоий, давлат ман-
фаатларига қанчалик кенг наф
келтирса, у шунчалик камолот-
га етишган бўлади.

Д. И. МЕНДЕЛЕЕВ

Бошқаларга ёрқин нур бў-
лиш, ўзингга ҳам нур тарати-
шинг — инсон эришиши мум-
кин бўлган олий бахт шудир.
Шундагина инсон азобдан ҳам,
огриқдан ҳам, ғамдан ҳам, мух-
тожликдан ҳам қўрқмайди.
Шундагина у ҳаётни чипаками-
га севишни эндигина ўрганган
бўлишига қарамай, ўлимдан
ҳам қўрқмайди.

Ф. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙ

Халқ учун меҳнат қилиш —
кечиктириб бўлмайдиган вази-
фадир.

В. ГЮГО

Агар киши фақат ўзи учун
меҳнат қилса, аҳтимол, у маш-

хур олим, буюк донишманд,
ажойиб шоир бўлиши мумкин,
лекин ҳеч қачон том маънода-
ги камолотга эришган улуг ин-
сон бўлолмайди.

К. МАРКС

Қимнинг қалби ҳамма учун
тепаётган бўлса, у одам чинакам
буюқдир.

Р. РОЛЛАН

Бахтимиз мукамал бўлиши
учун атрофимиздаги одамлар-
нинг хайрихоҳлиги ва ёрдамига
муҳтожмиз, атрофимиздаги
одамлар эса биз уларнинг бах-
ти йўлида тер тўкишга қай да-
ражада тайёр турсак, улар ҳам
шу даражада бизни севиш ва
ҳурмат қилиш, режаларимизда
ёрдамлашиш, бизнинг бахтимиз
йўлида тер тўкишга рози бў-
ладилар, бу зарурий алоқани
маънавий бурч, маънавий вази-
фа деб атайдилар.

И. ГОЛЬБАХ

ИНСОН — ОЛАМ БЕЗАГИ

Рўйи заминда инсон бўлмоқ
ажойиб рутбадир.

Мен учун инсондан қиммат-
лироқ бирон-бир китобий ҳақи-
қат йўқ. Инсон демак ўзига бу-
тун бир оламни олиб юрадиган
жону жаҳондир ва у абадул-
абад яшасин.

М. ГОРЬКИЙ

Ҳаётимнинг энг мушкул дам-
ларида ҳам, энг огир дақиқала-
рида ҳам қалбим: «Яшасин ин-
сон!» — деган гимни куйла-
ган,

М. ГОРЬКИЙ

Ёрдаги жамики гўзал нар-

салар — офтобдан ва барча яхши нарсалар — инсондан.

М. М. ПРИШВИН

Олам улуг кишиларга бой. Ахир ҳар бир қишлоқ, ҳар бир шаҳар, ҳар бир ўлка ўз буюк кишисига эга эмасми?

К. БОУВИ

Мен инсонман деган улуг фикрла, Ҳамиша кўксимни тутаман баланд.

В. А. ЖУКОВСКИЙ

Инсон — бутун бир олам, фақат ундаги асосий туйғу олижаноблик бўлса бас.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Инсон қанчалар ажойиб, агар у чинакам инсон бўлса.

МЕНАНДР

Олим, шоир, жангчи-ю, қонуншунос ва ҳоказо бўлиш яхши, лекин шулар баробарида инсон бўлмаслик ёмон.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Кишининг ҳақиқий инсон бўлмоқликдан бошқа мақсади бўлиши мумкин эмас.

Л. ШЕФЕР

Ҳамиша қахрамон бўлиш мумкин эмасдир, лекин ҳамиша инсон бўлиб қолиш мумкин.

И. ГЕТЕ

Ватанини севувчи ҳар бир гражданин ўз юрагида сохтагарчилик эмас — чинакам севги деган шиорни олиб юрмоғи керак. Ҳам илмий жиҳатдан, ҳам ахлоқий жиҳатдан ҳақиқатга хизмат қилмоқ даркор. Инсон бўлмоқ даркор.

Н. И. ПИРОГОВ

Инсон бўлиш — бу масъулият сезишингдир. Ўзингга алоқасиздай туюлса ҳам қашшоқлик олдида андиша қилишингдир. Дўстларинг эришган ҳар бир ғалабадан фахрланишингдир, ўз гиштингни қуя туриб, дунёдаги бунёдкорликка кўмаклашаётганингни ҳис этишингдир.

А. СЕНТ-ЭКЗЮПЕРИ

Инсон бўлиш — курашчи бўлмоқликдир.

И. ГЕТЕ

Биз, фақат курашувчи инсонгина кадр-қимматга эга бўлган замонда яшамоқдамиз.

Э. ТЕЛЬМАН

Инсон эзгуликни ва улугликни орзу қилиши керак.

А. ГУМБОЛЬДТ

Одамга буюклар олдида таъзим қилишгина эмас, балки улардан ўзиб кетишга интилиш ҳам хосдир.

В. И. МУХИНА

Киши бекордан-бекор қуруқ гавдани кўтариб юриш учун эмас, балки улуг ва кўламли вазифалар устида ишлаш учун дунёга келади.

Л. АЛЬБЕРТИ

Социализм — фан ва маданият жамиятидир. Социалистик жамиятнинг муносиб аъзоси бўлиш учун кўп ва яхши ўқиш керак, кўп билиш керак.

М. И. КАЛИНИН

Ҳеч бир киши тап-тайёр ҳолда, яъни керагича шаклланган ҳолда дунёга келмайди, лекин унинг ҳамма ҳаёти тўхтовсиз ҳаракатдаги тараққиёт, доимий шаклланишдан бошқа нарса эмас.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Маънавий идеалларни туғма фазилат дейиш ёки инстинкт оқибати деб тасаввур этиш — бу гўё киши алифбени билмай туриб ҳам ўқий олади, дея таъкидлаш билан баробар.

Н. ГОЛЬБАХ

Маънавий қондалар исбот талаб қилади, бинобарин улар туғма эмас.

Ж. ЛОКК

Одамлар ҳозир қандай бўлса, шундай туғилмаган, улар шакланган.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Табиат аҳсонига қараганда кишилар кўпроқ машқ туфайли фозил одамларга айланадилар.

ДЕМОКРИТ

Киши фақат туғма сифатлари билангина эмас, балки ҳаётдан ўзи олган сифатлари билан ҳам ажралиб туради.

И. ГЕТЕ

Қамолотга эришмоқ керак. Ҳар қандай характерни ҳам ўзгартирса бўлади. Агар одам чинакамига истаса, ўзини аямаса, қаноат, иқтидор, ҳатто жисмоний кучни ҳам ўзида топиши мумкин.

М. В. ФРУНЗЕ

Ҳаётнинг маъноси — инсоннинг камолотга эришувидадир.

М. ГОРЬКИЙ

Ҳаёт — бу бетўхтов камолотдир. Қамолотга етдим, дейиш — ўз-ўзини маҳв этмоқликдир.

Ф. ГЕББЕЛЬ

Ўздан қониқмаслик дано — киши ҳаётининг зарур шартидир.

Фақат шу қониқмасликки-на кишини ўз устида ишлашга ундайди.

А. Н. ТОЛСТОЙ

Ўз-ўзини тарбияламоқ учун аввало киши ўзини бешафқат, холис судга чақирмоғи керак, ўз нуқсонлари, камчиликларини аниқ ва очиқ-ойдин, гурурини аяб ўтирмай, тушуниб олиши ва улар билан келиша оламанми ёки йўқми, уларни ортиқча юк қилиб бўйнимга илиб юрманми ёки четга улоқтириб ташлашим зарурми, деган масалани узил-кесил ҳал этиб олмағи керак.

Н. А. ОСТРОВСКИЙ

Ўз йўлини топиш, ўз ўрнини билиш — инсон учун энг муҳими шу, бу инсоннинг ўзлигини таниши демакдир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Бирдан тушуниб етиш ва ҳис қилиш мумкин, лекин бирдан инсон бўлиб қолинмайди, балки инсон сифатида шаклланмоқ керак.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Энг мушкул касбу кор инсон бўлишдир.

ХОСЕ МАРТИ

Инсон бўлиш — бу санъатдир.

НОВАЛИС

Агар сен ўзингни мажбур этмасанг ва ўз-ўзингга талабчан бўлмасанг, юзта ўқитувчини сенга бириктириб қўйганларида ҳам бундан ҳеч натижа чиқмайди.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Бу дунёнинг бир камлигини
пеш қилиб, ўз камчиликларин-
гизга бу қадар ёпишиб олманг.

Ж. РЕНАР

Ўзингда қандайдир ожизлик-
ни пайқаб қолдингми, сохтагар-
чилик ва муғамбирликни йиғиш-
тириб кўйиб, тузалиш пайида
бўл.

Э. ДЕЛАКРУА

Хулқ тузатилишга қараганда
бузилишга мойилроқ.

Л. ВОВЕНАРГ

Ғайрат маънавий камолот-
нинг зарур шартидир.

Л. И. ТОЛСТОЙ

Ўзимни ёмон ишдан тийишга
қурбим етмайди, дейиш — одам
ўзини одам эмас, ҳатто ҳайвон
ҳам эмас, балки буюм, деб тан
олиши билан баробардир.

Л. И. ТОЛСТОЙ

Киши бадантарбия қилгани
сингари ақл ва феъл-атворини
ҳам машқ орқали тоблаши мум-
кин.

Д. И. ПИСАРЕВ

Бадантарбия машқи танани
бақувват қилса, фикр юритиш
машқи ақлни кучайтиради.

А. Н. РАДИШЧЕВ

Қалбнинг ҳам худди танага
ўхшаб ўз бадантарбияси бор,
бусиз у хароб бўлади, ҳаракат-
сизлик лоқайдлигига тушади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Инсон доно, одми, одил, жа-
сур ва саховатли бўлиши керак.
Шундагина у Инсон деган юк-
сак уивонга лойиқдир.

К. Г. ПАУСТОВСКИЙ

ШАХСИЙ МУНОСАБАТЛАР МАДАНИЯТИ ҲАҚИДА

Турмуш — аслида сийқа ту-
шунчадир, бу тушунчани жон-
лантириб туриш, унинг моҳия-
тини шахсий муносабатлар ма-
данияти билан очиб бериш
керак.

М. М. ПРИШВИН

Биз бир-биримизга эътибор
билан муносабатда бўлишни
ўрганишимиз керак, дунёда энг
ажиб, энг олий хилқат — инсон
экаплагини тушунмоғимиз
керак.

М. ГОРЬКИЙ

Куррамиздаги энг дилбар, энг
ажойиб хилқат деб ҳисобланган
инсон билан фахрланишни
ўрганмагуниimizча, то ўша пайт
келмагунча ҳаётимиздаги қа-
биҳлик ва ёлғондан қутула
олмаймиз.

М. ГОРЬКИЙ

Ҳар бир кишида яратувчи-
нинг доно қудрати яширингани,
шунинг учун бу қудратнинг
тараққий этиши, гуллаб-яшна-
шига имкон бериш лозимлигини
унутмаган ҳолда бир-бирингиз-
ни иззат-иқром қилинг.

М. ГОРЬКИЙ

Жаҳонда инсон учун одам-
лардан кўра гаройиброғи йўқ.

В. ГУМБОЛЬДТ

Кўнглимда сақлаган дурри
ниҳоним — бу яхшиларга ине-
батан ўтли муносабатимдир.

М. М. ПРИШВИН

Демократик таълимотлардан
энг биринчиси — барча одам-

лар маънавий гўзалдир, дея тан олишдан иборатдир.

Г. ЧЕСТЕРТОН

Ҳар бир киши — бутун бир китобдир, ҳамма гап уни ўқий олишда.

У. ЧЕННИНГ

Биз биринчи таассуротдан кейиноқ ёки икки-уч ташқи белги биланоқ бир-биримиз ҳақимизда ҳукм чиқара олишимиз учун ҳар биримизда кўп мурватлару ғилдираклару ва қопқоқчалар мавжуд.

А. П. ЧЕХОВ

Агар одамни бир қарашдаёқ бутун сирру асрорини билиб олсанг, унга қизиқмай қоласан. Инсон имкон қадар ўзида барча хислатларни жамлагани ҳолда, яна нимаси биландир сирли туюлмоғи керак.

М. ГОРЬКИЙ

Бир қарашдаёқ киши ҳақида ҳукм чиқариш ярамайди. Фазилатлар одатда камтарлик қобиги билан ўралган, камчиликлар риёкорлик ниқобига яширинган бўлади.

Ж. ЛАБРЮЕР

Кишилар ҳақидаги ҳукми-мизда тасодифий қадамларга катта эътибор беришдан сақланмоқ керак. Тасодифий ишлар билан ожиз кишилар ўзларига иззат-икромларни қайтармоқчи, шуҳратпарастлар — жамият кўз олдида ўзларини азизу мукарам қилиб кўрсатмоқчи бўладилар.

Г. ТЕЙЛОР

Одамлар ҳеч қачон мислсиз

яхши ёки хаддан ташқари ёмон бўлмайдилар.

Ф. ЛАРОШФУКО

Киши олижаноблиги ҳақида унинг аҳёндаги гайратига қараб эмас, балки кундалик ишларига қараб баҳо берилиши керак.

Б. ПАСКАЛЬ

Кўпинча шундай бўладик, агар диққат билан ўрганилса, «ёмон одамлар» яхши чиқиб, «яхшилар» эса ютқазиб қўядилар.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Киши ҳақида ҳукм чиқаришдан олдин лоақал унинг фикр-асрори, унинг бахтсизлиги, унинг ҳаяжонига шерик бўлиш керак.

О. БАЛЬЗАК

Кишининг ташқи кўринишига қараб баҳо бериб бўлмайди — кўринишга қараб фақат тахмин қилиш мумкин.

Ж. ЛАБРЮЕР

Инсонни билиш учун уни севиш керак.

Л. ФЕЙЕРБАХ

Одамлар билан эллашиш ва уларга ёқимли бўлиш учун ақлдан кўра қалб кўпроқ фойда беради.

Ж. ЛАБРЮЕР

Кишиларни ўзгартирмоқ учун уларни севиш керак. Уларга таъсир ўтказиш билан уларни севиш пропорционалдир.

И. ПЕСТАЛОЦЦИ

Кимнингдир фазилатини баҳоламоқчи бўлган одамнинг

ўзи ҳам шу фазилатга ёт бўл-
масин.

В. ШЕКСПИР

Яқинларимиз қанчалик бизга
ўхшаган бўлсалар, улар шун-
чалик бизга хуш ёқадилар;
кимнидир қадрлаш — бу афти-
дан, уни ўзига тенглаштириш-
нинг ўзгинасидир.

Ж. ЛАВРЮИЕР

Бошқанинг инсонлигини ҳис
этган тақдирингдагина инсон
бўла оласан.

А. Н. РАДИШЧЕВ

Ўзи ҳақида ҳукм чиқазишни
ўрганмаган одам бошқалар
ҳақида ҳукм чиқаролмайди.

И. ГЕТЕ

Кимки инсонликни ўзида си-
наб кўрмаган экан, у ҳеч қачон
одамларни чуқур билмайди.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Ҳар бир киши бошқалардан
ажралиб туради ва кундан-
кунга ўзидан ҳам фарқланиб
боради.

А. ПОП

Кىшига тугилган жойига қа-
раб эмас, унинг маънавий
қиёфасига, қайси юртданлигига
қараб эмас, қандай нуқтаи на-
зар билан яшашга жазм қилга-
нига қараб баҳо берилади.

АПУЛЕЙ

Киши қанчалик доно бўлса,
у шунчалик янги-янги одамлар-
ни топади. Ўртамиёна шахслар
кўпчилик орасида у қадар
сезилмайди.

В. ПАСКАЛЬ

Бировни тушунмоқ учун

ўзингни унинг ўрнига қўйиб
кўрмогинг, унинг севинчи ва
дардини ҳис этмогинг лозим.

Д. И. ПИСАРЕВ

Ёнингдаги кишини ҳис қила
бил, унинг қалбига кир, кўзла-
рига боқиб, ички оламини —
шодлиги, қайғуси, бахтсизлиги,
ғам-аламини кўра бил.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Ўзга одамнинг дахлсизлиги,
нозиклиги, ҳамиятини эҳтиёт
қил, ая. Одамларга ёмонлик
қилма, ранжитма, дилини ог-
ритма, ташвиш ва нотинчликка
қўйма.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Бутун ҳаёт давомида инсонга
енгилтаклик ва лоқайдлик би-
лан қараш мумкин ҳисобланган
бирон сония ҳам бўлмаслиги
керак.

Д. И. ПИСАРЕВ

Ўзингда ҳам, бошқаларда ҳам
инсоний шахсиятни эъзола.

Д. И. ПИСАРЕВ

Бошқаларни ҳурмат қилиш
ўз-ўзини ҳурмат қилишга олиб
келади.

Р. ДЕКАРТ

Одамларни ҳурмат қилиш —
ўзини ҳурмат қилишдир.

Ж. ГОЛСУОРСИ

Ким ҳеч кимни севмаса,
менимча, уни ҳам ҳеч ким сев-
майди.

ДЕМОКРИТ

Бошқаларни ҳурмат қилган
одамгина ҳурматга лойиқ.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Кимки бошқаларга нисбатан хурмат ҳиссини йўқотишга мойил бўлса, у авваламбор ўзини хурмат қилмайди.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Ҳеч қачон кишига яхшилигидан кўра ёмонлиги кўп дея ёндашманг.

М. ГОРЬКИЙ

Ҳаммавақт бошқа одамлардан ёмон жиҳатларни эмас, яхши жиҳатларни қидир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Чипакам яқинлик ўзаро мурувват кўрсатишдадир.

ПУБЛИЦИЙ СИР

Ҳеч кимни хуш кўрмайдиган киши ҳеч кимга ёқмайдиган кишидан кўра анча бахтсизроқдир.

Ф. ЛАРОШФУКО

Бизга ташвиш орттирадиганларга кўпинча мурувват билан қараймизу, аммо ташвишимизни еганларнинг эса қадрига етмаймиз.

Ф. ЛАРОШФУКО

Ҳеч кимга зиёнимиз тегмайди, деб юрадиган одамлар аксар ҳолларда кўнчиликка зиёндош бўладилар.

Ф. ЛАРОШФУКО

Тарбияли кишилар инсон шахсини хурмат қиладилар, шунинг учун ҳам улар марҳаматли, оқкўнгил, хушмуомалали ва кўнгилчандирлар.

А. П. ЧЕХОВ

Бошқалар қусрини афв эта олиш юксак камолот белгисидир.

Г. ВИНКЛЕР

Назокат ўринли бўлса, яъни шахнинг гайрати ва ўз қадриқимматини англаб етиши мутаносиб келса, у юксак инсоний фазилатлардан бирига айланади. Софлик, адолат ва ўз қурдошлари тақдирига фаол аралашини унга омихта бўлиб келади.

Н. А. ДОБРОЛЮБОВ

Яқин кишиларимизга ўзларига муносиб муомала қилиб, биз уларни баттар бузамиз. Агар биз уларга ўзларидан кўра яхшироқ одамлар дея ёндашсак, уларни биз янада яхшироқ бўлишга мажбур этамиз.

И. ГЕТЕ

Буюк қалбларнинг истеъдоди бошқа одамлардаги улугликни билишдир.

И. М. КАРАМЗИН

Кишини мақташ фойдалидир, бу унда ўзига хурмат ҳиссини оширади, ўз ижодий кучларига ишончни кучайтиришга ёрдамлашади.

М. ГОРЬКИЙ

Киши эркалаш — ҳеч қачон зиён келтирмайди.

М. ГОРЬКИЙ

Агар кишига ҳаммавақт «чўчкасан» дейилаверса, дарҳақиқат, охир-оқибатда у ҳуриллаб юборади.

М. ГОРЬКИЙ

Ўзингизга нисбатан ишонч ҳиссиётига путур етказмоқчи бўлганлардан қочинг. Бу майда одамларга хос хусусият. Буюк одам, аксинча, сизнинг ҳам буюк бўлишингиз мумкинлиги-

га кўнглингизда ишонч туғри-
ради.

МАРК ТВЕН

Ўз кўнглингни кўтаришнинг
энг яхши йўли — кимнингдир
кўнглини кўтаришдир.

МАРК ТВЕН

Меҳнати кам кишилар бошқа-
ларни кам мақтайди.

ПЛУТАРХ

Одамларга диққат билан
разм солсангиз, ҳеч кимни
мақтамайдиган, ҳаммани ёмон-
лаб, ҳеч кимдан кўнгли тўл-
майдиган одамларнинг ўзи айни
ҳеч ким ёқтирмайдиган одамлар
эканини билиб оласиз.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Агар сизни ҳеч ким ёқтир-
маса, имонингиз комил бўл-
синки — айб сизда.

Ф. ДОДРИЖ

Инсон қадр-қимматини оёқ
ости қилиш, ўзини жуда баланд
олиб, бошқаларни назарга ил-
маслик катта нуқсондир.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Бир хил тоифа кишилар ўз
фуқароларини камситиб, буни
шараф деб билишлари менга
ҳамиша ақл бовар қилмайдиган
ҳол бўлиб туюлади.

М. ГАНДИ

Бировни ерга урсанг, бу би-
лан ўзинг ҳам ерга урилсан.

Б. ВАШИНГТОН

Атрофидагиларни камситган
одам ҳеч қачон буюк бўлол-
майди.

И. ЗЕЙМЕ

Одамлар биргина нурдан
бунёд бўлган фаришталар эмас,
лекин улар ҳайвон ҳам эмаски,
оғилхонага ҳайдаб киритилса.

В. Г. КОРОЛЕНКО

Ҳеч қачон ўзинг қилишинг
мумкин бўлган ишни бировга
юклаб, уни ташвишга қўйма.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ўзингни ўйлаб, бировнинг
ҳаловатини ўғирлаш адолатдан
эмас.

ТОМАС МОР

Бошқаларни ўзингга тенг
лаштиришга мажбур этишдан
кўра, ўзингни бошқаларга
тенглаштириш кўпинча осон ва
фойдалидир.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Одамлар билан муомалада
бўлиб, ўз фойдангни эмас,
ўша одамларнинг фойдасини
ўйла, ўзинг ҳақингда ўзинг
эмас, сен ҳақингда улар нима
фикр юритишини ўйла.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Биз ёрдам кутган одамлари-
мизнинг эмас, балки ёрдам
бермоқчи бўлган одамларимиз-
нинг хайрихоҳлигини излаши-
миз керак.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Одамлар билан муносабатда
эҳтиёт бўл, энг муҳими — кул-
гили хушомадгўйликка ўтма.

Э. ДЕЛАКРУА

ИНСОНПАРВАРЛИК ҲАҚИДА

Одамлар, инсонпарвар бў-
линг! Бу сизнинг биринчи
бурчингиз.

Ж.-Ж. РУССО

Оддийгина одамийлик бўл-
маса коммунистик ахлоқ ҳам
бўлмайди.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Инсон одамларни севиши
керак. Агар у одамларни севса,
яшаши осон бўлади, қувноқ-
роқ яшайди, чунки жаҳонда ҳеч
ким одамовилардек мискин умр
кечирмайди.

М. И. КАЛИНИН

Барча камчиликларидан қатъ-
ий назар, одамлар ҳар нарса-
дан ҳам кўра кўпроқ меҳрга
лойиқ.

И. ГЕТЕ

Одамларга меҳр — бу шундай
қанотдирки, у билан инсон энг
юксакка парвоз қилади.

М. ГОРЬКИЙ

Менимча, инсон то тирик
экан, у севади, агар у одамларни
севмаса, унинг нима кераги бор!

М. ГОРЬКИЙ

Одамнинг ҳаёти унинг саҳо-
вати билан тепша-тенг.

Р. ЭМЕРСОН

Йўқлик қаърига кетган халқ-
лар ва тараққиётдан қолган
ягона мерос — эҳтимол инсон-
парварликдир, бу демак — ки-
тоблар, халқ нақллари, мрамор
обидалар ва меъморчилик ёд-
горликларидир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Эл гуссасини сингурмагинг

мақсуд эт,
Бу шева билан оқибатинг
маҳмуд эт.

А. НАВОИЙ

Даврон элининг жисмида ҳам
жон бўлгил,
Ҳам жонларига мояи дармон
бўлгил.

А. НАВОИЙ

Неким ўз қошингда эрур
нораво,
Улусқа они кўрма асло раво.

А. НАВОИЙ

Нафъинг агар халққа бешак
эрур,
Балки бу наф ўзингга кўпрак
эрур.

А. НАВОИЙ

Одамзоднинг табиий инти-
лишларини оддийгина хулоса
қилиб, икки оғиз сўз билан:
«Ҳамма ҳам яхши яшасин»,
дея ифодалаш мумкин.

Н. А. ДОБРОЛЮБОВ

Эзгулик инсоннинг маънавий
оламидаги қуёшдир.

В. ГЮГО

Ҳаётимизнинг абадий ва олий
мақсади — эзгуликдир. Яхши-
ликни биз қандай тушунмай-
лик, ҳаётимизнинг ўзи яхши-
ликка интилишдан бошқа нарса
эмас.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Инсон тани учун сихат-са-
ломатлик қанчалик зарур бўлса,
қалб учун эзгулик ҳам шунча-
лик муҳим: эзгулигинг бўлса,
у ҳар ишда муваффақият кел-
тирса, уни сезмайсан ҳам.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Улуг муҳаббат теран ақл
билан узвий боғланган; ақлнинг
кенглиги қалбнинг теранлигига
тенг. Шунинг учун ҳам инсон-

парварлик чўққисини буюк қалб эгалари забт этадилар: чунки улар — буюк ақл эгалари ҳамдирлар.

И. А. ГОНЧАРОВ

Мен эзгуликдан бошқа бирор афзалликни билмайман.

Л. БЕТХОВЕН

Эзгуликни нафрат ёки, айниқса, адоват билан юзага чиқариб бўлмайди. У фақат муҳаббатдан туғилади.

Ж. РЕСКИН

Инсон қанчалик доно ва саховатли бўлса, у кишилардаги яхшиликни шунчалик кўпроқ пайқайди.

Б. ПАСКАЛЬ

Бахтли онларимизда биз ҳамиша саховатлимиз, лекин яхшилик қилганимизда ҳамиша ҳам бахтиёр бўлавермаймиз.

О. УАЙЛЬД

Ким чинакам қалб эгаси бўлмаса, у эзгулик қилишга қодир эмас: фақат хушфеъл бўла олиши мумкин.

Н. ШАМФОР

Эзгулик — ҳеч эскирмайдиган бирдан-бир либосдир.

Г. ТОРО

Яхшилик — кўп бўлса ҳам зарар келтирмайдиган фазилатдир.

Ж. ГОЛСУОРСИ

Эзгулик — шундай бир лисонки, у орқали соқовлар тилга кириб, карлар эшитиши мумкин.

К. БОУВИ

Энг нозик ниҳоллар ҳам тошдай қаттиқ ерни, қояларнинг тошини ёриб ўсиб чиқади. Яхшилик ҳам худди шундай. Ҳеч қандай тиг, ҳеч қандай гурзи, ҳеч қандай қурол инсон саховатининг қудратига тенг кела олмайди. Унга қарши туролмайд!

Г. ТОРО

Ҳар нарсага қарши туриш мумкин, лекин саховатга қарши туриб бўлмайди.

Ж.-Ж. РУССО

Кимдир қилган яхшилик бизни унинг олдида қарздор қилиб қўяди.

Ж.-Ж. РУССО

Беғам бўлманг, гафлатда қолманг! Ҳали навқирон, кучли, тетик экансиз, яхшилик қилишдан толманг.

А. П. ЧЕХОВ

Яхшилик ва камтарлик — шу икки фазилатдан киши ҳеч қачон чарчамаслиги керак.

Р. СТИВЕНСОН

Киши яхшилик қилишга қодир экан, қадр билмаслар билан тўқнашиш унга хавф солмайди.

Ф. ЛАРОШФУКО

Бировга яхшилик қилган киши ўзига яхшилик қилган бўлади, яхшиликдан яхшилик кутиб эмас, яхшилик учун яхшилик қилиш керак, чунки бундан одам битмас-туганмас ҳузур олади.

СЕНЕКА

Бирор-бир кимсага яхшилик қилсанг, шуни билки, сенинг саховатингдан у беҳад шод бўлгани каби, сенга ҳам шунчалик завқ насиб этади.

ҚОВУС

Бошқаларга шодлик ато этиш — энг ноёб шодликдир.

Ж. ЛАБРЮИЕР

Яхшилик қилган чоғингда кўксинг қандайдир тоғдек кўтарилиб, қонуний гурурланасан, соф виждонли одамдагина шундай бўлади.

М. МОНТЕНЬ

Бировга қилинган яхшилик кишини шуниси билан ром этадики, у шафаққа ўхшаб охири ўчиб кетмайди, қайтага янада ёрқинлашиб ўзимизга қайтиб келади.

В. ГЮГО

Бошига кулфат тушган одамга яхши сўз билан тасалли бериш — кўпинча темир йўлдаги кўрсаткични вақтида тўғри-лаб қўйишдек муҳимдир: равон ва хавфсиз ҳаёт йўлини атиги бир қаричгина масофа ажратиб туради.

Г. БИЧЕР

Бошқаларни деб жон куйдириб юрган киши ўзининг адолат учун курашаётганига қатъиян ишонади; ўзи учун ниманидир тилаган одам эса худди гадойдек орланиб, уятга қолади.

Ж. ЛАБРЮИЕР

Яхшилик қилиш ҳар қандай юксаклик сари ташланган қадамдир; эзгулик қилмасанг, бир кунмас-бир кун тубанлик

сени ўз қаърига тортади, яхшилик ўрнига ёмонлик қиласан.

Ж. РЕСКИН

Қайсидир бир одамнинг муайян бахтсизлигига шерик бўла олган кишигина кўпчилик гамини ҳам ҳис қила олади.

Ф. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙ

Ватаннинг шодлиги ва қайгусини кўнглига яқин олган киши ҳар қанадай одамнинг қайғу ва шодлигига ҳам бепарқ қарай олмайди.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Айрим кишиларнинг қалби сувқоғозга ўхшайди: яқин кишиларининг кўз ёши уларга сингмай, думалаб тушиб кетверади.

П. А. ВЯЗЕМСКИЙ

Яхшилик қилишни биладиган одам эмас, бировга ёмонликни раво кўрмайдиган киши саховат эгасидир.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Эзгу иш машаққат маҳсули, лекин бу бир неча бор такрорланса кўникмага айланади.

Л. И. ТОЛСТОЙ

Ҳақиқий инсонпарварлик энг аввало адолатдир.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Пайти келганда қаттиққўл бўлишга қурби етадиган одамгина эзгулиги учун мақтовга сазовардир: акс ҳолда, ироданинг бўшлиги ёки фаолсизлигидан келиб чиқадиган мулоҳимлик ҳам эзгулик бўлиб туюлиши мумкин.

Ф. ЛАРОШФУКО

Шундай одамлар борки, уларга одамдай муомала қила бошласанг, махлуққа айланиб кетадилар.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Эзгулик — илм эмас, у фаолиятдир.

Р. РОЛЛАН

Ўйлаган ишинг яхшиликка олиб келмаса, барча эзгу орзуларинг беҳудадир.

Ж. ЖУБЕР

Кўрсатма бўйича қилинган яхшилик — яхшилик эмас.

И. С. ТУРГЕНЕВ

Мажбуран қилинган яхшиликнинг қиммати йўқ.

Д. И. ПИСАРЕВ

Ясама эзгуликдан ёмони йўқ. Ошкора ёмонликдан кўра одам ясама эзгуликдан кўпроқ нафратланади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Сахийлик кўп эҳсон беришда эмас, балки уни ўз вақтида беришдадир.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Кимки яхшилик қиламан деб ҳаддан ташқари узоқ муҳокама юритса, яхшилик қилишга вақти қолмайди.

Р. ТАГОР

Эзгу ишни ҳеч қачон кейинга қолдирмаслик керак: ҳар қандай пайсалга солиш бемаънилик ва кўпинча хавфлидир.

М. СЕРВАНТЕС

**ЖИСМОНИЙ ВА МАЪНАВИЙ
ГЎЗАЛЛИК ХУСУСИДА**

Рўйи заминда биз учун энг

мароқлиси — инсон чехрасидир.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Чехра — қалб кўзгусидир.

М. ГОРЬКИЙ

Инсон чехраси ҳамиша унинг ички оламини акс эттиради, шу сабабли, фикр юзда акс этмайди, деб ўйлаш хатодир.

В. ГЮГО

Инсон чехраси унинг тилига нисбатан кўп ва қизиқроқ нарсаларни айтиб бериши мумкин: тил фақат инсон фикрларини баён этса, чехра — фикр моҳиятини кўрсатади.

А. ШОПЕНГАУЭР

Гўзаллик — ҳақиқий бахт-саодат ва расмана қаҳрамонлик бўлиб, у баландпарвоз сўзларга муҳтож эмас.

В. РААБЕ

Гўзал чехра ўз номи билан гўзал.

Ф. БЭЖОН

Чехраси очиқ кишининг қалби ҳам очиқ.

Ф. ШИЛЛЕР

Гўзаллик ҳар ерда интиқ кутилган меҳмондир.

И. ГЕТЕ

Гўзаллик бутун оламни қалбга олиб кирадиган куч ва истезоддга эга.

М. СЕРВАНТЕС

Ақл учун соғлом фикр лозим бўлганидек, танага нафислик керак.

Ф. ЛАРОШФУКО

Маънавий фазилатлар ҳусни оширади, лекин бизнинг замонда фазилатсиз гўзаллик қалб учун эмас, фақат кўз учун керак.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Гўзаллик баъзи хислат ва белгилардан иборат эмас, балки умумий қиёфада ва унда ҳаёт моҳияти қай даража акс этишидадир.

Н. А. ДОБРОЛЮБОВ

Яхши, дилкаш одамни кўздан ҳам билса бўлади.

МАРК АВРЕЛИЙ

Дил гўзаллиги билан йўғрилмаган ҳеч қандай ташқи ҳусн мукамал бўла олмайди.

В. ГЮГО

Маъносиз жойда гўзаллик бўлиши мумкин эмас.

Э. Л. БУЛЕ

Ташқи гўзаллик ўзининг пинҳоний ички олами билан янада қимматлидир. Китоб муқоваси зарҳалли бўлибгина қолмай, ичидаги мазмуни ҳам олтинга тенг бўлса, у алоҳида аҳамият касб этади.

В. ШЕКСПИР

Ташқи мусаффолик ва кўркамлик, ички мусаффолик ва кўркамликнинг ифодаси бўлиши керак.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Камтарлик билан йўғрилган гўзалликкина гўзаллик дея аталишга ҳақли. Камтарлиги бўлмаган гўзаллик — гўзаллик эмас, шунчаки хушбичимликдир.

М. СЕРВАНТЕС

Гўзал, келишган қад-қомат, кўркам қиёфа, хушовозли кишининг ошиғи олчи бўлиши мумкин. Лекин гўзалликка ортиқча баҳо бериб юбориш ярамайди: бошқа фазилатлар билан уйғунлашмаган гўзаллик зарар келтириши ҳам мумкин.

Я. КОРЧАК

Гўзаллик манманликни тугдиради.

Т. ФОНТАНЕ

Ўта гўзаллик, энг дилбар ташқи қиёфа ҳам агар ҳеч ким шайдо бўлмаса уч пул.

О. БАЛЬЗАК

Ҳусни жамоли гўзал одамлар кўпу, лекин уларнинг ички оламлари мақтаса мақтагудек эмас.

Ф. КУНЕР

Бемаъни гўзаллик — гўзаллик эмас. Бефаҳм соҳибжамолга тикил: юзидаги ҳар бир белгига, жилмайиши, қарашларига разм солиб кўрсанг — унинг гўзаллиги бора-бора ақлни танг қолдирадиган даражадаги бемаъниликка айланади.

И. А. ГОНЧАРОВ

Ҳусн — шабнам каби ўткинчидир.

Г. ШВАБ

Дунёда фақат гўзалгина бўлган аёл ҳаётдан ҳам қайгулироқ ҳаёт йўқ.

В. ФОНТЕНЕЛЬ

Гўзаллик — бу қисқа муддат ҳокимлик қиладиган қиролчадир.

СУҚРОТ

Гўзалликка бошқа олижаноб-ликларни ҳам қўшишга интилинг.

ЭЗОП

Мен ўзини кўз-кўз қилишга муҳтож бўлмаган, ўзида маънавий фазилатларни намоён этган гўзалликни афзал кўраман.

Р. ТАҒОР

Тан гўзаллиги ҳақиқий ошиқларни шайдо қилиши мумкин, уларни бир умр мафтун этиш учун эса қалб гўзаллиги талаб қилинади.

К. КОЛТОН

Оқила қиз қилган ишни хусндор қиз ҳеч қачон қилолмайди.

Ш. А. ПАВЛЕНКО

Аёлларда гўзал бўлмоқликнинг биргина, лекин жозибадор бўлмоқликнинг эса юз минг имконияти бор.

Ш. МОНТЕСКЬЕ

Самимийлик ҳам худди хусн ва ақл каби эҳсондир.

В. И. КАЧАЛОВ

Саҳоват гўзалликдан кўра афзалроқ.

Г. ГЕЙНЕ

Эзгу ном гўзал чехрадан афзалроқдир.

Т. ФУЛЛЕР

Нафосат — бу маънавий эзгулик рамзидир.

И. КАНТ

Қалб гўзаллиги ҳатто хунук танга ҳам кўркемлик бахш этади, худди шунингдек, қалб

бемаънилиги энг ажойиб қиёфага ва таннинг энг дилбар аъзоларига ҳам қандайдир алоҳида доғ туширадими, улар бизда чексиз ижирганиш уйғотади.

Г. ЛЕССИНГ

Ақл етуклиги хусн ўрнини босиши мумкин.

СТЕНДАЛЬ

Жозоба чехрага қараганда кўпинча ақлда мужассамдир, чунки юз хусни яққол кўзга ташланади, унинг кутилмаган сир-асрори йўқ; бироқ ақл ўша киши истагига қараб, у хоҳлаган меъёрда оз-оздан намоён бўла боради.

Ш. МОНТЕСКЬЕ

Кўпчилик томондан эътироф этилган олижаноб фазилатли ва оқил одам гарчанд бадбуруш бўлса ҳам хунук саналмайди: бадбурушлик аслида бору, аммо у диққатни тортмайди.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Гўзаллик — бу эркин қалб ва мустаҳкам соғлиқ самарасидир.

Л. ШЕФЕР

Гўзаллик ўзини-ўзи пайқаман тақдирдагина яхши.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Яхши хулқ чехра кўркига қараганда минг чандон афзалроқдир. Яхши хулқ сизни мафтун этса, хусн фақат диққатни тартади.

А. ЛАМАРТИН

Мафтункорлик — яшнаб турган гўзалликдир.

Г. ЛЕССИНГ

Ешлиги бўлмаган ҳусн ҳам,
ҳусни бўлмаган ёшлик ҳам бир
хилда бенафдир.

Ф. ЛАРОНФУКО

Дунёда қорайган мускул ва
силлиқ бадандан ҳам кўркем-
роқ либос бўлиши мумкинми.

В. В. МАЯКОВСКИЙ

Ял-ял ёнган ёшлик ҳусни
ортиқча пардоз-андоз касридан
гуллаган пайтидаёқ хазон бў-
лади.

ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ

Серхашам либослар ҳусни
бузади.

П. БУАСТ

Ўзгаллик ортиқча ҳашамга
зор эмас — унга кўпроқ одми-
лик ярашади.

И. ГЕРДЕР

Биз ортиқча ҳашаматсиз гў-
залроқмиз.

Г. ЛЕССИНГ

Ташқи қиёфани безайвермас-
дан маънавий оламни безаш
керак.

ФАЛЕС

Маданият билан ташқи жи-
ло — бутунлай бошқа-бошқа
нарсалардир.

Р. ЭМЕРСОН

Ҳурматга лойиқ бошга ҳам-

мавақт ҳам гўзал қалпоқ кийи-
лавермайди.

Т. ФУЛЛЕР

Патлари чиройли тўтиқуш-
дан ўзга яна қандай сулув
нодон бўлиши мумкин?

Я. КОМЕНСКИЙ

Кийинишда олифталикдан
қочиб, ёқимтой бўлишга ҳара-
кат қилинг: одоб — кўркемлик,
исрофгарчилик эса — олифта-
лик белгисидир.

СУҚРОТ

Тўнинг хоҳи шоҳи ва ё беқасам,
Тушар пахта гар нархи кам
бўлса ҳам.

САЪДИЙ

Пала-партиш кийиниш маъ-
навийнинг сусайганлигидан
далолат беради, бу пала-пар-
тишлик ва қайсарлик тагида
риёкорлик яширинган бўлиши
ҳам мумкин.

М. СЕРВАНТЕС

Инсон ҳаётида ташқи кўри-
ниш ҳам катта аҳамиятга эга,
ифлос ва иркит киши ўз хатти-
ҳаракатларини жиловлай оли-
шини тасаввур қилиш қийин.

А. С. МАКАРЕНКО

Уст-бош, хона, зинапоя, даст-
гоҳлар эстетикаси одоб эсте-
тикасидан заррача кам аҳамият
қасб этмайди.

А. С. МАКАРЕНКО

ҲАЁТ МОҲИЯТИ, БАХТГА ИНТИЛИШ, ҚУВОНЧ ВА УМИД ҲАҚИДА

ҲАЁТ МОҲИЯТИ ҲАҚИДА

Инсон учун энг қадрли нарса нима? Ҳаёт, чунки бизнинг барча қувончларимиз, бизнинг бутун бахтимиз, бизнинг жамики умидларимиз фақат ҳаёт билан боғлиқдир.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Шундай яшамок керакки, токи ҳаётга чексиз талаблар кўйиш мумкин бўлсин.

А. БЛОК

Ҳар бир кишининг ҳаёти — агар у ўзини инсон деб тушунса, ўзини тор эгоистик манфаатлар йўлида эмас, балки қандайдир муаззам ишга интилаётган, улугвор умум иши учун курашаётган илгор кишиларнинг кўтаринки мақсадлари уни шахсан илҳомлантираётганини ҳис этса — у тўла маънодаги инсондир.

М. И. КАЛИНИН

Ҳаёт — олий даражадаги прогрессив фаолиятдир ва унинг тараққиётга йўл очажак бош ҳаракатлантирувчи пружиналари эзгуликка интилувчи инсонлар, яъни наслимизнинг соғлом ҳамда нормал вакиллариининг тафаккури ва орзуистакларига улангандир.

Д. И. ИИСАРЕВ

Инсон жамият ва давлатнинг кўламли манфаатлари учун қанчалик фойда келтирса, у шу қадар баркамолдир.

Д. И. МЕНДЕЛЕЕВ

Жамиятнинг кенг манфаатлари ва вазифаларига хизмат қилишга бағишланмаган умрни умр демаса ҳам бўлади.

Н. С. ЛЕСКОК

Жамият ишлари тўғрисидаги фикрлар таъсирсиз, уларда қатнашиш туфайли туғиладиган туйғуларнинг таъсирсиз инсон камол топа олмайди.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Ер юзида лоақал биргина бўлса ҳам бахтсиз киши яшаётганини кўриб туриб, хотиржам яшаш ва бахтли бўлиш мумкин эмас. Яшашдан мақсад, бутун инсоният фаровонлигини ва бахтини кўзлашдир.

Я. БОЛЬЯЯ

Оч одам, сўзсиз, ўзини ёмон ҳис этади, бироқ тўқ одам ҳам ён-атрофдан эшитилаётган очларнинг оху ноласига тобу тоқат қилиши мумкин эмас.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Қулоқдан дилиннга гар кир-
маса нур,
Сичқон қавагидан не фарқи
бўлур.

А. ЖОМИЙ

Боши билан шўнгиб кирмаса
хар дам,
Сув остидан дурни топарми
одам?

А. ЖОМИЙ

Яхши хулқли бўлгил ҳамда
соф кўнгил,
Одамларга доим инсофли
бўлгил.
Бу меҳнатхонада яхшию ёмон
Учрайди, яхшилиқ қилавер
ҳамон.

А. ЖОМИЙ

Фақат башарият бахти учун
қилинган меҳнатгина чинакам
ва боқий шухрат келтириши
мумкин.

Ч. СЭМНЕР

Доимий ташвиш, меҳнат, ку-
раш, йўқчилик — бу зарурий
шарт-шароитлардир, ҳеч кимса
булар ҳақида ўйлашдан ўзини
бир дақиқа ҳам четга олмасли-
ги керак... Ҳалол яшамоқ учун
интилом, адашмоқ, уринмоқ,
янглишмоқ, ниманидир бош-
ламоқ ва ташлаб қўймоқ ва яна
бошлаб, яна ташлаб қўймоқ,
доимо курашмоқ ва йўқчиликка
чидамоқ керак. Хотиржамлик
руҳий пасткашлиқдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Инсон ҳаётининг маъноси
тиниб-тинчимаслик ва доимий
ташвишдан иборатлигини ту-
шунган одам калтафаҳмлиқдан
қутулган бўлади.

А. БЛОК

Тор манфаатпараст одам
чала, ўз қобигидан чиқмаган,
ўзини ҳеч нарсага ва ҳеч
кимга жавобгар деб ҳисоб-
ламайдиган одамдир.

М. И. КАЛИНИН

Инсон ҳаётини жирканч йў-
налишга солиб юборишнинг йў-
ли кўп, аммо энг ашаддийси —
инсонни фақат ўзини ўйлаш,
ўз шахсига сифиниш, ўзида маъ-
навиятнинг ҳар қандай тўлқини
барбод этиш ва ўзининг
сирли ҳаётини қорин ғамида
юрлган барча вақт давомида
бенаф бир кун ўтказиш дара-
жасига тушириб қўйилганига
уни мажбуран кўндиришдан
иборатдир.

М. Е. САЛТИКОВ-ШЧЕДРИН

Дунёда қурбонсиз, жон ко-
йитмай, машаққатсиз яшаб бўл-
майди: ҳаёт — фақат гулга бур-
канган бўстон эмас.

И. А. ГОНЧАРОВ

Ўз кучига ишонч ва бош-
қалар учун яшаш истаги қуд-
ратли кучдир.

Ф. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙ

Киши ўзига қанчалик кам
талаб қилиб, одамларга шунча-
лик кўпроқ фойда етказса,
унинг яхшилиги шу қадар
улуғдир; бошқаларга қанчалик
кам фойда етказа туриб, ўзига
кўпни талаб қилса, ёмонлиги
ҳам шу қадар ортиқдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Бир одам учун эмас, балки
ҳамма одамларнинг фароғатини
кўзлаш ҳамиша муҳим масала
бўлиб келган ва шундай бўлиб
қолади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Одами эрсанг демагил одами,
Ониким йўқ халқ гамидин
гами.

А. НАВОИЙ

«Ўзи учун ва ўзича» яшаш —
хаёт эмас, балки лоқайд бир
ҳолатдир: сўз ва иш бирлиги,
кураш зарур.

И. А. ГОНЧАРОВ

Яшаш, бу кураш демакдир,
нафақат тириклик учун, балки
хаётни яхшилаш ва мукам-
маллаштириш учун кураш ҳам-
дир. Шунинг учун «инсон»,
бизнинг наздимизда, курашув-
чидир, фақат курашаётган чоги-
да яшаётганини сезадиган, ҳар
хил тўқнашувлардан қўрқмай-
диган, ҳатто ана шу курашдан
сурур топадиган кишидир, не-
гаки кураш бор жойда ҳаёт
машаққати бор ва киши ўша
ерда кураш завқини туяди.

Н. А. РУБАКИН

Фидокор кишилар қуёшдек
зарур. Улар жамиятнинг энг
шоирона ва ҳаётбахш элементи
бўлиб, бошқаларга ҳаяжон,
таскин берадилар ва ёшарти-
радилар. Уларнинг шахсият-
лари — оптимизм ва пессимизм
тўғрисида баҳс юритувчи, зе-
рикканидан хом-хатала повест-
лар, кераксиз лойиҳалар ва бир
мирига арзимайдиган диссерта-
циялар яратувчи, ҳаётни инкор
этиш учун ахлоқсизлик қилув-
чи ва бир бурда нон деб ёлғон
гапирувчи кишилар тоифасидан
ташқари бошқача одамлар, жа-
сорат, эътиқод ва аниқ мақ-
садга эга одамлар ҳам бор-
лигини жамиятга уқтириб
турувчи жонли гувоҳлардир.

А. П. ЧЕХОВ

Яшаш — ҳаракат қилмоқ де-
макдир.

А. ФРАНК

Тақдирни ўз ихтиёрига бўй-
сундирмоқчи бўлган, даври
учун янги йўллар очмоқчи, ўз
халқини порлоқ истиқболга
олиб бормоқчи бўлган, ўз бур-
чини сезадиган ва ўз олдига
бошқаларнинг қалбида ором-
бахш аланга ёкишни вазифа
қилиб қўйган киши — нодон-
лик, лоқайдик дунёсига, душ-
манлик дунёсига қарши жангга
чиқади. Чунки ҳаётнинг маъно-
си фақат курашдадир.

Э. ТЕЛЬМАН

Буюк ишларни амалга
ошириш учун киши худди ҳеч
ўлмайдигандек яшаши керак.

Л. ВОБЕНАРГ

Нима адолатли эканини
тушуниш, гўзалликни ҳис
этиш, фақат яхшиликни раво
қўриш — оқилона йўл-йўриқ
мана шудир.

А. ПЛАТЕН

Ҳар бир хайрли ишни иккин-
чиси билан шундай маҳкам
боғлаб юбориш керакки, улар
ўртасида заррача ҳам оралик
қолмасин — мана шуни мен
ҳаёт роҳати, деб атайман.

МАРК АВРЕЛИЙ

Ҳаёт шунчалик ноёнсиз ва
қўпқирралики, киши унда қар-
рийб ҳаммавақт ўзининг кучли
ва чинакам эҳтиёжига яраша-
сини топа олади.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Ўз туйғуси ва эҳтиёжлари
ҳақида сафсата сотиб, аслида
ўзини кўз-кўз қилишдан бўлак

хеч қандай тузукроқ эҳтиёжи ва туйғуси бўлмаган қуруқ кишиларнинггина ҳаёти бўш ва нурсиз бўлади.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Ўзига енгил ҳаёт ахтарган киши чиндан ҳам аянчлидир.

Д. ЖОРДАН

Ҳар ганийки, тириклигида эҳсонидин кўнгулларни шод қилмағай, ўлганидин сўнг ани кимса дуо билан ёд қилмағай.

А. НАВОИЙ

Аҳмоқона, бемаъни, қаноатсиз яшаш чакки яшаш эмас, аста-секин ўлиш демакдир.

ДЕМОКРИТ

Ҳаёт мен учун эриб тугаётган шам эмас. У менинг кўлимга бир лаҳзага берилган ва мен уни келажак авлодга тутқишиздан олдин мумкин қадар ёруроқ аланга олдиришга мажбур этишим. керак бўлган аллақандай ажиб машъалдир.

Б. ШОУ

Бизгача яшаб ўтганларнинг меҳнати, кучи вужудимизда яшайди. Бинобарин, келажак авлод ҳам ўз навбатида бизнинг меҳнатимиз, бизнинг билак кучимиз ва бизнинг ақлимиздан наф олиб яшасин. Шундагина биз ўз бурчимизни муносиб адо этган бўламиз.

Ж. ФАБР

Ўзингдан кейингиларга аввалгидан кўпроқ билим ва бахт қолдиришга интил, бизга мерос қолган нарсаларни тақомиллаштириш ва кўпайтириш, тинмай меҳнат қилмоғимиз зарур бўлган соҳа мана шудир.

Д. ДИДРО

Инсон ўз ҳаётини яхшилаш иштиёқидан хеч қачон тўхтамайди.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Ҳар бир субҳи тонгни ўз ҳаётинг ибтидоси деб бил ва қуёшнинг ҳар бир ботишини ўз ҳаётинг интихоси деб тушун. Шу кундалик қисқа ҳаётинг қандайдир хайрли иш билан, ўз устингдан бирон-бир ғалаба қозонишинг ёки ниманидир ўрганишинг билан нишонлансин.

Ж. РЕСКИН

Умр бағоят қисқа ва у мохият-эйтибори билан зўр саодатдир.

С. Н. СЕРГЕЕВ-ЦЕНСКИЙ

Энг яхши завқу сафо, ҳаётнинг энг катта қувончи ўзингни одамларга яқин ва керакли деб билишингдир.

М. ГОРЬКИЙ

Ҳаётда доимо ўзинг эриша олмаган бирон нарсага шайдо бўлиб яшаш керак. Инсон юксакликка интилган сари янада баркамоллашади.

М. ГОРЬКИЙ

Инсон яшашга монелик қилувчиларга қарши курашган тақдирдагина унинг ҳаёти янада мукамал ва мароқли бўлади.

М. ГОРЬКИЙ

Умр ўтиб кетмоқда: ким унга етолмас, иккиланиб қолади.

М. ГОРЬКИЙ

Қололмас жаҳон ичра мангу
киши,
Фақат қолгуси яхши ному иши.
САЪДИЙ

Яшамоқ нафас олишдан иборат эмас, балки ҳаракат қилиш демакдир. Узоқ умр кўрган киши эмас, балки ҳаётни кўпроқ ҳис қилган кишигина узоқ яшаган деб ҳисобланади.

Ж.-Ж. РУССО

На эҳтирослар, на бирон-бир юмуш, на кўнгил очишлар, на нимагадир машғуллик билан типчи бузилмаган одамга, айниқса, қийин. Ана шу аҳволга тушган киши ўзини беқадр, бенаво ҳис этади, бошқаларга муте, ожиз ва нотавон сезади.

Б. ПАСКАЛЬ

Яшамоқ-ҳамиша тўхтовсиз олга интилмоқ демакдир.

С. ЖОНСОН

Ҳаракатсизлик узоқ уйқуга чалиниш касаллигидир, холос.

Ж.-Ж. РУССО

Яшамоқ ўзингни кураш, изланиш ва хавф-хатар оловида ёндирмоғингдир.

Э. ВЕРХАРН

Ҳаёт томоша ҳам, байрам ҳам эмас, ҳаёт — машаққатли иш.

Ж. САНТЯНА

Ўтган ишга афсусланиш ярамайди, бизга қийинчилик туғдирган ўзгаришлардан нолимаслик керак, чунки ўзгаришлар ҳаётнинг асосий шартидир.

А. ФРАНС

Ҳаёт турли хил ҳолатларнинг алмашинувидир, истаган жойда қулай аҳволда қолиш учун уларни ўрганиш, кузатиш керак.

О. БАЛЬЗАК

Ҳаёт ўз ҳолича ҳеч нарсани англатмайди: ҳаётнинг қиммати унда қандай яшай билиш билан боғлиқ.

Ж.-Ж. РУССО

Ҳаёт ўз-ўзича — яхшилик ҳам, ёмонлик ҳам эмас: сиз уни нимага айлантира олишингизга қараб яхшиликнинг ҳам, ёмонликнинг ҳам уяси бўлиши мумкин.

М. МОНТЕНЬ

Ҳаёт азоб-уқубат ҳам, ором ҳам эмас, у зиммамиздаги ва биз виждонан охирига етказишимиз зарур бўлган бурчдир.

А. ТОКВИЛЬ

Ҳаёт мезони унинг давомийлигида эмас, балки сиз ундан қандай фойдалана олганлигингиздадир.

М. МОНТЕНЬ

Муносиб яшалган ҳаётни йиллар билан эмас, балки бажарилган ишлар билан ўлчамоқ зарур.

Р. ШЕРИДАН

Йиллар узоқ яшашликдан гувоҳлик беролмайди. Инсон ҳаёти нима иш қилинганлиги ва нимани туйганлиги билан ўлчанади.

С. СМАЙЛС

Ҳаёт фақат ёш билан ўлчанмайди. Йигирма тўрт йилгина яшаганлар ҳам бўлган, юзга чиққан қариялар ҳам бўлган. Вақт ўтавериши билан у қариялар унутиб юборилди. Ўз халқи билан бир тану бир жон бўлган оташқалб йигирма тўрт ёшлилар эса унутилмади, улар халқ юрагида узоқ вақт яшади.

М. И. КАЛИНИН

Ҳар бир дақиқани чуқур
мазмун билан бойита олган
киши ўз умрини чексиз узай-
тирган бўлади.

И. КУРЦ

Тирик улки, ундан кейин
қолса жой —
Ҳовуз, кўлу кўприк-ла карвон-
сарой.
САЪДИЙ

Ҳаёт ҳам масал каби, у
узунлиги билан эмас, балки
мазмунни билан қадрли.

СЕНЕКА

Ҳаёт ўтган кунлар эмас,
балки эса қолганларидир.

П. А. ПАВЛЕНКО

Ҳаёт яшашнинг ўзидагина
эмас, балки яшаётганлигингни
хис этишингдадир.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Узоқ яшаш эмас, тўғри яшай
билишинг муҳимдир.

СЕНЕКА

Ҳар қандай умрмас, балки
яхши ўтказилган умр — бахт-
саодат ҳисобланади.

СЕНЕКА

Ҳаёт тўлақонли бўлса узоққа
чўзилади... Уни вақт билан
эмас, бажарган ишларимиз
билан ўлчаймиз.

СЕНЕКА

Ҳар нарсада уч асосга:
ҳақиқий, ҳалол ва нафли нарса-
ларга эътибор бериш керак.
Ж. МАРМОНТЕЛЬ

Инсоннинг инсонлиги шун-

чаки умр ўтказини эмас, балки
яшашидадир.

Ж. ЛОНДОН

Яхши ўтган ҳар қандай умр
узок умрдир.

ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ

Бенаф яшашдан бевақт ўлим
афзал.

И. ГЕТЕ

Энг дахшатлиси тирик мурда
бўлмоқдир.

М. АНДЕРСЕН-НЕКСЕ

Чумолига ўхшаб таниб,
е буқун,
Сени гўрда қуртлар емасдан
бурун.
САЪДИЙ

Одам икки марта яшамайди,
лекин бир марта яшашни ҳам
билмайдиганлар кўп.

Ф. РЮККЕРТ

Баъзи одам юз ёшида қабрга
киради-ю, аслида эса тугилибоқ
ўлган бўлади.

Ж. Ж. РУССО

Гапнинг сирасини айтганда,
жуда оз кишилар бугунги кун
билан яшайди. Кўпчилик эса
кейин келадиган кунларнинг
гамини ойди.

Ж. СВИФТ

Кўп одамлар ҳаётликларида
ҳам яшашмайди, улар фақат
яшамоққа уринадилар.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Умрни биз бугун-эрта деб
орқага сурамизу, у ўтиб кетади.

СЕНЕКА

Энг жирканчлиси, дунёда самарасиз яшамоқликдир.

Н. М. КАРАМЗИН

Ёруг дунёда яшаш — доим курашиш ва доим галаба қозониш демақдир.

Д. И. ПИСАРЕВ

Кимки курашса гар эрк ва ҳаёт доб,

Ўшанга лойиқдир эрк ҳам, ҳаёт ҳам.

И. ГЕТЕ

Юраксизлик — ожизлар қисмати. Ким журъатли ва тутган иши виждонига монанд бўлса — у ўз эътиқодини умрининг охиригача ҳимоя қила олади.

Т. ПЕЙН

Хомхаёллик билан умр ўтказиш гоят безавқдир. Кўпроқ фаоллик кўрсатиш керак.

Н. ШАМФОР

Аланга ва нур бир-бири билан қанчалик уйғунлашган бўлса, ҳаёт билан фаолият ҳам бир-бирига шу қадар мустақкам боғланган. Нимаики нур сочса, шубҳасиз, ёритади, нимаики яшаётган экан сўзсиз ҳаракатда бўлади.

Ф. И. ГЛИНКА

Инсон табиатининг моҳияти — ҳаракатда. Тек турмоқлик ўлим демақдир.

И. ПАСКАЛЬ

Курашнинг тўхтаб қолиши ҳаётнинг бош фожиасидир.

Н. А. ОСТРОВСКИЙ

Агарда разм солиб қаралса, аксарият кишилар ҳаётининг

кўп қисми бўлмагур ишларга, анчагинаси — бекорчиликка, умрнинг яхлит ўзи эса — но керак нарсаларга сарфланади.

СЕНЕКА

Ўз ҳаётининг моҳиятини билмайдиган кишиларнинг аҳволига вой.

Б. ПАСКАЛЬ

Ҳаёт уни ўрганадиган кишиларгагина ўргатади.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Бизнинг бойлигимиз сихат-саломатлик, оддий турмуш тарзи, эркинлик, тан ва рухнинг мустақкамлиги, яхшиликка меҳр... қўшнилари билан аҳиллик, дўстларга боғлиқлик... омади келганда мағрурланмаслик, осойишталик, мулойимлик, бахтсизликдан ҳайиқмаслик, хушомадгўйликка нафратдир.

Ф. ФЕНЕЛОН

Фаросатсизлик, ахлоқсизлик орқасида фақат ҳузур-ҳаловатга муккасидан кетганларнинг ҳаёти сариқ чақага ҳам арзимади.

И. КАНТ

Шарафли иш билан тезкор замонга Ким сайқал беролса хушбахтдир ўша.

А. К. ТОЛСТОЙ

Кураш ҳаёт шукуҳидир.

Л. Н. АНДРЕЕВ

Яшаш кураш демақдир; кураш яшашдир.

П. БОМАРШЕ

Курашсиз шон-шавкат ҳам хазон бўлади.

СЕНЕКА

Кураш ҳаёт шартидир: кураш тугаса, ҳаёт ҳам маҳв бўлади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ҳаёт фаолиятдан иборат, фаолият эса кураш демакдир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Курашсиз хизмат, хизматсиз мукофот бўлмайди, ҳаракатсизликда эса — ҳаёт йўқ.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ақлли ва ғайратли одамлар охиригача курашадилар, қуруқ ва сариқ чақага арзимайдиганлар эса ўзларининг маъносиз ҳаётлари давомида майда-чуйда тасоифларга ҳам курашсиз бўйин эгадилар.

Д. И. ПИСАРЕВ

Яшамоқ тапанинг фақат моддий эҳтиёжларини қондиришигина эмас, энг муҳими, инсоний қадр-қимматни тушуниб етишдир.

ЖЮЛЬ ВЕРН

Яшамоқ — ҳис этиш, ҳаёт гаштини суриш, яшаётганлигимизни эслатиб турувчи янгиликни муттасил туйишдир.

Н. И. ЛОБАЧЕВСКИЙ

Яшамоқ — ҳис этиш ва мулоҳаза юритиш, дард чекиш ва роҳатланишдир. Булардан бошқа ҳар қандай ҳаёт ўлимдир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Кўриш ва сезиш, бу мавжуд бўлмақликдир, мулоҳаза юритиш эса яшаш демакдир.

В. ШЕКСПИР

Ҳаёт доимий меҳнатдан иборат. Унга шу нуқтаи назар-

дан қараган одамгина ҳаётни инсончасига тўла тушунади.

Д. И. ПИСАРЕВ

Ҳаёт ғайратли меҳнат туфайли жонли ва гўзалдир, у огир юк бўлмай, балки қанот, ижод ва қувончдир, агар кимда-ким уни огир юкка айлантирса, бунга унинг ўзи айбдор.

В. В. ВЕРЕСАЕВ

Жасоратга ташналикни ҳаммиша оқлаш мумкин. Шу ташналикда жонли инсоний қалб тениб туради, унда синчков ва ҳеч қачон тиниб-тинчимайдиган инсон ақли яширинган бўлади.

М. Е. САЛТИКОВ-ШЧЕДРИН

Жасорат кўрсатишни севган одам ҳар қачон унинг уддасидан чиқа олади ва қаерда жасорат кўрсатишни ҳам билди. Агар билсанг, ҳаётда жасорат кўрсатишга ҳаммиша ўрин бор.

М. ГОРЬКИЙ

Жасорат истеъдод сингари мақсад сари борадиган йўлни осонлаштиради.

Л. М. ЛЕОНОВ

Осуда ва беғам ҳаётда сурур йўқ! Нимадир юракни ўртаб, фикрни тинч қўймаслиги керак.

Д. ДАВИДОВ

Ҳаётда ўз ўрнингни топининг учун бирон иш қилмаган бўлсанг, яшаш бениҳоят мушкулдир.

Д. В. ВЕНЕВИТИНОВ

Чуқур из қолдирмаган умр қадам сайини ўчиб бораверади.

А. И. ГЕРЦЕН

Инсон шуни тушуниши керакки, у дунёнинг ижодкори ва соҳибидир, ҳаётдаги барча эзгуликларнинг шон-шухрати ҳам, ердаги ҳамма бахтеизликлар ҳам унинг зиммасига тушади.

Р. РОЛЛАН

УМР ВА ВАҚТ

Ҳаётни севасанми? Севсанг, вақтни бой берма, чунки вақтдан ҳаёт деган мато яралади.

Б. ФРАНКЛИН

Тезкор вақт, қайтиб келмайдиган вақт инсоннинг энг қимматбаҳо бойлигидир, бинобарин, уни елга совурмоқ бориб турган талон-торожликдир.

С. МОЭМ

Одамзод ҳаёти тежалган вақтга қараб узаяди.

Ф. КОЛЛИЕР

Вақт бизнинг энг арзон ва айни вақтда энг қимматбаҳо мулкимиздир, чунки вақт туфайли биз ҳамма нарсага эришамиз.

Я. РАЙНИС

Вақт мавжуд воситаларнинг энг қимматлисидир.

ТЕОФРАСТ

Вақт энг улугвор новатордир.

Ф. БЭЖОН

Қўлимиздан келадиган барча уddaбуронликлар чидам ва вақтнинг аралашмасидан бошқа нарса эмас.

О. БАЛЬЗАК

Нул азиз, инсон ҳаёти ундан

ҳам азиз, вақт эса ҳамма нарсадан азиздир.

А. В. СУВОРОВ

Модомики вақт энг қимматбаҳо мулк экан, унда вақтни талон-торож қилиш энг оғир гуноҳдир.

Б. ФРАНКЛИН

Инсон бошига тушиши мумкин бўлган энг оғир йўқотиш вақтни бой беришдир.

ТЕОФРАСТ

Зое кетган ҳар бир диқиқа бой берилган иш, бой берилган фойдадир.

Ф. ЧЕСТЕРФИЛД

Энг оғир йўқотишлардан бири — вақтни йўқотиш.

Ж. БЮФФОН

Соатларнинг ҳар бир дақиқасини ҳам қадрла.

Б. ФРАНКЛИН

Одам табиатан қизиқ яратилган — бойлигини йўқотса хафа бўладию умри зое кетаётганига эса парво қилмайди.

АБУЛ ФАРОЖ

Ўз вақтининг лоақал бир соатини беҳудага ўтказмоқчи бўлган кишини ҳаётнинг бутун кадр-қимматини ҳали тушуниб етиш даражасига бормаган деса бўлади.

Ч. ДАРВИН

Айниқса вақтни бой бериш билимдон одам учун қимматга тушади.

И. ГЕТЕ

Вақтини бой бераётганида

хуноб бўладиган одам энг доно одамдир.

ДАНТЕ

Арзимаган ва бефойда нарсаларга керагидан ортиқча вақт сарфлаш доно одам учун ниҳоятда оғирдир ва бу уни мислсиз ташвишга солади.

АФЛОТУН

Вақт — ақлий меҳнат кишининг сармояси.

О. БАЛЬЗАК

Вақт қобилиятларни ўстириш учун зарур бўлган *кенгликдир...*

К. МАРКС

Вақт ақллироқ, яхшироқ, стукроқ ва мукамалроқ бўлиб етишишимиз учун бизга инъом этилган қимматбаҳо совғадир.

Т. МАНН

Вақт — улуғ мураббий.

Э. БЕРК

Вақтнинг қадрига етмаган кишига шон-шараф насиб бўлмайди.

Л. ВОВЕНАРГ

Ҳар бир кунни ўлча, сарфлаган ҳар бир дақиқангни ҳисобга ол! Фақат вақт масаласидагина хасислик қилиш мумкин.

Т. МАНН

Ўзинг ва ўзгаларнинг вақтини тежай билмаслик — ўтакетган маданиятсизликдир.

Н. К. КРУПСКАЯ

Биз учун вақтни тежаш беш қўлдай аниқ нарсадир.

Ф. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙ

Ҳар қандай тежамкорлик охир-оқибатда вақтни тежашдан иборатдир.

К. МАРКС

Вақтни оқилона тақсимлаш — иш пойдевори.

Я. КОМЕНСКИЙ

Тубан ниятларни олий ниятларга қурбон қила борар экансан, маълум вақт учун, йил учун, ой учун, ҳафта учун, кун ва соатлар, лаҳзалар учун, бус-бутун ҳаёт учун мақсаднинг бўлсин.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ўз истеъдодлари билан донг таратган кишилар вақтларини ўзлари ва авлодларига ҳурмат келтирадиган қилиб сарфлашлари керак. Агар авлодларга ҳеч нарса қолдирмасак, улар биз ҳақимизда нима деб ўйлашлари мумкин.

Д. ДИДРО

Ўз вақтини қўлида маҳкам ушлаган одамгина расмана буюқдир.

ГЕСИОД

Кимки бўш вақтини оқилона ўтказа олса, шахсий маданияти олий даражадаги кишидир.

Б. РАССЕЛ

Вақт ором нималигини билмайдиган ниҳоясиз ҳаракатдир — уни бошқача тушуниш мумкин эмас.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Вақт ва сув тошқини ҳеч қачон кутиб турмайди.

В. СКОТТ

Вақт ҳамма нарсага ўз таъсирини ўтказади; йилларнинг поёнсиз ҳалқаси номни ҳам, қиёфани ҳам, феъл-авторни, ҳатто тақдирни ҳам ўзгартира олади.

А. ФЛОТУН

Ўртамиёна одам вақтни тез ўтказиш пайида бўлади, истеъдод соҳиби эса ундан фойдаланиб қолишга уринади.

А. ШОПЕНГАУЭР

Вақтни бой берин боқийликка зарар келтиришдан бошқа нарса эмас!

Г. ТОРО

Вақтни бой бериш ўз-ўзини қатл этиш билан баробар.

Ж. ШЕКК

Бирор кун ҳам ўз ниятидан оғишма, вақтни узайтиришнинг воситаси шудир, бо, устига, гарчанд ундан фойдаланиш мушкул бўлса-да, жуда тўғри восита ҳам шудир.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Ҳар доим вақтим йўқ дегувчилар аслида ҳеч нарса қилмайдилар.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Ўз вақтидан оқилона фойдалана олмайдиган одам ҳаммадан бурун вақт етмаслигидан нолийди: у кушларни кийишишга, овқатланишга, ухлашга, олди-қочди гаьларга, нима қилиш керак, деган халларга, ҳеч нима қилмасликка сарфлайди.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Агар яхши тасаруф қилинса,

ҳамиша етарлича вақт топиш мумкин.

И. ГЕТЕ

Бирон иш билан машғул бўлмаган онимни сира тасаввур этолмайди.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Дам олишга ҳам вақтим қолсин десанг, вақтни беҳуда ўтказма.

Б. ФРАНКЛИН

Вақтинг кам бўлишини истасанг, ҳеч нима қилма.

А. П. ЧЕХОВ

Вақтдан оқилона фойдаланиш унинг қимматини янада оширади.

Ж.-Ж. РУССО

Беҳуда ўтказилган вақт тўғрисида армон қиладиган кишиларга қолган вақтдан оқилона фойдаланиш ҳам муяссар бўлмайди.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Инсон характери ҳаммадан ҳам кўпроқ унга қай тарзда дам олиш маъқул ва ўнғай эканлиги билан белгиланади.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Мен ҳамиша бўш пайтимда кўпроқ банд бўламан.

ЦИЦЕРОН

Қарта ўйини ақлий инқирознинг яққол нишонасидир. Одамлар фикр алмашишга қурблари етмаса, қарта ташлашади.

А. ШОПЕНГАУЭР

Коллекция йиғишга ишқибозлик — ақлдан озишнинг биринчи босқичи.

О. БАЛЬЗАК

Балиқ овига қизиқиш ман-
сабдорларга идора хизматини
эслатади.

О. БАЛЬЗАК

Айни вақтини билиш — вақт-
ни авайлаш демакдир, вақтида
қилинмаган иш эса беҳуда
қилинган ишдир.

Ф. БЭЖОН

Ҳеч бир ишни эртага қўй-
ма — вақтнинг қадрига етади-
ганларнинг устунлиги ҳам, сири
ҳам шунда.

Э. ЛАБУЛЕ

Ҳеч бир ишни орқага сурма,
чунки у иш сендан кейин
осонлашиб қолмайди.

ЖАН ПОЛЬ

Бугунги бир соат эртанги
икки соатга айланади.

Т. ФУЛЛЕР

Биттагина бугун иккита
эртага арзийди.

Б. ФРАНКЛИН

«Эртага» «бугун»нинг зўр
душманидир; «эртага» бизни
бор-будимиздан айиради,
фаолсизликда ушлаб, охир-
оқибат нотавон қилади.

Э. ЛАБУЛЕ

«Эртага» сўзи қатъиятсиз
кишилар ва болалар учун ўйлаб
топилган.

И. С. ТУРГЕНЕВ

Муддатни чўзиш вақтни
ўғирлаш демакдир.

Э. ЮНГ

Тезкорлик керак, шошқалоқ-
лик эса зарар.

А. В. СУВОРОВ

Агар сен шошмасанг, ҳамма
нарсани аниқ ва равшан кўра-
сан, киши шошқалоқликда кўр-
кўрона ва шуурсиз ҳаракат қи-
лади.

ТИТ ЛИВИЙ

Ўйлаб ол ишингни ва олисга
боқ.

Ўйлаб ул ишингни, кейинга
сурма.

А. ШУКУР

Бу кунги юмушни эртага қўй-
моқ марғуб эмас,
Тонгла не ҳол рўй берури
кажрафтор айтиб бермас.

ФИРДАВСИЙ

Улуғ йўл кутаётган бўлса,
сусткашлик жиноятдир.

Ш. РУСТАВЕЛИ

Ҳадеб ўйлайверган одам ҳа-
миша ҳам тўғри қарорга кела-
вермайди.

И. ГЕТЕ

Ҳаётдаги муҳим ишларга ҳар
доим шундай шошилиш керак-
ки, гўё бир дақиқа бой берилса,
ҳамма нарса барбод бўладиган-
дай туюлсин.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Баъзан осойишта вақтларда
фойдали кўринган сусткашлик
синов соатларида ҳалокатли бў-
лиши ҳам мумкин.

А. ЛАМАРТИН

Сустакашлик осон ишни ҳам
мушқиллаштиради, қийин иш-
ни эса чорасиз бир аҳволга олиб
келади.

Ж. ЛОРИМЕР

Сусткаш одамнинг умри

омадсизлик билан олишувга кетади.

ГЕСИОД

Баъзан сусткашлик ўлимга тенг бўлади.

М. В. ЛОМОНОСОВ

БАХТГА ИНТИЛИШ

Бахтга интилиш инсоннинг тугма хусусиятидир, шунинг учун ҳам бу ҳар қандай ахлоқнинг негизи бўлмоғи лозим.

Ф. ЭНГЕЛЬС

Бахтга интилиш бўлмаган жойда умуман интилиш ҳам йўқ. Бахтга интилиш интилишларнинг интилишидир.

Л. ФЕЙЕРБАХ

Инсонга бахт керак, унинг бунга ҳаққи бор, печогли қийин бўлмасин, инсон бахтга эришиши даркор.

Н. А. ДОБРОЛЮБОВ

Ҳар бир киши бахтли бўлгиси келади, у бахтли бўлиши керак ва бахтли бўлишга ҳуқуқлидир.

Н. В. ШЕЛГУНОВ

Бахтли бўлиш ҳуқуқи инсон ҳуқуқининг ажралмас таркибий қисмидир.

К. Д. УШИНСКИЙ

Қуш парвоз учун, инсон бахт учун яралган.

В. Г. КОРОЛЕНКО

Инсон ўзини муҳофаза этишга ҳамда бахтиёр бўлишга интилувчи таъсирчан, сезгир, ақлли ва фикр юритувчи мавжудотдир.

Н. ГОЛЬБАХ

Бахт бизга тўла-тўқис насиб бўлувчи юксак даражадаги ҳузур-ҳаловат, бахтсизлик эса юксак даражадаги мусибатдир.

Ж. ЛОКК

Бахтсизликни яхши мактаб дейдилар, балки шундайдир. Лекин энг яхши дорилфунун бахтда мужассам. У эзгулик ва гўзалликка қодир қалб тарбиятини ниҳоясига еткази.

А. С. ПУШКИН

Файласуфлар эмас, балки лўттибозларгина инсон ўз истагича яшаса бахтлидир, дея гап сотадилар: бу ғирт ёлгон. Жиний истақлар энг манфур бадбахтликдир. Жиний истақдан кўра истаганингга ета олмаслигинг анча дурустдир.

ЦИЦЕРОН

Бизнинг коммунистик этикамиз биргина менинг бахтимга алоқадор эмас, балки миллион-миллион бахтлиларга мўлжалланиши керак. Мен бахтли инсон бўлишни истаيمان, қолганлар билан эса ишим йўқ, дейиш эски мантиқдир. Янги мантиқ эса мен бахтли одам бўлишни истаيمان, лекин унинг энг тўғри йўли шундай қилишим керакки, қолганлар ҳам бахтли бўлишсин, ўшанда мен ҳам бахтиёр бўламан, дейишдир.

А. С. МАКАРЕНКО

Ўз шахсий бахтини яратишни истаган ҳар бир киши барча ишчи ва деҳқонлар бахтининг тобловчиси, бунёдкори бўлмоғи керак, қачонки у барчани бахтиёр қилса, ўз шахсий бахтини ҳам тоблаган бўлади.

М. И. КАЛИНИН

Жамиятнинг мақсади ҳам-
мани бахтиёр қилишдир.

Г. БАБЕФ

Ҳамма учун бахт — ҳам-
манинг аҳил меҳнати билан
яратилади.

Г. ИВСЕН

Дўстлар билан баҳам кўрил-
маган, фақат ўзимиз баҳра
олган ҳар қандай турмуш
фароғати бизга ҳам унчалик
ботмайди.

ЭРАЗМ РОТТЕРДАМСКИЙ

Киши бошқаларга қанча
шодлик ва бахт улашса, у фақат
ўшанча шодлик ва бахтга даъво-
гар бўлиши мумкин.

Э. ФЕЙХТЕРСЛЕБЕН

Бошқаларнинг бахтини ўй-
лаб, ўз бахтимизни ҳам то-
памиз.

АФЛОТУН

Эзгулик фақат инсонга хос
хусусият, бинобарин, биров-
бировнинг бахти ва роҳати учун
хизмат қилса, бу яна ҳам ин-
соний хусусиятдир.

ТОМАС МОР

Киши дунёда бой бўлиш
учун эмас, балки бахтли бўлиш
учун яшайди.

СТЕНДАЛЬ

Оз нарсага қаноат қилган
одам давлатманддир, негаки,
бундай қаноат унинг маънавий
бойлигидан далолат беради.

СУҚРОТ

Фаросатсиз одамнинг омади
юришса ҳам у ақлсиз бўлгани
учун унинг тўқлиги сурбет-
ликка айланади.

ФЕОГНИД

Ҳаётда бахтли бўлишнинг
бирдан-бир йўли: жаҳонга ва
айниқса ўз Ватанига фойдали
бўлишдир.

И. М. КАРАМЗИН

Иложи борича кўпроқ одам-
ларга бахт ҳадя қилган киши
энг бахтиёр кишидир.

Д. ДИДРО

...Иложи борича кўпроқ одам-
ларга бахт келтирган кишини
тажриба энг бахтиёр киши си-
фатида таърифлайди.

К. МАРКС

Бошқаларнинг қайғусини ўз
қайғуси деб билгани учун ҳам
инсон барча жонзотлар орасида
азизу муқаррам бўлди.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Умрини бошқаларнинг бахти
тўғрисида ғамхўрлик қилиш би-
лан ўтказган кишлар энг
ажойиб ва айни вақтда энг бах-
тиёр кишилардир.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Энг юксак шахсий бахт шах-
сий манфаатлардан ҳам аҳа-
миятлироқ мақсадлар учун ку-
рашмоқликдир.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Киши ўз бахтини бошқаларга
келтирган бахтига қараб ўлчай-
ди.

И. БЕНТАМ

Умум фаровонлиги йўлида
хизмат қилиш иштиёқи қалб эҳ-
тиёжи ва шахсий бахт гарови
бўлмоғи лозим.

А. П. ЧЕХОВ

Бошқаларнинг бахтисиз шах-
сий бахт ҳам бўлмайди.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Хаётда фақат биргина чинакам бахт бор, у ҳам бўлса бошқалар учун яшамокликдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Киши ўзгаларнинг бахтидан бахт топса, у ҳақиқий яшаган ҳисобланади.

И. ГЕТЕ

Бахт бошқалар билан баҳам кўрилгандагина барқарор бўлади.

Ж. ЛАМЕТРИ

Бойлик яратмай туриб ундан фойдаланишга ҳаққимиз бўлмаганидек, бахт келтирмай туриб уни баҳам кўришга ҳам ҳаққимиз йўқ.

В. ШОУ

Шахсий фароғат тўғрисида ўйлаш табиийдир, бунинг эътиборга олиш керак. Лекин эл-юрт бахт-саодати ва бутун инсоният жамияти муҳофазасидан кўз юмиб, фақат шахсий фароғат ҳақида ўйланса, ҳаёт чиркинлашади, майдалашади, очигини айтганда — тубан бир ҳолга тушади.

Р. РОЛЛАН

Киши ўзича шуғулланганда у жуда кам ҳолларда ва шунда ҳам ўзи ва бошқалар учун фойда келтирмай ўзининг бахт сари интилишини қондириши мумкин. У ўз эҳтиёжларини қондириш воситалари бўлган ташқи дунёдаги: озиқ-овқат, бошқа жинс индивиди, китоблар, дам олиш, мунозаралар, фаолият, истеъмол ва меҳнат буюмлари билан муомалада бўлиши керак.

Ф. ЭНГЕЛЬС

Бахтга — бу масалада ҳар бир одамга алоҳида-алоҳида ёндашиш зарурлигидан қатъий назар, — одамнинг энг зарур моддий эҳтиёжларини қондиргандагина етишиш мумкин.

Н. А. ДОБРЮЛОВ

Бойлик — шундай нарсаки, усиз ҳам бахтли яшаш мумкин. Аммо фаровонлик — бахтиёр яшаш учун зарур шарт.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Яшамок ва бахтиёр бўлмоқ ҳуқуқига қурби етмайдиган одам шунчаки бир шарпадир.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Инсон бахтли бўлиши керак. Агар у бахтсиз экан, унинг ўзи айбдор. Бинобарин, у шу ноқулайлик ёки ноҳақликни барта-раф этмагунча ўзи учун куйиб-пишиб ҳаракат қилмоғи лозим.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Бахтли бўлмоқ учун бахтли бўлиш мумкинлигига ишонмоқ керак.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Бахтли бўлиш учун доимо шу бахтга интилмоқ ва уни англамоқ зарур. Бахт вазиятга эмас, кишининг ўзига боғлиқ.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Бахт саховатли одамнинг қўлидан тайёр ҳолда олинмайди, у қураш орқали қўлга киритилди ва шаклланади.

Д. И. ПИСАРЕВ

Бахт ҳавода эсмайди, меҳнатдан келади.

РУДАКИИ

Бахт кўп меҳнат қилганга на-
сиб бўлади.

ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ

Ҳар бир киши — ўз бахт-сао-
датининг ижодкори.

Р. СТИЛ

...Бахт сотилмас ва кимки
агар
Тер тўқишга бўлолса молик,—
Шунда толе бўлур жилвагар,
Шурда шодлик қилур ошнолик.
МИРЗА ШАФИЙ

Ношуд кишиларга бахтнинг
нафи тегмайди.

СОФОКЛ

Омадимиз — вазиятнинг му-
возанати холос, бинобарин, ку-
тилмаган бахтсизлик шу муво-
занатни бузишига йўл қўймас-
лик керак, донолик мана шунда.

Р. БРИЖЕС

На бўйсунмишга, на ўзининг
нимага қодирлигини кўрсатиш
учун буйруқ беришга эҳтиёжи
йўқ кишигина чинакам бахтиёр
ва улуғвордир.

И. ГЕТЕ

Ўз эҳтиросига монанд яшай-
диган киши бахтиёрдир, лекин
ўз эҳтиросини ҳар қандай оғир
шароитга ҳам мослаштира била-
диган киши ундан ҳам бахтли-
дир.

Д. ЮМ

Сиз агар бахт орқасидан қу-
виб қачондир унга етишсангиз,
кўзойнагини ахтарган кампир
сингари, бахт доим бурнингиз
остида юрганани сезиб қоласиз.

Б. ШОУ

Излаганимиз ажойиб нарса

ёнимизда бўлганлигини биз до-
им кечикиб тушунамиз.

А. БЛОК

Юраксизларга бахт ёр бўл-
майди.

СОФОКЛ

Бахт ҳар доим мард одам то-
монида.

П. И. БАГРАТИОН

Одамни бахтли бўлишга ўрга-
тишнинг иложи йўқ, лекин уни
бахтиёр бўла оладиган даража-
да тарбиялаш мумкин.

А. С. МАКАРЕНКО

Бесаранжом одам чинакам
бахтли бўлолмайди; чинакам
бахт осойишта, ёз фаслидаги
денгиз сингари вазмин бўлади.

А. И. ГЕРЦЕН

Бахтиёр бўлишимизга шах-
сий хислатларимиздан энг кўп-
роқ фойда берадигани қувноқ-
лигимиздир.

А. И. ШОПЕНГАУЭР

Қим доимо қувноқ бўлса у
бахтиёрдир, ким бахтиёр экан, у
яхши инсондир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ташвишсиз ва ғамсиз ҳаёт —
бахт эмас, бахт — кўнгилнинг
бесаранжомлиги.

Ф. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙ

Қимгадир бахтли кўринган
эмас, балки ўзини бахтли сезган
одам бахтлидир.

ПУБЛИЛИЙ СИР

Ўзини бахтли деб биладиган
одам бахтлидир.

Г. ФИЛДИНГ

Ўзини бахтли деб ҳисоблама-
гунча ҳеч бир одам бахтли эмас.

МАРК АВРЕЛИЙ

Одамнинг бахт ҳақида тасав-
вури қандай бўлса, ўзи ҳам
шундай.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Агар сиз ўзингизни бахтли
деб билсангиз, бахтингизни тек-
ширманг: бу — нафис капалак-
нинг гўзаллигини яхшироқ кў-
риш ниятида уни бурдалаб таш-
лаш билан баробар.

П. МАНТЕГАЦО

Бахт соғлиққа ўхшайди: у
бор бўлса, пайқамайсан.

И. С. ТУРГЕНЕВ

Баъзилар ўзлари билмаганла-
ри ҳолда бахтли яшайдилар.

Л. ВОБЕНАРГ

Бизнинг ҳис этиш қобиляти-
миз ҳудудига ҳам сиғмайдиган
кучли бахт ва қайғулар бўлади.

Ф. ЛАРОШФУКО

Бахт ёки аламдан гофил киши
душман билан дуч келмаган
солдат сингари дунёдан ўтади.

Ф. КЛИНГЕР

Агар фақат бахтли бўлишги-
на мақсад қилиб кўйилса, бунга
тезда эришиш мумкин. Лекин
одамлар кўпинча бошқалардан
кўра бахтлироқ бўлишни истай-
диларки, бунинг деярли иложи
йўқ, чунки аслида бизга ўзга-
ларнинг бахти ҳамиша кўпроқ
бўлиб кўринади.

Ш. МОНТЕСКЬЕ

Шундай одамлар борки, улар
доим нолиш ва диққатбозликдан
хузур қиладиганга ўхшайдилар

ва ундан маҳрум бўлмаслик
учун бахтсизликни излашга
ҳам тайёр тургандек туюлади-
лар.

П. КАЛЬДЕРОН

Бахт бахтсизликни нафрат-
лашдан, кишини тасқара қилиб,
уни бузадиган жамики нарса-
ларга физиологик жирканч би-
лан қарашдан, тарих бўрони
туфайли янада вайрон бўлаёт-
ган сохта фаровонлик хусу-
сида оҳ урган, инграган, но-
лиган нотавонлардан чинаками-
га воз кечишдан бошланади.

М. ГОРЬКИЙ

...Кўплар ўз ҳаётларини арзи-
маган нарсалар билан ҳеч қан-
дай асоссиз бузаётганларини
кўрганимда мен ўзимни бахтиёр
ҳис этаман, негаки мен руҳим-
нинг букилмас тетиклигини
сақлаб қолганман ва ҳар қандай
бўлмагур нарсалар устидан ку-
ламан.

Ф. ЭНГЕЛЬС

Қувонч ва умидга мойиллик
чинакам бахтдир; ҳадиксираш
ва руҳий тушкунликка бери-
лиш — ҳақиқий бахтсизлик.

Д. ЮМ

Бахт қуши бошга қўнганда
ундан фойдалана билмаган одам
у қўлдан кетганда нолимаслиги
керак.

М. СЕРВАНТЕС

Ҳаётдаги қарийб ҳамма бахт-
сизликлар ишимизнинг юриш-
маётгани хусусидаги сохта та-
савурларимиздан келиб чиқа-
ди. Бинобарин, одамларни яхши
билиш ва воқеалар ҳақида соғ-
лом фикр юритиш бизни бахтга
етақлайди.

СТЕНДАЛЬ

Тўғри, қийин дақиқалар ҳам бўлади, аммо унга бўйин эгма — ёмон нарсадан юзини ўгирди, шунда кўнглинг баҳори сени қўллаб-қувватлайди. Ҳатто кексалик ҳам тун зулмати совуғидан ҳаммавақт енгилиб қолавермайди.

ЛУКРЕЦИЙ

Бахт бесабр одамларга кўп нарсаларни пуллаб қолади-ю, сабрлиларга уларни текинга беради.

Ф. БЕКОН

Бир қадар азият қўшилмаган соф бахт бўлмайди.

В. ШЕКСПИР

Иллатсиз бахт бўлмайди.

ГОРАЦИЙ

Эримайдиган муз бўлмагани каби абадий бахт ҳам йўқ.

А. И. ГЕРЦЕН

Бизнинг бахтимиз ҳеч нарсани орзу қилмайдиган ҳолга тушиб, бутун истакларнинг тўла қондирилишидан иборат эмас ва бундай бўлмаслиги керак, чунки бу ақлимизнинг ўтмаслашувиغا олиб келган бўлур эди. Янги-янги роҳат-фароғатларга ва янгидан-янги мукамалликларга бетўхтов интилиш — бахт шудир.

Г. ЛЕЙБНИЦ

Инсонни чинакам бахтиёр қила оладиган икки хил хоҳиш бор, — одамларга наф келтириш ва соф виждонли бўлиш.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Истаган ҳузур-ҳаловат ҳам бахт эмас, у ҳузур-ҳаловатлар ҳалол ва пок бўлмоғи керак.

ТОМАС МОР

Бахт пушаймонсиз ҳузур қилиш демакдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Бахтнинг зарур таркибий қисми — бу тўғри яшаётганинга, ортингда худбинлик, қаллоблик, маккорлик, зарарқунандалик ва яна шунга ўхшаш бошқа бир разилликлар йўқлигига қатъий ишонишингдир.

А. С. МАКАРЕНКО

ҚУВОНЧ, ҒАМ ВА ҚАЙҒУ ҲАҚИДА

Олдинда қувонадиган нарсаси бўлмаса, киши дунёда яшай олмайди.

А. С. МАКАРЕНКО

Ҳаёт узлуксиз қувончга айланиши керак ва шундай бўлиши мумкин.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Инсон доим қувноқ яшаши керак. Агар қувончинг тугаса, нимада янглишганингни ахтар.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Агар ҳаёт сенга беқиёс бахтиёрлик бўлиб туюлмаса, бу фақат ақлнинг адашганидан далолат.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Атрофимиздагилар эмас, балки бизнинг уларга бўлган муносабатимиз бизга шодлик келтиради.

Ф. ЛАРОШФУКО

Зўр қувончга фақат катта меҳнат билан эришиш мумкин.

И. ГЕТЕ

Кўнғил қувончи унинг кучлигидан далолат беради.

Р. ЭМЕРСОН

Ҳаётнинг энг зўр ҳузур-ҳаловати, энг юксак қувончи ўзинини одамларга керакли ва яқин деб ҳис қилишингдир!

М. ГОРЬКИЙ

Ҳаётни қувончсиз, дейиш ёлгон, унда фақат жароҳату оҳу нола, алам ва кўз ёшидан бошқа нарса йўқ, дейиш ҳам ёлгон!.. Ҳаётда инсон истаган ҳамма нарса бор, инсонда эса ҳаётда йўқ яратувчилик қудрати мавжуд.

М. ГОРЬКИЙ

Қувончга пешвоз чиқишнинг ўзи қувонч.

Г. ЛЕССИНГ

Танҳо шодланиш кўнгилсиздир.

Г. ЛЕССИНГ

Ғамга бир киши чидаши мумкин, лекин қувончни икки киши баҳм кўриши керак.

Э. ХАББАРД

Баҳам кўрилган қувонч кўпга татийди.

Ж. ХОЛЛЭНД

Эъда қолмайдиган қувончлар ҳақиқий қувонч эмас.

Ф. ЗАНДЕРС

Кўпинча бизга севинч қаноатида қайғу ҳам учиб келади.

Э. КАПНЕВ

Хафа бўлишни билмайдиган одам қувонишни ҳам билмайдиган ёки кулгини тушунмайдиган одамдек ночордир. Шу хусусиятлардан биронтасининг етишмаслиги ўтакетган маънавий чекланганликдан далолат беради.

К. Г. ПАУСТОВСКИЙ

Севинч эсдан чиқади-ю, қайғу эса ҳеч вақт унутилмайди.

М. Ю. ЛЕРМОНТОВ

Ғам — қаттол ҳукмдор.

М. Ю. ЛЕРМОНТОВ

Қаттиқ алам ва беҳад қувонч кишига қарийб бир хил таъсир кўрсатади, улар тўсатдан бизга ёпирилганда шундай довдира-тиб ва ҳовлиқтириб қўйиши мумкинки, натижада кўпинча ўзимизнинг ҳамма қабилитларимиздан маҳрум бўлиб қоламиз.

Г. ФИЛДИНГ

Қайғу — бу йўқотилган, аммо ҳали анча роҳатини суриш мумкин бўлган бахт ҳақида ўйлаш оқибатидаги руҳий безовталиқдир ёки ҳозирги дақиқада чекилаётган аламдан изтиробга тушишдир.

Г. ЛЕЙБНИЦ

Ўзизик, севинч баъзан кўп жihatдан қайғуга ўхшаб кетади-ю, лекин, афсуски, қайғу ҳеч қачон севинчга ўхшамайди.

П. В. ВАЛУЕВ

Қайғу дардманнинг оғзини бир метёрда юмиши ҳам, очиб юбориши ҳам мумкин.

М. СЕРВАНТЕС

Арзимаган ғам-гуссалар дарров тилга чиқади, чуқур қайғу эса унсиздир.

СЕНЕКА

Сукут — инсон қайғусининг бутун захматини чеккан оддий қалбга бошнана мисол.

В. ГЮГО

Қувонч гаштини суриш осон,
яхшиси, бошинга ташвиш туш-
ганда бардам бўл!

Ш. РУСТАВЕЛИ

Барча туйғуларимиз ичидаги
энг эсдан чиқмайдигани — қай-
гу.

О. БАЛЬЗАК

Мен бошга ташвиш тушганда
табассум қиладиган, қайғуни
енга туриб куч оладиган ва та-
факкурни мардлик манбаи хи-
соблайдиганларни эъзозлай-
ман.

Т. ПЕЙН

Инсон учун ғамдан ёмони
йўқ.

МЕНАНДР

Қайғу енгилаетган одамни
кўрса, баттар кучга киради.

В. ШЕКСПИР

Қайғуда ҳам улуғворлик бў-
лади. Кўз ёши тўкишнинг ҳам
меъёри бор, фақат ақлсиз одам-
лар севинган пайтларида ҳам,
кулфатли дамларда ҳам ховли-
қиб қоладилар.

СЕНЕКА

Қалб изтироблари кишини
хар қандай ишдан ҳам кўпроқ
чарчатади.

Ў. КАМОЛ

Кулфат дамларидаги энг ях-
ши малҳам руҳий босиқликдир.

ПЛАВТ

Ҳақиқий қайғу андишали бў-
лади.

Э. ГЕББЕЛЬ

Хар қандай қайғудан ҳам
унинг даҳшати зўрроқ.

И. ЦШОККЕ

Энг бедаво қайғу — уни ҳадеб
ўйлайверишдир.

М. ЭБНЕР-ЭШЕНБАХ

Кулфатдан хавотирланиш
кулфатнинг ўзидан кўра доимо
даҳшатлироқ ва оғирроқдир.

Д. И. ПИСАРЕВ

Туну кун кўрқинчда яшаган-
дан кўра ёвуз қисмат ҳам ду-
руст.

Ф. ШИЛЛЕР

Баъзан биз жудоликнинг ўзи-
дан ҳам таскин топамиз, баъзан
эса орттирган нарсамиздан ач-
чиқ-аччиқ йиғлаймиз.

В. ШЕКСПИР

Бахтсизликларимизнинг кў-
пи улар тўғрисида дўстларимиз
берадиган таскиндан кўра енг-
илроқдир.

К. КОЛТОН

Ўзгаларнинг бахтсизлигига
чидаш масаласига келганда биз-
ларнинг хар биримиз етарли
кучга эгамиз.

Ф. ЛАРОШФУКО

Доимо бахтсизлар айбдор:
яшаганлари учун ҳам, гапир-
ганлари учун ҳам, бошқаларга
муҳтож бўлганлари ва уларга
кўмаклашолмаганлари учун
ҳам айбдордирлар.

О. МИРАБО

Инсон ҳеч қачон ўзига туюл-
ганчалик бахтли ёки бахтсиз бў-
лолмайди.

Ф. ЛАРОШФУКО

Ўз аҳволингдан қаноатлани-
шинг учун ўзингни ўзгаларнинг
оғирроқ аҳволи билан солишти-
риб кўр.

Б. ФРАНКЛИН

Бошингга қайғу тушганда ат-
рофингга қараб, ўзингни бос:
сенга қараганда қисмати оғир-
роқ кишилар ҳам бор.

ЭЗОП

Дилингни ёрсанг, кўпинча
дардинг ёзилади.

П. КОРНЕЛЬ

Одамлар бошларига қайғу
тушганда тақдирдан, худолар-
дан ва бошқа истаган нарсалар-
дан зорланадилару, аммо ўзла-
ридан сира зорланмайдилар.

АФЛОТУН

Бепарволик минг турли си-
тамларнинг сабабчисидир.

А. ЖОМИЙ

Бахтсизлик фақат кураш би-
лан энгилади.

А. ШЕНЬЕ

*Оламда йўқ туганмас қайғу
Ва йўқдир давасиз ғусса ҳам.*

А. К. ТОЛСТОЙ

Ҳамма нарса, ҳатто ғам-алам
ҳам эскиради.

Г. ФЛОБЕР

Вақт ҳамма жароҳатларни да-
волайди.

МЕНАНДР

Ақл туфайли ва вақт ўтиши
билан юмшамайдиган мусибат
йўқ.

Ф. РОХАС

Қайғу вақт қанотида учиб ке-
тади.

Ж. ЛАФОНТЕН

Қатъий эътиқод ва ғайрат ке-
рак — муҳими шу, умидсизлик
эса фақат фаолиятсизликка
олиб боради.

Н. П. ОГАРЕВ

Кўнгил изтиробларига ку-
рашсиз бўйсунуш — энгилмай
туриб жанг майдонини ташлаб
кетиш билан баробар.

Э. ТЕЛЬМАН

Кўнгил жароҳатлари вақт
ўтиши ва яна иш билан тузала-
ди. Билакда куч бор экан, иш-
лаш керак! Юракка бундан ор-
тиқ даво йўқ.

Ж. ФАБР

Кўнгил изтиробларидан қуту-
лишнинг бирдан-бир йўли меҳ-
натдир.

П. И. ЧАЙКОВСКИЙ

Кулфатдан ҳайиқма, унинг
устига тўғри бостириб бор.

ВЕРГИЛИЙ

УМИД ҲАҚИДА

Инсон ҳаётида энг кўп фойда
берадиган нарса — умид.

А. Ф. ВЕЛЬТМАН

Ҳаммамиз учун нима мушта-
рак? — Умид; чунки одамнинг
ҳеч нарсаси бўлмаса ҳам умиди
бор.

ФАЛЕС

Ҳатто жуда кексайиб қолган
одамлар ҳам умид билан яшай-

дилар ва ўз аҳволларини яхшилаш учун режалар тузадилар.

Ж. ЛЕОПАРДИ

Инсон тирик экан, ҳеч қачон умидсизланмаслиги керак.

СЕНЕКА

Дард, ўкинч, афсус, ноумидлик — булар ўткинчи, қалбда илдиз отмайдиган мусибатлардир; аламли туйғулар таъсирида бахтсизликдан сира қутулмаймиз, дея ўйлашимиз ҳам мутлақо сохталиги тажрибадан бизга маълум.

Ж.-Ж. РУССО

Умид билан истак ўзаро бир-бирини таъқиб қилиб юради, бири совиганда иккинчиси ҳам совийди, бири аланга олган пайтда, кейингиси қайнаб кетади.

Ф. ПЕТРАРКА

Ҳамиша умид билан яшамоқ, ҳеч қачон тушкунликка берилмаслик чинакам мард одамнинг фазилатидир.

ЛУЦИЙ ФЛОР

Умидсиз киши лангарсиз кема кабидир.

Э. ТЕЛЬМАН

Умид тунги осмон монанд-дир: зўр бериб тикилган нигоҳ оқибат-натижада бирон-бир гўшадаги юлдузни топмасдан қолмайди.

О. ФЕЛЬЕ

Тирик одам ҳали ҳеч нарсани йўқотмадим, деса бўлади.

Р. РОЛЛАН

Ҳар қандай туманда ҳам йўл

топиб юрса бўлади. Энг муҳими дадиллик билан олға боришдир.

Р. РОЛЛАН

Ҳар қанча огир мусибатлар ҳам ақлу идрок ва вақт таъсирида малҳам топади.

Ф. РОХАС

Ҳамма нарсани бой берилган тақдирда ҳам ҳали олдинда келажак бор.

К. БОУВИ

Ҳеч қайси табиб толиққан вужуд ва азоб чеккан қалб учун умидчалик дори топиб беролмайди.

С. ЦВЕЙГ

Умид, гарчи алдоқчи бўлса ҳам, ҳарқалай, ҳаётимизни рисоладагидек яқунлашимизга хизмат қилади.

Ф. ЛАРОФУШКО

Севинчга умид боғлашнинг етишиб турган фароғатимиздан озгина фарқи бор.

В. ШЕКСПИР

Бахтли кунларни кутиш баъзан ўша кунларнинг ўзидан анча яхшироқ бўлади.

К. Г. ПАУСТОВСКИЙ

Умид ҳеч қачон одам тўймайдиган бойликдир.

Л. ВОВЕНАРГ

Умр бўйи бизга ҳамроҳ бўлган умид ҳатто ўлим тўшагида ҳам бизни тарк этмайди.

А. ПОП

Ҳатто қабр ёқасида ҳам умид яшайди.

И. ГЕТЕ

Дилинг куймасин, ноумидлик
билан
Еруғ кун туғилгай қаро кеча-
дан.

САЪДИЙ

Умид тугаган жой хувиллаб
қолади.

ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ

Умидсиз юрак тарс ёрилиб
кетиши мумкин.

У. КЭМДЕН

Умид юрак ёрилиб кетмасли-
ги учун қалқондир.

Т. ФУЛЛЕР

МЕҲНАТ ҲАҚИДА

ҲАЁТНИНГ АСОСИЙ ШАРТИ

Меҳнат — ҳар қандай бойликнинг манбаи, деб уқтирадилар иқтисодчилар... Лекин меҳнат ундан ҳам мислсиз ортиқроқ нарсадир. У бутун одамзод тириклиги учун биринчи асосий шартдир, — шунинг учун биз маълум маънода: инсоннинг ўзини меҳнат яратган, дейишимиз керак.

Ф. ЭНГЕЛЬС

...Социалистик инсон учун *бутун тарих* инсоннинг инсон меҳнати туфайли бунёд этилганидан бошқа нарса эмас.

К. МАРКС

Барча меҳнаткашларни бирлаштирувчи кучни ҳам бизга айни меҳнат берган.

В. И. ЛЕНИН

Турли давлатларнинг байроқларига диққат билан назар ташланг, уларда деярли ҳар доим ҳайвонлар ва йиртқич қушлар расмини кўрасиз. Совет ҳокимиятининг байроғида эса ўроқ ва болға тасвирланган. Халқлар минг йиллар давомида тинч меҳнат ва тинч турмушни орзу қилганлар, аммо ўз давлатларининг байроқларида фақат шерлар ва бўриларни, бай-

роқдорларнинг эса — қонга бўялган қўлларини кўрганлар. Совет ҳокимиятининг байроғида эса инсоният меҳнат рамзи — ўроқ ва болгани кўриб турибди.

О. ТУМАНИЯ

Ишчи меҳнати, деҳқон галласи — шу икки ўқ атрофида тезкор давр шитоб билан оқиб бормоқда ва бутун ҳаёт шу ўқлар атрофида айланмоқда.

В. В. МАЯКОВСКИЙ

Жамиятнинг бутун бойлиги беистисно ўша жамият меҳнати билан белгиланади.

Д. И. ПИСАРЕВ

Озод меҳнат — дунёни тўнтариш учун Архимед талаб қилган таянч нуқтаси ҳам шу.

М. ГОРЬКИЙ

Бутун умрим давомида меҳнатсевар ва ишлашни билган одамларнигина чинакам қаҳрамон, деб билганман.

М. ГОРЬКИЙ

Меҳнат бизнинг замонда буюк ҳуқуқ ва буюк бурчдир.

В. ГЮГО

Маданият юксаклиги доимо тўғридан-тўғри меҳнатга муҳаббат билан боғлиқдир.

М. ГОРЬКИЙ

Маданият қанчалик юксак бўлса, меҳнат шунчалик юксак кадрланади.

В. РОШЕР

Меҳнат ҳаминша инсон ҳаёти ва маданиятининг асоси бўлган.

А. С. МАКАРЕНКО

Ҳамма нарса меҳнат шарофатидандир. Ҳамма нарса — инсон меҳнатидан, тарихнинг шиори шу.

Д. И. МЕНДЕЛЕЕВ

Ҳаётда ҳеч нарса машаққатли меҳнатсиз қўлга киритилмайди.

ГОРАЦИЙ

Биз яшаётган дунё сўз билан эмас, балки фаолият, меҳнат билан яралган.

М. ГОРЬКИЙ

Виждонан бажарилган ҳар қандай меҳнат фойдалидир, бинобарин, у ҳурматга лойиқ.

СТЕНДАЛЬ

Ҳар қандай меҳнат олижанобликдир ва фақат меҳнатгина олижаноб.

Т. КАРЛЕЙЛЬ

Ҳар бир одам нимадир бажармоқ учун дунёга келади. Ер юзида яшаб юрган ҳар бир инсоннинг ҳаётда ўз вазифаси бор.

Э. ХЕМИНГУЭЙ

Ўқилаётган ишингни севишинг керак, ана шунда меҳнат — ҳатто энг оғир меҳнат ҳам — ижодга айланади.

М. ГОРЬКИЙ

Дилдан меҳнат қилган одам

ҳар қандай ишни ҳам санъат даражасига кўтаради.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Ҳисмоний меҳнат нафақат ақлий фаолият имкониятини инкор этади, нафақат унинг кадрини оширибгина қолади, аксинча, ақлий меҳнатни кучайтиради.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Зўр бериб меҳнат қилинмаса, на истеъдод ва на даҳо туғилади.

Д. И. МЕНДЕЛЕЕВ

Улуғ кишиларни меҳнат етилтиради.

СЕНЕКА

Шон-шарафга олиб борадиган йўл меҳнатда.

ПУБЛИЛИЙ СИР

Шон-шараф меҳнатнинг қўлида.

ЛЕОНАРДО да ВИНЧИ

Меҳнатдан, коллектив, аҳил, озод меҳнатдан бўлак ҳар қандай куч ҳам инсонни бу қадар буюк ва доно қилолмайди.

М. ГОРЬКИЙ

Биргаликда қилинган меҳнат кишиларда шунчалик гайратшижоат уйғотадики, яқка ҳолда камдан-кам бундай самарага эришиш мумкин.

Р. ЭМЕРСОН

Одамзоднинг иродаси, меҳнати, ҳайратомуз ажойибот яратур!

Н. А. НЕКРАСОВ

Доимий меҳнат санъатнинг

ҳам, ҳаётнинг ҳам қонунидир.

О. БАЛЪЗАК

Инсон табиатида чуқур илдиз отган эҳтиёжлардан бири — кўнгили истаган ишни танлаш ва уни ранг-баранг қилишга интилишидир.

А. БЕБЕЛЬ

Меҳнат мия ва мушаклар фаолиятидир, у табиий, ички эҳтиёждан келиб чиқади.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Меҳнатга кўниккандан кейин усиз яшаб бўлмайди. Бу дунёда ҳамма нарса меҳнат билан боғлиқ.

Л. ПАСТЕР

Қимгаки иш бўлди қаноат фани, билки, ани қилди қаноат фаний.

А. НАВОИЙ

Инсон моҳияти ҳаммадан кўра яхшироқ, ҳаммадан олижаноброқ ва мукамалроқ тарзда унинг фаолияти, унинг меҳнати ва ижодида намоён бўлади.

А. ФАДЕЕВ

Намаики меҳнатсиз, ўнгай орттирилган бўлса, у ҳарқалай шубҳа қилишга арзийдиган омонат бойликдир.

Л. М. ЛЕОНОВ

Фаолият қандай бўлишидан қатъий назар, кўникма ва у орқали қўлга киритилган ишлаш қобилияти буюк ютуқдир. Қиладиган иши бўлмаган вақтида ҳам қўл қовуштириб ўтирмаган одам пайти келиши ҳамоно фаол ҳаракат қила олади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Меҳнатсеварлик кундалик ҳаётини юмушларда ҳар қандай буюк ақл эгаси қила оладиган ва шу билан бирга у қила олмайдиган кўпгина ишларга ҳам қодирдир.

Г. БИЧЕР

Ишчининг жисмоний ғайрати мўъжизалар яратишга қодир.

М. ГОРЬКИЙ

Ҳеч бир миллат токи ер ҳайдаш ҳам — дoston ёзишдек муносиб иш эканлигини тушуниб етмас экан, у юксакликка кўтарилолмайди.

В. ВАШИНГТОН

Оёғида тик турган деҳқон тиз чўккан олифтадан минг бора афзал.

В. ФРАНКЛИН

Бирдан-бир чинакам давлат инсон меҳнати дир.

А. ФРАНС

Меҳнат чинакам олижанобликнинг ягона унвонидир!

Р. РОЛЛАН

Инсон меҳнат ёрдамида камол топади.

Т. КАРЛЕЙЛЬ

Меҳнат одамни юксакликка кўтаради.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Одамни ҳеч нарса меҳнатчилик юксакликка кўтармайди. Одам меҳнатсиз ўз инсоний қадр-қимматини сақлай олмайди

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ўзига хослик ва ўз қадрини

билиш фақат меҳнат ва кураш билан қўлга киритилади.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Меҳнат инсонда ижодий куч уйғотади.

А. Н. ТОЛСТОЙ

Шундай шароитда яшаш керакки, меҳнат заруратга айлансин. Меҳнатсиз соф ва қувноқ ҳаёт бўлиши мумкин эмас.

А. Н. ЧЕХОВ

Инсон ким бўлишидан қатъий назар, меҳнат қилиши, терга ботиб ишлаши керак, унинг яшашдан мақсади, бахти ва ҳаяжонлари ҳам айни шу меҳнатда мужассамлашган.

А. Н. ЧЕХОВ

Бутун иродани ишга солиб меҳнат қилиш керакки, ирода-миз худди милага ўхшаб портласину тўсиқларни улоқтириб ташласин.

Ж. ФАБР

Ишламоқ, ишламоқ ва донмо ишламоқ керак. Акс ҳолда, тирликдаёқ могор босиб қола-сан.

Г. ГЛАУТМАН

Яшамоқ ишламоқ демакдир. Меҳнат — кишининг ҳаёти.

Ф. ВОЛЬТЕР

Инсон меҳнат қилаётган вақтдагина том маънода инсонга айланади.

Ж. ГЮЙО

Ўзингни бошқалар учун меҳнатда камол топтир — асосий қонун мана шу.

Я. РАЙНИС

Токи сени иш зўрламасдан бурун ишингни ўзинг зўрла.

Б. ФРАНКЛИН

Иш бизни уч хил иллатдан: зерикиш, қусур, муҳтожликдан ҳалос этади.

Ф. ВОЛЬТЕР

Есам арпа понини меҳнат билан, Шириндир бировларнинг оқ понидан.
САЪДИЙ

Ҳаёт кемаси меҳнат лангарига суянмаса, ҳамма шамоллару довулларга дош беролмайди.

СТЕНДАЛЬ

Одамлар учун ҳақиқий хазина — меҳнат қила билишдир.

ЭЗОН

Қунда меҳнат қилиб ўрганганлар ногирон ва қари бўлсалар ҳам кучли ва кўникмаси йўқ ўспиринларга қараганда ишни осон бажарадилар.

ГИППОКРАТ

Меҳнат ишлаётган киши билан шу меҳнат фойда келтираётган жамият ўртасидаги энг мустаҳкам ва ишончли алоқадир.

Д. И. ПИСАРЕВ

Инсоният фаровонлиги йўлида меҳнат қилиш қанчалар буюк ишдир!

А. СЕН-СИМОН

Меҳнат ҳаёт қонуни эканини болалигиданоқ билиб олган, нон пешона тери билан ундирилишини ёшлигиданоқ тушунган одам жасорат кўрсатишга қо-

дирдир, чунки зарур кун ва соатда у жасорат кўрсатишга ўзида ирода ҳам ва бунга куч ҳам топа олади.

ЖЮЛЬ ВЕРН

Жамият ва ўзи учун бефойда бўлишдан ҳамда ақлу идрокни ҳеч қандай иш қилмасликка сарфлашдан ҳам ортиқроқ уятли нарса йўқ.

Б. ПАСКАЛЬ

Меҳнат кишини ерга урмайди; афсуски, баъзан меҳнатни ерга урадиган одамлар учраб туради.

У. ГРАНТ

Қилаётган ишинг тоза бўлмаса ҳам ундан уялма, фақат бир нарсдан: бекорчи ҳаётдан уялиш мумкин ва уялиш лозим.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ҳатто энг нозик жисмоний ёки ахлоқий фазилатлар ҳам ишлаб чиқаришда қатнашмай туриб текинтомоқлик қилишдек ижтимоий гуноҳни ювишга ожизлик қилади.

Б. ШОУ

Ўзини меҳнатдан озод қилиш — жинойт.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ишққмас ва текинхўр одамлар асалари қутисидаги захматкаш ари йиққан асални еб кўювчи текинтомоқ арига ўхшайдилар.

М. СЕРВАНТЕС

Текинхўрларни йўқ қилиш ва меҳнатни улуглаш тарихнинг доимий тенденцияси бўлиб келган.

А. Н. ДОБРОЛЮБОВ

Ювиндихўрлар, паразитлар, хушомадгўйларга халқ ақл-заковатига зид бўлган истисно тариқасида қаровчи қадимги Афина сингари мамлакат, уларни теъоалик деб қаровчи мамлакат, — бундай мамлакат эркин ва мустақил мамлакатдир.

К. МАРКС

Келажак бундан буён икки хил тоифа кишилар: ақлий ва жисмоний меҳнат кишиси қўлидадир. Аслида улар бир бутунликни ташкил этади, зеро фикрлаш меҳнат қилиш демакдир.

В. ГЮГО

СОЦИАЛИЗМ ВА МЕҲНАТ

Коммунизм капиталистик меҳнат унумдорлигига қарама-қарши ўлароқ, илғор техникадан фойдаланувчи эркин, онгли, уюшган ишчиларнинг юқори меҳнат унумдорлигидир.

В. И. ЛЕНИН

Социализм янги, ниҳоятда юксак меҳнат унумдорлигини вужудга келтириши сабабли капитализм узил-кесил енгиллиши мумкин ва узил-кесил енгиллади ҳам.

В. И. ЛЕНИН

Янги меҳнат интизомини вужудга келтириш кишилар ўртасида ижтимоий алоқанинг янги формаларини ўрнатиш, кишиларни меҳнатга жалб қилишнинг янги форма ва усулларини жорий этиш, бу — кўп йиллаб ва ўн йиллаб давом этадиган иш. Бу — ниҳоятда хайрли ва гоят олижаноб иш.

В. И. ЛЕНИН

Меҳнат унумдорлигини ошириш энг асосий вазибалардан

бирини ташкил этади, чунки бусиз узил-кесил коммунизмга ўтиб бўлмайди.

В. И. ЛЕНИН

...Меҳнат унумдорлиги фақат ходимнинг маҳоратигагина эмас, шунингдек, унинг меҳнат қуролларининг такомиллашганлигига ҳам боғлиқдир.

К. МАРКС

Ҳозирги вақтда биз халқаро революцияга ўзимизнинг хўжалик сиёсатимиз билан асосий таъсиримизни кўрсатмоқдамиз... Шунинг учун хўжалик қурилиши масалалари биз учун ниҳоятда катта аҳамият касб этмоқда.

В. И. ЛЕНИН

Коммунизмнинг «юқори» фазаси бошлангунга қадар социалистлар меҳнат ўлчови ва истеъмол ўлчови устидан жамиятнинг ва давлатнинг қаттиқ назорат қилиб туришини талаб қилдилар.

В. И. ЛЕНИН

«Ишламаган тишламасин» — социализмнинг амалий кўрсатмаси мана шудир. Мана шуни амалий жиҳатдан татбиқ қилиш керак.

В. И. ЛЕНИН

Биз омманинг онгига, кўникмасига ва кундалик ҳаётига: «Ҳамма бир киши учун бир киши ҳамма учун», «Ҳар кимдан қобилиятига яраша, ҳар кимга эҳтиёжига яраша» деган қондани сингдириш учун аста-секин, лекин оғишмай коммунистик меҳнатни жорий этиш учун ишлайиз.

В. И. ЛЕНИН

Коммунизм оддий ишчиларнинг меҳнат унумдорлигини

ошириш тўғрисида, ҳар бир пуд галла, кўмир, темир ва бошқа маҳсулотларни асраш тўғрисида, оғир меҳнатни енгувчи фидокорона гамхўрлиги пайдо бўлган жойда бошланади.

В. И. ЛЕНИН

Биз ҳар қандай меҳнатни, у қанчалик оғир ва қийин бўлмасин, шундай ташкил этишимиз керакки, ҳар бир ишчи ва ҳаққон ўзига: мен — озод меҳнат буюк армиясининг бир қисмиман, деб қарасин.

В. И. ЛЕНИН

Коммунизм кишларга илҳом беради ва буюк пафос бағишлайди, коммунизм оддий жисмоний меҳнатни чуқур ғоявий мазмун билан бойитиб, уни янада жозибали қилади.

М. И. КАЛИНИН

Капиталистик ахлоқ меҳнатни нафақат шарафли бурч ҳисоблайди, балки уни шармандали зарурат деб эътироф этади.

Б. ШОУ

Жаҳоннинг ҳеч бир ерида меҳнат кишиларни биздагидек мафтун қилолмайди, меҳнат ҳеч қаерда бизнинг мамлакатимиздагидек шараф ва ҳурматга сазовор бўлмаган.

М. И. КАЛИНИН

...СССРда меҳнат шаҳарда ҳам, қишлоқда ҳам — энг оддий юмушдан тортиб то малакали меҳнатгача — чуқур мазмун касб этди, социализмнинг буюк ғояси билан жонланди, кишиларни ёшартирадиган, уларни коммунистик ахлоқ руҳида тар-

биялайдиган ижодий қудратга айланди.

М. И. КАЛИНИН

Бизда ҳар қандай меҳнат ша- рафлидир. Бизда паст иш, яхши иш деган гап йўқ. Бизнинг мам- лкатимизда гишт терувчининг меҳнати ҳам, дурадгорнинг меҳ- нати ҳам рассомнинг меҳнати ҳам, чўчқабоқар аёлни- нг меҳнати ҳам, артистнинг меҳнати ҳам, тракторчининг меҳнати ҳам, агрономнинг меҳнати ҳам, сотув- чининг меҳнати ҳам, врачнинг ва ҳ. к. меҳнати ҳам виждон, шон-шараф, жасорат, ва қаҳра- монлик ишига айланган.

М. И. КАЛИНИН

Инқилобнинг қизил байроғи- га меҳнат деб ёзиб қўйилган. Меҳнат — одамларга ҳаёт ба- гишловчи, уларнинг ақли, иро- даси ва қалбини тарбияловчи мақаддас меҳнат бу.

А. БЛОК

Яхши ишлашни ўрганиш учун ишга сидқидилдан бери- лиш керак, қизиқмасанг ишга ўрганолмайсан.

М. И. КАЛИНИН

Жисмоний меҳнатга ҳурмат пролетар ахлоқининг энг муҳим негизларидан биридир.

М. И. КАЛИНИН

Меҳнатга муҳаббат комму- нистик ахлоқнинг энг муҳим белгиларидан биридир.

М. И. КАЛИНИН

Меҳнатни севиш керак. Се- вишгина эмас, балки унга ҳа- лол муносабатда бўлиш даркор, чунки одам яшаса, еса-ичса,

лекин ишламаса, демак, у ўз- ганинг меҳнатини истеъмол қи- лаётганини эсдан чиқармасли- гимиз зарур.

М. И. КАЛИНИН

Бизнинг жамиятимизда меҳ- нат қилиш ҳуқуқи бу иш ҳақи олиш ҳуқуқигина эмас, аввало ижод қилиш, социалистик қури- лишда, давлат миқёсидаги ва- зифаларни ҳал этишда қатна- шиш ҳуқуқидир.

А. С. МАКАРЕНКО

Меҳнат қилиш бурчи энди- ликда ҳаётнинг салбий томони бўлмай қолди. Бизнинг бурчи- миз — инсонни энди шунчаки иш билан таъминлаб қўйишги- на эмас. Бизда меҳнат энг ав- вало қувончли ҳаётий истиқбол билан чамбарчас боғланган *шахсни ўстириш ва камол топ- тириш программасидир.*

А. С. МАКАРЕНКО

Ҳар қадамда ишдан ўзини олиб қочишга уринувчи, бошқа- лар меҳнатига томошабин бў- либ турувчи, улар меҳнатининг меваларидан фойдаланувчи одам — совет жамиятидаги энг ахлоқсиз одамдир.

А. С. МАКАРЕНКО

Меҳнатни халқ кадрлар, муқад- дас у, дўстлар, бас, Усиз бизнинг умрда муҳаббат йўқ, бақо йўқ. Қайда меҳнат бўлмаса у ерда боғ гулламас, Қайда ишга меҳр йўқ, у ерда ҳеч вақо йўқ.

С. Н. СЕРГЕЕВ-ЦЕНСКИЙ

Тўла эркинликка асосланган, демократик тенглик принципи-

да ташкил этилган, ҳамма бир киши учун ва бир киши ҳамма учун қайгурган, ҳамкорлик принципи устун турган меҳнат ҳозирги замон иқтисодий системаларининг бирортасида ҳам топилиши мумкин бўлмаган ижодий қувонч ва мусобақани юзага келтиради.

А. БЕБЕЛЬ

Социализм мусобақани сўндирмайдигина эмас, балки, аксинча, уни ҳақиқатан *кенг*, ҳақиқатан *оммавий* кўламда ишга солиш учун, меҳнаткашларнинг ҳақиқатан кўпчилигини шундай иш майдонида тортиш учун биринчи марта имкон берадики, улар бу иш майдонида ўзларини кўрсата оладилар, ўзларининг лаёқатларини ўстира оладилар, талантларини юзага чиқара оладилар, бу лаёқат ва талантлар эса халқда тўлиб-тошиб ётибди, аммо капитализм буларни минглаб ва миллионлаб эзиб, янчиб, бўғиб келган эди.

В. И. ЛЕНИН

ЎЗ-ЎЗИНИ АНГЛАШ ВА БУРЧ ТУЙҒУСИ ҲАҚИДА

Энг қийини ўзингни англай билишингдир.

ФАЛЕС

Киши ўзини қандай англаши мумкин? Ҳарқалай, хаёлпарастлик билан эмас, фақат фаолиятда англаши мумкин. Ўз бурчингни адо эт, ўша заҳоти ўзингни англайсан.

И. ГЕТЕ

Инсон мушоҳада билан эмас, балки ҳаракатда ўз-ўзини англайди. Қилиниши лозим бўлган

ишга куч-гайрат сарфлагандагина у ўзининг кимлигини билади.

И. ГЕТЕ

Бурчингни адо этишга ҳаракат қил, шунда дарҳол ўзининг кимлигингни билиб оласан.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Киши ўз қобилиятларини амалда татбиқ этган тақдирдагина билиши мумкин.

СЕНЕКА

Инсоннинг ҳақиқий фазилати керак бўлган чоғида, уни иш билан кўрсатиб, ишда исботланган тақдирдагина намоён бўлади.

Л. ФЕЙЕРБАХ

Қалбимизнинг гўзал интилишларига, агар улар фақат интилиш бўлиб қолаверар экан, биз ҳеч қачон амалий аҳамият бермаймиз; ҳа, биз фақат фактларни қадрлаймиз ва фақат қилган ишига қараб одамларнинг фазилатини белгилаймиз.

Н. А. ДОБРОЛЮБОВ

Кўзга ташланиб турмаган саховатни ҳеч ким ахтариб ўтирмайди.

О. БАЛЬЗАК

Жамият амалда исботланган яхши фазилатларнигина эътироф этади ва ҳурматлайди... Кимда-ким ўз баҳосини аниқ билмоқчи бўлса, уни фақат халқдан билиши мумкин, бинобарин, ўзини халқ ҳукмига ҳавола қилиши керак.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Эски гуманизм бундай дер эди: «Сен нима билан шугул-

лансанг ҳам менга барибир, менга сенинг инсонлигинг муҳим». Социалистик гуманизм бундай дейди: «Агар сен ҳеч нарса билан шуғулланмасанг ва ҳеч иш қилмасанг, сен қанчалик ақлли ва яхши бўлсанг ҳам сени инсон деёлмайман».

А. А. ФАДЕЕВ

...Одамга у ўзи ҳақида нима дейиши ёки нима ўйлашига қараб эмас, балки қилаётган ишига қараб баҳо берилади.

В. И. ЛЕНИН

На ўзингизнинг, на бировнинг гашига эмас, ўзингизнинг ва бошқаларнинг ишига ишонинг.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ҳаммамизнинг ягона лангаримиз борки, агар ўзимиз хоҳламасак, ҳеч қачон ундан йиқилмаймиз: у бизнинг бурчимиз.

И. С. ТУРГЕНЕВ

Бурчингни унутма, у бирдан-бир дил навосидир. Бурчсиз ҳаёт ҳам, эҳтирос ҳам йўқ.

А. БЛОК

Ўз бурчини бажаришдан мамну одамгина эркин яшайди.

ЦИЦЕРОН

Инсонни ўз мажбуриятларига боғлаб турган бурч ҳисси,— майда манфаатлар устидан голиб чиқувчи юксак манфаатларни англаб етганидан бошқа нарса эмас.

И. БЕНТАМ

Бурч! Сен авж пардадаги буюк сўзсан... Бу шундай буюк-

ликки, чиндан ҳам инсонни ўзидан ҳам юксакликка кўтарувчи буюкликдир.

И. КАНТ

Бурчга содиқлик шахсий манфаатлардан воз кечишни талаб қилади.

В. ГЮГО

Кичик бўлса ҳам ҳар куни бирон-бир бурчни адо этиш — ажойиб иш.

Э. ДЕЛАКРУА

Адо этилган бурч улуғворлигидан кўра зўрроқ улуғворлик йўқ, ундан зўрроқ қувонч ҳам йўқ.

Э. РЕНАН

Инсон ўз бурчини бажарар экан, ўзи мажбуран қилаётган ишига муҳаббат билан қарайди.

И. ГЕТЕ

Бурчини севмай туриб, уни бажариб бўлмайди.

И. А. ГОНЧАРОВ

Масъулият ҳиссидан нур олмаган ҳаёт аслида ҳеч нарсага арзимаган бўлур эди.

С. СМАЙЛС

Бурчдан воз кечиб ва ўз вазифасини тан олмаган ҳолда, яна ўзи учун ҳамма ҳуқуқларни талаб қилиш тўнгишликдан бошқа нарса эмас.

Ф. М. ДОСТОВЕВСКИЙ

Ҳаётдаги энг зўр ҳузур-ҳаловат адо этилган бурчдан завқланишидир.

У. ГЭЗЛИТТ

Бурчга садоқат характер гултожидир.

И. В. ШЕЛГУНОВ

Умумахлоқ қондаларига нисбатан хурматимиз айна шу бурч туйғусининг ўзидир.

А. СМИТ

Бизнинг жамиятимизда ишчанлик фазилатга айланиб бормоқда, бу фазилат ҳар бир гражданданга ҳос бўлмоғи керак, у умуман тўғри интизом мезонига айланмоқда.

А. С. МАКАРЕНКО

Бизнинг жамиятда бурчни аниқ бажариш — ахлоқий категория ҳисобланади.

А. С. МАКАРЕНКО

Бурч ва номус йўлини ҳеч вақт тарк этманг, бу бизни бахтга эриштирадиган ягона йўлдир.

Ж. БЮФФОН

Бахтсизликда бурчга содиқ қолиш буюк ҳислатдир.

ДЕМОКРИТ

Ҳар доим ўз бурчингизни адо этишга интилинг, шундай қилсангиз, муваффақиятсизликка учраган тақдирингизда ҳам инсоният сизни кечиради.

Т. ЖЕФФЕРСОН

Ўз бурчини сидқидилдан адо этган одам ўз қувончи билан ўзини муқофотлайди ва бировларнинг мақтови, иззат-икромиди, миннатдорчилигига ҳам зор бўлиб ўтирмайди.

Ж. ЛАВРЮИЕР

ФАОЛИЯТ ҲАҚИДА

Инсоннинг вазифаси оқилона фаолиятдир.

АРАСТУ

Илгарилари табиати бой мамлакатлар энг бадавлат мамлакатлар ҳисобланарди, эндиликда одамлари гайратли бўлган мамлакатлар — бадавлат ҳисобланади.

Г. БОКЛЬ

Инсон фаолият учун яратилган. Фаолиятсизлик эса йўқлик деган сўз.

Ф. ВОЛЬТЕР

Ҳаёт билан фаолият аланга ва ёруғлик сингари ўзаро чамбарчас боғлангандир.

Ф. Н. ГЛИНКА

Иш қилишдан тўхтасак — яшашдан тўхтаимиз.

В. ШОЎ

Ҳеч нарса қилмаслик яшамасликдир... Кимки дилига ҳаёт манбаи, яъни жонли фаолият манбаини жо этиб юрмас экан, кимки ўзига ишонмас экан, — у доимо ҳамма нарсани ташқаридан ва тасодифдан кутади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Чинакам гайрат соҳиби йўлга чиқиши биланоқ рўпарасида дарҳол шу қадар кўп ишларни кўрадики, охир-оқибат у бошқаларнинг ишлатмаётганидан ҳам шикоят қилмайди, нимадир бир иш топиб, нимадир қилишга ҳам улгуради.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Борлиқнинг элементи — меҳнат ва борлиқнинг энг аниқ белгиси фаолиятдир.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Ҳеч қандай мавқе фаолиятсизликни оқлай олмайди; ҳар доим ҳам нимадир бир иш қи-

лиш мумкин; иложи бор бўлган ишни ҳамиша бажариш керак.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Ишчанликнинг мукофоти ўзи билан. Ҳаракат қилиш, яратиш, вазият билан қурашга киришиш, уни енгиш ёки ўзини енгилган ҳис қилиш, мана, қувонч қаерда; инсоннинг бутун сиҳат-саломатлиги ҳам мана шунда!

Э. ЗОЛЯ

Буюк ишлар тезда юзага чиқмайди.

СОФОКЛ

Борди-ю ҳаддан ташқари ўз-билармонликка берилиб, биринчи мартадаёқ жуда кўп қўшимча маълумотлар, фикр билдиришда ақл етуклиги ва ҳаёт тажрибаси талаб қилинадиган ишда ўз кучини синаб кўрмоқчи бўлган одам, энг ноёб истеъдод эгаси бўлса ҳам осонгина ўзини шарманда қилиб қўяди.

Н. И. ПИРОГОВ

Йирик муваффақият аввал назарда тутилган ва пухта ўйланган беҳисоб майда-чуйдалардан ташкил тонади.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Инсон фаолияти юксак гоё билан суғорилмаган бўлса, самарасиз ва ҳеч нарсага арзимайди.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Ҳеч нарса ҳаётни ягона мақсадга қаратилган фаолиятдек завқли қилолмайди.

Ф. ШИЛЛЕР

Ҳар бир одамга муайян бир фаолият тури ҳамроҳ бўлади, бу

фаолият уни жамият учун фойдали кишига айлантиради ва айна пайтда унга бахт келтиради.

М. БАРРЕС

Фақат ҳаракатгина эзгуликнинг ҳақиқий кадр-қимматини белгилайди.

ЦИЦЕРОН

Бизнинг асосий вазифамиз нигоҳимиз ва эътиборимизни олис уфқлардаги нарсаларга қаратишда эмас, балки бевосита ўзимизга яқин юмушларни бажаришдадир.

Т. КАРЛЕЙЛЬ

Ҳамма қобилиятларнинг сарвари соғлом фикрдир. Хайрли ишнинг ўзи кифоя эмас, бу ишни вақтида ва мавриди билан бажармоқ лозим. Истеъдод эгаси нима қилиш зарурлигини биллади, ички меъёр қачон ва қандай иш қилиш лозимлигини айтиб туриши керак.

У. МЭТЬЮЗ

Мақсад аниқ бўлмаса, ҳеч бир ишни кўнгилдагидек бажариб бўлмайди.

А. С. МАКАРЕНКО

Ассосиз иш, нимага қаратилганидан қатъий назар, доимо инқироз билан тугайди.

И. ГЕТЕ

Энг ҳалокатли хатоларимиздан бири — яхши ишни ҳам ёмон бажариб, барбод беришимиздир.

У. ПЕНН

Кўзланган мақсадга эришиш

учун билим қатори ўша даражада ишбилармонлик ҳам керак.

П. БОМАРШЕ

Харакатчан кишилар одатда омадли бўладилар, аксинча, қиладиган ишларини ҳадеб ўйлайверадиған ва суствашлик қиладиғанларга омад камдан-кам насиб этади.

ГЕРОДОТ

Бирон-бир ишни бажаролмайман деб кўнгилга келтирдингизми, шу пайтдан бошлаб уни амалга ошириш сиз учун гоят мушкул бўлиб қолади.

Б. СПИНОЗА

Иккиланиш — кучни йўқотиш демакдир.

О. БАЛЬЗАК

Ишнинг қадрига етган одам унинг учун жон куйдириши керак, акс ҳолда, у ўзини бошқа ҳеч нарсада кўрсатолмайди.

И. ГЕТЕ

Ютуқ аксарият дадил ҳаракат қилгувчиларга насиб этади, журъатсиз, ҳадеб оқибатини ўйлайверадиған кишиларнинг эса иши чапнасидан кетади.

Ж. НЕРУ

Бизнинг асосий камчилигимиз шундаки, биз ишдан кўра кўпроқ муҳокама қилишга берилиб кетамиз.

Ж. НЕРУ

Истакнинг ўзи етарли эмас, ҳаракат қилиш керак.

И. ГЕТЕ

Инсоннинг инсонлиги, фикр-

лари қанчалик олижаноб бўлмасин, фикрларидан эмас, балки қилган ишларидан билинади.

Т. КАРЛЕЙЛЬ

Иш фикр учун эмас, фикр иш учун яралган.

Ф. ВОЛЬТЕР

Кишиларнинг фаолияти — фикрларининг энг яхши таржимонидир.

Ж. ЛОКК

Ишни сўзга айлантиришдан кўра сўзни ишга айлантириш анча қийин.

М. ГОРЬКИЙ

Сўз ҳамиша ишга нисбатан ботирроқ бўлади.

Ф. ШИЛЛЕР

Кўпинча шундай бўладики, керакли ишни қилишни истамаган одам дабдабали сўзлар билан ниқобланади.

Н. К. КРУДСКАЯ

Дангасалар доимо нимадир қилмоқчи бўладилар.

Л. ВОВЕНАҒИ

Кимки ёши бир жойга борган бўлса ҳам иш ўрнига гап сотса, у инсон деб аталишга ҳақли эмас.

Я. КОМЕНСКИЙ

Сухбат ва сўзлар ҳам керак, лекин улар муқаддима холос, ҳаётнинг том маъноси меҳнатдадир, сўздан ишга ўтишда, уларни бир-бири билан уйғунлаштира билишдадир.

Д. И. МЕНДЕЛЕЕВ

Фаолият билимларга олиб бо-
радиган ягона йўлдир.

Б. ШОУ

Харакат назария ва амалиёт-
нинг жонли бирлигидир.

АРАСТУ

Хақиқий ҳаракатнинг ҳар бир
қадами даста-даста программа-
дан кўра муҳимроқдир.

К. МАРКС

Маънавий бойлигингиз қан-
чалик мустаҳкам бўлса, фикр-
рингиз, сўзингиз, ишингиз ҳам
ўзаро шунчалик чамбарчас бог-
ланиб кетган бўлади.

Н. И. ПИРОГОВ

Ўз ишингни текшириб кўр,
чунки сўз сўзалигича қолиб кет-
май, хўжалик қурилишининг
амалий ютуқларига айланган
бўлсин.

В. И. ЛЕНИН

Сиёсий шов-шувлар озроқ
бўлсин. Интеллигентларча му-
ҳокама юритишлар камроқ бўл-
син. Турмушга яқинроқ турил-
син. Ишчилар оммаси ўзининг
кундалик ишида қандай қилиб
амалда қандайдир *янгилик* ву-
жудга келтираётганлигига кўп-
роқ эътибор берилсин. Бу янги-
ликнинг қанчалик *коммунист-*
тик руҳда бўлаётганлиги
кўпроқ *текшириб* борилсин.

В. И. ЛЕНИН

ИНСОН ВА МЕХНАТ

Яшаш учун бирон-бир ишни
билмоқ керак.

М. ГОРЬКИЙ

Одамнинг нима қилаётганига
қараб унинг кимлигини айтиб
берса бўлади.

Г. ГЕГЕЛЬ

Кишининг қалби унинг қил-
ган ишларида акс этади.

Г. ИБСЕН

Ҳар қандай одамга унинг
қилган ишларига қараб баҳо бе-
риш керак.

М. СЕРВАНТЕС

Ҳар биримиз — ўз ишлари-
мизнинг фарзандимиз.

М. СЕРВАНТЕС

Ҳайкални кўриниши, одамни
эса қилган ишлари безайди.

ПИФАГОР

Инсон умр бўйи бирон-бир
иш қилиши керак — умр бўйи!

М. ГОРЬКИЙ

Ўзингни аяма, бу ер юзидаги
энг танти, энг гўзал донишманд-
ликдир. Яшасин ўзини аямай-
диган инсон.

М. ГОРЬКИЙ

Эртага нима иш қилишини
билмайдиган одам бахтсиздир.

М. ГОРЬКИЙ

Бу кунги ишни тонглаға кў-
маслар.

А. НАВОИЙ

Ишларингни тезроқ бажар, ер
юзида ҳали қилинадиган ишлар
кўп.

К. ЦЕТКИН

Инсон ўз кучини қайта тикла-
моқ мақсадидагина тунги ҳор-

диқ учун тўхтамоғи даркор.
Тўхтаб қолган ҳаёт эса ўлим
билан баробор.

Р. РОЛЛАН

Гар фаоллик кўрсатмасангиз,
Не наф ақл хазинасидан.

Ш. РУСТАВЕЛИ

Эрталаб ўрнингдан туриб
ўзингдан: «Нима иш қилишим
керак?», кечқурун ётишдан ол-
дин эса: «Нима иш қилдим?» —
дея сўра.

НИФАГОР

Ҳар бир киши асосан қўлидан
келадиган ва ўзига ярашадиган
ишга уриниши зарур.

АРАСТУ

Қилаётган ишингизга юрак
қўрингизни қўшиш, лекин ав-
вало унинг эзгу иш эканлигига
ишонч ҳосил қилинг.

Ж. РЕСКИН

Ўзингиздан: «Ўжиддий иш
билан шуғулланишманми ёки
бўлмағур иш биланми?» — деб
сўрашингиз ҳеч қачон кечмас.

А. П. ЧЕХОВ

Киши ўзининг ба жисмоний
ҳаётида ва на ижтимоий ҳаётида
қўлидан келмайдиган ишга қўл
урмаслиги керак.

Н. ШАМФОР

Ҳамма ишни бирданига бажар-
ишга уриниш — ҳеч нарса
қилмаслик билан баб-баробар.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Ҳали у ишга, ҳали бу ишга
уриниш — ўзига-ўзи суиқасд
қилиш демакдир.

Ш. ГУНО

Икки киши айна бир ишни
қилса, ундан ҳеч нарса чиқ-
майди.

ТЕРЕНЦИЙ

Ишда ошиққан кўп
тойилур,

Кўп тойилгон кўп
йиқилур.

А. НАВОИЙ

Биз ҳаммамиз, афсуски, ҳам-
ма ишга ҳам бир хилда яроқли
эмасмиз.

ПРОЩЕРЦИЙ

Қурби келмаган ишга урин-
ган —
Насибасиз, бахтадан суринган.

И. ХИСРАВ

Қўлидан келадиган ишга
эмас, ўзи тушунайдиган ишга
қўл урган киши бахтсиздир.

И. ГЕТЕ

Қурбинг етмаган ишга ури-
ниш бемаъниликдир. Ишни бу-
засанда, расвоси чиқади.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Тугилишдан нимагаки бўлсанг
қодир,
Шуни қилгил, сенинг учун шу
иш нодир.

И. А. КРИЛОВ

Иқтидоринг етмаган ишни
қилма,
Сабабсиз ўзингни дониш-
манд билма.

И. ХИСРАВ

Иш — қайсар ва кучли ҳай-
вондек гап, уни усталлик билан
бошқариш керак, жоловини
яхши тутмасанг, сени енгиб
қўяди.

М. ГОРЬКИЙ

Агар сен нимадир қилаётган бўлсанг, яхшилаб бажар. Яхши бажариш қўлингдан келмаса ёки хоҳламасанг, яхшиси, у ишни йиғиштириб қўй.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

...Шахс нима иш қилаётгани билангина эмас, балки шу ишни қандай бажараётгани билан ҳам характерланади...

Ф. ЭНГЕЛЬС

Икки бора қилинган иш пухта бўлади.

Ж. ХАУЭЛЛ

Ун бора кўп иш қилгандан кўра биттагина ишни тобига етказган маъқул.

АРАСТУ

Иш меҳр билан бажарилган тақдирдагина уни яхши иш деб баҳолаш мумкин.

Ж. РЕСКИН

Ишни муҳим деб билсанг, уни тўғри бажарасан.

ПЛАВТ

Ҳар қандай ишни яхши адо этмоқ учун уни севиш керак.

М. ГОРЬКИН

Ҳақиқий эҳтирос ва меҳр бўлмаса, ҳар қандай иш ҳам юришмайди.

И. П. ПАВЛОВ

Агарда хоҳиш бўлмаса ҳар қандай иш ҳам оғир, самарали чиқиши ва муҳимлигига тўла ишониб киришган ҳар қандай ишимиз эса енгил кўчади.

Г. В. ПЛЕХАНОВ

Деярли ҳамма ишда энг қийини бошлаб олишдир.

Ж. Ж. РУССО

Ишни яхши бошласанг — ярмини бажардим деявер.

АФЛОТУН

Ишнинг боши — ишнинг ярмидан ҳам кўпроқ.

АРАСТУ

Нимадир қилиш учун унчалик кўп куч ҳам керак эмас, ammo айни нима қилиш кераклигини ҳал этиш эса ҳақиқатан ҳам катта куч талаб этади.

К. ХАББАРД

Ҳар қандай олижаноб иш ҳам аввалига жуда мушкулдек бўлиб туюлади.

Т. КАРЛЕЙЛЬ

Ҳеч қачон катта қийинчилик сиз катта иш бўлмайди.

Ф. ВОЛЬТЕР

Машаққати бўлмаган, ақл ва иродани обдан сафарбар этмаган иш ёки машгулот ишонга муносиб эмас.

У. ЧЭННИНГ

Яхши ишни қийинчилик билан бўлса ҳам бажарсанг, қийинчилик ўтиб кетади, яхшилик қолади, завқ билан бўлса ҳам ёмон иш қилсанг, завқи ўтиб кетади-ю, ёмони қолади.

М. В. ДОМОНОСОВ

Ҳеч қандай ишга дабдаба билан киришмаслик керак: тантинаворлик иш тугаганда ярашади.

И. ГЕТЕ

Ишни натижасига қараб баҳола.

ОВИДИЙ

Биринчидан, ҳеч бир ишни сабабсиз ва мақсадсиз қилма. Иккинчидан, жамият фойдасига ўтмайдиган ҳеч бир иш қилма.

МАРК АВРЕЛИЙ

Ишни унинг мақсади бошқариб туради, буюк мақсадга қаратилган иш буюк иш деб ҳисобланади.

А. П. ЧЕХОВ

Нима қилишингни олдиндан билсанг. бунга сенга дадиллик бахш этиб, ишинг осон кўчади.

Д. ДИДРО

Моҳияти номаълум иш ҳафсалани ўлдиради.

Ж. ФАБР

Яхшиси, ишга киришишдан олдин ўйлаб олган маъқул, кейин барибир бефойда.

ДЕМОКРИТ

Истаган ҳамма ишингизни қилолмаганингиздан кейин қўлингиздан келадиганининг пайида бўлинг.

ТЕРЕНЦИЙ

Агар одам бир-бирига қарама-қарши бўлган икки ишга қўл урса,— улардан бири сўзсиз амалга ошмайди.

ЭЗОП

Ҳар сафар қийин ишни бошлашдан ҳеч шошма, ишга қараб, вақтни қўйиб бер, шу қийин ишга киришишда ўйламай, ҳовлиқиб қадам босма, ўзингни унга яхшилаб сафарбар эт.

И. П. ПАВЛОВ

Ақлли киши баъзан шошадиган, аммо шошилиб иш қилмайди сира.

П. ЧЕСТЕРФИЛД

Беҳудага чиранма.

ФИРДАВСИЙ

Ортиқча шошқалоқлик ҳам худди сусткашлик каби ёмон оқибатларга олиб келади.

В. ШЕКСПИР

Ҳар кимсаки айламас ошуқмоқни ҳаёл

Япроқни ифак қилур, чечак баргини бол.

А. НАВОИЙ

Шошиб қилинган ишнинг умри қисқа.

САЪДИЙ

Кейин кўп иш қилиш учун кучингизни аяб сарфланг, лекин кам иш қилишдан ўзини сақланг.

Ж.-Ж. РУССО

Ҳар бир ишда, энг муҳими, ишлагингиз келмай қолган пайтни енга олишингиздир.

И. П. ПАВЛОВ

Бахт хоҳлаган ишингни хоҳлаган пайтингда қилаверишинг эмас, балки қилаётган ишингни ҳамиша хоҳлаб туришингдadir.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Чорасиз зарурат они келганда довдираб қолмаслигинг учун ҳар куни ёки кун оралаб хоҳлаган ишингни қилишга ҳам ўзингни мажбур эт.

У. ЖЕЙМС

Яхши ишнинг охирига етказилиши — унинг мукофоти шу.

Р. ЭМЕРСОН

Ишга шошилмай кириш, лекин уни бошлаганингдан сўнг қўлингизда маҳкам тут.

БИАС

Хар ким ўз ишида улуғвор бўлиши керак.

Б. ГРАСИАН

Буюк ишни ваъда қилмай туриб, буюк иш қил.

ПИФАГОР

Хар қандай буюк иш авваламбор кўзкўзланмай, камтарлик билан ва оддийгина бир шароитда қилинади: дабдаба ва ялтироқлик билан на ер, чорва боқиб бўлади, ҳатто фикр юришиб ҳам бўлмайди. Улуғвор, чинакам ишлар хамиша оддийгина, камтаронадир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Иккиланиб турган онингда тез ҳаракат қил ва ортиқча бўлса ҳам биринчи қадамни кўйишга урин.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ярим йўлда ишни чала ташлаб, бундан нима чиқаркин, деб бир чеккада оғзини очиб турган одам тентақдир.

Ф. ШИЛЛЕР

Иш борми — уни жадалроқ тугатмоқ керак.

Ф. ШИЛЛЕР

Буюк одамлар ҳеч нарсани чала қолдиришмайди.

Х. ВИЛАНД

Ишларингизнинг натижасига бошқалар баҳо беради, фақат қалбингизнинг тоза ва ҳалол бўлишига ҳаракат қилинг.

Ж. РЕСКИН

Энг зўр роҳат бошқалар назарида сиз бажаролмайдиган ишни бажаришингиздир.

У. БЭЖОТ

Қилган ишларинг қариганингда эслаб юришга арзийдиган бўлсин.

МАРК АВРЕЛИЙ

МЕҲНАТДАГИ ҚАТЪИЯТ ҲАҚИДА

Муваффақиятни киши ҳаётда эришган мавқе билан эмас, балки ўша муваффақиятни қўлга кирита туриб, у қандай тўсиқларни енгиб ўтгани билан ўлчаш керак.

Б. ВАШИНГТОН

Енгиб ўтилган тўсиқларнинг кўплигигина жасоратга ва жасорат кўрсатган инсонга ҳақиқий тўғри баҳо бўла олади.

С. ЦВЕИГ

Буюк қалб эгасининг қарийб бутун сир-асрори қатъият деган сўздадир. Қатъият мардлик учун гилдиракнинг ўқидек гап; бу таянч нуқтасининг тўхтовсиз янгилашиб туришидир.

В. ГЮГО

Истеъдодли ва меҳнатга муҳаббатли одам учун ҳеч қандай тўсиқ йўқ.

Л. БЕТХОВЕН

Меҳнат билан ҳамма нарсага эришса бўлади.

Ж. БРУНО

Қунт ва санъат ҳал этолмайдиган иш камдан-кам учрайди.

С. ЖОНСОН

Изчил меҳнат ҳамма тўсиқларни енгади.

М. В. ЛОМОНОСОВ

Хар қандай тўсиқ қатъият билан забт этилади.

ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ

Дунёда ҳали ҳеч бир юксаклик йўқки, унинг чўққисини охир-оқибатда қатъият забт этмаган бўлсин.

Ч. ДИККЕНС

Қатъият — муваффақият гарови.

И. И. ДМИТРИЕВ

Ҳамма одамлар ҳам буюк иш қилишлари шарт эмас. Кўпинча оддий сабр-қаноатнинг ўзи ҳам куч-қудратнинг буюк рамзига айланиши мумкин.

Г. ВУШНЕЛЛ

Сабр-тоқатли одамнинг истаган нарсага эришишга ҳам сабр-тоқати етади.

Б. ФРАНКЛИН

Сабр-тоқат ва вақт бесабрликка қараганда кўп нарсага эриштиради.

Ж. ЛАФОНТЕН

Кимки майда ишни энлолма-са, каттаси ҳам қўлидан келмайди.

М. В. ЛОМОНОСОВ

Кимки секин ва шошмай юрса, ҳар қандай манзил ҳам унга узоқлик қилмайди; кимки сафарга чидам билан тайёрланса, у сўзсиз мақсадга етади.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Нима ҳодиса юз бермасин, биз сабр ва ирода билан ҳаммасини енгамиз.

ВЕРГИЛИЙ

Сабр билан кутганларга ҳамма нарса ўз вақтида келади.

О. БАЛЬЗАК

Сабр аччигу, лекин меваси ширин.

Ж. Ж. РУССО

Қатъият пешона шўрини ювади.

Г. ФЛОБЕР

Ирим иш қилинди, бунга шубҳа йўқ,
Уёғига берсин сабру таҳаммул.
И. ГЕТЕ

Сабр ва вақт куч ёки эҳтиросга қараганда кўпроқ самара келтиради.

Ж. ЛАФОНТЕН

Сабр-тоқат орқали биз куч билан эришганимизга қараганда кўпроқ нарсага эришишимиз мумкин.

Э. БЕРК

Ниш унмас биёбон, шўрхок тупроқ ҳам
Гулзорга айланур сабр қилса
одам.
ГУЛХАНИЙ

Сабр билан юмуш битар, сабр-сизлар ўз оёғидан кетар.

САЪДИЙ

МЕҲНАТ — РОҲАТ ВА БАХТ

Меҳнат ва роҳат инсон ҳаётининг икки муҳим шarti — шахсий ва ижтимоийликни ташкил этади.

В. ВЕЙТЛИНГ

Меҳнатнинг самарадорлигини англаб етиш энг зўр лаззатлардан биридир.

Л. ВОБЕНАРГ

Меҳнат ва ҳузур-ҳаловат табиатан турлича бўлса ҳам, барибир улар орасида қандайдир табиий боғланиш мавжуд.

ТИТ ЛИВИЙ

Роҳатнинг отаси кўпинча меҳнатдир.

Ф. ВОЛЬТЕР

Меҳнат оддий кунларни ҳам байрамга айлантириб юборади.
Я. РАЙНИС

Фақат меҳнатгина одамнинг қалбига тиниқлик, мутаносиблик ва ўз-ўзидан қаноат туйғусини олиб кириб, уни бахтиёр қилади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ҳаётда энг асосийси меҳнатдир. Ҳамма касофатлардан, ҳамма қийинчиликлардан фақат бир йўл — меҳнат билан қутилиш мумкин.

Э. ХЕМИНГУЭЙ

Дунёдаги ҳамма шодлик, ҳамма эзгуликларнинг манбаи меҳнатдир.

М. ГОРЬКИЙ

Боқмаса деҳқон чаманин туну кун,
Нақл тарин онгла қуруғон ўтув.

А. НАВОИЙ

Фақат ички, маънавий, оромбахш меҳнат кучигина инсон қадр-қимматининг, шу билан бирга ахлоқий поклик ва бахтиёрликнинг манбаи бўлиб хизмат қилади.

К. Д. УШИНСКИЙ

Фақат меҳнат, қатъий, астойдил қилинган меҳнатгина кишига маънавий баркамоллик бағишлайди.

А. И. ГЕРЦЕН

Меҳнат бахт падаридир.

Б. ФРАНКЛИН

Ишдан бир дақиқа ҳам бўша-

маган соатларингда ўзингни ғоят бахтли сезасан.

Ж. ФАБР

Киши мутлақо жиддият билан меҳнат қилмаса, яъни ўзи ейдиган бир бурда нонини ўз меҳнати билан ишлаб топмаса — у бахтли бўлолмайди.

Д. И. ПИСАРЕВ

Кишини танг қолдирадиган гумроҳликлардан бири — инсон бахти унинг ҳеч нарса қилмаслигида, деб тушунилишидадир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Бахтнинг энг зарур шarti — меҳнат: биринчидан, сеvimли ва озод меҳнатдир; иккинчидан, иштаҳа очадиган ва қаттиқ, тиниқтириб ухлатадиган жисмоний меҳнатдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Меҳнат, меҳнат! Меҳнат қилаётганимда ўзимни қанчалар бахтиёр ҳис этаман.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Меҳнат одамлар учун хузур-ҳаловатдир.

ЭЗОП

Иш менинг биринчи хузур-ҳаловатимдир.

В. МОЦАРТ

Хузур-ҳаловатга эришмоқ учун меҳнат қил.

Ж. Ж. РУССО

Жисмоний меҳнат маълум шароитларда «мушакларнинг шодлиги»га айланади.

И. П. ПАВЛОВ

Фақат меҳнатгина ҳаёт сафосини суриш ҳуқуқини беради.
Н. А. ДОБРОЛЮБОВ

Бахт меҳнатни такомиллаштириб боришдадир.
Я. РАЙНИС

Дала, дастгоҳ, стол узра бўлмасин
Тер тўқмоқлик, меҳнат — муаззам шодлик!
Тандан қайноқ тер чиққунча билма тин,
Ишла, тириш, меҳнатда бўл оташин,—
Меҳнат билан дунёдаги ободлик!
В. Я. БРЮСОВ

Ўз ишини топа олган одам саодатлидир, у бошқа саодатни ахтармай қўя қолсин. Унинг қиладиган иши ва яшашдан мақсади бор.
Т. КАРЛЕЙЛЬ

Агар сиз ишни ўринли танлай билсангиз ва унга ўзингизни, бутун қалбингизни бахш этсангиз, бахтнинг ўзи сизни қидириб топади.
К. Д. УШИНСКИЙ

Ҳар доим ўз севган иши билан машгул бўлиш инсоннинг нодир бахтидир.
В. И. НЕМИРОВИЧ-ДАПЧЕНКО

Бахтга меҳнат тўғри йўл солгай,
Бошқа йўл бахт сари бормагай.
А. ШУКУР

Доимий равишда ва изчил олиб бориладиган бирон-бир иш турмушдаги қолган ҳамма нарсаларни ҳам тартибга солади, ҳамма нарса шунинг атрофида айланади.
Э. ДЕЛАКРУА

Меҳнат қилган ва сабр қилган —
Киниға ошнодир чин бахтиёрлик.
И. ГЕТЕ
Севган иш ғамга даво.
В. ШЕКСПИР

Жисмоний меҳнат руҳий изтиробларни унутишга ёрдам беради.
Ф. ЛАРОШФУКО

Кўнглинг ғаш бўлса ишла, бу ғамдан қутулишнинг ягона воситасидир. Изтиробга тушмаслик учун ишла: ишдан бошқа ҳеч нарса бу ғамнок бўшлиқдан халос этолмайди. Омадинг юришганда ҳам ишлайвер: димоғдор бўлиб кетишнинг олдини оладиган ишдан ҳам зўрроқ дори-дармон йўқ.
И. БЕХЕР

Ҳаловатга қараганда ҳар қандай иш ҳам кўгиллироқдир.
ДЕМОКРИТ

Дунёда ўзи учун муносиб иш тополмаган одам энг бахтсиз одамдир.
Т. КАРЛЕЙЛЬ

Ишни хоҳлаган, лекин ўзига иш тополмаган одам — ер юзида бахт ҳаммага бирдек тақсимланмаганини кўрсатувчи энг нохуш манзарадир.
Т. КАРЛЕЙЛЬ

Коммунизмда энг тубан қилмиш учун меҳнатдан четлаштиришдан кўра оғирроқ жазо бўлмайди.
Л. М. ЛЕОНОВ

МЕҲНАТ УМРНИ УЗАЙТИРАДИ

Инсон учун энг гўзал, энг кадрли нарса унинг ўз ҳаёти-

дир. Ҳаёт эса ҳар томонлама, муттасил меҳнат билан барқарордир. Инсон меҳнати тўхта-са борми — унинг ҳаёти ҳам тўхтайд.

Г. М. КРЖИЖАНОВСКИЙ

Меҳнатсевар қалб доимо ўз касби билан машғул бўлмоғи лозим, бинобарин, танага бадан-тарбия зарур бўлганидек, унга ҳам сурункали машқ ҳаётбахш таъсир кўрсатади.

А. В. СУВОРОВ

Бу дунёнинг энг биринчи оқилона принципи меҳнатдир. Одамнинг бутун аъзолари ишлаши керак.

А. А. БОГОМОЛЕЦ

Умрим бўйи ақлий ва жисмоний меҳнатни яхши кўриб келганман ва яхши кўраман ҳам, ҳатто жисмоний меҳнатни кўпроқ яхши кўраман... Жисмоний меҳнат олий нерв фаолияти бузилган тақдирда энг катта даво бўлиб хизмат қилади.

И. П. ПАВЛОВ

Тўғри яшаш — ишлаш демекдир. Машина бекор туриб қолса, уни занг босади.

Ж. ФАБР

Ишлаган одам ҳамиша навқирон. Баъзан менга шундай туюладики, эҳтимол, меҳнат ҳаёт қувватини оширадиган қандайдир махсус гармонларни ишлаб чиқараётган бўлиши ҳам мумкин.

Н. Н. БУРДЕНКО

Меҳнат юз йил умр кўриш санъатининг зарурий шартларидан биридир.

М. ШЕВРЕЛЬ

Узоқ умр сири меҳнатда.

С. Н. СЕРГЕЕВ-ЦЕНСКИЙ

Меҳнат ҳаёт чирогига ёғ қуйиб туради.

Ж. БЕЛЛЕРС

Бирор дангасанинг қаригунча яшагани ҳақида ҳеч қандай далил йўқ.

Х. ГУФЕЛАНД

Дангасалик қилиб еилат-саломат бўлишни кўзлаган одам жим туриб овозини озмоқчи бўлган нодон билан баробардир.

И. П. ПЕТРОВ

Ҳеч нарса узоқ вақт давомда жисмоний ҳаракат қилмасликдек киши мадорини курирмайди ва уни маҳв этмайди.

АРАСТУ

Меҳнатдан яроқсиз бўлишдан кўра одамни дангасалик худди занг сингари тезроқ ишдан чиқаради.

В. ФРАНКЛИН

Дунёда ҳаракатсизликдан ҳам ортиқроқ ҳалокатли ва тоқат қилиб бўлмайдиган нарса йўқ.

А. И. ГЕРЦЕН

Изсизликдан лаванд тан, кўр, нақадар барбод эрур, Ҳаракатсиз кўл каби тиниқлигин тез бой берур.

ОВИДИЙ

Меҳнат билан чархланиб турмаган куч сусаяди.

Д. И. ПИСАРЕВ

Ишламаслик ҳар доим ланжликни келтириб чиқаради, ланжликдан кейин эса ногиронлик келади.

АПУЛЕЙ

Бекорчилик ва айш-ишрат нафақат нодонликка олиб кела-

ди, айни вақтда касалликнинг тугилишига ҳам сабаб бўлади.

ИБН СИНО

Айш-ишрат ва бекорчиқдан бузуклик ва касалмандлик келиб чиқади — аксинча, ақлнинг нимагадир интилиши соғлиқни муттасил мустаҳкамлаб борадиган бардамликни юзага чиқаради.

ГИПНОКРАТ

Меҳнат очликнинг даъвоси, ошқозоннинг малҳами, сиҳат-саломатликнинг гаровидир.

М. САФИР

Энг яхши ахлоқий ва эстетик дори — меҳнат.

А. ФРАНС

Меҳнат — барча хасталиклардан халос этувчи шифобахш малҳам.

Н. А. ОСТРОВСКИЙ

Ҳаракат иштаҳа очгани сингари меҳнат ҳам роҳатга ташналикни оширади.

Ф. ЧЕСТЕРФИЛД

Иштиёқ билан қилган ишимиз — дардимизни даволайди.

В. ШЕКСПИР

Меҳнат ижодга айланган жойда, табиийки, ўлим даҳшати ҳатто физиологик жиҳатдан ҳам йўқ бўлиб кетади.

А. Н. ТОЛСТОЙ

ЭЪТИҚОД, ТАНҚИД ВА ХАТОЛАР ТЎҒРИСИДА

ЭЪТИҚОД ВА ИДЕАЛЛАР ҲАҚИДА

Инсонга идеал керак, лекин гайритабиий эмас, балки инсоний, табиатга мос идеал керак.

В. И. ЛЕНИН

Аъмолсиз яшаган киши ғарибдир!

И. С. ТУРГЕНЕВ

Ғоявий, ижтимоий манфаатларга тўлиқ, бир мақсадга қаратилган ҳаёт ер юзидаги энг яхши, энг жозибали ҳаётдир.

М. И. КАЛИНИН

Идеални инкор этган одам пасткашликни осонлик билан гўзаллик деб қабул қилиши мумкин.

И. ГЕТЕ

Идеалсиз яшаш ярамайди. Соғлом идеалга, шундай идеалки, халқимизнинг қалбидан, вужудидан отилиб чиққан идеалга эга бўлмоқ керак.

Г. ДИМИТРОВ

Идеал йўлчи юлдуздир. Усиз аниқ йўлни топиш қийин, аниқ йўл бўлмаса — ҳаёт ҳам йўқ.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Идеалсиз, яъни маълум даражада қандайдир эзгуликка интилишсиз ҳеч қачон ҳеч қандай

яхши жамият бўлиши мумкин эмас.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Табиат одамни тўрт оёғлаб юришдан халос қилгандан бошлаб, унга ҳасса шаклида — идеални тақдим этди! Ушандан бери инсон беихтиёр равиша мукамалликка — тобора юксакликка интилади.

М. ГОРЬКИЙ

Ҳаёт ҳали мавжуд бўлмаган, лекин фикрда бор, амалга оширилиши мумкиндек туюлган идеал раҳнамолигида камолот сари бораверади.

М. ГОРЬКИЙ

Идеалга муҳаббат фаол ва ўта фидойиликка мойил туйғудир.

М. ГОРЬКИЙ

Инсоният олдида бурунгисига қараганда анча юксак идеал қўйилиши билан аввалги идеалларнинг ҳаммаси қуёш чиқиши билан сўнган юлдузлардек сўнади ва инсон қуёшни кўриб турганидек юксак идеални эътироф этмаслиги ҳам мумкин эмас.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Кишининг фаолияти ғоя билан суғорилмаган бўлса, қупқуруқ ва ғарибдир.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Агар сенга ғоя ёқиб қолса, ун-

дан руҳлан. Чунки Инсонда руҳланиш қобилияти бўлиши керак.

Э. ТЕЛЬМАН

Зарур бўлганда жон фидо этмаган кишини оқил дейиш хато.

Г. БИЧЕР

Олижаноб ғояларсиз инсоният яшай олмайди.

Ф. М. ДОСТОВСКИЙ

Одамзод бахти учун ҳамма нарсадан воз кечишга ўргатадиган ажиб ғояларни кишиларга сингдириш буюк санъатдир.

СТЕНДАЛЬ

Инсониятнинг бутун мақсадлари, бутун меҳнатлари муҳаббатсиз нимага ҳам арзирди?

М. Ю. ЛЕРМОНТОВ

Кимда ғоя бор экан, кимки тирик экан, ундан сўзсиз наф келади, агар у ўз ғоясидан ўзи воз кечмаган бўлса.

Ф. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙ

Ғоядан қўрққан одам бора-бора ўз тушунчасини ҳам йўқотади.

И. ГЕТЕ

Ғоядан бегоналашган ҳар қандай одам оқибат-натижада яланғоч туйғулари билангина қолади.

И. ГЕТЕ

Бизнинг тафаккуримизни эгаллаб олган ғоялар — этиқодимизни ўзига бўйсундиради ва ақл-виждонимизни ўша ғояларга мустаҳкам боғлайди — ўз қалбингни узиб ташламай туриб бу алоқадан қутулиб бўлмайди...

К. МАРКС

Инсонда изчил ва онгли эти-

қод, фақат ё жамият таъсири остида ёки адабиёт ёрдамида ривожланиши мумкин.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Барча ғоялар тажрибадан олинган, улар воқеликнинг тўғри ёки бузилган инъикосидир.

Ф. ЭНГЕЛЬС

Тирик жон кучли этиқодга эга бўлмаслиги мумкин эмас... Этиқодсиз кишиларгина этиқодни амалга ошира олмайдилар; калтафаҳм одамлар ёки виждонсиз одамларгина этиқодсиз бўладилар.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Ҳақгўй ва фойдали бўлиш учун ҳалолликнинг ўзи камлик қилади; шу билан бирга ғоявий изчиллик ҳам керак.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Ғояни фойдали деб эътироф эта туриб, лекин ундан фойдалана билмаслик ҳам мумкин.

И. ГЕТЕ

Ўз этиқодингни айтмоғинг учун журъатли бўлишинг керак.

И. М. СЕЧЕНЕВ

Ҳар бир киши ўз этиқодини ҳимоя қилиши учун мард бўлиши керак.

А. ГУМБОЛЬДТ

Этиқод ўзимизники бўлгани учун эмас, балки ҳаққонийлиги учунгина қимматлидир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ҳар қандай қатъий этиқодларимиз ҳам билимларнинг янада юксалиши тўғрисида улоқтириб ташланиши ёки жуда бўлмаганда ўзгартирилиши мумкин.

Т. ГЕКСЛИ

Фақат тентаклар ва мурдаларгина ҳеч қачон ўз фикрларини ўзгартирмайдилар.

Ж. ЛОУЭЛЛ

Агар сен одамлардаги самимий, чуқур, бегараз эътиқодларни рад этгудек бўлсанг, унда мен сенинг ўзингда ҳеч қандай эътиқод йўқлигини ҳар жиҳатдан асослаб бера оламан.

Н. А. ДОБРОЛЮБОВ

Эътиқод актив фаолиятда намоен бўлишдан ташқарида яшай олмайди.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Эътиқод ўз табиатига кўра фаолсиз маънавий бойлик бўлмайди.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Энг юксак идеалларнинг тарғиботи ҳам уларга эришишнинг ижобий йўлини кўрсата билмаса, ҳеч нимага хизмат қилолмайди.

А. БАРБЮС

Агар эзгу ишларга бошламаса, энг зўр маънавий истаклар ҳам уч пул.

Ж. ЖУБЕР

Инсоннинг энг юксак хоҳишлари, ғоялари, ниятлари ва туйғулари кундалик ҳаётда ўз бурчини кўнгилядагидек бажаришга уни ундамаса, сариқ чақага ҳам арзимамайди.

Г. БИЧЕР

Эътиқодни деворга осиб кўз кўз қилиб бўлмайди.

О. БАЛЬЗАК

Ҳаётини ўз эътиқодига бағишлаган одам янги металлни ихтиро этган ёки янги газни

топган тадқиқотчига қараганда ҳам инсониятга кўпроқ хизмат қилган бўлади.

Ж. ЛОУЭЛЛ

Ғоялар умуман ҳеч нарсани амалга оширолмайди. Ғояларни амалга ошириш учун амалий кучдан фойдаланувчи одамлар керак.

К. МАРКС, Ф. ЭНГЕЛЬС

Талант оммани ўз ғояларининг ҳаққонийлигига ишонтириши керак ва шунда уларнинг амалга оширилиши хусусида ташвишланиб ўтирмайди, улар ўзлаштирилиши билан ўз-ўзидан амалга ошаверади.

Ф. ЭНГЕЛЬС

Ғоялар оммага сингган тақдирдагина кучга айланади.

В. И. ЛЕНИН

Табиатан иродасиз бўлган кўпгина одамлар ўз қадрларини билмаганликлари учун ҳам бутунлай ортиқча бўлиб қоладилар ва ножўя овоз билан куйлаётган умумий хиргойидан ҳеч бир ажрала олмайдилар.

Д. И. ПИСАРЕВ

Эътиқодсиз одам нотавон, ҳар бир аъмоли йўқ одам ғариб кимсадир.

И. Е. РЕПИН

Жиддий одамнинг ғоялари кўп бўлмайди. Ғояси кўп одам ҳеч қачон жиддий бўлолмайди.

И. ВАЛЕРИ

Салгина эпкинга ҳам айланаверадиган онгсиз пирпиракка ўхшамаслик керак.

Ж. ЛОНДОН

Менинг эътиқодларим юрагимнинг урушига қараб ўзгараверса, унда ҳолимга вой.

Ф. ШИЛЛЕР

Инсон сифатида ўз фикрининг қадрига етмайдиган одам виждонсиздир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Биринчи учрашган кимсага ёқиш учун ўз фикрини дарров ўзгартираверадиган одамни биз бўлмағур, пасткаш, ҳеч бир ихлоси йўқ одам деймиз.

Н. А. ДОБРОЛЮБОВ

МАҚСАД ҲАҚИДА

Ҳаётдаги мақсад инсон қадриқиммати ва бахтнинг асосидир.

К. Д. УШИНСКИЙ

Инсоннинг барча истакларини қондирингу, лекин ундан яшаш мақсадини олиб қўйинчи, қарабсизки, у нақадар бахтсиз ва ожиз кимсага айланиб қолади.

К. Д. УШИНСКИЙ

Инсон мусибатларини тобора камайтириб, инсон роҳат-фарогатини тобора ошириш. Доно ва софдил одамларнинг бутун куч-ғайрати доимо онгли ёки онгсиз равишда, бевосита ёки билвосита мана шу мақсадга қаратилган эди.

Д. И. ПИСАРЕВ

Ҳаётий кураш белгиланган мақсад сари онгли интилишга айланган пайдан бошлаб киши ўзини бахтли ҳисоблаши мумкин.

Д. И. ПИСАРЕВ

Мақсад бахтга эришишдан иборат бўлмоғи лозим, акс ҳол-

да, гулхан етарли даражада гуриллаб ёнмайди, ҳаракатлантирувчи куч етарли даражада қудратли бўлмайди — бинобарин, муваффақиятга ҳам тўла эришилмайди.

Т. ДРАЙЗЕР

Ҳаётнинг маъноси орзу-ниятлар сари интилишнинг гўзаллиги ва қудратидадир, шунинг учун тирикликнинг ҳар дақиқаси ўзининг юксак мақсадига эга бўлиши керак.

М. ГОРЬКИЙ

Менинг назаримда, ўз олдига мақсад қўйган ва шу мақсадни учун бор кучини фидо этган кишигина бахтли бўлмоғи мумкин.

М. И. КАЛИНИН

Шон-шавкат юксак мақсад сари интилганнинг мулкидир.

ФИРДАВСИЙ

Айтиш мумкинки, ҳар бир айрим кишида ва умуман ҳаммада ҳам маълум мақсад бўлади, шу мақсадга интила туриб, улар бир йўлларни эътироф этадилар, баъзиларини эса рад қиладилар.

АРАСТУ

Ҳаёт мудом ҳаракатда бўлмоғи учун хоҳиш ўлмаслиги керак.

С. ЖОНСОН

Ҳар кимнинг кўз ўнгида, ҳар қалай, ўзига буюк кўринувчи ва агар уни энг чуқур эътиқод, чинакам қалб овози буюк деб эътироф этса, чиндан ҳам буюк бўлган муайян мақсади бор...

К. МАРКС

Қалбни орзудан маҳрум қилиш ерни ҳаводан айриб қўйиш билан баробар.

Э. БУЛЬВЕР-ЛИТТОН

Инсоннинг моҳияти унинг хо-
ҳишларида акс этади.

Б. СПИНОЗА

Истак адо бўлган ерда одам
ҳам адо бўлади.

Л. ФЕНЕРБАХ

Одамларни ўз олдиларига
қўйган мақсадларига қараб ба-
ҳолаш керак.

Н. Н. МИКЛУХО-МАКЛАЙ

Одамнинг ўз жонини тикишга
ҳам тайёр турган бирон мақсади
бўлмаса ёмон.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Бир жиҳатдан, моҳият-эъти-
бори билан ўз олдига мазмундор
мақсад қўйиб, иккинчи бир то-
мондан, шу мақсадга қаттиқ
амал қилган одам чинакам ха-
рактерли инсондир, чунки у шу
мақсадлардан воз кечса, унинг
ўзига хослиги йўқолган бўлу-
р эди.

Г. ГЕГЕЛЬ

Узоқни кўрадиган одам ўзи-
нинг ҳар бир истаги учун ало-
ҳида ўрин топа билиши ва
кейин уларни навбатма-навбат
амалга ошириши керак. Очқўз-
лигимиз кўпинча бу тартибни
бузиб юборади ва бир вақтнинг
ўзида бизни шунчалар кўп мақ-
садлар кетидан чопишга маж-
бур этадики, натижада майда-
чуйдаларга ўралашиб, энг му-
ҳим нарсани эса эсдан чиқариб
қўямиз.

Ф. ЛАРОНШУКО

Сира шошилмайдиган одам
ҳам мабодо у ўз мақсадидан
чалғиб кетмаган бўлса, мақсад-
сиз тентираб юрган одамга қа-
раганда жадалроқ юради.

Г. ЛЕССИНГ

Тўғри йўлда судралиб бо-
раётган одам ҳам йўлдан адаш-
ган шошқалоқдан ўзиб кетади.

Ф. БЭЖОН

Ўз интилишинг маррасига ет-
моқчи бўлсанг — мулойимлик
билан адашган йўлингни сўра.

В. ШЕКСПИР

Қандай мақсад бўлишидан
қатъий назар, унга гоят жид-
дийат билан интилиш ўша мақ-
садга эришиш йўлидаги ярим
ютукдир.

В. ГУМБОЛЬДТ

Дунёни кўпдан бери уммонли
океан дейишади, лекин унда
компас билан сузган одам бахт-
лидир.

Н. М. КАРАМЗИН

Принципсиз ва иродасиз ки-
ши компаси ва рули йўқ кемага
ўхшайди, у сал шамол ўзгариши
билан йўналишини ўзгартира-
веради.

С. СМАЙЛС

Шундай одамлар борки, улар
сувга тушган ҳасдек ҳеч бир
мақсадсиз дунёдан ўтиб кетади-
лар; улар сузишмайди, оқим
уларни олиб юради.

СЕНЕКА

Агар мақсадсиз бўлсанг ҳеч
нарсга қилолмайсан, мақсадинг
катта бўлмаса буюк иш қилол-
майсан.

Д. ДИДРО

Майда ишларга зеб берган
одам буюк ишларга ноқобил бў-
лади.

Ф. ЛАРОНШУКО

Инсон бор кучини ишга со-
лиши учун ўз олдига илҳом ба-
ғишлайдиган бирон-бир олижа-
ноб мақсад қўймоғи лозим.

Э. РЕНАН

Киши ҳаётда ўз олдига муайян бир мақсад қўймоғи лозим... Ўз кучига яраша мақсад қўйиш учун сўзсиз етарли даражада ақл-фаросатли бўлиш ҳам керак.

Н. А. ОСТРОВСКИЙ

Одамлар ичида энг бўлмагури истаги йўқ кишидир.

ОБАЙ ҚУНОНБОВ

Мақсади улуғлашган сари одамнинг ўзи ҳам улуғлашиб боради.

Ф. ШИЛЛЕР

Мақсадсиз фаолият йўқ, манфаатсиз мақсад йўқ, фаолиятсиз эса ҳаёт йўқ. Манфаатлар, мақсадлар ва фаолият манбаи — ижтимоий ҳаёт субстанциясидир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Улуғ ақл эгалари ўз олдларига мақсад қўядилар, қолган одамлар ўз истаклари орқасидан эргашадилар.

У. ИРВИНГ

Муайян бир мақсадга йўналтирилмаган ақл изсиз йўқолади; ҳамма ерда бўлмоқ ҳеч ерда бўлмаслик деган сўздир.

М. МОНТЕНЬ

Ўз олдингизга яхши мақсадлар қўйинг. Биз бирон-бир нарсага қарши курашибгина қолмай, балки энг аввало бирон-бир нарса учун ҳам курашишимиз лозим.

Е. И. МАРЦИНОВСКИЙ

Юксак мақсадлар юзага чиқмай қолган тақдирда ҳам биз учун у амалга ошган паст мақсадлардан кўра қимматлироқдир.

И. ГЕТЕ

Агар интилиш соф кўнгилдан чиқса, ҳарқалай, чалароқ қолиб,

аниқ нишонга тегмаса ҳам жуда катта фойда келтириши мумкин.

И. С. ТУРГЕНЕВ

Ўз табиатига кўра турлича бўлган босқичларни қатъий фарқлаш, уларнинг келиб чиқиш шароитини хушёрлик билан ўрганиш, асло пировард мақсадни орқага суриш эмас, асло ўз йўлини секинлатиш эмасдир.

В. И. ЛЕНИН

Вазият ўзгарувчан бўлса ҳам принциплар ҳеч қачон ўзгармайди.

О. БАЛЬЗАК

Мақсадга яқинлашган сари машаққат ортиб боради. Лекин ҳар бир киши юлдузларга ўхшаб сокинлик билан, шошмасдан, бироқ белгиланган мақсад томон узлуксиз интилган ҳолда ўз йўллари босиб ўтишлари керак.

И. ГЕТЕ

Ким буюк мақсадга интилса, ўзини ўйламаслиги зарур.

И. С. ТУРГЕНЕВ

Мақсадга олиб борадиган йўлнинг узоқ-яқинлиги аҳамиятсиз.

Е. И. МАРЦИНОВСКИЙ

Қам куч сарфлаб ўз мақсадига етишишлик энг зўр мукамаллик бўлуб туюлади менга.

Ш. МОНТЕСКЬЕ

Воситалар характери худди мақсад характерига ўхшаган бўлиши керакки, шундагина воситалар мақсадга олиб бориши мумкин. Ноўрин воситалар фақат ноўрин мақсадларга ярайди.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Олижаноб мақсад шу мақсад

йўлида киши фаолиятини янада хушфазилат қилади.

К. ЛИБКНЕХТ

Энг муқаддас иш ҳам уни рўёбга чиқариш йўлида жиноятдан тап тортилмаса, таҳқир ва куфурликка айланади.

Ф. ЛАМЕННЕ

Харакат воситалари унинг натижалари билан қўшилиб кетади.

О. БАЛЬЗАК

...Ноҳалол воситаларни талаб қиладиган мақсад ҳалол мақсад эмас...

К. МАРКС

Номуносиб воситаларни оқловчи мақсад ҳеч қачон юксак мақсад бўлолмайди.

А. Э. ЭЙНШТЕЙН

Восита мақсаднинг жон-танига сингиб кетган тақдирдагина мақсадга эришиш мумкин.

Ф. ЛАССАЛЬ

Улуғ ғоя ҳам ярамас муҳитда бузилиб, қатор бемаъниликларга айланиб кетади.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Одамлар воситани мақсад деб билиб, ўзларини ҳам, бошқаларни ҳам янглиштирадилар, натижада уларнинг бутун уринишларидан ҳеч нарса чиқмайди, чиққанда ҳам ўзлари интиланган нарсанинг аке натижаси чиқади.

Н. ГЕТЕ

Мўлжалдан ўтиб кетган одам ҳам мўлжалга теголмаган одамдек доғда қолади.

М. МОНТЕНИ

Меъёрдан ошириб юбориш — мақсадга етиш эмас.

О. БАЛЬЗАК

Фақат мақсадга етолмаганигина эмас, балки беш қўлни оғизга тиққани ҳам мақсадсиз дея ҳисоблаш керак.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Хаётимиз — саёҳат, ғоя эса — йўлчи юлдуз. Йўлчи юлдуз бўлмаса, ҳаммаси тўхтайдик-қолади. Мақсад бой берилса, куч гўё мутлақо бўлмагандек.

В. ГЮГО

Инсон қайси манзилга кетаётганини билмаса, унинг елкасига ҳеч бир шамол ҳам дуч келмайди.

СЕНЕКА

ЭХТИРОСЛАР ВА ТАШАББУС ҲАҚИДА

Коммунизм ғояларини амалга ошириш учун эҳтирос керак.

М. И. КАЛИНИН

Эҳтирос ёрдамсиз тарихда бирон-бир муаззам қадам босилмаган, эҳтирос маънавий кучларни чандон ошириб, арбобларнинг ақлий қобилиятини чархлайди, эҳтироснинг ўзи буюк тараққийпарвар кучдир.

В. Г. ПЛЕХАНОВ

Эҳтирос инсоннинг ўз мақсади сарп дадил интилаётган салмоқли кучидир.

К. МАРКС

Ғайрат белгиланган мақсадга муҳаббат кучидир.

П. А. НАВЛЕНКО

Туганмас хузур-ҳаловат — меҳнатда.

У. БЛЕНК

Фақат тетик қайноқ шижоатдан, она юртга оташин муҳаббатдан, жасурлик ва ғайратдангина ғалаба туғилади. Гап унда-бунда кўрсатиб қўйиладиган шижоатда ҳам эмас, балки бор кучларни қатъият билан сафарбар қилишдадир, тоғларни ҳам аста-секин ва тўхтовсиз қўзғатадиган, номаълум терапикларни очадиган ва уларни қуёш тиниқлигига олиб чиқадаган доимий жўшиб ёниш ҳақида гап боряпти.

М. В. ЛОМОНОСОВ

Дунёдаги ҳеч бир улуг иш эҳтироссиз содир бўлмайди.

Г. ГЕГЕЛЬ

Ҳеч қачон ҳеч қандай улуг иш ғайратсиз юзага чиқмаган.

Р. ЭМЕРСОН

Эҳтирос кўп нарсага қодир. У инсонда мислсиз ғайриинсоний қудрат уйғота олади. У ўзининг сира бўшашмайдиган тазйиқи билан ҳатто энг босиқ қалблардан ҳам ақл бовар қилмас даражадаги куч-қудратни тортиб олади.

С. ЦВЕЙГ

Кучли эҳтиросларга ошно бўлинг, уларни ўстириб, улар билан ўзингиз ҳам униб-ўсинг. Кейинроқ шу эҳтиросларингизни ўзингизга бўйсундирганингиздан сўнг эҳтиросларингизнинг кучи сизнинг кучунгизга, улугворлиги — сизнинг хусну савлатингизга айланади. Эҳтирослар инсоннинг маънавий бойлигидир.

А. ФРАНС

Эҳтиросни хавфли деб, инсонни ундан маҳрум қилмоқчи бўлган одам мянга қон қуйишига сабабчи бўлади деб инсондан унинг бутун қонини чи-

қариб олишни ўйлаган нодонни эслатади.

Ф. ВОЛЬТЕР

Қачон қараса эҳтиросларни қоралашади, одамзодга хос барча бахтсизликларни эҳтиросдан кўришади, лекин айни пайтда эҳтирослар барча шодликларимизнинг манбаи эканлигини эса унутиб қўядилар.

Д. ДИДРО

Эҳтирослар елканларни ишга солувчи шамоллардир, баъзан кемаларни ғарқ қиладилару, аммо шамолсиз сузиш мумкин эмас.

Инсон эҳтирослардан бегона бўлмаслиги, лекин уларни бошқариб бориши керак.

ЖАН ПОЛЬ

Эҳтиросларни ўринли ва ўринсизга бўлиб, биринчисига мук-кадан кетганча, иккинчисидан ўзини олиб қочувчилар ҳақ эмаслар. Инсон маҳкам турса, ҳамма эҳтирослар яхши, эҳтиросларга қул бўлса, унда ҳаммаси ёмон.

Ж. Ж. РУССО

Эҳтирослар бизни адаштиради, чунки улар бутун диққатимизни кўз ўнгимиздаги нарсанинг бир томонига қаратади-ю, уни ҳар томонлама тадқиқ қилишимизга йўл қўймайди.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Истак — фикрнинг отаси.

В. ШЕКСПИР

Ақлнинг энг катта ғалабалари, эҳтимол, эҳтирослар туфайли рўёбга чиққандир.

Л. ВОВЕНАРГ

Эҳтирослар осойишталик душманидир, лекин эҳтирослар-сиз на санъат, на илм-фан рав-нақ тонади ва ҳар ким ўз ис-қиртликлари ичида думалаб, мудраб ётган бўлар эди.

А. ФРАНС

Эҳтирос ундови ақл ундовига қараганда дадилроқ экан, де-мак, ўша истакни амалга оши-ришда эҳтирос ақлга қараганда кўпроқ куч ҳам беради.

Л. ВОВЕНАРГ

Донолик эҳтироссизликда эмас, балки эҳтиросларни бош-қара билишдадир.

Г. ШОУ

Ҳар қандай эҳтирос ҳамиша муболага билан яшайди, аке ҳолда у эҳтирос бўлмас эди.

И. ШАМФОР

Эҳтиросни тизгишла, аке ҳол-да у сени тизгишлайди.

ЭПИКТЕТ

Ўзини эҳтиросдан бутунлай тиядиган одам эмас, балки ун-дан кема ёки аргумоқдан фой-далангандек, яъни уни керакли ва фойдали томонга бура олган кишигина эҳтирос устидан ҳо-кимлик қила олади.

АРАСТУ

Эҳтирослар одатий тусга ай-ланса, иллатга ёки одатга қар-шилиқ кўрсатса — эзгуликка айланади.

Эҳтирос ҳаёт сурури ва бе-загидир, лекин қалбда ирода бўлмаса эҳтиросдан не фойда.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Кучли эҳтирослар тагида кў-пинча бўш ирода яширинган бўлади.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Эҳтиросга ихтиёрни бериш — оқилларнинг иши эмас.

ҚОБУС

Оқил одам эҳтирос билан курашади, теңтак эса унинг қу-лига айланади.

ЭПИКТЕТ

СОВУҚҚОНЛИК ҲАҚИДА

Ҳамма нарсани яхши дейди-ган ёки ҳамма нарсани ёмон деб ҳисоблайдиган, айниқса, ҳамма нарсага совуққон қарайдиган одамга ишонманг.

И. ЛАФАТЕР

Ўртамиёна одам ҳукмрон фикр ва ҳукмрон модага ҳар доим мосланиб олади, у нарсаларнинг ҳозирги ҳолатини ягона тўғри ҳолат деб ҳисоблайди ва ҳамма нарсага пассив қарайди.

К. ЛИХТЕНБЕРГ

Одамларга зарари ҳам, фой-даси ҳам тегмайдиган кишидан фақирроқ одам йўқ.

ҚОБУС

Энг катта гуноҳ ҳамюртлари-мизга нисбатан нафрат эмас, балки совуққонликдир.

В. ШОУ

Маънавий совуққонлик ўта ўқимишли кишилар касаллиги-дир.

А. АМИЕЛЬ

Ҳамма нарсани мақтайдиган одамга унча ишонманг, ҳамма нарсани қоралайдиганга эса яна ҳам камроқ ишонинг, аммо

ҳамма нарсага совуққон одамга эса мутлақо ишонмаса ҳам бўлади.

И. ЛАФАТЕР

Мен «ҳаммага дўст» одамлардан кўра нодўстроқ одамларни билмайман, улар доимо ҳамма нарсадан завқланиб, доимий равишда ёвузларни рағбатлантириб келадилар ва ўзларининг жинояткорона олижанобликлари билан жамиятга доғ туширувчи иллатларга хушомадгўйлик қиладилар.

Ж. Ж. РУССО

Инсоний фазилатларга бегона, она диёр тақдирига, яқин кишилари тақдирига совуққонлик билан қараган одамдан хавфлироқ кимса йўқ.

М. Е. САЛТИКОВ-ШЧЕДРИН

Душманлардан қўрқма — нари борса, улар сени ўлдирिशлари мумкин. Дўстлардан қўрқма — нари борса, улар сенга мунофиқлик қилишлари мумкин. Совуққон одамлардан қўрқ — улар ўлдирмайдилар ва мунофиқлик қилмайдилар, аммо уларнинг индамай қилган разиликлари туфайли ер юзида сотқинлик ва қотиллик ҳукм суради.

Б. ЯСЕНСКИЙ

Агар ҳалол бир кишининг юзига тарсаки урсалар — соф қўнғилли одамларнинг ҳаммаси унинг дарди ва нафратига, инсоний қадр-қиммати хўрлангандан ўкеншига шерик бўлмоқлари керак.

Л. И. АНДРЕЕВ

Бир одамга қилинган адолатсизлик барчага қилинган дағдағадир.

Ш. МОНТЕСКЬЕ

Ҳақсизликни кўра туриб ин-

дамаслик — ўша ҳақсизликда қатнашиш билан барабар.

Ж. Ж. РУССО

Қамтар бўлиш яхши, лекин совуққон бўлиш ярамайди.

Ф. ВОЛЬТЕР

Гар сен ўзгаларнинг қайғусига лоқайд қарасанг, инсон деган номга нолайиқсан.

САЪДИЙ

Қаердаки лоқайдлик — у ерда хато, қаердаки совуққонлик — у ерда жиноят бор.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Совуққонлик ўтакетган золикдир.

М. УИЛСОН

Совуққонлик — қалбнинг оғир касали.

А. ТОКВИЛЬ

Совуққонлик қалбнинг фалажлиги, бевақт ўлимдир.

А. П. ЧЕХОВ

Совуққон бўлманг, чунки совуққонлик инсон қалбини маҳв этиши мумкин.

М. ГОРЬКИЙ

Совуққонлик ким кучли бўлса ўшани, ким ҳукмронлик қилаётган бўлса ўшани индамай қўллаб-қувватлашдир.

В. И. ЛЕНИН

Яхшилик ёмонлик билан, ҳақиқат ёлғон билан, тараққиёт таназзул билан ҳеч қачон келишмаган ва келишиши мумкин эмас.

Ж. МАДЗНИИ

Дўзахнинг энг оловли хилқатлари буюк маънавий синов да-

қиқаларида бетараф турган одамга аталгандир.

ДАНТЕ

Ҳаёт шу даражада чалкаш яратилганки, нафратланмай туриб чинакамига севиб бўлмайди.

М. ГОРЬКИЙ

Эзгуликни яхши кўриш учун бор вужуд билан ёмонликни нафратлаш керак.

В. ВОЛЬФ

Ёмонликни бутун вужуди билан астойдил нафратлай билган одамгина яхшиликни юракдан сева олади.

Ф. ШИЛЛЕР

Ёмонликни чинакам ёмон кўрмаган одам яхшиликни ҳам чинакам яхши кўрмайди.

Р. РОЛЛАН

Ёмонликка шафқат кўрсатиш яхшиликка совуққон бўлиш билан қўшилишиб кетади.

Н. С. ЛЕСКОВ

Ким яхши кўрмаса, нафратланолмайди ҳам; ким завқлана билмаса, газабланолмайди ҳам; ким ҳеч нимани улугламаса, ҳеч нимани лаънатлаёлмайди ҳам.

Л. БЕРНЕ

Бирон-бир нарсани севган кишигина бирон-бир қадр-қимматга эга бўлади. Қадр-қимматсизлик билан ҳеч нимани севмаслик айтиш бир хил нарсадир.

Л. ФЕЙЕРБАХ

ТАНҚИД ҲАҚИДА

...Танқид революционернинг бурчидир.

В. И. ЛЕНИН

Биз ҳаммани тикка бетга, беркинмай, ёмонликнинг илдизини қирқиб танқид қилишга чақирамиз. Ва айтиш шу — бизнинг софлигимиз ва қудратимизнинг энг яхши далили бўлади.

В. В. МАЯКОВСКИЙ

Танқидсиз бир-бирини англаш бўлмайди, бинобарин, бирлик ҳам бўлмайди.

Ф. ЭНГЕЛЬС

Революцион пролетариат партияси ўз-ўзини очиқ танқид қилишга, хато ва ожизликни иккиланмай туриб хато ва ожизлик, деб аташга етарли даражада кучлидир.

В. И. ЛЕНИН

...Ўз-ўзини танқид ҳар қандай жонли ва ҳаётий партия учун шубҳасиз зарурдир. Ўзига бино қўйган оптимизмдан ҳам қабиҳроқ нарса йўқ.

В. И. ЛЕНИН

...Оғир масалаларни четлаб ўтмаслик, хаспўшламаслик керак, аксинча уларни кўндаланг қўймоқ лозим.

В. И. ЛЕНИН

...Мавжуд иллатни яширмаслик керак, унга партиянинг диққат-эътиборини қаратиш ва партиянинг барча аъзоларини ана шу иллатдан қандай қутулиш устида иш олиб боришга ундаш зарур.

В. И. ЛЕНИН

Касални даволаш учун уни аниқлаш, очиш керак ва бу энг қулай ва тўғри йўл ҳисобланади.

Ф. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙ

Иллатнинг сабабини топиш — деярли унга қарши да-вони топиш деган сўз.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ўзингнинг эмас, бошқалар-нинг янглишишига тоқат қили-шинг — буни ҳарҳолда тушу-ниш ва қадрлаш мумкин, лекин разилликка эса мен тоқат қи-лолмайман.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ҳар доим тинч ва осойиш-та бўл, ҳар жойда ширии гапир ва мулойим бўл, қарабсизки, виждонсизлик, алдамчилик, но-донлик учун кенг йўл очиб бе-рилибди: ҳеч ким уни фош ҳам этмайди, ҳақиқатнинг қудрат-ли сўзини айтадиган одам ҳам йўқ.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Танқид қоннинг яхши айла-нишидир, усиз тургунлик ва ка-салликка чалиниш муқаррар.

Н. А. ОСТРОВСКИЙ

Танқид янгилишишликнинг, гарчи инқилобий бўлса ҳам қу-руқ гапнинг душманидир, аммо у ҳақиқатнинг энг муҳим таян-чи. У ҳақиқатнинг оназори ва доясидир; у ҳақиқатнинг ризқ берувчи дўстидир. Ҳақи-қат танқид билан тирик.

Г. В. ПЛЕХАНОВ

Биз камчиликларимизни кўр-сатган кишилардан миннатдор бўлишимиз керак.

Б. ПАСКАЛЬ

Энг буюк даҳо ҳам ўз барка-

моллиги ва камчиликларини кўрсатувчи танқидга муҳтож.

Н. А. БЕСТУЖЕВ

Мен умрим давомида ихлос-мандларимга қараганда танқид-чи дўстларимдан, айниқса улар-нинг танқиди мулойим ва дўс-тона сухан билан изҳор этил-ганда, кўпроқ фойда олганман.

М. ГАНДИ

Доно одам ҳар доим ўзига ҳу-жум қилганлар томонини олади, чунки у ўз камчиликларини ту-шунишда улардан ҳам кўпроқ манфаатдордир.

Р. ЭМЕРСОН

Камчиликларимизни билиб олсак, энди улар бизга зарар келтиролмайди.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Ёлгон билан ўзни алдамаслик керак. Бу зарарли.

В. И. ЛЕНИН

Бўялмаган аччиқ ҳақиқат-нинг юзига тик қарамоқ учун мард бўлмоқ керак.

В. И. ЛЕНИН

Иллат билан қатъий кураш олиб бормоқ учун уни қўрқмай тан ола билиш керак.

В. И. ЛЕНИН

Чириган, ҳаво кириши билан тўзонга айланадиган Миср мў-миёсига ўхшаш одамгина тан-қид тегишидан қўрқади.

Д. И. ПИСАРЕВ

Чириган нарсага қўл текки-зиб бўлмайди.

В. ШЕКСПИР

...Агар биз ҳатто аччиқ ва оғир ҳақиқатни ҳам тўппа-тўг-

ри айтишдан қўрқмасак, биз ҳамма нарсани ва ҳарқандай қийинчиликларни енгишни ўрганиб оламиз, албатта ва сўзсиз ўрганиб оламиз.

В. И. ЛЕНИН

Нуқсонларни танқид қилиш бизда ижодга бўйсундирилган. Биз олдинга янада голибона қадам ташламоғимиз зарур, жуда кўп ҳар хил салбий томонлар бизнинг ижодимизни тўхтатиб қўяётгани учун ҳам биз танқид қиламиз.

М. И. КАЛИНИН

...Ошкоралик шундай бир тигки, ўзи етказган жароҳатни ўзи даволайди.

В. И. ЛЕНИН

Одамларни аслида қандай бўлсалар ўшандайлигича кўрсатиш билангина уларни тузатиш мумкин.

П. БОМАРШЕ

Иллатга қарши курашиш керак. Иллатга чидаб бўлмайди. Иллат билан муроса қилиш — ўзини-ўзи ахлоқсиз кишига айлантириш демакдир.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Одамларнинг раъйига қарши ўлароқ, уларни қутқариш журъатига эга бўлиш керак.

Р. РОЛЛАН

Одамга ўзининг кимлигини кўрсатиб берсангизгина у ўзини енгиш ҳис этади.

А. П. ЧЕХОВ

Одамни қутқариш учун унинг жонини огритиш ҳам мумкин.

ПУВЛИЛНЯ СІР

Ҳақиқат раҳмдилликдан банд туради.

М. ГОРЬКИЙ

Биздаги камчиликларни, салбий ҳодисаларни танқид қилиш, маълумки, мутлақо эркин ва ҳаётий заруратдир. Албатта танқид далилларга асосланган бўлмоғи лозим.

М. И. КАЛИНИН

Ҳақиқатни гапириш — ҳар кимга ҳам насиб этавермайди!

М. ГОРЬКИЙ

Танқид қилиш ҳуқуқига эга бўлиш учун бирор-бир ҳақиқатга ишониш керак.

М. ГОРЬКИЙ

Фақат севган одамгина койиш, панд бериш ҳуқуқига эга.

И. С. ТУРГЕНЕВ

Ишдаги хатони топиш — ҳали бу ўша ишнинг буткул норасо эканлигини исботлаш эмас.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

...Тўла тузатилган хатоларни алоҳида зарурат бўлмаганда ҳам эслайвериш тўғри эмас.

В. И. ЛЕНИН

Ўрнида айтилмаган ҳақиқат ёлғондан ёмон, вақтида кўтарилмаган масала фақат чалғитади-ю, халақит беради.

И. С. ТУРГЕНЕВ

Одамларга ҳақиқатни айтишга ўрганиш учун киши ўзига ҳақиқатни айтишни ўрганиши керак.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ақлнинг адашганлигини қаҳру газаб билан эмас, олижаноб эҳтирос билан кўрсатиб бериш зарур.

Н. М. КАРАМЗИН

Танқид ёмонликни қоралаши билан бирга, нима қилганда ўша ёмонлик бўлмаслигини кўрсатсагина самарали бўлади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Хатони сезиш унча қийин эмас; бамаъни одамни ажратиб турадиган хусусият ўша хатодан тузукроқ йўл топиб беришидир.

М. В. ЛОМОНОСОВ

Бундай қилма, дейиш етарли эмас. Мана бундай қил, деб қўшиб қўйиш ҳам керак.

М. ГОРЬКИЙ

Фақат инкор қилишни билладиган ақл қашшоқлашиб, охири қуриydi.

И. С. ТУРГЕНЕВ

Хайҳот, энг қийини, узоқ йиллар давомида ҳар куни меҳнат қила билиш жасоратидир. Камчиликлар ҳақида шовқинсурон кўтариш — бунинг учун катта ақлнинг кераги йўқ. Сафсата ва қуруқ гап ҳақиқатан ҳам нафратга лойиқ. Гапдан кўра иш қилиш керак.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Меъёридан ортиқ берилган доридан наф бўлмагани сингари адолат меъёри чегарасидан чиққан дашном ва танқиддан ҳам наф йўқ.

А. ШОПЕНГАУЭР

Билмай хато қилиб қўйган одамларга унча ғазаб сочмаслик керак.

СОФОКЛ

Баъзан сукут ҳам энг қаттиқ танқид ўрнига ўтади.

Ч. БАКСТОН

Ўзгаларнинг иши тўғрисида қаттиқ гапирган одам ўзининг иши ҳам бошқаларникидан яхшироқ бўлишини ўз зиммасига юклайди.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Биз кўпинча бошқаларнинг нуқсонини гапирамузу, лекин ҳаммавақт ҳам улардан ибрат олиб, ўз камчиликларимизни тўғрилайвермаймиз.

Ф. ЛАРОШФУКО

Бошқаларнинг камчилигини ипидан-игнасиғача кўриб, ўзиникига эътибор бермаслик юзсизликдир.

ДЕМОКРИТ

Одам айни ўзини жуда қаттиқ танқид қилиши керак, айни ўзига энг қатъий талаб қўймоғи лозим, акс ҳолда, тўғри йўлдан тойиб ботқоққа қулаши ҳеч гап эмас.

К. ЛИБКНЕХТ

Ўзгалар сенга шафқатсиз бўлишини истамасанг, ўзинг ўзингга шафқатсиз бўл.

Л. М. ЛЕОНОВ

Ёшлигингдан яқин кишиларингнинг гуноҳини кечигишга, ўз гуноҳингни эса мутлақо кечирмасликка ўрган.

А. В. СУВОРОВ

Ҳақ йўлида урилган ҳар бир зарба нафақат болгадек, айни пайтда босқонга ўхшаб ҳам қаттиқ бўлиши керак.

Ж. ХОЛЛЭНД

Ҳақиқат баъзан нафрат тугдиради.

ТЕРЕНЦИЙ

Ҳақиқатни ёмон кўрадиган одамлар уни дадил айтадиганларни ҳам ёмон кўрадилар.
Ф. ФЕЛЕНОН

Шундай одамлар борки, уларга ҳар қандай тўғри сўз ҳам қанчалик мулойим айтилмасин, оғир ботади.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Ўзлари ҳақидаги бор ҳақиқатни чин юракдан эшитадиган одамлар камдан-кам учрайди.
Ф. ЛАРОШФУКО

Ярамаслар, зулмкорлар, талончилар ҳокимияти учун ҳақиқат ҳамиша хавфлидир. Шунинг учун ҳақиқатни бостирадилар.

Ю. ДЕБС

Қабихликни келтириб чиқарадиган шароитларга тегмай туриб, ҳақиқат талаб қилиш, ёмгир ёғаётганда тош ётқизилмаган кўчада лой бўлмаслигини талаб қилиш билан баравардир.

Д. И. ПИСАРЕВ

НОТЎҒРИ МУЛОҲАЗАЛАР ВА ТУҲМАТ ҲАҚИДА

Яхшиямки танқиднинг ўзи танқидга муҳтож, йўқса, у ким кўринганга даҳшатли қурол бўлиб хизмат қилган бўлур эди.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Агар аччиқ сўз из қолдирганда эди, биз ҳаммамиз тасқара бўлиб юардик.

В. ШЕКСПИР

Туҳмат ҳар доим ҳам гаразининг иши бўлавермайди: у кўпроқ ҳаммани қойил қолдираман,

деб гап сотишдек беэиён бир орзудан келиб чиқади, баъзап эса самимий ва айни пайтда гўл ният ва хайрихоҳлик натижаси ҳам бўлиши мумкин.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ҳаётнинг нуқул салбий жиҳатларини тасвирлаш туҳмат қилиш деган эмас, балки фақат бирёқламаликка тушиш дегандир; туҳмат қилиш эса ҳаётда мавжуд бўлмаган нуқсонларни, унда йўқ доғларни унга тўнкашдан иборатдир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Бизни яхши билмай туриб, биз ҳақимизда ёмон гапирадиган одамлардан хафа бўлмаслик керак: унинг туҳматлари бизга эмас, ўзининг тасаввурида тузилган шарпага тааллуқлидир.

Ж. ЛАБРЮИЕР

Елгон галириш — бошқа, гапда адашиш ва қасддан эмас, адашиш оқибатида ҳақиқатдан чекиниш бошқа гап.

П. АБЕЛЯР

Яхши кўриш туфайли қандайдир жон қуйдириб айтилган насихатни ёвуз ният ёки гуноҳ деб ҳисоблаш лозим эмас.

П. АБЕЛЯР

Одамлар одатда бировга ёмонлик тилаб эмас, балки шухрат-парастликлари учун гийбат қилдилар.

Ф. ЛАРОШФУКО

Қалтафаҳм одамлар одатда ақлларига сигамаган парсаларнинг ҳаммасини қоралайдилар.
Ф. ЛАРОШФУКО

Истеъдодсиз кишилар қўпинча талаби катта танқидчилар-

дир, улар имкони бор оддий ишларни ҳам уддалолмай, нима қилиш ва уни қандай қилишни билмаганлари ҳолда бошқалардан бутунлай имконсиз ишларни талаб қиладилар.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Энг нозик таъб кузатувчи ва энг теран мутаффаккир доимо энг шафқатли ҳакамдир; ўз тасаввуридаги азобдан жафо чеккан одамовигина кишининг яхши фазилатларини қадрсизлантириб, ёмон сифатларини бўрттириб кўрсатишга мойилдир.

Г. БОКЛЬ

Тирноқ остидан кир қидириш ўртамиёнадан ё ошган, ё ошмаган одамларнинг азалий хусусиятидир. Иқтидорли ақл эгалари эса яхлит ҳодисаларга қарши эътироз билдирадилар ёки индамай қўя қоладилар, буюк алломалар бўлса ҳеч кимни айбламай, ўзлари кашф этадилар.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Кўп билган одам хато қилмаслик учун ўз фикрини эҳтиётлик билан баён этишни билади. Юзаки билган ўзбилармон эса ҳамма нарса ҳақида гайритабий бир жасорат билан валақлайверади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Қалтафаҳмлар фақат одамларнинг камчилигини кўрадилару яхши фазилатларига эътибор бермайдилар. Улар баданининг нуқул газак олган аъзосига қўнмоқчи бўлаётган пашшага ўхшайдилар.

Бирон-бир нарсани таъкидлай туриб, уни қонуний равишда исботлай олмаслик тухмат қилиш демакдир.

П. БОМАРШЕ

Эшитар қулоқ учун тухмат тилга чиққан чипқондек гап.

Ш. РУСТАВЕЛИ

Бўхтон қиличдан ҳам худди худди қуролдир, чунки унинг ярасини умрбод даволаб бўлмайди.

Г. ФИЛДИНГ

Бўхтон худди милтиқ каби хавфли қуролдир.

А. Г. РУБИНШТЕЙН

Тухматга ишониш орқали қанча-қанча дўстлик ишлари узилган, қанча-қанча хонадонлар вайрон бўлган.

ЛУКИАН

Ғийбат исботланмаганда ҳам деярли бир умрга доғ қолдиради.

А. С. ПУШКИН

Фисқу фасод жуда қулай нарса: бир сўз билан ҳамла қилинадию, ҳимоя учун эса қанча-қанча сиҳифалар керак.

Ж. Ж. РУССО

Бўхтон — ҳасад қуроли.

С. СЕГЮР

Бўхтон — ғарибликка эътибор бермайди.

О. БАЛЬЗАК

Одатда меванинг сарасини қурт егандек, бўхтон ҳам яхши одамларга ёпишади.

Ж. СВИФТ

Яхшилар ёнидан ўтмас ҳеч қачон, Душмани тақамай унга бир бўхтон. *САЪДИЙ*

Бўхтон ва ёлгон мешчанлар сиёсатининг қонуллаштирилган усулидир. Бу дунёдаги буюк кишилар орасида ёлгон ёки бўх-

тон балчиғи чапланмаган бирон-та одам топилармикин.

М. ГОРЬКИЙ

Мешчанлик ўрмаловчи девне-чакдир, у тўхтовсиз кўнайиш хусусиятига эга ва қўйиб берилса йўлида учраган ҳамма нарсани бўғиб ташлашга ҳам тайёр.

М. ГОРЬКИЙ

Мешчанлик — катта иллат, у дарёдаги тўғон сингари доимо тургунликка хизмат қилади.

А. П. ЧЕХОВ

Бўхтон галати хусусиятли иллатдир: сиз уни йўқ қиламан деб аслида ҳаёт бағишлайсиз; уни ўз ҳолига қўйинг — ўзидан-ўзи ўлиб кетади.

Т. ПЕЙН

Бўхтон ғинғиллаб жонга тегадиган арига ўхшайди: уни жойида ўлдира олишингизга ишонмасангиз, яхшиси уни ҳайдашга ҳам уринманг, қайтага у сизга баттар ёнишади.

Н. ШАМФОР

Ақлли ҳамда айни пайтда одобли одам ўз виждони олдида ҳалол бўлиши билан бирга, ўзига ҳурмат нуқтаи назаридан, бўхтоннинг олдини олиш ва бартараф қилиш маъносида яна зийрак ҳам бўлмоғи керак.

Н. ШАМФОР

Бўхтонга энг яхши жавоб сукут билан унга жирканиб қарашдир.

Ф. ЭНГЕЛЬС

Ғирт ёлғон нарсаларни, ҳақиқатни бўяб кўрсатишларни рад этмоқ даркор.

А. БАРБЮС

Хотира ва виждон ҳеч қачон бўхтонни кечирмаган ва кечирмайди.

Д. ГАЛИФАКС

Бошқаларга туҳмат қилиб шивирлайдиган одамни уйингдан ҳайдаб чиқар.

ФАЛЕС

Қим туҳматчини қораламаса, уни қўллаган бўлади.

СВЕТОНИЙ

ХАТОЛАРГА МУНОСАБАТ ҲАҚИДА

Хато қилмайдиган одам доно эмас. Бундай одамлар йўқ ва бўлиши ҳам мумкин эмас. Унчалик жиддий хато қилмайдиган ва уни тез ва осон тузата оладиган кишигина донодир.

В. И. ЛЕНИН

...Ҳеч бир амалий иш қилмайдиган одамгина хато қилмайди.

В. И. ЛЕНИН

Ҳеч нима қилмайдиган одамгина хато қилмайди, ҳолбуки унинг асосий хатоси ҳам шудир.

А. Н. ТОЛСТОЙ

Шундай одамлар борки, ҳеч қандай ақлли фикрлар билан машғул эмаслар ва шунинг учун ҳам ҳеч қачон адашмайдилар.

И. ГЕТЕ

Шундай одамлар борки, уларнинг бор хизмати ҳеч нима қилмасликдир.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Кўп нарсага ружу қилган одам кўп нарсада хато қилиши муқаррар.

МЕНАНДР

Ҳар бир одам ўзича хато қилади, негаки хатолар кўпинча аниқликни ҳар хил тушунишдан келиб чиқади.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Хатонинг боиси мукаммалликни билмасликдадир.

ДЕМОКРИТ

Хато бор-йўғи нотўғри мулоҳазаларнинг оқибати, холос, аммо ўжарлик билан хатода туриб олиш кўзга яққол ташланса, бу иродасизлик белгисидир.

К. БОУВИ

Турлича хато қилиш мумкин, аммо тўғри йўл эса битта, шу сабабли ҳам тўғри йўлдан кўра хато қилиш осон; мўлжалга тегишдан кўра тегмаслик ўнғай.

АРАСТУ

Энг катта хато одам ўзини ҳамма нарсада бенуқсон деб ҳисоблашидир.

Т. КАРЛЕЙЛЬ

Ўзини бенуқсон ҳисоблаш адашшининг энг тўғри йўлидир.

П. БУАСТ

Хатолардан кўркманг, уларсиз яшаб бўлмайди.

М. ГОРЬКИЙ

Хатолар ақл беради.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Бировнинг хатоси — бошқага сабоқ.

Ж. РЕЙ

Бировларнинг нуқсони учун ўзингга панд беришинг — мен кўпинча шундай қиламан — нотўғри бўлганидек, ўз нуқсонла-

рингни бировда кўриб, уни танқид қилишинг ҳам мутлақо ўринсиздир, нуқсонга ҳеч ерда ўрин қолдирмай, ҳамиша ва ҳамма жойда уни фош этиш керак.

М. МОНТЕНЬ

Хатоларинг ва адашган йўлингдан хафа бўлма. Ҳеч нарса сенга ўз хатонингни англаб етишингдан ортиқроқ сабоқ бермайди. Ўз-ўзини тарбиялашнинг энг асосий омилларидан бири ҳам шудир.

Т. КАРЛЕЙЛЬ

Доимо хато қилиб қўйишдан кўрқиш ҳаётда йўл қўйишингиз мумкин бўлган энг катта хатодир.

Э. ХАББАРД

Кечаги куннинг хатоларини анализ қилиш билан биз бугун ва эртага хато қилмасликни ўрганамиз.

В. И. ЛЕНИН

Ким узлуксиз равишда гайрат билан олдинга интила бориб ўз хатоларини йўқотса ва камчиликларини енгса, у шахсий камолотида юксак чўққиларни забт этади.

Э. ТЕЛЬМАН

Ҳали ёш эканмиз, хато ҳам фойдадан ҳоли эмас, фақат уни то қаригунча судраб юрмасак бўлгани.

И. ГЕТЕ

Хатолар, агар уларни тан олишга бўйин ёр берса, ҳамиша кечиримлидир.

Ф. ЛАРОНШФУКО

Ҳиши хато қилиши мумкин. Хатони ривкорликка йўймайдилар... Ҳақ иш бир қанча хатодан кейин ҳам ўлмайди. Ҳўда бўл-

маганда асосий ғояси мустахкамлигича қолади. Агар биринчи қадамдан натижа чиқмаса, иккинчисидан чиқади.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Ўз хатоларимизни тан олишдан чўчимаслигимиз, уларни тузатиш учун кўп маротабалаб, қайта-қайта меҳнат қилишдан қўрқмаслигимиз керак — ана шунда биз камолот чўққисини эгаллаймиз.

В. И. ЛЕНИН

Буюк кишилар ҳам хато қилдилар, улардан айримлари шунчалик кўп янглишадиларки, уларни ўртамиёна одамлар қаторига қўшиб қўйишингга сал қолади.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Ҳап ҳеч вақт хато қилмасликда эмас, балки уни мардларча тан олиб, ақл билан иш кўришингдадир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Одам қанчалик қудратли, ахлоқи қанчалик юксак бўлса, ўзининг заиф томонлари ва камчиликларига ҳам шунчалик журъат билан қарай олади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Хатоларни тузатиш ўрнига қайсарлик қилиш ҳар бир одамнинг ёки бутун бир жамоатнинг обрўсини тўқади.

В. ФРАНКЛИН

Сохта фазилатли кишилар ўз камчиликларини бошқалардан ҳам, ўзларидан ҳам яширадилар, яхши фазилатли кишилар эса ўз хатоларини аниқ биладилар ва улар ҳақида очикдан-очик гапираверадилар.

Ф. ЛАРОШФУКО

Ким ҳеч қачон телбаллик қилмаган экан, у ўзи ўйлаганчалик доно эмас.

Ф. ЛАРОШФУКО

Кишининг зийраклиги ҳеч қачон хато қилмасликда эмас, балки уни қайта такрорламасликдадир.

К. БОУВИ

Тузатиб бўлмайдиган майда хатолардан йирик иллатларга ўтиш осон.

СЕНЕКА

Инсон ўзини бошқача қилиб бўяб кўрсатмаган бўлсагина ўз кучига ишонади.

Н. А. ПАВЛЕНКО

Фақат кучли одамгина ўз айбига иқдор бўлади. Фақат кучли одам камтар, фақат кучли одам кечиради... ҳатто ёзилиб кулган ҳам кучли одам, аксарият унинг кулгиси кўз ёшларидир.

А. И. ГЕРЦЕН

Ким ўз камчиликларини тан олишдан уялса, бора-бора у орсиларча катта гуноҳ бўлган ўз қабиҳликларини ҳам оқлай бошлайди.

Г. С. СКОВОРОДА

Ўринсиз танбеҳлардан жудаям хафа бўлаверма; бошқа гал, ахир, бўлар бўлмасга ҳам мақташади-ку сени.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Фанда дарсларни ёдда тутиш учун уларни такрорлаб туриш керак; ахлоқда эса хатоларни қайтармаслик учун уларни ёдда тутиш керак.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Кўйлар хато қилмасликка интилишдан кўра хатодан пушаймон бўлишни яхши фазилат деб ҳисоблайдилар.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Агар киши айнан бир хатони икки марта такрорласа, у кўлини кўтариб ё тутуруқсизлигини, ёки қайсарлигини тан олиши керак.

Ж. ЛОРИМЕР

Шуни ёдда тутки, фикрнингни ўзгартириб, хатонингни тузатадиган йўлга юришинг ўз хатонингга ёпишиб олганингга қараганда кўпроқ сенга эркинлик беради.

МАРК АВРЕЛИЙ

Барча одамлар янглишадилар, лекин буюк кишиларгина ўз хатоларини тан оладилар.

Б. ФОНТЕНЕЛЬ

Ишни тузатиб бўлмайдиган даражага олиб боргандан кўра хатони тан олиш анча олижаноброқдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

...Агар хатода туриб олинса, агар уни чуқур асослаб бера бошланса, агар уни «охирингача етказилса», арзимаган хатодан ҳам ҳар вақт ҳаддан ташқари катта хато келтириб чиқариш мумкин.

В. И. ЛЕНИН

Огир хато кўнинча жиноий аҳамият касб этади.

СЕНЕКА

Ҳар ким хато қилиши мумкин, фақат подонгина ўз хатосини тан олмайди.

ЦИЦЕРОН

Бизнинг ҳар қандай нуқсонимиз шу нуқсонни яширмақчи бўлиб қилган найрангларимиздан кўра кечирарлидир.

Ф. ЛАРОШФУКО

Уятчанлик ўз хатоларингни тан олишдан бошқа барча ҳолларда ўрунлидир.

Г. ЛЕССИНГ

Сернуқсонлик, шубҳасиз, ёмон, аммо ундан ҳам ёмонроғи, ўзингда уларни тан олмаслик истағи, бунда мазкур нуқсонларга ўз-ўзини алдаш ҳам қўшилади.

Б. ПАСКАЛЬ

Ўзини-ўзи алдаш даҳшат, чунки бунда алдовчи ҳамisha алданувчида мужассам бўлади.

АФЛОТУН

Ўзгаларни алдаш ишни чигаллаштиради ва бир қарорга келишни қийинлаштиради, лекин ҳақиқат деб рўқач қилинган инсон кўнглидаги ёлғон эса одамни умрбод нобуд этади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ўз иллатларингни сўз билан ниқоблашга эмас, аксинча, ошқора даволашга урун.

ПИФАГОР

Ўз нуқсонини бартараф этишда ўзи тўғрисидаги ёмон гапдан фойдалана билган кишигина бахтиёрдир.

В. ШЕКСПИР

Ўз устингиздан кулишдан чўчиманг, ўз-ўзини танқид ҳам худди ювиниш каби зарурдир.

М. ГОРЬКИЙ

Том маънодаги ўз-ўзини тан-
қид — виждоннинг овози.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Ўз айбларингни яшириш би-
лан яхши одам бўлиб қолмай-
сан; бу нуқсонларни сидқидил-
дан тан олсак обрўйимиз қайта-
га ортади.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Ўз ноҳақлигингни тушуни-
шингиз, аввалгидан кўра ақлли-
роқ бўлишингиз демакдир.

П. БУАСТ

Ўз ожизлигини тан олиш би-
лан инсон янада бақувватлашади.

О. БАЛЬЗАК

БИЛИМ, ТАРБИЯ ВА ТАЪЛИМ ТЎҒРИСИДА

БИЛИМ ҲАҚИДА

Меҳнаткашлар билимга шунинг учун интиломқдаларки, билим уларнинг галабаси учун зарурдир.

В. И. ЛЕНИН

Ишчилар билимсиз — ҳимоясиздир, уларнинг кучи билмда!

В. И. ЛЕНИН

Революцияда онгли, тушунган ҳолда, муваффақиятли иштирок этмоқ учун ўқимоқ зарур.

В. И. ЛЕНИН

Инсоният яратган барча бойликларни билиб, ўз онгингни бойитган тақдирдагина коммунист бўлиш мумкин...

В. И. ЛЕНИН

Социализм фан ва маданият жамиятидир, социалистик жамиятнинг муносиб аъзоси бўлмоқ учун жуда кўп ва яхши ўқимоқ кўп билмоқ керак.

М. И. КАЛИНИН

Энг муҳими — муттасил ҳаракат қилмоқ, қатъият билан ишчилар оммасининг тафаккур ва онгини уйғотмоқ зарур. Бизнинг ҳақиқий таянчимиз шундадир. Истиқболнинг кафолоти шунда, фақат шундадир.

Ж. ЖОРЕС

Ёшлар ўз оталари ва оналарининг изидан бориб, акалари ва оналарининг буюк ишига кўмаклашиш йўлида чарчоқ билмай билим билан қуролланмоқлари лозим.

М. ГОРЬКИЙ

Яхши яшамоқ учун яхши ишламоқ зарур, шу заминда дадил турмоқ учун кўп билмоқлик даркор.

М. ГОРЬКИЙ

Билимдан қудратлироқ куч йўқ; билим билан қуролланган одам енгилмасдир.

М. ГОРЬКИЙ

Инсон қанчалик кўп билса, у шу қадар кучли.

М. ГОРЬКИЙ

Цивилизация тарихини олти сўз билан ифодалаш мумкин: қанча кўп билсанг, шунча кўп кодирсан.

Э. АБУ

Билимга интилиш туйғусидан кўра табиийроқ туйғу бўлмаса керак...

М. МОНТЕНЬ

Кўпинча таъкидлашганидек, агар эътиқодсиз яшаш мумкин эмаслиги ҳақиқат бўлса, у —

билимнинг буюк қудратига
ишониб эътиқодидан бошқа
нарсга бўлиши мумкин эмас.

И. И. МЕЧНИКОВ

Маънавий ҳаётда ҳам амалий
ҳаётдагидек, кимки билимга
таянсагина тўхтовсиз камол то-
пади ва ютуқларга эришаве-
ради.

У. ЖЕЙМС

Билим, фақат билимгина ин-
сонни озод ва улугвор қилади.

Д. И. ПИСАРЕВ

Нарсалар қандай бўлмоғи ло-
зимлигини билиш ақлли одамга
хосдир; нарсаларнинг ҳақиқат-
да қандайлигини билиш тажри-
бали одамга хос; нарсаларни
янада такомиллаштиришни би-
лиш буюк одамга хос.

Д. ДИДРО

Сизни улугликка ундайдиган
ҳеч бир нарсага эътиборсиз бўл-
манг.

СТЕНДАЛЬ

Бизнинг ишимиз — ўқиш ва
ўқиш, имкони борича кўпроқ
билимга эга бўлиш учун ишти-
лишдир, чунки жиддий ишти-
мой йўналишлар — билим бор
ерда, инсониятнинг истиқбол
бахти ҳам фақат билимдадир.

А. П. ЧЕХОВ

Ақлли, билимли одамлар ке-
рак; инсоният порлоқ ҳаётга
яқинлаша борган сайин, бундай
одамлар аксариятни ташкил
этмагунига қадар, уларнинг со-
ни кўпайиб бораверади.

А. П. ЧЕХОВ

Ҳар ким отаси ва бобоси кўр-
ган ва билганига қараганда кўп-

роқ кўрини ва билишга ишти-
моғи лозим.

А. П. ЧЕХОВ

Билмаганини сўраб ўрганган —
олим,
Орланиб сўрамаган — ўзига
золим.

А. НАВОИЙ

Оз-оздан ўрганиб доно бўлур,
Қатра-қатра йиғилиб дарё бў-
лур.

А. НАВОИЙ

Йиғитликда йиғ илмнинг махзани,
Қаридик чоғи харж қилғил ани.

А. НАВОИЙ

Ўқин, ўрганишда марди май-
дон бўл! Сенинг қадр-қимма-
тинг — ўз имкониятларингдан
тўла фойдаланиб ўқишингда. Эр-
кишининг иззат, шаъни — те-
кинхўр, ҳамтовоқ бўлмаслигда.
Фикр ялқовлигидан ҳазар қил!

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Билим — куч, куч эса билимда-
дир.

Ф. БЭЖОН

Билим ва қудрат — яққови эги-
зак.

Ф. БЭЖОН

Энг довиорақ одам ҳам токи
унда қатъий эътиқод йўқ экан,
номардга айланиши мумкин.

Э. ДЕЛАКРУА

Билим — барча кулфатларга
қалқон.

А. РУДАКИЙ

Билим шундай кучки, бу куч-
га бизни қуршаб турган табиат
инерцияси қарши туролмагани-
дек, энг тош қотган янглишиш-
лар ҳам дош беролмайди.

А. И. ГЕРЦЕН

Одамлар меҳнати билан яратилган, фанда жамланган билим тобора ўсиб, теранлашиб, беқийс тигиз бўлиб бормоқда ва бизнинг билиш қобилиятимиз, ижодий қувватимизнинг бениҳоя юксалиши учун таянч хизматини ўтамоқда.

М. ГОРЬКИЙ

Инсонга билимнинг зарурлигини ўқитиш, унга кўришнинг аҳамиятини ўқитиш билан баравардир.

М. ГОРЬКИЙ

Руҳият ҳам тана сингари мутасил озукланишсиз яшай олмаслик қонуни измидадир.

Л. ВОВЕНАРГ

Билим — биз яшаётган дунёнинг мутлақ қимматли бойлиги. Ўқимоқ зарур, билмоқ зарур. Билиб бўлмайдиган нарса йўқ, биз билиб олинмаган нарсалар хусусидагина гап юритишимиз мумкин.

М. ГОРЬКИЙ

Билганларимизнинг чеки бор, билолмаган нарсаларимизнинг эса ҳад-чегараси йўқ.

И. ЛАПЛАС

Илмдан бир шуъла дилга тушган он Шунда билурсанким, илм бепоён.

А. ФИРДАВСИЙ

Билим манбаи беҳад: инсоният бу йўлда қанчалик ютуқларга эришмасин, барча одамларнинг изланиши, кашфи ва билими учун ўрин топилади.

И. А. ГОНЧАРОВ

Инсон тушуниб бўлмайдиган нарсаларни ҳам тушуниш мумкинлигига инонмоғи лозим: акс

ҳолда, у булар ҳақида фикр юритмай кўйган бўлур эди.

И. ГЕТЕ

Умрининг бутун маъноси маъхумликни тўхтовсиз забт этиш, тобора ва ҳамиша кўпроқ билишга интилишдир.

Э. ЗОЛЯ

Инсон дунёни қанчалик билса, ўзлигини ҳам шунчалик англайди.

И. ГЕТЕ

Сиз нимани тушунамасангиз, у сизга бегона.

И. ГЕТЕ

Билимсизликдан ҳеч қачон мақтанмаслик керак: билимсизлик — ожизлик.

И. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Билимсизлик — кулфатдан қутулишнинг ёмон воситаси.

СЕНЕКА

Билмаслик — улғаймаслик, ҳаракатсизлик билан баравар.

М. ГОРЬКИЙ

Билим инсонга ҳамма йўлида ҳамроҳдир.

Д. ГУРАМИШВИЛИ

Ўз турмушини яхшилаш эҳтиёжи ақлни меҳнатга интилиш заруриятини тугдиради.

И. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Билимга элтувчи ягона йўл, бу — фаолиятдир.

Б. ШОУ

Инсон билимга интилади ва қачонки унда билимга таъналик сўнса, у инсонийликдан маҳрум бўлади.

Ф. НАНСЕН

Нарсаларга , қизиқишинг йўқолса, хотирингдан ҳам айрилсан.

И. ГЕТЕ

Ҳар қандай билим бизни ғайратга ундаган тақдирдагина қимматлидир.

И. ЭТВЕС

АҲЛОҚИЙ ВА АҚЛИЙ КАМОЛОТ ҲАҚИДА

...Ишчилар синфининг энг маърифатли қисми шунини яхши биладик, ўз синфининг, бинобарин, инсониятнинг келажаги ўсиб келаётган ишчилар авлодининг тарбиясига батамом боғлиқдир.

К. МАРКС

...Биз биринчи навбатда кенг маънодаги халқ маорифи ва тарбиясини илгари сурамиз. У маданиятга замин яратади....

В. И. ЛЕНИН

Ҳозирги замон ёшларини тарбиялаш, ўқитиш ва уларга таълим бериш ишларининг ҳаммаси уларни коммунистик ахлоқли қилиб тарбиялашдан иборат бўлмоғи лозим.

В. И. ЛЕНИН

Социализмнинг — чинакам социализмнинг мақсади — халқ оммасининг граждандлик қадр-қимматини кўтариш, бинобарин, унинг биринчи вазифаси оммани ахлоқий ва ақлий юксалтиришдир.

В. ГЮГО

Одамнинг улуғлиги бўйи билан ўлчанмаганидек, халқнинг улуғворлиги ҳам унинг сони билан ўлчанмайди; ягона ўлчов,

унинг ақлий камолоти ва ахлоқий баркамоллигидир.

В. ГЮГО

Дунёда инсон шахсидан мураккаб ва бой ҳеч нарса йўқ. Уни ҳар тарафлама ривожлантириш, ахлоқий камол топтириш коммунистик тарбиянинг мақсадидир.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Ҳозирги жамиятлар учун тарбия масаласи келажақ тақдири билан боғлиқ ҳаёт-мамوت масаласидир.

Э. РЕНАН

Аввалги замонларда ворислик ёрдамида, асрий урф-одатлар, уруг-аймоқчилик ва халқ удумлари ёрдамида эришилган нарсаларга эндиликда фақат таълимнинг кўмаги билангина эришиш мумкин.

Э. РЕНАН

Таълимга эҳтиёж ҳар бир кишида мужассам; халқ нафас олиш учун ҳавони қанчалик ардоқласа ва изласа, у таълимни ҳам шу қадар эъозлайди ва излайди.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Тарбия — виждон иши; таълим эса фаннинг вазифаси. Кейинчалик, инсон вояга етгач, билимнинг бу икки тури бири бирини тўлдиради.

В. ГЮГО

Барча таълимларнинг бош вазифаларидан бири шундаки, улар мутлақ фароғат сари ниҳоятсиз интила боришдек умумий ишда инсоният учун мутасил равишда янги авлодларни етиштириб беради.

К. Д. УШИНСКИЙ

Билим — одамнинг ижодий мақсадларига хизмат этмоги лозим. Билим орттиришнинг ўзи кифоя эмас, уни иложи борича кенг ёймоқ ва ҳаётга татбиқ этмоқ зарур.

Н. А. РУБАКИН

Тарбияга жамият аъзолари ўртасида қарор тонган муносабабларни сақлаб туриш учун жуда зарур бўлган билимларни узлуксиз эгаллаш, деб қараш мумкин.

А. СЕН-СИМОН

Умумий таълим инсоният ва айрим шахс орасидаги мавжуд табиий алоқанинг тасдиғи ва англашнинг шидиди.

Д. И. ПИСАРЕВ

Цивилизациянинг буюк вази-фаси — одамни фикрлашга ўргатишидир.

Т. ЭДИСОН

Фикр! Буюк нарса! Инсоннинг улугворлиги ҳам фикрдан бўлмайдими?

А. С. ПУШКИН

Билимли одам, уни қуршаб турган ҳаётнинг барча томонлари ва жабҳалари бўйича ўз дунё-қарашини, ўз мушоҳадасига эга бўлган кишидир.

Н. А. РУБАКИН

Таълим ва камолотнинг тури кўп, уларнинг ҳар бири ўзича муҳим, ammo ахлоқий таълим уларнинг барчасидан юқори турмоғи лозим.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Тарбия ишида ҳар бир кишининг индивидуал қобилиятини ривожлантириш ҳақида ғамхўрлик қилиш билан айни чоғда,

уларда атрофдагиларга нисбатан масъулият ҳиссини тарбиялашга ҳам эътибор бермоқ зарур.

А. ЭЙНШТЕЙН

Давлатнинг гуллаб-яшнаши, халқнинг фароғати бешак олижаноб хулқ-одобга боғлиқ, олижаноб хулқ-одоб эса тарбия туфайлидир.

Н. И. НОВИКОВ

Тарбия асосан бизнинг дилимизга индивид ва жамият учун фойдали бўлган фазилат уруғларини сочмоғи лозим.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Одамда чексиз ижодий қувватлар мужассамки, акс ҳолда, у одам бўла олмасди. Бу қувватларни рўёбга чиқармоқ ва очмоқ лозим. Буни адолатга ундовчи ҳамду санолар билан эмас, балки инсонга қулай ижтимоий ва моддий шарт-шароитларни яратиб бериш билан ҳал этмоқ зарур.

А. Н. ТОЛСТОЙ

Тарбия биргина мақсад — маълумотли гражданларни етиштириш билангина чекланиб қолмаслиги керак; фақат мактабдагина эмас, ижтимоий ҳаётда ҳам давом этадиган тарбия иши иложи борича шахснинг ижодий қобилиятларини, унинг ғайрат ва ташаббускорлигини оширишга имкон берувчи барча воситалар ёрдамида олиб боришмоғи лозим.

И. А. УМОВ

Тарбия — фақат инсон зеҳнини ўстириш ва унга маълум ҳажмдаги билимни сингдиришигина эмас, балки у инсонда меҳнатга том маънодаги чанқоқлик ҳиссини уйғотмоғи лозим, бусиз

одам ҳаётда на эътиборли ва на бахтиёр бўла олади.

К. Д. УШИНСКИЙ

Тарбия, бу нисбатан кексароқ авлодининг ўз тажрибаси, ўз эҳтироси, ўз эътиқодини ёш авлодга тоншириши демакдир.

А. С. МАКАРЕНКО

Тарбиянинг бош вазифаси одамни яхши қадам босишга мажбур этишгина эмас, балки шу яхши ишлардан ҳузурланишга ҳам ўргатишдир; фақат ишлабгина қолмай, ишни севиш ҳам керак.

Ж. РЕСКИН

Тарбия бизни йўлдан оздирмай туришининг ўзи кифоя эмас, у тобора бизни яхшилаб бормоғи лозим.

М. МОНТЕНЬ

Назаримизда болаларнинг аъзойи-бадани ва руҳиятини табиат қандай яратган бўлса, шундайлигича қолдираверишдан қониқмаймиз, — биз уларнинг тарбияси ва ўқиши ҳақида гамхўрлик қиламиз, токи яхши янада яхшиланиши, ёмон эса ўзгариб, яхши бўлиши керак.

ЛУКИАН

Тарбия одамда меҳнатга кўникма ва меҳрни кучайтирмоғи лозим, у инсонга ҳаётда ўзига лойиқ иш топа билиш имкониятини бермоғи зарур.

К. Д. УШИНСКИЙ

Тарбия қийин иш ва тарбия шарт-шароитларини яхшилаш — ҳар қандай кишининг ҳам муқаддас бурчларидан биридир, зеро ўзини ва тевақатрофдагиларни маълумотли қилишдан ҳам кўра муҳимроқ иш йўқ.

СУҚРОТ

Ҳар бир мамлакатда инсонни вояга етказиш санъати идора этиш услуби билан шу қадар чамбарчас боғланиб кетганки, ижтимоий тарбияга доир у ёки бу муҳим ўзгаришни давлат тузумининг ўзига ўзгартиш кiritмасдан туриб амалга ошириш мумкин эмас.

К. ГЕЛЬВЕЦИИ

Таълим ҳақиқий, тўла, равшан ва мустаҳкам бўлмоғи зарур.

Я. КОМЕНСКИЙ

Тарбия чинакам тарбия бўлсагина юсак эзгуликдир, акс ҳолда, у ҳеч нимага ярамайди.

Р. КИПЛИНГ

Тарбия — буюк иш: тарбия билан инсон қисмати ҳал этилади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Одам қанчалик маърифатли бўлса, эл-юртга шунчалик фойдаси тегади.

А. С. ГРИБОЕДОВ

Барча кашфиётлар ичида энг гўзали яхши тарбия олган инсондир.

ЭПИКТЕТ

Тарбия икки негизга — ахлоқ ва оқилликка таянмоғи лозим: биринчиси — яхши фазилатни ўстирса, иккинчиси — ўзгалар иллатидан ҳимоя қилади. Агар фақат ахлоққагина таянилса, унда сиз гирт бефаҳмлар ёки додвойчи дардисарларни, фақат оқилликка таянилса — худбин шахсиятпарастларни тарбиялаб етиштиришингиз мумкин.

Н. ШАМФОР

Ўсиб-улғайиш ҳар жиҳатдан — жисмоний ҳам, унга уй-

гун ҳолда ақлий, эстетик, ахлоқий жиҳатдан ҳам мутаносиб бўлмоғи керак.

П. Ф. ЛЕСГАФТ

Биз тарбиялаётган инсонда ахлоқий софлик, маънавий бойлик, жисмоний баркамоллик уйғунлашиб кетмоғи зарур.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Социалистик мамлакатга мансуб халқда назокат ҳиссиёти юксак даражада ривожлантирилиши лозим.

М. И. КАЛИНИН

Одам болаликданоқ яхшилик ва гўзаллик куртакларисиз ҳаётга қадам қўймаслиги керак, авлодларни ҳам яхшилик ва гўзаллик куртакларисиз ҳаётга йўллаб бўлмайди.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Гўзаллик туйғусини сингдирмай туриб, тўлақонли баркамол инсонни вонга етказиш мумкин эмас.

Р. ТАГОР

Гўзалликни ҳис этган кишигина чин инсон ҳаёти моҳиятини англаб етиши ва тушуниши мумкин.

Ф. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙ

Маданият тарихини билмай туриб, маданиятли киши бўлиш мумкин эмас.

М. ГОРЬКИЙ

Маданият — эришилган барча ютуқларни мустаҳкамловчи замин. Социализмни беқиёс маданий юксалишларсиз тасаввур этиш мумкин эмас.

Н. К. КРУСКАЯ

Агар санъатдан завқланишни

истасанг, бадий маълумотли киши бўлмоғинг даркор.

К. МАРКС

Музыка кўнгилга ахлоқан муайян таъсир кўрсатиш қувватига эга; ҳамонки, музыка шундай хислатга эга экан, у ёшларни тарбиялаш предметлари қаторига қўйилмоғи лозим.

АРАСТУ

Музыка — тафаккурнинг қудратли манбаи. Музикий тарбиясиз том маънодаги ақлий камолот бўлиши мумкин эмас.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Гимнастика инсон қаддини ростлаганидек, музыка ҳам инсон қалбини расолайди.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Таълимнинг инсон учун буюк эзгулик эканини исботлаб ўтиришнинг ҳожати йўқ. Маълумотсиз одамлар ҳам дағал, ҳам қашшоқ ва ҳам бахтсиздир.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Инсон том маънода маълумотли бўлмоғи учун унга уч хислат — чуқур билим, фикрлаш кўникмаси ва олижаноб туйғулар зарур. Қимдаки билим саёз экан, у назокатсиз бўлади; кимки мулоҳаза юритиш одатидан маҳрум экан, у дағал ёки бефаросатдир; кимдаки олижаноблик туйғуси бўлмаса, у бемаъни одамдир.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Ўзининг саводли ва зиёли одамлигини йирик нарсаларда ҳам, майда нарсаларда ҳам ҳар доим ва бутун умр намоён эта оладиган кишини, фақат шундай кишинигина чинакам саводли ва зиёли деб ҳисоблаш мумкин.

Н. А. РУБАКИН

Илмсиз одам кўролмаган, кўрганда ҳам унинг бирор томонини кўриб шу ҳақда мулоҳаза юритган жойда билимли одам унинг барча қирраларини кўра олади.

Н. А. РУБАКИН

Емон тарбия кўрган одамнинг дадиллиги кўполликка ўхшайди; донишлиги ўтакетган расмийчиликка; гапга чечанлиги — майнабозчиликка, оддийлиги — дағалликка, кўнгилчанлиги — тилёгламаликка айланиб кетади.

Ж. ЛОКК

МАКТАБ, ЎҚИТУВЧИЛАР ВА ЎҚУВЧИЛАР ТЎҒРИСИДА

Халқ учун нондан сўнг энг муҳими мактабдир.

Ж. ДАНТОН

Мактаб, ўз системасида муҳассамлашган асосий предмет ва принципларига кўра, халқлар ва давлатлар турмуши ва тақдирини белгилашда бағоят буюк кучдир.

Д. И. МЕНДЕЛЕЕВ

Мактаб вояга етаётган авлод тафаккурини шакллантириш устахонасидир; агар келажакни кўлдан чиқаришни истамасанг, мактабни кўлда мустаҳкам тутмоғинг лозим.

А. БАРБЮС

...Бизнинг мактабимиз ёшларга билим асосларини бериши, коммунистик дунёқарашни ўзлари шакллантира биладиган кишилар қилиб етиштириши, уларни ўқимишли кишилар қилиб тарбиялаши керак.

В. И. ЛЕНИН

Агар ўқитиш, тарбия ва таъ-

лим жўшқин ҳаётдан ажратиб олиниб, фақат мактабгагина юк-лаб қўйилганда, уларга ишонмаган бўлар эдик.

В. И. ЛЕНИН

...Ҳаётдан ташқаридаги, сиёсатдан ташқаридаги мактаб сохталик ва иккиюзламачиликдан иборатдир.

В. И. ЛЕНИН

Мактаб коммунизм учун бутун жамиятимиз сингари кучли прода билан, мардонаворлик билан, бетиним ва айни чоғда кўтаринки руҳ билан курашмоғи лозим.

А. С. МАКАРЕНКО

Бизнинг совет мактабимизнинг вазифаси муайян билимларни беришдангина иборат эмас, балки шу билимларнинг жонли ҳаёт билан чамбарчас боғлиқлиги ва улар қай тарзда шу ҳаётни ўзгартира олишини кўрсатишдадир.

И. К. КРУПСКАЯ

Биз меҳнат мактабини — ҳозирги замон фани ютуқлари негизига асосланган коллектив меҳнатни барқарор топтириш йўлларини кўрсатувчи мактабни ярамоғимиз лозим.

И. К. КРУПСКАЯ

...Ёш авлодни ўқитиш ишини ишлаб чиқариш билан боғламай туриб, келажак жамият идеалини тасаввур этиш мумкин эмас.

В. И. ЛЕНИН

...Социалистик жамиятда меҳнат ва тарбия ўзаро қўшилади ва шу йўл билан ўсиб бораётган ёш авлодни ҳар тарафлама техник маълумотли қилиш, илмий тарбия беришнинг амалий асосларига эришилади.

Ф. ЭНГЕЛЬС

Биз болаларга фақат маълум меҳнат кўникмаларини бериш хусусиятадагина эмас, балки уларни социалистик ва коммунистик меҳнатга лаёқатли қилиб тарбиялаш тўғрисида ўйламоғимиз лозим.

Н. К. КРУПСКАЯ

Социализм мамлакатига тўрваччалар керак эмас, турмушда ва барча ишларда моҳир қўллар керак.

Н. К. КРУПСКАЯ

Ҳозирги замон тарбиясининг долзарб вазифаси, болаларни коллектив ишлаш ва яшашга ўргатишдир.

Н. К. КРУПСКАЯ

Тарбия шундай бўлмоғи керакки, болалар турмуши фан ёғдусидан куч олиб турган ҳар томонлама коллектив меҳнат асосига қурилган ҳолда ташкил этилмоғи керак. Бундай меҳнат болалардан социалистларни вояга етиштиради.

Н. К. КРУПСКАЯ

Социалистик жамият коллективчилик принципларига асосланади. Унда на ёқимсиз ҳуснбузар ва на кўча тўзони шаклидаги шахс маҳдудлиги бўлиши мумкин эмас.

А. С. МАКАРЕНКО

Энг оддий, энг арзимас, энг мароқсиз бўлса ҳам майли, мен мактабда ишлаб чиқариш жараёнини қарор топтириш тарафдориман, чунки фақат ишлаб чиқариш бағридагина инсоннинг ҳақиқий характери, ишлаб чиқариш коллективи аъзосининг характери шаклланади.

А. С. МАКАРЕНКО

Мактабда таълим билан боғлиқ ишлаб чиқариш меҳнатининг йўлга қўйилиши таълимни юз чандон ҳаётийлаштиради ва чуқурлаштиради.

Н. К. КРУПСКАЯ

Агар интизом туйғуси меҳнат жараёнида тарбия топса, у ҳолда интизом ички эҳтиёжга айланади.

Н. К. КРУПСКАЯ

Меҳнат жараёнига асосланган билимдан ўткирроқ қурол йўқ.

М. ГОРЬКИЙ

Одаларнинг ижтимоий-маданий юксалиши, қачонки қўлимияни ўргатган, сўнгра тарайлашган мия яна қўлни ўргатиб, миянинг ўсишига кучлироқ таъсир кўрсатган ҳолдагина нормал бўлиши мумкин.

М. ГОРЬКИЙ

Бир соатлик иш бир кунлик тушунтирувдан кўра кўпроқ нарса беради, чунки мен болани устахонада машгул қилар эканман, унинг қўллари ақли учун ишлайди: у ўзини борйўғи хунарманд ҳисоблагани ҳолда файласуфга айланади.

Ж. Ж. РУССО

Ўқувчини меҳнат қилишга ўргат, уни нафақат меҳнатни севишга, у билан шундай уйғунлашишга кўниктиргинки, токи меҳнат унинг вужудига сингиб кетсин, уни шунга ўргатки, унинг учун ўз кучи билан бирон-бир нарсани билиб ололмаслик ақлга сиғмайдиган ҳолат ҳисоблансин; у мустақил ўйламоғи, изламоғи, ўзини кўрсатмоғи, ўзининг уйғонмаган қобилиятларини ривожлантир-

моғи, ўзини собитли инсон қилиб етиштирмоғи лозим.

А. ДИСТЕРВЕГ

Ўз шоғирдларида меҳнатдан завқланиш хислатларини уйғота билган муаллим шарафларга лойиқ.

Э. ХАББАРД

Ҳар қандай таълим ва тарбияда энг асосий нарса муаллим, унинг тафаккур дунёсидир.

А. ДИСТЕРВЕГ

Ўқитувчининг бутун фахри ўқувчиларида, ўзи сочган уруғларнинг ўсишидадир.

Д. И. МЕНДЕЛЕЕВ

Ўқитувчи энг масъул вазифани адо этади — у инсонни шакллантиради.

М. И. КАЛИНИН

Яхши ўқитувчилар яхши шоирларни етиштиради.

М. В. ОСТРОГРАДСКИЙ

Ўқитувчи инсон руҳининг инженеридир.

М. И. КАЛИНИН

Ўқини — тарбия деб аталувчи гулнинг фақат биргина гулбарги холос.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Мен бизнинг ёшларимиз қадимги дунё файласуфларини ўқишларини истардим. Шунда улар, шоғирдлар ўз устозларига қанчалар эътибор ва ҳурмат билан қараганликларининг гувоҳи бўлур эдилар.

М. И. КАЛИНИН

Ҳақ йўлида ким сенга бир ҳарф ўқутмиш ранж ила,
Айламак бўлмас адо онинг
ҳақин юз ганж ила.

А. НАВОИЙ

Тарбияда бутун иш тарбиячининг ким эканлигига боғлиқ.

Д. И. ЕЛАРЕВ

Бизга таълим бераётганлар ҳақли равишда бизнинг ўқитувчиларимиз деб аталадилар, аммо бизни ўқитаётганларнинг ҳар бири ҳам бу номга лойиқ эмас.

И. ГЕТЕ

Тарбиячи ўз тарбияланувчиларини қандай кўришни истаса, аввало унинг ўзи ўшандай бўлмоғи лозим.

В. И. ДАЛЬ

Ўқитувчилар, илмнинг маҳаллий машғаллари бўлганлари ҳолда, ўз ихтисослари бўйича замонавий фаннинг юксак чўққиларида турмоқлари зарур.

Д. И. МЕНДЕЛЕЕВ

Тарбияси бировни ҳаётга тайёрламоғи учун аввало ўзи ҳаётни чуқур билмоғи лозим.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Тарбияловчининг ўзи зехни, ниҳотда босиқ, хушфезъл, юксак ахлоқий хислатларга эга бўлмоғи керак.

М. И. ДРАГОМАНОВ

...Тарбиячининг ўзи тарбияланган бўлмоғи зарур.

К. МАРКС

Агар ўқитувчи виждонли бўл-

са, у хамиша зийрак шогирд-
лигича қолавереди.

М. ГОРЬКИЙ

Бошқаларни ўқитиб, ўзимиз
ҳам ўрганамиз.

СЕНЕКА

Кимки оз билса, озга ўрга-
тади.

Я. КОМЕНСКИЙ

Ўқитиш, икки баробар ўқиш
демакдир.

Ж. ЖУБЕР

Бировни ўргатишинг учун,
ўзинг ўрганишинг учун лозим
бўлгандан кўра ҳам кўпроқ ақл
керак.

М. МОНТЕНЬ

Кимки насиҳатга ўтар экан,
ўғит тингловчига нисбатан
ўзини тadbиркор ҳис этмоғи
лозим: кичик бир хатоси ҳам
ишни бузади.

Р. ДЕКАРТ

Илмда кучли бўлган, уни
яхши эгаллаган ва унга ихлос
қўйган ўқитувчигина жами
ўтувчиларга самарали таъсир
кўрсата олиши мумкин.

Д. И. МЕНДЕЛЕЕВ

Яхши ўқитувчи бўлиш учун
нимани ўқитсанг — ўшанга,
кимни ўқитсанг — ўшаларга
меҳр қўймоғинг зарур.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Агар педагогика инсонни ҳар
томонлама тарбиялашни истаса,
даставвал ўзи инсонни ҳар то-
монлама ўрганмоғи лозим.

К. Д. УШИНСКИЙ

Педагогика фаолият учун,
биринчидан, тарбиячи ўз тар-
бияланувчисини ҳар жиҳатдан
билиши, иккинчидан, тарбиячи
билан тарбияланувчи орасида
тўла ишонч бўлмағи зарур.

Д. И. ПИСАРЕВ

Муваффақиятли тарбиянинг
сири — ўқувчига ҳурматда.

Р. ЭМЕРСОН

Болаларга ҳурмат — уларни
эркалатиб қўйиш, айтган-
ларига сўзсиз юравериш эмас.
Болалар ўз тарбиявий талаблар-
рини ҳаётга қатъият билан
татбиқ этувчи ўқитувчиларни
ҳурмат қиладилар.

Н. К. КРУНСКАЯ

Катта ишончини катта талаб
билан қўшиб олиб борини, бу
бизнинг тарбия услубимиздир.

А. С. МАКАРЕНКО

Агар одамдан кўн нарсани
талаб этмасанг, кўн нарсани
ололмайсан ҳам.

А. С. МАКАРЕНКО

Тарбиячи ҳамиша, тарбия
кучи шу қадар беқийёски, ундан
ҳеч қачон бутун борлигича
фойдалана олмаслигига ишон-
ган бўлиши керак.

К. Д. УШИНСКИЙ

Тарбиячи мансабдор тўра
эмас; агар у мансабдор тўра бўл-
са, демак тарбиячи эмас.

К. Д. УШИНСКИЙ

Тарбиячининг маънавий да-
ражаси қанчалик тубан, ахлоқ-
қий қиёфаси бемаза бўлса ва у
фақат ўз тинчи ва оромини
ўйласа, гўё болаларнинг ташви-

ши тақозо этган ҳар хил буйруқ ва тақиқларни шу қадар кўп чиқараверади.

Я. КОРЧАК

Қимки болаларни уларнинг ўзлари ўзлаштира оладиган даражада эмас, балки мен ўзим истаган даражада ўқитишим зарур, деб ҳисобласа, у мутлақо калтабиндир.

Я. КОМЕНСКИЙ

Амалга ошириш мумкин бўлмаган тоншириқлар болани фақат бузати ва ўз бурчига масъулиятсиз муносабатда бўлишга ўргатади.

И. К. КРУПСКАЯ

Инсон — истаган суюқлик билан тўлдириб қўйиш мумкин бўлган бўш идиш эмас.

Д. И. ПИСАРЕВ

Тарбиядаги энг катта хато, ўта шошқалоқликдир.

Ж. Ж. РУССО

Болаларга ўқитилаётган дарслар уларнинг ёшига мувофиқ келмоғи лозим, аке ҳолда, уларда ўзбилармонлик, ўзига бино қўйиш, мағрурланиш касали хавфи туғилади.

И. КАНТ

Одамларни ҳамма нарсага ўргатишади-ю, аммо андишага ўргатишмайди, ҳолбуки улар билимдонлик билан эмас, ўзлари ҳеч қачон ўрганмаган ўша андишаллик билан ажралиб турнишга кўпроқ интиладилар.

Б. ПАСКАЛЬ

Ёмон тарбия кўрган одамни

қайта тарбиялашдан оғирроқ нарса йўқ.

Я. КОМЕНСКИЙ

Бир умр чўтка тегмаган кўйлакни тезда тозалаб бўлмаганидек, одамни ҳам бирданига қайта тарбиялаш мумкин эмас.

М. Е. САЛТИКОВ-ШЧЕДРИН

Шу нарса равшанки, турмуш учун фойдали бўлган предметларнинг беистисно жамини эмас, ҳақиқатан зарурлариши ўрганмоқ лозим.

АРАСТУ

Шундай ҳаёт ҳақиқатлари мавжудки, уларни сиёсий, ҳуқуқлар синғари маълум ёшдан кейингина ўргатиш мумкин.

А. И. ГЕРЦЕН

Айтишларича, сиёсатдаги энг яхши қонда маъмуриятчилиқни ошириб юбормасликдир. Бу қонда тарбияга ҳам шу даражада мувофиқ келади.

ЖАН ПОЛЬ

Бизга қуруқ ёдлаш керак эмас, лекин таълим олаётган ҳар бир ўқувчининг зеҳини биз асосий фактлар ҳақидаги билим билан ўткирлаштиришимиз ва тақомиллаштира боришимиз зарур...

В. И. ЛЕНИН

Болаларни ўқитишдаги бош масала уларга нима ўргатилаётганлигида эмас, балки қандай ўргатилаётганлигидадир. Болага яхши ва моҳирона ўқитрилган одатдаги, кундалик нарсалар унинг тушунчасига мос тушмайдиган, гализ изоҳ-

ланган юксак ҳақиқатлардан кўра келажакда унга юз карра кўпроқ фойда беради.

Н. И. ПИРОГОВ

Қийин фанлар йўқ, фақат ҳазм этилиши қийин бўлган изохларгина бор.

А. И. ГЕРЦЕН

Қаердаки бўлмасин, сўз одамлар ўртасидаги воситачилик хизматини ўтар экан, айниқса таълим соҳасида ортиқча гапириш ҳам, гапни тўмтоқ тугатиш ҳам номақбулдир.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Сўз деган нарса ўқитувчиларга ўз фикрларининг баёни учун эмас, балки бошқалар тафаккурини уйғотиш учун берилган.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Ноқобил ўқитувчи ҳақиқатни шунчаки айтади-қўяди, яхшиси эса уни топишга ўргатади.

В. О. ДИСТЕРВЕГ

Ҳеч бир мураббий ўзининг асосий вазифаси ўз тарбияланувчиларини ақлий меҳнатга ўргатишдан иборатлигини ва бу вазифа дарс ўқитишдан ҳам кўра муҳимроқ эканлигини унутмаслиги лозим.

К. Д. УШИНСКИЙ

Агар ўқувчиларда ташаббускорлик ва фаолик ривожланмас экан, ҳар қандай билим жонсиладир; ўқувчиларни фақат фикрлашга эмас, истакка ҳам ўргатмоқ керак.

Н. А. УМОВ

Истак уйғотмайдиган тарбия қалбини хароб этувчи тарбия-

дир. Тарбиячи исташга ҳам ўргатмоғи зарур.

А. ФРАНС

Ўқувчилар ва ўқитувчиларнинг муваффақияти учун билимнинг ҳар бир соҳасида дарсни изохлашда иложи борича келгусида ўқувчилар оладиган билимларнинг умумий ва жузъий аҳамиятини ишонарли асослаш бағоят фойдалидир.

Ж. ПЭЙО

Педагогикани инсон ҳақида эмас, балки бола ҳақидаги илм ҳисоблаш қўпол хатолардан биридир.

Я. КОРЧАК

Ҳақиқий таълим одамни одамийликка тайёрлашдир.

Н. И. ПИРОГОВ

Мактабнинг мақсади, тарбия ва фақат тарбиядир.

И. ПЕСТОЛОЦИ

Тарбия таълимдан устун туради. Инсонни тарбия вояга етказилади.

А. СЕНТ-ЭКЗЮПЕРИ

Маърифатнинг мақсади характерни тарбиялашдан иборатдир.

Г. СЕНСЕР

Тарбиянинг энг муҳим қисми феъл-атворни шакллантиришдир.

К. Д. УШИНСКИЙ

Инсонга яхши тарбия беришнинг энг муҳим асоси унинг характерини шакллантиришдан иборатдир.

Э. ТЕЛЬМАН

Энг аввало тарбияланув-
чингизнинг том маънодаги одам
бўлиб етишиши ҳақида ғам-
хўрлик кўрсатинг.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Инсон тарбиясининг бош
йўли ишончдир.

К. Д. УШИНСКИЙ

Чиройли ҳайкалча ясаб, унга
ҳаёт бахш этмоқлик яхши,
аммо ёш ақлни улғайтириш,
ёш қалбни ўзига хос шакллан-
тириб, унда адолат туйғусини
жонлаштириш янаям яхшидир.

В. ГЮГО

Эътиқод назария йўли билан
сингдирилади, хулқ эса намуна
кўрсатиш орқали шакллан-
трилади.

А. И. ГЕРЦЕН

Илм ўқуб амал қилмагон,
қариз қазиб тухум солмагонга
ўхшар.

А. НАВОИЙ

Улки буюруб ўзи қилмағай
ва ҳеч кимга фойда ва асар
анинг сўзи қилмағай.

А. НАВОИЙ

Иш эрур улким, ўзи они қилур,
Ҳикмат улким, ҳам ўзи они
билур.

А. НАВОИЙ

Намунасиз тўғри ўқитиш
ҳам, яхши ўқиш ҳам мумкин
эмас.

Л. КОЛУМЕЛЛА

Намунасиз ҳеч нарсани ўрга-
нолмайсан.

Я. КОМЕНСКИЙ

Олдингда тўғри кетаётган-
нинг изидан тўғри бориш осон.

Я. КОМЕНСКИЙ

Тарбиячи тарбияланувчилар-
га муайян билим бериш билан-
гина эмас, балки одоби, турмуш
тарзи, ҳар кунги воқеаларга
муносабати билан ҳам таъсир
кўрсатади.

М. И. КАЛИНИН

Фақат шахсгина шахснинг
камолоти ва шаклланишига
таъсир кўрсата олиши мумкин,
фақат характер ёрдамида харак-
терни таркиб топтириш мумкин.

К. Д. УШИНСКИЙ

Тарбиячи ўзининг қайсидир
эҳтиросига эрк берар экан,
унинг эҳтиросларни жиловлаш
ҳақидаги гаплари фойдасиз;
ўзи йўл кўядиган иллат ёки
номуносиб одатларни шогирд-
ларида тугатишга уриниши
ҳам самарасиз бўлиб чиқади.

Ж. ЛОКК

Ўргатмоқ учун сўкиш, ёрдам
бермоқ учун ҳақорат қилиш
шарт эмас.

Ф. ЛАРОШФУКО

Ҳақиқий тарбия қондаларда
эмас, машқлардадир.

Ж. Ж. РУССО

Олижаноб одатлар намуна ту-
файли таркиб топади.

А. ФРАНС

Болани, ҳатто энг ёқимли
бўлса ҳам ишда исботланмаган
қуруқ сўз эмас, ҳаётий намуна
тарбиялайди.

А. С. МАКАРЕНКО

Одамни қачондир ўз жасурлигини намоён эта оладиган, майли — босиқликми, тўғри сўзликми, унча-мунча йўқчиликка бардошлиликми, сабр-қаноатликми, довраклиликми — ишқилиб, шундай хислатларни намоён эта оладиган шаронгга қўймай туриб, мард инсонни тарбиялаш мумкин эмас.

А. С. МАКАРЕНКО

Нима қилиш кераклиги ҳақида сиз қанчалик тўғри тасаввур яратганингизга қарамай, агар узоқ қийинчиликларни енгиб ўтиш кўникмасини тарбиялаган экансиз, сиз тарбияда ҳеч нарса қилмабсиз, дейишга ҳақлиман.

А. С. МАКАРЕНКО

Панд-ўғитлар ҳар қанча яхши бўлмасин, агар улар ўқувчи кўз ўнгида уни қуршаб турган бутун воқеликни изоҳлаб бермаса, мисоллар билан тасдиқланмаса, улар гирт фойдасиз ва ҳаттоки зарарли бўлиб чиқади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ўқитиш ва ҳамма нарсани ўргатиш намуна, ўғит ва ўргангани ишда қўллаш йўли билан амалга оширилиши абадий қонунга айлансин.

Я. КОМЕНСКИЙ

Ўқон куйдириб ўрганиш ва эзгу иш қилишга, тиришқоқлик билан янада такомиллашшга, ғайрат билан ундан ҳам такомиллашшга ўргатувчи мактабгина бахтиёрдир.

Я. КОМЕНСКИЙ

Яхши тарбия ҳар қандай

нодон кишини ҳам одам қаторига қўшади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Дунёда куртак пайтиданоқ мукамалликка эришадиган ҳеч бир нарса йўқ, аксинча, ҳар қандай ҳодисада ҳам аввало — оддийгина ҳадикли умидлар, сўнгра эса шак-шубҳасиз тўла қиёфа намоён бўлади.

АНУЛЕИ

Табиат ҳар бир одам замирига донли бошоқ ёйинки ёввойи ўт уругини ташлайди; шунинг учун ўз вақтида биринчисини парваришлаш, иккинчисини қийратмоқ лозим.

Ф. БЭЖОН

Одамнинг яхши томонини кўра билиш ҳаминша қийин. Одамдаги яхши фазилатларни одатда ҳаёлан тасаввур этишга тўғри келади ва педагог шундай қила билиши лозим. У одамга, ҳатто бирмунча янглишини хавфи бўлса ҳам яхши умид билан ёндашиши лозим.

А. С. МАКАРЕНКО

Агар сиз одамларни аслида улар қандай бўлсалар, шундайлигича, барча нуқсонлари билан қабул қилсангиз, ҳеч қачон сиз уларни яхшилаё олмайсиз. Агарки сиз одамлар билан идеал одамлардек муносабатда бўлсангиз, сиз уларни ўзингиз кўрмоқни истаган юксакликка кўтаришингиз мумкин.

И. ГЕТЕ

Зехни ўткир ва ҳар нарсага қизиқувчан, лекин одамови ва ўжар болалар бўлади. Мактабда одатда бундайларни кўргани

кўзлари йўқ, доимо уларга ишончсизлик билан қарайдилар; ваҳоланки, яхши тарбия берилса, улардан буюк одамлар чиқади.

Я. КОМЕНСКИЙ

Агар яхшилаб тарбия берилса, яхшилаб совитилса, энг ҳуркак тойлардан энг учқур бедовлар чиқади.

ПЛУТАРХ

Ўз моҳиятининг ўзгартиришинг мумкинмас, тарбиянинг буюк сирини ва буюк кучини ҳам шундан иборатки, у характердаги ҳар хил мойилликларни ҳатто нуқсонларини ҳам эзгуликка йўналтиради.

Ж. САНД

Болага таълим беришдан мақсад, уни келгусида ўқитувчининг кўмагисиз униб-ўсишга лаёқатли қилишдир.

Э. ХАББАРД

Истамай муталаа қилаётган талаба — қанотсиз қуш.

САЪДИЙ

Билимни сингдириб олмоқ учун уни иштаҳа билан симирмоқ лозим.

А. ФРАНС

Даре пайтидаги бекорчилик, ақлий меҳнат тақозо этилган жойда айни унинг бўлмаслиги, — бўш вақт йўқлигининг бош сабабидир.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Ҳар нарсага қизиқувчанлик олимлар ва шоирларни етиштиради.

А. ФРАНС

Кимки ўқинини истамаса, — ҳеч қачон ҳақиқий инсон бўлмайди.

ХОСЕ МАРТИ

Билимни ўз кучинг билан эгалла, шеригининг меҳнат натижаларини ўзлаштиришинг ноинсофлик. Даре вазифаларини мустақил бажармаслик — текинхўрликка қўйилган биринчи қадам.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Кимда-ким бирор-бир санъат, фан ва ҳунар сирини эгалламаган экал, у ҳеч қачон нимадир бир йирикроқ нарсани яратишга лаёқатли бўлмайди.

И. В. МИЧУРИН

Ўқимай туриб, на бир санъат ва на бир донишмадликка етишини мумкин эмас.

ДЕМОКРИТ

Кимки ҳеч нарсани қизиқиб сўрамаса, ҳеч нимани ўрганмайди ҳам.

Т. ФУЛЛЕР

Диққат-эътибор кўнглимининг ягона дарчаси, онгимиздаги бор нарсаларнинг бари сўзсиз шу дарча орқали ўтади.

К. Д. УШИНСКИЙ

Фақат диққат қилган одамгина хотирасида сақлай олади.

С. ЖОНСОН

Мен хўжақўрсин учун эътибор қилишни биламан: бу энг ўтакетган паришонхотирликдир.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Муаллим айтган сўзни так-

роллаш билан унинг издоши бўлиб қолаверини қийин.

Д. И. ИИСАРЕВ

Чинакам шогирд бор нарсалар негизда мавҳум нарсалар ривожини ўрганеди ва шу йўл билан устозига яқинлашиб боради.

И. ГЕТЕ

Ўз нодонлигини муаллимларни айблаш билан оқлайдиганлар аслида ўз билганларича ҳеч нима қила билмайдиган ва ўзлари боришлари лозим бўлган жойга қулоқдан тортиб олиб боришларини кутиб ётадиган кимсалардир.

И. А. ДОБРОЛЮБОВ

МУСТАҚИЛ МУТОЛАА
ТЎГРИСИДА

Илм бериш фақат мактабнинг иши эмас. Мактаб шу билимга калит беради холос. Мактабдан ташқари ўқиш ҳаётни тўлалигича қамраб олади! Инсон бир умр илмини ошира бориши лозим.

А. В. ЛУНАЧАРСКИЙ

Инсон ҳаёт экан, гарчи сочи оқарган бўлса ҳам билим олиши мумкин, билим олишни истайди ва билим олиши шарт. Бинобарин, мактабдан ташқари олинадиган ҳар қандай билим, чунки ҳаёт бутун борлиги билан мактаб доирасига сирмайди, мустақил ўқиш жараёнидир.

А. В. ЛУНАЧАРСКИЙ

Ҳеч бир одам мукамал, яъни тўла шаклланган ҳолда дунёга келмайди, аммо унинг бутун ҳаёти бетиним ҳаракат-

даги ўсини ва доимий шаклланишдан иборатдир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ҳар бир одам икки хил тарбия олади: биринчи тарбияни ўз ҳаёт тажрибаларини сингдириш йўли билан ота-она беради, иккинчиси, янада муҳимрогини эса унга ҳаётнинг ўзи ўргатади.

Э. ТЕЛЬМАН

Ўз ҳаёт тажрибасини ҳар томонлама бойитмаган одамнинг тарбияси — беҳуда.

Э. ТЕЛЬМАН

Тарбия ишида ўз-ўзини такомиллаштириш жараёнига катта ўрин берилмоғи лозим. Инсоният фақат мустақил ўрганиш туфайлигина тараққий этган.

Г. СЕНСЕР

Мактабда билим олиш керак, мактабдан чиққандан сўнг эса янада кўпроқ ўқиш керак ва бу мактабдан ташқариги ўқиш ўз натижаларига кўра, инсонга ва жамиятга таъсир кўрсатиши жиҳатидан мактабдаги таълимга қараганда беқиёс муҳимроқдир.

Д. И. ИИСАРЕВ

Ҳар қандай чуқур билим фақат мустақил ўқиш йўли билангина орттирилади.

И. А. РУБАКИН

Инсонини унинг шахсий маънавий фаолияти, бошқача айтганда, бошқа одамлардан ёки китоблардан билганларини ўзинча, мустақил ўйлаши, бошидан кечириши, ҳис эта билиши ўқиниши қилади.

И. А. РУБАКИН

Ўз устингизда мустақил ишлашдан ҳеч вақт тўхтаманг, қанчалик ўқиманг, қанчалик билманг, илм ва ўқишнинг чеки ва чегараси йўқлигини унутманг.

Н. А. РУБАКИН

Ўз фикрини яхши ифодалай олмаслик — иллат; лекин мустақил фикрга эга бўлмаслик эса ундан ҳам баттарроқ иллат; мустақил фикрлар, мустақил орттирилган билимлардангина туғилади.

К. Д. УШИНСКИЙ

Бировдан эшитиб олинган билимлар билан қаноатланишни сира тасаввур этолайман; ўзгаларнинг билими гарчанд бизни у-бу нарсага ўргатса ҳам, аммо фақат ўз ақлинг билан ақлли бўла оласан.

М. МОНТЕНЬ

Ўзгаларнинг дастури — маслаҳат овозидан бошқа нарса эмас.

Н. А. РУБАКИН

Ўзи ҳаракат қилмаса, ҳеч ким ҳеч қачон мақсадига эришолмайди. Биров кўрсатган ҳар қандай ёрдам ҳам сен қилган уринишларнинг ўрнини босолмайди.

Н. А. РУБАКИН

Ҳақиқатни ўзгалар тилидан тўла билиб, тўти сингари ёдлаб олгандан кўра, ўз ҳаракатинг билан чалароқ билганинг афзал.

Р. РОЛЛАН

Тиришқоқлик илм сари ягона йўлдир.

Б. ШОУ

Фанда энг ишончли кўмакчи ўз ақлинг, тафаккурингдир.
Ж. ФАБР

Тайёр эътиқодларни на яхши таниш-билишлардан тилаб, на китоб магазиндан сотиб олиш мумкин. Уни ўз миямизда содир бўладиган мустақил фикрлаш жараёнида шакллантира боришимиз зарур.

Д. И. ПИСАРЕВ

Фан чўққиларига чиқишга уринишдан аввал фан асосларини эгалланг. Бошлаган ишингизни охирига етказмай туриб, кейингисига қўл урманг. Олган билимингиздаги кемтикларни ҳатто энг дадил тахмин ва фаразлар билан ҳам ифодалашга уринманг. Фанда қоранишдан қочмасликка ўрганинг.

И. П. ПАВЛОВ

Қамолот ва билимга ҳеч бир одам ўз-ўзидан эришолмайди. Кимки билимдон бўлишни истар экан, унга ўз фаолияти, ўз кучи, ўз тиришқоқлиги билан эришмоғи лозим.

А. ДИСТЕРВЕГ

Агар чиндан ҳам фарзандларимиз билимли одам бўлишни истасалар, улар билимни мустақил машқлар орқали эгалламоқлари керак.

И. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Оз бўлса ҳам билмоқ учун кўп ўқимоқ зарур.

Ш. МОНТЕСКЬЕ

Ўқимишлилик аччиқ илдининг ширин меваёидир.

КАТТА КАТОН

Жон фидо қилиб ишланмаса,
на истеъдодлар ва даҳолар ту-
гилади.

Д. И. МЕНДЕЛЕЕВ

Ҳеч қачон ҳамма нарсани
билдим, энди ўрганишга ўрин
қолмади, дея ҳисоблама.

И. Д. ЗЕЛИНСКИЙ

Агар сен керагидан ортиқроқ
билмасанг, унда ҳеч қачон
керагича билмайсан.

У. БЛЕЙК

Билимсизлигингга тик қарай
олсанггина билим доирангив
кенгайтиришиг мумкин.

К. Д. УНИВЕРСИ

Билим ёдлаш билан эмас,
фикрлаш билан орттирил-
гандагина ҳақиқий билимдир.

Л. И. ТОЛСТОЙ

Одам ўзи у қадар мустақил
иштирок этмаган ҳолда шонма-
шошарлик билан йиққан би-
лими кўнгилдагидек самара
бермайди. Билимдонлик ҳам
ўзига хос барг ёзиб, аммо
мева бермаслиги мумкин.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Ғап — иложи борича кўпроқ
билим тўнлашда эмас,— ғап
шундаки, бу билим кўнми ё
озми, танҳо сеники бўлиши,
у қонинг билан йўғрилиши,
сенинг эркин ва мустақил ҳа-
ракатларингнинг меваси бўли-
ши зарур.

Р. РОЛЛАН

Биз қанчалик чоққир бўлиб
қолмайлик, барибир ўз оёқла-
римиз билан юрамиз.

И. ВУАСТ

Қимки ўзига астойдил ишон-
са, у кўн нарсага лаёқатли
бўлиб чиқади.

В. ГУМБОЛЬДТ

Талант ўзингга, ўз кучингга
бўлган ишончингдир.

М. ГОРЬКИЙ

Талант ишга меҳр қўйиши
ҳиссидан юксалиб боради, эҳти-
мол талант ҳатто моҳият-эъти-
бори билан ишни, иш жараё-
нини севмакликдир.

М. ГОРЬКИЙ

Ҳами нарсага ўзингни ма-
шаққатли тажрибанг орқали
етишмоғинг лозим.

А. И. СЕРОВ

Машқ, дўстлар, дурустгина
туғма истеъдоддан кўра кўпроқ
наф беради.

ПРОТАГОР

Машқсиз санъат бўлмагани-
дек, санъатсиз машқ ҳам бўл-
майди.

ПРОТАГОР

Хато қилишдан чўчиб ҳадик-
сираманг, энг катта хато —
тажрибадан воз кечиш.

Л. ВОВЕНАРГ

Билим кунда орттириладиган
тажриба зарраларидан таркиб
тонади.

Д. И. ПИСАРЕВ

Ҳаётдаги энг фойдали нарса
ўз тажрибангдир.

В. Скотт

Одамни ҳеч нима тажрибадек
мулла қилолмайди.

А. С. МАКАРЕНКО

Тажриба машаққатли мактаб, бироқ у нимадир ўрганишининг ягона мактаби ҳамдир.

Б. ФРАНКЛИН

Тажриба берган билим, харқалай, қимматга тушади, лекин ундан олинган билим барча муаллимлардан олинган билимдан афзалроқ.

Т. КАРЛЕЙЛЬ

Истеъдод ҳам худди мушаклар сингари машқ туфайли ўсади.

В. А. ОБРУЧЕВ

Доноликдан маҳрум кўнгил ўликдир. Аммо агар у билим билан бойитилса, бамисоли қақроқ ерга ёмғир ёққанидек жонланади.

АБУЛ ФАРОЖ

Ақлни пешлаш одамга худди қуёш табиатни илитганидек самарали таъсир кўрсатади; гамгин кайфиятларни тарқатиб, аста-секин одамни енгиллаштириб, кўнгилни илитади, рухиятни кўтаради.

В. ГУМБОЛЬДТ

Хуллас, ақлинг бўлса, бирон нарсани ўрган, чунки уқувсиз ақл кўйлаксиз тана ёинки бекиёфа одамдир, ахир илми ақлнинг юзи дейишади-ку.

ҚОБУС

Доймо ўрган, ҳамма нарсани бил! Қанчалик кўп билсанг, шу қадар кучли бўласан.

М. ГОРЬКИЙ

Инсон табиатнинг эгаси, хукмдори, ҳокими бўлиш учун дунёга келган. Аммо уни бош-

қариш учун зарур бўлган ақли эса тугма эмас: у илм билан орттирилади.

Н. И. ЛОБАЧЕВСКИЙ

Ўрганинг, ўқинг, фикр юритинг ва бор нарсаларнинг энг фойдалиларини ажратиб олинг.

Н. И. ПИРОГОВ

Ҳеч бир янги нарса ўрганмаган ва ўз билиминга ҳеч нима қўшмаган кунинг ёхуд соатингнинг толесиз онларинг деб ҳисобла.

Я. КОМЕНСКИЙ

Бугун ниманидир ўргандимми, дея ўзингга савол бермай туриб ухлашга ётма. «Ўргандим» сўзининг маъносини мен илмий ёки бошқа бирон-бир фойдали билимларимиз чегарасини кенгайтиришга итилоқлик деб тушунаман.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Қандай ҳолатда бўлишингдан қатъий назар, ўзингни шундай тутки, ақл ўрганмоқ учун бирор соатингни ҳам зое ветказма, ахир ақлни подондан ҳам ўрганиш мумкин.

ҚОБУС

Қандай бўлсалар ўшандай қолишга аҳд қилганларгина — подон.

АФЛОТУН

Ўзи учун ҳеч нима қилмайдиганларга ҳатто вақт ва тасодифлар ҳам ҳеч нима беролмайди.

Ж. КАННИНГ

Ўз ақлинг билан эришган мартабаларинг таъзим ёки

серсавлат амакиларинг ҳомийлигида қўлга киритган мартабангдан кўра ҳар доим таги пишиқ ва миқёслидир.

Д. И. ПИСАРЕВ

ЖАҲОЛАТ ТЎҒРИСИДА

Инсоннинг биттагина золими бор, у ҳам бўлса жаҳолатдир.

В. ГЮГО

Жоҳилликдан бесаодатлироқ нима бор?

А. НАВОИЙ

Инсониятнинг битта кулфати бор, у жаҳолатдир; бу кулфатнинг ягона давоси эса — илм.

Д. И. ПИСАРЕВ

Халқ бахтсизликлари тарихини ўрганувчи ҳар қандай одам ер юзига бу кулфатларнинг кўп қисмини жаҳолат олиб келганига ишонч ҳосил қилиши мумкин.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Жаҳолат ҳомийлари аслида инсониятнинг энг ашаддий душманларидир.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Жаҳолат — шундай ёвуз кучки, у ҳали жуда кўп фожиаларнинг сабабчиси бўлишидан чўчиймиз.

К. МАРКС

Жаҳолат инсондан ҳеч бир меҳнат талаб қилмайдиган бекорчилик ҳолатидир; шунинг учун жоҳиллар беҳисоб.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Фаол жоҳилликдан даҳшатлироқ нарса йўқ.

И. ГЕТЕ

Жаҳолатнинг уч тури мавжуд: умуман ҳеч нима билмаслик, ҳамма билган нарсаларни жуда ёмон билиш, лозим бўлмаган нарсаларни билиш.

Ш. ДЮКЛО

Жаҳолат, ақл ва туйгулар мажруҳлиги ҳозирги пайтда ахлоқий иллатга айланмоқда.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Одамлар қанчалик оз билсалар, уларнинг билимлари ўзларига шунчалик кўламли туюлади.

Ж. Ж. РУССО

Нодон, буюмлар қандай бўлса, шундайлигига ажабланиши ва бундай ажабланиш билишнинг бошланишидир; доно эса, аксинча, буюмлар ўз билганидан бошқача ҳолатдалигидан ажабланган бўлур эди.

АРАСТУ

Жаҳолатнинг ҳамиша билимга қараганда даъвоси баланд бўлади ва фақат нодонларгина фан у ёки бу масалани ҳал этишга ҳеч қачон қодир эмас, дея ишонч билан даъво қилдилар.

Ч. ДАРВИН

Қаердаки аниқ билим бўлмаса, у жойда фаразлар ҳукм суради, ҳар ўн фаразнинг тўққизтаси эса хато.

М. ГОРЬКИЙ

Жаҳолат, нодонлик, дағаллик билан тўқнашдингми, чарчоқ ва дам олиш нималигини бил-

май уларга хужум қил. Ҳали ҳаёт экансан, уларга зарба кетидан зарба беравер.

Т. КАРЛЕЙЛЬ

Инсон заковатини кишанлардан, халос этганларгина ҳақиқий кишилардир.

М. ГОРЬКИЙ

Жаҳолат зеҳннинг зулмати, ойсиз ва юлдузсиз зулматдир.

ЦИЦЕРОН

Жаҳолат — бу зулмат, унда ёвузлик увлайди.

В. ГЮГО

Хирсларимиз ёки нодонлигимиз оқибати саналган мулоҳазалардан ҳам кўра сохта мулоҳазалар бўлмаса керак.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Мутлақ билимсизлик мутлақ калтабинликка олиб боради.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Жаҳолатга тушган зеҳн озуқа етишмаслигидан қурийд.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Жаҳолат одамни дунёга бепарқ қилиб қўяди, бепарволик эса секин-аста, аммо чекиниш билмай, рақ ўсмасидек улғаяверади.

К. Г. ШАУСТОВСКИЙ

Жаҳолат шубҳа ва гумонлар булогидир.

У. ОЛЖЕР

Хурофот, бу — жаҳолат мевасидир.

У. ГЭЗЛИТТ

Хурофот, таассублар — кўҳна ҳақиқатлар қуйқасидир.

М. ГОРЬКИЙ

**ОРТИҚЧА БИЛАҒОНЛИКНИНГ
ҲОҲУСЛИГИ ТУҒРИСИДА**

Инсоннинг идрок қудрати чексиздир. Аммо инсон учун ҳамма нарсани билишнинг ҳожати йўқ. Инсон билимлар уммонидан энг муҳимларини — инсонни кучли, табиат ва ҳодисалар устидан ҳукмдор қиладиган, табиат кучлари ва бойликларидан фойдаланиш, башариёт ҳаётини ўзгартиришга ундайдиган билимларни танлаб олмоғи лозим.

Н. К. КРУПСКАЯ

Одам нима егани билан эмас, нимани ҳазм этса, ўша билан яшайди. Бу ҳолат тана сингари ақлга нисбатан ҳам ҳақли равишда бир хил тааллуқлидир.

Б. ФРАНКЛИН

Иштаҳасиз таом емоқ зарарга айланганидек, фан билан эҳтироссиз шуғулланиш ҳам хотирани ноқерак нарсаларга шу қадар тўлдириб ташлайдики, оқибатда у қабул қилаётганларини сингдирилмай қолади.

ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ

Мечкайлар энг зарур таомларнигина истеъмол қилувчиларга нисбатан соғлом бўлмаганларидек, ҳақиқий олимлар истаган нарсани ўқиб ташлайдиганлар эмас, балки фойдали нарсаларнигина ўқийдиганлардир.

АРИСТИНИ

Биз фойдали нарсаларни билганимизга нисбатан бефойда нарсаларни кўпроқ биламиз.

Л. ВОВЕНАРГ

Ортиқча билагонликни яхши фазилат деб ўйлаш хатодир. Билимнинг миқдори эмас, сифати керак.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Кўпгина талабалар ва ёши улуг кишиларнинг ақл ва (эътибор беринг) характер заифлиги кўп нарсаларни амал-тақал билиб, бирор-бир нарсани чуқур, мукамал билмаганликларни билан боғлиқдир.

А. ДИСТЕРВЕГ

Инсонни ақлли қилишдин махрум ҳар қанча кенг билим кўпинча уни шухратпараст ва такаббурга айлантиришни ажабланарли ҳол эмас.

Ж. АДДИСОН

Кўп бефойда нарсаларни ўрганганимдан кўра — сенга доимо хизмат қиладиган беш-ўнта яхши ўғитни билганинг маъқулроқ.

СЕНЕКА

Баъзи асосий қоидаларни билиш айрим фактларни билмасликнинг ўрнини енгилгина боса олади.

К. ГЕЛЬВЕЦИН

Донолик кўп билишда эмас. Биз ҳеч қачон жами нарсаларни қамраб ололмаймиз. Донолик иложи борича кўп билиш бўлмай, балки қандай билимлар энг зарур, қандайлари озроқ ва яна қандайлари фавқулодда зарурлигини билишдадир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Кўп нарсани билганидан кўра, яхшини билган афзалроқдир.
Ж. Ж. РУССО

Ҳамма соҳада чаласавод бўлмаслигинг учун ҳамма нарсани билишга интилма.

ДЕМОКРИТ

Ортиқча билиш қатъиятсизликка дучор этади: кўр одам тўғрига тусмоллаб кетаверади.

П. БУАСТ

Кўпни билган эмас, керакни билган доно.

ЭСХИЛ

Агар кишининг билимлари бетартиб ҳолда бўлса, қанчалик у кўпроқ билимга эга бўлган сайин фикрлари шу қадар парокандалашиб боради.

Г. СПЕНСЕР

Узук-юлук, ўз аро боғланмаган илм билан тўлган мия ҳамма нарсаси тартибсиз, эгаси ҳам бирор буюмни тонолмайди-ган олборхонанинг ўзгинаси-дир; илмсиз, аммо фақат ҳамма нарсаси саранжом мия эса яшиқлар бўм-бўшу, лекин жамига ёзувлар битилиб қўйилган дўконга ўхшайди.

К. Д. УШИНСКИЙ

Кўп нарсани ўрганишдаги буюк санъат, бир йўлда кўп нарсага қўл урмасликдир.

Ж. ЛОКК

Кимки буюкликка эришини истаса, у ўзини чегаралай билмоғи лозим. Кимки, аксинча, ҳамма нарсани истаса, у аслида ҳеч нимани истамайди ва ҳеч нарсага эришолмайди.

Г. ГЕГЕЛЬ

...Фаолият доирасини чекламай туриб, бирор-бир соҳада хайратангиз ҳеч нимани амалга ошириш мумкин эмас.

К. МАРКС

Даҳо бутун эътиборини ўрнаётган соҳасига қарата оладиган энг юксак қобилиятдир.

И. П. ПАВЛОВ

Ҳеч ким ҳамма нарсани билиши, истегаган соҳада бир хил иқтидорли бўлиши мумкин эмас.

ВЕРГИЛИЙ

Бир одам барча истеъдодларни ўзида мужассамлаштиролмайди.

СТЕНДАЛЬ

Ҳамма нарса ҳақида оз-оздан билиб, озроқ нарса ҳақида кўп билиш зарур.

К. А. ТИМИРЯЗЕВ

Олим ўсмирлик ёшиданоқ атрофни қуршаб турган оламда ўзи учун жуда оз нарсани билиш насиб этгани ҳақидаги фикрни тан олмоғи лозим.

А. ФРАНС

Ортиқча кўп билишлик ақлни пешламайди.

ГЕРАКЛИТ

Аксари билагонлар ақлсиздир.

ДЕМОКРИТ

Биз ўқимишлиликни ўз билимсизликларининг қуроли қилиб олган кишиларни тез-тез учратиб турамыз, улар қанчалик ўқиганлари сари, шунчалик кам биладилар.

Г. БОКЛЬ

Ўқимаганлик миянинг айби бўлмаганидек, билимлилик ҳам даҳолик белгиси эмас.

Л. ВОВЕНАРГ

Мен жуда катта билим соҳиб-би, аммо ўзининг бирор мустақил фикрига эга бўлмаган кўпгина одамларни билардим.

У. МИЗНЕР

Ўз ҳаётимда билимга ҳаддан зиёда хире қўйганлиги туфайли гариб, девонасифат бўлиб қолганларни кўп кўрдим.

М. МОНТЕНЬ

Бир донишмандга дуч келгунча мингларча олимларни учратамыз.

Ф. КЛИНГЕР

Оз билимни пухта эгаллашдан кўра, ўта билагонлик қиёфасига кириш осонроқ.

Л. ВОВЕНАРГ

Одамларни мутлақо керакисиз нарсаларни ўрганишдан қайтариб бўлмайди.

Л. ВОВЕНАРГ

Бирон нарсани ёмон билгандан кўра бутунлай билмаган маъқул.

ПУБЛИЛИЙ СИР

Ғирт подонлик, бу ҳали у қадар иллат эмас, саёз ўзлаштирилган билимларни жамлашундан баттароқдир.

АФЛОТУИ

Қийин нарса йўқ, шунчаки биз билмаган муаммолар ҳаддан ошиб ётибди, ёмон, пойма-пой, узук-юлуқ, ҳатто янглиш билган гапларимиз эса, ундан ҳам кўпроқ. Айни маана шу янглиш

маълумотлар бизни бутунлай билмайдиган нарсаларимизга қараганда кўпроқ жиловлайди ва чалғитади.

А. И. ГЕРЦЕН

Билмасликдан эмас, сохта билагонликдан чўчинг. Дунёдаги бор қулфатлар ана шундан.

Л. И. ТОЛСТОЙ

Хато билишлик билмасликдан бешбаттар. Билимсизлик — яйдоқ, аммо ишлов бериб дон экса бўладиган далага ўхшайди; сохта билимдонлик эса — гумай босиб, деярли ўташ мумкин бўлмай қолган далага қиёс.

Ч. КАНТУ

Хато билимдонликдан билимсизлик афзал.

И. БУАЛО

Ўзини билимдон дейдиган нодондан қоч.

ҚОБУС

Шуни назарда тутингки, билимсизлик ҳеч вақт ёмонлик

келтирмайди, фақат янглишиш хатарли. Одамлар билмаганлари учун эмас, балки ўзларини билимдон тутганлари учун янглишадилар.

Ж. Ж. РУССО

Билмаслик уят ҳам эмас, зиёни ҳам йўқ. Ҳеч ким ҳамма нарсани билолмайди, аммо билмаган нарсани биламан деб риёкорлик қилиш ҳам уят, ҳам зиён.

Л. И. ТОЛСТОЙ

Суқротнинг донолиги шунда эдики, у билмаганини билдим деб ўйламасди.

ЦИЦЕРОН

Ўзгалар илм ҳисоблаб юрган нарсани нодонлик, дея тан олиш ва ҳақиқатан билмаганини билмайман, деб ошкора иқроф бўлиш ҳам ҳазилакам олижаноблик эмас.

И. ГАССЕНДИ

Жуда камдан-кам, бунинг устига етук одамларгина жўнгина қилиб, рўйи-рост: «билмайман», дея оладилар.

Д. И. ПИСАРЕВ

ДОНОЛИК, АҚЛ ВА НОДОНЛИК ХУСУСИДА

ДОНОЛИК ВА ИДРОК

Инсонга хос барча фазилатларнинг энг муҳим ва энг олижаноби — ақл.

Г. МАБЛИ

Инсон ақли жамики муаммоларни очишга қодир уч калит: рақам, ҳарф, нотага эга. Билиш, фикр юритиш, орзули бўлиш керак. Ҳамма нарса шундай.

В. ГЮГО

Ақл — бизнинг шамчирогимиз эканини тушунмоқ даркор. Инсон миясидан ортиқ мўъжизакор нарса йўқ, фикрлаш жараёнидан ажиб, илмий изланиш натижаларидан қимматлироқ ҳеч нарса йўқ.

М. ГОРЬКИЙ

Бизнинг бутун кадр-қимматимиз тафаккурда жамланган. Биз тўлгазолмайдиган макон ва замон эмас, айти шу фикрларимиз бизни юксакликка кўтарди.

Б. ПАСКАЛЬ

Ҳеч қандай нуфуз ақлга хукмронлик қилмаслиги зарур; аксинча, ақл ҳар қандай нуфуз устидан хукмронлик қилмоғи ва уни бошқармоғи лозим.

П. РАМУС

Билиш жараёнида ўз лаёқатини кўрсатган ақлгина ҳақиқий ақлдир...

Ф. ЭНГЕЛЬС

Тафаккур сезгидан қандайдир дастлабки турткини олмаса, ҳеч қандай гоёлар, фикрлар, ақллий жараёнлар юзага келмайди.

Ж. ЭДВАРДС

Донолик — тажрибага эгизак.

ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ

Донолик — ақл билан қўлга киритилган, кузатиш ва тажриба билан ҳаётга татбиқ этилган ҳақиқатлар йиғиндиси, фикрларнинг турмушга уй-гуллашувидир.

И. А. ГОНЧАРОВ

Донолик беҳаддир, — бу йўлдан қанча илгариланиш сари у тобора заруллашиб бораверади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Инсоннинг барча қобилиятлари ичида бошқа жами лаёқатларининг қаймоғи ҳисобланган ақли анча қийинроқ ва ҳаммасидан кейинроқ ривожланади.

Ж. Ж. РУССО

Бутун гап фикрлашда. Хамма ишнинг бошланиши — фикр. Ва фикрларни бошқариш мумкин. Шу боисдан ҳам такониллашишнинг бош шарти: фикр устида ишлашдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Жаҳонда ярамасликлар кўп, лекин ёмон ақлга етадигани йўқ. Энг ёмон нарса — ёмон ақл.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Куч — ақлда. Ақлсиз бош бамисоли шамсиз чироқ.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Инсон ақли унинг муштумидан кучлироқдир.

Ф. РАБЛЕ

Ақл амри ҳар қандай хукмдор фармонидан ҳам хийла кучлироқ: фармонга итоат этмаслик одамни бахтсиз, ақлга итоат этмаслик эса — аҳмоқ қилади.

В. ПАСКАЛЬ

Кучга бўйсунуш мумкин, аммо фақат ақлгагина сўзсиз итоат этадилар.

Л. БЛАНКИ

Ҳаётдаги энг бесамар нарса — бойлик; энг катта эзгулик билимдир.

Г. ЛЕССИНГ

Бойликдан керилмоқ — ақлдан нари,

Чунки у ўткинчи булут

сингари.

А. ЖОМНИЙ

Одамларни жисмоний бақувватлик ҳам, пул ҳам эмас,

ҳақгўйлик ва серқирра билимдонлик бахтиёр қилади.

ДЕМОКРИТ

Бамайлихотир ўйланг, бироқ дадил ҳаракат қилинг, ҳиммат билан ён беринг, аммо қатъият билан қаршилик кўрсатинг.

К. КОЛТОН

Ақл — бу ёлқинланувчи ойна, нур таратади-ю, ўзи муздек қолаверади.

Р. ДЕКАРТ

Асл донишмандни энг зўр белги — унинг сабр-бардошидан билиш мумкин.

Г. ИБСЕН

Ҳар қандай доноликнинг замини — сабр-қаноат.

АФЛОТУН

Инсон донишмандлигининг энг олий даражаси — вазиятга мувофиқлаша билиш ва ташқи таҳдидларга қарамай ўзини хотиржам тута олишдир.

Д. ДЕФО

Бизнинг бутун фазилатимиз фикрлаш қобилиятимиз борлигида. Шундай экан, тўғри фикрлашга интилайлик: тўғри фикр ахлоқ-одобнинг пойдевори.

В. ПАСКАЛЬ

Тафаккур буюк фазилатдир ва одамнинг донолиги ҳақиқатни айтишида, табиатга қулоқ солган ҳолда унга мувофиқ ҳаракат қилишидадир.

ГЕРАКЛИТ

Донолик табиатга зид нарсани тақозо этмайди.

ЮВЕНАМ

Тана учун сиҳат-саломатлик қанчалик зарур бўлса, қалбга донолик ҳам шунчалик зарур.

Ф. ЛАРОШФУКО

Донолик — билмасликдан кўрқмайди, иккиланиш, меҳнат, изланишлардан чўчимаёди, фақат бир нарсадан: ўзи билмаган нарсани биламан, деб таъкидлашдан кўрқади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Доноликдан қуйидаги уч фазилат келиб чиқади: мақбул қарорга келиш, бехато сўзлаш ва лозим бўлган ишни қилиш.

ДЕМОКРИТ

Камдан-кам учрайдиган жасорат тафаккур жасоратидир.

А. ФРАНС

Доно одамнинг хислати уч насада намоён бўлади: биринчиси, бошқаларга берган маслаҳатига ўзи амал қилади, иккинчиси, ҳеч қачон ҳақиқатга қарши бормаёди ва учинчиси, ўз атрофидаги одамларнинг нуқсонларига сабр-тоқат билан чидайди.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Фикрларингни саранжом тута билишга одатлансанг, бахт сари ягона йўлинг шу бўлади; бахтга эришмоқ учун жами насада, ҳатто энг аҳамиятсиз нарсаларда ҳам батартиблик керак.

Э. ДЕЛАКРУА

Ақлсиз одам иродасиз одамдир. Кимки ақлсиз бўлса, уни бошқалар алдайди, ихтиёрини олади, эзиб ишлатади. Фақат тафаккур соҳибигина озод ва мустақилдир.

Л. ФЕЙЕРБАХ

Қаерда ақл бўлса, қудрат ҳам ўша ердадир.

В. ГЮГО

Дунёда ақлдан ортиқроқ ҳеч нарса йўқ.

Н. Е. КОРОНИН

Хар қандай босилган қадам олдидан мулоҳаза қилинади, айрим шахслар бир неча соат ва дақиқалар давомида фикр юритадилар; жамият эса ўн йиллар бадалида ўйга толади.

Д. И. ПИСАРЕВ

Тана доимо озиқланиб турмасан яшай олмаганидек, руҳият ҳам шу қонунга бўйсунди.

Л. ВОБЕНАРГ

Фикр ҳам — озиқ. Фикрлаш эса озиқланиш демак.

В. ГЮГО

Кўриниш ва англай билиш бахти табиатнинг энг ажиб инъомидир.

А. ЭЙНШТЕЙН

Энг аянчли кимсалар янглиш фикрловчи кишилар эмас, балки ҳеч бир тайинли, изчил фикри йўқ, мулоҳазалари узук-юлуқ, бир-бирига боғланмаган тушунчаларга эга бўлган одамлардир.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Мантиқ — тафаккур кишиларининг таңгриси.

Л. ФЕЙХТВАНГЕР

Донишмандларда тигиз фикрлар тугилганда, фикрлашдан йироқ кишиларнинг боши айланади.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Тафаккур эрки ҳар бир одам-нинг дахлсиз ҳуқуқидир.

Э. РЕНАН

Ҳеч нима инсон тафаккури-дек эркин бўлолмайди.

Д. ЮМ

Ақл эркисизликка чидамайди.

Д. И. ПИСАРЕВ

Доно одам оломоннинг телба хоҳишига бўйин эгмайди, аксинча, унга ўзи йўл кўрса-тади.

И. И. ЛЕЖАЧНИКОВ

Тафаккурни побуд этган одам уч карра қотилдир.

Р. РОЛЛАН

Тафаккур тарзи жазодан мустасно.

УЛЬИАН

Фикрни нечоғли пишиб этилишига қўйиб бер, аммо тобидан ўтказиб юборма: тобидан ўтган фикр ҳам худди бузилган мевага ўхшаб нафи тегмайди.

В. ГЮГО

Ўта билармонлик подонлик-нинг энг шармандали кўринишидир.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Миянга келган фикрни икки, уч марталаб теран ўйлаб кўр.

ФЕОГНИД

Бемаъни фикрлар ҳар кимда ҳам бўлади, фақат ақлли киши-гина уни айтмайди.

В. БУШ

Ҳаммавақт доно бўла оладиган одам йўк.

КЕНЖА ПЛИНИЙ

Телба фикрларни гапириб юборишдан ҳеч бир киши холи эмас. Энг ёмони, ўша фикрларни атайлаб айтиш.

М. МОНТЕНЬ

Кўламли натижаларга олиб келган фикрларнинг бари хамиша оддийдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Агар фикр жўнгина ифодага тушмаса, заиф бўлса, бу шундан далолатки, яхшиси, унинг баҳридан ўтмоқ керак.

Л. ВОВЕНАРГ

Чуқур фикрлар бамисоли мияга қоқилган ва ҳеч нарса билан сугуриб олиш мумкин бўлмаган пўлат михларга ўхшайди.

Д. ДИДРО

Яхши фикрларни такрорлаш ҳам ҳеч қачон ортиқчалик қилмайди.

М. И. КАЛИНИН

Ақл ҳиссиётнинг кўзини очади.

Р. РОЛЛАН

Агар ақл бўлмаганда ҳиссиётлар тинка-мадоримизни қуритган бўларди. Бемаъни ҳиссиётларни жиловлаш учуноқ бизга ақл ато этилган.

В. ШЕКСПИР

Ақл энг олий иқтидор, аммо у эҳтирослардан голиб келиш эвазигагина орттирилади.

Н. В. ГОГОЛЬ

Худди доно тарбиячидек бутун умр фақат ақлгагина инонмоқ керак.

ПИФАГОР

Ақл — табиат берган энг буюк инъом. У бизни эхтиросларимиз ва нуқсонларимиздан балаңд тутибгина қолмай, фазилатларимиз, истеъдод, эзгуликларимиздан мақсадга мувофиқ фойдаланишимизда ҳам ёрдам беради.

Н. ШАМФОР

Одам фақат ақли туфайлигина одадмир.

И. БУАСТ

Ақл мулоҳаза юритиш, англаш хусусиятига, яъни сабаб ва оқибатни узвий боғлаш, «нима учун» деган саволга жавоб бериш, тасодифларни аниқлаш, қонуниятларни очиш, янги хусусиятларнинг янги шароитларга мослигини белгилани, воқеалар занжирининг бош ва ниҳоясини топиш хусусиятига эга.

Ж. ФАБР

Оддий нарсада мўъжизавий сифатни кўра олиш лаёқати, шаксиз, донолик аломатидир.

Р. ЭМЕРСОН

Доноликнинг сирини нимага эътибор бермаслигини билишдадир.

У. ЖЕЙМС

Бола чизгичда энг машхур уста кўлда чизгандан ҳам кўра тўғрироқ чиза олганидек, ноқобил мия ҳам ўзининг ёрдамчи устунликларини мавжудлиги ва уларни машқ қилдиравериш туфайли энг ўткир миядан ҳам ошиб кетишига ишонаман.

Г. ЛЕЙБНИЦ

Биргина хислат: тиним билмаслик хислатигина инсон та-

факкурига ўзгача жозиба бахш этади. Ташвишдан қочган ақл менда ғазаб ва ўкинч уйғотади.

А. ФРАНС

Ақлли бўлишнинг ўзи кифоя эмас, ақлни ишлата билиш керак.

ЦИЦЕРОН

Энг зарур билимни қунт билан ўрган, Зарур бўлмаганини ахтариб

юрма.

Зарурини ҳосил қилгандан кейин,

Унга амал қилмай умр ўткарма.

А. ЖОМИЙ

Гояга бўйсунмаган ақл ҳали ҳаётга ижодий кириб келадиган кучга айланмайди.

М. ГОРЬКИЙ

Фикр фаолият негизи, унинг тегиб турган қалби, нафақат фаолиятнинг сабабчиси, унинг ҳимоячиси ҳамдир. Шу туфайли ҳам фикр оламдаги бутун инсон ҳаётининг негизи, ибтидоси ва энг муқаддас моҳияти хизматини ўтайди.

Т. КАРЛЕЙЛЬ

Барча майда-чуйда ишлардаги донишлик, менимча нима қилишни билишда эмас, балки нимани аввал ва нимани сўнграқ қилиш зарурлигини билишдан иборатдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Одамга ақл фақат номаъқул яшаётганларни кўриш учун эмас, балки унинг ўзи оқилона ҳаёт кечирмоғи учун берилган.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ақлли киши кўнглига нима маъқул тушса — кетидан чоп-

май, нима уни кўнгилсизликлардан қутқарса — ўшанинг кетидан қувади.

АРАСТУ

Ақллилик кейинги лаҳзада нима қилишни билишдадир, саховат эса қилинган ишда намоеън бўлади.

Д. ЖОРДАН

АҚЛ ХУСУСИДА

Ер юзида ақлчалик чинакам эътиборга лойиқ ҳеч нима йўқ.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Инсон табиатининг икки асосий бисоти ақл ва фикрдир.

ПЛУТАРХ

Инсон танасидаги соғлом ақл, энг кичик вужудда жамулжам бўлган бемиқёс буюкликдир.

ПИТТАК

Ақл инсоннинг маънавий қуролидир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ақлли кишилар — бебаҳо қомус.

И. ГЕТЕ

Қаердаки ақл етишмаса, ўша ерда ҳамма нарса етишмайди.

Ж. ГАЛИФАКС

Ақлдан гамгинлик, шодлик, ўқтамлик,

Ақлдан борлигу йўқлигу камлик.

А. ФИРДАВСКИЙ

Ақл улугликка этади пайванд, Ақлсизнинг доим оёғида банд.

А. ФИРДАВСКИЙ

Ақл, шубҳасиз, бахтиёрликнинг биринчи шартидир.

СОФОКЛ

Оз бўлса ҳам ўз ақлинг бўлсин.

М. ГОРЬКИЙ

Инсон, ахир, ўз ақли билан яшамаклик учунгина тугилган.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Маслаҳат билан улуг ишларни кўн қилиб бўлмайди.

Л. ВОВЕНАРГ

Кимпикки ўз ақли йўқ экан, унга ҳамма одамларнинг бирваракай ақли ҳам наф беролмайди: кўзи ожиз киши ўз нуқсонини ёнидагилар ҳисобига тузатолмайди.

Ж. ЛАБРЮВЕР

Ақлли бўлиш кифоя эмас, муҳими — уни ишлата билиш.

Р. ДЕКАРТ

Гап ақлда эмас, муҳими, ақлни йўллайдиган — миждоз, қалб, олижаноб фазилатлар, камолотдир.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Ўвузлик билан омухта ақл ўз жозибасини йўқотади.

Р. ШЕРИДАН

Зехнингни кенгайтирма, чуқурлаштир, токи нур таратувчи заррабин ойнанинг олов нуқта-сига ўхшаб, ақлингнинг бутун ҳарорати ва бутун шуури ҳам бир нуқтага жам бўлсин.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Ақлни ўстирмақ учун ҳадеб ўқийвермай, кўпроқ фикрлаш керак.

Р. ДЕКАРТ

Ақлнинг жасорати шундан иборатки, у ақллий меҳнат машаққатлари қаршисида чекинмай, чарчаш билмай, тинимсиз машқ қилиб ўзини чархлаб боради.

Р. РОЛЛАН

Иложи борича ақлингни кўп ишлатишга урин.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ақл қувватни оромдан эмас, машқдан олади.

А. ПОП

Саноқли ақлларгина чарчашдан нобуд бўлади, кўпчилиги эса ишлатмасдан занг босади.

К. БОУВИ

Аксари одамларда ақл бутун умр қаровсиз, ташландиқ ерлигича қолаверади.

Э. ДЕЛАКРУА

Темир ишлатилмаса занглайди, кўлмак сасийди ёки совуқдан яхлайди, одамнинг ақли ишлатилмаса — қуриб соб бўлади.

ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ

Қобилият барвақтроқ билинади, аммо у укувга айланиши зарур.

И. ГЕТЕ

Ўзгалар ақлига ақлингни қайроқлаб, пешласанг, катта фойда оласан.

М. МОНТЕНЬ

Тана учун кўркамлик қанча зарур бўлса, ақлга ҳам нафислик шу қадар зарур.

А. МЕРЕ

Жавоб берилмайдиган нарса-

ни сўрамаслик — ақллилик демак.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Кейинчалик узоқ мушоҳада юритиб, кўп нарсаларни англамоғи учун бир-икки нарсани кўриши ва эшитишининг ўзи кифоя бўлиши ўтқир зехнга хос хислатдир.

Ж. БРУНО

Тийрак ақлинг бўла туриб фаросатинг бўлмаса — бу айтарли устунлик эмас: соатнинг қиммати ҳам тез юришида эмас, тўғри юришида.

Л. ВОБЕНАРТ

Ақлингизнинг баландлигини ундан тушаётган сояга қараб ўлчанг.

Р. БРАУНИНГ

Хоҳлаганинга етишмоғинг учун ҳам ақл берилган.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Буюкликка ақл фақат жўшқинлик орқали эришади.

Л. ВОБЕНАРТ

Ақлимиз — қолипдан чиқарилган металл, қолип эса ҳаракат-фаолиятларимиздир.

А. БЕРГСОН

Оқилона иш тутиш учун биргина ақлнинг ўзи камлик қилади.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Ёвузликдан эзгуликни ажрата оладиган киши эмас, балки икки ёвузлик учраса, ундан халққа енгилроғини танлай биладиган кишигина уddaбурондир.

АЛ-ХОРИЗИЙ

Амалий мақсадни кўзлаган кучли ақлгина дунёдаги энг мақбул ақлдир.

И. ГЕТЕ

Инсон ақли изчилликдан кўра зийракроқ, кучлироқ, у ўзи англай оладиганидан ҳам кўпроқ нарсани қамрайди.

Л. ВОВЕНАРГ

Ақлнинг худди боғкўча сингари синалган сўқмоқлари бор.

О. БАЛЬЗАК

Ўткир, аммо кўламсиз ақл ҳар қадамда олдинга сакраб ўтади-ю, аммо илгари силжий олмайди.

Р. ТАГОР

Ақл кўлами гоёларнинг кам ва кўплиги ҳамда уларнинг уйғунлиги билан ўлчанади.

К. ГЕЛЬВЕЦИИ

Кимки майда-чуйдаларга баҳо бера туриб, ўшаларнинг ичида ўралашиб қолса, у саёз одам. Кимки улардан келиб чиқадиган хулосалар ва олиниши мумкин бўлган фойдани кўзлаб иш тутса, у — донишманд.

Э. БУЛВЕР-ЛИТТОН

Маълум ақлий маданиятсиз нафис туйғуларнинг бўлиши ҳам мумкин эмас.

А. ФРАНС

Ақл камтарлик узугида ўзгача нур сочувчи гавҳардир.

М. ГОРЬКИЙ

Ўзининг ниҳоятда ақллилигига астойдил ишонган одам деярли ҳамиша ақли наст ёки

бутунлай беақл одамлар тоифасига киради.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Одамлар яна шу жихатдан бир-бирларидан фарқ қиладиларки, уларнинг айримлари аввало ўйлаб, кейин гапирадилар ва иш қиладилар, айримлари эса аввал гапириб, иш қилиб, кейин ўйлайдилар.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Оқил билан телба ўртасидаги тафовут шундаки, оқил одам доимо фикрлагани фикрлаган, аммо кам гапиради, телба эса доимо гапириб, ҳеч вақт ўйламайди. Оқил одамнинг тили ҳамиша фикрининг измида; телбада бўлса бунинг акси. Оқил одамнинг тили тафаккурнинг тилмочи, телбанинг тили эса гап ташувчи ва гийбатчидир.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Одамлар кўпинча ақлларини нодонликка сарфлаб юрадилар.

Ф. ЛАРОШФУКО

Сергаплик истаги жўн ақл аломатларидан биридир.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Ақл эзгу саховатни чекламай, уни тўлдириб бормоғи зарур.

Л. ВОВЕНАРГ

Юрак ақлга ақл кўшиши мумкин, лекин ақл юракка юрак қўшолмайди.

А. ФРАНС

Чекланган бўлса-да, аммо соғлом ақл кенг, лекин чалкаш ақлга қараганда, ҳарқалай, бизни камроқ толиқтиради.

Ф. ЛАРОШФУКО

Ҳеч қачон бир ақл иккинчисига айнан ўхшамайди ва ҳеч қачон бир хил сабаблар турли ақл эгаларида бир хил оқибатларга олиб келмайди.

Ж. САНД

Топқирлик ҳали ақллилик эмас. Ақл ижодкорлик бўлса, топқирлик фақат ҳозиржавобликдир.

К. ВЕБЕР

Афтидан, ақлимизга пухталик ва шопилмаслик кўпроқ хос бўлса, топқирлигимизга эса тезкорлик ва қўққис фикрлар хосдир.

М. МОНТЕНЬ

Ақл ҳамма жойда бир хил: нодонларнинг барига — уларнинг миллати, либоси, тили, дини, ҳатто ҳаётга муносабатлари ҳар хиллигидан қатъий назар, бир хил аломатлар хос бўлганидек, жами ақлли одамлар ҳам бир хил муштарак белгиларга эга.

И. А. ГОНЧАРОВ

Кимки муайян вазиятларда ақлини йўқотмаса, унинг умуман йўқотидиган нарсаси йўқ.

Г. ЛЕССИНГ

ҲАЗИЛ-МУТОЙИБА ХУСУСИДА

Табиатнинг энг бебаҳо эҳсони қувноқ, ҳазилкаш ва саховатли ақл.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Қувноқлик — инсоннинг буюк хислати.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Яхши кулган одам — яхши одам.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Фақат теран қалб эгасигина мулойим ва ёзилиб кула олади.

Н. В. ГОГОЛЬ

Қулги — одамшинавандаликидир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Вақтичоғлик осмон гумбази остида ёвузликдан бўлак ҳамма нарса гул очиши мумкин.

ЖАН ПОЛЬ

Яхши кулги руҳий соғломликнинг энг яқин белгисидир.

М. ГОРЬКИЙ

Хушчақчақ одамнинг бугуни ҳам, эртаси ҳам қувноқ ўтади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ҳазил — катта куч. Ҳеч нарса одамларни бир-бирига чинакам беозор кулгидек яқинлаштиролмайди.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Қалбнинг тетик ва қувноқлиги ҳаётдан завқланишнинг лиммо-лим булоғигина бўлиб қолмай, аини пайтда характернинг забардаст қўриқчиси ҳамдир.

С. СМАЙЛС

Токи одамлар қувноқ эканлар, улар бардамдирлар.

Ж. ЛЕББОК

Ҳазил — кўнгилни тубсиз жарликдан олиб ўтади ва ўзининг аламини унча менсимасликка ўргатади.

Л. ФЕЙЕРБАХ

Ҳазил ҳаёт уммонидаги қут-
қарин чамбаридир.

В. РААБЕ

Хурсанд одамга бутун олам
қувноқ кўринади.

И. ГЕТЕ

Кулги — мисоли офтоб: у ин-
сон юзидан қиш қаҳрини олиб
ташлайди.

В. ГЮГО

Ҳазил-мутойибадан кечма.
Атиргулга муаттар бўй қапча-
лар зарур бўлса, одамга ҳам
ҳазил шу қадар зарурдир.

Ж. ГОЛСВОРСИ

Ҳозирча имкони бор экан,
вақтичоғ яшанг!

СЕНЕКА

Зоҳид сенга ҳур, менга жонона
керак,
Жаннат сенга бўлсун, манга
майхона керак.

А. НАВОИИ

Ҳазил — теран туйгулар ҳо-
зиржавоблигидир.

Ф. М. ДОСТОВЕВСКИИ

Фақат нодонларгина кулмай
яшайдилар.

М. М. ПРИШВИИ

Одамнинг гули ҳаминша —
қувноқ одам. Разиллар камдан-
кам қувноқ бўладилар.

М. ГОРЬКИИ

Бирор марта ҳам кулмаган
қунигиз — сиз учун йўқотил-
ган кун.

Ж. ГЮГО

Фақат қувноқликкина нақд

олтин бахт. Қолганининг бари —
насия қоғоз.

А. ШОПЕНГАУЭР

Кулмай ўлгандан кўра, бе-
бахт бўлсанг ҳам кулган яхши.
Ф. ЛАРОШФУКО

Ўзимизни бахтли сезадиган
онларни кутмаёқ кулавергани-
миз маъқул, акс ҳолда, кулиш-
га улгуролмай ўлиб кетишимиз
мумкин.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Одам бошқа мавжудотлар-
нинг баридан кулиш фазилати
туфайлигина фарқланади.

Ж. АДДИСОН

Яхши кулги руҳни соғлом-
лаштиради.

М. ГОРЬКИИ

Ҳазил — ҳордик бўлгани
учун ҳам асабларни мулоим-
лаштиради.

АРАСТУ

Кулгидан бардамлик туғи-
лади.

Л. Н. ТОЛСТОИ

Ҳами тана ҳаракатларининг
ичида энг соғломи кулгидир;
у таом ҳазм қилиш ва қон
айланишини яхшилади, барча
аъзоларда ҳаёт қувватини оши-
ради.

Х. ГУФЕЛАНД

Кайфиятнинг ҳаминша яхши-
лиги доноликнинг биринчи
белгисидир.

М. МОНТЕНЬ

Кўп ҳолларда кайфиятнинг
яхши ё ёмон бўлиши одамнинг
ўзига боглиқ.

С. СМАЙЛС

Ўвнокликни сақлашнинг энг муҳим калити ўзимизни майда-чуйдалар билан ҳадеб безовта этмаслик ва айни пайтда толемизга тушган озгина шодликнинг ҳам қадрига ета билишимиздадир.

С. СМАЙЛС

Табассум ҳамиша ёқимли, зеро у одамнинг жўнгина ички дунёсини очиб кўрсатади.

Н. И. НОВИКОВ

Одамларнинг ҳақиқий характери кулганларидагина чинакам намоён бўлади.

И. ГЕТЕ

Одатда одамнинг кимлигини нимадан кулаётганига қараб билса бўлади.

У. МИЗНЕР

Энг шодон кулги сени кулги қилганлар устидан кулишдир.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Баъзилар кула туриб, ўзини шу қадар ошкор этиб қўядики, сиз унинг бутун сиру асрорини билиб оласиз. Ҳатто энг ўринли кулги ҳам гоҳо ўта ёқимсиз туюлади. Кулги авваламбор самимийликни тақазо этади.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Ўвнок одам ўзига хушнуд оламни, тунд одам нохуш оламни кашф этиб олади.

С. СМАЙЛС

Нолийвериб ақллилик қилишдан ҳам кўра толиқтирувчи нарса йўқ.

И. С. ТУРГЕНЕВ

Шу даражада бефаҳм одамлар бўладики, сиз уларни ойлаб

ҳазил-аския билан тоза эзсангиз ҳам сиртига сув юкмайди.

Г. БИЧЕР

Ўртамиёна идрокли одамнинг хамиртуруши биттагина жойдан узиб олингандек: у доимо жиддий, ҳазилни ҳам, кулгини ҳам майда-чуйдалардан шодланишни ҳам билмайди.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Киноя, пичинг, ҳазилни тушунмаслик — ёмон хислат.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Одам ҳазилни тушунмаса — умри зое кетди деяверинг! Агар пешонаси етти қарич бўлганда ҳам барибир у ақлли одам эмас.

А. П. ЧЕХОВ

Ҳазилни тушунмаслик — нодонлик аломати.

У. ЗАКОНИ

Қачон қарасанг қовоги уйилган кимсалар менда доимо шубҳа уйғотади; агар мугамбирлик қилишмаётган бўлса, уларнинг ё ақли, ё қоринларининг мазаси йўқ.

А. И. ГЕРЦЕН

Ҳазилдан жиддий гапга ва жиддий гапдан ҳазилга осонгина ўтиш кишилар энг зўр ўйлаганларидан кўра кўпроқ қобилият талаб қилади. Кўнинеча ҳазил шунақанги бир ҳақиқатни очиб қўядики, ҳазилсиз унга етишиш амримаҳол бўлур эди.

Ф. БЭЖОН

Ҳазилнинг тагида ҳамиша жиддий ният яширинган бўлади.

Ж. ВАЛЛЕС

Ҳақиқатни ёлғондан фарқлашда кулги кўпинча восита бўлади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Баъзан ҳазил, кулгили ибора муҳим масалаларни жиддий ва чуқур ўрганганга қараганда ҳам яхшироқ аниқлаш имконини беради.

ГОРАЦИИ

Кулги — бебаҳо нарса: у жонни ҳам, мол-мулкни ҳам олмайди, аммо кулги қаршида айбдор мисоли қўлга тушган қуёндай гап.

Н. В. ГОГОЛЬ

Кулги жаҳоннинг улуглари ҳам бўйин эгган кучдир.

Э. ЗОЛЯ

Кулги ожизларни кўрқитиб, янги ҳаётнинг камолотига тўсқинлик қилувчи, умрини яшаб бўлган ва харобага айланса ҳам амал-тақал жон сақлаб турган ўтмишнинг барча сарқитларига қарши энг қудратли қуролларнинг биридир.

А. И. ГЕРЦЕН

Кулги билан феъл-атоворни ҳам тузатадилар.

О. БАЛЬЗАК

Кулгили нарса бизда ўз қадрини билиш туйғусини уйғотади.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Ўринли кулги куч-гайрат кўзгатиб юборади.

М. ГОРЬКИЙ

Ҳазил инсон ҳамда жамиятдаги истаган иллатни қоралашга даъват этилган; у бизни

шармандали хатти-ҳаракатлардан сақлайди ва ўз билгимизча эмас, ҳаммамнинг ҳурматини ўрнига қўйган ҳолда муомала қилишимизда кўмаклашади.

Н. ШАМФОР

Ҳақиқатга асосланган истехзо қалбга наштардай санчилади.

ТАЦИТ

Истехзо шахсиятпарастликни яхшилаб синовдан ўтказувчидир.

Л. ВОВЕНАРГ

Кўпчиликнинг кулгиси иллатли нарсаларга кучли зарба бўлиб тушади. Танбеҳни кўтаришса кўтаришади-ю, аммо кулгига ҳамма ҳам чидайвермайди. Ҳеч бир кимса кулги бўлишни истамайди.

Ж. МОЛЬЕР

Нимаки кулги уйғотса, у хатарли бўлмайди.

Ф. ВОЛЬТЕР

Кимки вақтида дарров ҳазилга ҳазил билан жавоб беришга фаҳми етмаса, у кўпинча ё ёлғон тўқишга, ёки эзмалик қилиб баҳслашишга ўтади.

Н. ШАМФОР

Кулги бўлиндан кўрқмайдиган ҳолга тушган териси қалин одамга худди жиноятчига ишонмагандай ишонмаслик мумкин.

С. ЦВЕИГ

Ҳазил тариқасида айтилган гапни жиддийлаштириб ўтирма.

ПЛАВТ

Ҳазилдан қочиш — ҳақиқатдан қочиндир.

Н. С. ТУРГЕНЕВ

Ўткир ва ажиб сўзлардан занглашга мойил барча буюмлардан фойдалангандаги сингари эҳтиётлик билан фойдаланиш зарур.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Бировнинг топқирлиги билан узоқ вақт кўнгил очиб бўлмайди.

Л. ВОБЕНАРГ

Ҳазилни ҳам тузга ўхшаб меъёрида ишлатиш керак.

ПИФАГОР

Бемаъни ҳазил қилишдан сақланинг.

И. БУАЛО

Ҳазиллашганда сен сақла

одобни,
Балки англамаслар сен айтган гапни.

БИОН

Гардайд оғуси бор сўзни

демагил—

Ҳазил бўлганда ҳам оғринади дил.

А. ШУКУР

Сен одамларга танбеҳ беришинг мумкин, аммо ҳақоратлашга, уларни калака қилишга эса ҳаққинг йўқ, чунки кўпчиликни кулдирган бўхтон, гарчи у ҳатто бир кишига чоҳ сифатида мўлжалланган тақдирда ҳам барибир ножўя ва бемаъниликдир.

М. СЕРВАНТЕС

Кулги куччилик аломати бўлмай, балки кучнинг ўзидир. Модомики, кулишга қурбимиз етар экан, уни тўғри йўлга солмоғимиз керак.

А. В. ЛУНАЧАРСКИЙ

Кулганга яраша баралла кулиш ва ҳақиқатан кўпчиликнинг кулгисига лойиқ нарса устидан кулиш зарур.

Н. В. ГОГОЛЬ

Одобли ва оқил одамларга нисбатан энг арзимас ҳазилни ҳам қила кўрманг.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Ҳазиллашганда ҳам ақлни ишлатиб ҳазиллашинг.

И. БУАСТ

Шундай кулиб, шундай ҳазиллашиш керакки, кулги бўлаётган одам ранжимасин: акс ҳолда, ҳазилингизни ноўрин санайверинг.

И. ШАМФОР

Киноя кўпинча зеҳни камликнинг аломати; у чинакам далиллар етишмаган жойда пайдо бўлади.

Ф. ЛАРОНФУКО

Истаган нарсадан кулгили жиҳат қидиравериш одати шубҳасиз, маънавий қаншоқлик аломатидир, ахир кулгили нарсаси шундоқ кўриниб туради-ку.

АРАСТУ

Кўнлар ўйлашдан кўра майнабозчиликни хуш кўрадилар.

М. ГОРЬКИЙ

Ожиз ақлга ҳазил ўринсиз.

В. ШЕКСПИР

Бемаъни кулгидан ҳам бемаънироқ нарса йўқ.

КАТУЛЛ

Бўлар-бўлмасга қаттиқ кулавериш фаросатсизлик ва ёмон тарбия аломати.

Ф. ЧЕСТЕРФИЛД

Кулги чехрани бузмай, очиши керак.

Ж. ГЮЮО

Қизиқчи ўз ҳазилига ўзи кулса, ҳазилининг қадри кетади.

Ф. ШИЛЛЕР

Қизиқчи айниқса ҳазилини қайтараверса, охири у жонга тегиши ҳам мумкин.

Э. ХЕМИНГУЭЙ

Ҳеч қачон зериктирмайдиган ўта тонқир одам топилмас керак.

Л. ВОВЕНАРГ

Майнабозчи ҳамиша енгилтабиат бўлади.

О. БАЛЬЗАК

Киноя ўзининг энг юқори поғонасига кўтарилганда захархандага айланади.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Истеҳзо — инсониятнинг ориятидир.

Ж. РЕНАР

Захарханда ёндириб юбормайди, ёввойи алафларни куйдиради холос.

Ж. РЕНАР

Пичинг қисқа бўлгани маъкул. Самимятгина кўп сўзга эрк бериши мумкин.

Ж. РЕНАР

ТЕЛБАЛИК ХУСУСИДА

Гоҳо-гоҳо мени донишмандликнинг чегараси борлиги, телбаликнинг эса ҳадсизлиги ранжитиб туради.

А. ДЮМА (ўғли)

Донишликнинг чеки бор, телбалик эса ҳад-худудсиздир.

Я. РАЙНИС

Донишмандликнинг ўзига яраша манзили бор, калтабилликнинг чегараси йўқ.

Э. ХАББАРД

Аҳмоқ ва майда одамларни на ҳокимият фармойишлари-ю, на адабий таълимотлар ҳеч қачон йўқотолмайди.

Д. И. ПИСАРЕВ

Ақл билан тузатиш мумкин бўлмаган телбалик йўқ ва телбалик билан айнигиб юбориш мумкин бўлмаган ақл ҳам йўқ.

И. ГЕТЕ

Телбалигимизнинг саноги йўқ ва унинг беркинадиган уялари ҳам кўп: ҳатто энг ақлли одамларнинг миёсида ҳам ҳали телбаликка қулай жой бериб қўйилган.

Д. И. ПИСАРЕВ

Дунёда қаллоблардан кўра аҳмоқлар кўп, акс ҳолда, қаллоблар қандай яшай олардилар?

С. БАТЛЕР

Аҳмоқнинг ёнида доимо товламачи ҳам топилади.

О. БАЛЬЗАК

Барча ўғрилар ичида энг ёмони аҳмоқ: у бир пайтнинг ўзида ҳам вақтимизни, ҳам кайфиятимизни ўғрилайди.

И. ГЕТЕ

Жоҳилни жоҳилликдан асрашдан кўра, борки нарсаларнинг барини жоҳилликдан асраш осонроқдир.

ҚОБУС

Аҳмоқлар бир қусурдан қу-
тиламан деб, бошқасига или-
нишади.

ГОРАЦИИ

Кимки ақлсиз бўлса — у одам
эмас, хайвон.

САНОНИ

Менга инонаверинг, тентак-
ликнинг ўзига хос бадбўй иси
бор. Ҳатто тентак гапирмай тур-
са ҳам билинади.

Ж. РЕНАР

Аҳмоқ ҳам, оқил ҳам бир
дарахтга қараб тургани холда,
аҳмоққа у оқилга нисбатан
мутлақо бошқача бўлиб кўри-
нади.

У. БЛЕЙК

Аҳмоқлик шу қадар тубсиз
жаҳаннамки, уни тагигача би-
либ бўлмайди, ундан ҳеч бир
акс садо ҳам чиқмайди, у жами
нарсаларни ном-нишонсиз ютиб
юборади.

О. БАЛЬЗАК

Ясан-тусанга зеб брган
аҳмоқлар сингари бинойидек
пардозланган аҳмоқликлар
ҳам бўлади.

Н. ШАМФОР

Кимки ўзининг ожизлигини
аждолари қилган хизматлар
билан нардалашга уринса, у
аҳмоқдир.

Г. ГЕЙНЕ

Назокат ҳали доноликнинг
белгиси эмас. Аҳмоқлар, ҳатто
ақлдан озганлар ҳам ҳайрат-
ланарли даражада назокатли
бўладилар.

А. С. ПУШКИН

Шундай одамлар борки, улар
қовоқ уйиб қилинган ишлар-
нинг барини оқилона деб ҳисоб-
лайдилар.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Ҳеч нимадан ҳайратлан-
маслик, турган гапки, донолик
эмас, аҳмоқли аломатидир.

Ф. М. ДОСТОВЕВСКИЙ

Ҳамма ўз хотирасидан нолий-
ди-ю, лекин ҳеч ким ўз идро-
кидан нолимайди.

Ф. ЛАРОШФУКО

Калтабинликни хотиранинг
суствлигига йўймаслик керак.

К. ГЕЛЬВЕЦКИЙ

Ҳар қандай аҳмоқ ўзига
ҳайрат билан қарайдиган янаям
баттароқ аҳмоқни топа олади.

Н. БУАЛО

Ҳеч ким ҳеч қачон аҳмоқ
эмасу, аммо баъзан қарасанг
истаган одамнинг аҳмоқ бўлиб
чиқиши мумкин.

Ж. ГЕРБЕРТ

Ҳаётда шундай тасодифлар
бўладики, ундан фақат телба-
ликкина халос этиши мумкин.

Ф. ЛАРОШФУКО

Оқил одамнинг аҳмоқлиги,
ҳарқалай, унча-мунча бўл-
майди.

И. ГЕТЕ

Ҳозиргина қилинган аҳмоқ-
ликни ўйлашдан кўра оғирроқ
иш бўлмаса керак.

И. С. ТУРГЕНЕВ

Билмаганмас, билишни иста-
маган аҳмоқ.

Г. С. СКОВОВОДА

Одатда кимнингки фаҳми ожиз бўлса, кўп биламан, деб ўйлайди, бутунлай бепаросатлар эса ҳамма нарсани биламан, деб ўйлашади.

Ж. БРУНО

Ақлли одам ўз қаршисида беҳад имкониятлар оламини илғаб олади, аҳмоқ эмас фақат кўриб турганинигина имконият деб ўйлайди.

Д. ДИДРО

Аҳмоқ фақат юз берган ҳодисанигина тушунади.

ГОМЕР

Хотираси дуруст аҳмоқ фикр ва далилларга бой бўлади, аммо бутун гап шундаки, у булардан хулоса ва натижалар чиқаролмайди.

Л. ВОБЕНАРГ

Аҳмоқлик икки хил: индамас ва маҳмадоналикдан иборат бўлади.

О. БАЛЬЗАК

Донишманд — баққолнинг дўконига ўхшайди: борини индамайгина кўрсатади-кўяди; подон эса лашкар ногорасининг ўзи: овози баланду ичи бўм-бўш ва ғариб.

САЪДИЙ

Синчков одамларга қараганда аҳмоқларнинг саволи кўп бўлади.

М. ГОРЬКИЙ

Аҳмоқлар ҳаммадан кўра донишмандлик, муттаҳамлар эса сахофат ҳақида кўп гап сотадилар.

П. ЭРНСТ

Муттаҳамларнинг танбал, аҳмоқларнинг индамас бўлишини одамлар жуда ҳам исташади.

П. ШАМФОР

Ғирт аҳмоқ сира оғиз очмайдиган аҳмоқдир, шу маънода у маҳмадона аҳмоқдан тузукроқ.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Агар аҳмоқ аҳмоқона сўз айтишдан қўрққанида, у аҳмоқ бўлмай қоларди.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Агар ҳар қандай аҳмоқ ўзи нима гапираётганини тушунишни истаганида эди, кўп аҳмоқлар бир умр мум тишлаб ўтардилар.

Д. И. ПИСАРЕВ

Индамаслик — аҳмоқ учун безак.

Ф. БЭЖОН

Оқил одамнинг оқиллигига ишонгонларича у қанчалаб ваъз айтиши керак. Аҳмоқ эса тилини тийса бас, ҳамма уни ақлли ҳисоблайди.

М. САФИР

Нодоннинг ютуғи — индамасликда. Агар нодон буни тушуниб етса, унинг ярим доно бўлгани шудир.

САЪДИЙ

Сукут — тентакнинг донишлигидир.

ПУБЛИЦИЯ СИР

Аҳмоқлар ҳам, оқиллар ҳам беэиндирлар: фақат чала аҳмоқлар билан чала оқиллар ёмон.

П. ГЕТЕ

Бехосдан миясига ақлли
фйкр келиб қолган аҳмоқ,
аравакашнинг дабдурустан чо-
ниб кетган қирчанги оти синга-
ри кишини ажаблантиради ва
хавотирга солади.

Н. ШАМФОР

Ўзини ақлли кўрсатишга
уринган аҳмоқдан ҳам кўра
хатарлироқ кимса йўқ.

И. ГЕТЕ

Айниқса бутунлай ақлдан
озмаган тентакларнинг аҳмоқ-
лигига чидаш қийин.

Ф. ЛАРОШФУКО

Энг хавфли ва кўп учрай-
диган телбалар аслида ўзини
ярим телба тутувчилардир.

П. БУАСТ

Тентакликнинг барча кўри-
нишлари тортинчоқликда ҳам
жамланган бўлса-да, телбалар
тортинишни билмайдилар.

Ж.Ж. РУССО

Телбалик ҳатто ўз истагига
эришган тақдирда ҳам барибир
ҳеч қачон мамнуликни бил-
майди.

ЦИЦЕРОН

Телба эмаслигини ҳадеб так-
рорловчи одам ўзидан қандай-
дир гумони бўлади.

У. МИЗНЕР

Ўзининг ақлий устунлигини
кўз-кўз қилмаслик учун ҳам
ўта ақлли бўлиш керак.

Ф. ЛАРОШФУКО

Тиришиб-тирмашиб ўзини
ақлли кўрсатишга уриниш оқил
бўлишга катта ҳалал беради.

Ф. ЛАРОШФУКО

Тентакликни кечириш ҳар
бир ақлли одамга хос ишдир.

АБУЛ ФАРОЖ

Аҳмоқларни мақтаган одам
уларга қаттиқ зиён еткази.

ДЕМОКРИТ

Ўз аҳмоқлигини англаб ет-
ган аҳмоқ, аҳмоқ эмас.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Улуг одам ўз замонасидан
ўтиб кетади, ақлли одам эса
ҳар қандай шароитда ҳам замо-
наси билан қадам-бақадам бо-
ради, айёр ундан фойдаланиб
қолишга уринади, тентак эса
замона йўлига тўғоноқ бўлади.

Э. БАУЭРИФЕЛЬД

Аҳмоқ тақлид қила-қила бе-
маъни одатларини ташлаши
мумкинлигини ўйлабоқ ҳар
бир кишига ақлли одамлар
билан мулоқотда бўлишни тав-
сия этавериш зарур.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Ақлнинг улкан қусури ақл
кучига ишонмасликдadir.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ўртамиёналик одатда ўз ту-
шунчасига сигмаган ҳамма нар-
сани қоралайверади.

Ф. ЛАРОШФУКО

Чинакам даҳони, у майдонга
чиқиши биланоқ жами калта-
бинлар унга қарши ўзаро тил
бириктирганларидан ҳам билса
бўлади.

Р. ЭМЕРСОН

Ўртамиёна одамлар учун да-
ҳолар ҳам мангу яшамайди-
ку, дейишнинг ўзи катта тасал-
ли.

И. ГЕТЕ

Ўртамиёна одамлар ўзларидан устун шахслар билан раҳмсиз ва бетўхтов кураш олиб борадилар.

О. БАЛЬЗАК

Одамлар ўзлари нимага нолаёқат бўлсалар, ўшани ёмонлашга одатланганлар.

И. ГЕТЕ

Нодон нодонлиги учун ҳам ўзи билмаган нарсаларнинг жамини беъманилик деб ҳисоблаб, шундан тасалли олади.

Д. И. ФОНВИЗИН

Ақлни ерга уриб бўлмаганлиги сабабли ҳам уни таъқиб этиб ўч оладилар.

И. БОМАРШЕ

Барча калтабин одамлар зарбардаст ва зукко ақл эгаларини доимо бадном этишга уриниб келадилар.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Ниманингки маънисига етмасанг, ниманики тушунмасанг, қоралайвер: чаласаводлиликнинг умумий тартиби шу.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Баъзилар учраган одамни аҳмоқ, деб ҳақоратлаш билан ақлли деган ном оламан, дея ўйлайдилар.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Чинакам оқил ва фан соҳибининг
Энг ёвуз душмани жоҳил кимсасадир.

ЛОПЕ ДЕ ВЕГА

Ҳанузгача аҳмоқ ақллини ёқтирган пайт бўлмаган.

П. А. ПАВЛЕНКО

Аҳмоқлик — гирт аҳмоқлик бўлгани учун ҳам ақлдан қўрқади.

Н. ШАМФОР

Оқиллар аҳмоқлар орасида доимо ғалати кўринадилар.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Қаердаки тентаклик андаза ўрнида бўлса, телбалик ақл деб қабул қилинади.

И. ГЕТЕ

Аҳмоқларнинг устунлиги — ақлли одамлар устидан кулиш.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Ақлли одамларни калака қилиш телбаларга хос.

А. ЛАМАРТИН

Барча аҳмоқлар кимнингдир устидан кулишга ошиқадилар.

А. ПОП

Ожизларнинг кучи фиқфуружда, ҳатто телбаларда ҳам бировга зарар етказишга ақл топилади.

В. ШЕКСПИР

Ҳар бир одам телбалик ҳуқуқига эга, бунга бирор нарса дейиш қийин, аммо бу ҳуқуқдан ҳам эвида фойдаланиш керак.

Л. БЕРНЕ

Нима учун бизни оқсоқ газаблантирмайди-да, ақли ожиздан газабланамиз? Чунки оқсоқ одам тўғри юраётганимизни билади, ақли ожиз эса ўзини эмас, бизни оқсаяпти, деб исботлашга уринади.

Б. ПАСКАЛЬ

Агар оқил одам подонлар даврасига тушиб қолса, улардан иззат-икром кутмасин, агар подон бемаъни каломи билан оқилни енгса, бунинг ҳеч ажабланадиган жойи йўқ, зеро ёқутни тош ҳам синдириши мумкин.

САЪДИЙ

Агар оқил одам тарбият кўрмаганлар даврасида гапиролмаса, ажабланма: унинг майин товуши ногора гумбурида эшитилмай қолади, анбарнинг хуш бўйини саримсоқнинг қўланса иси босиб кетади.

САЪДИЙ

Аҳмоқнинг сўзлари қанчалар бетайин бўлмасин, гоҳо ақлли одамни ҳам довдиратиб қўяди.

Н. Г. ГОГОЛЬ

Телба одамлар ҳаммавақт ҳам безиён эмаслар; яқин кишисини ҳақоратлаш ёки унга бўҳтон ёғдириш керак бўлиб қолса, улар хоҳлаганларича гапира оладилар.

Г. ФИЛДИНГ

Билгилки, аҳмоқларга яхши жавоб — сукут.

ҚОБУС

ТИЛ ВА СЎЗ

МУҲИМ АЛОҶА ВОСИТАСИ

Тил ҳам онг сингари қадимийдир...

К. МАРКС, Ф. ЭНГЕЛЬС

Тил одамга ўз манфаатларини қондириш учун эмас, аксинча, фикр-ўй, туйгулар, ўзидаги ҳақиқат ва илҳом учқунларини ифодалаш ва ўзгаларга инъом этиш учун берилган.

В. Г. КОРОЛЕНКО

Қанчалик сўз бойлигим кўп бўлса, бошқаларга шу қадар фойдалиман, таъсир доирам, эътиборим шу қадар кенг.

Л. ФЕЙЕРБАХ

Кишилик тафаккурининг энг юксак марралари, энг теран билимлар ва энг эҳтиросли туйгулар агар сўзда равшан ва аниқ ифодаланмаса, одамлар учун номаълумлигича қолаверади. Тил фикрни ифода этиш қуролидир.

М. И. КАЛИНИН

Тил миллионларча авлодлар томонидан яратилган тирик жондир.

А. Н. ТОЛСТОЙ

Тил инсоният жамияти буюк ишлаб чиқариш фаолиятининг самарасидир. У тинимсиз меҳнат ҳаракатлари, имо-ишоралари ва улардан пайдо бўлган руҳий ғайрат-шижоатнинг биллур қотишмасидир.

А. Н. ТОЛСТОЙ

Мамлакатнинг табиати ва халқнинг тарихи инсон қалбидан жой олиб, сўзлар орқали ифода этилган. Одамлар ҳаётдан кўз юмаверганлару, аммо улар яратган сўз халқ тилининг мангу ва битмас туганмас бойлиги сифатида қолаверган: бинобарин, тилдаги ҳар бир сўз, унинг ҳар бир шакли инсон тафаккури ва туйғусининг натижасидир, ўша тафаккур ва туйгулар орқали сўз ёрдамида мамлакат табиати ва халқ тарихи ифода этилган.

К. Д. УШИНСКИЙ

Тилда халқнинг бор-йўғи, унинг буткул ватани гавдаланади... Тил халқнинг ўтмиш, ҳозирги ва келажак авлодини буюк бир яхлитликка, тарихий, жонли бир жипсликка айлантирувчи энг ҳаётий, энг бой ва энг мустаҳкам воситадир.

К. Д. УШИНСКИЙ

Тилсиз на шахс, на халқ ўзининг фикр-туйғуларини

бошқаларга ўтказолмайди, ай-
ниқса, келажак авлодга қолди-
ролмайди.

Х. АБОВЯН

Тил ва тилшунослик халқ
маорифининг моҳиятинигина
эмас, балки унинг асосий мо-
ҳиятини ташкил этади.

Н. М. КАРАМЗИН

Тил дўстлик ва ҳамжиҳат-
ликни қарор топтиришнинг энг
қулай воситасидир.

ЭРАЗМ РОТТЕРДАМСКИН

Ҳар қандай халқнинг урф-
одатларини билай десанг, авва-
ло унинг тилини билишга урин.

ПИФАГОР

Ҳаётий курашда чет тили
қуролдир.

К. МАРКС

Кўп тилни билиш — битта
қулфга тушадиган бир нечта
калитга эга бўлиш деган гап.

Ф. ВОЛЬТЕР

Чет тилларни ўрганиш ҳар
қандай шароитда ҳам ақлни
пешлайди, бошқаларнинг мушо-
ҳада оламига кириб бориш
имкони ва нафосатини англа-
тади.

Д. И. ПИСАРЕВ

Қимки ўзга тилларни бил-
маса, ўз тилини ҳам яхши ту-
шунмайди.

И. ГЕТЕ

Чет тилларни билиш она ти-
лини бойитади, уни янада ёр-
қин, майин, ифодали қилади.

Н. К. КРУПСКАЯ

Тил маданият билан бир-
галикда юксалади.

А. Н. ТОЛСТОЙ

Тил бойлиги тафаккур бой-
лигидир.

Н. М. КАРАМЗИН

Шуни иккиланмай айтиш
мумкинки, яхши тилда соф,
яхши, бой тилда сўзлаётган
одам ёмон тилда ва қашшоқ
тилда сўзлаётган одамга қара-
ганда чуқурроқ фикрлайди.

А. И. ТОЛСТОЙ

Агар одамнинг сўзи ланж,
огир, пойма-пой, нўноқ, муж-
мал, қовушмаган бўлса, ҳар-
қалай, унинг эҳси ҳам ўшан-
дай, чунки у фақат тил воси-
таси билан фикрлайи.

И. ГЕРДЕР

Тил — тафаккур қуроли...
Тилга палапартиш муносабат
палапартиш, ноаниқ, тахминий,
эҳтимол билан фикрлаш де-
макдир. Тилдаги равшанлик
равшан фикр натижасидир,
равшан фикр, турган гапки,
равшан ифодани талаб этади.

В. ЛИБКНЕХТ

Ҳар қандай материал — ай-
ниқса тил — ўзидаги барча
мавжуд афзалликлар — рав-
шанлик, аниқлик, жозиба, ох-
андорликни синчковлик билан
саралаб олишни ва уларни ар-
доқлаб янада ривожлантириб
боришни талаб этади.

М. ГОРЬКИН

Тиллар қанчалик гоёлар би-
лан бойиган бўлса, зарур сўз-
лар билан ҳам шу даражада
бойиган.

Ж. БЕРНАРДЕН

Барча тиллар аниқликка интилади, аниқлик эса қисқалик, ихчамликни талаб этади.

М. ГОРЬКИЙ

Сўздаги ноаниқлик, шубҳасиз, фикр ноаниқлигининг аломати.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Фикр ифода этилаётган сўзлар туфайли ўзгаради.

Б. ПАСКАЛЬ

Ким равшан фикрласа, у равшан баён этади.

Н. БУАЛО

Тилнинг софлиги, маъно аниқлиги, ўткирлиги учун кураш — маданият қуроли учун курашдир. Бу қурол қанчалик ўткир бўлса, қанчалик аниқ йўналтирилса у шу қадар енгилмасдир.

М. ГОРЬКИЙ

Оддийгина равшан сўзларга жо бўлмайдиган ҳеч нима йўқ.

М. ГОРЬКИЙ

Тилда бир хиллик учун эмас, аксинча, тилдаги бўшлиқни пардалаб турувчи адабий тил бир хиллиги бўлмаслиги учун ҳам тилнинг барча жабҳаларини соф ҳолда тутмоқ лозим.

А. Н. ТОЛСТОЙ

Тил аниқлик ва ифодалиликка одийлик ва ихчамлик орқали эришади.

А. Н. ТОЛСТОЙ

Ҳаёт, тил, урф-одатларнинг табиийлиги миллатнинг кучига куч қўшади, ҳаётда дабдабалилик, тилнинг жимжимадор-

лиги, тантиқ урф-одатлар эса уни ожизлик ва ҳалокатга маҳкум этади.

Ж. РЕСКИН

Ақлий жиҳатдан юксак камолотга эришган ҳар бир халқнинг тили, ҳар қанча номукамалликларига қарамай, ўткир ва бой тилдир.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Халқ тили қанчалар жозибали! Ҳам ташбеҳли, ҳам таъсирчан, ҳам жиддий.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Халқ тилига яқин бўлинг, иккин-учтагина сўз билан жонли тасвир яратувчи оддийлик, қисқалик, теранликни изланг.

М. ГОРЬКИЙ

Миллатнинг даҳоси, ақли ва руҳияти мақолларидан билинади.

Ф. БЭКОН

Халқ тили ҳамisha миллий руҳ билан чамбарчас боғланган.

В. ГУМБОЛЬДТ

Тил — миллатнинг қалби. Тил гоё, туйғу, тафаккурнинг жонли мужассамидир.

А. Н. ТОЛСТОЙ

Талаффуз — тилнинг жони, у тилга фақат туйғугина эмас, далиллилик ҳам бахш этади.

Ж. Ж. РУССО

Халқнинг тилига хужум — унинг қалбига хужумдир.

Г. ЛАУБЕ

Рус тили! Минг йиллар мобайнида халқ ўз социал ҳаётининг, ўз фикрлари, ўз туйғулари, ўз умидлари, ўз интиқоми, ўзининг буюк истиқболининг майин, шукуҳли, беҳад бой, доно, шоирона ва меҳнат қуроли бўлган ушбу тилни яратди.

А. Н. ТОЛСТОЙ

Рус тили — авваламбор Пушкиндир — у рус тилининг қудратли манзилгоҳи. У Лермонтов, Лев Толстой, Лесков, Чехов, Горькийлардир.

А. Н. ТОЛСТОЙ

Дунёнинг катта бир қисмида фармонбардорлик қилаётган Рус элининг тили табиатан бениҳоя бойлиги, гўзаллиги ва қудрати жиҳатидан ҳеч бир Оврона тилидан қолишмайди. Шу сабабли рус сўзи ўзга тиллардан ҳайратланаётганимиз даражасида такомилликка эришишига шубҳа йўқ.

М. В. ЛОМОНОСОВ

Кўп тилларнинг фармонбардори бўлмиш Россия тили тарқалган майдони жиҳатидангина эмас, балки таъсир доираси ва беҳадлигига кўра ҳам бутун Европа олдида буюқдир.

М. В. ЛОМОНОСОВ

Россия тилининг гўзаллиги, улугворлиги, қудрати ва бойлиги ажодларимиз ҳали ижоднинг ҳеч бир тартиб-қондасини билмаганига эмас, балки ўшандай қондалар борми-йўқлиги ҳақида ўйлаб кўрмаган узоқ

ўтмишда битилган китоблардан ҳам яққол маълум.

М. В. ЛОМОНОСОВ

Славян-россия тили хорижий ҳақимларнинг ўзи берган гувоҳликка кўра Европадаги барча тиллар: италянча, французча, испанча, немисчадан афзал тургани ҳолда дадилликда лотинчага, раволикда юнончага бўй бермайди.

Г. Р. ДЕРЖАВИН

Бизнинг рус тилимиз ўз бойлиги, кучи, раволиги ва шакллариининг кўплиги жиҳатидан бошқа жами тилларга қараганда классик тилларга яқин туришга лойиқдир.

И. А. ДОБРОЛЮБОВ

Рус тили жаҳондаги энг бой тиллардан бири эканлигига ҳеч бир шубҳа йўқ.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Рус тили қандай нафис! Немис тилининг ўтакетган дагаллигидан бошқа барча фазилатлари рус тилига хосдир.

Ф. ЭНГЕЛЬС

Ватанимнинг тақдири тўғрисида хавотирланган, машаққатли ўйга толган кунларимда — сен менинг танҳо мададим ва таянчимсан эй буюк, қудратли, ҳақиқатгўй, эркин рус тилим!.. Шундай тил улуг халққа берилганига иномаслик мумкинми!

И. С. ТУРГЕНЕВ

Тилимизнинг бебаҳолигидан ҳайратланасан: товуш эмас, армуғоннинг ўзи: асл тош сингари ҳаммаси дона-дона, йирик-йирик ва тўғриси, бирор буюмнинг номи ўша буюмнинг

ўзига қараганда ҳам қимматба-
хороқ.

Н. В. ГОГОЛЬ

...Тоғиб айтилган рус сўзидек
қўламли, ўктам, юракдан оти-
либ чиққан, қайноқ ва ҳаётини
сўз бўлиши мумкин эмас.

Н. В. ГОГОЛЬ

Рус тили уддабурон қўлга
ва омилкор тилга тушса, гўзал,
оҳангдор, ифодали, майин, ито-
атгўй, чаққон ва қўламли тил-
дир.

А. И. КУРИН

Бизнинг тилимиз юксақ но-
тиқлик, жарангдор, гўзал
шеъринат учунгина эмас, балки
ёқимли соддаликини, қалб садо-
лари ва туйғуларини ифодалаш-
га ҳам яроқлидир. У фран-
цузчага қараганда ранго-ранг,
юракдагини изҳор этишга
бағоят қулай: у фақат ўтроқ
тилларга ҳос бир-бирига ўхшаш
маъноли сўзларининг кўпчилиги,
яъни бир ҳаракатни турли сўз-
ларда ифода этиш хусусиятига
эга.

Н. М. КАРАМЗИН

Славян-рус тили ижод мате-
риали сифатида шубҳасиз барча
Европа тилларига нисбатан аф-
залликка эга.

А. С. ПУШКИН

Янги рус адабиёти XVIII
аср мобайнида эндиликда
биз учун бой илмий тилга
айланган; майин ва қудратли,
герман метафизикасининг энг
мавҳум ғояларигача, француз-
ча енгил, ўйноқи тонқирликка-
ча ифодалашга қодир бўлган
тилни яратди.

А. И. ГЕРЦЕН

Тилимизнинг асосий фазила-
ти унда ҳамма нарсаларнинг,
энг кам учрайдиган фикрлар,
ички ҳиссий кечинмалар, дар-
бадар ҳаёт, газабнок нидо, ўт
чақновчи шўхлик, ларзага со-
лувчи эҳтиросларнинг ғоят енгил
ифодаланишидир.

А. И. ГЕРЦЕН

Рус адабий тили бошқа жами
Европа тилларига қараганда
жонли халқ тилига яқиндир.

А. И. ТОЛСТОЙ

Рус тили феъл ва отларга шу
қадар бойки, ички тўққинла-
ниш, ҳаракат, ҳис-туйғу ва
фикр бўёқлари, ранглар, хидлар
нарсаларнинг тафсили ва ҳоқа-
золарни ифодалаш шакллари
шу қадар хилма-хилки, тилшу-
нослик илми маданиятини яра-
тишда бу «баҳодирона куч» —
буюк меросни яхшилаб тушу-
ниб олмоқ лозим.

А. И. ТОЛСТОЙ

Деярли ҳеч бир бегона тил-
ларининг кўмагисиз, ўзининг
туғма бойлиги заминда шов-
қин-сурон солиб, шовуллаб оқа-
ётган мағрур ва улғувор дарёга
қиёс тилимиз, ногаҳон зарурати
бўлса, инсон овозининг ҳар
қанча позиклиги ва кўтаришчи-
лигига монанд келувчи майин
ирмоқ сингари жилдираб қалб-
ларга шавқ-завқ баҳшида эта-
диган тилимизга таъзим ва
шарафлар бўлсин!

Н. М. КАРАМЗИН

Биз учун тилимиздек одатий
ва оддий туюладиган ҳеч нарса
йўқ, аслида эса, ҳеч бир нарса
тилимиздек ажиб, мўъжизакор
эмас.

А. И. РАДИШЧЕВ

Тилимизнинг нодир фазилатлари орасида яна бир мутлақо танг қолдирарли, сезилмайдиган фазилати ҳам бор. У шундан иборатки, тилимиз ниҳоятда мусиқий, ранг-баранг, унда жаҳондаги барча тилларнинг оҳанги мужассамлашгандай.

К. Г. ПАУСТОВСКИЙ

Бизга энг бой, ўткир, қудратли ва ҳақиқатан сеҳргар рус тили насиб этган.

К. Г. ПАУСТОВСКИЙ

Ўз халқини жонидан севган, уни «ишдан-игнасигача» билган ва туроғимизнинг муқаддас жозибасини ҳис эта олган кишигагина рус тили ўзининг сеҳрли товланишлари ва бойлигини охиригача очиб беради.

К. Г. ПАУСТОВСКИЙ

Мухим бир факт мавжудки, биз ҳали у қадар тартибга тушмаган ва ёш тилимизда Европа тилларига ҳос энг чуқур руҳий ва ақлий шакллари ҳам баёнлаб бера оламиз.

Ф. М. ДОСТОВЕВСКИЙ

Рус тили ва нутқининг табиий бойлиги шу қадар беқиёски, ортиқча донолик қилиб ўтирмай, замонани юракдан тинглаб, киссада Пушкин китобларини олиб юрган ҳолда оддий кишилар билан қалин суҳбатда бўлишнинг ўзидаёқ тузуккина ёзувчи бўлиб етишиш мумкин.

М. М. ПРИШВИН

Шеърят учун яратилган рус тили ниҳоятда бой, энг аввало у нафис оҳангдорлиги билан эътиборга молик.

И. МЕРИМЕ

Рус тили, назаримда, барча европа лаҳжалари орасида энг бойи ва нафис оҳанглари ифодалаш учун атайин яратилгандек бўлиб туюлади. Ҳоят лўндалиги ва устига-устак, тиниқлиги билан ажралиб турувчи бу тил бошқа тилда гаширилганда бутун бир жумла керак бўладиган фикрни биргина сўз билан ифодалайди-қўяди.

И. МЕРИМЕ

Бизнинг тилимиз деярли ҳикматли сўзлардан иборат, у ўзининг лўндалиги, ишиқлиги билан ажралиб туради.

М. ГОРЬКИЙ

Рус тили бениҳоя бой ва янада ҳайратомуз суръат билан бойиб бормоқда.

М. ГОРЬКИЙ

Бизнинг тилимизни, бизнинг ажойиб рус тилимизни авайлаб, — у бизга аждодларимиз томонидан қолдирилган хазина, мулкдир! Бу қудратли қуролга ҳурмат билан ёндашнинг.

И. С. ТУРГЕНЕВ

Тилимизнинг софлигини муқаддас билиб сақланг! Ҳеч қачон чет сўзларни ишлатманг. Рус тили шу қадар бой ва ўткирки, бизникига қараганда камбағалроқ тиллардан ҳеч бир нарсани олишга ҳожат йўқ.

И. С. ТУРГЕНЕВ

Чет сўзларни, айниқса, заруратсиз қабул қилиш тилни бойитмайди, аксинча, бузади.

А. П. СУМАРКОВ

Рус тили етарли даражада бой, у энг назик ҳиссиёт ва фикр

ранг-барангликларини ифода-
лаш учун ҳам барча воситаларга
эга.

В. Г. КОРОЛЕНКО

Мен соф русча ёки русчала-
ниб кетган сўзлар билан ал-
маштириш мумкин бўлган чет
сўзларни у қадар хуш кўриб,
мақбул деёлмайман. Бой ва
ажойиб тилимизни бузилшидан
сақламоқ лозим.

Н. С. ЛЕСКОВ

Рус матбуотига бетўхтов ва
кўпинча ҳеч қандай заруратсиз
чет сўзлар киритилмоқда, ҳам-
мадан ачинарлиси шундаки —
бундай зарарли ишлар айни рус
миллати ва унинг ўзига хосли-
гининг қизгин тарафдори бўл-
ган идораларда амалда қўл-
ланилмоқда.

Н. С. ЛЕСКОВ

Чет сўзларга тенг рус сўзлари
бўла туриб, чет сўзларни ишла-
тиш, — соғлом идрок ва соғ
дидни ҳақоратлаш демакдир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Рус тилини эҳтиёжсиз ва
етарли асосламаган ҳолда чет
сўзлар билан қориштиришига
интилиш соғлом ақл ва соғлом
дидга зидлиги шубҳасиздир;
бундай интилиш рус тилига
эмас ва рус адабиётига ҳам
эмас, фақат ўша ихлосмандлар-
гагина зарар етказди.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Она тили биз учун умумий са-
водхонлигимиз ва ҳар биримиз
саводхонликка эришишимиз-
нинг бош негизи бўлмоғи лозим.

П. А. ВЯЗЕМСКИЙ

Етук устозлардан мерос қи-
либ олганимиз — рус тилининг

энг яхши намуналарини қадр-
ламоғимиз ва асрамоғимиз за-
рур.

Д. И. ФУРМАНОВ

Тил ватаншарвар учун муҳим.

Н. М. КАРАМЗИН

Ўз тилига муносабатига қараб
туриб, ҳар бир одамнинг мада-
ний даражасининггина эмас, бал-
ки унинг гражданилик қадр-қим-
матини ҳам аниқ айтиб берса
бўлади.

К. Г. ПАУСТОВСКИЙ

Ўз ватаниннга бўлган чина-
кам муҳаббатингни ўз тилиннга
бўлган муҳаббатингсиз тасаввур
этиш мумкин эмас.

К. Г. ПАУСТОВСКИЙ

Тил — бу халқнинг тарихи.
Тил — бу тараққиёт ва мада-
ният босиб ўтган йўл... Шу
бонедан ҳам рус тилини ўрга-
ниш ва авайлаш шунчаки бе-
корчиликда қилинадиган иш
эмас, балки у муҳим зарурат
тақозосидир.

А. И. КУПРИН

Рус тилини билиш — энди у
қадар янгилек эмас, у шундай
ҳам ҳар томонлама ўрганишга
лойиқ тил, чунки у энг кучли ва
энг бой жонли тилларнинг бири-
дир, у кашф этадиган адабиёт-
лар учуноқ уни ўрганмоқ за-
рур...

Ф. ЭНГЕЛЬС

Рус тили жаҳон тилига айлан-
моғи лозим. Вақти келиб (бунга
ҳам унча узоқ эмас) рус ти-
лини ер куррасининг барча
минтақаларида ўргана бошлай-
дилар.

А. Н. ТОЛСТОЙ

Рус тили Ленин тилидир.

М. И. КАЛИНИН

...Тургенев, Толстой, Добролюбов, Чернишевскийлар тили буюк ва қудратли тилдир... Ва турган гапки, биз Россияда яшаётган ҳар бир кишининг буюк рус тилини ўрганиш имкониятига эга бўлиши тарафдоримиз.

В. И. ЛЕНИН

Биз, турли тилга ҳос адабиёт вакиллари, рус тили туфайли бир-биримизни яхши биламиз. Адабий тажрибаларнинг ўзаро бойиши рус тили, рус китоби орқали рўй беришти. Мамлакатимиздаги истаган ёзувчининг китоби рус тилида нашр этилиши унинг кенг китобхонлар оmmasига чиқиши демакдир.

Ю. С. РИТХЭУ

СЎЗНИНГ ҚУДРАТИ

Сўздан кучлироқ нарса йўқ.

МЕНАНДР

Сўз — инсон қудратининг кўмондони.

В. В. МАЯКОВСКИЙ

Сўз — ҳаётнинг буюк қуроли.

В. Г. КОРОЛЕНКО

Сўздан қудратлироқ нарса йўқ. Ўткир далил ва юксак фикрлар сафини ёриб ўтиш мумкин эмас. Сўз ёвузларни яқсон этади, қалъаларни йиқади. у кўза кўринмас қурол. Сўз бўлмаса, дунё дағал кучлар қўлида қолар эди.

А. ФРАНС

Сўз — инсоннинг буюк қуролларидан бири. Ўрнида, сидқидилдан ва вақтида айтилган оддийгина сўз қудратли ва енгилмас кучга айланади. У сўзловчининг ўзини қизиқтириб юбориши, уни ва атофдагиларни ўз нафислиги билан маҳлиё этиши мумкин.

А. Ф. КОНИ

Ўткир тил тўхтовсиз нитилиши давомида янаям чархланадиган бирдан-бир кескин қуролдир.

У. ИРВИНГ

Сўз билан ифодаланган ҳар қандай фикр таъсир кўлами тугамайдиган кучдир.

Л. И. ТОЛСТОЙ

Сўзнинг кучи беҳаддир. Чекинаётган қўшинни тўхтатиш, мағлубиятни зафарга айлантириш ва мамлакатни қутқариб қолиш учун гоҳо ўринли айтилган биргина сўз ҳам кифоя бўлган.

Э. ЖИРАРДЕН

Сўздурки, нишон берур ўлукка жондин,

Сўздурки, берур жонга хабар жонондин,

Инсонни сўз айлади жудо хайвондин,

Билким, гуҳари шарифроқ йўқ ондин.

А. НАВОИЙ

Кўнгул дуржи ичра гуҳар сўздурур,

Бошар гулшанида самар сўздурур.

А. НАВОИЙ

Тил — энг хатарли қурол: сўз

ярасидан кўра тиг ярасини да-
волаш осон.

И. КАЛЬДЕРОН

Сўз — қурол: душман ишлат-
ган сўзни ишлатсанг, бу — на-
зарий жиҳатдан ҳам, сиёсий
жиҳатдан ҳам хавфлидир.

Ж. САНТАЯНА

Сўз сеҳридан кучлироқ сеҳр
йўқ.

А. ФРАНС

Қаердаки сўз тирик экан, у
ерда ҳали иш ҳам ўлмаган.

А. И. ГЕРЦЕН

Жонли сўз мўъжизалар яра-
тади.

И. И. БУРДЕНКО

Ёқимли сўз — ажиб мўъжи-
залар дояси.

В. В. МАЯКОВСКИЙ

Хар йили дарахтларнинг бар-
ги янгилангани каби, сўз ҳам
ўз умрини яшаб, янги туғила-
ётганига ўрнини бўшатиб бе-
ради.

ГОРАЦИЯ

Халқ орасида кўпчилик тил-
дан кўймайдиган сўз асло ўл-
майди.

ГЕСИОД

Сўз — буюк нарсa. Шунинг
учун ҳам буюкки, сўз билан
одамларни бирлаштириш, сўз
орқали уларни бир-бирлари би-
лан юзкўрмас қилиб юбориш
мумкин, сўз билан меҳр қозо-
ниш, сўз билан нафрат ва адо-
ватга йўлиқиш мумкин. Одам-
ларни бир-биридан ажратадиган
сўзни айтишдан сақлан.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Хар бир сўзнинг кадр-қимма-
тини аниқ билиб олмоқ дақрор.

ПУБЛИЛИЙ СИР

Тилинг бирла кўнглингни бир
тут.

А. НАВОИЙ

Сўзни кўнгулда пишкорма-
гунча тилга келтурма,

Хар неким кўнгулда бор —
тилга сурма.

А. НАВОИЙ

Кўнгул махзанининг қулфи
тил ва ул махзаннинг калидин
сўз бил.

А. НАВОИЙ

Сўз — ишнинг кўланкаси.

ДЕМОКРИТ

Сўз қандай ишга йўллаши би-
лангина қимматлидир.

А. И. ГЕРЦЕН

Ишни сўзда айтиб беришдан
кўра, сўзни амалга ошириш
мушкулроқдир.

М. ГОРЬКИЙ

Хар қандай бенастижа сўз
бемаъни ва қуруқ бўлади.

ДЕМОСФЕН

Сўз айтишдан аввал, хар да-
қиқада сўз ортидан келадиган
оқибатни ўйла...

И. П. ПАВЛОВ

Оқил чин сўздин ўзгани демас,
Аммо барча чинни ҳам демак —
оқил иши эмас.

А. НАВОИЙ

Тилга ихтиёрсиз — элга эъти-
борсиз.

А. НАВОИЙ

Оғизга келгани демак нодон-
нинг иши.

Одига келгани емак ҳайвон-
нинг иши.

А. НАВОИИ

✓ Сўз — гул, иш — мева.

АЛ-ХОРАЗМИЙ

Халқ оммаси гажақдор гапи-
ролмайти, шу туфайли ҳам улар
сўзлай туриб тўхталишни, бўш-
ликқа сингиб кетадиган сўз
оҳанглиридан лаззатланишни
энлолмайдилар ва ёқтирмайдилар.
Уларнинг сўзи ҳеч қачон
беҳуда бўлмайти, улар айтган
сўз ишга даъват, келгуси фао-
лият учун шарт сифатида ай-
тилади.

Н. А. ДОБРОЛЮБОВ

Сўз — шамолга қараб уча-
диган ўйинчоқ пуфак эмас. У
иш қуроли: у маълум даража-
даги оғирлиқни кўтариб турмо-
ги лозим. Ўзгалар кайфиятини
қанчалик ром этиши ва ўзгар-
тиришига қарабгина биз сўз-
нинг аҳамияти ва кучини баҳо-
лашимиз мумкин.

В. Г. КОРОЛЕНКО

Бизга ўз-ўзидан мамнуи бў-
либ мудроқ бостирадиган ва
кўнгилни ёқимли хаёлларга
чулғайдиган чирик ва олифта
сўзлар керак эмас, аксинча,
қалбда гражданлик жасоратини
жўш урдирадиган, бемиқёс ва
ўзига хос фаолиятга ундайдиган
мусаффо ва мағрур сўзлар
керак.

Н. А. ДОБРОЛЮБОВ

Худди кўнгироқ бонги син-
гари ҳаммаси ларзага солиб,

титратиб олга ундайдиган жа-
рангдор сўзлар зарур.

М. ГОРЬКИЙ

НОТИҚЛИК, НУТҚ СЎЗЛАШ
ТЎҒРИСИДА

Тил бойлиги ва нотиқлик
санъати барча замонларда ёнма-
ён яшаб келган.

А. П. ЧЕХОВ

Чинакам нотиқликни кўрол-
майдиган жамиятда қуруқ ваъз-
хонлик, сўз риёкорлиги ёхуд бе-
маза сафсатабозлик ҳукм сура-
ди. Ўтмишда ҳам, ҳозирги вақтда
ҳам нотиқлик маданиятнинг энг
кучли таянчларидан биридир.

А. П. ЧЕХОВ

Тил — бамисоли чолғу асбо-
би: эҳтимол гижжакдан ҳам
нозик ва мураккабдир. Яна шу-
ни айтиш лозимки, тилни ҳам,
гижжакни ҳам юзаки билишга
тоқат қилиб бўлмайти.

П. Я. ВЯЗЕМСКИЙ

Гапираман десанг, икки хо-
латда — айтмоқчи бўлганингни
атрофлича ўйлаб олгач ёки бир
нарсани айтиш зарурияти ту-
гилсагина гапир: фақат шу ик-
ки ҳолатда сукут сақлашдан
кўра гапирган маъқул, бошқа
пайтда эса индамаган афзал.

ИСОКРАТ

Яхши гапириш, оддий қилиб
айтганда, овоз чиқара туриб ях-
ши ўйлаш демақдир.

Э. РЕНАН

Шуни ёдда тутингки, сўзлаш
қобилияти ҳодисалар ичига ки-
ришнинг ягона ва бебаҳо воси-
тасидир.

Н. И. ПИРогов

Амалда қўлланилмадимми, ҳар қандай ваъз ҳам беҳуда ва қуруқ бўлади-қўяди.

ДЕМОСФЕН

Нутқ қудратли куч: у ишонтиради, ундайди, мажбур этади.

Р. ЭМЕРСОН

Нотиқликдан мақсад одамларни инонтиришдир.

Ф. ЧЕСТЕРФИЛД

Чинакам одоблилик ахлоқ илмига ҳожат сезмаганидек, чинакам нотиқлик ҳам нотиқлик илмига зарурат сезмайди.

Б. ПАСКАЛЬ

Нотиқнинг асосий санъати ўша санъатини кўзга ташлатмаслигидадир.

КВИНТИЛИАН

Оддий буюмларни — содда, катталарини — улуғвор, ўрта-миёналарини эса ўзига яраша ифодалай олган кишигина ҳақиқий нотиқдир.

ЦИЦЕРОН

Нотиқнинг энг улуг фазилатларидан бири зарур нарсани айтишидагина эмас, балки нозарур нарсани айтмаслигида ҳамдир.

ЦИЦЕРОН

Агар нотиқ гапирмоқчи бўлган нарсасини мукамал билмаса, нотиқлиги уч пул.

ЦИЦЕРОН

Ўзгича предметни билишдан келиб чиқмоғи ва ривожланмоғи лозим. Агар нотиқ уни қамраб ололмаган ва ўрганмаган бўлса,

ҳар қанча нотиқлиги беҳуда, болаларча зўрма-зўракиликдир.
ЦИЦЕРОН

Ҳақиқий нотиқлик айтилиши зарур бўлган жами нарсани, фақат ўшани айта билишдир.

Ф. ЛАРОШФУКО

Эҳтиёт бўлиб гапириш — нотиқликдан ҳам устун.

Ф. БЭЖОН

Маълумки, нотиқлик ҳар вақт ҳам фикрлаш билан уйғун келармайди.

С. МОЭМ

Одатда, гапира туриб чекинишдан чўчийдилар, менимча эса, усталик билан чекинувчилар бамисоли қўли дароз одамларга ўхшайди, уларнинг қамрови кенг бўлади.

Ш. МОНТЕСКЬЕ

Иборалар — фикрлар устига кийдирилган ўзига хос либосга ўхшайди.

И. ЭНГЕЛЬ

Тил ҳаммага, донолик эса камдан-кам одамга насиб этади.

КАТТА КАТОН

Мужмал гапириш ҳар кимнинг қўлидан келади, равшан гапириш эса айрим кишиларга хос.

Г. ГАЛИЛЕЙ

Нутқларида терапик етишмаган нотиқлар бу нуқсонларини эзмалик билан тўлдирдилар.

Ш. МОНТЕСКЬЕ

Қисқа нутқ ҳамини сермаъно

ва кучли таъсир кўрсатиш хис-латига эга бўлади.

М. ГОРЬКИЙ

Нутқнинг кучи оз сўз билан кўп маънони англата олишда.

ПЛУТАРХ

Нутқ санъатида кўп гапиришдан кўра, лўнда гапириш қийин.

И. ВИНКЕЛЬМАН

Буюк ақл эгаларига оз сўзда кўп маъно бериш хос бўлгани сингари, ақли калталар, аксинча, кўп гапириб, тайинли бир нарса айтолмайдилар.

Ф. ЛАРОШФУКО

Маъқул гапирсанг, ҳеч қачон кўп гапирмайсан.

Ж. РЕНЬЯР

Кўнглингдаги ниятингнигина айтсанг, ҳеч вақт эзма бўлмайсан.

Э. ДЕЛАКРУА

Яхши гап қисқа бўлса, нур устига аъло нур.

В. ГРАСИАН

Оз сўз ҳам ўтрукдур — захри Мухликдур агарчи миқдори ўк-сукдур.

А. НАВОИЙ

Нотиқлик — жавоҳирнинг ўзгинаси, салмогига қараб нур таратади. Асл донолик мухтасарликдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Сўздаги аниқлик фақат услуб талаби, яхши дид талабигина бўлиб қолмай, балки энг аввало

маъно талабидир: қаердаки ланж гап бўлса, у ерда фикр ҳам сиёз бўлади.

К. А. ФЕДИН

Гап кам жойда унинг салмоги кўп.

В. ШЕКСПИР

Қисқалик тилни кучайтиради. Қуёш ёғдусига монанд иборалар борки, улар қанчалик қуюқлашса, шунчалик баттар-роқ ўртайди.

Р. САУТИ

Қисқа, ифодали ибора бир англандими, хотирада муҳрланиб, шиорга айланади, узундан-узоқ мулоҳазаларда эса ҳеч қачон бундай бўлмайди.

Ф. ЭНГЕЛЬС

Фикрнинг чувалмаслиги, аксинча, унинг эркин парвози учун лўндалик керак.

ГОРАЦИЙ

Одамлар ортиқча сўзлар уюмида чалишадилар.

М. ГОРЬКИЙ

Қатта нутқлар — ўта зерикарли ва уларни ниҳоятда эътиборсиз тинглайдилар.

Ф. БЭЖОН

Агар узайиб кетса, энг яхши нутқ ҳам жонга тегади.

В. ПАСКАЛЬ

Ўткир фикр ортиқча изоҳ талаб қилмайди: ҳаммаси равшан бўлгач, ортиқча изоҳнинг нима ҳожати бор? Эзмалик калтабинлик белгиси. Маъносидан сўзи кўп ваъз ва хатларнинг

бари одамнинг калтабинлигини кўрсатади.

А. П. СУМАРКОВ

Одам қанчалик яхши сўзламасин, шуни унутмангки у керагидан ортиқ гапира бошласа, шировардида бемаъни гап айтади.

А. ДЮМА (отаси)

Оз сўз билан ўрнида келтирилган бир нечтагина мисол фикрни нурлантириб юборади, салмоғи ва қадрини оширади, аммо мисоллар ва тафсилотлар кўпайиб кетса, у ҳар доим нутқни бўшаширади.

Л. ВОВЕНАРГ

Узун кўйлак юрганда қийнаганидек, узун путқ ҳам ишни илгари силжитмайди.

Ш. ТАЛЕЙРОН

Қисқалик аниқлик билан уйғунлашсагина ёқимли.

ДИОНИСИЙ

Ноаниқлик эзмалиқдан келиб чиққанидек, баъзан ўта қисқалик ҳам ноаниқликни юзага келтириши мумкин.

Ж. ДАЛАМБЕР

Яхши сўзла, аммо маҳмадона бўлма, эзмалик калтабинликдир.

ҚОБУС

Мақтаниб гапириш — заифликнинг биринчи аломати, кимки зўр ишларга лаёқатли экан, у тилини тийган бўлади.

ЦИЦЕРОН

Сафсатабозлик ва вайсақликдан ҳазар қил. Ўйла, эзгулик ва адолат тантанаси йўлида

қўлингдан келган барча ишни қил.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Умумий гаплар ҳақиқатнинг чўлтўқ жойларидир.

А. ДЕКУРСЕЛЬ

Нутқ ёқимли, мазмундор бўлмоғи лозим, лекин бу ёқимлилик ўз навбатида ҳақиқатдан келиб чиқмоғи зарур.

В. ПАСКАЛЬ

Зўрма-зўраки сўз қидириш кўпинча буткул нутқни бузади, Энг яхши сўзлар ўз-ўзидан қуйилиб келадиган сўзлардир; уларни ҳақиқатнинг ўзи айтиб тургандай.

КВИНТИЛИАН

Шамчироқ йўлингни ёритолмаса, зўрға линиллаб турса ҳамки ўчирма; ҳали ўзинг янги сўз кашф этмабсанми, тилдаги эски иборалардан воз кечма.

Г. ИБСЕН

Биз ҳар бир киши бизни тушуниши учун эмас, балки ҳар қандай шароитда ҳам сўзсиз тушунарли бўлишимиз учун тиришмоғимиз лозим.

ВЕРГИЛИЙ

Жимжимадор гапиришдан сақлан. Тил оддий ва гўзал бўлсин.

А. П. ЧЕХОВ

Қуруқ назарий нутқлар порлаб турадиган, аммо ҳарорат бермайдиган биллур қандилларга ўхшайди.

П. БУАСТ

Ҳаддан ташқари жимжи-

мадор услуб характерларни ҳам, фикрларни ҳам бўшаштиради.

АРАСТУ

Тилнинг гўзаллиги фақат унинг аниқлиги ва мазмундорлигидадир.

Д. И. ПИСАРЕВ

Оддийгина қилиб, аниқ айтиш мумкин бўлмаган фикр йўқ.

А. И. ГЕРЦЕН

Равшанлик — тилнинг асосий фазилати.

АРАСТУ

Тўппа-тўғри, хотиржам айтилган сўз — энг тўғри сўз.

В. ШЕКСПИР

Сўз қанчалик оддий бўлгани сари шунчалик аниқ бўлади, қанчалик ўрнида ишлатилган сари жумлани шу қадар кучли ва ишончли қилади.

М. ГОРЬКИЙ

Чинакам донишмандликнинг бари оддий ва тушунарлидир.

М. ГОРЬКИЙ

Тилнинг асосий безаги — равшанлик.

СТЕНДАЛЬ

Чинакам нотиклик сўзда эмас, моҳиятда.

Ш. СЕНТ-БЕВ

Сўзлар эмас, гоёларгина жамият устидан мустақкам ҳукмга эга бўлади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Чиройли гапириш одамга кучли, аммо бир зумгина таъсир этади. Тез ҳаяжонга берилади-

ган кишилар яна тезда ҳовурларидан ҳам тушадилар. Шавқсиз, лекин зўр эътиқод эса бундай кўтаринкилик туғдирмайди. Аммо у одамни ўзига тортса, қалбига кириб боради ва унинг таъсири ҳеч қачон ўчмайди.

Ж. Ж. РУССО

Яхши фикр тиниқ услубни талаб қилади. Услуб — бу либос; фикр либос тагидаги баданга ўхшайди.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Сўз — фикр ифодаси ва шунинг учун ҳам у ифодаланаётган фикрга мутаносиб бўлмоғи лозим.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Сўз фикрни ифода этади; фикр равшан бўлмаса — сўз ҳам мужмал.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Фикр равшанлиги ва ифода аниқлиги одатда бирга келади.

Т. МАКОЛЕЙ

Нимани гапириш ҳар доим муҳим бўлавермайди, қандай гапириш эса доимо муҳим.

М. ГОРЬКИЙ

Энг ажиб фикр ҳам агар ёмон ифодаланса, ўз қимматини йўқотади, агар такрорланаверса, одамни диққинафас қилади.

Ф. ВОЛЬТЕР

Фикр равшанлиги ифода равшанлигини таъминлайди.

Г. ФЛОБЕР

Ўткир сўз худди хатга тушгандай, болта билан ҳам чопилмайди.

Н. В. ГОГОЛЬ

Тил равшанлиги — тафаккур равшанлигининг натижаси, равшан фикр эса муқаррар равшан шаклни тақозо этади.

В. ЛИБКНЕХТ

Нимани аниқ тасаввур этолмасанг, уни шу қадар чалкаш гапирасан: ноаниқ ва чалкаш ифода фақат чалкаш фикрнинг белгиси.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Қачонки, фикрда парвоз эта билмасалар, дабдабали услубга ўтадилар.

И. ВУАСТ

Нимадир гайриоддий нарсани айтишига тиришганларида ундан камдан-кам бамаънироқ бир гап чиқади.

Л. ВОВЕНАРГ

Оддийгина гапираётган нотикқа тақлид этиш аввалига жуда осондай туюлади, ҳолбуки тажриба шуни кўрсатадики, аслида бундан қийинроқ нарса йўқ.

ЦИЦЕРОН

Мияларида жуда кўп фикрлари бору аммо гапга чечан бўлмаганликлари туфайли сўзлай олмасликларини таъкидлаганлар ҳали ўзларини унча англаёлмаган кишилардир.

М. МОНТЕНЬ

Кишига фикр келса, у равшан гапиради, лекин у фикрни сингдириб олса, янада равшанроқ гапиради.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Гўр фикрларга тилингни хор этма ва уни зинҳор амалга оширма.

В. ШЕКСПИР

Фикрдаги қусур сўздаги хатоларни вужудга келтиради, сўздаги кемтиклар эса ишдаги хатоларни келтириб чиқаради.

Д. И. ПИСАРЕВ

Энг яхши тил — тийилган тил, энг яхши нутқ — пухта ўйланган нутқ.

Л. И. ТОЛСТОЙ

Сўз фикрни тўғри ифода этсагина яхши; сўз чарм қўлқоп кийилгандагидек эмас, балки баданнинг ўзидан ўсиб чиққан теридек бўлсагина, фикрни тўғри ифодалайди.

В. Д. УШИНСКИЙ

Тез гапиргандан кўра ўйлаб гапириш афзал.

Т. МОР

Ўйламай гапириш — мўлжал олмай отиш билан барабар.

М. СЕРВАНТЕС

Агар сен бир гапиришдан аввал, икки бор ўйласанг, икки қарра яхши гапирасан.

Т. ПЭН

Кимки кўп фикрласа оз гапиради, чунки у оз сўзга кўп маъно сингдиришга ҳаракат қилади.

У. ИРВИНГ

Ушбу қондага ҳамиша амал қил: сўзларга — торлик, фикрларга эса кенглик керак.

Н. А. НЕКРАСОВ

Қалам — энг яхши муаллим, қаламдан чиққан нутқ ҳозиргина ўйланганидан кўра яхшироқдир.

ЦИЦЕРОН

Айтадиган гап бўлмаган чоғда
донмо ёмон гапирадилар.

Ф. ВОЛЬТЕР

Масаланинг моҳияти аввал
ўйлаб олинса, гап қўйилиб ке-
лаверади.

Жавоҳир сингари тўйиниб на-
фас олгувчи фикрларга сўзлар
бўйин эгиб келади.

М. Ю. ЛЕРМОНТОВ

Фикр қанча гўзал бўлса,
ибора ҳам шу қадар жараңдор.

Г. ФЛОБЕР

Нотиқлик — фикр наққош-
лиги.

Б. ПАСКАЛЬ

Чиройли гапиришдан кўра
ўринли гапириш яхшироқ.

Б. ГРАСИАН

Ишонч билан гапир, ана шун-
да сўз ҳам, тингловчиларни
маҳлиё этиш ҳам ўз-ўзидан кела
қолади.

И. ГЕТЕ

Гап сўзда эмас, оҳангда, қай-
си сўзнинг қандай талаффуз
этилишида.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Сўзловчининг гапириш оҳан-
ги, кўз қарашлари, бутун қиё-
фасида ҳам нотиқлик акс этади,
бу — сўз саралашдан кам нарса
эмас.

Ф. ЛАРОШФУКО

Гўзал иш — гўзал сўздан
аъло.

С. СМАЙЛС

Агар кўз бошқа нарсани
ифодалаб, тил бошқа нарсани

гапирса, кўшни кўрган одамлар
кўзга нишондилар.

Р. ЭМЕРСОН

Минбардан аранг дудуқланиб
гапиришингиз мумкин, лекин
сиз ҳаяжонга тушсангиз, агар
сиз кўтарган масала аҳамиятли
бўлса, агар сиз минбарда туриб
масала ҳал этаётган бўлсангиз,
омма сизга эргашади.

М. И. КАЛИНИН

Баландпарвоз иборалар билан
мақтаниш синфий қиёфасини
йўқотган майда буржуа зиёли-
ларига хосдир... Оммага ачиқ
ҳақиқатни содда ва тушунарли
қилиб тўнша-тўғри айтмоқ за-
рур.

В. И. ЛЕНИН

Айтилаётган ҳар бир сўз
замирида нотиқнинг руҳияти
ифодалансагина маъруза ни-
шонга тегади; ўша руҳиятни
уйғотган куч, ўша маънавий
ҳолат сезилиб туради.

Н. В. ШЕЛГУНОВ

Эҳтирослар далиллари ҳа-
миша ишончли бўладиган бир-
дан-бир нотиқлардир; уларнинг
санъати — бамисоли табиат-
нинг ўзи тамонидан яратилган-
дек ва бу санъат бемустанго
қонунларга асосланади. Шун-
нинг учун ҳам муғамбирликни
билмайдиган, аммо эҳтиросли
одам, гапга чечан, лекин ланж
нотиқдан кўра кўпроқ ўзига
тортиши мумкин.

Ф. ЛАРОШФУКО

Зеҳн тили, агар у юракдан
чиқса ўз нишонига тегади.

Ж. Ж. РУССО

Қалбдан чиққан сўз қалбга
йўл солади.

НИЗОМИЙ

Рухият кучи ва эҳтирос одамларни нотиққа айлантиради.

КВИНТИЛИАН

Яхши нотиқ бўламан деган одам дангалини айтади.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Самимий нутқ, май ва муҳаббат сингари, айни шундай самимият тугдиради.

М. МОНТЕНЬ

Маърузачининг одоби сўзига қараганда кўпроқ инонтиради.

ПУБЛИЛИЙ СИР

Бизнинг ҳаётимиз фикрларимизнинг ҳақиқий кўзгусидир.

М. МОНТЕНЬ

Иснодли ишларни қиладиганларнинг кўичилиги чиройли гаширадилар.

ДЕМОКРИТ

Виждонсиз нотиқлар ёмонни яхши деб тушунтиришга ҳаракат қиладилар.

АФЛОТУН

Сўздан ҳалол фойдаланиш керак.

Н. В. ГОГОЛЬ

Нотиқ одам софдил бўлмағи зарур. У ўз нотиқлигини сунистеъмом қилмаслиги керак.

П. РАМУС

Ўзига пишиқ одам тилёглама муносабат қилмайди, бирон-бир ноқулай вазият оқибатида келиб чиққан ҳолатда ҳам ҳатто тилидан отилиб кетаётганини ҳам айтмайди, мабодо гап бошласачи, унда тўғрисиини ва бор гаини айтади.

Н. А. ДОБРОЛЮБОВ

Одам тили билан ҳайвондан устун, аммо тилдан ножоиз фойдаланса ҳайвондан баттар.

САЪДИЙ

Ўзинг инкор этганини бошқаларга ташвиқ қилма.

М. ГОРЬКИЙ

Ўзгаларга бирон нарса дайиндан аввал, ўзингга айтиб кўр.

СЕНЕКА

Мияннга келганини гашираве-ришинг шарт эмас, бу — водонлик бўлур эди, лекин ниманики гаширсанг, бари дилингдаги фикрингга мос тушмоғи лозим, аке холда ашаддий ёлгончилик қилган бўласан.

М. МОНТЕНЬ

БАҲС, МУНОЗАРА ТЎҒРИСИДА

Тортишув — ажойиб нарса. Доно юнон, баҳс (кураш) жамики нарсаларнинг надарин, деб бежиз айтмаган.

Г. В. ПЛЕХАНОВ

Баҳс фикрларни англатишнинг фавқулудда қулай усулидир.

Ф. М. ДОСТОВЕВСКИЙ

Ошкора мунозаралар туфайли хатоларгина эмас, балки энг ёмон бемаъниликлар ҳам тезда бартараф этилади.

М. Е. САЛТИКОВ-ШЧЕДРИН

Ошкора баҳс... зарур ва мақбулдир...

В. И. ЛЕНИН

Мен, кишилар бир-бирлари билан баҳслашишларини ёқтираман, — демак, улар нима қилаётганларини биладилар, уларнинг ўз йўллари бор.

В. И. ЛЕНИН

...Ҳозирча кураш анархияга ва ажралиб кетишга олиб бормас экан, ҳозирча кураш барча ўртоқлар ва партия аъзолари келишиб олганларидек маълум доирада борётган экан, партия ичида турли курашлар муқаррар ва зарурдир.

В. И. ЛЕНИН

Бутун партия ходимлари оммасининг мустақил мулоҳазаларига кўпроқ ишонмоқ лозим...

В. И. ЛЕНИН

Муҳокама, баҳс ва фикрлар курашчиси ҳеч қандай ҳаракат, шу жумладан, ишчилар ҳаракати ҳам бўлиши мумкин эмас.

В. И. ЛЕНИН

Фақат беақл ёхуд кенг омманинг сиёсатда иштирок этишидан чўчийдиган одамларгагина ошкора ва эҳтиросли баҳслар ўринсиз ва ортиқча туюлади. Аслида эса худди шу қизғин баҳслар барча ишчиларнинг ўз ишчи сиёсатда ҳар томонлама ўйлаб кўришга жалб этилиши, одатланиши учун, ҳаракатнинг қатъий, аниқ, муайян синфий йўналишини ишлаб чиқиши учун ёрдам беради.

В. И. ЛЕНИН

Баҳсда катта ҳам, кичик ҳам, унвон ҳам, ном ҳам кетмайди: энг муҳими қаршилиқда ҳамма тенг бўлган бирдан-бир ҳақиқатдир.

Р. РОЛЛАН

Баҳсни нима ҳақда баҳс юритилаётган тушунча ёки предметнинг аниқ таърифидан бошлаш зарур.

М. ГОРЬКИЙ

...Билимсизлик далил бўлолмайди.

В. И. ЛЕНИН

Баҳс, ихтилофлар аслида нимадан иборатлигини, улар қанчалик чуқурлигини, бу ихтилофлар асосий масалалар юзасиданми ёки жузъий масалалар юзасиданми, улар биргаликда ишлашга халақит берадими, йўқми, шу жиҳатларни аниқлаган тақдирдагина фойдалидир...

В. И. ЛЕНИН

Одамлар баҳслашмоқлари, баҳслашганда ҳам сунъий баҳлашмай, том маънода, яъни «муштлашиш» гача бормасалар ҳам, ҳар қалай, жиддий, юз-хотир қилмайдиган даражада тортишишлари керак. Шундагина одамлар тўғарақларга қатнашадилар, шугулланадилар. Марксизм-ленинизм аини шундай йўл билангина яхши ўзлаштириб олинади.

М. И. КАЛИНИН

Агар қарама-қарши мулоҳазалар билдирилмаса, маъқул фикр қандай саралаб олинади?

ГЕРОДОТ

Яхши фикрлар ҳам энг яхшиларига жой бўшатиб бермоғи лозим.

В. ШЕКСПИР

Баҳс шахсий гаразга бориб тақалмаса, адоватга олиб келмаслиги керак.

Н. П. ОГАРЕВ

Шундай одамлар бўладими, улар ўз мухолифи билан баҳлашар эканлар, на унинг фикрларини, на ўша фикрларнинг ис-

боти учун келтираётган далилларини тушуниб етадилар. Бундайлар билан баҳлашув тиш оғригидан ҳам баттар.

Г. В. ПЛЕХАНОВ

Агар сиз, сиз билан чинакам баҳслашишлари ва сизни тўғри тушуниб етишларини истасангиз, ўзингиз ҳам мухолифингизга нисбатан ҳалол ва эътиборли бўлишингиз, унинг фикр ва далилларини у сизга қай маънода йўлласса, аини шу маънода қабул қилишингиз керак.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Фикрига қўшилмай, аини чоғда ўзини тушуниб турган одамнинг билангина баҳлашишинг мумкин.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Агар одамлар узоқ баҳлашсалар, демак, бу баҳс мавзуси уларнинг ўзларига унча равшан эмаслигини кўрсатади.

Ф. ВОЛЬТЕР

Баҳлашганингда сўзинг майин, далилнинг қатъий бўлишига интил.

Ж. ВИЛЬКИНС

Баҳлашинг, адашинг, янглишинг, лекин худо ҳаққи, ёмон бўлса ҳам ўз мулоҳазангиз бўлсин.

Г. ЛЕССИНГ

Одамлар қандай бўлсалар, баҳслари ҳам шундай бўлади.

К. МАРКС, Ф. ЭНГЕЛЬС

Ақл жанг қиладиган майдон одамлар ўладиган жанг майдонидан даҳшатлироқдир, шугорни текислаш мумкин, бу

майдонни эса текислаш муш-
кул.

О. БАЛЬЗАК

Фикрдаги келишмовчилик-
ларни кечириб кетиш қийин.

Р. ЭМЕРСОН

Кўнчилик эътироф этган
фикрлар устидан кулманг, бу
билан сиз одамларнинг қара-
шини ўзгартиролмайсиз, улар-
ни ҳақоратлаган бўласиз, холос.

Л. ВОВЕНАРГ

Жамоат фикри кескин ўзга-
ришларга тоқат қилолмайди.

О. БАЛЬЗАК

Жамият тан олинган ҳақи-
қатлар билан яшайди.

О. БАЛЬЗАК

Баҳслашаман деб юзларча
фуқарони йўлдан оздирган ким-
са, биргина кишини ҳақиқат
йўлига бошлаган одамдан юз
кара тубандир.

ОБАЯ ҚУНОНБОВ

Муҳокама юритиш санъати
масалага бирданига тўғри то-
мондан ёдашиш, асосий мо-
ҳиятни ойдинлаштириб берувчи
қатор умумий фикр силсиласи-
ни илган, бош гоини ушлаб
олиш ва уни қўлда маҳкам ту-
тиб туришдан иборатдир...

А. УАЙТХЭД

Баҳсда ҳам худди жангдаги-
дек, рақибингдан ўн беш минут
ортиқроқ чидасанг бўлгани.
Сабр-бардон ақлдан ҳам, гапта
чечанлик ва билмдан ҳам куч-
лироқ келади.

А. МОРУА

Кимки нуфузини рўқач қилиб
баслашса, у ақлдан қўра қўнроқ
хотирасига инониб иш кўради.

ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ

Ўзгалар нуфузсиз иш бит-
майдиган ҳолдагина цитаталар-
дан фойдаланиш мумкин.

А. ШОПЕНГАУЭР

Нулга қиёс одамлар бўлади:
олдиларида ҳамиша рақам тур-
маса улар ҳеч нарса.

О. БАЛЬЗАК

Баҳслашганда қайсарлик қи-
лиш ва ҳаддан ташқари қизи-
шиб кетиш — подонлик аломати.

М. МОНТЕНЬ

Аҳмоқ билан ҳалолога, сами-
мий баҳслашиш мумкин эмас.

М. МОНТЕНЬ

Сўзлаётган одамнинг гапини
бўлишдан ҳам ёмонроқ дағал-
лик йўқ.

Ж. ЛОКК

Ҳақиқатни билишни уста-
санг, гапини охиригача эшит.

ПУБЛИЛИЙ СИР

Иккала баҳслашаётган одам
ҳам қизишиб кетса, бу иккало-
вининг ҳам ноҳақлигини билди-
ради.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Янглиш йўлдаги одам ўзида
куч ва ҳақиқат етишмаганлиги
сабабли унинг ўрнини қизиқ-
қонликка беради.

И. ГЕТЕ

Ҳар қандай баҳсда аччиқлана
бошлаганимиз ҳамон биз ҳақи-
қат учун курашга нуқта қўйиб,

ўзимизни ҳимоя қила бошлай-
миз.

Т. КАРЛЕЙЛЬ

Баҳс — анча хатарли иш. Го-
ҳо у муносабатларнинг ёмонла-
шуви ва англашилмовчилик-
ларга олиб келади. Сиз баҳсда
голиб чиқишингиз, аммо айни
чоғда дўстингиздан айрилишинг-
из мумкин.

Ж. ЛЕББОК

Бир-бирларини англаб етма-
ганлари сабабли баҳслаша бош-
лайдилар ва баҳслашаверганла-
ри учун ҳам бир-бирларини ту-
шунмайдилар.

И. БУАСТ

Баҳслашаётган икки киши-
нинг қай бири ноҳақ бўлса,
кўпроқ қизишади.

Ч. ЛЭМ

Кимки ноҳақ бўлса, у бирин-
чи аччиқланади.

У. ПЕНН

Баҳсда гўё сен учқур тойсан,
Қизинмасанг, кўи йиқилмай-
сан.

И. ХИСРАВ

Ё ўзинг, ёки суҳбатдошинг
зарда қила бошлаганини фаҳм-
ладингми, ўша заҳоти ганин
тўхтат. Айтмаган сўзинг — тил-
ла билан баробар.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Мухолифинг қизиша бошла-
ганини сезганинг ҳамон бирор

ҳазил-мутойиба билан баҳсга
чек қўй.

Ф. ЧЕСТЕРФИЛЬД

Мухолифинг билан баҳслаша
туриб, ўз ожизлигингни англай
бошладингми, баҳсни тўхтат,
акс ҳолда, қанча кўп гапирга-
нинг сайин баттар бемаъни аҳ-
волга тушаверасан.

И. ГЕТЕ

Агар эътироз учун жиддий
далилингиз бўлмаса, яхшиси,
ҳеч нима гапирманг. Заиф мудо-
фаа рақиб кучига куч қўшади,
тайинсиз жавобдан кўра сукут
сақлаган маъқул.

К. КОЛТОН

Бетайин гапиргандан кўра га-
пирмаган афзал.

А. Ф. КОНИ

Бирор нарса хусусида қанча
кўп баҳслашсалар, шунча кўп
чувалашиб кетаверадилар: ҳа-
қиқат машъали силкитилган
сайин пасая боради.

П. БУАСТ

Терслик одати ақл хасталиги-
дир, у гоҳо юракка зиён етқа-
зади.

П. БОШЕН

Ғам-андуҳларингни нисанд
билмай кул — шунда уларнинг
доғи кетади. Рақибнинг устидан
ҳам кул — шунда унинг қазаби
сўнади. Ўз жаҳолатинг устидан
кул — шунда у ҳам маҳв бўлади.

Я. РАЙНИС

КИТОБ ВА МУТОЛАА ТУҒРИСИДА

Китоб гоят буюк кучдир.

В. И. ЛЕНИН

Китоб бахт ва қудратли истикбол йўлида одамзод яратган, эҳтимол энг мураккаб ва мўъжизалар ичидаги энг буюк мўъжизадир.

М. ГОРЬКИЙ

Одамзод яратган мўъжизаларнинг мўъжизаси китоб — коинот ҳаётига онд жами билимларни, жаҳон ақлий камолотининг бутун тарихини, ер курраси халқларининг тарихий меҳнати ва тажрибасини ўзида жам этади, — китоб инсоният маънавий кучларини янада ўстиришнинг энг қудратли қуролидир.

М. ГОРЬКИЙ

Китоб инсоният ижодиётининг чинакам ҳайратланарли ва эътиборга лойиқ белгисидир. Китобларда кечмиш замонларнинг ақл-идроки яшайди; хоки тупроқлари туш сингари аллақачонлар тўзгиб кетган, одамларнинг овози бурро ва аниқ янграб туради. Инсоният яратган, қайта-қайта ўйлаб кўрган

ва у эришган нарсаларнинг баари — худди сеҳрли сандиқдай китоблар саҳифасида сақланиб қолган.

Т. КАРЛЕЙЛЬ

Яхши китоб мева бериб, бошқа китобларнинг туғилишига олиб келади; унинг шон-шуҳрати асрлардан асрларга ўтиб, уни мутолаа қилиш китобхонлар ҳаётидаги бутун бир даврни ташкил этади.

А. ОЛКОТТ

Сўмлар тийинлардан йиғилганидек, оз-оздан ўқилиб илм таркиб тошади.

В. И. ДАЛЬ

Китоб ҳар қандай билимнинг жони ва юраги, ҳар қандай фаннинг ибтидосидир.

С. ЦВЕИГ

Маданиятли кишини тарбиялашда, айниқса икки кучнинг: санъат ва фаннинг аҳамияти катта. Бу иккала куч китобда жамланган.

М. ГОРЬКИЙ

Тараққиётнинг умумий кўламида ҳар бир халқнинг ўрни ўша халқ ўқиётган китобларнинг сони билан белгиланади.

Э. ЛАБУЛЕ

Гоят доно ишларимизнинг оқибати бўлмиш эзгу саховатларимизнинг асосий қисми учун биз китобдан бурчдормиз.

Р. ЭМЕРСОН

Китоб фикрлаш қобилияти-мизни ҳаракатга келтирувчи ихчамгина қуролдир; у ақлий таъбаллигимиз билан курашишимизда бизга кўмаклашувчи тафаккур қувватидир.

Э. ФАГЭ

Китоблар қалбни ёритади, инсонни юксакликка кўтареди ва кучига-куч қўшади, унда энг яхши орзу-истакларини уйғотади, ақлни чархлайди ва юракни юмшатади.

У. ТЕККЕРЕЙ

Ҳар қуни жаҳоннинг энг до-нишманд кишилари билан мулоқотда бўлишдан кўра қимматлироқ нима бор?

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ақлни пешламоқликда қадим даҳоларни ўқишдан кўра яхшироқ восита йўқ, улардан бирортасини ақалли ярим соатгина кўлингда тутсанг, — ўзингни ўша заҳотиёқ қайтадан тугил-гандек, руҳинг енгиллашгандек, ўзинг мусаффолашгандек, кўтаринкилик ва бардамликни ҳис этасан, — гўё тин-тиниқ булоқда чўмилиб чиққандек бўласан.

А. ШОПЕНГАУЭР

Кимки ажодлар яратган маънавий бойликларни билмас, демек у нафосатдан бебаҳра яшаган.

ГЕГЕЛЬ

Китоблар ақл фарзандлари-дир.

Ж. СВИФТ

Китоблар донишмандликни тарқатиш қуролидир.

Я. КОМЕНСКИЙ

Китоблар орзу-истак туғди-ради, уни ҳаётга чорлайди, кишини фикрлашга мажбур этади, муҳокамаларда мустақил бўлиш қобилиятини тарбиялай-ди.

С. Г. СТРУМИЛИН

Бундан печа минг йиллар ил-гариеёқ китоб инсониятнинг со-битқадам вакиллари қўлида ҳа-қиқат ва адолат учун олиб бор-ган курашларида энг асосий қу-роллارнинг бири бўлган ва айни шу қурол уларга беҳад куч-қуд-рат бахш этган.

Н. А. РУБАКИН

Эндилликда биз китобсиз на яшашимиз, на курашишимиз, на азият чекишимиз, на қувонишимиз ва енгизишимиз, на чуқур эътиқод қўйганимиз етук ва гўзал истиқбол томон ишонч билан боришимиз ҳам мумкин эмас.

К. Г. ПАУСТОВСКИЙ

Китоб — меҳнат қуроли. На-фақат шундай. У одамларни ўз-галарининг ҳаёти ва курашида иштирок этишга ундайди, улар-нинг изтироблари, уларнинг фикрлари, уларнинг орзу-инти-лишларини тушунишиб этишга ўргатади; у теварак борлиқдаги нарсаларни чоғиштириш, аниқ-лаш ва уларни қайта ўзгарти-риш имконини беради.

Н. К. КРУПСКАЯ

Китоб ҳам худди одам синга-ри ҳаёт ходисасидир, у ҳам жонли фактдир, у ҳам сўзлайди

ва у инсон томонидан бунёд этилган ва этилаётган бошқа ҳамма буюмларга қараганда ўзгачароқ «буюм»дир.

М. ГОРЬКИЙ

Китоблар хазинаси, умуман олганда, ҳаётнинг ўзига хос бадний кўзгусидир.

Н. А. РУБАКИН

Китоб энг олис ва зимистон умр йўлларида инсонга нур бағишлаб турувчи сеҳрли чироқдир.

А. УПИТ

Юзларча, мингларча, миллионларча қўлёзма ва китобларда ёзиб қолдирилган кишилик тафаккурини тарихнинг ҳар қандай зил кетишлари-ю, замонларнинг бесас бўшлиқлари ҳам йўқотишга қодир эмас.

К. Г. ПЛАСТОВСКИЙ

Адабиёт ўткинчилик қонуниятларидан холи. Фақат биргина адабиёт ўлимни тап олмайди.

М. Е. САЛТИКОВ-ШЧЕДРИН

Китоблар мангулик хусусиятига эга. Улар инсон фаолиятининг энг умрбоқий меваларидир.

С. СМАЙЛС

Китоблар қаршисида жамики нарсалар нурсиз бўлиб қолади.

А. П. ЧЕХОВ

Китоб — сеҳргар. Китоб дунёни қайта қурди. Унда одамзоднинг ақли мужассам, у кишилик тафаккурининг устунлиги. Китобсиз олам ваҳшийлар оламидир.

Н. А. МОРОЗОВ

Яхши китоб муаллифнинг одамзод учун атайган тортигидир.

Ж. АДДИСОН

Китоблар замон долгаларида сузувчи ва ўзининг қимматбаҳо юкини авлодлардан-авлодларга авайлаб элтувчи тафаккур кемаларидир.

Ф. БЭЖОН

Китоблар бир авлоднинг бошқа авлодга қолдирган маънавий васияти, нуруний кексанинг ҳаётга энди қадам қўя бошлаган ўсмирга панд-насихати, дам олишга отланган соқчининг навбатчилиikka турган соқчига берган буйругидир.

А. И. ГЕРЦЕН

Инсониятнинг бутун ҳаёти китобда изчил манзил тоиди: қабилалар, одамлар, давлатлар йўқ бўлиб кетди, китоблар эса қолаверди.

А. И. ГЕРЦЕН

Китоблар бизни яхши жамият сари етаклайди, бизни барча замонларнинг буюк алломалари билан таништиради.

С. СМАЙЛС

Китоблар бизни ўтмин асрлар маънавий ҳаётининг ворисларига айлантиради.

У. ЧЭИНИНГ

Биз китоб тўфайли инсониятнинг буюк мутаффакирлари билан мулоқотда бўлиб хузурланамиз ва бу алоқа воситасидан ҳар бирмиз ҳам фойдаланишимиз мумкин.

У. ЧЭИНИНГ

Саводи бор ҳар бир киши китоб ёрдамида ақл-заковат қошонасига кириш ҳуқуқи ва имкониятига эгадир.

С. СМАЙЛС

Инсоният илмининг барча соҳаларга онд катта қисми қоғозларда, баънариятнинг қоғоз хотираси бўлмиш китобларда яшайди. Шунинг учун ҳам одамзоднинг ягона умиди ва ўлмас хотираси фақат китоб тўйлаш ва кутубхона очинидадир.

А. ШОПЕНГАУЭР

Кутубхоналар инсоният барча маънавий бойликларининг дурдоналаридир.

Г. ЛЕБНИЦ

Қанча-қанча кунлар, қанча-қанча уйқусиз тунларнинг меҳнати, қанчалаб ақл қуввати, қанча-қанча умид ва ташвишлар, бардон билан фақат изланишга бахш этилган қанча-қанча умрлар мана шу майда босмахона ҳарфларига жо этилган, теварагимиздаги торгина жавонларга йиғилган.

А. СМИТ

Яхши кутубхона коншотнинг китобдаги инъикосидир.

Н. А. РУБАКИН

Яхши кутубхонада бўлишдан ҳам ортиқроқ завқ борми. Китобларга қараниннг ўзи бахт. Кўз ўнгиингизда илоҳий иззатларга лойиқ зиёфат, шу зиёфатда иштирок этиб, қадаҳингизни лиммо-лим тўлдириб олишингиз мумкинлигини тасаввур этасиз.

Ч. ЛЕМБ

Оммавий кутубхона фикрларнинг истаган киши таклиф этилган очилдастурхонидир.

А. И. ГЕРЦЕН

Ўзингизни донолар даврасида ортиқча меҳмон деб ҳисобланманг. Ўзингизга яраша жойингизни олинг. Ана шундагина барча замон ва халқларнинг шеърлари, олимлари, санъаткорлари, тарихчилари яратган жавоҳирлар билан юзма-юз келиб, сиз ўз иқтидорингизни ҳаққоний баҳолайсиз ва кўз ўнгиингизда янги, бемиқёс, номаълум уфқлар юз очади.

В. Я. КАНЕЛЬ

Китоб йиғиш дорилфунуннинг ўзгинаси.

Т. КАРЛЕЙЛЬ

Китобда биргина ўтмиш акс этмаган, у шундай бир ҳужжатки, у туфайли ҳозирги кун мулкига, азиятлар, гоҳо тер ва қон билан топилган ҳақиқат ва интилишлар кўламига кириб борамиз, китоб келажак дастуриламалдир.

А. И. ГЕРЦЕН

Китоб социалистик маданиятнинг энг асосий ва энг қудратли қуролидир.

М. ГОРЬКИЙ

Китобсиз инсон ҳаёти бўм-бўш. Китоб дўстимизгина эмас, балки доимий, умрбод ҳамроҳимиз ҳамдир.

Д. БЕДНИЙ

Китобни билмоқ керак. Уни севмоқ ва унга инонмоқ керак. Ўзингда китоб билан ишлаш билмиш уқуви ва амалий кўникма-

сини орттиришга эришмоғинг керак.

Н. А. РУБАКИН

Маданиятни юксалтириш учун маданият тарихига, инсониятнинг бутун маданий меросига мурожаат этмоқ, рус адабиётини, айниқса, бадий адабиётни билмоқ зарур.

М. И. КАЛИНИН

Одамдаги изчил ва онгли эътиқод ё жамият таъсирида, ёки адабиёт кўмагидагина ривожланиши мумкин.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Ўқиш — энг яхши таълим. Буюк алломанинг фикрига эрганиш энг мароқли илмдир.

А. С. ПУШКИН

Серқирра билимнинг гоят зўр урули ўқиш эканини унутма.

А. И. ГЕРЦЕН

Одам буюк бадийят асари билан танишиб чиққан чоғидагидек қалбга шуур бахш этувчи мусаффо туйғу бўлмаса керак.

М. Е. САЛТИКОВ-ШЧЕДРИН

Мутолаасиз ҳақиқий билим йўқ, усиз на дид, на сўз, на кенг кўламли тушунча ҳам йўқ ва бўлиши ҳам мумкин эмас. Гёте ва Шекспир бутун бир университетга тенг. Ўқиш давомида инсон асрларни бошдан кечиради.

А. И. ГЕРЦЕН

Мутолаа тафаккурни чуқурлаштиради, ақлни изланиш ва ҳодисаларни таҳлил қилишга ундайди.

М. И. КАЛИНИН

Гар эътибор ила китоблардан допишликни изласанг, қалбингга кўп малҳам тонасан.

НЕСТОР СОЛНОМАЧИ

Яхши, мароқли китоб кўп билим беради, кўп яхши фикрларни уйғотади.

Н. К. КРУПСКАЯ

Барча яхши китобларнинг айниқса битта ўхшашлиги борки, улар сўзсиз китобхонларда кишилар учун нима адолатли, гўзал ва фойдали экани ҳақида бош қотириш истагини уйғотади.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Барча яхши китоблар бир жиҳати билан ўхшаш бўлади — ўқиб тугатаётганингиз сари рўй бераётган воқеалар: яхшилик ёки ёмонликми, ҳаяжон, гамгинлик ва афсус-надоматларми, одамлар ва жойларми, ҳатто обҳаво қандайлигигача, шуларнинг бари худди сизда юз бергандек туюлаверади ва булар бир умрга кўнглингизга ўрнашиб қолади.

Э. ХЕМИНГУЭЙ

Яхши китобни ўқиш билан одам ўзини янада кучли, билимли, номусли сезади.

Я. СУДРАВКАЛИ

Ўз вақтида ўқилган китоб — ноёб ютуқ. Ҳаётингизда энг яқин дўстингиз ва устозингиздан ҳам кўрмаган яхшиликни ундан кўришингиз мумкин.

П. А. ПАВЛЕНКО

Гоҳо одам китобни ўқиб тугатганда мутлақо бошқача бўлиб, ўзгариб қолади. Энг мағрур донолару ўта назокатли сиймо-

лар ҳам, энг содда ва энг валий одамлар ҳам бу жозиба қарши-сида бўйин эгадилар.

В. ГЮГО

Бирор яхши китобни ўқиб ўз ҳаётларида мутлақо янги саҳифа очган кишилар озмунчами!

Г. ТОРО

Ўсмир идрокида теран из қолдиргувчи китоб одатда кўпинча инсон ҳаётида бутун бир даврни ташиқил этади.

С. СМАЙЛС

Юракка теккан биринчи китоб — бамисоли биринчи муҳаббат. У келгусида инсоннинг бутун туйғулар оламиини беихтиёр ўзида жам этадиган жилвагар кўзгудир.

О. Д. ФОРШ

Ўзимдаги барча яхши хислатлар учун китобдан миннатдорман.

М. ГОРЬКИЙ

Мен иштиёқ ва ҳайрат билан жуда кўп ўқидим, аммо китоблар мени воқеликдан чалғитмади, унга тобора қизиқишимни кучайтирди, кузатувчанлик, муқояса қобилиятимни ўстирди, ҳаёт илмига чанқоқлигимни алангалатди.

М. ГОРЬКИЙ

Қанчалик кўн ўқиганим сари китоблар мени шу қадар ҳаётга яқинлаштирди, турмуш менга яна ҳам мунаввар, маънолироқ туюла борди.

М. ГОРЬКИЙ

Билим манбаи — китобни севинг, фақат билимгина нажот-

бахшидир, фақат угина сизни инсонни сидқидилдан севадиган, унинг меҳнатини эъзозлайдиган ва шу муттасил улугвор меҳнат самараларидан астойдил завқланадиган маънавий бақувват, номусли, ақлли одам қилиб етиштиради.

М. ГОРЬКИЙ

Китобни севинг, у турмушини-гизни енгиллаштиради, хилма-хил чувалган фикр, туйғу, воқеалар қуюнини англашда дўстона кўмаклашади, у сизни одамларни ва ўзингизни хурмат қилишга ўргатади, у дунёга, одамларга меҳр туйғусини бахш этган ҳолда ақлингиз ва қалбингизга қанот бағишлайди.

М. ГОРЬКИЙ

Китобхон истайдими-йўқми, юксак бадий асар уни дамларга баҳо беришгагина эмас, балки ўша баҳо бериш йўли ҳақида, ҳаётнинг асосий масалалари, унинг мақсади, маъноси, ундаги адолат, ноҳақлик ва ҳоказолар ҳақида мулоҳаза юритишга мажбур этади.

Н. А. РУБАКИН

Ким китобни сева, у ҳеч қачон содиқ дўсти, халоскор маслаҳатгўйи, қувноқ биродари, ҳақиқий юнатувчиси йўқлигини сезмайди. Ўқиш, ўрганиш, фикр юритиш билан одам ўзини беихтиёр овутади ва бўш вақтини ҳамиша, ҳатто тақдирнинг барча кутилмаган синовларида ҳам кўнгилли ўтказди.

И. БАРРОУ

Китоб — кўнчилиқнинг тажрибаси. Кимки ўнлаб мухтасар китобларни ўқибдим, у ўн йил-

лаб буюклар умри билан яшади, деяверинг.

П. А. ПАВЛЕНКО

Китоб инсонни коинот эгасига айлантиради.

П. А. ПАВЛЕНКО

Китоб инсонга қанот бағишлайди.

Ф. В. ГЛАДКОВ

Китоб инсон кўз ўнгида номаълум фалакларни очади.

Ж. ГЕРШЕЛЬ

Китоб инсон қалбини ёритади ва ҳаётда мустақкам туришига ёрдамлашади. У инсонга табиатнинг сир ва қонуниятларини очиб беради, она-Ёрнинг ҳақиқий эгаси бўлиш, уни тубдан ўзгартириб, янги коммунистик жамият барно этиш йўлида бу қонунларни эгаллашда кўмаклашади. Энг яхши, энг кадрли, энг доно ва нафосатли нарсаларнинг бари китобда жамулжам.

Ф. В. ГЛАДКОВ

Китоб воситасида одамлар тарихнинг турли даврларида яшаб ўтган энг муҳтарам оқиллар билан мулоқотда бўладилар, инсон китоб туфайли ўтган асрларда юз берган буюк воқеаларнинг иштирокчисига айланади.

Ж. ГЕРШЕЛЬ

Токи китоблар бор экан, ҳеч қачон ўтмиш эскирмайди.

Э. БУЛЬВЕР-ЛИТГАН

Агар буг ва темир йўл масофаларнинг узоқлигини йўқотган бўлса, китоб нашри замон ҳадларига барҳам берди: китоб

шарофати билан биз ҳаммамиз — замондошмиз. Мен Гомер ва Цицерон билан суҳбат қурсам, келажакнинг Гомер ва Цицеронлари эса биз билан гаулашадилар.

А. ЛАМАРТИН

Ўзга аср адиблари билан ҳамсуҳбат бўлиш — бамисоли саёхат қилишдай гап.

Р. ДЕКАРТ

Бирор зўр бадий образ кўпинча дилимизга ҳаётда кўп йиллар давомида орттирганмиздан кўра кўпроқ қўр солади...

В. ГАРШИН

Педагогик эътиқодимнинг асосларидан бири китобнинг тарбиявий кучига чексиз ишонишимда. Мактаб, энг аввало, китоб демакдир. Тарбия — энг аввало яхши сўз, китоб, жонли инсоний муносабатлардан иборат. Китоб — қудратли қурол. Доно, кўтаринки руҳ билан ёзилган китоб кўпинча инсон тақдирини ҳал этади.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Халқни маърифатли қилиш — уни ахлоқий юксалтиришдир; уни саводхон қилиш маданият камолотга етказиш демакдир. Кунда ўқиладиган яхши китоблар таъсирида ҳар қандай дағаллик ҳам ўтда куйгандек куйиб боради.

В. ГЮГО

Китоб алоқа, меҳнат, курашнинг қудратли қуролидир. У одамни инсоният ҳаёти ва кураши тажрибаси билан қуролантиради, фикр уфқларини кенгайтиради, унга табиат кучларини

ни ўз мақсадлари йўлида хизмат қилдиришга кўмаклашувчи билимларни беради.

Н. К. КРУПСКАЯ

Яхши китобларни ўқиш ўтмиш замонларнинг энг доно кишилари билан ҳамсухбат бўлиш демакдир, шуниси ҳам борки, бу суҳбатда бизга улар ўзларининг энг яхши фикрларини баён этадилар.

Р. ДЕКАРТ

Ўқиш — тафаккур ва ақлий камолот манбаларидан бири.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Китобни қадрламоқ керак, бу тафаккур қасрига иззат-эҳтиром билан қадам қўймоқ лозим.

А. И. ГЕРЦЕН

Ақлни чархлаш учун ўқиш — бадантарбиядек гап.

Ж. АДДИСОН

Китоб билан муомала одамлар билан муомалага тайёрлайди. Иккиси ҳам бирдай зарур.

Н. М. КАРАМЗИН

Табиат ва инсоният ҳақидаги тушунчаларимиз уфқини ҳеч нима буюк алломалар билан яқиндан тапишганимиздек кенгайтирмайди.

Д. И. ПИСАРЕВ

Яхши китоб — доно одам билан суҳбат қуришнинг айни ўзгинаси. Китобхон ундан билим ва воқеликни умумлаштириш, ҳаётни англаш ҳислатини олади.

А. Н. ТОЛСТОЙ

Яхши ёзилган тарихий ро-

манлар тарих тўғрисидаги энг яхши дарсликлар билан тенг.

О. БАЛЬЗАК

Китобларда ўзига хос жозиба бор, китоблар бизга ҳузур бағишлайди: улар биз билан суҳбатлашади, бизга олижаноб маслаҳатлар беради, бизнинг жонли дўстларимизга айланади.

Ф. ПЕТРАРКА

Илмий адабиёт кишиларни жаҳолатдан, нафис адабиёт эса дағаллик ва разилликдан халос этади.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Яхши ёзадиган муаллифларни ўқиш билан яхши сўзлашга ўргатадилар.

Ф. ВОЛЬТЕР

Ўрганинг, ўқинг, фикр қилинг ва ҳаммасидан ўзингизга нафли жиҳатларини танлаб олинг.

Н. И. ПИРОГОВ

Китоб ўқимайдиган саводли одам нимага ҳам арзирди? Бундай одам яна такрор саводсизликка маҳкумдир.

А. В. ЛУНАЧАРСКИЙ

Ўқинг ва ўрганинг. Жиддий китобларни ўқинг. Қолганини ҳаётнинг ўзи беради.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Китобсиз одам ақлий жиҳатдан ўта қашшоқ одамдир, ўзингизни бундай аҳволга туширманг.

Ж. РЕСКИН

Китобсиз уй — жонсиз танадай гап.

ЦИЦЕРОН

Қайси оиладаки китоб ўқил-
маса — у маънан тўлақонли
оила бўлолмайди.

П. А. ПАВЛЕНКО

Ахлоқан маданиятли киши-
лар, онгли меҳнаткашлар кит-
тобга чуқур ҳурмат билан қара-
ладиган оилада ўсиб вояга ета-
дилар.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Маънавий қашшоқлик сабаб-
ларидан бири — ақл ва қалбни
ром этадиган атроф-олам ҳақи-
да ва ўзи ҳақида мулоҳаза уй-
ғота оладиган чинакам савод-
хонликнинг йўқлигидадир.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Одамлар китоб ўқишдан тўх-
тасалар, фикрлашдан ҳам тўх-
тайдилар.

Д. ДИДРО

Яхши китоб ҳаётнинг беқиёс
ганж-ҳазиналаридан биридир.

С. СМАЙЛС

Яхши китоб — нақ байрам-
нинг ўзи.

М. ГОРЬКИЙ

Ҳар бир одам имкони борича
ўзини яхши китоблар билан
қуршаб олишга интилсин.

У. ЧЭННИНГ

Қулай вақт келдими, китоб
варақла. Ўз ҳаётинг мобайнида
иложи борича турли китобларни
кўпроқ кўришга ва ўқишга ҳа-
ракат қил.

Н. А. РУБАКИН

Яхши китоб кўтариб олган
одам ҳеч қачон ёлғиз эмас.

К. ГОЛЬДОНИ

Қаердаки китоб бор экан, у
ерда одам ўзи билан ўзи узлатда
ўз кўлами доирасида қолиб кет-
майди, у ўтмиш ва бугунги кун-
нинг барча оламшумул ютуқла-
рига, бугун инсониятнинг фикр
ва туйғуларига ошно бўлади.

С. ЦВЕИГ

Китоб — ёлғизликда дўст.
Ўқиш билан одам ўзлигини ан-
лайди.

Ж. ДЮАМЕЛЬ

Биринчи бор яхши китоб ўқи-
ганда ўзимизни гўё яхши дўст
орттиргандек сезамиз. Ўша
ўқилган китобни яна такрор
ўқиш эса эски дўст билан яна
қайта учрашгандай гап.

Ф. ВОЛЬТЕР

Китоблар жонсиз, ammo содиқ
дўстлардир.

В. ГЮГО

Китоблар бизни ҳайратга со-
лади, бизга сўзлаб беради, бизга
маслаҳатгўй ва қандайдир жон-
ли, мукамал бир уйғунлик би-
лан бизга боғланиб кетган.

Ф. ПЕТРАРКА

Китоблар гоят зўр дўстлари-
миздир. Уларга ҳаётнинг ҳамма
қийин дақиқаларида ҳам ишоп-
са бўлади. Улар ҳеч вақт хиёнат
қилмайди.

А. ДОДЭ

Китоб энг сабр-қаноатли, бар-
дошли, қувноқ биродаримиздир.
У ҳар қандай мусибатли ёки
бахтсизлик дамларда ҳам биз-
дан юз ўгирмайди.

С. СМАЙЛС

Одамга ўқишга меҳр-муҳаб-
бат ва ундан қониқиш восита-

сини беринг, сиз деярли уни бахтиёр қилган бўласиз, айниқса, унинг қўлига анчайин фойдали китоблар тушса шундай бўлади.

Ж. ГЕРШЕЛЬ

Китоб ўқишдан кўра арзон кўнгилихушлик ва айни пайтда узоқ давом этувчи ором бўлмаса керак.

М. МОНТЕГЮ

Мутолаага берилиш — турмушда содир бўлиб турадиган зерикиш соатларини чексиз хузур-ҳаловат сатларига айлантиришдир.

Ш. МОНТЕСКЬЕ

Подонлар даврасида ўтиргандан кўра китобдан таскин топган афзал.

П. БУАСТ

Атрофимда ўзларининг бўш вақтларини қандай ўтказишни билмай, энг бемаъни иш ва ўйин-кулгиларни ўйлаб топаётган кишиларни кўрар эканман, қўлимга китоб оламан-да, ўз ўзимга: ёлғиз шунинг ўзи бир умр кифоя-ку, дейман.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Мен учун китоб ҳаминша сўзга чечан ва босиқ маслаҳатгўй, юшатувчи эди ва мен унинг қарамларини бир йўла сиқариб қўйишни истамасдим, уларни муҳимроқ дамлар учун сақладим.

Ж. САНД

Мутолаа ҳаётдаги кўнгилисизликларга қарши курашда мен учун энг яхши восита эди, ўқиш онларимда ёзилиб кетмаган қайгу-аламим бўлмаган.

Ш. МОНТЕСКЬЕ

Ғаламис ва бемаъни фикрлардан қутулмоқ учун ўқишга тутинишимнинг ўзи кифоя, у диққат-эътиборимни осонгина забт этиб, ёмон фикрларни нари ҳайдайди.

Ш. МОНТЕСКЬЕ

Китоблар менга бутун ҳаёт йўлимда ҳамроҳлик қилдилар ва мен ҳар вақт ва ҳамма ерда улар билан бирга нафас олдим. Улар кексалик йилларимдан узлатда танҳо яшайдиган онларимда менга тасалли бўладилар. Улар мени жонга тегиб кетадиган бекорчилик юкидан халос этадилар ва ҳар дам менга бемаъни улфатлардан қутулиш имконини берадилар. Агар тан оғриқлари бошқа жами нарсаларни ўзига бўйин эгдирадиган даражада кучайиб кетмаса, китоблар ўша оғриқ хуружларини ҳам юшатадилар.

М. МОНТЕНЬ

Китобга муҳаббат ҳақиқатан мақтовга лойиқ. Китоб «жиндилари» устидан куладилар, сирасини айтганда, эҳтимол бунга уларнинг ўзи айбдордир: чунки бари ошиқларнинг кўргилиги шу. Лекин аслида уларга ҳавас билан қарамоқ керак...

А. ФРАНС

Китоблар кексаликда энг яхши дўст, айни пайтда ёшлиқнинг энг азиз раҳнамосидир.

С. СМАЙЛС

Ёшлигингиз кетган, бетакрор умрингизда жами нарсага етишганингизга инонганингиз ҳамон дўст излаб қоласиз. Билсангиз, бу дўстни топиш осон

эмас. Сўнги кунларини яшаётган одам аксарият ҳолларда бировга малол келади ва инжиқ бўлиб қолади. Ҳатто уни ҳурмат қилсалар ҳам, бу унинг ўтмишига қаратилган ҳурмат бўлади. Фақат ўзингизгина сўнги кунларгача ардоқлаб севасиз. Сиз учун бутун умр садоқатли ягона дўст китоб бўлиб қолади.

К. А. ФЕДИН

Китоблар бизнинг энг сўнги дўстларимиздир, улар бизни алдамайди, ҳамиша ёнимизда туради ва қартайганимизда ҳам маломат қилмайди.

Э. ФАГЭ

КИТОБ ТАНЛАШ ТўҒРИСИДА

Китоб замонамиз ҳаётидир. Китобга ҳамма — кекса ва ёш ҳам, ишбилармон ва бекорчи ҳам, болалар ҳам зарурат сезади. Бутун гап уларга қандай китобларни танлаб беришдадир ва энг аввало шунини таъкидлайликки, улар учун бемаъни китобларни ўқиш умуман ўқимасликдан кўра зарарлироқдир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ўзингиз ва бошқалар учун китоб танлаш илмгина эмас, санъат ҳамдир.

Н. А. РУБАКИН

Ҳозирги замон кишиси ҳимоласимон кутубхоналар қарши-сида қум барханларни қаъридан олтин заррасини излаётган маъдан қидирувчининг ҳолатидадир.

С. И. ВАВИЛОВ

Бобокалонларимиз китоб топишга қийналар эдилар: ҳозирги давримизда эса биз китоб

танлашга қийналамиз. Мутолаада жуда зийрак бўлмоқ лозим.

Ж. ЛЕББОК

Бир вақтлар китобларнинг тахчиллиги илмнинг ўсишига зиён етказган эди. Ҳозир эса китобнинг кўплиги одамни эсанкиратиб, шахсий мулоҳаза юри-тишинга ҳалал беради.

К. ВЕБЕР

Фактлар ва ёзилаётган асарлар шу қадар кўпайиб кетдики, яқин келгусида ҳамма нарса танлаб олинган фикрлару лугатларга бориб тақалиши турган гап.

Ф. ВОЛЬТЕР

Ҳар бир соҳа юзасидан ёзилган мукамал асарлар жуда оз, бошқаларида эса мана шу оз асарларда бирмунча тўла ва тиниқ ёритилган нарсалар такрорланиб, суюлтирилиб бузилади. Фақат ўша мукамал асарларнинггина ўқимоқ зарур, бошқаларини ўқиш вақтни беҳуда сарфлашдир.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Ҳақиқий билим орттирмоқ учун одам яхши китобларни, яъни бамаъни, ақлли кишилар ва чинакам донишмандлар ёзган китобларни танламоғи лозим.

У. ЧЭННИНГ

Фақат яхши китобларгина ўқиш, маъносини идрок этишга арзигулик: мияни дуч келган китоблар билан озиқлантириш уни ўз парвозидан маҳрум этиш, ҳатто нобуд қилиш, демакдир.

Ф. ПЕТРАРКА

Модомики ҳаёт жуда қисқа,

бўш вақт эса жуда оз экан, биз уни саёз китобларни ўқишга исроф қилмаслигимиз керак.

Ж. РЕСКИН

Биз муттасил алифбени такрорлайвермаслигимиз, бир умр таппа-тахт синфларда ўтиравермаслигимиз, балки адабиётларда мавжуд жами яхши нарсаларни ўқимоғимиз зарур.

Г. ТОРО

Хар қандай ишда ҳам кўп ёмондан оз бўлса-да, яхши дуруст. Китобларда ҳам шундай.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Китобларнинг сони эмас, уларнинг яхшиси фойда келтиради.

СЕНЕКА

Хамма нарсани ўқийвериш ярамайди, дилда тугилган саволларга жавоб бера оладиган китобларнигина ўқиш керак.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Нафақат китоб танлашда, хатто ўқиётган пайтда ҳам ундан ақлнинг парвозига тааллуқли жиҳатларини ажрата билмоқ лозим.

С. И. ТАНЕЕВ

Китоблардан замонамизнинг ҳақиқий хусусиятларини ахтармоқ ва топмоқ зарур.

А. ФАДЕЕВ

Ҳаётнинг маъноси, кишиларнинг орзу-истаги ва феъл-атворларининг асл сабабларини тушунишга ўргатадиган китобларнигина ўқимоқ ва эъзозламоқ керак.

М. ГОРЬКИЙ

Сизни ўйлашга мажбур этадиган китобларгина энг нафли китоблардир.

Т. ПАРКЕР

Ўқиш санъати ўзганинг хийлагина кўмаги ёрдамида фикр юритиш санъатидир; ўқиш ўзга билан биргаликда фикрлаш, ўзганинг фикрини мулоҳаза қилиб кўриш, ўзимизнинг фикрларимизга ўхшаш ва унга зид фикрларни хаёлдан ўтказиш демакдир.

Э. ФАГЭ

Тафаккуримиз учун энг кўп ва ранг-баранг озуқа берувчи китоблар, назаримда, энг яхши китоблардир.

А. ФРАНС

Ўз фикримизни умуман табиат ва хусусан инсонни тадқиқ этган буюк ақл эгаларини ўқиш билан мустаҳкамламоғимиз лозим.

Д. И. ПИСАРЕВ

Биз буюк зотларнинг руҳи яшайдиган китобларга шодликда ҳам, гамда ҳам, тўқлик ва қашшоқликда ҳам маслаҳатгўй сифатида, кўнгил очиш ва таскин олиш учун морожаат этамиз.

С. СМАЙЛС

Вақт ганиматда шоҳ асарларни ўқиб қолинг, акс ҳолда, бунга улгурмайсиз!

Г. ТОРО

Буюк гоёлар ва олижаноб эҳтирослар манбаи бўлган шоҳ асарларни, асл китобларни ўқишга одатланинг.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Кўхна ҳақиқатларни севишга
ундовчи китоб энг янги ва энг
асл китобдир.

Л. ВОВЕНАРГ

Шоҳ асарларнинг буюк қим-
мати шундан иборатки, улар
одамни бамаъни суҳбатга, жид-
дий ва самимий гапга, мулоҳа-
зага руҳлантиради.

А. ФРАНС

Илмий асарларнинг энг янги-
сини, бадий асарларнинг эса
энг қадимийсини ўқиган маъ-
қул. Классик адабиёт сира эс-
кирмайди.

Э. БУЛЬВАР-ЛИТТОН

Энг яхши санъат асарларини
вақт-вақти билан такрор син-
чиклаб кўрмоқ зарур, уларда
кўз илгамас теранлик яшири-
ган бўлади.

И. ГЕТЕ

Ўқилган китобларни такрор
ўқиш саводлиликнинг энг
ишончли тарозисидир.

Ф. ГЕББЕЛЬ

Инсон ва буюмларнинг та-
биати позиклик билан кузати-
либ аке эттириб берилган ки-
тоблар ҳеч қачон ёқмай қолиши
мумкин эмас.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Ҳар қандай яхши китобнинг
фазилати шундаки, у киши ул-
гайган сари тобора ёқа боради.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Агар китоб юракдан жасорат
ва олижанобликни уйғотиб,
қалбга кўтаринкилик бахш этса,
уни айни ўша туйғулар билан
баҳолаш: бу санъаткор қўли

билан яратилган чинакам асар-
дир.

Ж. ЛАБРЮЕР

Яхши китоб ҳар қандай си-
новга ҳам бардош бера олади ва
у бир умр энг жиддий мураббий
сифатида хотирада сақланиб
қолади. Шундай китобларни
танлай билмоқ лозим.

И. А. ПАВЛЕНКО

Аслида қандайдир янгиликни
қамраган асарнигина китоб деб
аташ мумкин, қолганларининг
ҳаммаси эса у ёки бу жабҳада
нима қилингани ҳақида тезроқ
маълумот олиш воситасидир
холос.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Ҳақиқий олимнинг энг қим-
матли китоби — ўзига нима
мавҳумлигини рўйирост тан ол-
ган китобидир. Муаллиф
қийинчиликларни яширса, ки-
тобхонга ҳаммавақт ёмон.

Э. ГАЛУА

Суҳбати яхши китобларнинг
ўрнини босадиган одамларни ва
ўқиганингизда алломалар билан
суҳбатлашгандай бўладиганин-
гиз китобларни ахтаринг.

И. БУАСТ

Муқова ичида, худди тери ос-
тида гушиллаб қон ураётгандек,
ҳаёт нафаси уфуриб турган ки-
тобгина яхши китобдир.

М. И. КАЛИНИН

Муаллифи фақат айтилиши
лозим гапларни лозим даражада
айта олган китобларгина яхши
китобдир.

АРАСТУ

Очганингда ҳузурланиб, ёнга-

нингда сени руҳан бойитган китобгина яхши китобдир.

А. ОЛКОТТ

Кўзни очадиган ажойиб китоблар бор ва яна кишини ҳаяжонга солувчи китоблар ҳам борки, уларни ўқиб, ҳеч қачон унутмайсан.

Н. К. КРУПСКАЯ

Одамнинг қандай одамлигини ҳамиша у ўқийдиган китоблардан билиш мумкин.

С. СМАЙЛС

Нимани ўқишингни айт, мен сенинг кимлигингни айтиб берман. Одамнинг ақли ва хулқ-атворини кутубхонасига кўз ташлаб туриб ҳам тўғри билса бўлади.

Л. БЛАН

Ҳеч қачон бемаъни китобларни ўқимаг.

Р. ЭМЕРСОН

Қўлга тушганини эмас, нечоғли ташлаб-саралаб ўқинг. Дид ва тафаккурингизни тарбияланг.

И. С. ТУРГЕНЕВ

Дид ўртамиёна эмас, энг мукамал тушувча негизда ривожланади.

И. ГЕТЕ

Бир мартадан кейин ўқишга арзимаيدиган китоб мутлақо ўқишга арзимаиди.

К. ВЕБЕР

Бемаза одамларнинг устидан кулиш мумкин эмас, у ҳолда бемаъни китоблар устидан кулиш ҳам ўриплидир. Агар: «Маънисиз гапларни гапириш ва эши-

тиш номаъқулликдир», дея айтиш мумкин экан, унда: «Бўш, пуч китобларни ёзиш ва ўқиш ҳам номаъқуллик», деб айтиш мумкин.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Одамни йўлга соладиган ва йўлдан оздирадиган китоблар бор, шунинг учун китоб танлаш билиш ниҳоятда муҳимдир.

Н. К. КРУПСКАЯ

Китоб — бу жамоат. Яхши китоб яхши жамоатдек тўйгулар ва хулқ-одобни ўстириб, мулоиймлаштиради.

Н. И. ПИРОГОВ

Бизда китобларга бўлган муносабат худди одамларга муносабатнинг ўзи. Гарчи биз кўнлар билан танишсак-да, улардан айримларинигина дўст сифатида, ҳаётдаги самимий ҳамроҳимиз сифатида танлаемиз.

Л. ФЕЙЕРБАХ

Китоблар орасида ҳам худди одамлардагидек, яхши ва бемаъни улфатлар даврасига тушиб қолиш мумкин.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Худди ярамас ошналар сингари бўлмагур китоблар ҳам бизни йўлдан уруши мумкин.

Г. ФИЛДИНГ

Гоят кўламли ва юксак камолотга эришган дошишмандлар билан мулоқотда бўлиш натижасида ақлимиз бир томондан пешланса, бироқ, иккинчи томондан, ярамас ва инжиқ кимсаларга доимо рўбарў келиш ва улар билан алоқа қилиш оқибатида қанчалар ақлимизни йўқо-

тишимизни ва айнишимизни ҳатто тасаввур қилиш ҳам қийин.

М. МОНТЕНЬ

Ярамас китоб бузуқ тушунчалар беради ва жоҳилни баттар жоҳил қилади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Бадан соф ё бузуқ ҳаводан бардамлашиб ёки бўшашганидек, ақл ҳам мутолаадан ё кучаяди, ёки сусаяди.

Ж. РЕСКИН

Ўртамиёна киобларни керагидан ортиқ ўқиб, беҳуда вақт сарфлайдилар. Аслида ҳайратланган нарсангигина ўқишинг лозим.

И. ГЕТЕ

Инсониятни барча чоралар билан бўлмагур, кераксиз китобларни ўқишдан қутқармоқ керак.

С. И. ВАВИЛОВ

Ярамас китоблар наинки фойдасиз, балки зарарлидир. Аввало барча асрлар ва халқларнинг энг яхши ёзувчиларини ўқиш ва билишга интилмақ зарур.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

МУТОЛАА ХУСУСИДА

Билим орттириш қуруллари-дан бири, қурул бўлганда ҳам энг муҳим қурул — китобдан эплаб фойдалана билишдир.

Н. К. КРУПСКАЯ

Китоб — инсон ундан фойдалана билар экан, беқиёс кучдир.

А. А. БЛОК

Ҳар бир китобни ўқий билмоқ лозим.

Б. ПАСКАЛЬ

Жаҳонда яхши китоблар кўп, лекин бу китоблар уларни ўқий билган кишилар учунгина яхшидир. Саводнинг ўзи яхши китобларни танлаб ўқий билиш фазилатини англамайди.

Д. И. ПИСАРЕВ

Ўқишга ўрганинг, бу — сиз тасаввур этгандан кўра қийинроқ масала. Ўқиганда ҳам синчковлик билан, ҳалоллик билан ва ўзингиз хаёл қилганингиз эмас, балки ҳақиқатан қизиққан соҳангизни, ўзингиз иш олиб бораётган жабҳага нимани бирдан-бир мақбул деб топсангиз — ўшани қўлингиздан келганча буюк самимият билан ўқинг.

Т. КАРЛЕЙЛЬ

Ўқиш — бу ҳали ҳеч нимани англамайди, ўқиш ва шу ўқилганини уқиш — асосий гап мана шунда.

К. Д. УШИНСКИЙ

Ўқиш ўзгаларнинг фикрлари ёрдамида ўз шахсий фикрларининг яратиш демакдир.

Н. А. РУБАКИН

Ўқиш — фактларни билишгана эмас. Ўқиш гўзалликни англай туриб, шахсий дидни тарбиялашдан иборатдир.

К. А. ФЕДИН

Бирон буюк асардаги ҳамма нуқталарни тўла ҳазм қилмоқ учун уни шошилмай ўқиб чиқиш керак ва бошқа асарга

ўтишдан аввал узок вақт нафас-
ни ростлаш зарур.

А. БЭН

Мушоҳада юритмасдан ўқиш
овқат ҳазм қилмаслик билан
баробар.

Э. БОРК

Парча ва сочма фикрларни
ўқиётган пайтда ҳар қачонгидан
кўра қатъийроқ ўлчов талаб қи-
линади.

И. ГЕРДЕР

Энг аввало китоблардан ўрга-
ниш ва улардаги фикрлар ола-
мига шўнгий билишдек сами-
мий истакка эга бўлмоқ зарур.
Эътибор қилинг, бу ерда улар-
дан ўз фикрларингни топишга
интилиш эмас, балки улардаги
фикрлар оламига шўнгий би-
лиш устида гап кетяпти.

Ж. РЕСКИН

Тажриба шуни кўрсатадики,
агар бир одамнинг қарашларига
бошқасиники тўғри келмаса, у
ўша кишини йўлдан озган, ҳар
қандай шу йўсин китобни эса
ёмон китоб дея ҳисоблайди.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Зид келиш ва инкор этиш
учун эмас: кўр-кўрона ишониш
учун эмас: суҳбатга гап топиш
учун ҳам эмас; фикрлаш ва му-
лоҳаза юритиш учун ўқи.

Ф. БЭЖОН

Одамлар ўқиганларининг кў-
пини унутиб юборишларининг
сабаби ўзларининг жуда кам
ўйлашларидир.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Китоб билан мулоқот — ки-

ши ақлий камолотининг олий ва
беқиёс шаклидир.

А. ТВАРДОВСКИЙ

Ўқиб тушунмаслик — ҳеч
нарсга ўқимаган билан баробар.

Китобни ўқиб чиқиб, уни
тўғри тушуниш, — бу ёзувчи да-
ражасига кўтарилиш демакдир.

П. А. ПАВЛЕНКО

Китобни у қандай ёзилган
бўлса, шундай шошилмасдан,
авайлаб ўқиш керак.

Г. ТОРО

Секин ўқишга яроқсиз китоб-
ларни, умуман, ўқимаса ҳам
бўлади.

Э. ФАГЭ

Юзаки варақлаб чиқини — бу
ўқиш эмас. Одамнинг муқаддас
дил сўзларини тинглаётгандай
ўқиш керак. Китобга шўнгий
керак. Ана шунда у бағрини
очади ва сен унинг бутун гўзал-
лигини англаб етасан.

К. А. ФЕДИН

Китобнинг безаги ва кўп ё
камлигидан эмас, балки ундаги
фикрлар ва ниманки ёзилган
бўлса, ўшандан фойдаланиш
керак.

ЛУКИАН

Озми-кўпми маърифатли ки-
ши учун гоёта муҳими аҳамият
касб этувчи китоб, шунингдек,
табиат ва ҳаёт тажрибаси муто-
лаани билмайдиган одам у ёқда
турсин, саҳифаларни юзаки
ўқиб, ўлик ҳарифлардан жонли
фикр чиқара олмайдиганларга
ҳам гунг бир нарсалигича қо-
лаверади.

К. Д. УШИНСКИЙ

Яхсиси китобни кам, лекин ўта диққат билан ўқиш керак. Китобни «ютиш» энг унумсиз машғулотдир.

Н. К. КРУПСКАЯ

Бирор аниқ системага асосланиб ўқимасликдай вақтни бекорга ўғирлайдиган нарса йўқ.

С. И. ТАНЕЕВ

Айниқса, маънисиз равишда саҳифа кетидан саҳифаларни ютишдан, китобнинг фақат ташқи мароқлилигига ихтиёрни бериб қўйишдан қўрқиш керак.

А. С. МАКАРЕНКО

Ёмон ўқиш — лой чаплаб ташланганлиги туфайли ҳеч нима кўриб бўлмайдиган дераза ойнасига ўхшайди.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Мушоҳада юритмай туриб, қанча кўп ўқисангиз, шунча кўп биляётганга ўхшайверасиз, агар ўқиётганда қанчалик кўп мушоҳада юритсангиз, шу қадар оз нарса билишингизни аниқроқ хис этасиз.

Ф. ВОЛЬТЕР

Ўқиркансан, худди бирор лугатдаги каби ўқиганларинг хотирангнинг бир чеккасида қолиб кетмаслиги лозим, улар вужудинг ва қонинггача сингиб кетиши учун чуқур ўйлаб, мулоҳаза юритиб ўқишинг керак.

Р. ЭМЕРСОН

Яхсиси — камроқ китоб ўқиш керак-ку, лекин уларнинг мазмуни, бу китоблардаги одамларнинг характерлари ҳақида кўпроқ ўйлаш зарур, китоб яхши бўлса, нимаси яхши — шу-

ларни мустақил баҳолашга интилиш, у ҳақда тугилган мулоҳазаларни ён дафтарга ёзиб бориш керак.

М. И. КАЛИНИН

Агар биз билим орттириш ниятида китоб ўқир эканмиз, шошмай ўқишимиз, китобларда учрайдиган жами бизга нотаниш, ўрганишни истаган нарсаларимизни ёзиб боришимиз даркор.

Э. ФАГЭ

Агар ниманидир ўқиб чиққан бўлсанг, ундаги асосий фикрни ўқиб ол. Мен ҳам шундай қиламан: ўқиган нарсамдан албатта ниманидир ёзиб оламан.

СЕНЕКА

Китоб одамни — билагон, суҳбат — топқир қилади, ёзиб олиш одати эса уни аниқликка ўргатади.

Ф. БЭКОН

Бирёқлама ўқиш — қанчалик изчил тарзда бўлмасин, ҳар қанча тартибсиз ўқишдан ҳам зарарлидир. Инсоният билимининг фақат бир соҳасинигина ўрганишдай одамнинг ақлини қуритиб, фикрлаш уфқини торайтирадиган нарса йўқ.

А. М. СКАБИЧЕВСКИЙ

Одам кўп ва ичида тез ўқишни одат қилиши керак. Ўқиш жараёни мутлақо беихтиёр тарзда бўлишига ва фикрнинг чалгимаслигига эришиш лозим. Лекин бу ҳам етарли эмас. Ўқилган нарса ҳақида яна ўзингга ҳисобот ҳам беришинг зарур.

Н. К. КРУПСКАЯ

Китоблар борки, шунчаки ва-
рақлаб чиқишнинг ўзи қифоя,
китоблар борки, уларни сими-
риб, бир оз қисминигина чайнаб
хазм қилишга тўғри келади.

Ф. БЭЖОН

Китобларни худди қамоққа
солгандай қулфлаб қўйиш ке-
ракмас, улар кутубхонадан ал-
батта хотирага ўтиши керак.

Ф. ПЕТРАРКА

Китоб ўқиш — ишнинг му-
қаддимаси. Ҳаётний ижод — ма-
на, мақсад нимада.

Н. А. РУБАКИН

Ўқиш, ўқиганларингни ҳаёт-
га татбиқ этиш демакдир.

А. ДИСТЕРВЕГ

Эслаб қолишни истамасанг,
ўқимай қўя қол, татбиқ этишни
назарда тутмасанг, ҳеч нимани
эслама.

Ж. БЛЭККИ

Китобни бу қадар нимталаб
ўқиш учун ё ўта содда китобхон
бўлиш керак, ёки китоб муал-
лифи унинг ҳар бир сўзига ўзи-
нинг юрак қўрини қўшган.

М. М. ПРИШВИН

Гап ўқиш усулларида эмас,
балки ўқиш ва билим олиш
йўлидаги қайноқ муҳаббат-
дадир.

Н. А. РУБАКИН

Уч хил ўқиш бор: биринчиси,
ўқиб тушунмаслик, иккинчиси,
ўқиб тушуниш, учинчиси, ўқиш
ва ҳатто ёзилмаган нарсани ҳам
англаб етиш.

Я. Б. КНЯЖНИН

Қалтабинлар китоб ўқиша-
дию, лекин ундан ҳеч нарса ту-

шунишмайди; иқтидорли одам-
лар ўзларига ҳамма нарса тушу-
нарли деб ўйлашади; чинакам
оқил кишилар эса гоҳо ҳамма
нарсани ҳам тушунавермайди-
лар; чигал нарсаларни чигал,
аниқ нарсаларни аниқ деб топа-
дилар. Баъзи «ақллилар» эса
аниқ нарсани ноаниқ деб, беш
қўлдай равшан масалага ҳам
ақллари етмайди.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Шундай одамлар борки, улар
фақат ёзувчининг хатосини то-
пиш учунгина ўқийдилар.

Л. ВОБЕНАРГ

Гарчанд китоблар гоят зўр
аҳамиятга молик бўлса-да, улар
маърифатнинг ягона манбаи
эмас. Фақат китоблардан эмас,
ҳаётдан ҳам ўрганиш керак.

Н. К. КРУПСКАЯ

Китобнинг вазифаси ҳаётни
билишни осонлаштириш ва тез-
латишдир, лекин у ҳаётнинг
ўрнини босолмайди.

Я. КОРЧАК

Ҳаётга инон, ахир у ҳар қан-
дай китобдан ҳам яхши таълим
беради-ку.

И. ГЕТЕ

Ҳаёт тажрибасига бас келади-
ган нарса йўқ.

М. И. КАЛИНИН

Ҳаёт доимо энг яхши китоб
ўргатгандан ҳам кўпроқ наrsa-
ни ўргатади. Китоб бор-йўғи
қурол ва дарсликдир. Ҳаётни
китоблар, яъни назариялар би-
лан текшириш керакмас, балки
бунинг буткул аксини қилиш
лозим.

Н. А. РУБАКИН

Фан китоб ўқиш ҳамда шахсий мустақил меҳнат самарасидир, у китоблардан ва ҳаётдан олинган билимлар мажмундир.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Бир-иккита китоб ўқиб, ҳамма нарсанинг моҳиятини билиб олдим, шу етарли, деб ўйлайдиганларнинг ҳолига вой. Бундай бурни кўтарилганлар қаторига китобни ўқиб, мазмунини ўзлаштириб олувчи, аммо уларни ҳаёт билан таққослаб кўрмайдиган китобхонларни ҳам қўшиш керак.

Н. А. РУБАКИН

Айрим кишилар китобни, худди ақл эҳтиёжи учун эмас, балки қўлда ўйнаш учун ёзилгандек, ҳажмига қараб баҳолайдилар.

Б. ГРАСИАН

Чинданам кўп одамлар ўйла-маслик ҳуқуқига эга бўлиш учунгина китоб ўқийдилар.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Биз ҳаддан зиёд кўп ўқиймиз, шу қадар кўп ўқиймизки ҳатто эшитишни унутиб қўйдик.

Ж. СТЕФЕНС

Инсонни унутиб, фақат китобнинг ўзига сўғинадиган китоб шинавандалари, китобсеварлар ва китобхўрларга ачинасан киши.

Н. А. РУБАКИН

Агар ҳамма нарса узлуксиз ўқийверилса, кейин ўқилганлар ҳақида фикр юритилмаса, улар илдиз отмайди, кўнчилиги унут ва йўқ бўлиб кетади.

А. ШОПЕНГАУЭР

Ҳаддан ташқари кўп ўқийдиганлар нашавандларга ўхшайдилар. Улар уйқуда яшайдилар. Нозик заҳар мияларига кириб олиб, уларни моддий дунёга нисбатан ҳиссиз қилиб қўяди.

А. ФРАНС

Айрим одамларга китоб ўқиш фақатгина ёқимли ҳордиқ, олий даражадаги ҳашамат ҳисобланади.

С. СМАЙЛС

Биз китоблар оламида ҳаддан ташқари кўп, аммо табиатда эса кам яшаймиз.

А. ФРАНС

Бизнинг асримизда одамлар жуда кўп ўқишади, бу уларнинг донишманд бўлишига ҳалақит беради.

О. УАЙЛЬД

«Кўп ўқинг», деган маслаҳат ҳаммага ҳам тўғри келавермайди.

Н. А. РУБАКИН

Ўқишни суинистеъмол қилниш фанин барбод этади. Китобга ҳаддан ортиқ сўғиниш манман калтабинларнигина келтириб чиқаради.

Ж. Ж. РУССО

Очликка нисбатан мечкайларча овқат ейиш одамга кўпроқ зарар келтирганидек, ортиқча китоб ўқиш ҳам унинг ақлига зарарли бўлиши мумкин...

Ф. ПЕТРАРКА

Катта кутубхона китобхонга нимадир ўргатишдан кўра уни паршон қилиб қўяди. Ўйламай

дуч келган китобни ўқийверган-
дан бир неча муаллиф билан че-
гараланган афзал.

СЕНЕКА

Китобларнинг ҳаддан зиёд
кўплиги фикрларни сочиб юбо-
ради.

СЕНЕКА

Китобий донишмандлик ту-
файли калтабиннинг ақли яна
икки баробар сўсяди.

Ж. МОЛЬЕР

Ўқимишли эзма энг ашаддий
аҳмоқ.

Ж. ТЕЙЛОР

ДИН ВА ХУРОФОТ ҲАҚИДА

ДИННИНГ КЕЛИБ ЧИҚИШИ ВА ЗАРАРИ ҲАҚИДА

Динни одамларнинг эскилик сарқити, дейишади. Бу унчалик аниқ фикр эмас, чунки у эскилик сарқитидан баттарроқ нарса. Бу, маълум даражада, табиат кучлари олдидаги инсон ожизлигининг асоратидир.

М. И. КАЛИНИН

...Ҳар қандай дин кундалик ҳаётда ҳукмдорлик қилувчи ташқи кучларнинг одамлар миясидаги фантастик инъикосидан бошқа нарса эмас — бу инъикосда табиат кучлари илоҳий шакл касб этади.

Ф. ЭНГЕЛЬС

Оёққа турган фан ёгдусида олам тўғрисидаги барча диний тасаввурлар одамзод маданиятининг илк босқичидаги ҳаддан ташқари жўнлигидан қонуний келиб чиққан туманли бир фантазия шаклида намоён бўлади.

А. В. ЛУНАЧАРСКИЙ

Худога ишониш — бу ёввойи ва ёвуз халқларнинг ҳозирги жамиятда сақланиб келаётган қарашларидан биридир.

И. И. СКВОРЦОВ-СТЕПАНОВ

Худога ишониш ҳамisha кўр-кўрона бўлади, чунки динлар ўзларининг гўё муқаддас ҳисобланган сирлари ва тўқиб чиқарилган илоҳий кашфиётларига ҳеч қандай аниқ, пухта ва ишончли исботлар келтириша олмаган ва келтириша олмайди ҳам.

Ж. МЕЛЬЕ

Диний одатлар ва афсоналар худди мўмиёларга ўхшаб, ибтидоий даврлардан бери сақланиб келаётган удумлардир.

П. ЛАФАРГ

Онгиизлик ва аждодларимизнинг коинот қаршисида муқаддас кўрқувга тушганлари теологиянинг асоси ҳисобланади.

А. ФРАНС

Одамларнинг осмонга йўл қидиришаётганининг оддийгина сабаби шундаки, улар ерда тўғри йўлдан адашиб кетганлар.

Г. В. ПЛЕХАНОВ

Ҳар қандай худо инсон хаёли яратган мавжудот, тимсол ва энг муҳими, одам тимсолидир, лекин инсон уни ўзидан ташқаридаги тимсол деб билади ва мустақил мавжудот шаклида тасаввур қилади.

Л. ФЕЙЕРБАХ

Диннинг бошланиши ҳам одам, унинг ўртаси ҳам одам, ниҳояси ҳам одам.

Л. ФЕЙЕРБАХ

Одамлар фақат пок табиат ила дунё юзини кўрурлар ва сўнггидагина падарлари уларни яхудийлар, христианлар ва ё оташпарастларга айиради.

САЪДИЙ

Тангрилар одам қиёфаси ва шаклида яратилган.

П. ЛАФАРГ

Одам тангрини чизаман деб, ўз қиёфасини чизади.

Ф. ШИЛЛЕР

Худолар, одатда, ким уларга сизинса, ўшаларга ўхшайди.

А. ФРАНС

Аксарият тангри ҳисобланган ва илоҳийлаштирилган шахслар синчиклаб қарасанг, усти ялтироқ ўлик одамлар бўлиб чиқадилар.

ГРАНТ-АЛЛЕН

Динлар бир-биридан фақат безаклари билангина фарқланади.

С. МАРЕНШАЛЬ

Динлар буқаламуиларга ўхшаб ўзлари яшаётган жойнинг рангига бўялиб оладилар.

А. ФРАНС

Оламдаги илк худолар кўрқув маҳсулдир.

ПУБЛИЙ СТАЦИИ

Табий сабабиятларни билмаслик одамни худоларни яратишга мажбур этди: ёлгон эса уларни аллақандай қудратли кучга айлантирди.

П. ГОЛЬБАХ

Айрим одамлар инсон ўлими сабабиятларини билмай туриб, аҳмоқона ўтказилган умрларидан азобланган ҳолда, кўрқув ва хаяжондан энтикиб, одам ўлгандан кейин нима бўлиши хусусида ёлгон-яшиқ уйдирмаларни тўқийдилар.

ДЕМОКРИТ

Дин ўлимни даҳшатли ва бемаъни нарсага айлантириб юборди.

Ж. РЕНАР

Дўзах газаб ҳамда қасос ўтида ёнганлар томонидан ва ўшандай одамлар учунгина ўйлаб чиқарилган бўлиши мумкин.

П. ЛАФАРГ

Дўзах ҳам, жаннат ҳам, иблислар ҳам йўқ, негаки уларни ҳеч ким ҳеч қачон кўрмаган: булар кўрқитиш учун тўқиб чиқарилган уйдирмалардир.

Т. КАМПАНЕЛЛА

Одамлар агар ҳеч нарсадан кўрқмасликларига ишонганларида эди, бу дунёда анча тинч яшаган бўлардилар: худо йўқ, деган фикр ҳали ҳеч кимни даҳшатга солмаган, лекин тасаввурда худонинг мавжудлиги ва бу ҳақдаги фикр қанча-қанча одамларни ваҳимага солмаган ахир!

Д. ДИДРО

Бизнинг мангу яшаш хусусидаги умидларимиз мавжуд динларнинг биронтаси томонидан яратилган эмас, аксинча, деярли ҳамма динлар шу умид туфайли вужудга келган.

Р. ИНГЕРСОЛЛ

Одамнинг фикр доираси қанча чекланган бўлса, у қанчалик

тарих, табиат ва фалсафа билан кам таниш бўлса, унинг ўз динига боглиқлиги шу қадар самимийроқдир.

Л. ФЕЙЕРБАХ

Ҳар бир дин заминини ташкил этган кўр-кўрона ишонч — янглишишлар, хом хаёллар ва ёлғончиликларнинг манбаидир.

Ж. МЕЛЬЕ

Одамлар энг кам билган нарсаларига бошқа нарсаларга қараганда айниқса кўпроқ ишондилар ва ҳар хил уйдирмаларни тўқувчилар, масалан, алхимиклар, астрологлар, фолбинлар, тасаввургарлар ва ҳоказолардек ўзбилармонлик билан гапириб юрмайдилар.

М. МОНТЕНЬ

Ер юзида учратган истаган динимиз бизга фақат ақлни йўлдан оздирувчи уйдирмалар ва алаҳлашлар тугунини беради холос.

П. ГОЛЬБАХ

Дин руҳий касалликдир.

Ж. СВИФТ

Дин одамдаги аксари мавжуд ожизликларга келиб қўшилган яна бир ожизликдир.

С. МАРШАЛЬ

...Дин ўзлигини ҳали тона билмаган ёки ўзлигини яна йўқотган одамнинг онги ва туйғусидир.

К. МАРКС

...Дин одамнинг ўз-ўзини тубанлаштиришидир.

Ф. ЭНГЕЛЬС

Нариги дунёга ишониш ўз ўлимларигача ҳам яшашни билмаган, ажал келмасданоқ яшашни тарк этган одамларга солинган оғир бождир.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Жаннатдан ҳузур-ҳаловат кутиш ва дўзах азобларидан қўрқиш одамларга ерда қандай бахтли яшашларига халақит берган холос.

П. ГОЛЬБАХ

Пролетариат оммаси бу дунё ҳузур-ҳаловатларидан воз кечиш хусусидаги сафсатага сира муҳтож эмас, шунинг учун муҳтож эмаски, унда яна воз кечишга арзийдиган айтарли ҳеч нарсанинг ўзи қолмаган.

Ф. ЭНГЕЛЬС

Ўз худонгдан қўрқма, ўз ўзингдан қўрқ. Ўз фароғатларингнинг иждоқори ва мусибатларингнинг сабабчиси сен ўзингсан. Дўзах ҳам, жаннат ҳам сенинг қалбингдан жой олгандир.

С. МАРШАЛЬ

Тақводорлик орқасида қачонлардир нимаики мақталган бўлса, уларнинг бари мазлум ва қўрқитилган қалбларнинг хом-хаёли ва алаҳсирашидан бўлак нарса эмас.

Б. СПИНОЗА

Худого сизиниш одам тасавурида яратилган нарсага, тўғрироғи, йўқ нарсага сизиниш демакдир.

П. ГОЛЬБАХ

Дин халқ учун афюндир.

К. МАРКС

Дин маънавий истибод турларидан биридир...

В. И. ЛЕНИН

Барча ҳозирги замон динлари ва черковларини, барча ва ҳар қандай диний ташкилотларни марксизм доим буржуа реакциясининг органлари деб билади...

В. И. ЛЕНИН

...Худо ғоясини ҳар қандай, ҳатто энг нозик, энг холис ҳимоя қилиш ва оқлаш ҳам реакцияни оқлашдан иборатдир.

В. И. ЛЕНИН

Худо ғояси ҳеч қачон «шахсни жамият билан боғлаган» эмас, балки ҳаммавақт мазлум *синфларни* золимларнинг диёнатлилигига ишонтириш билан боғланган.

В. И. ЛЕНИН

Худо ғояси *ҳаммавақт* қуллик ғояси бўлгани учун жонли ишни ўлакка билан алмаштириб, «социал туйғуларни» *ҳаммавақт* гафлатга солиб ва заифлаштириб келган.

В. И. ЛЕНИН

Худо (тарихан ва кундалик ҳаётда) энг аввало, инсоннинг ҳам ташқи табиат, ҳам синфий зулмдан карахтланиб эзилгани оқибатида туғилган комплекс ғоялардан иборат бўлиб, бу ғоялар ўша мазлумликни *мустаҳкамлайди*, синфий курашни *сусайтиради*.

В. И. ЛЕНИН

Табиат билан курашда ёввойи одамнинг ожизлиги худоларга, жинларга, мўъжизаларга ва ҳоказоларга *ишонини* туғдирганидек, эзилган синфларнинг эзувчилар билан *курашдаги* ожизлиги ҳам шубҳасиз нариги дунёдаги яхши ҳаётга ишонини келтириб чиқаради.

В. И. ЛЕНИН

Дин — сиёсий истибдод сиртмоғини маҳкам боғлаш учун ўйлаб чиқарилган занжирдан бўлак нарса эмас.

С. МАРЕШАЛЬ

Дин ҳамма жойда, ҳамма халқлар учун фақат огир юк бўлиб келган.

Н. И. ПИРОГОВ

Барча диний ахлоқлар итоат-гўйлик, яъни ихтиёрий қулликка асосланган.

А. И. ГЕРЦЕН

Одамзод орасида тарқалган ҳамма динлар ичида бири бошқасидан қандайир афзалликка эга ва ақли расо кишининг эътирофи ва итоатга сазовор бўлган бирорта ҳам дин йўқ.

Н. ФРЕРЕ

Худо ва *дин* деган сўзларда зулмат, қоронғилик кишанлар ва даррани кўраман.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

ХУРОФОТ ҲАҚИДА

Дин турли-туман хурофотлар билан биргаликда одимлайди.

В. ГЮГО

Табиат фалсафаси барча асрларда мижгов, хавfli душманга: яъни хурофотлар ва кўр-кўрона диний ақидаларга қарама-қарши турган.

Ф. БЭЖОН

Бутнарастлик хурофоти еру самони тишлаб турганча, олга жилишига йўл қўймаган.

М. В. ЛОМОНОСОВ

Биз, маркчилар, шуни қаттиқ ёдда тутишимиз лозимки, «диндорлик» билан «хурофот» ўртасида ҳеч бир айтарли фарқ йўқ. Агар биз шуни тан олганимизда эди, кейин яна «ёлгон

ишонч»га қарама-қарши ўлароқ, «чинакам ишонч» ҳам мавжудлигини тан олган бўлур эдик.

И. И. СКВОРЦОВ-СТЕПАНОВ

Дин билан хурофот ростмана танқидий таққосланиб баҳоланса, улар бир-биридан фақат алоҳида «эътиқод усули» ва сиғинишнинг ташқи кўриниши билангина фарқ қилиши маълум бўлиб қолади.

Э. ГЕККЕЛЬ

Хурофот хавfli нарса, унга йўл беришнинг ўзи маълум даражада қўрқоқлик аломати. Унга чидашнинг ўзи — калтабинлик билан абадий тотувликда яшаш ва ўрта асрчилик зулматини қайта тиклаш дегани эмасми? Хурофот кишини ожиз қилади, ақлдан оздиради.

Э. ЗОЛЯ

Хурофот — одамзоднинг энг дахшатли қусурларидан бири.

Ж. Ж. РУССО

Хурофотга муккадан кетган одам энг огир нафратга гирифтор.

АФЛОТУН

Хурофот дахшатли, деярли энгиб бўлмас туйғудир, шу туйғу туфайли ердаги одам гўё буюк илохий коинот тегирмонига тушгандай ўзини кар ва ёлғиз ҳолда кўради.

ЖАН ПОЛЬ

Кўпчилик орасидаги хурофотчи — кўшин ичидаги ваҳимачининг худди ўзгинаси: улар ўзлари ҳаяжонланиб, бошқаларда ҳам таҳликали қўрқув уйғотадилар.

Ф. ВОЛЬТЕР

Одамзодни узоқ вақт дахшатга солиб келган мавҳум кучларнинг ва одамзод барча мусибатларининг манбаи бўлган хурофий ақидаларнинг илдизи табиатни билмасликдир.

П. ГОЛЬБАХ

Ичкиликбозлик зарар, бунга шубҳа йўқ, лекин ҳар қандай доно ва соғлом дунёқарашни йўққа чиқарувчи эл ичида тарқалган хурофотларнинг зарари ундан кам эмас.

Д. И. ПИСАРЕВ

Хурофотга берилган халқ ҳар хил риекорликларга ўлжа бўлади.

П. БУАСТ

Хурофотлар ичида ўсганимиз учун уларнинг асл маъносига тушуниб етганимизда ҳам ўз ҳукмини ўтказаверади. Бўйнидаги кишинини кулги қилганларнинг ҳаммаси ҳам озод эмас.

Г. ЛЕССИНГ

Хурофотларга қарши бирдан-бир дори билимдир, бошқа ҳеч нарса бу касрини инсон онгидан чиқариб ташлолмайди.

Г. БОКЛЬ

Одам фақат билмаган нарсадан қўрқади, билим билан эса у ҳар қандай қўрқувни енгади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Мен ўзимга-ўзим гайритабий кучлар йўқ, ҳеч нарса осмондан тушмайди, ҳамма нарса ўзимизда ва мана шу қўлимизда, дея таъкидлайман. Шу ишонч билан қаноатланиб, бўм-бўш ажиб осмонни, ердаги саҳрони ва бу дунё жаннатини нигоҳларим билан эркалайман.

А. БАРБЮС

Фикр тегирмонидан ўтмаган ҳодисалар ва одамлар ҳали сирини оча билмаган сабабиятларни тақдир деб атайдилар.

Р. ЭМЕРСОН

Хурофот билимга асосланмаган ишончдир. Фан, худди ёруглик зулмат билан олипганидек, хурофотларга қарши курашади.

Д. И. МЕНДЕЛЕЕВ

Биз табиатнинг собит қонунларини қанчалик яхши билганимиз сари мўъжизалар бизга шунчалик оддий бўлиб кўринаверади.

Ч. ДАРВИН

Мўъжиза — одамларнинг уни кўрмаганлардан эшитиб, тасвирлаб берган воқеалардир.

Э. ХАББАРД

Мўъжиза адлияга зиддир: адлия мўъжизага ўрин қолдирмайди; мўъжизалар адлияни инкор этади.

Г. В. ПЛЕХАНОВ

Агар мўъжизалар бор бўлганда эди, уларнинг мўъжизалиги қолмасди: мўъжиза шунинг учун ҳам мўъжизаки, у ҳаётда юз бермайди.

А. ФРАНС

Худди дарахтдан ясалган темир ёки чизиқсиз айлана бўлмаганидек, мўъжиза ҳам айни бемаънилик ва ақлга ётдир.

Л. ФЕЙЕРБАХ

Хурофотлар тараққиёт ютуқлари оқибатида йўқолиб кетади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Худо ҳаёлдир. Лекин бу ўта зарарли ҳаёл: у ақлни кишанлайди.

Г. В. ПЛЕХАНОВ

Дин инсоният тараққиёти жараёнида ҳаммавақт чинакам маърифатга қарама-қарши турган, тараққиётни тўхтатган, чунки дин ҳар бир янгиликка, эскиликдаги, одатий тартиб-лардаги ҳар бир ўзгаришга, ҳар бир олга силжишга душманлик қилган.

Л. ФЕЙЕРБАХ

Рухонийлар онгли ва кўпроқ онгсиз равишда ўз манфаатларини ўйлаб халқни ёвуз хурофотлар огушида тутишга уринадилар.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Динни сира иккиланмай ақлнинг ҳалокати дейиш мумкин.

Ж. М. ЛЕКИННО

Йўқолсин ақл! — бу шиор диннинг негизидир.

П. ГОЛЬБАХ

Диндор одамга кўз — кўрмаслик ва кўрлигича қолавериш, ақл — фикрламаслик ва подон бўлиб қолиш учун берилган.

Л. ФЕЙЕРБАХ

Дин дунёни тўғри кўришга халақит берувчи, одамнинг кўзига боғланган кўзбойлагичдир.

Е. ЯРОСЛАВСКИЙ

Диндорлик ҳар қандай дошишликнинг ибтидоси эмас, балки интихосидир.

И. ГЕТЕ

Барча диний мазҳаблар сингари черков ҳам остонаданоқ диндордан мустақил мушоҳада юритишдан тўла воз кечишни талаб этади.

Л. М. ЛЕОНОВ

Калтабинлик — диндорликнинг дастлабки шарт, шу боисдан черков уни юқори баҳолайди.

П. ГОЛЬБАХ

Расмий дин албатта ўз нопок манфаатларини кўзловчи ташкилотга айланади ва шу тариқа сўзсиз ўзгариш ва тараққиётга қарши турувчи реакцион куч бўлиб қолади.

Ж. НЕРУ

Дин одамларнинг кўзини очирмайди, чунки у мангу азоб ваҳимаси билан атрофга қарашни ман этади.

Д. ДИДРО

Дин калтабинлик, хор-зорлик, техникавий чорасизлик, маданиятсизликнинг абадий зулматига ҳамиша муҳтождир.

Л. ФЕЙЕРБАХ

Ҳамма даврларда ва ҳамма жойда калтабинлик, қўрқув ва иродасизлик ҳар хил муттаҳамликлар туфайли яшаб келган.

П. БУАСТ

Дин... — омма учун энг қаттиқ жилов бўлиб, соддадил одамларни мисли кўрилмаган даражада кўрқитишдан иборатки, бу баҳайбат парда ерда нималар бўлаётганини аниқ кўришга тўсқинлик қилади ва кўкка сажда қилишга мажбур этади.

А. И. ГЕРЦЕН

Диндорлик узоқ сафарга отланган, кенг дунёни тадқиқ этишга, уфқ ортида нималар борлигини ўрганишга чоғланган кемани саёз бир жойга михлаб қўйиш учун мўлжалланган лангандир.

И. И. СКВОРЦОВ-СТЕПАНОВ

Дин ҳамиша файласуфлар ва олимлар жасоратига душман куч бўлиб келган.

М. КАШЕН

Диний имон инсон руҳиятининг парвозини тўхтатади, фикрлаш жараёнини чегаралайди, уни зўрлик билан кишанлаб ташлайди.

И. И. СКВОРЦОВ-СТЕПАНОВ

Дин пешволари ҳаммавақт кишанларни ихтиро қилганлар, бу ихтиролар туфайли инсон ақли турли даврларда ўтмаслаштирилиб, инсон буюклик ва озодлик сари парвоз этолмаслиги учун қанотлари қирқиб турилган.

А. Н. РАДИШЧЕВ

Тасаввуф ҳаракатсизликка олиб келади, самодаги илоҳий кучларга сизиниш ердаги ишларни тартибга солишга халақит беради.

Н. П. ОГАРЕВ

Қаердаки тасаввуфларча эътиқод бошланса, у ерда ҳақиқий фан йўқ бўлади.

Э. ГЕККЕЛЬ

Инсоният тараққиёти давомида дин ҳамиша чинакам маърифатга қарши турган, тараққиётга халақит берган: дин ҳаммавақт ҳар қандай янгиликларга, ўтмишдан мерос қолган

одатларнинг ўзгаришига, ҳар қандай олға силжишларга қарши қураш олиб борган.

Л. ФЕЙЕРБАХ

Черков доимо тараққиётнинг душмани ва унинг йўлига гов бўлгани учун ҳам яшаб келяпти. Аммо тараққиёт энгиб чиқиши билан черков буни дарров ўзининг хизмати деб кўрсатишга шошилади. Черков лаънатлаган нимаики бор — яшайпти; у нимагаки қарши чиқса — ҳаммаси гуллаб-яшнапти.

МАРК ТВЕН

Фандаги тараққиётнинг ҳар бир одими динни орқага чекинишга мажбур этади.

М. КАШЕН

Математика ва физикага оид китобларимиз муқаддас китобларга жуда кўп зарар етказди. Бизда мўъжизалар ўрнини табиатнинг ажиб ҳодисалари эгаллади.

С. МАРЕШАЛЬ

Билимлар қўлга киритган ютуқлар туфайли ҳамма динларларзага келди. Бир вақтлар дунё ҳақидаги ўзича мукамал ва тугал ҳисобланган бу яхлит таълимот бурда-бурда бўлиб, парчаланиб кетди. Бу парчаларнинг буткул емирилиб би-тиши эса фақат вақтга боғлиқ.

И. И. СКВОРЦОВ-СТЕПАНОВ

Табиий-илмий билимлар ва маданий-тарихий тадқиқотлар кишилар орасида қанчалик кенг тарқалган сари диний ақидалар ва таълимотлар шу қадар инқирозга юз тутаверади.

А. БЕБЕЛЬ

Инсоният тараққиёти диний ғояларни ҳам, диний ҳисларни ҳам ўлимга маҳкум этади.

Г. В. ПЛЕХАНОВ

Мен тавротдан маънавий озуқа олган халқни тўла тараққиётга эришган халқ деб айта олмайман.

Р. РОЛЛАН

Инсоният ихтиёрига истисносив барча нарсалар ва хусузиятларни берувчи озод фан, шубҳасиз, динга зид бўлади.

И. ДИЦГЕН

Чинакам фан илоҳиётдан узокдир.

Р. ИНГЕРСОЛЛ

Қим билимдон бўлса, у динга муҳтож эмас.

И. ГЕТЕ

Сиз қайси табиий-илмий китобни очманг, ҳеч ерида худонинг номини учратмайсиз. Қимёгар, физиолог, геолог, астроном ўзларини жалб этган ҳодисаларни изоҳлашда қулайгина илоҳий фаразларга мурожаат қилишмайди, балки бу ҳодисаларни фақат материянинг хос-саси сифатида талқин этишга интиладилар.

П. ЛАФАРГ

Ҳар бир олим ўз ихтисослиги бўйича ўрганаётган фанидан худони ҳайдаб чиқаради.

П. ЛАФАРГ

Ҳақиқатни нариги дунёдаги мавҳум жабҳалардан, вақт ва фазодан ташқаридаги, гуё оламнинг ичида яшовчи ёки унга қарши қўйилган қандайдир

«худо»дан эмас, балки яқинроқдан, инсоннинг ўз юрагидан излаш керак.

К. МАРКС, Ф. ЭНГЕЛЬС

Худо иродасини паргар ёрдамида ўлчашга жазм этган математик у қадар соғлом ақл эгаси эмас. Илоҳиётдан таълим берувчи домла ҳам агар астрономия ёки кимёни эски диний китоблардан ўрганиш мумкин, деб ўйласа, юқоридаги математикдан фарқ қилмайди.

М. В. ЛОМОНОСОВ

Ҳақиқат йўлидан олға юришни истаган одам бутун кучини ишга солиб табиат билан бирга одимлашга интилиши керак.

Ж. ЛАМЕТРИ

Дунёда нимаики гўзаллик, нафосат, бокиралик бўлса, бари худо иродаси билан эмас, балки инсон ва инсон ақли билан яратилган.

Г. МОПАСАН

Ҳаётда ҳамма одамлар атеистлардир: улар ўз диндорликларини ўз ишлари, ўз хулқ-атворлари билан инкор этадилар.

Л. ФЕЙЕРБАХ

Ҳеч қандай дин йўқ! — менинг диним шундан иборатдир...

Л. ФЕЙЕРБАХ

Ақлим хулқ-атворимнинг асоси, юрагим эса менинг қонунимдир. Худо менга у қадар зарур бўлмаганидек, худонинг ҳам менга кўзи учиб тургани йўқ.

С. МАРЕШАЛЬ

Биз гапираётган онг ва

ақлнинг буюк тили олдида дин тили ожизлик қилади.

А. БАРБЮС

Динга ишониш идрокдан воз кечиш демакдир.

П. БУРЖЕ

Ким мулоҳаза юритишга одатланган бўлса, унинг динга инониши қийин.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Кўзлар ва қўллар иш бошлайдиган жойда худолар барҳам ейди.

Л. ФЕЙЕРБАХ

ДИН ВА АХЛОҚ

Изчил социалистик дунёқараш дин билан мутлақо келиша олмайди.

Г. В. ПЛЕХАНОВ

Дин ақлий жиҳатдангина эмас, ахлоқий жиҳатдан ҳам ҳалокатлидир. У инсон бахти билан ҳеч қандай алоқаси йўқ ахлоқ нормаларини тарғиб қилади.

Б. РАССЕЛ

Дин ақлга зидлиги биланок ахлоққа ҳам зиддир. Олижаноблик ҳисси ҳақиқат ҳисси билан чамбарчас боғланган. Ақлнинг бузилиши қалбнинг узилишига олиб келади. Кимки ўз ақлига қаллоблик қилса, у одам самимий ва соф қалбли бўлмайди....

Л. ФЕЙЕРБАХ

Кимки дин ва унинг ғайритабиий ахлоқи устида жиддий бош қотирса, кимки унинг

афзалликлари ва нуқсонларини тарозига солиб кўрса, у дин ва диний ахлоқ инсониятга зарарли экани, ҳар қалай, инсон табиатига зидлигига амин бўла олади.

П. ГОЛЬБАХ

Ҳар қандай ахлоқ системасининг асосий фазилатлари бўлган муросаи мадора, сабр-тоқат, инсонийликни диний сарқитларга нисбатан қўллаб бўлмайди.

П. ГОЛЬБАХ

Қаердаки худони тан олишса, у ерда шахсга сизгиниш мавжуд, қаерда шахсга сизгиниш мавжуд экан, у ерда ахлоқий бурч тартиботлари бузилади ва ахлоқ юзтубан кетади.

Д. ДИДРО

Қаердаки «ижобий» деб аталган дин кўп экан, у ерда ҳаммадан ҳам кўра маънавият саёзроқ бўлади.

И. ЗЕЙМЕ

Еру-заминда муқаддас китобларнинг пайдо бўлиши уларнинг ўзлари келтириб чиқарган қусурларни, жиноятлар ва бахтсизликларни оз бўлса-да йўқ қилолмади.

С. МАРЕШАЛЬ

Худодан қўрқиш кучли хоҳиши йўқ ёки гуноҳ қилишга қурби етмай қолган одамларнигина гуноҳдан тўхтата олади.

П. ГОЛЬБАХ

Дин ва олижаноблик орасида ҳеч қандай муштараклик йўқ.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Дин аллақачоноқ инсонга нафрат билан қарагувчи кучга айланган.

М. ГОРЬКИЙ

Ҳар қандай диний ақида одамлар ўртасидаги жиноятлар ва жанжалларнинг куртагидир.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Черковнинг бор тарихи гумроҳлик билан зўравонликнинг қоришмасидир.

И. ГЕТЕ

Ўта хурфотли даврлар ҳаммиша энг дахшатли жиноятлар даври бўлган.

Ф. ВОЛЬТЕР

Энг ёвуз қонхўрликлар ҳам диний мутаассибликка қараганда камроқ жиноятларни юзга келтирган.

Ф. ВОЛЬТЕР

Ҳар қандай дин моҳият эътибори билан ўз принциплари жиҳатидан ҳам, ўз манфаатлари жиҳатидан ҳам ақлга сизмайди.

П. ГОЛЬБАХ

Агар қайсидир бир динда бутун инсониятни ўз таълимотига бўйсундириш даъвоси туғилди-ми, у зулмга айланади.

Р. ТАГОР

Айрим кишилар, дин одамларни жипслаштиради, деб ўйлайдилар. Аслида эса, дин одамларни бир-биридан бездиради. Дин қатор урушларнинг сабабчиси бўлган эди ва бўляпти ҳам.

Ем. ЯРОСЛАВСКИЙ

Ҳозирги кунимизгача бўлган

тарихнинг гувоҳлик беришича, энг даҳшатли раҳмсизликлар ҳам дин билан бемалол чиқишиб кетаверган.

Л. ФЕЙЕРБАХ

Дунёнинг ҳеч бир ери йўқки, у жойда диний қарашлар ўрта-сидаги тафовут тупроқни қонга булғамаётган бўлсин.

Д. ДИДРО

Дин тарихи бизни нималарга ўргатади? Динлар ҳамма ерда тоқатсизлик ўтини аланга олдиригани, ер юзини мурдага тўлдиргани, тупроқни қонга беллагани, шаҳарларга ўт қўйиб, давлатларни вайронага айлантиригани, лекин ҳеч қачон одамларга яхшилик қилолмаганидан далолат беради.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Диний ахлоқ меҳнаткашларнинг синфий манфаатларига умуман ва батамом зиддир. У ожиз бир нарса. Ўз ожизлигини у ҳаммадан ҳам кўра жаҳон уруши вақтида айниқса яққол намойён этди. Бу ахлоқ деярли икки минг йилдан бери сафсата сотди-ю, лекин бари бир жаҳон уруши даҳшатининг олдини ололмади.

Н. К. КРУПСКАЯ

Черков қон асосига қурилган, қон билан мустаҳкамланиб, қон билан кенгайтирилган.

ЭРАЗМ РОТТЕРДАМСКИЙ

Қаердаки ахлоқ — илоҳиёт, ҳуқуқ эса — муқаддас номалар заминига киритилса, у ерда ҳар қандай ахлоқсизлик, ноҳақлик ва шармандаликларни оқлаш ва қарор топтириш мумкин.

Л. ФЕЙЕРБАХ

Ер куррасидаги барча халқлар тарихини бир варақлаб чиқинг: ҳамма жойда дин ҳалолликни жиноятга айлантиради, жиноятни эса ҳалоллик дея эълон қилади.

Д. ДИДРО

Эътибор беринг-а, дин фойдаси учун қилинган жиноят жиноят ҳисобланмайди. Бу жиноятчини қаҳрамон дея, шу билан унинг ишини диндорларнинг иззат-ҳурматини қозонган шахсга айлантирувчи жасорат деб ҳисоблайдилар.

Л. ТАКСИЛЬ

Дин одамларни қанчалаб даҳшатли қабиҳликларга мажбур этмаган-а!

ЛУКРЕЦИЙ

Диний ахлоқ жамиятни емириш, одамларни ибтидоий ёввойиларга айлантириш учунгина тўқиб чиқарилганми, деб ўйлаб қоласан.

П. ГОЛЬБАХ

Тасаввурдаги барча «худодлар» моҳиятидан кўра, инсоннинг ўз моҳияти ғоят буюк ва юксакроқдир...

Ф. ЭНГЕЛЬС

Бизнинг иродамиздан кучлироқ ва бизнинг ақлимиздан устунроқ нима бўлиши мумкин? Мўъжизаларни бизнинг ақлимиз, бизнинг продамиз яратади. Худодларни ким яратган? — Биз, бизнинг хаёлимиз, бизнинг тасаввуримиз яратган. Модомки, уни биз яратган эканмиз, биз уларни ағдаришга ҳам ҳақлимиз. Ва биз уни ағдаришимиз керак.

М. ГОРЬКИЙ

Билиб бўлмайдиган ҳеч бир мавҳум ҳодиса йўқ ва тушуниб бўлмайдиган ҳеч бир сирли ҳодиса ҳам йўқ.

Р. ДЕКАРТ

Токи инсоният атеист бўлмас экан, у бахтга эришолмайди.

Ж. ЛЕМЕТР

...Инсонни атеизм эмас, балки хурофот ва бутпарастлик ерга уради.

К. МАРКС, Ф. ЭНГЕЛЬС

Даҳрийлар жамияти бошқа ҳар қандай ташкилотга қараганда ҳам мукамалроқдир.

С. МАРШАЛЬ

Давлат черковдан ҳар доим оммага руҳий зулм ўтказиш йўлида фойдаланган, черков ҳам бундай зулм қуроли вази-фасини астойдил адо этган. Шунинг учун ҳам социалистлар доимо ўз байроқларига черковни давлатдан ажратиш шиорини ёзганлар.

Н. К. КРУПСКАЯ

Халқ ҳукумати оммани арши аълодаги худо марҳамати билан овутмоқчи эмас, у омма билан биргаликда мана шу жойда, ерда одамлар учун жаннат барпо этмоқчи. Шу боисдан ҳам унга черковнинг хизмати керак эмас.

Н. К. КРУПСКАЯ

Социализм қурилиши диннинг илдизига болта уради. Фан динни сиқиб чиқарган сари қулларча итоаткорлик — буюк мақсад курашчиларининг жасорати билан, нариги дунё жаннати тўғрисидаги орзулар — ердаги социалистик қурилиш билан алмашина боради, — ва

черков омма диққатини жалб этувчи марказ сифатида ўз аҳамиятини йўқотади.

Н. К. КРУПСКАЯ

Инсон зарурат салтанатидан озодлик салтанатига қадам қўяди. Шунинг учун ҳам коммунизмда худога инонишни келтириб чиқарувчи ҳеч қандай ижтимоий сабабиятлар бўлмайди, диннинг ўзи ҳам бўлмайди.

Ем. ЯРОСЛАВСКИЙ

Дин инсонпарварлик хислатларига нолойиқ кимсалар учунгина керак. Тажриба ва кузатишлар шуни яққол кўрсатяптики, ҳалол одамлар учун дин мутлақо бефойда.

Ж. ЛАМЕТРИ

Одам қанча ақли бўлса, унда ҳалолликни шунча кўп кўрасиз. Аксинча, қаерда мутаассиблик ва хурофот мавжуд экан, у ерда қизиққоҳлик ва жазава устундир.

Ц. ДЮМАРСА

Ҳамма динлар табиатга ёт ва соғлом фикр учун даҳшатлидир, хиёл бўлса-да, ақли зўр одам динлар устидан кулади ва ўзида уларга нисбатан нафрат сезади.

П. ШАРРОН

Динларнинг бари — каттаси-дан кичиги бемаънидир: уларнинг ахлоқи болаларни алдашдек гап, берган ваъдалари эса худбин ва ақл бовар қилмас даражада аҳмоқонадир.

Г. МОПАСАН

Ҳамма зўравонликлар ичида энг бемаъниси, инсон табиатини бутунлай ерга урадигани, энг

номувофиқ ва энг зарарлиси — роҳиблар зўравонлигидир.

Ф. ВОЛЬТЕР

Черков пешволарининг касби гумрохлик, хурофот ва муттаҳамликка асосланган.

М. МЕЛЬЕ

Дин, унинг аҳоблари қанчалар оддий бўлишмасин, инсоний бўлишолмайди.

Э. СЕНАНКУР

Рухонийларнинг маънавий меҳнати маънавий тақдирланганда эди, улар қаттиқ норози бўлур эдилар.

П. ГОЛЬБАХ

Художўйлик ғирт товламачилик мактабидир.

Ж. САЛАВИЛЬ

Еш роҳибдан ҳам кўра катта гуноҳкор йўқ.

А. БЕН

Агар кимдир католик епископи экан, у қанчалик ҳақгўй бўлмасин, барибир ёлгон сўзлашишга тўғри келади.

Ж. Ж. РУССО

Дин худди қарта ўйинидай гап: аҳмоқликдан бошлаб, муштлашув билан тугатасан.

Ф. ВОЛЬТЕР

Черков бу ҳеч қачон осмонда бўлмаган жанобларнинг у ёққа ҳеч қачон чиқмайдиганларга чўпчак айтадиган жойидир.

Г. МЕНКЕН

Қизиқ, бу фолбин-коҳинлар бир-бирларига қараб ўтирганларича қандай қилиб ўзларини кулгидан тийишаркин-а.

ЦИЦЕРОН

Диний эътиқодлар одамларга ёмонлик қилиш учун энг яхши баҳонадир.

Р. ОЛДИНГТОН

Худоси осмонда яшайдиган одамдан қўрқ.

Б. ШОУ

Нафрат ва таъқиб қилишга мойиллиги зўр энг қаттиққўл, қайсар одамлар ашаддий диндорлардир.

А. И. ГЕРЦЕН

Нариги дунёни деб яшаётган одам бу дунёда хавфли.

Р. ИНГЕРСАЛЛ

Худони севган одам энди инсонни севолмайди, у инсонга хос нарсаларни тушунишни унутган.

Л. ФЕЙЕРБАХ

Ўнта ярамаснинг ошкора душманлигидан кўра иккита авлиёнинг дўстлиги кўпроқ ёмонлик келтирәди.

О. БАЛЬЗАК

Дин ўз моҳият-эътибори билан инсон севинчлари ва фароғатларининг душманидир... Барча динлар нуктаи назари бўйича авлиё дегани ким ўзи? Бу — худди бойқушга ўхшаб, фақат ёлғизликдагина ўзини яхши сезадиган, ибодат қилувчи, калима келтирувчи, ўзини қийноққа солиб, дунёдан қочиб, узлатга чекинувчи одамдир.

П. ГОЛЬБАХ

Фақат олижаноб кишигина атеист бўлишга ҳақли.

С. МАРЕШАЛЬ

Худди ўз эҳтиёжларинг ва бахтга етишиш йўллари ҳақи-

даги тўғри тасаввурингдан бошқа билим ёки бошқа донолик бўлмаганидек, инсоннинг қалб ахлоқидан ўзга ахлоқ ҳам йўқ.

Э. СЕНАНКУР

Авлиёлар ва ожизларгина, худди дорини қўмсагандек, хом хаёлга мойилдирлар.

А. БАРБЮС

Дин берадиган ахлоқ камбагал, оч-ялангоч одамзодга черков ёки илоҳиёт ўз газнасидан итқитиб турадиган хайру садақадир. Ахлоқ бутунлай ўзгача асосга эга бўлмоғи керак. Материализмгина унинг мустаҳкам асоси бўлиши мумкин.

Г. В. ПЛЕХАНОВ

ДИНИЙ САРҚИТЛАРНИ ЕНГИШ
ҲАҚИДА

Ўтмиш жалладларига, хурфот ва мутаассибликнинг доврқли асосчиларига, ўзларининг дунёқарашларини қабул этишни истамаган ўжарларни афсун қилиш учун биринчи бўлиб меҳробда пичоқ кўтарганларга қарши наҳотки овозни баланд кўтариб бўлмаса?

Ф. ВОЛЬТЕР

Биз динга қарши курашмогимиз зарур. Бу бутун материализмнинг ва бинобарин, марксизмнинг алифбесидир. Аммо марксизм алифбеда тўхтаб қолган материализм эмас. Марксизм яна илгарилиб боради. У: динга қарши курашишни билмоқ керак, бунинг учун эса омма орасидаги диндорлик ва диннинг келиб чиқишини *материал*

листик изоҳлаб бериш керак, деб ўргатади.

В. И. ЛЕНИН

Дин... ёлгончилар томонидан тўқиб чиқарилган уйдирмадир, дея эълон қилиш билан уни йўқотиб бўлмайди. Динни йўқотиш учун даставвал у пайдо бўлган ва ҳукмронликка эришган тарихий шароитлардан келиб чиқиб, унинг вужудга келиши ва тараққиётини тушунтира билиш керак.

Ф. ЭНГЕЛЬС

Диний сарқитлар билан курашганда ниҳоятда эҳтиёт бўлмоқ даркор: диний туйғуларни ҳақоратлашни бу курашга қориштирганлар жуда кўп зиён етказдилар. Ташвиқот йўли билан, маърифат йўли билан курашмоқ зарур.

В. И. ЛЕНИН

...Динни ҳар қандай ҳақоратлашдан сўзсиз сақланиш керак.

В. И. ЛЕНИН

Атеизмга фармойиш билан эмас, балки одамларни маърифатли қилиш йўли билан эришилади.

М. И. КАЛИНИН

Гап черковларни бузишда эмас, одамлар ўша черковларни унутсинлар, ҳеч ким у ерга бормасин,— мана шунга эришмоқ керак. Шуни ёдда тутиш зарурки, ҳаётимизда диний сарқитларни чиқариб ташлашдек оғир жараёнда қўпол воситаларни ишлатмаслик даркор.

М. ГОРЬКИЙ

Диннинг тарихий тараққиёти унинг секин-аста йўқолиб боришидан иборатдир.

И. ДИЦГЕН

Динни халқнинг хаёлий бахти сифатида бекор қилиш унинг ҳақиқий бахтининг талабидир. Ўз мавқеининг хаёлийлигидан воз кечиш талаби *хаёлга эҳтиёж сезувчи шундай мавқедан воз кечиш талабидан иборатдир.*

К. МАРКС

Агар ерда озод бўлишни истагангиз, осмонга қул бўлманг.

А. КЛОУТС

Дин то одам ўз атрофида ўзи айлана бошламагунча унинг атрофида ҳаракатланаверадиган хаёлий қуёшдир ҳолос.

К. МАРКС

Динни таъқид қилиш одамни хом хаёлдан озод этади, унинг фикрлаши, ҳаракат қилиши, ўз ҳаётини хаёлдан қутилган ҳолда, ақлли киши бўлган ҳолда қуриши учун кўмаклашади...

К. МАРКС

Одамларнинг кундалик амалий ҳаётдаги муносабатлари уларнинг ўзаро ва табиат билан соф ва оқил алоқаларида ўз аксини топгандагина моддий

оламни диний тасвирлаш тамомила йўқотиши мумкин:

К. МАРКС

Билим бўлмаган жойда динга ишонадилар.

А. В. ЛУНАЧАРСКИЙ

Ҳозирги замон меҳнаткаши юнатувчи ёлгончиликка эҳтиёж сезмайди. Унга энди ўлимдан кейинги марҳамат тўғрисидаги чўпчакнинг бир тийинлик ҳам қиммати йўқ. У ҳамма жойда ўзидан тутқунлик кишанларини улоқтириб ташлайди ва шу тариқа ўзини хаёлда эмас, амалда муносиб тақдирлайди.

С. Г. СТРУМИЛИН

Агар ақлни — самовот тухфаси деб қараб, шу гапни дин хусусида ҳам айтсак, у ҳолда само бизга ўзаро келиша олмайдиган ва бир-бирига зид иккита тухфа юборган бўлиб чиқади. Бу англашилмовчиликни тўғрилаш учун дин табиатда мавжуд бўлмаган хом хаёл бир принцип эканлигини тан олиш даркор.

Д. ДИДРО

Бизнинг атеистик давримиз таврот афсоналари устидан куларкан, худони инсон калтабинлиги тахаллусидир, дея ҳисоблайди.

М. ГОРЬКИЙ

ЦИВИЛИЗАЦИЯ, ФАН ВА ОЛИМЛАР ҲАҚИДА

ТАРАҚҚИЁТ ВА ФАН ҲАҚИДА

Халқлар тараққий этиб, ўса олиши, шон-шарафга бурканиб, муваффақиятли равишда фикрлай ва ишлай олиши учун, — ҳаётларининг негизида тараққиёт гоёлари ётиши керак.

Э. КАСТЕЛАР

Шахсининг жисмоний, ақлий ва маънавий жиҳатдан ўсиши, ҳақиқат ва адолатнинг ижтимоий шаклда қарор топиши — менинг назаримда, тараққиёт деб ҳисоблаш мумкин бўлган нарсанинг қисқача формуласи мана шу.

П. Л. ЛАВРОВ

Тараққиёт тасодиф эмас, балки заруратдир.

Г. СПЕНСЕР

Цивилизация нима дегани? Бу олға кетаётган инсон ақли ҳар қадамда юзага келтираётган доимий кашфиётлардир: тараққиёт сўзининг ўзи ҳам шундан келиб чиққан.

В. ГЮГО

Бизнинг тараққиётимиз ҳозирнинг ўзидаёқ кўп нарсага эга бўлганларнинг мўл-кўлчилигини ошириш билан эмас, балки

жуда кам нарсага эга одамларни керагича таъминлашга қодир-мизми-йўқми, мана шу билан ўлланади.

Ф. РУЗВЕЛЬТ

Тараққиёт — табиат қонуни. Унинг тўхтаб қолиши — жамиятнинг аста-секин нураши деган гап, тараққиётни кўллаб-қувватлаш ва унинг тўхташига йўл қўймаслик ҳар биримизнинг бурчимиздир.

В. ВЕЙТЛИНГ

Фан тараққиёти олимларнинг меҳнати ва улар яратган кашфиётларнинг қиммати билан белгиланади.

Л. ПАСТЕР

Фан ва маорифда сиёсий тараққиётдан холи бўлган алоҳида ҳеч қандай тараққиёт бўлиши мумкин эмас.

О. Ю. ШМИДТ

Ҳаётдаги бирдан-бир бахт — бу доимо олға интилиш.

Э. ЗОЛЯ

Тараққиётни рад этмоқлик худди оғирлик кучини рад этиш каби бемаъниликдир.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Чексизликка интилишсиз

ҳаёт ҳам, ўсиш ҳам, тараққиёт ҳам йўқ.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Олға ҳаракат — табиий қонун, табиат қонуни ва у узок вақт давомида инсон кучи, золимларнинг қуроли ва руҳонийлар қарғиши билан бўғиб қўйилиши мумкин эмас. Ҳаёт ва тараққиёт изчил олға ҳаракат туфайлигина мавжуддир. Келажак фақат тараққиётниқидир.

Э. ГЕККЕЛЬ

Ким олға юрмаса, у ортга кетади: бир жойда тўхтаб қолиш ҳолати йўқ.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ҳар бир янгиликда гарчанд тараққиётнинг ўзи бўлмаса-да, тараққиётга интилиш аке этади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Нимаки ўсмаса, у яшамайди, нима яшамас экан, у ўлади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Кўриш ва янгилик яратиш тенгсиз хурсандчиликдир.

Ф. ВОЛЬТЕР

Тарих шуни кўрсатадики, курашсиз тараққиёт бўлиши мумкин эмас.

М. ТОРЕЗ

Янгиликни пешона тери билан яратиш керак, эски нарса эса ўзи яшайверади ва урф-одат ҳассасига таянганча маҳкам тураверади.

А. И. ГЕРЦЕН

Агар одам бор қалби билан буюклик ва адолатга интилса,

унинг учун катта ёки кичик иш йўқ, зеро бу ҳолда ҳамма ишлар буюк салмоқ ва натижа касб этади.

К. Г. ПАУСТОВСКИЙ

Фан тараққиёти учун ҳар бир муайян даврда одамларнинг умуман фикрлашларигина эмас, балки улар ўз фикрларини поёнсиз илм майдонининг ўша пайтда долзарб ҳисобланган қисмларига жамлашлари ҳам талаб этилади.

Ж. МАКСВЕЛЛ

Агар янгиликнинг нималигини аниқлаш гоят қийин бўлса, бу унга зарурат йўқлигининг исботидир.

Л. ВОВЕНАРГ

Мустаҳкам ҳаётний куртакка эга бўлмаган мавжудотларигина вақт оқимида йўқолиб кетади, бинобарин, улар яшашга арзирмайди.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Бизнинг жамиятимизда фаннинг ўрни ва ўсишини ўрганар эканмиз, даставвал унинг аҳамияти ниҳоятда ортгани, фанни энди биргина олимлар ёки сиёсий арбоблар билангина тасаввур этиб бўлмаслиги ва шунингдек, агар биз фаннинг қарғишга қолмай, балки фароғат келтиришини истасак, унинг ривожига бутун халқ қатнашиши зарурлигига ишончимиз комил бўлади.

Ж. БЕРНАЛ

Фан инсониятнинг олий ақлидир, у инсон ўз жисми ва қонидан яратган қуёшдир, инсон машаққатли ҳаётдаги зулматни ёритиш учун озодликка,

адолат ва гўзалликка йўл топиш учун шу қуёшни яратиб, чарақлатиб қўйган.

М. ГОРЬКИЙ

Фан — давримизнинг асаб системасига айланиб бормоқда.

М. ГОРЬКИЙ

Фан кучдир; у моддий нарсаларнинг муносабатини, уларнинг қонуниятлари ва ўзаро ҳаракатларини очиб беради.

А. И. ГЕРЦЕН

Фан ватаннинг энг юксак қиёфаси бўлмоғи зарур, зотан барча халқлар ичида фикр ва ақлий фаолият соҳасида бошқалардан ўзиб кетган халққина биринчи ўринни олади.

Л. ПАСТЕР

Фаннинг иши дастёрлик, фанлар фароғатга эришиш воситасидирлар.

Д. И. МЕНДЕЛЕЕВ

Ҳамма фанларнинг ҳақиқий ва қонуний мақсади инсон ҳаётини янги ихтиролар ва бойликлар билан тўлдириб беришдан иборатдир.

Ф. БЭЖОН

Умумий манфаат йўлида, айниқса ватанимизда фаннинг қарор топиши учун ўз отанга қарши исён кўтарган тақдирингда ҳам гуноҳ деб ҳисобламайман.

М. В. ЛОМОНОСОВ

Фан инсон ҳаётидаги энг муҳим, энг ажойиб ва зарур нарсадир.

А. П. ЧЕХОВ

Фанда одамзоднинг тажриба, тафаккур самаралари асралади ва одамларнинг тушунчаси, кейин эса ахлоқи ва ҳаёти асосан фан заминида яхшиланади.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Фан тараққиёти, эҳтимол миллатнинг моддий жиҳатдан гуллаб-яшнашидан ҳам кўра унинг ахлоқий ривожини учун кўпроқ зарурдир. Фан интеллектуал ва ахлоқий савияни оширади, фан буюк гонларнинг тарқалиши ва тантанасига шароит яратади.

Л. ПАСТЕР

Агар фан ва санъат бўлмаганда, инсон ва инсон ҳаёти ҳам бўлмасди.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Уч нарса миллатни буюк ва саховатли қилади: ҳосилдор ер, ривожланган саноат ҳамда одамлар ва товарлар ҳаракатининг энгиллиги.

Ф. БЭЖОН

Табиёт фанлари биз учун бутун дунёни тафаккур қуёшига юзма-юз буришга қодир бўлган Архимеднинг ягона ўша таянч нуқтасидир.

М. ГОРЬКИЙ

Фан учун фан йўқ, санъат учун санъат йўқ — уларнинг бари жамият учун, одамни янада саховатли қилиш учун, юксакликка кўтариш учун, уни билим ва ҳаётнинг моддий қулайликлари билан бойитиш учун хизмат этади.

Н. А. НЕКРАСОВ

Инсоният ҳаётини энгиллаштирувчи ва унинг қайғу-алам-

ларини камайтирувчи ҳар қандай тараққиётнинг асоси фандир.

М. СКЛОДОВСКАЯ-КЮРИ

Ҳар қанча хатоларидан қатъи назар, фан ҳаётда энг яхши, мустаҳкам ва энг нузли таянчдир.

К. А. ТИМИРЯЗЕВ

Фақат ўзаро аҳилликка асосланган, бутун жаҳонда тинчликнинг рамзи бўлган ягона қизил байроқдан нур эмувчи озод иттифоққа бирлашган фан ва демократия, билим ва меҳнатгина бутун инсониятнинг бахти йўлида ҳамма нарсани бартараф эта олади ва ҳамма нарсани янгидан ярата олади.

К. А. ТИМИРЯЗЕВ

...Фаннинг шу чинакам ва айни замонда амалий бойликнинг ривожини амалда одамнинг ишлаб чиқариш кучлари, яъни бойликнинг ўсишининг бир жиҳати, бир шакли холос.

К. МАРКС

Фан халққа сув-ҳаводек зарур. Уни тараққий эттирмаган мамлакат, шубҳасиз, мустамлакага айланади.

Ф. ЖОЛИО-КЮРИ

Фан одамзод тўплаган мислсиз билимлар хазинасидир.

Н. К. КРУПСКАЯ

Фан холис хизмат қилганларга ажойиб истиқболлар очади.

Ф. ЖОЛИО-КЮРИ

Фан ер куррасида тарқоқ жашайдиган одамларнинг фикрини жипшлаштирувчи асосий

элементдир ва бу унинг юксак мақсадларидан биридир. Менинг назаримда, инсон фаолиятида кишилар орасидаги иттифоқ бу қадар очиқ-ойдин кўриниб турган бошқа биронта ҳам соҳа бўлмаса керак.

Ф. ЖОЛИО-КЮРИ

Миллий кўпайтирув жадвали бўлмаганидек, миллий фан ҳам йўқ.

А. П. ЧЕХОВ

Фан ва санъат одамлар учун худди таомдек, сувдек, кийимдек, ҳатто улардан ҳам кўпроқ зарурдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Фан ва санъат одамларни олға бошлайдиган ва уларга чексиз юксалиш имконини берадиган омиллардир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Қаердаки фан юксакда, Унда юксак инсон ҳам.

А. И. ПОЛЕЖАЕВ

Фан руҳи ҳокимлик қилган жойда оз нарса билан ҳам улкан ишлар кашф этилади.

Н. И. ПИРОГОВ

Фан, бу тартибга солинган билимдир.

Г. СПЕНСЕР

Фан — тафаккурнинг дунёдаги биз билган ҳамма ҳодисаларни маълум услуб воситасида бир ерга жамлаш йўлида кўп асрлик ҳормай-толмай қилган меҳнатидир.

А. ЭЙНШТЕЙН

Фан борлиқнинг ишъикосидан бошқа нарса эмас.

Ф. БЭЖОН

Савол аломати ҳар қандай фаннинг калитидир.

О. БАЛЬЗАК

Ажабланиш билимимизнинг чегарасини билдиради ва аксари нарсаларнинг мукамаллигини эмас, балки ақлимизнинг номукамаллигини таъкидлайди.

Ф. ЛАРОШФУКО

Ҳайратланиш учун бир дақиқа вақт кифоя, бирор ҳайратомуз нарса яратиш учун эса қанчадан-қанча йиллар керак.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Табиат инсонни зулмат билан ўраган ва уни доимо ёруғликка интилишга мажбур этади.

И. ГЕТЕ

Фан ҳақиқатни равшан англаш, ақлнинг пешаси, ҳаётнинг покиза қувончи, ёшлиқнинг шарафи, кексалиқнинг таянчи, шаҳарлар, қалъалар меъмори, бахтсизликда кўрғон, бахтли кунда эса безак, ҳамма жойда содиқ ва ажралмас йўлдошидир.

М. В. ЛОМОНОСОВ

Фан, инсон руҳини жасоратга даъват этишнинг энг қулай йўлидир.

Ж. БРУНО

Инсон ўз табиатидаги номукамаллиқни фан ёрдамида тuzатишга қодир.

И. И. МЕЧНИКОВ

Одамларда фандан кўра бақувватроқ ва голибона куч йўқ.

М. ГОРЬКИЙ

Менинг имоним — инсониятга бахтни фан тараққиёти ато этишига ишонишимдадир.

И. П. ПАВЛОВ

Ер юзида меҳнат ва фандан юксакроқ ҳеч қандай куч йўқ.

М. ГОРЬКИЙ

Инсоннинг моддий борлиқ устидан ҳукмронлик қилувчи бирор кучни ўйлаб топишини тасаввур этиш ҳам қийин.

Б. ФРАНКЛИН

Бизнинг биринчи навбатдаги бош вазифамиз истиқболли фанни тараққий эттиришдир. Иккинчи бош вазифамиз эса ўша истиқболли фан амалиётга, ҳаётга нима бераётганини имкон борича кўра билиш ва фан ютуқларини амалда татбиқ этиш ҳақида тавсияномалар ва таклифлар киритишдан иборатдир.

М. В. КЕЛДИШ

Биз учун... фан чиндан ҳам тан ва қонга сингиб кетиши, тўла ва ҳақиқий равишда кундалиқ ҳаётнинг таркибий қисмига айланиши керак.

В. И. ЛЕНИН

Фаннинг солиштирма оғирлиги давлат бюджети бўйича ажратилаётган маблағлар, илмий-тадқиқот институтларининг сони билангина эмас, даставвал фан арбобларининг билим доираси уларнинг илмий парвози қай даражада юксаклиги билан белгиланади.

С. И. ВАВИЛОВ

Ўлик хазиналарни тирик учун фойдали кучга айлан-тирмоқ учун жуда кўп миқдорда интизомли ирода, илмий билим ва техникавий уддабурон қўллар керак.

М. ГОРЬКИЙ

Фан бирор чўққини забт этгач, ундан яна янги чўққилар сари кенг истиқбол очилади, фан яна олға юриши учун янги йўллар очилади.

С. И. ВАВИЛОВ

Ранг-баранг кашфиётлари билан борлиқни забт этувчи, инсон фаолиятини ўн карра ошириш учун унга қанот берувчи фан асримизнинг буюк қўшиғидир.

Э. ЗОЛЯ

Фаннинг буюклиги ва афзаллиги одамлар меҳнати самарадорлигини ошириш ва зеҳнининг табиий қувватини кучайтириш йўли билан уларга келтирадиган мислсиз фойдасида мужассамлангандир.

Д. И. ПИСАРЕВ

Фан соф тафаккур соҳаси эмас, у доимо амалиётга жорий этиладиган ва доимо амалиётдан куч оладиган тафаккур соҳасидир. Шу боисдан ҳам фан техникадан ажратилган ҳолда ўрганилиши мумкин эмас.

Ж. БЕРНАЛ

Биз ақлий ва жисмоний меҳнат кишилари ўртасида алоқа ўрнатишга, фан ва ҳаётнинг муштарак вазифалари бир-бирига мутаносиб келишига, илмий ҳақиқат ва ахлоқий ростгўйликка хизмат қилишга интилишимиз зарур.

К. А. ТИМИРЯЗЕВ

Фан ҳамиша тушунилгандек ва ҳозир ҳам кўпчилик одамлар тушуниб келаётгандек, инсон ҳаёти учун гоят зарурий ва муҳим бўлган билим жабҳаларини эгаллашдан иборатдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Фан чексизликни ўрганишга интилар экан, ўзининг ҳам ҳад-чегараси йўқ ва жаҳон миқёсида тарқалгани учун чинакам халқчиллик касб этади.

Д. И. МЕНДЕЛЕЕВ

Одамлар моддани аста-секин ўрганиб, унга эга бўладилар, унга тобора аниқроқ фаразларни нисбат берадилар ва буни ҳаётнинг ўзи тасдиқлаб боради ўз эҳтиёжлари учун ундан кенгроқ ва кўпроқ фойдалана бошлайдилар. Шунинг учун маълум бир жойда билимга ва моддага эга бўла боришга чегара қўйиш ўринсиздир.

Д. И. МЕНДЕЛЕЕВ

Фан тугал бир китоб бўлмаган ва ҳеч қачон бўлмайди ҳам. Ҳар бир муҳим ютуқ янги саволларни туғдиради. Ҳар қандай тараққиёт вақт ўтиши билан янгидан-янги ва янада чуқурроқ қийинчиликларни юзага келтиради.

А. ЭЙНШТЕЙН

Билим тугал, кристалл ҳолга келган ўлик нарса эмас, у абадий яратилади, абадий ҳаракатда бўлади.

Д. Н. ПРЯНИШНИКОВ

Фан методикада эришилган ютуқлар билан боғлиқ равишда сакраб-сакраб ҳаракатланади. Методиканинг ҳар бир олға

ташланган қадами туфайли биз бир поғона юқорига кўтариламиз ва олдимизда бизга илгари кўринмаган нарсалари билан янада кенгроқ уфқ намоен бўлади.

И. П. ПАВЛОВ

Россияликлар қачонлардир, балки бизнинг ҳаётлигимиздаёқ, илмдаги ютуқлари, меҳнатдаги шижоатлари, юксак ишонсухратлари билан энг маърифатли халқларни ҳам ортда қолдира олишларини мен олдиндан сезиб турибман.

ПЕТР I

Фанлар бошқа ҳеч бир даврда ҳозирги кунимиздагидек мароқли ва қизиқарли бўлмаган. Бироқ айни пайтда улар ҳозир анча кўпроқ ақлий меҳнат талаб қилиши ҳам табиийдир.

Р. РОЛЛАН

Коллектив ҳаракат қилиш туйғусининг пайдо бўлиши учун биз, эҳтимол, инсоннинг бошқа барча фаолиятига қараганда ҳам фан олдида кўпроқ қарздордирмиз.

Ф. ЖОЛИО-КЮРИ

Ҳар қандай илмий меҳнат, ҳар қандай кашфиёт, ҳар қандай ихтиро умум меҳнатидир. У бир қисми замондошларнинг кооперацияси, бир қисми ўтган даврларда яшаганларнинг меҳнатидан фойдаланиш натижасида бунёдга келади.

К. МАРКС

Фан коллектив ижоддир ва бошқа бирон нарса бўлиши мумкин эмас, у асрлар давомида қуриладиган улуг бир иморатга ўхшайди, бу ерга ҳар бир

одам биттадан гинт олиб келади-ю, аммо шу гинтни келтиришга кўпинча унинг бутун умри кетади.

А. ПУАНКАРЕ

...Экономист донмо олга, техника тараққиёти томон қараш керак, акс ҳолда, у тезда ортда қолиб кетади, чунки ким олга қарашни истамаса, у тарихдан юз ўгирган бўлади...

В. И. ЛЕНИН

Ҳамма ерда машиналарни кўпроқ жорий этишга, машина техникасини имкони борича кенгроқ қўлланишга ўтиш керак.

В. И. ЛЕНИН

Ҳозирги жамиятда машинасиз, интизомсиз яшаш мумкин эмаслигини ўрганиш керак — ё олий техникани эгалламоқ, ёки янчилиб кетмоқ керак.

В. И. ЛЕНИН

Қўл меҳнاتини машина меҳнати билан алмаштириш... одамлар яратган техниканинг бутун илгор иши маана шуидан иборат.

В. И. ЛЕНИН

...Ишлаб чиқариш жараёни фаннинг технологик қўлланишига айланиши мумкин.

К. МАРКС

Фан социалистик жамиятда одамнинг меҳнатини енгиллатишга, ҳаёт шароитини ва инсоннинг ўзини яхшилашга ҳаракат қилади.

А. И. БАХ

Маданият ўз асоси билан олға силжишга хизмат қилиши ва

бунинг натижаси ўлароқ, меҳнаткашлар унумсиз қўл меҳнатидан халос бўлишлари керак.

А. УАЙТХЕД

ХАЁЛ, ФАРАЗ ВА ЖАСОРАТ

Фантазия энг қимматбаҳо хислатдир...

В. И. ЛЕНИН

Ҳар бир фаол ва мўътадил фикрловчи одам ҳам хаёлсиз иш юритолмайди.

М. И. КАЛИНИН

Инсоният ўзининг энг ширин орзуларини амалга оширсагина олға силжийди.

К. А. ТИМИРЯЗЕВ

Фан билан шеърият гўё қарама-қарши икки қутбдир, дея ҳисобланадиган одатий фикр аксари янглиш фикрдир. Ҳаётларини илмий изланишларга бағишлаган кишилар улар ўзлари ўрганаётган нарсанинг поэзиясини бошқа одамлар сингаригина эмас, балки уларга нисбатан анча жонлироқ қабул қила олишларини бизга доимо исботлаб келишяпти.

Г. СПЕНСЕР

Инсон билимининг исталган соҳасида поэзия тўлиб-топиш ётибди.

К. Г. ПАУСТОВСКИЙ

Илмий тафаккурда доимо поэзия элементи мавжуд. Ҳақиқий фан ҳам, ҳақиқий мусиқа ҳам бир тоифада мушоҳада юритишни талаб қилади.

Ҳозирги замоннинг буюк алломалари — чинакам шоирлар ҳам.

Р. РОЛЛАН

Ўқитаккина шоирлиги бўлмаган одам ҳақиқий математик бўлолмайди.

К. ВЕЙЕРШТРАСС

Агар инсон ўзини келажакнинг ёрқин ва мукаммал оғушида тасаввур этолмаганида эди, агар у орзу қилишни билмаганида эди, у ҳолда ўша келажакни деб шунча машаққатли қурилишларни тиклашга, тинимсиз кураш олиб боришга, ҳатто ўз ҳаётини қурбон беришга уни ҳеч нима мажбур этолмаган бўлур эди.

Д. И. ПИСАРЕВ

Олим биринчи навбатда ижодий хаёл суриш қобилиятига эга бўлмоғи керак, хаёл худди санъатдаги каби фанда ҳам гоёт муҳим роль ўйнайди. Хаёл йиғилган материал устидаги машаққатли меҳнатдек зарур нарса. Хаёлсиз илмий иш факт ҳамда қуруқ, яланғоч ва кўпинча бенаф хулосаларнинг ортиқча қалаشمасига ўхшаб қолади.

А. Е. ФЕРСМАН

Агар инсондан орзу қилиш қобилияти олиб қўйилса, у ҳолда маданият, санъат, фанни яратувчи энг кучли ҳиссий сабаблардан бири ҳамда ёрқин истиқбол учун курашиш иштиёқи йўқ бўлур эди.

К. Г. ПАУСТОВСКИЙ

Ҳақиқий олим хаёлпарастдир, кимки хаёлпараст бўлмаса, у ўзини амалиётчи деб атайди.

О. БАЛЬЗАК

Хаёл сурмайдиган олим оёқда юрадиган яхшигина кутубхонага ва тирик изоҳномага ўхшайди, у ўзлаштиради-ю, лекин ўзи яратмайди.

Ф. Ю. ЛЕВИНСОН-ЛЕССИНГ

Олимлар ҳам худди рассомлардек хаёлпараст одамлар; улар ўз ғояларидан устун турмайдилар; улар фақат фикрлари етган, туйгуларини жалб этган нарса устидагина яхши ишлашлари, узоқ ишлашлари мумкин. Уларда ғоялар алмашилиб туради: мутлақо кутилмаган, кўпинча ақл бовар қилмайдиган фикрлар ҳам келади мияларига: у фикрлар кўмилиб, чарх уриб, чатишиб кетади, ярақлайди. Олимлар ана шундай ғоялар ичида яшайдилар ва шу ғоялар учун ишлайдилар.

В. И. ВЕРНАДСКИЙ

Энг уста ва эпчи синовчилар ўз тасаввурларига тўла эркинлик берадилар ва бир-биридан мутлақо узоқ тушунчалар ўртасидаги алоқани қидириб топадилар. Гарчанд бу қиёслар ғализ ва ҳақиқатдан йироқ бўлган тақдирда ҳам улар оқил, вазмин ва юраксиз донишмандлар ҳеч вақт ўйлаб тополмайдиган буюк ва муҳим кашфиётлар учун бахтли бир тасодифни юзага келтириб қўйиши мумкин.

Ж. ПРИСТЛИ

Имкони борича кўпроқ орзу қилиш керак, келажакни бугунга айлантириш учун имкони борича кучлироқ орзу қилиш керак.

М. М. ПРИШВИН

Фаннинг қанотларига хаёл туташган бўлса, у ютади.

М. ФАРАДЕЙ

Орзу — инсон бахти ижодкори учун худди билим ёки ғоя сингари керакли қуролдир.

Л. М. ЛЕОНОВ

Орзусиз одамнинг ақлини ҳеч нарса охиригача қўзғатолмайди.

Г. ТЕЙЛОУ

Ақл ва хаёл билимларимизга бир хилда зарур ва фанда улар тенг ҳуқуққа эга.

Ю. ЛИБИХ

Ҳаётимизда, фан ва санъатда нимаики юксак ва гўзал нарса бўлса, жами хаёл ёрдамида ақл билан ва кўп нарсалар эса ақл ёрдамида хаёл билан яратилган. Дадил айтиш мумкинки, Коперник ҳам, Ньютон ҳам фанда эришган ютуқларини хаёлсиз сира қўлга киритолмаган бўлур эдилар.

Н. И. ПИРОГОВ

Келажакни яратишга ҳеч нарса дадил орзулардек кўмаклашмайди. Бугун — хаёл, эртага — у тан ва қонга сингади.

В. ГЮГО

Одамлар иродаси ва тафаккури ҳақиқатга айлантиролмайдиган хаёл йўқ.

М. ГОРЬКИЙ

Бемаъни хаёл бемаънилик туғдиради; агар шу хаёлга ақл қўшилса-чи, санъатнинг жони ва унинг нафосат манбаига айланади.

Ф. ГОЙЯ

Хаёлнинг поёни йўқ, тафаккур кира олмаган жой йўқ, табиатни енгувчи техника қудратининг чеки йўқ.

А. Е. ФЕРСМАН

Ҳар қандай эртақда воқелик элементлари мавжуд...

В. И. ЛЕНИН

Эртақ мўъжизакор пайгамбарликдир. Аммо илмий пайгамбарлик фактадир.

В. И. ЛЕНИН

Ҳозирги замон фанининг мўъжизалари қадимий мифология мўъжизаларидан анча афзалроқдир.

Р. ЭМЕРСОН

Хаёл билимдан муҳимроқ.

А. ЭЙНШТЕЙН

Орзу реалликдан қудратли. Орзунинг ўзи олий реаллик экан, бошқача бўлиши мумкинми ахир? У борлиқнинг қалби.

А. ФРАНС

Гоя фактдан юқори туради.

О. БАЛЬЗАК

Тасаввур — бу қалб кўзи.

Ж. ЖУБЕР

...Биз романтикасиз яшай олмаймиз. Романтика етишмагандан кўра, яхшиси, кўп бўлгани маъқул. Биз ҳатто революцион романтиклар билан келишолмаган вақтимизда ҳам уларга доимо хайрихоҳ қараганмиз.

В. И. ЛЕНИН

Ҳозир исбот этилган нарса илгари фақат тасаввурда мавжуд эди.

У. БЛЕЙК

Биз ҳозир физикадан аниқ биладиган нарсалар илгарилари тахмин қилинган эди, агар ҳатто янглиш бўлса ҳам бундай тахминларга сира йўл қўйилмаганда эди, унда биз бирорта ҳақиқатниям очолмаган бўлурадик.

Э. ЭЙЛЕР

Қанчадан-қанча ишлар то рўёбга чиқарилмагунча мумкин бўлмаган нарсалар, деб ҳисобланган эди.

КАТТА ПЛИНИЙ

Янги ҳақиқатнинг тақдири шундайки, дастлабки пайтда у ҳар доим бидъатга ўхшаб туюлади.

Т. ГЕКЛИ

Кўпгина буюк ҳақиқатлар аввалига масхараланган.

Б. ШОУ

Тараққиётга қарши эътирозлар ҳамини ахлоқсизликда айб-лашга бориб тақалган.

Б. ШОУ

Ҳар қандай ҳақиқатнинг қисмати аввалига калақа бўлиб, кейин тан олиш билан яқунланган.

А. ШВЕЙЦЕР

Ҳар қандай таълимот уч босқичдан ўтади: аввал уни ақлга сиғмайди дея эълон қилиб, унга хуруж қиладилар, кейин, афтидан, оз бўлса-да, маълум даражада ҳақиқатга ўхшайди, деб хулоса чиқарадилар. Ниҳоят, унинг ғоят муҳимлигини тан оладилару, сўнгра, «мен очдим» деб талашадилар.

У. ЖЕЙМС

Нарсаларнинг юзаки кўринишинигина қамраб олувчи кундалик тажриба асосида мулоҳаза юритсак, фан ҳақиқатлари ҳам доим гайритабiiй бўлиб кўринади.

К. МАРКС

Инсоният тараққиётида янги давр очган, ўз асрига шон-шуҳрат келтирган буюк фикрлар, кашфиётлар, ихтиролар ва ғояларни калтабинлик, аҳмоқлик ва ишончсизлик ҳамиша утопия деб атаган.

Э. ЖИРАРДЕН

Утопиялар кўпинча вақтидан аввалроқ айтиб қўйилган ҳақиқатлар бўлиб чиқади.

А. ЛАМАРТИН

Лойиҳа — келажакнинг хомаки режаси. Баъзи ҳолларда келажак юзлаб хомаки режаларни талаб қилади.

Ж. РЕНАР

Илмий ғоялар дунёсида ҳам худди ҳаётнинг ўзидаги каби тараққиёт ва ҳақиқат дарров ғалаба қозонавермайди: бунинг учун курашиш, барча кучларни сафарбар этиш, тўхтовсиз мақсадга интилиш ва шижоат кўрсатиш, ўзининг ҳақлигига ва ғалабага қаттиқ ишонч зарурдир.

А. Е. ФЕРСМАН

Буюк манзилга интилаётган одам ҳаёлпараст, шоввоз ёки хомхаёл, деган лақабдан қўрқмаслиги керак, зотан бу лақаблар уни олганларни эмас, тўқиб чиқарганларни кўпроқ шарманда қилади.

Э. ЯКОБС

Агар Дон-Кихотлар чиқариб ташланса, Тарих китобини ёпиб қўйган маъқул. Унда ўқишга арзирли ҳеч нарса қолмайди.

И. С. ТУРГЕНЕВ

Орзуга мойилликни сақлаш буюк донишмандликдир. Ораулар дунёга гўзаллик ва маъно бахш этади. Ораулар, агар улар изчил ва асосли бўлса, ўз қамрови ва меъёрига хос реал дунё яратар экан, яна ҳам тиниқлашиб кетади.

А. ФРАНС

Меҳнат ва яратиш жабҳасида жасорат ва фидойиликдан ҳайиқмаслик керак.

М. ГОРЬКИЙ

Биз айна илмий тафаккур жабҳасида дадилликдан чўчмаслигимиз керак; фақат биз доим дадилликнинг журъат эканлигини билиб, уни реаллик, факт тарзида қабул қилмаслигимиз лозим.

А. Е. ФЕРСМАН

Агар таваккалчилик бўлмганда, тараққиёт ҳам бўлмас эди.

В. В. ВЕРЕСАЕВ

Одатда кўп билганлар эмас, оз билганлар фан у ёки бу масалани ҳеч қачон ҳал этолмайди, деб қатъий таъкидлашлари мумкин.

Ч. ДАРВИН

Қўлдан келадиганига эришмоқлик учун қўлдан келмайди-ганга ҳам уринишни унутма.

А. Г. РУБИНШТЕЙН

Тараққиёт фақат жасорат туфайлигина рўй беради.

В. ГЮГО

Фандаги ҳар бир мислсиз муваффақиятнинг манбаи ҳаёлимизнинг буюк дадиллигидадир.

Ж. ДЬЮН

Тасаввурсиз одам телескопсиз обсерваториянинг ўзгинаси.

Г. БИЧЕР

Ҳаёл таъсирчан одамни санъаткор, довюракни — қаҳрамон қилиб етиштиради.

А. ФРАНС

Теран ҳаёл воқеликни юзага келтиради.

М. МОНТЕНЬ

Ҳар қандай инқилоб ҳам даставвал фикр тариқасида бир кишининг миясида туғилган.

Р. ЭМЕРСОН

Билим ҳамиша фаразлардан бошланади.

А. ГУМБОЛЬДТ

Қашфиётлар тасодифан рўёбга чиқиши ҳам мумкин, бунда истаган киши бошқа кишини: ёш — кексани, жўнгина одам — донишмандни ўқитиб қўйиши мумкин.

У. ГАРВЕЙ

Одам тушунишнинг иложи йўқ нарсани ҳам тушуниш мумкинлигига инонмоғи керак, акс ҳолда, у ҳақда бош қотирилмаган бўлур эди.

И. ГЕТЕ

Ҳар нарсада бошқа ҳеч бир киши кўрмаганини кўришга, бошқа ҳеч бир киши бош қотирмаган ҳолатни топишга интилоқ лозим.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Кўпчилик эътироф этган ва барча аллақачонлар ҳал этилган, дея ҳисоблаб юрган фикрлар ҳаммадан кўра кўпроқ тадқиқ этишга лойиқдир.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Одамларнинг аҳамиятсиз нарсаларни аҳамиятга молик деб санаш майли жуда кўп аҳамиятли нарсаларни юзага келтирди.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Инсоният тараққиётининг чегараси йўқ ва башарият ҳеч қачон ўзига: «Тўхта, бас, бошқа борадиган манзил йўқ!» — демайди. Модомики, ҳозиргача инсоният кўп нарсаларга эришган экан, бу яқин вақт ичида у яна ҳам кўпроқ нарсаларга эришмоғи зарур деган гапдир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Инсон ақли табиатдаги кўп ажойиботларни очди ва у янада кўп нарсаларни очиш билан ўзининг табиат устидан ҳукронлигини ошира боради.

В. И. ЛЕНИН

Синчковлигимизнинг ниҳояси йўқ, — идрокнинг қаноатлана бошлаши унинг чекланганлиги ёхуд толиққанлигининг аломатидир.

М. МОНТЕНЬ

Инсон ақлига чек йўқ. У бир ерда тўхташни ҳам, хотиржамликни ҳам билаймиди, тобора олға интилаверади.

Ф. БЭЖОН

Тараққиётимиз эндигина бошлангани ва биз ҳар қанча тасаввур этиб кўрганамизда ҳам, у бизнинг табиат устидан

хукмронлигимизни қай даражага етказишини билиш қўлимиздан келмайди.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Хеч ким инсон билимлари хусусида чекланган авлиёлар кароматидагидек кўп янглишмаган.

К. А. ТИМИРЯЗЕВ

Воқелик деярли ҳаммавақт башоратчилар тасаввуридан ўзиб кетади.

К. Э. ЦИОЛКОВСКИЙ

Биз телба хаёллардан тортиб мутлақо реал воқелик орасидаги масофалар бениҳоя суръат билан қисқариб бораётган замонда яшамоқдамиз.

М. ГОРЬКИЙ

Фан поғонама-поғона юксалмоқда, одамларнинг билим доираси кенгаймоқда, эҳтиёжлар ўсмоқда ва куни кеча мўъжиза туюлган нарса бугун оддий воқеа бўлиб қолмоқда.

В. А. ОБРУЧЕВ

Илмий идрок ва башорат чегараларини айтиб бериб бўлмайди.

Д. И. МЕНДЕЛЕЕВ

Фан олга силжиган сайин бетўхтов янгиланиб боради.

В. ГЮГО

Илмий ходимнинг энг муҳим фазилати меҳнатсеварлик. Одатда тажриба зўр гайратшижоат талаб этадиган қайта-қайта текширувларни тақозо этади. «Меҳнатсиз чинакам буюклик бўлиши мумкин эмас», деган эди Гёте ва у мутлақо ҳақ эди.

К. И. СКРЯБИН

Фан сарҳадлари саробга ўхшайди: уларга қанча яқинлашилса, улар шунча узоқлашаверади.

И. БУАСТ

Авваллари фаннинг чегараси бўлган жой, бугун унинг нақ марказидир.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Инсоният ўз тараққиёт бешигидаёқ сезгирлик ва башоратни, мўъжизакорлик ва пайғамбарлик санъатини орзу қилган ва бу армонларини хаёлий қахрамонлар ва авлиёлар қиёфасида мужассамлаштирган. Бу икки санъатни унга фан берди.

К. А. ТИМИРЯЗЕВ

Илмий кашфиётлар ҳар жихатдан мукамал ва тайёр ҳолда бўлмайди. Айрим буюк шахслар заковатидан нур олган илмий ижод жараёни айни пайтда умуминсоний тараққиётнинг аста-секин силжийдиган асрий жараёни ҳамдир.

В. И. ВЕРНАДСКИЙ

Илмий кашфиётларнинг бирданига рўёбга чиқиши камдан-кам бўлади, одатда ўша топилган нарсанинг ҳақиқатлигини ишонтиришга ҳам улгурмайдилар; аммо бу кашфиётлар кўпчиликнинг меҳнати ва шу вақтгача тўпланган барча маълумотларнинг жамулжами сифатидагина юзага келганини унутмаслик керак.

Д. И. МЕНДЕЛЕЕВ

Биринчи бўлиб сўзсиз фикр, хаёл, эртак йўлга чиқади. Уларнинг ортидан илмий таҳ-

лил ва пировард-натижада фикрни амалиёт якунлайди.

К. Э. ЦИОЛКОВСКИЙ

Пишиб етилган ва замон тақозо этган фикрлар бири-бирдан мустасно тарзда бир йўла юзларча мияларда туғилиши ҳам мумкин.

И. ГЕТЕ

Илмий фаразлар ҳамisha шу фаразларни туғдирган далиллар доирасидан чиқиб кетади.

В. И. ВЕРНАДСКИЙ

Гоя ўрнини ақл ва тасаввур кучи эгаллаган фаразлар ҳам бор.

И. ГЕТЕ

Бирор-бир фан ўрнидан силжиши, унинг ривожини янада мукаммал бўлиши учун фаразлар ҳам худди тажриба ва кузатишлардан олинган натижалар сингарини зарурдир.

И. ГЕТЕ

Тафаккурни йўналтирувчи фаразлар бартараф этилгудек бўлса, фан қуруқ фактлар йиғиндисига айланиб қолган бўлур эди.

К. А. ТИМИРЯЗЕВ

Фаразлар бино олдида тикланган уй битгач, олиб ташланадиган ҳавозалардир, улар бинокор учун керак, фақат бинокор ҳавозаларни бино деб ўйламаслиги зарур.

И. ГЕТЕ

Фаразлар қанчалик даргумон бўлмасин, агар мавжуд ҳодисаларни уйғунлаштириш ва янгиларини олдиндан айтиб бера олиш имконини туғдирса,

улар фойдалидир. Электр қуввати, атомнинг тузилиши ҳақидаги фаразлар шулар жумласидандир.

К. Э. ЦИОЛКОВСКИЙ

Деҳқон омочи экин етиштиришни осонлаштиргани каби, фаразлар ҳам илмий ишни енгиллаштиради ва тўғри йўлга солади.

Д. И. МЕНДЕЛЕЕВ

Ҳеч нарсага эътиқод қўймагандан кўра, кези келиб нотўғри бўлиб чиқадиган фаразга эргашган ҳам маъқул.

Д. И. МЕНДЕЛЕЕВ

Ҳами фаразлардан тадқиқ қилинаётган нарсалар тўғрисидаги кейинги фикрни узиб қўймайдиганини танланг.

Ж. МАКСВЕЛЛ

Дадил фикрлар ўйин арафасидаги шашка дончаларига ўхшайди; улар ўзлари қурбон бўлиб, ғалабини таъминлайди.

И. ГЕТЕ

Журналист фаразларни қоралашга шошилмаслиги керак. Буюк кишилар топиб улгурган энг муҳим ҳақиқатларни очишининг ягона йўли фаразлардир.

М. В. ЛОМОНОСОВ

Буюк кашфиётлар, илмий тафаккур жабҳасидаги олға сакрашлар чинакам ижодий метод, интуиция йўли билан яратилади.

Л. БРОЙЛЬ

Инсоният ўз кучларини такомиллаштириб, илгарилаб бормоқда. Ҳозир унинг қўли етмаган нарсалар ҳам вақти келиб

унинг учун яқин, тушунарли бўлиб қолади, фақат бунинг учун ишлаш, ҳақиқат излаётганларга ҳар тарафлама кўмаклашиш даркор.

А. П. ЧЕХОВ

Фан йўлида қилинадиган хизматларнинг энг буюги унга янги ғояларни киритишдир.

Ж. ТОМСОН

Ўзгалар топган нафосатни сен ўзинг учун топсанг, уни билиб қадрига етсанг — ахир, бу ҳам яратишдан кам эмас-ку?

И. ГЕТЕ

Янги ғояларни қўллаб-қувватлаш керак. Ҳамма ҳам бундай журъатга эга бўлавермайди, аммо бу одамларнинг энг қимматли фазилатидир.

К. Э. ЦИОЛКОВСКИЙ

Ихтирочилар билан, ҳатто улар бирмунча инжиқлик қилган тақдирларида ҳам, иш олиб бора билмоқ лозим.

В. И. ЛЕНИН

Биз янгилик куртакларини диққат билан ўрганишимиз, уларга ғоят эътибор билан қарашимиз, уларнинг ўсишига... ҳар тарафлама ёрдам беришимиз зарур.

В. И. ЛЕНИН

Ер юзида ҳеч нима мукамал эмас, шунинг учун тараққиётга ғов бўлиб, эски афсона, таълимот, ақида ва кўрсатмаларга ёпишиб олиш ярамайди. Бундан минг ёки юз йиллар муқаддам мақбул туюлган нарса бугунги кунда ёки энди

бутунлай яроқсиз бўлиб қолиши мумкин.

В. ВЕЙТЛИНГ

Догматизм — фанда тараққиётни бўғади, билъакс, жонли тафаккурни ўз ибтидоси теграсида тош илдиздек қотиб қолишга мажбур этади.

А. И. ГЕРЦЕН

Догматизм асоссиз далиллар негизида туғилган хулосаларга таянувчи нотанқидий мулоҳазадир.

Н. А. РУБАКИН

Догматизм — чаласаводликнинг яққол кўринишларидан бири.

Н. А. РУБАКИН

Ақлий лаёқатсизлик ҳамиша нофаол консерватизм сифатида ажралиб туради ва янги ғояларнинг бостириб киришига сустакшликнинг бетайин қаршилигини кўндаланг қўяди.

Д. И. ПИСАРЕВ

Консерватор — иккала оёғи соппа-соғ бўла туриб, юришни ўрганолмаган кимсадир.

Ф. РУЗВЕЛЬТ

Консерватизм қулайлик ша-роитда вужудга келади.

М. ГОРЬКИЙ

Дин ақидалари тугаган чоғдагина фан бошланади.

Г. ГАЛИЛЕЙ

Коммунист бўлиш — жасорат кўрсатиш, фикрлаш, изланиш, журъат этиш дегани.

В. В. МАЯКОВСКИЙ

Оптимизм — инқилоб эътиқоди.

Т. БАНВИЛЬ

Илмий фантастика, сирасини айтганда, фан ва техникага юклатилган дадил топшириқдир.

К. А. ФЕДИН

Тасаввур шунинг учун ҳам тасаввурки, у воқеликка айланади.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Дунёда енгиб бўлмайдиган тўсиқ йўқ.

А. В. СУВОРОВ

Одамлар эришолмайдиган ҳеч нима йўқ.

ГОРАЦИИ

Фан одамларни ер қаърида яшириниб ётган қувватлардан фойдаланишга ўргатди. У инсонни само сирлари томон етакламоғи ва қуёш нурлари қувватини жиловлашга ўргатмоғи лозим.

Н. А. УМОВ

Бугун имконсиз бўлган нарса эртага ўз ечимини топади.

К. Э. ЦИОЛКОВСКИЙ

Ҳозир билмасак — билмабмиз, шубҳасиз, билиб оламиз. Ибтидий одам бугунги нарсаларнинг кўпини билмас эди. Фақат ўша ибтидий онгсиз одамгина фақат ўз билганларини умуман билиш мумкин бўлган нарса, деб ўйлар эди.

К. Э. ЦИОЛКОВСКИЙ

Одамлар қуёш системасига кириб, худди ўз уйларидек

хўжайинлик қилсалар: хилқат сирлари очилар эдимиз? Мутлақо! Бирор-бир майда тош ёки чиганоқни кўздан кечириш билан океан сирлари очилиб қолмайди-ку, ахир.

К. Э. ЦИОЛКОВСКИЙ

Вақти келиб фан хаёлдан ўзиб кетади.

ЖЮЛЬ ВЕРН

Мен нимаики ёзмай, нимаики тўқимай — улар барибир мавжуд имкониятлардан доимо наст туради. Шундай вақтлар келадики, фан ютуқлари тасаввур кучини ортда қолдириб кетади.

ЖЮЛЬ ВЕРН

Орзунинг воқеликдан устун томони бор. Воқеликнинг айрим жиҳатлари орзудан устун. Уни си ҳам, буниси ҳам уйғунлашиб кетганда, чинакам бахт шундан иборат бўлур эди.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Зўр тасаввур буюк билимни тақозо этади.

А. С. ПУШКИН

Тасодифий кашфиётларни фақат ақли баркамолларгина очади.

Б. ПАСКАЛЬ

Ҳаётда ошиғи олчи одамлар — белни маҳкам боғлаб айна керакли дақиқани пойлаган кишилардир.

Б. ШОУ

Ҳадсиз имкониятлар ҳаммага ҳам рўбарў бўлади-ю, бироқ кўплар унга дуч келганларини ҳатто билмай қоладилар.

У. ЧЭННИНГ

Мен ижодий фантазияга, аниқ билимларга асосланган орзуни амалда қўллашга даъват этаман.

И. П. БАРДИН

Тараққиёт ақлий камолотга таянади; унинг туб моҳияти тўғридан-тўғри билимларнинг муваффақияти ва равнақидан иборатдир.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Билимлар орта бориши билан тасаввур кучи ҳам зўрая боради.

К. Г. ПАУСТОВСКИЙ

Кимнингки тасаввурни бору билими бўлмаса, у қанотли, аммо оёқсиздир.

Ж. ЖУБЕР

МАҲОРАТ ВА ТАЖРИБАНИНГ АҲАМИЯТИ ТУҒРИСИДА

Тасаввурнинг ўрнини боса оладиган биргина нарса — тажриба.

Ж. БЕРЖЕС

Фан табиатни такомиллаштиради, аммо ўзи ҳам тажриба негизда такомиллашади; зеро, туғма истеъдодлар ёввойи ўсимликларга ўхшаб, илмий парваришга муҳтождир; айти пайтда тажриба билан ойдинлаштириб турилмаса, илмнинг ўзи ҳаддан ташқари умумий дастур беради.

Ф. БЭЖОН

Фақат тасаввурда туғилган минглаб мулоҳазадан кўра, мен биргина тажрибани афзал кўраман.

М. В. ЛОМОНОСОВ

Барча тажрибалар умид ва синчковлик чангалида пишиб етилади.

О. БАЛЬЗАК

Тасаввур қанотида парвоз қилиш қанчалар жозибали бўлмасин, ҳамиша синовдан ўтган фактлар шиппагида, вазмин кўрғошин тагли шиппақда юришни афзал кўрган маъқул.

Ж. ФАБР

Фактларнинг аҳамиятини камситмайлик: қачондир унда ҳақиқат чечаги гул очади.

Г. ТОРО

Мавжуд назариялар қолипига тушмайдиган фактлар айниқса фан учун қимматлидир, фаннинг яқин келгусидаги ривож асосан ўша фактларни тадқиқ этиш билан боғлиқ бўлади.

А. М. БУТЛЕРОВ

Бугун майда, якка ва аҳамиятсиз туюлган фактлар янги кашфиётлар туфайли эртага фаннинг серсамара янги тармоғига асос бўлиши мумкин.

А. М. БУТЛЕРОВ

Кичкинагина бир факт амалга ошмаган қанча-қанча орзуларни оқлайди.

Р. ЭМЕРСОН

Тажриба ва кузатиш — дошизмандликнинг туганмас булоғи ва ундан истаган одам баҳраманд бўлиши мумкин.

У. ЧЭННИНГ

Ҳар қандай аниқликнинг асоси ҳисобланмиш тажриба не-

гизиди туғилмаган билим бесамара ва ғирт хатодир.

ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ

Ҳаётнинг мангу муаллими — тажриба.

И. ГЕТЕ

Ҳар қандай фаннинг манбаи — тажриба. Ҳар қандай тажриба аввало фикрдан иборат бўлиб, у тажриба орқали туйғуларга ҳам ўтади.

Ю. ЛИБИХ

Тажриба — йўлингдаги нурафшон шамчироқ.

У. ФИЛЛИПС

Фақат тажрибагина бизни ҳаёт неъматларини қадрлашга ўргатади.

И. ГЕТЕ

Ҳақиқий билимни манбаи — фактларда.

П. БУАСТ

Фан ҳам бир хил ҳаво — фактлар кислороди билан нафас олади. Янги тадқиқот услублари бамисоли шундай бир дарахтки, у фан иқлимини ноаниқ хулосалар карбонат ангидридидан тозалайди ҳамда уни янги кашф этилган, кузатилган ва англаган ҳодисалар кислороди билан бойнатади.

В. В. ПАРИН

Ҳеч қанадий «агар-магар» га ўрин йўқ! Ишончга сазовор аниқ далилларнигина қайд эт. Улар ўрганиб чиқилгач, пишиқ негизга асосланган мақбул хулосаларга кўч.

Ж. ФАБР

Менга таянч нуқтасини беринглар, ерни ўрнидан силжитай.

АРХИМЕД

Фанний тилни сунистеъмол қилиш фактлар илмини сўз илмига айлантириб юборади.

Ж. КОНДОРСЕ

Фактлар инсон тажрибасини бунёд этган гиштлардир, улар сизнинг ижод қуролингиздир. Тиним билмай факт изланг, уларни табиатдан ва китоблардан тўпланг, кетма-кет яхши дарсликларни ўқинг.

В. А. ОБРУЧЕВ

Биз мулоҳазаларни эмас, фактларни англашга интилмоғимиз ва аксинча фикрларимиз силсиласидан бу фактларга ўрин топиб бермоғимиз лозим.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

...Ҳар қандай илмий соҳада — табиат соҳасида ҳам, тарих соҳасида ҳам — бизга маълум *фактлардан* келиб чиқмоқлик зарур... боғланишларни конструкция қилиш ва уларни фактларга олиб кириш мумкин эмас, аксинча, уларни фактлардан келтириб чиқармоқ ва улар топилгач, имкон йўл қўйган даражада тажриба йўли билан уларни далилламоқ зарур.

Ф. ЭНГЕЛЬС

Кишини расмиятчига айлантирувчи фактлардан хабардорлик ҳақиқий билим эмас, балки ўша фактлардан фойдаланиш уни файласуф даражасига кўтаради.

Г. БОКЛЬ

Фанда ғояларни изламоқ керак. Ғоясиз фан бўлиши мум-

кин эмас. Фактларни билишнинг қиммати асосан шундаки, уларда гоёлар яширинган бўлади: гоёсиз фактлар мия ва хотиранинг булғаланишидир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Фактлардан маъно чиқара билмоқ лозим.

М. ГОРЬКИЙ

Ҳамма фактлар ҳам ёзиб олишга арзирли бўлавермайди.

Ф. ВОЛЬТЕР

Бемаъни туйғуларга инониш — бетамизнинг хислати.

ГЕРАКЛИТ

Юзаки одам жаҳолатни тирайлик деб, ёввойиликни забардастлик, мавҳумликни ниҳоясизлик, бемаъниликни ўта таъсирчанлик дея қабул қилади.

Ф. ШИЛЛЕР

Илмий ишни доимий тажрибалар ва аниқ натижалар воситасида тўғри олиб бормоқлик учун бардошли маҳорат керак.

Ж. МАКСВЕЛЛ

Режасиз одам маълум фактлар кўчасида ҳам осонгина аданади.

Д. И. МЕНДЕЛЕЕВ

Фактлар, ҳаммавақт фактлар ўргатади, тарбиялайди, гоёлар эса унга йўлдош, улар фактлардан олдинга ўтолмайди.

М. ГОРЬКИЙ

Фактлар — мисоли шундай нарсаки, шубҳа-гумонлар ундан худди темирга урилиб сакраган резина коптокдек қочади.

М. ГОРЬКИЙ

Сўзлар тизмасида нутқ, ранглар йиғиндисидан муайян қиёфалар тугилгани сингари, бир-бири билан ўзаро боғланган жуда кўп фактларни билишдан том маънодаги юксак билим найдо бўлади.

А. М. БУТЛЕРОВ

ҲАҚИҚАТГА ЭРИШМОҚЛИК ҲУСУСИДА

Энг жиддий эҳтиёж, бу ҳақиқатни билиш эҳтиёжидир.

ГЕГЕЛЬ

Ҳақиқат — тафаккур қуёши.

Л. ВОВЕНАРГ

Сўз билан ифода этилган ҳақиқат одамлар ҳаётидаги қудратли кучдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ҳақиқат инсон учун гўё кўзи ожизни етаклаб юрган одамдек зарурдир.

М. ГОРЬКИЙ

Умрингни ҳақиқат йўлида хизмат этишга бағишла.

ЮВЕНАЛ

Фақат ҳақиқатгина гўзалдир, фақат угина меҳр-муҳаббатга лойиқдир.

Н. БУАЛО

Ҳақиқатни шунчаки севиш ва гапиришнинг ўзи кифоя эмас; ҳақиқатни бирор-бир улуг мақсадни кўзлаган ҳолда севиш ва гапириш керак.

Г. ТОРО

Ҳақиқатни ўргана туриб, уч мақсадни кўзда тутиш мумкин:

уни излаб топишимиз; топгандан сўнг исботлашимиз; ниҳоят, ҳақиқатни изоҳлаётганда уни сохталикдан айира билишимиз даркор.

Б. ПАСКАЛЬ

Ҳақиқат излаш шод-хуррамлик билан эмас, ҳаяжон ва ташвишлар билан кечади, аммо шунда ҳам барибир уни излаш керакки, ҳақиқатни топмасанг, уни севмасанг, ҳалок бўлдим деявер.

Р. ДЕКАРТ

Муайян мустақил меҳнатсиз ҳеч бир жиддий масалада ҳақиқатни топиб бўлмайди ва кимки меҳнатдан қўрқса, у ўзини ҳақиқатни топиш имконидан маҳрум этади.

В. И. ЛЕНИН

Ўз навбатида оқибатни келтириб чиқарган чинакам сабабгина олий ҳақиқатлик фазилатига эга.

АРАСТУ

Кўпчилик овоз исботланиши қийин ҳақиқатларни эътироф этишда ҳали узил-кесил далил бўлолмайди, чунки бундай ҳақиқатларга бутун бир халқдан кўра айрим одамлар дуч келадилар.

Р. ДЕКАРТ

Мулоҳазаларнинг номукам-маллиги ақлий меҳнатнинг исталган жабҳасида энг кўп учрайдиган нуқсондир.

М. ФАРАДЕЙ

Тажриба синовига бардош берган нарса — ҳақиқат бўлади.

А. ЭЙНШТЕЙН

Тажрибада синалмаган назария ўзининг бутун мақбул-лигига қарамай, аҳамиятини йўқотади, тан олинмайди; назария ўлчовига таянмаган амалиёт эса ютқазади ва зиён келтиради.

Д. И. МЕНДЕЛЕЕВ

Бир одам бирор фойдали ҳақиқатни очгунча, юзларча одам омадсиз изланишлар ва аянчли янглишишлар билан ўз умрини хазон қилмоғи керак.

Д. И. ПИСАРЕВ

Минг хил йўл билан янглишиш мумкин, ҳақиқатга эса фақат битта йўл олиб боради.

Ж. Ж. РУССО

Ҳақиқатдан кўра хатони топиш осон. Хато кўриниб туради, уни дарров пайқайсан, ҳақиқат эса пинҳона яширинган бўлади ва уни ҳар ким ҳам тонавермайди.

И. ГЕТЕ

Дунёда ҳеч нимага ҳақиқат-чалик машаққат билан эришилмайди.

У. ИРВИНГ

Ҳақиқат машғали кўпинча уни кўтариб кетаётган одамнинг қўлини куйдиради.

П. БУАСТ

Ақл ҳар гал ҳақиқатни изоҳлай олган вақтида кичик бир галабани қўлга киритади.

Ж. САНТАЯНА

...Ҳар бир чинакам фалсафа ўз замонасининг маънавий тождир.

К. МАРКС

Ҳақиқатни севиш уни
топишининг энг қулай шартидир.

К. ГЕЛЬВЕЦИИ

Ростўй қалб — ҳақиқатнинг
ўткир қуроли.

Ж.-Ж. РУССО

Буюк одамдан биз аввало
ҳақиқатга муҳаббатли бўлишни
талаб қиламиз.

И. ГЕТЕ

Донишмандлик фақат ҳақи-
қатдадир.

И. ГЕТЕ

Ҳақиқатга кўрсатиладиган
энг катта лутфу карам,— унга
амал қилишдир.

Р. ЭМЕРСОН

Ҳақиқатга эҳтиром — мута-
факкирликнинг бошланиши.

А. И. ГЕРЦЕН

Кишининг фазилатини билим
эмас, бу билим орттира бош-
лаган вақтида унда уйғонган
ҳақиқатга нисбатан муҳаббат
ва интилиш туйғуси оширади.
Кимда бу туйғу уйғонмаса, уни
на дорилфунун, на кенг билим,
на дипломлар ҳам одам қилол-
майди.

Д. И. ИСАРЕВ

Ақл кучи ҳеч қачон тиним
билмайди, ҳеч қачон муайян
ҳақиқатлар билан тўхталиб
қолмайди, балки ҳамиша олға,
номаълум ҳақиқатлар сари
илгарилайди.

Ж. БРУНО

Ҳақиқатга интилиш мардлар-
га хос бирдан-бир фазилатдир.

Ж. БРУНО

Ҳақиқат — билиш қуроли ва
ўткинчи ҳақиқатга «абдий-
лик» ёрлигини бермаклик —
билиш қуролини ижодий тан-
қидий тафаккурнинг кишанига
айлантириш демакдир.

М. ГОРЬКИЙ

Ҳар қандай ҳақиқат ҳам уни
нотўғри деб ҳисобланган вақт-
даги чексизлик билан уни эс-
кирди дейилган вақтдаги чек-
сизлик ўртасида бир лаҳза
тантана қилади.

А. ПУАНКАРЕ

Кўнлар ҳақиқат излаб, уни
тополмасликларининг сабаби
эҳтимол шу билан изоҳланарки,
ҳақиқат сари босилган йўл ҳам
худди нўғой даштларидаги бир
манзилдан иккинчисига олиб
кетувчи йўллар сингари кенг
ва ниҳоясиздир.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Ҳақиқатни топишга интилиш
шиори — агар бу йўлда ҳатто
адашсанг ҳам таҳсинга лойиқ
хизматдир.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Ҳақиқатни тадқиқ этувчи-
нинг асосий бурчи — ўнгга ҳам,
сўлга ҳам чалғимай, тўшпа-
тўғри унга интилиш эмасми
ахир?

К. МАРКС

Ҳақиқат нима? Мулоҳазала-
римизнинг табиатдаги нарсаларга
мувофиқ келиши.

Д. ДИДРО

Табиат — фаннинг энг муш-
кул муаммоларини ечишда энг
мақбул ва энг холис муаллим-
дир.

В. В. ДОКУЧАЕВ

Ҳақиқатни, унинг ягона манбаи — воқелиқдан қандай топишни фақат фан ўргатади.

К. А. ТИМИРЯЗЕВ

Материалист бўлиш бизга сезги аъзоларимиз очиб берадиган объектив ҳақиқатни эътироф қилиш демадқир.

В. И. ЛЕНИН

Жонли мушоҳададан абстракт тафаккурга ва ундан амалиётга ўтиш — ҳақиқатни билишнинг, объектив воқелиқни билишнинг диалектик йўли шундан иборатдир.

В. И. ЛЕНИН

Ҳақиқат жараёндир. Инсон субъектив ғоядан объектив ҳақиқатга «амалиёт» (ва техника) орқали боради.

В. И. ЛЕНИН

Ҳақиқатнинг мезони тажриба.

Т. КАМПАНЕЛЛА

Ҳар бир табиий фанда математика қай даражада мужассам бўлса, унда шу даражада ҳақиқат ҳам мавжуд.

И. КАНТ

Математика фанларидан бирортасини татбиқ этиш мумкин бўлмаган ва математикага алоқаси йўқ фанларнинг ҳеч бирида заррача ҳам аниқлик бўлмайди.

ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ

Табиат илми ва математика билан йўгрилган илмий дунёқараш нафақат ҳозирнинг, келажакнинг ҳам буюк қудратидир.

В. И. ВЕРНАДСКИЙ

...Абстракт ҳақиқат йўқ, ҳақиқат ҳамини конкретдир.

В. И. ЛЕНИН

Ҳар қандай абстракт ҳақиқат *исталган* конкрет ҳолатга татбиқ этилса, қуруқ гап бўлиб қолади.

В. И. ЛЕНИН

Ҳақиқат шунчалар нозикки, уқдан хиёл чекиндигимиз, янглишасан.

Б. ПАСКАЛЬ

Ҳақиқат қанча юксак экан, унга шу қадар эҳтиёт бўлмоқ лозим, акс ҳолда, у бирдан жўн гапга айланади, жўн гапга эса ишонмай қўядилар.

Н. В. ГОГОЛЬ

Зўрлаб тикиштирилса, нурли ҳақиқат ҳам бемаъни гапга ўхшаб қолади.

А. ФРАНС

Буюк ҳақиқатлар энг оддий ҳақиқатлардир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ҳақиқатнинг тили оддий.

Г. С. СКОВОРОДА

Буюк ҳақиқатлар тушунарли ва ҳаммабоддир.

Д. И. ПИСАРЕВ

Ҳақиқат кўпинча шу қадар оддий бўладики, унга ишонмайдилар.

Ф. ЛЕВАЛЬД

Янги ҳақиқат ҳаммадан кўра кўпроқ эски хатолардан захмат чекади.

И. ГЕТЕ

Тагида қисман ҳақиқат учқуни йўқ хатолик энг хатарли хатоликдир.

А. СМИТ

Ҳақиқатни билишдаги асосий тўсиқ ёлгон эмас, сохта ҳақиқатдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Машҳур одам қувватлаб турган хатоликдан ҳам кўра юқумлироқ нарса йўқ.

Ж. БЮФФОН

Ҳақиқат ва янгилишиш, қарама-қарши кутбларда ҳаракат қилувчи барча мантикий категорияларга ўхшаб фақат фавқулодда чекланган соҳалар доирасида абсолют аҳамият касб этади...

Ф. ЭНГЕЛЬС

Кимки мақбул ҳақиқатларга қарши бош кўтарса, уларни алангалатади; учқунлар эса ҳар ёнга сачраб, нур таратади.

И. ГЕТЕ

Пиравардида ҳақиқатга қаршилик кўрсатишнинг ўзи унинг галабасига кўпроқ кўмаклашган бўлиб чиқади.

У. ЧЭННИНГ

Ҳақиқат фақат дастлаб жиддий қаршиликка учрайди, аммо тобора ойдинлашиб, тобора далилга айлана боргани сари шу қадар кўп дўст ва тарафдорлар орттиради.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ҳақиқат билан кураш жараёнида хатолар ўзини-ўзи фош этади.

К. МАРКС

Хатолар нақадар кучли бўлса, ҳақиқат шунча кўп тантана қилади.

Ф. ШИЛЛЕР

Ҳақиқат ошкора ҳаракатни ёқтиради.

В. ШЕКСПИР

Ҳақиқат танқидни яхши кўради, чунки ундан фақат наф олади, ёлгон эса танқиддан чўчийди, зеро танқиддан у зиён кўради.

Д. ДИДРО

Кўзни чирт юмиб, сохта ва хаёлий рангларни воқеликка йўйгандан кўра, ҳақиқатдан кўрқмаслик ва унга тик қарамоқлик зарур. Фақат кўрқок ва зехни насларгина шубҳа ва тадқиқ қилишлардан кўрқадилар. Кимки ақл ва ҳақиқатга инонса, у ҳар қандай эътироздан ҳам ҳайиқмайди.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ҳақиқат одамлардан юксак бўлгани учун ҳам ҳеч кимдан ҳайиқмаслиги керак.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ким ҳақиқатни ёқтирмаса, ундан мужмал деган баҳона билан юз ўгиради.

В. ПАСКАЛЬ

Ҳақиқатни ноҳўй ва хато тушуниш уни йўққа чиқармайди.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ҳақиқат енгилмас кучга эга.

Д. И. ПИСАРЕВ

Ҳақиқатнинг эътиқод кучи борки, бу куч на хатолар ва

на сохталикда мавжуд.

А. ФРАНС

Гумроҳлик ҳамиша ўзига-ўзи
зид келади, ҳақиқат эса асло.

Г. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Ҳақиқат мунофиқлик ва риё-
корликни мутлақо яқин йўлат-
майдиган кўзгудир.

Ф. ШИЛЛЕР

Ҳақиқат зиё ва сабр-бардош-
дан, ёлғон эса шошмашошарлик
ва мужмалликдан қарор топади.

ТАЦИТ

Кимки қаллоблик билан яша-
са, унга ҳақиқат азобдек туюла-
ди.

В. ГЮГО

Ҳақиқат замоннинг яккаю
ягона шер ўғлидир.

ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ

Ҳақиқат нуфузнинг эмас,
замоннинг ўғли.

Ф. БЭЖОН

Ҳақиқатнинг яқин дўсти —
вақт, ёвуз душмани — бидъат.

К. КОЛТОН

Ҳақиқатни кимдир таъ ол-
магани билан у барибир зигир-
ча ҳам зарар кўрмайди.

Ф. ШИЛЛЕР

Энг ёқимли гумроҳликдан
кўра энг аччиқ ҳақиқат афзал.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ҳақиқат — пировард-оқибат-
да барибир сир бўлиб қолмайди.

ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ

Ҳақиқатга баъзан соя туши-
ши мумкин, аммо у ҳеч вақт
сўнмайди.

ТИТ ЛИВИЙ

Ҳақиқатни бетўхтов такрор-
лаб туриш керак, чунки атро-
фимизда ҳамиша хатолар так-
рорланиб туради.

И. ГЕТЕ

Ҳақиқатлар қўҳна, хатолар
эса ҳаммавақт янги: эски ха-
толар ўрнига янгилари келади.

Я. РАЙНИС

Фойдали ҳақиқатларни гапи-
риб, тез-тез такрорлаб туриш
лозим.

П. БУАСТ

Ҳақиқат ҳар қанча такрорла-
наверганда ҳам ҳақиқатлиги
камаймайди.

К. А. ФЕДИН

Ҳақиқатни, ҳатто ҳеч бир гу-
мон уйғонмаган пайтда ҳам таъ-
кидлаш ортиқчалик қилмайди.

В. ШЕКСПИР

Баъзан ҳатто энг зарур ҳақи-
қатлар ҳам унут бўлганлиги
туфайли ғафлатга чўкади: эсга
солиш билан қайта уйғонади.

М. КЛИНГЕР

Ақлнинг вазифаси — ҳақи-
қатни очишдир ва шу боисдан
беҳад ва ҳалокатли янгли-
шиш — ақлни ҳақиқатни яши-
риш ёки бузишга хизмат қилди-
ришдан иборатдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ҳар бир инсон башарнинг
бутун ақл-идроки яратган
жами бойликлардан баҳраманд
бўлмоғи мумкин ва лозим,

аммо айни вақтда у ўзига қадар яшаган одамлардан қолган ҳақиқатларни ўз ақлидроки синовидан ўтказмоғи ҳам керак.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ҳақиқатни шундай севиш зарурки, токи улуг бир ҳақиқатни билгач, шу пайтгача ҳақиқат деб ҳисоблаб келинганларнинг баридан воз кечишга доимо тайёр турмоқлик лозим.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Амалдаги назарияга зид факт учраганда, гарчи ўша назарияни ҳамма тан олиб, йирик алломалар қўллаб-қувватлаб турган тақдирда ҳам, назарияни рад этиб, фактни тан олмақ лозим.

К. БЕРНАР

Кўплар ҳақиқат билан фақат шу боисдан олишадиларки, мабодо улар ҳақиқатни тан олсалар, ўша заҳотиёқ исзиз йўқолиб кетадилар.

И. ГЕТЕ

Олимлар оддий кишилардан кўпинча қийин ва чигал хатolikлардан ҳам завқлана билиш лаёқати билан ажралиб турадилар.

А. ФРАНС

Олимнинг асосий бурчи ўз фикрларининг беқусурлигини исботлашга уринишида эмас, аксинча, исботланиши даргумон бўлган ҳар қандай қараш ва ҳар қандай хато тажрибадан воз кечишга доимо шай туришидир.

П. БЕРТЛО

Одам ўзини фoш этиши мумкин бўлган ҳақиқатдан қўрқа бошлайди, бундан ёмон бебахтлик йўқ.

Б. ПАСКАЛЬ

Хатолардан сақланиш эмас, балки хатоликка йўл қўя туриб ўжарлик қилмаслик ҳам ўзимизнинг қўлимизда.

П. ГАССЕНДИ

Қим виждонли бўлса, ақл ўзидан ғолиб келганини тан олади.

Ф. ШИЛЛЕР

Ҳақиқатда ҳам ҳаёт, ҳам эзгулик мужассам: ҳақиқат ёлгонга муҳтож эмас.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Бошқалар тан олган ҳақиқатни тан олиш билан ўз қиёфасини йўқотишдан чўчийдиганлар ҳаммадан баттарроқ янгишадилар.

И. ГЕТЕ

Янгилишларни енгиб, ҳақиқатга эришган одам доно одамдир; фақат калтабингина қайсарлик билан ўз хатоларига маҳкам ёпишиб олади.

Ф. РЮККЕРТ

Хато қилиб қўйишдан қўрқиш ҳақиқат излашдан ҳафсаламизни пир қилмаслиги керак.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Ҳақиқат ва хато ҳам уйқу ва беоромликка ўхшайди. Хатодан уйғонилгач, одам ҳақиқатга янгича иштиёқ билан қарайди.

И. ГЕТЕ

Кимки ўз қалбига чуқур
разм соларкан, кўп ҳолларда
хато қилаётганини англайди ва
беихтиёр камсуқум бўлиб қола-
ди. У энди ўзининг ўқимини
лилигига бино қўймайди, ўзини
бошқалардан юқори тутмайди.

К. ГЕЛЬВЕЦИЯ

Кимки ишни фикр билан ва
фикрни иш билан текшириб
туриш қоидасига амал қилса...
у янглишмайди, янглишган
тақдирида ҳам тезда тўғри
йўлга тушиб олади.

И. ГЕТЕ

Қатъиятли, саботли бўлингу,
лекин қайсарлик қилманг. Ўз
хулосаларингизга маҳкам
ёпишиб олманг. Шуни билинг-
ки, дунёда сизнинг хатоларинг-
изни ҳам пайқай биладиган
ақлли одамлар кўп, агар улар
ҳақ бўлсалар, уларнинг фик-
рига қўшилишдан уялманг.

В. А. ОБРУЧЕВ

Мулоҳазали одамнинг ўз ха-
толарида олган сабоғи ютуқ-
ларида олган сабоғидан кам
бўлмайди.

Ж. ДЬЮИ

Ҳақиқатни яшириш қабиҳ-
ликдир. Қўрқиб ёлғон сўзлаш
номардлик.

И. П. ОГАРЕВ

Қатъиятли бўлинг. Биз учун
ҳақиқат ва фақат ҳақиқат керак.
Дўстларингизнинг кўнглини ов-
лаш, муаллимларингизни юм-
шатиш, бирон кимсани ҳам
ранжитмайман деб ўйланга
уринманг. Майли, сиз бу йўл
билан хотиржамлик ва ҳатто

ҳаловатга ҳам эришарсиз,
аммо ҳеч бир наф ололмайсиз.

В. А. ОБРУЧЕВ

Олим ҳақиқат изламоғи,
уни ўз шахсий хоҳишлари ёки
муносабатларидан ҳам юқори
қўймоғи лозим.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Ҳақиқий фан бировнинг
ёқтириш-ёқтирмаслигига зор
эмас: унинг бирдан-бир мақса-
ди — ҳақиқат.

У. ГРОВЕ

Олим ҳамма нарсада буткул
ҳалол бўлмоғи керак. Бу фази-
латдан салгина оғиш, назарим-
да, оғир жиноятдир.

К. И. СКРЯБИН

Ахлоқ фаннинг йўлчи юлдузи
бўлмоғи зарур.

С. БУФФЛЕР

Кимки фанда илгарилаб,
ахлоқда оқсаса, у олдинга
эмас, кўпроқ орқага кетади.

АРАСТУ

Ахлоққа таянмаган илм —
ҳеч нарсага арзимади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ғоят мураккаб фанларни
эгаллагану, аммо юраги қора
кимсадан кўра ҳам зиёндошроқ
одам бўлиши мумкинми? У бу-
тун илмини ёвузликка ишла-
тади.

Г. С. СКОВОРОДА

Фан бузуқ одамнинг қўлида
бировларга ёвузлик қилиш қу-
ролидир. Маърифат фақат саҳо-
ватли қалбнигина юксакликка
кўтаради.

Д. И. ФОНВИЗИН

Замонамиздаги энг ёмон ҳодисалардан бири шуки, фақат билим доираси чегараланган одамларгина ўз ишларининг мукамаллигига қатъий ишонадилар.

В. РАССЕЛ

Адашганларга нисбатан ўзингда раҳм уйғотишинг унча қийин эмас, қийини шундаки, адашганлар айни пайтда ҳамisha мағрур бўладилар. Худди ана шу жирканч манманликка тоқат қила билишга ўрганмоқ зарур.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Хотиржам туриб камтарона айтилган фикрларга одатда ҳақиқий илм ҳамоҳанг бўлади, қаердаки ништарли сўзлаб, зўрлик услуби билан ҳар қандай зиддиятнинг оғзига ёпишга уринилса, у ерда — ҳақиқий фан йўқ.

Д. И. МЕНДЕЛЕЕВ

Ҳақиқатнинг жафокаш дўсти бўл, аммо унинг бетоқат ҳимоячиси бўлма.

ПИФАГОР

Ҳақиқатни ардоқла, бироқ хатоларга мурувватли бўл.

Ф. ВОЛЬТЕР

Ўртаҳол бенуқсонликдан кўра мўътабар қалбнинг янглишгани ибратлироқдир.

Л. ВЕРНЕ

Ҳақиқий олимдан баҳс пайтида ҳар қачонгидан кўра жиддийроқ принципааллик, ҳалоллик, ўзга илмий мулоҳазаларга ўта хайрихоҳ муносабат талаб этилади. Ҳақиқат — бошқа, ҳаққонийлик — бошқа.

Аммо изланиш йўллари ниҳоятда олис бўлиши мумкин ва улар ҳамиша ҳам раvon кетавермайди.

В. Н. СУКАЧЕВ

Фан фикр, матбаа, виждон ва сўзнинг тўла эркинлиги ҳамда ҳар бир истеъдод соҳибига эшиклар ланг очиб қўйилган шароитдагина чинакам халқчил бўлиши мумкин.

Н. А. РУБАКИН

Ҳақиқий совет олимга тамагирлик ва ғаламислик бегона, унинг учун ҳақиқат излаш, ватанга, халққа хизмат қилиш ҳаммадан ҳам қадрлидир. Жаммики шахсий нарсалар, улугворликлар бизнинг воқелигимизда кейинги ўринга ўтади. Биз учун ишдаги энг муҳим нарса моддий фароғат эмас, балки бутун халқимиз, ватанмиз учун илмий кашфиётлар келтириши мумкин бўлган фойда-манфаатлардир.

Н. Ф. ГАМАЛЕЯ

Дунёдаги барча нарсаларнинг икки томони бор.

В. И. ЛЕНИН

Энг буюк ҳақиқатларни ҳам бузиб кўрсатиш мумкин...

В. И. ЛЕНИН

...Ҳар қандай ҳақиқатни, агар у «ниҳоятда» ошириб бўрттириб юборилса, агар у ҳақиқий қўлланилиши мумкин бўлган доирадан ташқарига ҳам ёйилса, бемаъниликка айланиб кетиши мумкин ва у мазкур шароитда сўзсиз бемаъниликка айланади ҳам.

В. И. ЛЕНИН

Ҳар бир шахс ўз ақлий камолоти учун жамият олдида қарздордир.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Зиёли ҳаётининг маъноси халқ оммаси қатламлари орасида холисона илм тарқатмоқ учун узлуксиз равишда билим хазинасини тўпламоқликдан иборатдир.

М. ГОРЬКИЙ

Гарчи фанлар — инсон онгининг энг нафис сифатларини уйғотувчи ва шаклантирувчи омил бўлса ҳам фанни кимки фақат билиш учунгина ўрганса ва тадқиқ этса, ўзи шу курраи заминда нима сабабдан яшаётганининг асл маъносини тушуниб етолмайди. Фақат фаол меҳнатгина одамни одам қилади.

Г. ГЕЛЬМГОЛЬЦ

Фан билан шуғулланувчи кишилар илмга — бутун халқнинг ўзларига инониб топшириб қўйган мулк-хазинаси, деб қарамоқлари зарур.

К. А. ТИМИРЯЗЕВ

Ҳеч муболагасиз айтиш мумкинки, фанни оммалаштириш асримизнинг энг муҳим жаҳоншумул вазифаси бўлиб қолди.

Д. И. ПИСАРЕВ

Фан хусусий эрмак эмас, мутлақо, илмий муаммоларга ўзини бахш эта олган бахтиёрларнинг ўзи биринчи навбатда

билимларини башарият хизматига бермоқлари лозим.

К. МАРКС

Агар олим ўз савиясини туширишни истамаса, ижтимоий ҳаётдаги фаоллигини ҳеч қачон тўхтатмаслиги зарур ва пишлоққа биқиниб олган каламуш сингари, замондошларининг ҳаёти, ижтимоий ва сиёсий курашига аралашмасдан, доимо ўз кабинетини ёхуд лабораториясида қамалиб ўтирмаслиги керак.

К. МАРКС

Ижтимоий масалаларга аралашиш ва улар билан узвий алоқада бўлишгина фанга чинакам фойда келтириши, уни жамият учун қизиқарли ва заруратли қилиши мумкин.

Н. А. ДОБРЮЛОВ

Тараққиёт омиллари тушунган одам, агар қўл қовуштирганча ўзи ҳеч жонини койитмай, у жараённинг ўз-ўзидан юзага келишини кутса, у тараққиётнинг энг ашаддий душмани, тараққиёт йўлидаги энг мудҳиш ғовдир.

П. Л. ЛАВРОВ

Кимки кимёдан бўлак ҳеч нимани билмаса, у кимёни ҳам яхши билмайди.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Фақат ўз айтганини биладиган мутахассис — ё ўтакетган субъектив одам, ёхуд ўткични бир қаллоб бўлиши мумкин.

Н. И. ПИРОГОВ

Шундай кимсалар борки, лотин тилини билишлари ҳам

эшак бўлишларига ҳеч бир монелик қилмайди.

М. СЕРВАНТЕС

Цивилизациянинг энг буюк кулфатларидан бири — аҳмоқ олим.

К. ЧАПЕК

Таълим аҳмоқни ҳам олим қилиши мумкин, аммо унинг асли доғларини йўқотолмайди.

И. БОШЕН

Доноликнинг ўзи кифоя эмас, ундан фойдалана билмоқ керак.

ЦИЦЕРОН

Кўп билсангу, аммо шу билганингни ўз эҳтиёжнинг йўлида ишлата олмасанг, бундан нима фойда.

Ф. ПЕТРАРКА

Олимлар ўзларини ҳаётдаги амалий вазифалардан озод, алоҳида гуруҳ деб ҳисобламасликлари керак. Буюк меҳнаткашлар оиласининг аъзоси бўлганлари ҳолда, улар ўз кашфиётлари қандай ишлатилаётганлиги хусусида қайғурмоқлари зарур.

Ф. ЖОЛИО-КЮРИ

Фанни кўпинча билим билан янглиштирадилар. Бу кўпол англашилмовчиликдир. Фан нафақат билим, балки онг ҳамдир, яъни билимдан қай йўсинда фойдалана билиш уқуви ҳамдир.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Олим асосан жамият хизматкоридир: унинг олимлиги ҳам, бошқа табақа вакилига қараганда устунлиги ҳам жамият

туфайлидир ва у жамият учун яшаши керак.

И. ФИХТЕ

Билим — қурол, аммо у мақсад эмас.

А. Н. ТОЛСТОЙ

Билимга ҳам худди таомга ўхшаб муносабат қилмоғимиз зарур. Яшашимиздан мақсад — ейиш бўлмаганидек, фақат билиш мақсадида ҳам яшамаймиз.

Ж. РЕСКИН

Илмий машғулотлардан мақсад идрокни шундай йўналтиришки, токи у учрайдиган барча предметлардан пишиқ ва ҳаққоний хулосалар чиқара олсин.

Р. ДЕКАРТ

Саводлилик билимларнинг кўп-озлигида ҳам эмас, балки билганларни тўла англаш ва татбиқ эта билиш санъатидадир.

А. ДИСТЕРВЕГ

Кўп билган эмас, билими манфаат келтирувчигина донодир.

ЭСХИЛ

Билим инсоннинг ижодий мақсадларига хизмат этмоғи зарур. Билим тўплаш кифоя эмас; уларни мумкин қадар кенг ёймоқ ва ҳаётга татбиқ этмоқ лозим.

Н. А. РУБАКИН

Баҳс ва тортишувлар учун, бошқаларни назарга илмаслик, манфаат чиқариш, шуҳрат, амал орттириш ва ўзга мақсадлар учун эмас, ҳаётга нима-

дир наф келтириш учун илмга интилмақ лозим.

Ф. БЭЖОН

Ҳамма нарсани шон-шуҳрат учун эмас, амалий манфаат учун ўрган.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Масаланинг моҳияти билимнинг бутунлигида эмас, ақлнинг бутунлигидадир.

ДЕМОКРИТ

Инсон учун билим орттиришнинг ўзи кифоя эмас, олинган билимни тараққиёт йўлида сарфлашни ҳам билмоқ лозим.

И. ГЕТЕ

Фақат билмоқлик учун билиш эмас, балки бирор ишни эплай билиш учун билмоқ зарур.

М. ГОРЬКИЙ

Биттагина хайрли иш бир олам илмдай афзал.

Ж. ГЕРБЕРТ

Агар сиз билимдон бўлсангиз, беринг билимингизни, бошқалар ҳам ундан ўз шамчироқларини ёндириб олишсин.

Т. ФУЛЛЕР

Ўзинг аъло даражада билган нарсангни ўзгаларга ўргатишдан ҳам кўра ҳалолроқ ва саховатлироқ иш бўлиши мумкинми?

КВИНТИЛИАН

Билим, ёйиш учун яралган.

Р. ЭМЕРСОН

Фаннинг ўзига хос хусусияти шундан иборатки, у айна кучли фаолиятни талаб этади.

М. И. МЕЧНИКОВ

Фан инсондан ҳеч бир тамагирликсиз, бутун борини бажонидил бахш этишни талаб этади ва бунинг эвазига ҳақиқий билимнинг залварли мукофотини беради.

А. И. ГЕРЦЕН

Фан тараққиётининг ўзига хос мантиқи бор, буни сўзсиз ҳисобга олиш даркор. Фан ҳаммиша олдинга ўтиб, фойда келтириб ишлаши керак, фақат шу шароитларгина у табиий ҳолда ривожланади.

С. И. ВАВИЛОВ

Икки киши бесамар иш қилган ва бенаф ташвиш чеккан: уларнинг бири бойлик тўплаб, фойдалана билмаган ва ановиси эса илм ўрганиб, унга амал қилмаган.

САЪДИЙ

Одамийлик — фақат билимдонликда эмас, балки аввалги аждодлар бизлар учун қилганлари каби келажак авлодлар учун нима қолдира билишимиздадир.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Ақлли ва олим одамдан жуда кўп нарсани талаб этмоқ лозим; агар у оддий кишилар учун кечирарли бўлган беҳуда гапларни гапирса, адолат юзасидан унга таъна айтмаслик ноўрин бўлур эди.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Фан билан ҳаёт ўртасида уларнинг ҳеч бирини заррача ҳам камситмайдиган ғоят узвий, ажралмас алоқа мавжуд; фан ҳаётга қанчалик хизмат қилса, ҳаёт ҳам фанни шу қадар бойитади.

Г. В. ПЛЕХАНОВ

Бизда ҳаётдан ажралган фан бўлиши мумкин эмас: бу бизнинг табиатимизга зиддир.

А. И. ГЕРЦЕН

Фаннинг ызифаси — одамларга хизмат.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Мен одамлар, уларнинг бахти ва тақдири билан қизиқувчи ҳақиқий фанни гоят қадрлайман.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Санъат ва фаннинг қадрқиммати одамлар манфаати учун холис хизмат қилишидандир.

Ж. РЕСКИН

Фан йўлида ва умумий ҳаялар йўлида тер тўкиш — шахсий бахт айна шундан иборат.

А. П. ЧЕХОВ

Илмий ва бадий ижод ҳуқуқни эмас, фақат бурчни ўйласагина том маъноди самарали бўлади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Фан фавқулодда зарур, айтиш мумкинки, нондек азиздир.

К. Э. ЦИОЛКОВСКИЙ

Олим керакки, ўз илмининг поя ва миқдорини асрагай, гавҳарни имтиҳон учун тошқа урмагай.

А. НАВОИЙ

Фанларнинг роли дастёрлик, улар фаровонликка эришиш воситаларидир.

Д. И. МЕНДЕЛЕЕВ

Олим қилмоқчи бўлган ишини бажаргани ҳамоно унутсин

ва энди эртаю кеч яна қилиши лозим бўлган ишини ўйласин.

И. ФИХТЕР

Қилган ишидан қаноатланиб қоладиган одам кейинги иши билан ҳеч қачон ном қозонолмайди. У аллақачон ўлган ва қабрини ўт-ўланлар қоплай бошлаган.

К. БОУВИ

Билимга интилган ирода ҳеч вақт тугалланган ишдан кўнгли тўлмайди.

Ж. БРУНО

Бесаранжомлик — бу қаноатланмаслик эса тараққиётнинг энг биринчи шарти. Менга ўта мамнун одамни кўрсатинг-чи, мен сизга толесиз кимсани кашф этиб берган бўламан.

Т. ЭДИССОН

Тўхтовсиз илгарилаб бормоқ, ҳар бир босилган қадамдан кейин навбатдагисига шайланмоқ, бутун орзу-ўйларингни бўлғуси ишларга сарфламоғинг лозим.

Н. Н. БУРДЕНКО

Фан ҳамиша кашф этилганларни билишдангина иборат эмас, кашф этиш ҳамдир.

Н. А. РУБАКИН

Олим тўсиқлар бўлишига қарамай, синалмаган йўллардан юриши керак.

Н. И. ЛОБАЧЕВСКИЙ

Из устига тўғри оёқ қўйиш жўн иш; ўзинг йўл очишинг эса анча мушкул, аммо шарафлидир.

Я. КОЛАС

Менинг издошларим мендан ўзиб кетишлари, менга қарши чиқишлари, ҳатто ишларимни барбод қилганлари ҳолда, айни чоғда уни ривожлантиришлари лозим. Фақат мана шундай изчил емириш ишлари туфайлигина тараққиёт юзага чиқади.

И. В. МИЧУРИН

Оламда нима бўлса баридан бир шингилдан ўқиган ва фақат ўқиганларинигина эслаб қолган олим ёмон олимдир.

Г. ШОУ

Китобий олимлик — зийнат, аммо у пойдевор эмас.

М. МОНТЕНЬ

Устознинг билими тугаб, шогирднинг янги билими бошланган жойда кашфиёт туғилади.

К. А. ФЕДИН

Фанда таппа-тахт, андазали йўл йўқ: йўл кўрсатувчи қанчалик моҳир бўлмасин, фанда ҳар ким ўзи заҳмат чекиши ва юксаликка ўзи тирмашиб қўтарилмоғи керак.

В. ЛИБКНЕХТ

Фанда кенг, тўппа-тўғри йўл йўқ ва унинг чақир тошли сўқмоқларидан ҳориш билмай, тиришиб-тирмашиб чиқа олган кишигина унинг нузли чўққиларига етишади.

К. МАРКС

...Фан бўсағаси пештоқига ҳам дўзах пештоқидаги каби талаб ёзиб қўйилмоғи зарур:

«Рухнинг маҳкам бўлсин, бу ерда фақат; Енгмасин таҳлика, бўл буткул оғоҳ».¹

К. МАРКС

Ижод аҳли «қийин» деган сўзни мутлақо миядан чиқариб ташлаши керак.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Омадли ҳаёт учун интилган қатъиятсиз одамлар ҳеч вақт бирон-бир буюк ишнинг уддасидан чиқолмаганлар.

Ж. ЭЛЛИОТ

Ҳаракат ва интилишсиз, фидойилик ва меҳнатсиз ўз-ўзидан ҳеч нарсага эришиб бўлмайди.

А. И. ГЕРЦЕН

Биз мардона бўлишимиз, муваффақиятсизликка учраганда ўз фаолитимизни тўхтатмаслигимиз керак. Уша муваффақиятсизликларнинг сабабларини излаб топишимиз ва бартараф этишимиз зарур.

К. Э. ЦИОЛКОВСКИЙ

Фанда тер тўкиб ишлашдан бошқа йўл йўқ; на шижоат, на хаёл, на интилиш меҳнатнинг ўрнини боса олмайди.

А. И. ГЕРЦЕН

Ҳамма нарсанинг бошланиши қийин — бу ҳақиқат барча фанларга ҳам хосдир.

К. МАРКС

Фаннинг ибтидоси — ақл, ақлнинг ибтидоси эса сабртоқат.

Э. КАПИЕВ

Фан ҳақиқатлари мушкул эмас, аксинча, инсон онгини ўтмишнинг барча сарқит меросларидан, қуйқаларидан тозалаш, табиийликни ғайритабиийлик, мужмал нарсани тушу-

¹ Данте. Илоҳий комедия

нарли деб қабул қилишлардан тозалаш қийиндир.

А. И. ГЕРЦЕН

Фан кишидан катта ғайрат ва мислсиз эҳтирос талаб этади. Ўз ишингиз ва изла-нишларингизда эҳтиросли бў-линг.

И. П. ПАВЛОВ

Ўз ниятига етмоқ учун олим ёки санъаткор хузур-ҳаловат-дан ҳам воз кечади, унинг чинакам эътироф этилганлиги-ни ана шу воз кечган хузур-ҳаловатидан билиш ва далил-лаш мумкин.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Фанга оташин эътиқод фақат ижобий сифатгина бўлиб қол-май, балки бебаҳо фазилат ҳамдир; бусиз дадил илмий тараққиёт бўлиши мумкин эмас.

С. С. ЮДИН

Фанга муҳаббат ҳақиқатга муҳаббат деган гап, шу боисдан ҳам ҳалоллик олим фазилати-нинг асоси саналади.

Л. ФЕЯЕРБАХ

Ҳар қандай касбда ҳам касб-ни севиш муваффақият гарови ҳисобланади, айниқса, бу ил-мий-тадқиқот ишларига кўпроқ тааллуқлидир.

И. ЖОЛИО-КЮРИ

Улуғ ишлар учун толмас сабот керак.

Ф. ВОЛЬТЕР

Фандаги бирон-бир ютуқ эҳтиросли, ҳақиқий, оташин муносабатсиз, тадқиқотчи-

нинг ўз ишига кучли иштиёқ-сиз ҳеч вақт юзага чиқмаган бўлур эди.

К. А. ТИМИРЯЗЕВ

Ҳамма нарсани тадқиқ эт, ақл-идроққа биринчи ўринни бер.

ПИФАГОР

Тушунмоқ учун кузатмоқ ҳаракат қилмоқ учун тушуниш га интилмоқ лозим.

Р. РОЛЛАН

Талант айрича шуурсиздир, у фақат ишга солинган тақ-дирдагина жилоланади.

М. Е. САЛТИКОВ-ШЧЕДРИН

Одамни қобилияти учун эмас, балки ўша қобилиятидан қан-дай фойдалана билгани учун қадрлаш керак.

Ф. ЛАРОШФУКО

Маънавий ҳаётда ҳам кунда-лик ҳаётдагидек: кимнингки билими тўлишиб борса, у тўх-товсиз ўсаверади ва муваффа-қият қозонаверади.

У. ЖЕЙМС

Кимки олға интилмаса, у ҳеч нарсага эришмайди; кимки шижоат кўрсатмаса, у ҳеч нарсалик бўлмайди ҳам.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Кимки ўзининг маънавий қувватидан фойдаланмаса, бу қувват уни тарк этади.

Я. РАЙНИС

Билишнинг ўзи кифоя эмас, уни қўллай билиш керак. Истакнинг ўзи етмайди, уни рўёбга чиқармоқ лозим.

И. ГЕТЕ

Ўз фикрини яратиш у ёқда турсин, хатто бошқаларнинг мулоҳазаларини ўйлаб кўрмайдиган, нари борса уларни ёдлаб олиб, кейин пақирлаб сувда суюлтириб, мақола ва китоблар битадиган товламачи ва текинхўрлар барча фалсафий ва илмий лагерларда ҳам топилади.

Д. И. ПИСАРЕВ

Дунёда билимсиз билимдон бисёр,
Улар сотиб юрар ақлни очиқ.
Улар ўзга сўзин ёд олиб такрор,
Қилар ўз сўзидек дунёга тортиқ.

МИРЗА ШАФИЙ

Айрим олимлар фақат мақтаниш учунгина билим ортирадилар.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Баъзан «олим» деган сўзда одамнинг ўзи нимагадир ўргангани эмас, балки уни кўп нарсаларга ўргатганликлари ҳақидаги маъногина яширинган бўлади.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Билурсан ўзингни жуда серақл,
Тўлиқ хумга не ҳам сигар, яхши бил!

Фурур бирла тўлган бошинг бўш кетар,
Фурурдан бўшат, сўнгра маъни сигар.

САЪДИЙ

Фан — қайиққа ҳам, кемага ҳам баб-баробар очиқ денгиздай гап. Бири унда олтин ёмби ташиса, бошқаси қармоқ ташлаб балиқ овлайди.

Э. БУЛЬВЕР-ЛИТТОН

Китоби йўқ олим — мевасиз дарахт.

САЪДИЙ

Айрим олимлар ҳазина қорувулига ўхшайдилар: уларнинг қўлида беҳад бойликнинг калити бору, лекин бу бойликнинг уларга ҳеч дахли йўқ.

Л. БЕРНЕ

Аҳмоқнинг донолигига айниқса чидаш қийин.

Ж. МОЛЬЕР

Фаросатли аҳмоқ фаросатсиз донодан афзалроқ.

В. ШЕКСПИР

Ҳақиқий бефаҳм бўлмайтириб, тор малакали мутахассис бўлиш мумкин эмас.

Б. ШОУ

Қанча кучанмасин сохта билимдон,
У юксала олмас кўкка ҳеч қачон.
Унга ўз ўзининг буюклиги бас,
У бундан бошқача оламни билмас.

МИРЗА ШАФИЙ

Олимда кўпинча нимадир: ё шира, ё ҳаракат, ё ҳазми таом, ё меъда шарбати, ё худ идрок деб аталмиш нарсаси етишмайди.

ЖАН ПОЛЬ

Ҳақиқий олим камтар бўлмайтиложи йўқ, чунки у қанчалар кўп иш қилгани сайин, ҳали бир дунё ишлар бажарилмай ётганини ҳам яққол кўра олади.

А. ФРАНС

Ўзига бино қўйиш — тараққиёт душманидир.

БИОН

Ҳақиқий олимлар бугдойзордаги бошоқларга ўхшайди. Ҳали бошоқ тўлишмай туриб, нашъу намо билан ўсади ва юқорига мағрур бўй чўзади, аммо у кўпчиб, донга тўлишиб, пишиб етилгани сари ювош тортиб, бошини қуйи эгади.

М. МОНТЕНЬ

Кимки билимдонлиги ёки донолигини кўз-кўз қилса, унда билимдонлик ҳам, донолик ҳам йўқ деяверинг.

Э. ХЕМИНГУЭЙ

Агар доно бирон иш чиқмаса дунёда донодан, У нодонлар билан тенг ўтса мумкин ушбу дунёдан.

ЗЕБУННИСО

Олимликка кўз-кўз қиладиган тожга, тирикчиликка ярайдиган сигирга қарагандай таъма билан қарама.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Фандаги ҳалолликни ҳаётдаги ҳалолликдан ажратиб бўлмайди ва кимки фанни ўзи учун фақат соғин сигир деб билса, у ҳалол одам эмас, аксинча, фаннинг муқаддас номини савдо-сотикқа айлантирган хунарманддир.

Ф. И. ИНОЗЕМЦЕВ

Чинакам фан ва чинакам санъат мевалари — бу моддий манфаатлар эмас, мислсиз заҳмат меваларидир.

Р. РОЛЛАН

Олимнинг меҳнати бутун инсоният мулкидир, шу туфайли ҳам фан энг бегараз жабҳа ҳисобланади.

М. ГОРЬКИЙ

Таассуфки, «олим» деб ата-лувчиларнинг анчагина қисми фанга ўзларини кундалик хар-жу тамадди билан таъмин этишга мажбур бўлган соғин сигирдек қарайдиларки, бу олимни косибга, ҳатто қаллобга ай-лантиради.

Н. И. МИКЛУХО-МАКЛАЙ

Фан бировга бамисоли самовий маъбудадек, Бошқага-чи, мой берувчи зотдор бир сигир мисол.

Ф. ШИЛЛЕР

Дипломи бўлмаса ҳам самарали ишлайдиган одамларни диплому бекорчилардан минг карра устун қўйиш керак.

Н. А. РУБАКИН

Билим билан меҳнатни қўшиб олиб боринг ва билимни унинг бор амалий фойдасини рўёбга чиқариб оладиган кишилар қўлига беринг, қараб-сизки, мамлакат ва халқнинг бойлиги ақл бовар қилмас суръатда ўса бошлайди.

Д. И. ПИСАРЕВ

Кенг назарий уфқни, умумий назарияни ва абстракцияни соғлом амалиётга қўша билиш лаёқати — ўз халқига фан билан кўмаклашишнинг энг яхши ва деярли ягона воситасидир.

С. И. ВАВИЛОВ

Фан аллақачонлардан бери ҳаётдан ўзини олиб қочаётгани йўқ ва ўз байроғига: «илм уруғи халқ ҳослини етиштиради», дея ёзиб қўйган.

Д. И. МЕНДЕЛЕЕВ

ҚОНУНЧИЛИК, ЭРКИНЛИК ВА ИНТИЗОМ ҲАҚИДА

ҚОНУН ВА ҚОНУНЧИЛИК ТЎҒРИСИДА

Ҳеч нимани қонунни билганимиздек ёмон билмаймиз.

О. БАЛЬЗАК

Совет ҳокимияти қонунлари ва фармойишларини муқаддас биллиб уларга риоя қилмоқ ва уларнинг барча кишилар томонидан бажарилишини назорат қилиб турмоқ зарур.

В. И. ЛЕНИН

Салгина қонунсизлик, совет тартибларига салгина риоя қилмаслик шундай бир *туйнукки*, ундан меҳнаткашларнинг душманлари дарҳол фойдаланадилар.

В. И. ЛЕНИН

Халқ қонунни ўз таянчи, ўзини муҳофаза қилувчи девор сифатида ҳимоя этмоғи лозим.

ГЕРАКЛИТ

Қонунни ҳимоя қилолмайдиган, журъатсиз одамлар учун қонун беҳудадир.

Т. МАКОЛЕЙ

Қонун ортида уни қўллаб-қувватлайдиган мажбурловчи куч бўлмаса — у қонун эмас.

Ж. ГАРФИЛД

Одатлар — бу одамлардир, қонунлар эса — мамлакатнинг ақли. Одамлар кўпинча қонунлардан кўра шафқатсизроқдир. Аксари номақбул одатлар қонунлардан устун келади.

О. БАЛЬЗАК

Қонунга риоя қилмайдиган одамдек ёвуз махлуқ йўқ.

Ж. САВОНАРОЛ

Қонунга хилоф ҳаракат ҳеч кимнинг обрўйини оширмайди ва ўзига ҳурмат ҳам уйғотолмайди.

А. КАЗБЕГИ

Қонун инсоний доноликнинг юксак ифодаси бўлиб, у одамлар тўплаган тажрибадан жамият фаровонлиги йўлида фойдаланади.

С. ЖОНСОН

Ҳеч бир қонунга бўйсунмаслик ўзини нажотбахш ҳимоядан маҳрум этиш демакдир, зеро, қонунлар бизни бошқалардангина эмас, ўзимиздан ҳам асраб турмоғи керак.

Г. ГЕЙНЕ

Қаерда қонун тугаса, у ерда зўрлик бошланади.

У. ПИТТ

Агар қайси ерда гариб хўр-
лапур,
У хил мамлакат тез вайрон
булур.

САЪДИЙ

Граждан ва давлат ишларини
қонун эмас, тобелар, бошлиқлар
ва судьялар бошқарадиган юрт-
нинг шўри қурсин! Уларнинг
ҳар бири ўзини тенгсиз дониш-
манд деб биладики, оқибатда
«қўйчивон кўп бўлса, қўй ҳаром
ўлади».

М. И. КУТУЗОВ

Қонун паноҳида бирлашган
одамларнинг ўз олдларига
қўйган мақсадлари шундан ибор-
ратки, айрим шахслар томони-
дан қилинадиган зўравонлик ва
адолатсизликнинг олдини олиш
ва бартараф этиш учун улар шу
йўл билан ижтимоий ҳокимият
тузадилар.

Г. МАБЛИ

Қонунлар иллатларга барҳам
бериб, яхшиликка йўл очмоғи
керак.

ЦИЦЕРОН

Қонунлар барчага баробар
бўлиши зарур.

Ш. МОНТЕСКЬЕ

Гражданларнинг ҳақиқий
тенглиги шундаки, улар қонун-
ларга бир хилда итоат этмоқ-
ликлари лозим.

Ж. ДАЛАМБЕР

Қонун — майда пашшалар
илиниб, йириклари қутулиб ке-
тадиган тўр эмас.

О. БАЛЬЗАК

Имтиёз — қонуннинг ашад-
дий душмани.

М. ЭНБЕР-ЭШЕНБАХ

Мен учун қайси томон кучли-
лигининг аҳамияти йўқ; муҳи-
ми ҳуқуқ ким томондалигида.

В. ГЮГО

Ўзи қонунга риоя қилмайди-
ган одам ҳам бошқалар учун қо-
нун чиқариши мумкин.

Г. С. СКОВОРОДА

Энг ёвуз зўравон — қонун
соясига беркиниб адолат байро-
ғи остида иш кўради.

Ш. МОНТЕСКЬЕ

Қонуннинг ўта қаттиққўл-
лиги — ўта адолатсизликдир.

ЦИЦЕРОН

Шафқатсизлик қўрқоқлик-
дан келиб чиққан қонунларга
хосдир, зеро, қўрқоқлик шаф-
қатсизлик туфайлигина фаол
бўла олади.

К. МАРКС

Ёмон қонунлар зўравонлик-
нинг энг ярамас кўринишидир.

Э. БЕРК

Зулм кўрса даврингда эолимдан
эл,
Ўша зулм сендан эрур, яхши
бил.

САЪДИЙ

Номақбул қонунчилик қум-
дан тўқилган арқонга ўхшаш-
лигини, уни эшмоқчи бўлсанг,
бошиданоқ сочилиб кетишини
доно одамлар биладилар.

Р. ЭМЕРСОН

Яхши қонунларни ҳурмат-
ламоқ, бемаънилари эса бекор
қилмоқ ёхуд ўзгартирмоқ ло-
зим.

М. РУСИНЕК

Иложи борича кам қонун яратинг, лекин уларнинг ижросини назорат қилинг.

Ж. ЛОКК

Қонун лўнда бўлиши керак, токи уни оми одамлар ҳам ёдда тутсинлар.

СЕНЕКА

Қонунлар оддий одамлар учун яратилади, шу боисдан улар ақл-идрокнинг оддийгина қоидаларига асосланмоғи лозим.

Т. ЖЕФФЕРСОН

Яхши қонунлар урф-одатлардан туғилади.

Ж. ЖУБЕР

Агар табиат ҳам давлатга ўхшаб шунчалик кўп қонунларга эга бўлганда эди, тангрининг ўзи ҳам уни бошқаролмай қолар эди.

Л. БЕРНЕ

Давлатда қонунларнинг кўплиги бамисоли табибларнинг кўплигига ўхшайди: табибларнинг кўплиги эса касаллик ва ожизлик белгисидир.

Ф. ВОЛЬТЕР

ОДИЛ СУД ТЎҒРИСИДА

Одил суд барча ижтимоий эзгуликнинг пойдеворидир.

П. ГОЛЬБАХ

Судьялар ўз ишлари — қонунларни пеш қилмай, уни изоҳлаш эканини унутмасликлари керак.

Ф. БЭЖОН

Судья — гапирётган қонун, қонун эса тилсиз судьядир.
ЦИЦЕРОН

Судьялик курсисини эгаллашга лойиқлигингга дилингда икром бўлмагунингча бошқаларни судлай кўрма.

ЭПИКТЕТ

Одил суднинг энг катарли душмани — олдиндан ўйлаб кўйилган нотўғри мулоҳазалар.
Ж. Ж. РУССО

На оқловчи ва айниқса судья бурчни адо этаётганида, ўз туйғуларига берилишга мутлақо ҳаққи йўқ.

Р. СТИВЕНСОН

Ҳалол одам ҳақимлик курсисига ўтирар экан, шахсий майлларини унутади.

ЦИЦЕРОН

Адолат — давлатнинг бузилмас пойдеворидир.

ПИНДАР

Дўстни ҳам, душмани ҳам бир хилда суд қилиш керак.

МЕНАНДР

Агар сен одил судья бўлишни истасанг, қораловчига эмас, ишнинг ўзига қара.

ЭПИКТЕТ

Одил судловда расмиятчилик ва дабдаба шунинг учун зарурки, у судьянинг бедодлигига ҳеч бир ўрин қолдирмайди, шунда халқ суд бетартиб, ноҳақлик билан эмас, балки мустаҳкам қоидалар асосида иш кўраётганини англайди.

Ч. БЕККАРИА

Қораламоқчи бўлган одамнинг шошма-шошарликка ҳаққи йўқ.

Ж. МОЛЬЕР

Холис ва сермулоҳаза одам ўз ҳукмини айтишга ҳеч вақт ошиқмайди.

Г. ФИЛДИНГ

Жазо беришдан аввал ҳар доим гуноҳдан ўтишнинг иложи йўқмикан, дея ўйлаб кўриш керак.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Жиноятга ҳужум бошлашдан олдин унинг сабабларини бартараф этиш мумкинми ёки йўқлигини тарозига солиб кўриш зарур.

Л. ВОБЕНАРГ

Ҳам қораловчи, ҳам судья бир шахсда мужассамлаша олмайди.

МЕНАНДР

Жазосини олган жиноятчи — бошқа муттаҳамлар учун намуна; ноҳақ қораланган одам эса барча ҳалол кишиларнинг виждонига отилган тошдир.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Бегуноҳни жазолаган судья аввало ўзини жазолайди.

ПУБЛИЛИЙ СИР

Бегуноҳни жазолаш — судьяларнинг ўзини жазолаш деган сўз.

СЕНЕКА

Биргина ноҳақ ҳукм айрим шахслар қилган кўпгина жиноятлардан кўра оғирроқ кулфат келтиради; айрим шахслар фақат ирмоқларни, фақат унда-

бунда учраган жилгаларни булғатса, ноҳақ судья эса обиҳаёт булогини булғайди.

Ф. БЭЖОН

Мўътадил судьянинг адолат-парварлиги ўзининг юксак мартабасига нисбатан эҳтиромидан нишонадир.

Ф. ЛАРОШФУКО

Ҳар икки томонни обдан тингламай туриб, ҳукм чиқарма.

СОЛОН

Хўб айтилган, икки қутб баҳсида —

Ҳар иккисин тинглаш — ҳақмининг бурчи эрур.

ЕВРИПИД

Кимки ҳар икки томонни тингламай туриб ҳукм чиқарса, бу ҳукми қанчалик одил бўлмасин, барибир ноҳақдир.

СЕНЕКА

Ўзи йўқлар ҳар вақт айбдор бўлиб чиқади; ҳозир бўлганлар эса ҳамиша ўзларини оқлаш имкониятига эгадирлар.

Б. ФРАНКЛИН

Ўнта эшитган гувоҳдан, битта кўрган гувоҳ афзал.

ПЛАВТ

Бировни қоралаб сўзлаганларида айбланувчини оқлайдиган далиллар хусусида лом-мим демай, унга қарши узундан-узоқ маълумотлар рўйхатини келтирадилар, бундан ортиқроқ ноҳақлик йўқ.

ЦИЦЕРОН

Ҳазабланган гувоҳнинг сўзларига ишониш мумкин эмас.

ЦИЦЕРОН

Қаердаки гап ташувчилар рағбатлантириллар экан у ерда гуноҳкорлар кўпдир.

К. МАЛЬЗЕРБ

Айбдорларга нисбатан беғараз шафқатсиз ёки холисона муравватли бўлмоқ лозим.

М. ДЮКЛО

Кимки қаттиққўлликни қонунлардан ҳам ўтказиб юборса, у зўравондир.

Л. ВОБЕНАРГ

Разиллар энг шафқатсиз ҳакамлардир.

М. ГОРЬКИЙ

Қонунларга риоя қилишни ошириб юбориш ўта қонунсизликка айланиши ҳам мумкин.

ТЕРЕНЦИЙ

Жазолашдан кўра кечирмалик мардликдир. Ожиз одам кечиролмайди. Авф этиш кучлилар фазилатидир.

М. ГАНДИ

Хатога йўл қўймаслик учун баъзан тартиб-қоидадан чекиншига ҳам тўғри келади.

П. А. ПАВЛЕНКО

Буюк қатъият айни пайтда буюк мурувват ҳамдир.

Г. ЛОНГФЕЛЛО

Кимки ярамас одамларга хайрихоҳ бўлиб қараса, яхши одамларга зиён еткази.

ПУБЛИЛИЙ СИР

Кимки айбдорни ҳимоя қилса, ўзига айб сотиб олади.

ПУБЛИЛИЙ СИР

Ким ёвузликни кўра туриб,

жазоламаса, ёвузлик содир бўлишига имкон яратади.

ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ

Жаллодларга мурувват кўрсатиш қурбон бўлганларга нисбатан шафқатсизликка айланади.

Р. РОЛЛАН

Ноўрин мурувват ожизлик кина бўлмай, балки ҳақсизликка ҳам бориб тақалади ва жамият учун ниҳоятда зарарлидир, чунки у иллатни кўпайтиради.

Г. ФИЛДИНГ

Ҳеч нима ҳаддан зиёд мурувватдек қусурларни жонлантормайди.

В. ШЕКСПИР

Жиноятчиларга шафқат кўрсата туриб, ҳалол одамларга зарар етказадилар.

СЕНЕКА

Кимки муттаҳамларга илтифот кўрсатаркан, икки хатога йўл қўяди: биринчидан, ёрдамга арзимайдиган одамга ёрдам беради ва иккинчидан, ўзини ҳам хатарга солади.

ФЕДР

Жазолай олмайдиган судья оқибат-натижада жиноятчининг шеригига айланади.

И. ГЕТЕ

Кимки иллатга жазо бермаса, у унинг ҳимоячисидир.

ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ

Қалхатнинг шикастланган қанотини даволаб, унинг ёвуз тирноқлари касрига қоласан.

В. ГЮГО

ЭРКИНЛИК ВА ИНТИЗОМ
ТЎҒРИСИДА

Халқ олий ҳокимиятдан фойдалана олган жамиятгина эркинликнинг чинакам масканидир.

ЦИЦЕРОН

Эркинлик тилаган билан ўзи келмайди: эркинлик худоларнинг марҳамати эмас. У — халқнинг шундай бир фарзандики, кураш суронларида, ўлим машаққатларида туғилади, қон билан ювилади, ундан порох тутунини ҳиди анқиб туради.

Ф. НОРРИС

Миллат қанчалик ўсган бўлса, шахс мустақиллиги шу қадар тўла таъминланган ва айни пайтда бир шахс бошқасининг тажовузидан шу қадар ҳимояланган бўлади.

Д. И. ПИСАРЕВ

Одамнинг эркинликка интилиши бамисоли қозонга қамалган бугга ўхшайди: уни ҳаддан ташқари қисганлари сари хавфли бўла боради ва аксинча, агар унга равон, яхши машинадан тўғри йўл топиб берилса, манфаат ҳам келтиради.

В. ВЕЙТЛИНГ

Давлатда оқилона эркинликка катта йўл очилган бўлса, қонун кучи ва граждандарнинг ўз бурчларини адо этишлари ҳам шу қадар кўламлидир, зеро, эркинлик ғояси ҳамisha ҳақиқат ғояси билан чамбарчас келади ва у билан биргаликда кўпчилик бахт-саодатига интилиш бурчини туғдиради.

М. С. КУТОРГА

✓ Эркинлик инсон жасорати ва кучини икки баравар оширади.

Ш. ДЮМУРЬЕ

✓ Гражданин учун сиёсий эркинлик руҳий хотиржамликдир, шунда у ўзининг хавфсизлигига ишонади.

Ш. МОНТЕСКЬЕ

✓ Халқнинг гайрати, ақли ва яхши фазилатларига йўл очиб берувчи эркинликнигина қўллаб-қувватлаш керак.

У. ЧЭННИНГ

✓ Ижтимоий эркинлик — барча учун одил ва тенг бўлган жамият қонунларига бошдан-охир оғишмай риоя қилишдан бўлак нарса эмас.

К. БОТТА

Бизнинг жамиятда интизом ахлоқий ва сиёсий ҳодисадир.

А. С. МАКАРЕНКО

Интизомсиз коллектив — коллектив бўлмайди, коллективсиз эса ташкилот ҳам йўқ.

Д. А. ФУРМАНОВ

Социалистик қонун, интизом, тартиб, турмуш нормаларига итоат эта бил. Дунёдаги энг инсонпарвар қонунларга итоат эта билиш эркинликнинг олий ифодасидир.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

✓ Эркинлик ва интизомсизлик — бир-бирига мутлақо қарама-қарши тушунчалардир.

КВИНТИЛИАН

✓ Хуқуқ эҳтирослар устидан ҳукмронлик қилган мамлакат-

дагина эркинлик бўлиши мумкин.

Ж. ЛАКОРДЕР

Эркинлик, фақат қонун измида бўлишлиқдир.

В. ВОЛЬФ

Эркинлик қонун йўл қўйган барча нарсаларни қила билиш ҳуқуқидир.

Ш. МОНТЕСКЬЕ

Ўзгаларга зиён етказмай туриб, жамики нарсаларни қила олиш ҳуқуқи эркинликдир.

М. КЛАУДИУС

Айрим ҳолларда эркинлик дея аталган нарса бошқа пайтларда интизомсизлик дейилади.

КВИНТИЛИАН

Фақат нодонларгина бебошлиқни эркинлик дейдилар.

ТАЦИТ

Эркинлик бекорчилик эмас, балки ўз вақтидан эркин фойдаланиш ва кўнглига ёққан касбни танлай олиш имкониятидир; қисқаси, эркин бўлиш бекор юриш эмас, аксинча, нима қилиш ва нимани қилмасликни одамнинг шахсан ўзи ҳал этишидир.

Ж. ЛАБРЮЕР

Чинакам эркин одам ким? Ўз эҳтирослари ва ўзгаларнинг беъмаъни ҳавасларига қул бўлмаган кишигима эркиндир.

Ф. Н. ГЛИНКА

Биз мустақил мулоҳаза юриш қобилиятимизни сақлаган, зарурат бизни маълум даражада ҳукм-фармойишдек бўлган фикрларни ҳимоя этишимизга

мажбурламага чоғдагина чинакам эркинмиз.

ЦИЦЕРОН

Ҳақиқий эркинлик бировнинг измида бўлмаслик эмас, балки тасодиқий мутеликларга дуч келинганда уларни малол олмаслик лаёқатидир.

П. А. ФЕДОТОВ

Ҳаётдан мақсад кўпчилик томонида туриш эмас, аксинча, одам ўзи англаб етган ички қонуниятларга мувофиқ яшашидадир.

МАРК АВРЕЛИЙ

Ўйлаганини айта билмасликдан кўра ҳам оғирроқ азоб йўқ.

Ш. СЕНТ-ЭВРЕМОН

Кўнглинг тусаганини ҳис этишга ва ҳис этганингни гапиришга эрк берилган онлар ноёб бахтли онларингдир.

ТАЦИТ

Инқилоб берган энг муҳим нарса ижодий тафаккурнинг уни кишанлаб турган расмий чегара ва таассублардан, уни боғлаб турган тор уфқлардан халос этилганлигидир.

В. И. НЕМИРОВИЧ-ДАНЧЕНКО

Эркинликни яхши кўрмайдиган одам йўқ, аммо ҳақгўй одам уни барча учун, ноҳақ эса фақат ўзи учун талаб қилади.

Л. БЕРНЕ

Бу оламда яшаган ҳамма ўзўрагонлар ҳам эркинликка ишонганлар, аммо фақат ўз эркинликларига ишонганлар.

Э. ХАББАРД

✓ Ҳар турли имтиёзлар эркинлик ва адолат учун қабрدير.
И. ЗЕЙМЕ

ЖИНОЯТЛАР ХУСУСИДА

Оламда уч хил аблаҳ бор: анойи, яъни ўз разилликларини юксак эзгулик деб ишонадиган аблаҳлар, ўз разилликларини била туриб, шу разилликни барибир қила туриб, бир оз орияти қўзидиган аблаҳлар ва ниҳоят, шунчаки — онадан тугма аблаҳлар ҳам бор.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Фирибгарлар ҳамиша сал бўлса ҳам софдил одам бўлиб кўринишга интиладилар.

Н. ШАМФОР

Фирибгарлар бошқаларни ҳам ўзларига ўхшаш деб ўйлашга мойилдирлар.

Ж. ЛАВРЮЕР

Ўз аблаҳлигини оқлашга бирон-бир баҳона тополмайдиган муттаҳамнинг ўзи йўқ.

К. КЕРНЕР

Сиртдан қараганда, яхшиликка йўйилмайдиган бирорта ҳам иллат топилмайди.

В. ШЕКСПИР

Ҳар қандай товламачи ҳам ўзи алдамоқчи бўлган одамнинг хотираси сустлигини мўлжаллайди.

Ю. ФУЧИК

Жиноятга зинама-зина чиқиб борадилар, фалокат эса тубсиз жар каби тўсатдан оёқ остидан чиқади.

А. А. БЕСТУЖЕВ-МАРЛИНСКИЙ

Бир жиноят иккинчисига йўл очади.

СЕНЕКА

Жиноятга баҳона бўлса бас.
АРАСТУ

Қинғирликлар билан ошна тутинган одам, ўша қинғирликларнинг асиридир.

Т. ДРАЙЗЕР

Гарчи амалга оширилмаган бўлса-да, кўнгилга келган жиноят барибир жиноятдир.

СЕНЕКА

Жиноятчилар сонининг кўплиги жиноятни оқламайди.

Т. ФУЛЛЕР

Ёвуз жиноятлар ёвуз оқибатларга олиб боради.

А. И. ГЕРЦЕН

Кимки жиноятнинг олдини олишга имкони бўла туриб, уни қилмаса, у жиноятни рағбатлантиради.

СЕНЕКА

Ўғирлашга имкон яратиш ўғирини туғдиради.

Ф. БЭЖОН

Гражданларнинг ўзаро бир-бирини назорат қилиши жиноятни бартараф этади.

О. БАЛЬЗАК

Жазо бермаслик жиноятга катта рағбатдир.

ЦИЦЕРОН

Айбдор учун биринчи жазо ўз виждони олдида ўзини оқлай олмаслигидир.

ЮВЕНАЛ

Эхтиёткор бўлиш осон, тавба-тазарру эса қийин.

И. ГЕТЕ

Жиноят қилиб орттирилган ҳар қандай фойда рухий тубанлашишнинг ўрнини босолмайди.

Г. ФИЛДИНГ

Ножўя хатти-ҳаракат гарчи вақтинча омадли қилиб турсада, аммо ҳеч қачон чинакам бахт ато этмайди.

В. СКОТТ

Жиноятдан кўра жиноятнинг ярамас оқибатлари узоқ яшайди ва шаҳид кетганларнинг арвоҳига ўхшаб ҳамиша қотилнинг изидан қувгани қувган.

В. СКОТТ

Жиноятчи баъзан жазодан қутулиб қолиши мумкин, аммо жазо даҳшатидан қутулолмайди.

СЕНЕКА

Нима учун одам ўз айбига иқрор бўлмайди? Чунки у ҳамон ўша айблари сиртмоғидадир. Бу худди уйқудаги одамдан тушини гапириб беришни талаб қилгандай гап.

СЕНЕКА

Ўз айбига иқрор бўлмаслик — айбни кўпайтириш демакдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ўзимизни қанчалик шармисорликка дучор этмайлик, табаррук номимизни тиклашга доимо имкониятимиз бор.

Ф. ЛАРОШФУКО

Тўғри йўлга қадам қўйишнинг биринчи шarti айбга иқрор бўлишликдир.

СЕНЕКА

Айбдор айбига иқрор бўлса, ўзи учун энг зарур нарса, — номусни сақлаб қолади.

В. ГЮГО

Ярамас одамлар жазодан қўрққанларидан, яхшилар эса эзгуликка меҳру оқибатлари туфайли ёмон ишлардан ўзларини сақлайдилар.

ЮВЕНАЛ

Айбдор бўлмаслик учун минг карра ҳақ бўлмоқлик даркордир.

О. БАЛЬЗАК

Одам ўз ҳақлигига ишонса, бу унинг беғуноҳлигига кафил турган иккита гувоҳдан ҳам муҳимроқдир.

Т. ГИППЕЛЬ

Жазо эмас, жиноят шармандалиқдир.

И. ГЕРДЕР

Аблаҳлик қила туриб, ҳамани қойил қолдирыпман, дея ўйлама.

М. ГОРЬКИЙ

ИНСОНИЙ ФАЗИЛАТЛАР ТЎҒРИСИДА

МАРДЛИК

✓ Такдир зарбаларини мардлик кунпаякун қилади.

ДЕМОКРИТ

Мардлик қалбнинг бузқ фазилатидир; кимдаки шу фазилат бор экан, у гурурланса арзийди.

Н. М. КАРАМЗИН

✓ Жасоратли юрак ҳар қандай мусибатларни ҳам чилпарчин қилади.

М. СЕРВАНТЕС

✓ Жасорат эҳсақ қадрланадиган ва қўрқоқлик қаттиқ жазоланадиган давлат энг қудратли давлатдир.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

✓ Чинакам мардлик — кулфатда синалади.

Ф. ВОЛЬТЕР

✓ Ҳар бир довзрак, ҳар бир ҳақиқатгўй одам ватанига шоншараф келтиради.

Р. РОЛЛАН

✓ Мардлик одамларни хатарли дақиқалардан ажойиб ишларга ундовчи фазилатдир.

АРАСТУ

Ҳеч ким ботирчалик қўрқувга бардош беролмайди.

АРАСТУ

Мардлик ва матонат одамларга нафақат душман қуролига қарши туришда, балки ҳар қандай зарбаларга қарши туришда ҳам худди шундай зарурдир.

ПЛУТАРХ

Қўрқув нималигини билмай, ўлимга мардона тик борган одамни мард деса бўлади.

АРАСТУ

Гражданлик жасоратининг ҳам, ҳарбий жасоратнинг ҳам тугилиш манбаи битта.

О. БАЛЬЗАК

Кимки мард экан, у жасур хамдир.

ЦИЦЕРОН

Мардлик билан ватанингизни шон-шуҳратга чулганг!

М. В. ЛОМОНОСОВ

Мардлик қўрқувдан жирканишдир. У бизга таҳдид солиб турган хавф-хатарни писанд қилмай, унга тикка боради ва уни яксон этади.

СЕНЕКА

Ҳақиқий мардлик ҳар қандай хатарга дуч келишга ҳам тайёр туради ва ҳар қандай кулфатдан ҳам лат емайди.

Ж. ЛОКК

Ҳақиқий мардлик ҳеч бир кулфат ва хатарларга қарамай, ўзини хотиржам тута билиш ва вазминлик билан ўз бурчини адо этишда намоён бўлади.

Ж. ЛОКК

Хатар мардликни оширади: мушкуллик қанча кўп бўлса, мардлик шунча куч олади.

Ф. ШИЛЛЕР

Хатарни кўрқмай бартараф этиш эмас, балки уни тазма-тэз қарши олиш мардликдир.

ЖАН ПОЛЬ

Асл мард тилга зўр бермайди: у ўзини кўз-кўз қилавермайди, қаҳрамонликни жасорат эмас, бурч деб билади.

А. А. БЕСТУЖЕВ-МАРЛИНСКИЙ

Шармисор бўлишдан кўрқиб мардликдир; ўзгаларнинг бизга қилган нолайиқ хатти-ҳаракатларини сабр-тоқат билан кечира билиш ҳам худди шундай мардликдир.

Б. ЖОНСОН

Омадсиз пайтда мард бўлиб кетиш ярим кулфатдир.

ПЛАВТ

Мард одам одатда азоб чекса ҳам нолимайди; ожиз эса жафо кўрмай туриб нолийди.

И. БУАСТ

Ҳақиқий мард одам бирон-бир ишга қўл урганда эҳтиёткор бўлмоғи, барча тасодифларни

чамалаб кўрмоғи, аммо ишни ҳал этишга келганда эса жасорат кўрсатмоғи лозим.

ГЕРОДОТ

Хатарга дуч келишдан илгарироқ ундан эҳтиёт бўлиш, чўчиш керак. Бироқ бошга иш тушдими, ягона йўл уни жасорат билан енгиб ўтишдир.

Ф. ФЕНЕЛОН

Мардлик фақат фаол ҳаракат учунгина эмас, самарали иш ва тафаккур учун ҳам зарурдир.

А. ДИСТЕРВЕГ

Энг қийини йиллаб қилинадиган кундалик меҳнатдаги жасоратдир. Ўзинг учун мардлик тимсолини топу чекиниш бўлмай унинг изидан бор.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Ҳақиқий мардликни мен хатарнинг даражасини баҳолашдаги ақл мукамаллиги ва ўша хатарга қарши тура билишдаги маънавий тайёрлик, деб таърифлаган бўлар эдим.

У. ШЕРМАН

Мардлик — қаршилик кўрсата билиш қудрати бўлса, жасорат — ёвузликни даф этадиган кучдир.

И. БУАСТ

Мардлик қийинчиликларга қарши сабот билан кунма-кун олиб бориладиган курашда тобланади.

И. А. ОСТРОВСКИЙ

Мағлуб бўла туриб, тушкунликка берилмасликда инсон жасорати мислсиз синовдан ўтади.

Р. ИНГЕРСОЛЛ

Агар сиз жасорат кўрсатишда
✓ биринчи синовдан бўйин товласангиз, иккинчисида яна ҳам камқувват бўлиб қоласиз.

Ж. БЛЭККИ

Журъатлиликни сурбетлик ва дағаллик билан янглиштирмаслик керак: улар келиб чиқиши жихатидан ҳам, оқибати жихатидан ҳам бир-бирига асло ўхшамайди.

Ж. Ж. РУССО

Бетакаллуф журъат кўрқоқликнинг алоҳида кўринишидир холос.

СЕНЕКА

✓ Ботирлик маънавий жасоратдир.

Ж. БЛЭККИ

Идрокли жасорат жасоратсиз ақлдан кўра кўпроқ наф келтиради.

Л. ВОВЕНАРГ

Жасорат одатда кўнгилчанлик билан эгизак юради ва шу сабабдан мард одам бошқаларга қараганда химматлироқ бўлади.

Н. В. ШЕЛГУНОВ

Мард одам ваъдасига вафо қилади.

П. КОРНЕЛЬ

Довзраклик бошқа яхши фазилатларнинг ўсиши учун албатта зарур. Ахир, мард бўлмай туриб адолат излаш ёки муҳаббатни ардоқлаб-асраш мумкинми?

М. ГАНДИ

Кимки жасоратини йўқотмаган бўлса, ўзини мағлуб ҳисобламаслиги лозим.

Ж. ЛЕББОК

Майли, мени нима тарк этса этсин, аммо мардлик тарк этмасин.

И. ФИХТЕР

Давлатингдан айрилсанг — кўп нарса йўқотмайсан, ному-сингдан айрилсанг — анча нарса йўқотасан, мардлигингдан айрилсанг — ҳамма нарсангдан маҳрум бўласан.

И. ГЕТЕ

ОДДИЙЛИК, ҚАМТАРЛИК

Оддийлик ахлоқий баркамолликнинг бош шартидир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Оддийлик. Ҳамма нарсадан кўра мен ихтиёр этган фазилат шу.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Характерда, юриш-туришда, услубда, жами нарсдаги гўзаллик оддийликдир.

Г. ЛОНГФЕЛЛО

Оддийлик инсоний қадр-қимматингни англашингдир.

П. БУАСТ

Кучли одамлар ҳамиша оддийдирлар.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Оддийлик нафақат энг яхши фазилат, шу билан бирга энг олижаноб фазилат ҳамдир.

Т. ФОНТАНЕ

Оддийлик дунёдаги энг қийин фазилат; у катта тажрибанинг сўнгги нуқтаси ва даҳолик аломатидир.

Ж. САНД

Хеч нима буғкликдек кўзга
яққол ташланиб турмайди; од-
дий бўлиш — буғж бўлиш де-
гани.

Р. ЭМЕРСОН

Ўзини алоҳида қўймай, ҳам-
ма одамлар қаторида бўлиш
тенгсиз бахтдир.

М. М. ПРИШВИН

Бирга юрган одамингдан
ўзингни юқори, афзал тутма-
санг ва уни ҳам ўзингдан
юқори, афзал кўрмасанггина у
билан чиқишиб кета оласан.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Яхшилиқнинг кучи унинг
оддийлигидадир.

Э. ФЕЙХТЕРСЛЕБЕН

Камтар бўл, теварак-атрофда-
гилар нафсониятига тегмайдиган
ғурурнинг ягона тури шу
камтарликдир.

Ж. РЕНАР

Сув ўтни ўчиргани сингари
камтарлик ҳам ғурурни босиб
туради. У бамисоли айиқнинг
бурнига илинган занжирдек
гап.

Т. ТИШЕЛЬ

Аъзойи бадан учун ҳаёт қан-
чалик зарур бўлса, кўнгилга
камсуқумлик ҳам шунчалик
зарур.

Ф. БЭЖОН

Камтарлик саховат кўрки-
гина бўлиб қолмай, унинг соқ-
чиси ҳамдир.

Ж. АДДИСОН

Камтарлик обрўни ошириб,
лаёқатсизликни яширади.

Ф. ЛАРОНФУКО

Кўшинча камтарликни ожиз-
лик ва қатъиятсизликка йўяди-
лар, аммо ҳаётнинг ўзи одам-
ларнинг янглишганини исбот-
лаб бергач, камтарлик харак-
терга янада ўзгача жозоба, куч
ва эҳтиром бахш этади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Тасвирда шакллар учун ман-
зара қанчалик зарур бўлса,
яхши фазилатлар учун камтар-
лик ҳам шу қадар зарур: кам-
тарлик бу фазилатларга куч ва
равшанлик бағишлайди.

Ж. ЛАБРЮИЕР

Камтарликнинг етишмаслиги
нодонликдандир.

А. ПОП

Ким ўзини катта тутмаса, у
ўзи ўйлагандан кўра ҳам ду-
рустроқ одамдир.

И. ГЕТЕ

Одам каср жадвалига ўх-
шайди, одамнинг ўзи каср су-
рати бўлса, махражи эса ўзи ҳа-
қидаги фикридир. Махраж
қанчалик катталашгани сари
сурат шунчалик кичиклашади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ўз қусурингни англашинг
камолотга етаклайди.

И. ГЕТЕ

Деярли ҳаммавақт камтарлик
истеъдодга тўғри пропорцио-
налдир.

Г. В. ПЛЕХАНОВ

Ўз қобилиятини кўз-кўз қил-
маслик — ҳамиша истеъдод ка-
фолатдир.

В. ШЕКСПИР

Мақтовларга лоқайд қараган

одам эмас, эътирозларга диққат қилган одам камтардир.

ЖАН ПОЛЬ

Одам истаса, камтар бўлиб кўрина олиши қадимдан бор гап; аммо камтар одам ҳаёсиз бўлиб кўринолмайди.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Учар ва сохтагар бўлишдан кўра, оддий ва ҳалол бўл.

СОФОКЛ

Ҳали ҳеч ким камтарона яшаганидан афсусланмаган.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Манман одам кўпинча ёвуз одамдан кўра ҳам хавфлироқдир, чунки ёвуз одам фақат ўз душманигагина ёмонлик қилса, манман одам душманини ҳам, дўстини ҳам аямайди.

Ж. АДДИСОН

Ҳамма нарсада, ҳатто камтарликда ҳам меъёрни билиш керак.

А. ФРАНС

Ожизликдан келиб чиқадиган камтарлик фазилат эмас.

ОБОЙ ҚУНОНБОВ

Камтарликни таҳқирлатиш даражасига тушириб ёборишдан асранмоқ керак.

А. БАКИХОНОВ

Ортиқча камтарлик пинҳона такаббурликдан бошқа нарса эмас.

А. ШЕНЬЕ

Камтарлигини пеш қиладиган камтар — камтар эмас, камтарлик жандасига ўранган та-

И. БЕХЕР

Хўжакўрсин камтарлик ниқобли риёкорликдир.

Ф. ЛАРОШФУКО

Содда бўлиб кўринишни истовчилар у қадар анойи эмаслар. Зўраки соддалик энг кечирилмас, энг хунук сунъийликдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Сохта камтарлик манманлик сингари қабоҳатдир.

К. ГОЛЬДОНИ

Сохта камтарлик манманликнинг энг пинҳона найрангидир.

Ж. ЛАВРЮЙЕР

АДОЛАТ

Инсон ҳаётининг мезони адолат бўлмоғи зарур.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Адолат ҳаёт учун нон сингари зарурдир.

Л. БЕРНЕ

Адолат йўқ жойда кишилар ҳаёти қадр-қимматини ушлаб турадиган ҳеч нима қолмайди.

И. КАНТ

Адолат барча фазилатлар ичидаги энг олий фазилатдир.

ЦИЦЕРОН

Адолатпарвар одамнинг ахлоқий хислатлари бемалол қонун ўрнини боса олади.

МЕНАНДР

Ёзилмаган айрим қонунлар ёзилган барча қонунлардан кўра ҳам мустаҳкамроқдир.

СЕНЕКА

Умрбоқий парсаларгина / Сахий бўлиш жуда осон, қи-
буғж; фақат адолатгина умри / йини — адолатли бўлиш.

В. ГЮГО

Ж. ФЕРРАРИ

Халқимизнинг энг олий ва / Адолатнинг икки бош манбаи
ўзига хос фазилати — унинг / мавжуд: биринчидан, ҳеч бир
ҳақгўйлик туйғуси ва унга / кимсага зиён етказмаслик керак
ташналагидир. / ва иккинчидан, жамиятга наф
келтириш зарур.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

ЦИЦЕРОН

Ўз яқинларининг яхшили- / Адолат гоёсини рад этиб бўл-
гига ўша заҳоти адолатли бўл; / майди; у ахлоқ-одоб қонунлари-
буни пайсалга солганинг — адо- / дан, ақл-идроқ қонуларидан,
латсизлик қилганинг. / омма ҳаётининг ўзидан келиб
чиқади; адолат бошдан-охир
ҳаёт уфуриб турган сўзидир.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

А. БАРБЮС

Адолат гўриш-туришимиз ва / Мулоҳазаларимиз ва босган
ҳар қандай истакларимизнинг / қадамимизнинг тўғрилиги шах-
асоси бўлмоғи лозим. / сий манфаатларимизнинг жа-
мият манфаатлари билан қулай
бир тарзда мувофиқ келишидан
бўлак нарса эмас.

К. Ф. РИЛЕЕВ

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Адолатли фикр гўритиш — / ҳали амалда адолатли иш қил-
динг деган гап эмас. ♪

К. Д. УШИНСКИЙ

Адолат амалдаги ҳақиқатдир. / Шубҳасиз, ҳеч ким ҳуқуқ ва
Ж. ЖУБЕР / адолат тўғрисидаги тайёр ту-
шунчалар билан тугилмайди,
бироқ инсон табиати шундайки,
маълум ёшга келганда бу ҳа-
қиқатлар табиий йўсинда шакл-
лана бошлайди.

Ф. ВОЛЬТЕР

Адолат — шундай бир ма- / Фақат инсонни севиш ор-
шинаки, унга бошида бир турт- / қалигина адолатпарвар бўлиш
ки берилса, кейин ўз-ўзидан / мумкин.

Ж. ГОЛСУОРСИ

Л. ВОВЕНАРГ

Адолатсизлик ҳаммавақт ҳам / Яхши одам бўлиш учун адо-
қандайдир фаолият билан бог- / латсизлик қилмасликнинг ўзи
лиқ бўлавермайди; кўпинча у / кифоя эмас, уни бутунлай ис-
қайгага фаолиятсизликдан ибор- / тамаслик ҳам керак.

МАРК АВРЕЛИЙ

ДЕМОКРИТ

Адолат ҳамма нарсани ўз / Ҳатто кўпчилик овоз ҳам
ўрнига қўя билишда. / адолат ўлчови бўлолмайди.

ЦИЦЕРОН

Ф. ШИЛЛЕР

Адолатсизликни бир киши қиладики ёки кўпчиликми, барибир у қабохатдир.

Г. СПЕНСЕР

Адолатсизлик қилмайдиган одам адолатпарвар эмас, балки адолатсизлик қилиши мумкин бўла туриб, ундан ўзини тийган одамгина адолатпарвардир.

МЕНАНДР

Яхшилик адолатсизликдан нари кўра, ёмонлик унга яқин кўради.

КЛЕОВУЛ

Адолатли бўлиш учун кўп нарсани билиш шарт эмас, аммо ўтакетган адолатсиз иш қилиш учун эса қонунларни атрофлича ўрганиб чиқишга тўғри келади.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Одамлар адолатни севишлари учун уларга адолатсизлик оқибатларини кўрсатиб турмоқ зарур.

А. СМИТ

Адолатпарварликнинг биринчи мукофоти адолатли иш қилганликдан мамнунликдир.

Ж. Ж. РУССО

Мўмин-қобиллик адолатпарварликнинг бузқ мевасидир.

ЭПИКУР

Одам ўз қалбига қулоқ осиб, унинг адолатпарварлигига иқдор бўларкан, қанчалар боши осмонга етади.

Ш. МОНТЕСКЬЕ

Донишмандликка йўғрилмаган адолат ҳам одамга кўп

нарсга беради, лекин адолатсиз донишмандлик эса ҳеч нима берадмайди.

ЦИЦЕРОН

Баркамолликка эришган одам барча жонзотлардан юқори туради; аммо агар у қонунлар ва адолатга бўйсунмай яшаса, ҳаммасидан тубандир. Дарҳақиқат, адолатсизликни қурол қилиб олишдан кўра ҳам даҳшатлироқ нарсга йўқ.

АРАСТУ

Кучга таянмаган адолат ғирт ожизликдир, адолатсиз куч эса — зўравонлик. Демак, адолатни куч билан уйғунлаштирмақ ва бунинг учун адолатнинг кучли, кучнинг эса адолатли бўлишига эришмоқлик зарур.

Б. ПАСКАЛЬ

Адолат кучли, куч эса адолатли бўлмоғи лозим.

Б. ПАСКАЛЬ

Кучсиз адолат ва адолатсиз куч — иккови ҳам даҳшат.

Ж. ЖУБЕР

Агар куч адолат билан бирлашса, бу ҳамкорликдан кучлироқ нима ҳам бўлиши мумкин?

ЭСХИЛ

ХАЛОЛЛИК

Бузқликка энг яқини ҳалолликдир.

В. ГЮГО

Агар одам ҳалолликдан кўра ўғирса, шу қадар беҳисоб ярмас иллатларга берилиб кетадики, оқибат-натижада ҳаёт-

нинг нопок йўлларида юришга одатланиб қолади.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Халоллик бузқлик сари ташланган дастлабки қадамгина бўлиб қолмай, бузқликнинг айна ўзи ҳамдир.

К. БОУВИ

Хамма одамлар аслида бир хил, дунёга келишлари ҳам бир хил, фақат табиатан ҳалол одамнинггина номи юксак.

СЕНЕКА

Дунёда ҳалол одамдан ҳам бузқроқ зот йўқ.

Р. РОЛЛАН

Халоллик ҳар қандай мартабани безайди.

Ф. ШИЛЛЕР

Халоллик давримизнинг том маънодаги аслзодалигидир.

Э. РЕНАН

Ҳақиқат ва адолат тимсолига айланган бузқ қалбнинг ҳалоллиги одамга яшиндек таъсир этади.

В. ГЮГО

Халоллик энг яхши ва айна пайтда энг тўғри фаолият тарзидир.

Ж. ЛЕББОК

Виждонли одамлар учун ҳалоллик саводли одамлар учун илм қанчалик зарур бўлганидан ҳам кўра қимматлироқдир.

Ж. Ж. РУССО

Узоқ шармандали умрдан кўра, қисқа ҳалол умрни ҳаммиша афзал кўр.

ЭПИКТЕТ

Халол яшаганингни сезиб турсанг, ҳаёт нашъали ва осон туюлади.

М. И. КАЛИНИН

Бир умр бахтли бўлишни истасанг — ҳалол одам бўл.

Т. ФУЛЛЕР

Халоллик, тўғрилиқ — катта бахт.

Э. ЗОЛЯ

Халол бўлмоқлик учун кўнги мурувватига доно ақлни ҳам уйғунлаштирмоқ даркор. Қимдаки табиатнинг бу икки инъоми бирга қўшилган экан, у ҳаммиша ижтимоий манфаат чироғини ўзига раҳнамо деб билади.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Агар ҳалол иш тутаман десанг, кўпчилик манфаатини кўзла ва фақат унга эътиқод қил. Шахсий манфаат кўпинча янглиштиради.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Ҳар бир инсон учун ҳалоллик — кўпчилик бахт-саодати учун яшаш, умум иши учун шахсий манфаатдан ҳам кечиш деган сўз.

Н. И. ОГАРЁВ

Халқ бахт-саодатининг умум масалалари хусусидаги муайян тушунчалар билан мустаҳкамланмаган, фақат шахсий ишлардаги ҳалоллик жамиятга ниҳоятда кам манфаат келтиради.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Виждонли ва виждонсиз одамни нима қилгани билангина эмас, нимани исташи билан ҳам билса бўлади.

ДЕМОКРИТ

Ўз ҳалоллигини намоён
этиш кўпроқ хушхулқ одамга
ярашади.

АРАСТУ

Ҳалоллик нима? Ҳалоллик,
рўйирост, самимий муносабат
бўлса, виждонсизлик пинҳоний,
яширинча муносабатдир.

А. С. МАКАРЕНКО

Бизнинг ҳалоллигимиз ўзи-
миз ва ўзгаларга нисбатан ҳа-
миша қаттиқ талабчанлигимиз-
дан иборат бўлмоғи лозим.

А. С. МАКАРЕНКО

Муттаҳамларнинг шунинг
учун ошиғи олчики, улар ҳалол
одамларга муттаҳамлардек му-
носабат қилганлари ҳолда, ҳа-
лол одамлар эса муттаҳамларга
худди ҳалол одамлардек муно-
сабатда бўладилар.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ҳалол одамларнинг шундай
бир номақбул одатлари борки,
улар гўёсизлик, сурбетона мут-
таҳамгарчилик қаршисида ҳа-
миша орланиб ерга қараб қо-
ладилар.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Дилингдагини шартта айтиш-
га ҳаммавақт тайёр турсанг
муттаҳам сендан қочади.

У. БЛЕЙК

Кимки ўзи қаллоб бўлмаса,
қаллоблар билан ош-қатиқ бў-
лишни истамайди.

Ж. Ж. РУССО

Нафратлана билиш ҳар бир
ҳалол одамнинг муҳим қуро-
лидир.

Ж. ЛОУЭЛЛ

Ақлнинг ҳалоллиги ҳақиқат
олдида чекинмай, унга ин-
тилиш, ҳар қанча қийин бўл-
ганда ҳам уни топиш, енгил,
қулай, ярим-ёрти хулосалар,
ҳақоратли сохтагарчиликлар-
дан жирканишдадир. Мустақил
изланиш, ҳукм чиқариш ва
ўзича ҳал эта олиш журъатиға
эга бўлишдадир. Мустақил
фикрлаш журъатидадир. Инсон
бўлишликдадир.

Р. РОЛЛАН

Нафси тийиқ ҳалол одам ол-
гир-учарларнинг бутун най-
ранглари кўпинча яққол кў-
риб туради.

И. ГЕТЕ

Ҳалол одамнинг таъмага уч-
майдиган ҳалол назари доимо
муттаҳамларни таҳликаға со-
лади.

С. ГАЛИФАКС

Ҳалолликнинг сотилгани —
ўлгани.

Ж. САНД

Одам қанчалик ақлли ва эн-
чил бўлса, ҳалоллигини йўқо-
тиши билан шунчалик бадхоҳ,
адоватчи бўлиб қолади.

ЦИЦЕРОН

Агар муттаҳамлар ҳалоллик-
нинг барча эзуликларини бил-
ганларида эди, улар шу ерда
ҳам манфаат кўриб қолиш учун
разилликдан тийилган бўлур
эдилар.

Б. ФРАНКЛИН

Ўз-ўзидан чиндан ҳам ҳалол-
манми, дея сўрайдиган одам-
гина чинакам ҳалолдир.

ПЛАВТ

Пасткаш таъмагирликдан кўра жазони афзал кўр: чунки жазо бир марта, таъмагирлик эса умрбод дилни сиёҳ қилади.

ХИЛОН

Ҳақиқий мурувватдан кўра ортиқроқ ҳалоллик бўлмаса керак.

Б. ФРАНКЛИН

Ҳалол одам учун энг оғир ҳақорат — уни ноҳалолликда гумон қилишдир.

В. ШЕКСПИР

Ҳалол одамни таъқиб этиш мумкин, аммо уни бадном қилиб бўлмайди.

Ф. ВОЛЬТЕР

ҲАҚГҶЙЛИК

Одамнинг қанчалик ҳақгўйлиги ахлоқий баркамоллигига белгидир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ҳақиқатпарвар одам шоир ёки буёк шахс бўлиши шарт эмас. У ҳеч қандай куч сарфламай туриб, ҳам шоир, ҳам буёк шахсдир.

Ж. РЕНАР

Шахсий манфаатлар ва майлларга берилмай ҳақиқатга бўйсунуш — бор ҳалоллик, бор одоблилик мана шундадир.

Н. П. ОГАРЕВ

Ҳақиқат бу ҳаводир, усиз нафас олиш мумкин эмас.

И. С. ТУРГЕНЕВ

Ҳаётни севиш — ҳақиқатни севиш деган гап.

Р. КЕНТ

Ҳақиқат аччиқ бўлса ҳам унга қулоқ сол.

ҚОБУС

Юмшоқ ҳақиқат бўлмайди.

М. ГОРЬКИЙ

Ҳақиқатнинг таъми тахир, аммо у шифобахш аччиқ дорининг ўзгинасидир.

О. БАЛЬЗАК

Ҳақиқат ҳатто аямай айтилган тақдирда ҳам бирон кимсага даҳшат солмаслиги керак.

Н. И. ПИРОГОВ

Ҳақиқат доим бирмунча ранжитса-да, бироқ у ҳамиша фойдалидир.

М. ГОРЬКИЙ

Ҳақгўйлик — ҳаёт нафаси, у ҳар қандай фазилатларнинг негизи.

Т. ДРАЙЗЕР

Ҳақиқат — одамда инсофдиёнатнинг голиб келиши деган гап.

М. М. ПРИШВИН

Оққўнгилик барча бошқа яхши тўйгуларни безайди.

Ж. Ж. РУССО

Ҳақиқатгўй ақл кўрган одамни беқиёс қувонтиради; ҳеч бир нарса ёлгондек ақлга номонанд ва зид эмас.

Ж. ЛОКК

Ёлгонлиги азалдан маълум гапни ҳақиқат дейишдан ҳам ортиқ ҳаёсизлик йўқ.

ҚОБУС

Фақат муҳим ишлардагина ҳақиқатни айтиш ва унга риоя

қилиш керак, дея ўйлама. Ҳамиша, ҳамма ерда, ҳатто энг арзимас ишларда ҳам ёлгонга йўл қўймай, ҳақиқатни айтмоқ ва унга риоя қилмоқ лозим. Гап сенинг ноҳақлигинг туфайли келиб чиқадиган озми-кўпми ёмонлик хусусида ҳам эмас, муҳими, ўзингни ҳеч қачон ёлгонга булғамаслигингдадир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Агар сен ҳақиқатни айтмай, уни яширсанг, агар мажлисда ўрнингдан туриб, уни гапирмасанг, гапирганда ҳам бор ҳақиқатни тўла айтмасанг, сен ҳақиқатга хиёнат қилган бўласан.

Ж. ЛОНДОН

Ҳатто майда-чуйдаларда ҳам ҳақгўй бўлиш керак.

М. ГОРЬКИЙ

Қанчалик оғир бўлмасин, фақат ҳақиқатгина ёқимлидир.

А. БЛОК

Ҳақиқатга бир марта оёқ босишдан кўра, йигирма марта қилинган бошқа ноҳўя қилиқларни кечирish осонроқ.

Ж. ЛОКК

Зебу зийнат, жимжимадорликнинг кимга кераги бор, ҳаммага ҳалоллик керак. Тасаввурдаги жамики ажиб ихтиролар ҳам биргина ёлгоннинг олдида путури кетади. Майли хонадонингизнинг деворлари совуқ тахта сингари кўримсиз бўлсин, майли, у сомонли лойдан бино этилган бўлсин, фақат уни ёлгон билан кўтарманг.

Ж. РЕСКИН

Ҳамма нарсада, ҳаттоки ватанга тааллуқли масалада ҳам

ҳақгўй бўлмоқ лозим. Ҳар бир граждандан ўз ватани учун жон беришга тайёр туриши керак, лекин ҳеч вақт ватаним учун, дея ёлгон гапиришга ҳаққи йўқ.

Ш. МОНТЕСКЬЕ

Агар ҳақиқатни айтишнинг анчайин мавриди келавермаса, бундан ёлгон гапириш мумкин экан, деган хулоса чиқармаслик керак. Мен кўнглимдаги туйғуларим ва ўй-фикрларимни ҳар вақт ҳам айта олмайман, аммо бу ўзим ҳис этмаган ва ўйламаган фикрларимни гапиришим керак ёки гапиришга мажбурман деган сўз эмас.

В. ЛИБКНЕХТ

Ҳақиқатни мен ботинганимча айта олишим мумкин; ёшим улгайган сайин бу журъатим сусая боради.

М. МОНСЕНЬ

Иродасиз одамлар софдил бўлмайдилар.

Ф. ЛАРОШФУКО

Гуноҳсиз киши сўзга ботир бўлур.

САЪДИЙ

Ҳақиқат тенгсиз бойлигимиздир. Келинлар, уни авайлаб асрайлик.

МАРК ТВЕН

Фақат тўла ҳақиқатгина таҳсинга лойиқ. Чала ҳақиқат бир пақирга ҳам арзимади.

С. ЦВЕИГ

Қаердаки ҳақиқатга маломат ёғдирарканлар, ўша жойда уни ҳимоя қил.

Р. ЭМЕРСОН

Биз ҳақиқатни ихтиёр этиб-
гина қолмай, балки фақат уни-
гина тан олмоғимиз даркор.
И. БЕХЕР

Агар ҳақиқат бизга нима
қилишимиз зарурлигини бил-
дирмаса, у ҳолда нимани қил-
маслигимиз ёки нимадан ўзи-
мизни тийишимиз лозимлигини
кўрсатиб беради.

Л. П. ТОЛСТОЙ

Ҳақиқатнинг буқилмас бир
табиати шуки, у фақат бир нар-
сани — дунёда эркин кўз очмак-
лик ҳуқуқини талаб қилади ва
истайди. Қуёшни тасвиқлаб
ўтиришга ҳожат йўқ — бусиз
ҳам уни зулматдан ажрата
оладилар.

Т. ПЭН

Ҳақиқат — эътиқод ва умид-
ларимиз манбаи.

А. БАРБЮС

Ҳақгўйлик билан яша — энг
яхши насиҳат шу.

М. СЕРВАНТЕС

...Агар масала жиддий бўлса,
индамасликдан кўра у қадаф ўр-
нига тушмаса ҳам ҳақиқатни
айтган маъқул.

В. И. ЛЕНИН

Ёлғонга учманг. Бу зарар-
лидир.

В. И. ЛЕНИН

Энг аччиқ ҳақиқат ҳамиша
ширин ёлғондан кўра афзалроқ.

Н. А. ОСТРОВСКИЙ

Ҳақиқатдан кўрқмайдиган
одамнинг ёлғондан кўрқишига
асос йўқ.

Т. ЖЕФФЕРСОН

Ҳақиқат гоҳо эгилади-ю,
аммо ҳеч вақт синмайди, бами-
соли сув бетига мойдек ёл-
ғоннинг ёзига қалқиб чиқади.
М. СЕРВАНТЕС

Агар сиз ҳақиқатни яшириб,
тупроққа кўмсангиз, у бешак
униб чиқади ва кейин шундай
кучга айланадики, бир кун бо-
риб, ерни ёриб чиққач, ўз йўли-
да учраган жами парсаларни
супуриб ташлайди.

Э. ЗОЛЯ

Асл ҳақиқат барча жонзотлар
сингари яшайди ва қақроқ ерни
ёриб чиққан баҳорги яшил кур-
такка ўхшаб ўзига йўл оча бо-
ради.

М. М. ПРИШВИН

Ҳар қандай мунофиқлик ҳам
узоққа бормайди.

Я. КОМЕНСКИЙ

Ноҳақиқат нарса буюк бўлол-
майди.

Г. ЛЕССИНГ

Ҳақиқат шуъласига ҳеч бир
булут бас келолмайди.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Ҳақиқат қуёш сингари туман
остида қолиши мумкин, аммо бу
ўтқинчи ҳол.

К. БОУВИ

Ҳақиқатга ҳар қандай масофа
писанд эмас ва уни ҳеч бир чега-
ра тўхтатолмайди.

А. БАРБЮС

Ҳақиқатнинг бардоши зўр:
ҳарқалай, у қаримайди, у ҳа-
миша навқиронлигича қолаве-
ради ва қачондир бориб англаб
етилади.

Ж. ГЮЙО

Вақт-соат келиб, ҳар қандай ҳақиқат ҳам рўйбга чиқади.

МЕНАНДР

Ҳақиқатдан ёлгончилар билан сохта гувоҳлар қочиб қутулмайди.

ГЕРАКЛИТ

Ҳақиқат, агар ўринли айtilса, уни енгиб бўлмайди.

ПЛУТАРХ

Агар кишининг ҳақиқатни айтишдан бўлак муддаоси бўлмаса, унга бир неча оғиз сўз кифоядир.

Р. СТИЛ

Ҳақиқатнинг тили оддий.

СЕНЕКА

Ҳақиқат жавоҳирга ўхшаш, уни беэаб ўтириш шарт эмас, аммо уни кўзга яққол ташланиб турадиган жойга қўймоқ лозим.

Ж. САНТАЯНА

Ҳаққоний иш модомики, рўйирост баён этилган экан, уни маҳв этиб бўлмайди.

ПЛУТАРХ

Ҳақиқат инсонга у ўзини кучли хис этган пайтида рўбарў келади ва у курашга чоғланган: ҳақиқат учун олишиш, ҳақиқатни ҳимоя қилиш онда юзага келади. Ҳар қандай куч ҳам ҳақиқат тарафида туравермайди, аммо ҳақиқат ҳаминша ўзини куч билан қарор топтиради.

М. М. ПРИШВИН

Ҳақиқат ишда кўринади: ҳар қандай иш ҳақиқат эмас, бироқ ҳақиқат ҳаммавақт ишда намоён бўлади.

М. М. ПРИШВИН

Ҳақиқат жасорат кўрсатишни талаб қилади: ҳақиқат учун курашмоқ ёки хочга миҳланмоқ лозим, одам ҳақиқатга интилади. Ҳақиқатнинг изига тушмоқ — тўғрилиқни ахтармоқ лозим.

М. М. ПРИШВИН

САМИМИЙЛИК

Самимийлик ҳақиқатнинг жони ва ҳалол одамнинг пешонага ёзилган белгисидир.

Д. ДИДРО

Самимийлик — оғир ва жуда нозик масала, у ақл ва чуқур маънавий одобни талаб этади.

В. В. ВЕРЕСАЕВ

Самимийлик софдилликдир. Бу фазилат ҳаммага ҳам насиб этмаган.

Ф. ЛАРОШФУКО

Самимийлик камдан-кам одамда учрайдиган рўйхушликдир; одатда кўз-кўз қилинган самимийлик кўпинча атрофдагиларнинг ишончини қозонишга қаратилган мугамбирлик бўлиб чиқади.

Ф. ЛАРОШФУКО

Инсон самимиятининг чегараси қанчалар тор ва уни гурур нақадар қаттиқ муҳофаза этиб туради.

М. ГОРЬКИЙ

Иродасиз одамлар самимиятли бўлолмайдилар.

Ф. ЛАРОШФУКО

Сир айтмаслик — ожизлар бошпанаси.

Ф. БЭЖОН

Ҳимки ўзгалар билан носамий муносабатда бўлишга одатланган экан, у пировард-натижада ўзи-ўзига ҳам самимий бўлолмай қолади.

Л. Ф. ЛАРОШФУКО

УЯТЧАНЛИК

Онгли мавжудотлар табиатида ўзининг номукамаллигини ҳис этиш иқтидори мавжуд; шу туфайли ҳам табиат бизга уятни, яъни ўз номукамаллигидан орланиш туйғусини ато этган.

Ш. МОНТЕСКЬЕ

Қонун тақиқ этолмаган нарсаларни гоҳо виждон тақиқлай олади.

СЕНЕКА

Энг оғир шармисорлик, тенгсиз дард — бу, ҳаётимнинг шуури деб ардоқлаган нарсангни қаттиқ туриб ҳимоя қилолмаслигингдир.

М. ГОРЬКИЙ

Ўзингдан ҳам худди бошқа одамлардан орлангандек орланишинг ва бир ўзинг бўла туриб ҳам бошқалар билса-билмаса қатъий назар, барибир ёмон ишдан тортилишинг керак. Аммо ҳаммасидан ҳам ўз виждонингдан уял.

ДЕМОКРИТ

Одамлар олдида уялишинг яхши фазилат, аммо бундан ҳам афзали ўзинг ўзингдан уялишингдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Одамнинг маънавий камолотда қай поғонага кўтарилганини нимадан уялиши ва уял-

маслигидек аниқ кўрсатиб берадиган нарса йўқ.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Одобни номусдан, номусни эса одобдан ажратиб бўлмайди, башарти униси ҳам, буниси ҳам нурай бошласа ва емирилса, бор кўркам бино йиқилади, кадр-сизланади ва уни энди нафратдан бўлак ҳеч бир туйғу уйғотмайди.

М. СЕРВАНТЕС

Номус инсон қалбидаги жами эҳтиросларнинг энг кўрками бўлмиш севгининг жонидир.

СТЕНДАЛЬ

Киши қанчалик уялган сари у шу қадар эҳтиромга лойиқдир.

Б. ШОУ

Одам муайян ҳолатга тушганда қизарадиган ёхуд қизариши лозим бўлган бирдан-бир жонзотдир.

МАРК ТВЕН

Ўқизариш одати — буткул инсоний фазилатларнинг энг характерлиси ва энг инсоний-сидир.

Ч. ДАРВИН

Уятдан қизариш — яхшилик белгиси.

Ф. БЭКОН

Дилда доғ кўтариб юргандан кўра бетнинг қизаргани маъқул.

М. СЕРВАНТЕС

Киши қизарган пайтда унда ажабтовур мурувватли «мен» уйғонади.

Ф. ГЕББЕЛЬ

Энг ашаддий қаллоблар ҳам хижолат тортаётган одамда уни

бекорчи ва тентаклар тўдасидан
фарқловчи қандайдир хислати
борлигини биладилар.

М. Е. САЛТИКОВ-ЩЕДРИН

Қамтар одамлар ножўя кир-
дикорларга атиги гувоҳ бўла
туриб ҳам уятдан ерга кира-
дилар.

Г. ЛЕЙБНИЦ

Номус ўргатилмайди, у туғма.

ПУБЛИЛИЙ СИР

Қимки уятини йўқотган бўл-
са, уни ўлган деб ҳисобламоқ
керак.

ПЛАВТ

Бир кетган уят қайтиб кел-
майди.

СЕНЕКА

Уят ва номус — бамисли ли-
бос: кийилиб эскиргани сари
унга бефарқ қарай бошлайсан.

АПУЛЕЙ

Қўрқоқ, хаёсини йўқотган
одам ҳар қандай пасткашликка
ҳам рози бўлиши мумкин.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

ВИЖДОН

Дилимизда яшайдиган қонун
виждон дея аталади. Виждон
аслида босган қадамимизнинг
қонунга мувофиқ келишидир.

И. КАНТ

Қонунлар қонуни виждондир.

А. ЛАМАРТИН

Олий ҳукм виждон ҳукмидир.

В. ГЮГО

Виждон айрим шахс томони-

дан ўзлаштириб олинган жами-
ят ҳофизасидир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Инсоннинг кимлиги танҳо
ўзи қолган вақтдаги ҳолатида
билинади. Ундаги чинакам ин-
соний моҳият унинг қадамини
кимдир бошқа биров эмас, айни
унинг ўз виждони бошқарганда-
гина намоён бўлади.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Нимадир номаъқулчилик қи-
либ, кейин яшириниб кетаман,
дея ўйлама, бошқалардан яши-
ринганинг билан ўз виждонинг-
дан яширинолмайсан.

ИСОКРАТ

Одамлар ҳукмини назарга ил-
маслик мумкин, аммо ўз ҳук-
мингдан қочолмайсан.

А. С. ПУШКИН

Виждон — хулқ-атворимиз
яқин кишиларимизнинг қанча-
лик эҳтироми ёки танбеҳига
лойиқлигини беҳато кўрсатиб
берувчи кўнгил ҳақамидир.

П. ГОЛЬБАХ

Виждоннинг буюк қудрати
бор: гуноҳсизни ҳар қандай
қўрқувдан фориг этган ҳолда ва
гуноҳкорнинг тасавурида у ўзи
лойиқ бўлган ҳамма жазоларни
муттасил тиклагани ҳолда, ин-
ковини ҳам баравар ҳаяжонга
солиб туради.

ЦИЦЕРОН

Виждон биз эга бўлган ҳамма
китоблар ичидаги энг доно ки-
тобдир, унга тез-тез нигоҳ таш-
лаб турмоқ керак.

В. ПАСКАЛЬ

Виждонимиз — агар уни ўзимиз ўлдирган бўлмасак, энг покиза ҳақамимиздир.

О. БАЛЬЗАК

Одамларда виждон ва ақл равшанлигини тарбияламоқ лозим.

А. П. ЧЕХОВ

Соф виждон — энг керакли зийнат шу.

ЦИЦЕРОН

Соф виждон овози юзларча шон-шуҳрат овозидан кўра ёқимлироқдир.

П. БУАСТ

Одамнинг виждони одамни яхшироқ нарсани излашга ундайди ва гоҳо унга дастлаб дағал ва ёқимсиз кўринган, лекин соғлом ҳаётдан дарак берувчи янгилик учун қулай, ёқимли, бироқ *ўлиб* ва *нураб бораётган* эскиликдан воз кечишида кўмаклашади.

А. А. БЛОК

Виждонсиз бўлсанг, ўтқир ақл билан ҳам яшай олмайсан.

М. ГОРЬКИЙ

Виждон — одамлар ҳаётининг одил раҳнамосидир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Виждонинг буюрмаган ҳамма нарсадан ўзингни тий.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ўз айбингни унутишинг ориятсизликка олиб келади.

ДЕМОКРИТ

Виждонингга қарши юрма ва ҳақиқатга зид нарсани гапирма. Шу муҳим насиҳатга риоя қил-

санг, ҳаётингда ўз олдингга қўйган вазифаларни адо этасан.

МАРК АВРЕЛИЙ

Доимо иродангга ҳоким, виждонингнинг эса қули бўл.

М. ЭБНЕР-ЭШЕНБАХ

Соф виждон — бу бир умрлик тантана.

СЕНЕКА

Кўпчиликка бўйсунуш қонуни виждон ишида кетмайди.

М. ГАНДИ

Соф виждон бировни қувонтирганликдан шодланишнинг айни ўзгинасидир; нопок виждон эса англашилмовчилик, янглишиш ёки хаяжон зўри билан бировга жабр келтиришдан азоб ва жабр чекмакликдир.

Л. ФЕЙЕРБАХ

Ҳалол одамдан виждони буюрганча иш тутишни талаб қилиш ортқича, виждонига хилоф иш тутишни талаб қилиш эса уни ҳақоратландир.

Т. МАКОЛЕЙ

Кечмишда айбларинг бўлма-са — соф виждон эгасисан.

ГОРАЦИЙ

Виждон йўлига кирмоқ ёқимлидир.

О. БАЛЬЗАК

Соф виждон енгил-елпи эрмакларга бўлган иштиёқни сундиради.

Ж. Ж. РУССО

Соф виждон бўҳтонни ҳам, миш-мишни ҳам писанд қилмайди.

ОВИДИЙ

Тоза юракни кўрқитиш қийин.

В. ШЕКСПИР

Нопок виждонга таскин берувчи нимаики бор, жамиятга зиён келтиради.

П. БУАСТ

Ҳар қандай вазиятда ҳам виждонан иш тутмаган одамга ҳеч нарсада ишонма.

Л. СТЕРН

Бурч туйғуси ҳамда пушаймон билан боғлиқ виждон изтироби одам билан ҳайвон орасидаги муҳим тафовутдир.

Ч. ДАРВИН

Аксари одамларнинг виждони — бошқаларнинг мулоҳазаларидан чўчишдан бўлак нарса эмас.

Ж. ТЭЙЛОР

Виждон — мингларча гувоҳлардир.

КВИНТИЛИАН

Ақл ва виждонни ўз ҳуқуқларидан маҳрум этиб бўлмайди. Уларга ёлғон гапириш мумкин, аммо уларни алдаш қийин.

И. ГЕТЕ

Қанча-қанча гам-аламларим бўла туриб, шундан мен тенгсиз бир таскин топаманки, ҳеч қандай душманам ҳам виждонимни тортиб олишга қодир эмас. Мен эсам ҳеч қачон виждонимга раҳна солувчи ўз душманамга айланмайман.

Г. ФИЛДИНГ

Соф виждон энг яхши болишдир.

Г. ИБСЕН

Агар мириқиб ухлайман десанг, ўрнингга соф виждон билан ёт.

Б. ФРАНКЛИН

Шон-шухратдан кўра кўпроқ виждонинг ҳақида ўйла.

ПУБЛИЛИЙ СИР

Одамнинг ҳақиқий улугворлиги виждонига қарши бирон-бир иш қилишдан кўра умр бўйи азоб-уқубатни афзал кўришга бел боғлаганидан бошқа яна қандай ҳолларда синалиши мумкин?

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Виждоннинг сийқалангани инсониятга зиён келтирувчи ҳаракатлардан дарғазаб бўлолмасликда ҳам билинади.

А. АМИЕЛЬ

Фақат алдамчилик, безбетлик, номуссизлик либосига ўранган кимсагина ўз виждони ҳукмидан кўрқмайди.

М. ГОРЬКИЙ

Айбини ҳис этиш — боодоб одамнинг яхши туйғусидир. Фақат телба ва бетайин доводиргина ўз айбини тушунмайди.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Айбини ҳис этиш ўзини-ўзи фош қилиш эмас, балки виждон азоби, маънавий покизалик ва диёнат сари интилмоқликдир.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Виждон фақат жиноят ва пасткашлик туфайлигина сийқалашади.

Ж. ЛАМЕТРИ

Кўпинча одамлар хотиралари суст бўлгани учун ҳам соф виждон

донлари билан гурурланадилар.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Виждон хотирадан кўра ишончлироқ.

М. Ю. ЛЕРМОНТОВ

Кишилар одатланиб кетган ўз хатти-ҳаракатларидан ҳеч вақт виждон азобига тушмайдилар.

Ф. ВОЛЬТЕР

Кишилар худди оқиқозонларини ишдан чиқарганларини сингари ўз диллари, виждонлари, ақллари ҳам ишдан чиқарадилар.

Н. ШАМФОР

Кимки ўз кирдикоридан уялмаса, у икки карра айбдордир.

ПУБЛИЛИЙ СИР

Муттаҳамнинг виждонини қўзғатмоқ учун унга тарсаки тушириш керак.

АРАСТУ

Виждони мажруҳ кишиларга қараш калтакланганларга қарашдан ҳам даҳшатлироқ.

Ю. ФУЧИК

Виждон қалбни тирнайдиған тирноғи ўтқир хайвондир.

А. С. ПУШКИН

Одамларни ҳеч нима нопок виждончалик безовта қилмайди.

ЭРАЗМ РОТТЕРДАМСКИЙ

Виждон яраси ҳеч қачон батамом тузалиб кетмайди.

ПУБЛИЛИЙ СИР

Мен ҳаётда атиги иккитагина

ҳақиқий бахтсизлик борлигини биламан: виждон азоби-ю, хасталик.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Авал-бошданоқ ўзини тўғри тута билган одам виждон азобидан фориғдир.

АБУЛ-ФАРОЖ

Виждон азоби бой берилган фазилатларнинг акс садосидир.

Э. БУЛВЕР-ЛИТТОН

Ҳазо берилмаган жойда виждон азоби бошланади.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Айбимиз агар танҳо ўзимизга маълум бўлса, биз уни тезда унутамиз.

Ф. ЛАРОШФУКО

Ҳиноятчиларда қолган ягона туйғу виждон азобидир.

Ф. ВОЛЬТЕР

Ёмон ишлардан тавба-тазарру қилиш умрни қутқариш деган сўз.

ДЕМОКРИТ

Кимки виждон азобидан қийналмаса, ҳалоллик тўғрисида ўйламай қўя қолсин.

Ж. РЕНАР

НОМУС

Номус — асл гўзаллик шу!

Р. РОЛЛАН

Номус инсон ақлининг пойдеворидир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Номус — бу зоҳирӣ виждон,
виждон эса ботиний номус.

А. ШОПЕНГАУЭР

Қўпчилик учун манфаатли
ишга ҳар қандай вазиятда ҳам
журъат эта билиш — чинакам
номуслиликдир.

Б. ФРАНКЛИН

Номус жондан ҳам қиммат.

Ф. ШИЛЛЕР

Номус аҳмоқни жазо ҳақида-

ги ҳар қандай рисоладан ҳам
кўра яхшироқ изга солади.

А. СЕН-СИМОН

Номусни сотган билан одам
боймайди.

Л. ВОБЕНАРГ

Чинакам номус эгриликка то-
қат қилолмайди.

Г. ФИЛДИНГ

Ҳар бир азобга ҳам розиман,
тайёр,

Номусим азият чекмасин
зинҳор.

П. КОРНЕЛЬ

ДЎСТЛИК ҲАҚИДА

БҮЮК ХАЗИНА

Биродарчиликдан кўра муқаддас илинж йўқ! Ота ўз боласини севади, бола ҳам ўз отонасини севади. Лекин, биродарлар, бу ҳали ҳеч ганмас: ҳайвон ҳам ўз боласини севади. Қондошлик туфайли эмас, қалб орқали яқин бўлиш фақат инсонга хосдир.

И. В. ГОГОЛЬ

Дўстлик бебаҳогина эмас, гўзаллик ҳамдир: биз дўстларни ардоқлаган кишини шарафлаймиз, кўп дўстга эга бўлиш аллақандай ажиб нарсадек туюлади, баъзилар эса ҳатто яхши одам билан дўстни мутлақо бир-биридан ажратмайдилар.

АРАСТУ

Дўстлик — ҳаёт зарурати, чунки умри гарчанд роҳат-фарогатда ўтса ҳам ҳеч кимса ҳаётини дўстсиз ўтказишни истамайди.

АРАСТУ

Кимки дунёда ўз дўстлари борлигини билмас экан, дунё ҳам уни билиши шарт эмас.

И. ГЕТЕ

Бутун ҳаёт давомида донишмандлик бахш этадиган муҳим бахтиёрлик дўст қалбини топа билишдир.

ЭПИКУР

Ташрифга келган дўстлар уй безаги.

Р. ЭМЕРСОН

Одамларга доноликдан сўнг берилган энг қимматбаҳо тортиқ дўстликдир.

Ф. ЛАРОШФУКО

Инсон ҳаётидаги энг ноёб нарса — унинг ўзгалар билан дўстлигидир.

А. ЛИНКОЛЬН

Агар тақдир одамга саховат кўрсатиб, дунёдаги энг буюк бахтни тортиқ қилмоқчи бўлса, унга садоқатли дўстлар инъом этади.

Э. ТЕЛЬМАН

Дунёдаги жами иззат-икромлар биргина яхши дўстнинг ўрнини босолмайди.

Ф. ВОЛЬТЕР

Яхши дўст — туганмас хазина.

ҚОВУС

Дўстни ўз эътиқодинг кўзгу-

сидек, сени юксалтирувчи бир кучдек асра.

Р. ЭМЕРСОН

Дўст деб ишониб юрган кишингни йўқотишдан ҳам оғирроқ ғам йўқ.

Р. СТИВЕНСОН

Дўстлик қанчалар хилма-хил имтиёзларни ўзида жамлаган! Қаёққа қараманг, у сизнинг хизматингизда; у ҳамма жойда муҳайё; у ҳеч вақт жонингизга тегмайди; у ҳеч қачон шунчаки бир сабабсиз келмайди, у муваффақиятларга янғича мазмун бахш этади, у кўмаклашганда ҳар қандай омадсизликлар ҳам аста чекинади.

ЦИЦЕРОН

Дўстдан рўшнолик кўрган одам мислсиз бахтиёрдир.

СЕНЕКА

Дўстлик ҳаётдаги тенгсиз қувончларнинг биридир; дўстликнинг тенгсиз қувончларидан бири эса ишониб сирингни айтишинг мумкин бўлган одамингнинг борлигидир.

А. МАНДЗОНИ

Дўст шундай кишики, мен у билан самимий бўла оламан. Унинг олдида очиқ фикрлашим мумкин.

Р. ЭМЕРСОН

Чинакам дўстликда саёз одамлар тушунмайдиган жозоба яширинган бўлади.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Дунёда дўстликдан афзалроқ ва ёқимлироқ ҳеч нарса йўқ;

умрдан дўстликни ўчириб ташлаш дунёни қуёш нуридан маҳрум этиш билан баробар.

ЦИЦЕРОН

Чинакам фаол дўстлик ўзаро бир-бирини суяшдир. Дўстим менинг ниятларимни қувватлайди, мен эса уни қувватлайман, шу тарзда гарчанд фикрларимиз турлича бўлса-да, биз биргалашиб олға борамиз.

И. ГЕТЕ

Дўстликдан қимматли ҳеч нима йўқ; шу боисдан дўст орттириш имкониятини сира қўлдан бой берманг.

Ф. ГВИЧЧАРДИНИ

Ўртоқ — ғамингда ғамдош, хасталигингда шифокоринг, у ўлим хавфи чанг солиб турган лаҳзада ўзини қурбон қилишга тайёр турувчи кишинг.

С. ОРБЕЛИАНИ

Ўртоқ, бу энг юксак девор, мустаҳкам кўрғон, сув билан таъминланган ишончли қалъадир.

С. ОРБЕЛИАНИ

Билгинки, дўстлик туфайли одамлар бахтиёрдирлар.

ҚОБУС

Ўзингга дўст тахла; ёлғиз ўзинг бахтли бўлолмайсан: бахтни икки киши яратади.

ПИФАГОР

Дўстлик қувончни икки хисса ошириб, ғам-андуҳни бўлишиб олади.

Ф. БЭКОН

Дўстлик ўртоқчиликнинг энг олий даражасидир.

М. ГОРЬКИЙ

Дўстликдадир обрў. кучимиз. Шу дўстликни олқишлайлик биз.

Р. БЕРНС

Турмушдаги ҳар қандай роҳат-фароғатларимизни ҳам дўстлар билан баҳам кўрмай, ёлғиз ўзимиз фойдалансак, барибир татимайди.

ЭРАЗМ РОТТЕРДАМСКИЙ

Биз билан биргалашиб ҳеч ким қувонмаса, бахтимиз ҳам нақадар ўз жозибасини йўқотган бўларди! Биз учун биздан ортиқроқ қайғурувчи дўстимиз бўлмаганда, кулфатларга чидашимиз ҳам қанчалар огир бўларди!

ЦИЦЕРОН

Самимий дўстлари бўлмаган одам ҳақиқатан ҳам ёлғиздир.

Ф. БЭЖОН

Улуг одам ҳеч вақт ёлғиз қолмайди. Тақдир уни қанчалар дўстларидан айирмасин, охиरोқибатда у яна ўзига дўст топиб олаверади.

Р. РОЛЛАН

Ёлғизликда яшаган одам ярим одам.

И. БУАСТ

Битта ҳам ҳақиқий дўсти бўлмаган одамга яшашнинг ҳождати йўқ.

ДЕМОКРИТ

Согайиб кетишингни худди байрамдек кутгувчи дўстларинг борлигини билсанг, ҳатто касал-

га чалиниш ҳам ёқимли туюлади.

А. П. ЧЕХОВ

Дўстлар дийдоридан ортиқ қувонч, фироқидан ортиқроқ ҳам йўқ.

РУДАКИЙ

Одам дўстсиз қолгандан кўра ака-укасиз қолгани афзал.

ҚОБУС

Ака-ука дўст бўлмасликлари мумкин, лекин дўст — ҳамisha ака ва ука.

Б. ФРАНКЛИН

Одамлар билан шундай яшагинки, дўстларинг душман бўлмасин, душманларинг эса дўстга айлансин.

ПИФАГОР

Битта душманинг ҳам кўн, дўстларинг минглаб бўлса ҳам — оз.

РУДАКИЙ

Ҳақиқий дўст буюк бойлигинг, айни пайтда у шундай бойликки, уни топишга унча ошиқишмайди.

Ф. ЛАРОНШФУКО

Агар одам ўз ҳаёт йўлида янги дўст орттирмас экан, у тезда яккаланиб қолади.

С. ЖОНСОН

Кимки ўзига дўст ахтарса, албатта тонади; биронта ҳам дўсти йўқ одамда бундай истак ҳеч қачон бўлмаган.

Г. ЛЕССИНГ

Тез дўстлашма, дўст бўлдингми, бир умр дўстлигингча қо-

лишга интил, нега деганда биронта дўсти бўлмаслик ҳам, дўстни ҳадеб алмаштиравериш ҳам бирдай уятдир.

ИСОКРАТ

Дўстона алоқалар умрбоқий бўлмоғи керак.

ТИТ ЛИВИЙ

Ҳаётда ҳақиқий дўстликдан кўра оташин муҳаббат кўпроқ учрайди.

Ж. ЛАБРЮИЕР

✓ Ҳақиқий муҳаббат камданкам учраганидек, ҳақиқий дўстликни ҳам топиш мушкул.

Ф. ЛАРОШФУКО

Дўстлик севгидан кўра бардошлироқ бўлмоғи лозим.

М. ЖАНЛИС

Садоқат дўстлик васиятидир, у инсонга берилиши мумкин бўлган энг қимматбаҳо тортиқ.

Э. ТЕЛЬМАН

Ёшликда туғилган дўстлик ажралмас ва лаззатлидир, у ҳеч қачон ўлмайди.

Н. М. КАРАМЗИН

ДЎСТЛИК ПОЙДЕВОРИ

Бизнинг тўқис ва бахтли ҳаёт кечиришимиз кўп жиҳатдан ўзимизга муносиб дўст ва ўртоқ танлай билишимизга боғлиқ. Агар уларни ёмон танласак, бизни ҳалокатга гирифторм қилиши, аксинча, улар яхши бўлса, бизни юксакликка кўтариши мумкин.

Ж. ЛЕББОК

Ҳақиқий дўст бизнинг иккинчи «мен»имиз бўлмоғи керак; ҳақиқий дўст ҳеч қачон ўз дўстидан маънавий гўзалликдан бўлак нарсани талаб этмайди: дўстлик бизга қусурларимизга шерик сифатида эмас, жасоратларимизнинг ҳамдами бўлиш учун табиат томонидан ҳады этилган.

ЦИЦЕРОН

Агар сиз обрў сақлайман десаңгиз, яхши фазилатли кишилар билан яқинлашинг, ёмон даврага тушиб қолгандан кўра ёлғиз юрган афзал.

Ж. ВАШИНГТОН

Инсон феъл-атвори ва ақлини у қандай китоб ва дўст танлашидан ҳам аниқ билса бўлади.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Алоқа боғлаган одамларингиздан эҳтиёткор бўлинг, ҳеч қачон даврани иккига бўлманг ва ўй-нияти сизга қоронғи бўлган шахсларга ҳеч қачон сирингизни очманг.

У. КОЛРИЖ

Аҳмоқлик ва донолик ҳам худди юқумли касалликдай тез юқади. Шундай экан, ўзингга дўст танлай бил.

В. ШЕКСПИР

Доно киши ўзига қувноқ, кўнгли очиқ одамдан дўст танлайди.

ЭПИКУР

Дўст танлашда ошиқма, ундан кечишда эса яна ҳам оғирроқ бўл.

Б. ФРАНКЛИН

Дўстни шошилмай танла, тан-
ладингми — ундан юз ўгирма.

СОЛОН

Янги дўст топганингда эски-
ларини унутма.

ЭРАЗМ РОТТЕРДАМСКИЙ

Биз суҳбатлашганда ақл-фа-
росатни бойитадиган одамларга
кўпроқ яқинроқ юришимиз ке-
рак.

Э. ФЕЙХТЕРСЛЕБЕН

Дўстлик — бу муқаддас сўз,
илоҳий бир туйғудирки, у фақат
хоксор одамлар ўртасидагина
қарор топади ва ўзаро иззат-
хурмат туфайли кучайиб бора-
ди.

Э. БОЭСИ

Ўзаро иззат-хурматсиз дўст-
лик бўлмайди.

А. С. МАКАРЕНКО

Хурмат қилолмайдиган ода-
минг билан ҳеч вақт дўст ту-
тинма.

Ч. ДАРВИН

Битта фаросатли одамнинг
дўстлиги ҳамма бефаросат одам-
ларнинг дўстлигидан афзалроқ-
дир.

ДЕМОКРИТ

Нодон дўст энг хавфли душ-
ман.

Ж. ЛАФОНТЕН

Дўстликнинг таги ақлга боғ-
ланмас экан — уни аҳмоқлик
тезда бузади.

В. ШЕКСПИР

Донога ёндошгил, қоч нодондан
сан,

Чунки у хавфлидир доно душ-
мандан.

Ж. РУМИЙ

Мен учун ҳаммадан кўра
ўзим чуқур хурмат қиладиган
одамнинг хурматини қозониш-
дан юксакроқ хурмат йўқ.

АПУЛЕЙ

Ақл баркамоллашиб, ёш ул-
гайгандаги дўстликкина мус-
таҳкам бўлади.

ЦИЦЕРОН

Ўз дўстларинг эътиборини
қозонишингдек оғир иш йўқ.

Э. КАПИЕВ

Иноқликнинг энг биринчи
шарти — самимият.

М. М. ПРИШВИН

Чинакам дўстлик ошкора,
риёкорлик ва хушомадгўйлик-
дан ҳоли бўлмоғи керак.

ЦИЦЕРОН

✓ Дўстлар фикридин ва душ-
манлар макридин бепарволиғ
жоиз эрмас ва шу иш надомат-
дин ўзга натижа бермас.

А. НАВОИЙ

✓ Худди дўстлик сингари дав-
лат ишларида ҳам муғамбирлик
ва риёкорликка ўрин бўлмасли-
ги керак.

ЦИЦЕРОН

Дўстликка садоқат ва уни
авайлашнинг энг яхши йўли биз
нима иш билан машғуллигимиз-
ни бир-биримизга айтиб тури-
шимиздир. Одамлар ўз фао-
лиятлари туфайли бир-бирлари
билан янада аҳилроқ бўлиб ке-
тадилар.

М. ГЕТЕ

Фаолият туфайли дўстла-
шини — мен фақат шу дўстлик-
ни тан оламан.

А. И. ГЕРЦЕН

Дўстлар ҳаётда ҳамқадам бў-
лишса, дўстим менинг ниятла-
римни, мен эса униқини маъ-
қулласам — чинакам, фаол ва
мазмундор дўстлик шудир.

И. ГЕТЕ

Мустаҳкам дўстлик — айни
бир хил истак ва бир хил наф-
ратга эга бўлмоқликдир.

САЛЛЮСТНИЙ

Ирода, дид ва фикрлар уй-
ғунлиги дўстлик заминини таш-
кил этади.

ЦИЦЕРОН

Қариндошлик муносабатлари
эмас, қарашларнинг бирлиги
дўстликка олиб келади.

ДЕМОКРИТ

Дўстликни яқдиллик туғди-
ради.

ДЕМОКРИТ

Инсоннинг маънавий бурчи
масаласига бир хилда ёндаш-
ганликлари туфайли ҳам дўст-
лар ўзаро ҳамкорликдан завқ
оладилар.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Дўстлик қулга ҳам, ҳукмдор-
га ҳам муҳтож эмас. Дўстлик-
ка тенглик керак.

И. А. ГОНЧАРОВ

Нуфуз ва дўстлик — ўт билан
сув, турли хил, бир-бирига зид-
дир; дўстликнинг гарови —
тенглик.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Амалга минган дўст — йўқо-
тилган дўст.

Г. АДАМС

Мартабаси улғайганда ҳам
сиз билан алоқасини узмаган
дўст ҳақиқий дўстдир.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Дўстликнинг ҳақиқий замини
тенгликдир; дўстлик ҳеч қачон
ўртага мансабни аралаштир-
майди, ҳаммавақт тенгликни
талаб қилади.

Э. БЕЭСИ

Дўстларнинг бор нарсаси ўр-
тада, дўстлиги ҳам беминнат.

ПИФАГОР

Муҳаббат ва дўстликдаги
тенглик муқаддасдир.

И. А. КРИЛОВ

Қаерда тенгликка путур етса,
у ерда дўстлик ҳам бўлмайди.

Д. ОБЕР

Хизмат ва дўстлик — бир-би-
ри билан кесишмайдиган икки
ёнма-ён чизиқ.

А. В. СУВОРОВ

Дўстликда қарздорлар ҳам,
ҳомийлар ҳам бўлмайди.

Р. РОЛЛАН

Дўстлик ҳожатбарорлик эмас,
унинг учун миннатдорчилик
билдирилмайди.

Г. Р. ДЕРЖАВИН

Дўстликда, дўстликнинг ўзи-
дан бошқа биронта илинж ва
режа-ният йўқ.

М. МОНТЕНЬ

Ҳақиқий дўстлик ҳасад бил-
майди.

Ф. ЛАРШФУКО

Муносабатлардаги самимият,
ўзаро ҳалоллик — дўстлик дега-
ни шу.

А. В. СУВОРОВ

Дўстларинг билан оқкўнгил
бўл, улардан ҳадеб у-буни ти-
лайверма, нима қилсанг — бега-
раз қил.

А. В. СУВОРОВ

Чинакам дўстлашиш учун
одам бир-бирига ишониши ке-
рак.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Дўстликнинг биринчи шар-
ти — ишонч.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Ҳақиқий дўст ўзимга даҳлдор
ҳамма нарсаларни ўзимдан ҳам
кўра кўпроқ ишоншим бегу-
мон бўлган кишидир.

М. МОНТЕНЬ

Ҳамма гапни айтишим мум-
кин бўлган кишим — менинг
дўстим.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Шу одам бўлур менга чин дўсту
ёр —
Ки айбим юзимга деса ошкор.

САЪДИЙ

Қаердаки очиқ самимият, тў-
ла ишонч йўқ экан, қаердаки
ҳатто қиттай бўлса-да, нимадир
пинҳон тутиларкан, у ерда дўст-
лик йўқ ва бўлиши ҳам мум-
кин эмас.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Аллома кишилар ҳам яқин
дўстлари билан юзма-юз ўтириб
суҳбат қуришганда кўпинча
майда-чуйда гаплардан нарига
ўтмасликлари мумкин, чунки
дўст билан суҳбатлашганда
мияга келган фикрни қайтариб
ўтирмайсан.

Ж. АДДИСОН

Шубҳа бошланган жойда
дўстлик тугайди.

СҒИҒКА

Бировга ишонишда эҳтиёт-
корлик керак, аммо унга ишон-
масликда эса яна ҳам эҳтиёткор-
роқ бўлиш зарур.

И. ЭТВЕС

Дўстларга ишонмаслик улар-
дан алданиб қолишдан кўра
уятлироқдир.

Ф. ЛАРШФУКО

Дўст ишончини сунистеъмом
қилиш — нафратга лойиқ оғир
жиноят.

Г. ИБСЕН

Бир-бирларининг арзимас
камчиликларини кечира олган
кишиларгина чинакам дўстлик
иплари билан боғлана оладилар.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Фақат чин дўст дўстининг
заиф томонларига чидайди.

В. ШЕКСПИР

Агар дўстлар бир-бирлари-
нинг унча-мунча нуқсонларини
кечиролмасалар, сирдош бўлиб
кетмасликлари керак.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Ҳаммада ҳам камчилик бор —
бировда кўпроқ, бировда кам-

роқ. Шундай экан, бир-бири-
миэни кечириш хислатимиз
бўлмаганда эди, унда дўстлик
хам, ёрдам ҳам ўзаро муносабат
хам бўлмас эди.

Г. ГВИЧЧАРДИНИ

Кимки нуқсонсиз дўст ахта-
раркан, дўстсиз қолади.

БИАС

Дўст топай десанг, қасоскор
бўлма.

ҚОБУС

Дўстдан кечгандан кўра сўз-
дан кечган яхши.

КВИНТИЛИАН

Чинакам дўстлари салда бе-
зиб кетаверадиган одам — бад-
феъл одам.

ДЕМОКРИТ

Иисоний дўстлик кўп ҳоллар-
да нохуш «агар» ва «лекин»лар-
га кўмилиб қолади ва охир-оқи-
бат ўзаро дангал фикр юритиш-
лар туфайлигина илгариги
дўстона муносабатларга айлана-
ди.

Н. ШАМФОР

Дўстлик заифлашиб, совий
бошласа, зўрма-зўраки хушмуо-
малалик кучаяди.

В. ШЕКСПИР

Дўстлик гилдирагига назо-
катли хушфеъллик мойини қу-
йиш доноликдир.

Г. КОЛЕТТ

Дўстларнинг кўнгли қолаёт-
ганини сезмаслик — уларнинг
дўстлигини қадрламаслик деган
гап.

Ф. ЛАРОШФУКО

Ўртага учинчи шахс тушмаса
дўстлар орасидаги англашил-
мовчилик ҳеч қачон жиддий тус
олмайди.

Р. РОЛЛАН

Дўстлик тугаса, демак, у ас-
лида ҳеч қачон бўлмаган хам.

ПУБЛИЛИЙ СИР

Дўстлик табассум билан бош-
лангани маъқул, уни табассум
билан тугатиш хам ёмон эмас.

О. УАЙЛЬД

Янги дўст орттирсанг, эски-
сидан юз ўгирма.

ҚОБУС

Яқин дўстинг сенга ёмон истаса,
Ундин юз ўгир ё бардошла сўзла.

У билан олишма, сўкма, тор-
тишма,
Шунда хам ярашиш йўлини
кўзла.

А. ЖОМИН

Агар сизни дўстларингиз ал-
даса, уларнинг дўстлигига ло-
қайд қарасангиз хам, лекин
бахтезлигига ҳамдарад бўлинг.

Ф. ЛАРОШФУКО

Кексаликда дўст кўпаймай-
ди: бу пайтдаги айрилик абадий
айриликдир.

Л. ВОВЕНАРГ

Ҳақиқий дўстни гар қўлдан бой
берсак,
Бедаво бир дардга чалингай
юрак.

И. ЖОРНЕЛЬ

Ҳалол кишилар ёшлари бир
ерга бориб қолганда бир-бирла-
рининг хатолари, илгариги кам-
чиликларини кечириб юборади-

лар ва уларни бир-бирларидан
ётлаштириб келган жиловсиз
эхтирослари ўрнини энди ёқим-
ли меҳрибонлик эгаллайди.

II. БОМАРШЕ

Чинакам маслакдошлар узоқ
вақт аччиқлашиб юролмайдилар;
улар ахир бир кун ярашиб
кетадилар.

II. ГЕТЕ

ДЎСТЛИККА САДОҚАТ

Дўстлик бурчини ўрнига қў-
йиш ундан фахрланишдан кўра
хийла оғирроқ.

G. ЛЕССИНГ

Ҳақиқий дўстликни тарғиб
қилиш қийин, ундан амалда
ўрناق оладилар.

A. СЕНТ-ЭКЗЮПЕРИ

Битта арқондан тутган ҳолда,
кўплашиб қояга кўтариладиган
кишиларгина ўртоқдир ва шун-
да улар иноқликка эришадилар.

A. СЕНТ-ЭКЗЮПЕРИ

Мустаҳкам дўстлик деярли
ҳамиша мушкул дамларда юзага
келади.

E. КОЛТОН

Уруш — ботирни, жаҳл —
донони, йўқчилик — дўстни
синайди.

АЛ-ҲОРИЗИЙ

Токи бахтлисан — дўстла-
ринг ҳам кўп; ишинг юришма-
дими, ёлғизланиб қоласан.

ОВИДИЙ

Ҳақиқий дўст бахтсизликда
синалади.

ЭЗОП

Бахтсизликда дўст синалиб,
душман фош бўлади.

ЭПИКТЕТ

Бахтсизлик — ҳатто бир-би-
рига бутунлай тескари киши-
ларни ҳам ораларидан қил
ўтмас қилиб қўяди.

M. ГОРЬКИЙ

Омадинг борида дўст топи-
шинг осон, омадсизликда эса
жуда қийин.

ДЕМОКРИТ

Дўст дўстнинг кулфатини би-
либ олиши керак.

ЭРАЗМ РОТТЕРДАМСКИЙ

Дўстлар ўртасида ҳамма
нарса умумий бўлиши зарур.

ЕВРИПИД

Дўстлар бир-бирларига кў-
маклашишлари учун ҳам дўст-
дирлар.

P. РОЛЛАН

Бахтиёр дамларда ҳам дўст-
нинг садоқати керак, кулфатда
эса минг карра зарур.

СЕНЕКА

Олижаноб юрак тўғри йўлдан
тойиши мумкин эмас.

O. БАЛЬЗАК

Садоқатли дўстга ҳеч вақт ор-
тиқча хизмат қилиб юриш зарур
эмас.

G. ИБСЕН

Дўстлик ҳар қандай азоб-уқу-
батни ҳам писанд билмайди.

Ж. ГЕЙ

Кимки ўз манфаатини ўйлаб
дўстига хиёнат қилса, унинг
дўст бўлишга ҳаққи йўқ.

Ж. Ж. РУССО

Ҳамроҳини мушкул йўлда ташлаб кетган одам ҳеч ерда ҳаловат топмайди.

САЪДИЙ

Ақлли одам ҳамма нарсасидан жудо бўлса ҳам дўстидан воз кечмайди.

Ш. РУСТАВЕЛИ

Кимки огир дамларда дўстини ташлаб кетса, ўзи ҳам кулфатга йўлиқади.

Ш. РУСТАВЕЛИ

Дўст дема гар нозу неъмат устида,
Урса лоф: «Дўстимсан, азиз, меҳрибон».
Дўст удир — дўстига чўзади қўлин —
Дўсти бўлганида ночор, нотаваон.

А. САЪДИЙ

Дўстликни ҳақоратлаш — бу доноликдан узоқлашишдир.

Ш. РУСТАВЕЛИ

Шухрат чўққисида туриб, бошингга кулфат тушганда дўст керак бўлишини унутма.

Ф. ШИЛЛЕР

Дўстимга тушган хавф мени ҳам таҳликага солмас экан, бу чинакам дўстлик эмас.

Д. ДИДРО

Ўзига-ўзи маҳлиёлик — дўстликни қийратувчи заҳар.

О. БАЛЬЗАК

Дўстликнинг энг муҳим шартларидан бири дўстларнинг илтимос қилаверишининг олдини олишдир.

ИСОКРАТ

Дўст, сенга керак бўлган дамда доимо буни дарров сезадиган одам.

Ж. РЕНАР

Ҳалол одам учун дўстларга яхшилик қилишдан ҳам зарурроқ лаззат йўқ.

Ф. ВОЛЬТЕР

Дўстларни фақат уларнинг юз-кўзи олдидагина эмас, бошқа пайтларда ҳам эслаб туриш керак.

ФАЛЕС

Дўст учун ҳар кун пинҳона ўздан кечиш қандайдир кутилмаган шароитда дўст учун жон беришдан ҳам шарафлироқдир.

СТЕНДАЛЬ

Дўстлар яхши кунларда фақат таклиф билан, бахтсизликда эса таклифсизоқ, ўзларича ташриф буюраверишлари керак.

ИСОКРАТ

Дўстим, аввал сен мени мушкул аҳволдан қутқар, кейин насиҳатингни айтаверасан.

Ж. ЛАФОНТЕН

Дўстга фойдаси тегмаган одам унинг учун бегонага айланади.

П. ГОЛЬБАХ

Мевага мағз ўлса бўлур пўст ҳам, Кимсага ҳам душман эрур дўст ҳам.

А. НАВОИЙ

Дўстникига ҳадеб бораверма, унинг сендан кўнгли совиб, ёмон кўриб қолиши мумкин.

СОЛОН

Бир одамникига ҳадеб бориб,
узоқдан-узоқ ўтираверма: чун-
ки ҳамма нарса ҳам жонга
тегади.

ИСОКРАТ

Доим бирга яшайдиган ода-
минг билан аҳил яшамоқни
истасанг, ўзингни у билан уч
ойда атиги бир марта кўри-
шаётгандек тут.

Ж. РЕНАР

Дабдабасиз, камтарона дўст-
ликнинг оқибати кўпинча фой-
дали. Шунинг учун ҳам мен
доимо ўзини тута биладиган
одам билан дўстлашишни ис-
тардим.

Ж. АДДИСОН

Дўст-ла сўзлашсанг ҳам бўлгил
эҳтиёт
Душман қулоғига етишмасин,
боқ.
Девор ичра ҳар не десанг хушёр
бўл,
Девор орқасида бўлмасин
қулоқ.

А. САЪДИЙ

Дўстга ўхшаб кўринган кўп
кишилар аслида дўст эмас ва
аксинча, айрим дўстга ўхшаб
кўринмаганлар аслида дўст.

ДЕМОКРИТ

Ҳақиқий дўстлик ҳаққоний
ва жасоратлидир.

Ф. ШИЛЛЕР

Қулфатда билайлик, дўсту
донони,
Қалқон бўлажак у синалган
они.

А. ШУКУР

Эмас мақтаган дўст, алдам-
чидир,
Маломатчилар сенга ёрдам-
чидир.

Ширин бўлса ҳам қанд касалга
зарар,
Даво бўлгай аччиқ, тахир
дорилар.

А. САЪДИЙ

Дўстлик — бу энг аввало са-
мимият, бу шеригингизнинг ха-
толарини аямай айтишдир.
Шериги хатосини тузатиб
олиши учун биринчи бўлиб уни
дўсти шафқатсиз танқид қи-
лиши керак.

А. Н. ОСТРОВСКИЙ

Яхши хислатларимизни қадр-
лаган ҳолда, камчиликлари-
мизни ҳам рўйрост айтадиган
дўстларимиздан биз у қадар
хурсанд бўлмаймиз.

Л. ВОВЕНАРГ

Маслаҳат бериш ва маслаҳат
тинглаш самимий дўстликка
хосдир.

ЦИЦЕРОН

Ким гамингга шерик бўлмас,
У сени ҳеч севган эмас.

К. КНЕБЕЛЬ

Дўстликнинг улуғ жасорати
дўстга ўз нуқсонларимизни кўр-
сатишда эмас, балки дўсти-
мизнинг нуқсонларини кўрса-
тиб, кўзини очишимиздадир.

Ф. ЛАРОШФУКО

Агар дўстинг у ёки бу камчи-
лигингни таъна қилса, у ҳали
ҳамма гапини сенга айтолма-
ганлиги ҳақида ўйла доимо.

Т. ФУЛЛЕР

Сенга яхшиликни раво кўриб
ширин хаёлларингдан уйғо-
нишга мажбур этган ва ҳатто
бунда бир оз қаттиққўл ва
қўполлик қилган дўстингдан
хафа бўлма.

В. СКОТТ

Фақат бир ҳолатдагина, қа-
чонки дўстга ҳақиқатни айтиш
ва шу билан унга ўз садоқ-
атингни исботлашга тўғри келган
вақтдагина уни хафа қилиб
қўйишдан мутлақо қўрқмаслик
керак.

ЦИЦЕРОН

Дўстлик бирча одамларнинг
хаётига хосдир, аммо уни авай-
лаш, учун баъзида хафагар-
чиликларга ҳам чидашга тўғри
келади.

ЦИЦЕРОН

Агар сен дўстингга у ҳақда
ўйлаганларингни тўпла-тўғри,
ошкора, ҳатто сира тап торт-
май айта олмас экансан, ёинки
ундан ўзинг ҳақингда шундай
ҳақ гапларни эшитишга қур-
бинг етмас экан, демак сиз-
лар бир-бирларингга чинакам
ишонмайсизлар, бир-бирла-
рингни тушунмайсизлар ва хур-
матламайсизлар.

И. А. ГОНЧАРОВ

Ошкора ҳақиқатга тоб берол-
майдиган дўстлик ҳатто афсус-
ланишга ҳам арзимади. Ундай
дўстликнинг боридан йўғи
яхши.

Д. И. ПИСАРЕВ

Мен ҳақимда ҳақ гапни дўс-
тим айтмаса, ким айтади, ўзинг-
нинг қандайлигингни бегонадан
эшитиш эса жуда ҳам керак.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ҳайдалган ер каби — дашном
хам фойда,
Дашномсиз гуркираб ўсишинг
қайда.

В. ШЕКСПИР

Кимки дўстидан ҳақиқатни
эшитишни истаса унинг давоси
йўқ.

ЦИЦЕРОН

Икки кишидан сен яширма дар-
динг:
Бири табиб эрур, бири — ҳам-
дардинг.

АТТОР

Сизга ҳамиша бор ҳақиқатни
айтувчи дўстларингизнинг, бў-
лиши катта бахт.

ОГҒЕНРИ

Дўстнинг маслаҳати ғаним-
ларга қарши энг яхши қал-
қондир.

В. ШЕКСПИР

Фақат дўстнинг қўлигина
юрақдаги зирачани суғуриб
олиши мумкин.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Дўст оғзидан чиққан тан-
қидий фикр нақадар тотли, унга
ишонасан, ундан хомушланиб
қоласан, чунки унинг тўғрили-
гига шубҳа йўқ, лекин у жонни
оғритмайди.

О. БАЛЬЗАК

Чинакам дўст айтган ҳар ўғит,
масал —
Сирти — заҳар эрур, томири —
асал.

Н. ХИСРАВ

Дўстликнинг кўзи кам янгли-
шади.

Ф. ВОЛЬТЕР

Дўстдан тиниқ кўзгу йўқ.
А. АНВАРИЙ

Рақиблар ва душманларнинг мулоҳаза, айбловларини баъзан писанд қилмаслик ҳам мумкин, лекин дўстлар билдирган таъналарни қаттиқ эътиборга олиш ёки уларга тан бериш керак.
А. И. ГЕРЦЕН

Ўз дўстларининг заифлигидан кўз юмиш, камчилигини кўрмаслик нуқсонларидан эса худди яхши нарсани учратгандай севинишдек зиёда аҳмоқлик борми ўзи?
ЭРАЗМ РОТТЕРДАМСКИЙ

Хатоларингизни очиб ташлаган душман уларни хаспўшлайдиган дўстдан кўра анча-мунча нафли.
ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ

Дўстларнинг бўлар-бўлмас мақтовлари баъзан ўша мақтовларнинг самимийлигига шубҳа туғдираркан, унда душманларнинг ҳасадига тўла ишониш мумкин.
К. ИММЕРМАН

Нуқсонингни дўстдан сўраб юрма, у айтмайди. Яхшиси, душманларнинг нима дейишини бил.
А. САЪДИЙ

Биргаликда вақт ўтказишни, ишдаги ўзаро ёрдамни, бир-бирига хизмат кўрсатишни — қисқа қилиб айтганда, шахсиятпарастлик қандайдир манфаат келтиришини кўзлаб қилган муносабатларни одамлар одатда дўстлик дея атайдилар.
Ф. ЛАРОШФУКО

Турмушдаги муносабатларда дўстлар ва таниш-билишлар илтифотини қозонмоқ учун уларнинг бизга қилаётган хизматини ўзлари ўйлагандан кўра юксакроқ баҳолашимиз, аксинча, ўзимиз қилаётган ишларни эса дўстларимиз ва таниш-билишларимиз ўйлагандан кўра камроқ дея ҳисоблашимиз керак.
АФЛОТУН

Одам дўстлари наздида ўзи қандай баҳога лойиқлигини билса улар учун янада қимматлироқ бўлишга интилса, яхши бўлур эди.
СУҚРОТ

Биз дўстларнинг ёрдамидан ҳам кўра, у албатта ёрдам беради, деган ишончга кўпроқ муҳтожмиз.
ДЕМОКРИТ

Дўстлик кўнни талаб қилмай, бориға қаноат қилади.
АРАСТУ

Дўстлик руҳига зид талабларни қўймаслик ва қилмаслик дўстликнинг зарур шартидир.
ЦИЦЕРОН

СОХТА ДЎСТ ҲАҚИДА

Хоин дўст — энг хавфли душман.
Г. ФИЛДИНГ

Қалбаки одамларнинг душманлигидан кўра уларнинг дўстлиги хавфлироқдир.
Ж. Ж. РУССО

Ёлғон дўст энг жоҳил душмандан ҳам баттарроқ.
ПУБЛИЛИЙ СИР

Адоватли дўстнинг душман-
дан фарқи йўқ.

МЕНАНДР

Ёмон ўртоқдан кўра ёлғизлик
яхши.

ҚОБУС

Агар дўстларимнинг юраги
тоза бўлмаса, мен уларга ижир-
ганиб қарайман.

Ж. ЖУБЕР

/ Икки хил одамдан қўрқиб
керак: биринчиси — ёвуз душ-
ман, иккинчиси эса маккор дўст.

ҚОБУС

/ Душман одатда дўстдан чи-
қади.

Э. КАПИВ

Бир-бирини билиш бир-бири
ҳақида ҳамма нарсени билиш
деган гап эмас; бу бир-бирига
меҳр ва кўнгил бериб қараш,
бир-бирига ишонишдир. Одам
бегона қалбга зўрлик билан
кирмаслиги керак.

А. ШВЕЙЦЕР

Сизнинг бутун сиру асрорин-
гизни билиб олиб, ўзиникини
айтмайдиган кишидан ҳурмат
ва ишонч кутмай қўя қолинг.

Л. ВОВЕНАРГ

Зайф одам дўст бўлганидан
кўра душман бўлгани афзал.

Б. ШОУ

Баъзи одамни дўст қаторидан
кўра душман қаторида кўрган
фойдали.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Ақлий меҳнатдаги виждонсиз
ва чекланган шерик принцип

курашида душмандан ҳам зиён-
лироқдир.

Д. И. ПИСАРЕВ

Қўрқоқ дўст душмандан
ёмон, чунки душманга зийрак
турасан, дўстга эса ишонсан.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Бевафо дўстлар — фақат
ёзда келадиган қалдирғочларга
ўхшайди; улар қуёш чиқиб тур-
гандагина фойдаланиш мумкин
бўлган соя соатларининг ўзи.

Т. ГИШЕЛЬ

Менга қараб ўзгариб турувчи
ва ҳар бир ишорамни такрор-
ловчи дўст менга керак эмас!
Буни, ахир, соям ҳам ундан
яхшироқ бажаради-ку.

ПЛУТАРХ

Очкўз дўстдан нари юр, чунки
унинг дўстлиги самимийлиги-
дан эмас, очкўзлигидан; ҳа-
садгўй одамлар билан ҳеч қачон
дўстлашма, чунки ҳасадгўйлар-
дан дўст чиқмайди.

ҚОБУС

Қадаҳдош дўстларингни
дўст дема, чунки улар сенга
эмас, қадаҳингга дўст.

ҚОБУС

Кимки давлатингга дўст бўлса
агар,
Билгил, у дўст эмас, душмандан
баттар.

А. ШУКУР

Дўстларингнинг ахлоқини
ҳар хил ҳолатларда синаб кўр,
айниқса улар газабланганда
қандайлигига эътибор бер.

ФЕОГНИД

Ўзи табиатан дилкаш одам бўлса-да, қизиққон дўстга умид боғлама.

АБУЛ ФАРОЖ

Нодон дўст бўла туриб шундай қунларни бошга соладики, бу юзта доно душманингнинг ҳам қўлидан келмайди.

ҚОБУС

Виждони қалтис одамларга яқинлашма.

Э. ДЕЛАКРУА

Сал эътибор берилса, алдамчи дўстни пайқаб ва биллиб олиш мумкин, бу ҳамма покиза, чинакам нарсаларни усти ялтироқлик ва сохтагарчиликдан ажратиш мумкин бўлгандай гап.

ЦИЦЕРОН

Алдамчининг дўстлиги бўрининг ит билан дўстлигига ўхшайди.

Ж. ЧЭМПЕН

Янги дўстини эски дўстидан афзал кўрувчи одамга яқинлашиб юрма. Билки: бизга, си-нашта дўстларигаки хоинлик қилган кимса, бошқаларга ҳам хоинлик қилиши тайин.

ЭЗОН

Дўстимки, душманимга дўстлик қиларкан, уни мен дўст ҳисобламайман. Заҳарга қўшилган шакардан эҳтиёт бўл, ўлакса илон устига қўнган пашшадан ўзингни торт.

ИБН СИНО

Душманларинг билан апоқчапоқ бўлган дўстингдан қўлингни ювиб қўлтигингга ур.

ҚОБУС

Бир-бирини кўролмайдиганларга дўст тутинган киши икковидан ҳам яхшилик кутмасин.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Ҳаммага дўст бўлган одам ҳеч кимга дўст эмас.

АРАСТУ

Ҳар қандай одам билан дўстлашиб кетаверган кишини мен дўстим деб ҳисобламайман.

Ж. МОЛЬЕР

Кимки дўстликни хор айлабди, уни —
Қисмат жазолагай — чиқиб ту-
туни.

Ж. РУМИИ

Дўстдан ажралмасликнинг ягона йўли уни сотмасликдир.

У. МИЗНЕР

Дўстни холи ўтирганда ко-
йиб, кўпчилик ичида мақта.

СОЛОН

Биз ўз ҳузурда дўстини ёмонлашларига йўл қўйган ки-
шини кўрқоқ деб ҳисоблаймиз.

Д. ДИДРО

Кимки агар қилар бўлса дўс-
тини ғийбат,

Е қилмаса ўзгаларнинг ғий-
батини рад;

Дўсти ҳақда мақтов истаб сўз-
ласа ёлгон,

Ҳазил дея, ўйин дея, айласа
бўхтон:

Ҳазар ундан! У қабиҳдир! Душ-
мандан баттар!

ГОРАЦИИ

МУҲАББАТ ҲАҚИДА

ҲАЁТ ГУЛИ

Коммунизм ўзи билан аскетизми эмас, балки ишқий ҳаёт туфайли ҳам пайдо бўлган қувноқлик ва бардамликни қарор топтириши керак.

В. И. ЛЕНИН

Муҳаббат — барча яхши, юксак, қудратли, ёқимли ва ёрқин фазилатлар ижодкоридир.

Ф. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙ

Муҳаббат фаолиятга, қурашга чорлайди.

Ф. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙ

Дунёда қуёшдан сулув илоҳиёт йўқ, чин муҳаббат оташидан кўра ўткирроқ оташ йўқ.

М. ГОРЬКИЙ

Севгисиз ҳаёт ҳаёт эмас, шунчаки тирикчилик ўтказишдир. Севгисиз яшаш мумкин эмас, айни шу севиш учун ҳам одамга юрак берилган.

М. ГОРЬКИЙ

Севги инсон қалбидаги ҳаёт-бахш ўтдирки, шу туйғу туфайли одам яратган барча нарсалар ҳаёт ва нафосат билан йўғрилгандир.

Т. Г. ШЕВЧЕНКО

Севги ҳаётнинг буюк безагидир. У табиатни гуллаб-яшнашга, жилоланишга, ажиб қўшиқлар куйлашга, бинойи рақс тушишга мажбур этади.

А. В. ЛУНАЧАРСКИЙ

Нафис, жўшқин муҳаббат — ҳаётимиз, ёшлигимизнинг гулдир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Севги — буюк сўз, уни тугилиш гармонияси талаб қилади, усиз ҳаёт йўқ ва бўлиши ҳам мумкин эмас.

А. И. ГЕРЦЕН

Севги — не-не машаққатлар, қайғу-аламлар, мағлубият ва ташвишлар ичида яшайдиган одам учун худди қуёш нури янглиғ чексиз қувонч бахш этади.

Э. ТЕЛЬМАН

Севилиш — бой бўлишдан ҳам афзалроқ, чунки суюкли бўлиш — бахтли бўлишдир.

К. ТИЛЬЕ

Севги — бу яшамоқлик ис-тагидир.

М. ГОРЬКИЙ

Севги барча туйғулар ичидаги энг қудратлидир, шу-

нинг учун ҳам у ақлу хаёлни,
қалб ва вужудни эгаллаб олади.

Ф. ВОЛЬТЕР

Чин муҳаббат меъёр ва чега-
рани билмайди.

ПРОПЕРЦИИ

Севги одамларни куч-қудрат
туйғуси билан бойитиши керак
ва бойитади ҳам.

А. С. МАКАРЕНКО

Севги манман юракларни ҳам
бўйсундиради, димоғдорларни
шафқатга ўргатади, аммо унинг
асосий хусусияти — нимаики
бор, барини нафосатга ўраб,
юксакларга кўтаради.

МАЙН РИД

Чин сеvgи ҳар қандай одамни
покизалаштириб, дунёга янги
келгандай кўкка кўтаради.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Чинакам севиш — ўзи ҳақида
ўйлашни унутишдир.

Ж. Ж. РУССО

Севгининг ҳақиқий моҳияти
ўзига-ўзи маҳлиё бўлишдан воз
кечиш, бошқа «мен»да ўзини
унутиш ва лекин худди шу
йўқолиш ва унутишда ўз-ўзини
топиш ва ўз-ўзига эгалик қи-
лишдан иборатдир.

Г. ГЕГЕЛЬ

Севгининг оқибати ҳаминша
бир хил — янги одамнинг ту-
ғилиши! Мен бола ҳақида эмас,
бир-бирини севувчи одамлар
ҳақида гапиряпман, ахир бу
туйғу қалбни янгилайди, одам-
ларни бошқачароқ, яхшироқ,
гўзалроқ қилади.

М. ГОРЬКИЙ

Дўстлик ва сеvgи, мана шу
икки буюк туйғу, инсонни бу-
тунлай ўзгартириб юборади.

ЖАН ПОЛЬ

Муҳаббат шу қадар қудрат-
лики, у бизнинг ўзимизни ҳам
қайтадан яратади.

Ф. М. ДОСТОВЕВСКИЙ

Муҳаббат одамни танимай-
диган даражада ўзгартириб
юбориши мумкин.

ТЕРЕНЦИИ

Табиатнинг ўзи олижаноб-
ликдан маҳрум этган одамларга
ҳам муҳаббат олижаноблик
бахш этади.

В. ШЕКСПИР

Эхтирослар энг аҳмоқ ким-
саларга ҳам ақл беради, энг
ақлдиларни аҳмоқ қилади.

СЕНЕКА

Севги кўпинча ақлли киши-
ларни ақлдан оздиради ва ақл-
сизларга ақл беради.

Д. ДИДРО

Энг ақлли эркак севган пай-
тида аҳмоққа айланади; энг
енгилтак қиз эса севса оқила
бўлиб қолади.

М. САФИР

Ҳеч нима эркак қалбини се-
вилганлик туйғусидек кучли
ром этиб, юмшатолмайд.

Г. СЕНКЕВИЧ

Севиш ва севилиш нақадар
буюк бахт!

А. П. ЧЕХОВ

Севганингда ўзингда шу қа-
дар нафосат мулкани, шунчалар

майинлик, меҳрибонлик туй-
гусини кашф этасанки, бундай
сева олишингга ҳатто ишонгинг
ҳам келмайди.

А. П. ЧЕХОВ

Ошиқлигимиздаги кечинма-
миз, эҳтимол, табиий бир ҳол-
дир. Чунки ошиқлик одамий-
ликни белгилайди.

А. П. ЧЕХОВ

Фақат севган кишигина инсон
деган номга муносибдир.

А. А. БЛОК

Бўлмаса ишқ, икки жаҳон
бўлмасун,
Икки жаҳон демаки жон бўлма-
сун.
Ишқсиз ул танки, анинг жони
йўқ,
Хусни нетсун кишиким они
йўқ.

А. НАВОИЙ

Севилганингга ишонсанг, бу
ҳижронни енгиллаштиради.
Охирги «алвидо» ҳам агар ҳа-
нуз унда севги садоси эшити-
ларкан, ўзининг аламли маъ-
носини йўқотади.

Ж. АДДИСОН

Кимки севгини билмаса,
демак у яшамабди.

Ж. МОЛЬЕР

Жондан севмаган одам учун
ҳаёнинг ярми ва бунинг устига
энг гўзал улиши мавҳумлигича
қолаверади.

СТЕНДАЛЬ

Дўстликни ҳам, севгини ҳам
изламаган одам шуларнинг ҳар
иккаласини йўқотган одамдан
кўра минг карра ночордир.

ЖАН ПОЛЬ

Севги мислсиз қудратга эга:
дунёда унинг кулфатига йўли-
қишдан ҳам оғирроқ жазо йўқ,
ундан баҳраманд бўлишдан ор-
тиқроқ бахт йўқ.

В. ШЕКСПИР

Ўтмишни ҳам, келажакни
ҳам тан олмайдиган ягона эҳ-
тирос севгидир.

О. БАЛЬЗАК

Севги ҳар қандай қисматга
ҳам зарба беради.

М. СЕРВАНТЕС

Инсоннинг қонида абадий,
уни юксакликка кўтарувчи сев-
ги эҳтиёжи мавжуд.

А. ФРАНС

Севги туйгуларимизнинг энг
мусаффосидир.

Б. ФОНТЕНЕЛЬ

Севги шундай бир улуг туй-
гуки, у ажиб эзгуликларни юзага
келтиради, янги одамларни бун-
ёд этади, энг буюк маънавий
бойликларни яратади.

А. С. МАКАРЕНКО

Севги ўзида инсоннинг ҳамма
эзгу фазилатларини мужассам-
лаштиради.

О. БАЛЬЗАК

Севги — уммон узра порлаган
маёқ,
Зулмату туманда асло ўчмайди.
Севги — ёрқин юлдуз, унга
қарабоқ —
Денгизчи бехато йўлин ўл-
чайди.

В. ШЕКСПИР

Севги худди чакмоқ каби қуд-
ратли, аммо у момақалдиросиз

чақнайди, унинг энг кучли зар-
балари ҳам ёқимлидир.

М. В. ЛОМОНОСОВ

Умуман, ҳамма эҳтирослар
бизни хато қилишга мажбур
этади, лекин энг кулгили эҳти-
рослар эса бизни севдиради.

Ф. ЛАРОШФУКО

Севги инсоннинг барча заиф-
ликлари ичидаги энг мароқлиси
ва энг кечирарлисидир.

Ч. ДИККЕНС

Севги — жозобага тўлган бир
умр,
У бахту аламда бирдайин
масрур.

У ҳижронда жўмард, айрилиқда
мард,
Йиллар ўтганда ҳам покиза, бе-
гард.

Ж. БАЙРОН

Хурматнинг чегараси бор,
севги эса чегарасиз.

М. Ю. ЛЕРМОНТОВ

Телбалик тугамас, у мардона
хис:

Чинакам муҳаббат, бил,
чегарасиз.
ПРОПЕРЦИЙ

Ҳақиқий сеvgи жонга тег-
майди. У маънавий мустаҳкам
бўлгани учун ҳам ўчмайди.

В. ГЮГО

Хушторлик вақт танламайди:
юрак тегиб тураркан, истаган
пайтда севиш мумкин.

Н. М. КАРАМЗИН

Севги фақат севгига тазйиқ
қилган гуноҳдан бошқа барча
гуноҳларни кечириши керак.

О. УАЙЛЬД

Ҳаяжон тўлқини, ҳасрат, табас-
сум,

Ширин хаёллару жон олар маъ-
сум,

Нозик иболару сенгадир исён —
Муҳаббат соҳиби бахтиёр инсон.

И. ГЕТЕ

Севишганларни қийин жа-
соратга, ақл бовар қилмас хавф-
хатарларни энгиб ўтишга даъ-
ват этувчи муҳаббатнинг қуд-
рати туганмасдир.

Ж. БОККАЧЧО

Буюк қалблар севгини улуг-
лайди.

Ф. ШИЛЛЕР

Севги ҳам энг нозик кўкат-
нинг тош-метин ерни, қоялар
багрини ёриб, ниш уриб чиқи-
шига ўхшайди. Қайси ханжар,
қайси гурзи, қайси найза севги
кучига бас кела оларди? Ҳеч
нарсa унга қарши туролмайди.

Г. ТОРО

Севги қизамиққа ўхшайди:
қанча кеч кўзиса, шунча
хавфли.

Д. ЖЕРРОЛЬД

Севгидан сақловчи турли-ту-
ман дорилар бор, лекин ҳеч би-
ридан даво йўқ.

Ф. ЛАРОШФУКО

Севги баногоҳ, ҳеч ким ўйла-
маганда туғилади. Юрагимиз-
нинг ўртаниши ва тақдири-
мизнинг ҳал этилиши учун ар-
зимас бир жозибали нигоҳнинг
ўзи кифоя.

Ж. ЛАВРЮЙЕР

Севги — дарахтга ўхшаш; у
ўз-ўзидан ўсади, бутун вужу-
димиз бўйлаб илдиз отади ва

хатто кўпинча вайронага айланган юрагимизда ҳам ниш отиб, гуллашени давом эттираверади.

В. ГЮГО

Севги юқумли касалликка ўхшайди; ундан қанчалик қўрқсак, шунчалик заифмиз.

Н. ШАМФОР

У ўнгми ёки туш, равшан ва пинҳон,

Кириб келганида нурдек беозор —

Фақат у биргина бўлмас намоеън, Изидан кўринур ошифта баҳор.

А. А. БЛОК

Муҳаббат ҳамма нарсани енгади, унинг ҳукмига биз ҳам бўйин эга қолайлик.

ВЕРГИЛИЙ

Севгисиз одам — одам эмас.
ҚОБУС

Севгиси йўқ одамлар — бузилган одамлардир.

В. ШОУ

Севги нималигини билмайдиган гумроҳга фақат ачиниб керак.

Р. БЕРНС

Кимда йўқдир қалбда оташ, кимда йўқдир эҳтирос, Мен уни сувсиз, қуруқ дарёга қилгайман қиёс.

Барча дарёлар шошар, уммонни кўзлаб, ҳар қачон,

У қочар уммон қолиб, гўёки саҳролар томон.

МИРЗА ШАФИЙ

Ёлғиз одам фақат соядан иборатдир, кимники ҳеч ким севмаса, у ҳамма жойда ва ҳамма даврада якка-ёлғиздир.

Ж. САНД

Севги — ажиб бир гул, аммо тубсиз жар ёқасида ўсган бу гулга яқин бормоқ ва узмоқ учун жасорат керак.

СТЕНДАЛЬ

Қўрқоқ севги изҳор қилолмайди, бу мард кишининг иши.

М. ГАЛДИ

Севги қўрқувга бегона. Чинакам севги қўрқувни ҳайдайди.

А. А. БЛОК

Йигитда севгининг биринчи белгиси тортинчоқлик, қизда эса дадилликдир. Иккала томон ҳам яқинлашишга мойилдир ва улар ўзаро бир-бирларининг хислатларини қабул қилиб оладилар.

В. ГЮГО

Севги қўрқувга мутлақо зид.
ПУБЛИЛИЙ СИР

Севги ўлимни йўқ қилади ва уни қуруқ шарпага айлантиради, у маъносиз ҳаётга маъно бағишлайди, бахтсизликни бахтга айлантиради.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Севги олдида ўлим даҳшати ва зулмати ҳечдир.

Г. ИБСЕН

Севги ўлим даҳшатидан кучлироқ.

В. ШЕКСПИР

Севги ўлимдан ва ўлим даҳшатидан кучли. Фақат севги билан, фақат у туфайлигина ҳаёт бор ва давом этади.

И. С. ТУРГЕНЕВ

Севгидан қўрқиш — ҳаётдан қўрқишдир, кимки ҳаётдан қўрқса, демак, у чала ўликдир.

В. РАССЕЛ

М. ГОРЬКИЙ

Эркак ва аёл — бамисоли икки майин товушки, инсон қалбидаги торлар уларсиз ҳақиқий ва тўлақонли оҳанг беролмайди.

Ж. МАДЗИНИ

Токи ер юзида биттагина аёл мавжуд экан, улар ҳақида ҳам-миша нимадир янги гап айтиш мумкин.

С. БУФФЛЕР

Аёл — буюк сўз. Унда қизлик мусаффолиги, дўстга хос фидойилик, она жасорати мужас-самлашган.

Н. А. НЕКРАСОВ

Аёл севгисидан мусаффо бўлмаган, унинг мардлигидан мадад олмаган ҳамда камтарона йўригига юрмаган одам ҳақиқий ҳаёт кечирмаган ҳисоб.

Ж. РЕСКИН

Эркакларнинг ишончидан кўра аёлларнинг гумони кўпроқ тўғри бўлиб чиқади.

Р. КИПЛИНГ

Маданиятнинг қай даражадалиги аёлга нисбатан муносабат билан ўлчанади.

М. ГОРЬКИЙ

Аёлларни севинг ва иззат қилинг; улардан фақат юнанч эмас, балки илҳомингизга куч, маънавий ва ақлий қобилиятларингизни икки баравар оширувчи қудрат ахтаринг.

Ж. МАДЗИНИ

Аёлларсиз социализмни амалга ошириб бўлмаслигини

Аёлга муҳаббат биз учун буюк, ҳеч нарсаинг ўрнини босолмайдиган аҳамият касб этади. У худди гўштга сепилдиган туздек: юракка сингиб, уни бузилишдан сақлайди.

В. ГЮГО

Аёллар асабларимизни, ортиқча шахсиятпарастлигимизни юмшатади; улар бизга қайдан бунёд бўлганимизни эслатиб туришади.

М. БАРРЕС

Ердаги барча гўзалликлар аёлга бўлган муҳаббат туфайли юзага келган.

М. ГОРЬКИЙ

Аёлни севип, у севги қандайлигидан ва ҳатто қанчалар уқубат келтиришидан қатъи назар, эркаклар учун ҳаммиша фойдалидир, унда доимо бебаҳо нимадир яширин бўлади.

М. ГОРЬКИЙ

Севимли аёлнинг ҳаттоки қаҳри ҳам биз бахтли дамларимизда бошқа аёллардан топишимиз маҳол бўлган чексиз жозиба билан тўлиб-тошгандир.

СТЕНДАЛЬ

Аёлнинг вазифаси — эркакнинг қалб шуурини, ундаги олижаноб эҳтиросларни алангалашиш, бурч туйғуси ва юксаклик ҳамда буюклик сари интилишини қўллаб-қувватлашдан иборатдир — аёлнинг қисмати шу ва бу қисмат буюк ва муқаддасдир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Агар аёл эркакликни даъво қилмай, охиригача аёллигини қилса, у кўпроқ иззат-хурматга сазовор бўлади. Аёлда аёлга хос фазилатларни чеклаб, эркаклик хислатларини кучайтириш унга зиён етказиш демакдир.

Ж. Ж. РУССО

Эркакка ўхшамоқчи бўлган аёл худди аёлсифат эркак сингари тасқарадир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Аёлларга хос боқий назокат яхши эркакларга ҳамиша қаноат бағишлаб келган.

Р. РОЛЛАН

Аёлсиз ҳаёт тонги ва оқшоми заиф, кундузи эса — ғамгин бўлиб қолар эди.

П. БУАСТ

Кўча севгиси уни барбод этар, Уйингни хотин меҳри обод этар.

А. САЪДИЙ

Аёл фидойиликни тушунибгина қолмай, ўзини фидо қилишни ҳам билади.

И. С. ТУРГЕНЕВ

Деярли ҳар бир аёл севгида энг юксак жасоратларга ҳам қодирдир.

А. И. КУПРИН

Инсонга насиб этиши мумкин бўлган энг буюк бахт,— севги — борки олижаноблик ва мардонаворликларнинг манбаи бўлиб хизмат қилмоғи керак.

В. ПАСКАЛЬ

Покиза ёшликка хос илк муҳаббат ҳамиша олижанобликка интилади. Табиат гўё бир

жинснинг иккинчисидан яхшилик ва гўзалликни туйғу орқали қабул қилиб олишни истаётгандай.

И. ГЕТЕ

Севишга ўрганиш, севгини англашга ўрганиш, бахтли бўлишга ўргатиш — бу ўз-ўзини хурмат қилишга ўргатиш, инсонийлик кадр-қимматини тушуниб етишга ўргатишдир.

А. С. МАКАРЕНКО

Ахлоқсизликка йўл қўймаслик учун одамнинг ёшликдаги оний туйғуси ва севги лаазатлари ҳам ғоят нафис бўлмоғи керак.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Қиз болани хурмат қил, унинг номуси ва шарафини, инсоний гурурини авайла. Сенга ёққан қиз — сенинг бўлажак рафиқанг, болаларингнинг онаси. У — барҳаётлигининг гарови, у сени фарзандларинг қиёфасида яна қайта дунёга келтиради.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Аёлга муносабат — номус, шарм-ҳаё, одоб, олижанобликнинг энг назик ўлчови, раҳмдилликни тарбиялашнинг олий мактабидир.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Севги бобидаги маънавий ногиронлик ва қўполлик жамиятимизга катта зиён етказди. Севгини фақат ишрат деб ўйлайдиган одам ғам-ғусса, бахтсизлик, кўз ёшидан бошқа нима бериши мумкин.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Ўз дугонанг, гўзал рус аёлини хурмат қил, унда инсонни, рус

ерини гуллатишдек машаққатли йўлдаги дўстингни севишни ўрган.

М. ГОРЬКИЙ

Ўизни аёл сифатида севишдан олдин уни инсон сифатида сев.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Аёлни инсон сифатида кўриш ва қадрлаш — заруратгина эмас, балки ахлоқли кишиларимизга насиб этиши мумкин бўлган муҳаббатнинг бош шартини ҳамдир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ўалбимиз тўрида тугилган ва ўзимиз ҳам унча тушуниб етмайдиган севгигина покиза ва у бошқа эҳтирослар таъсиридан озоддир.

Ф. ЛАРОШФУКО

Севги — энг нозик ва пинҳоний туйғудир. Севги сирларини эҳтиёт қилинг.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Ўизларни ўзларига, ўзларининг қизлик гурурига катта ҳурмат билан ёндошишга ўргатмоқ зарур. Уларни ҳатто ўзларига ёққан йигитларга ҳам қисман зарда қилиб туришга ўргатиш керак.

А. С. МАКАРЕНКО

Ҳозирги жамиятда кимгадир муҳаббат боғлаган аёл тўккан ҳар томчи кўз ёшида эркакларга қарши оғир айбнома бор.

Д. И. ПИСАРЕВ

Эркак зотики, аёлга эҳтиромсиз қарай бошладими, демак, деярли ҳамиша биринчи бўлиб

бу ишни аёл бошлаганини кўрсатади.

Д. ДИДРО

Ўиз бола севгида оқила ва талабчан бўлгани яхши. Муҳаббат — қайноқ ҳис-туйғу, аммо унга ақл, идрок ҳокимлик қилмоғи керак.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Ўиз боланинг жамики бойлиги — унинг номуси, бу бойлик ҳар қандай меросдан ҳам қимматлидир.

В. ШЕКСПИР

Хотин-қизларнинг ахлоқ масаласидаги қатъийликлари — бамисоли упа-элик, бу билан улар ўз ҳуснларига оро берадилар.

Ф. ЛАРОШФУКО

Ҳамма ерда ва ҳамиша аёл кишининг энг олижаноб фазилати камтарликдир.

Н. М. КАРАМЗИН

Муҳаббат бобида аёллар эркакларга нисбатан анча сермулоҳазакордирлар, чунки муҳаббат аёл учун чин маънодаги улуг туйғу ва бутун ҳаётининг мазмунидир.

У. ИРВИНГ

Табиат аёлга шундай дейди: урдасидан чиқсанг гўзал бўл, хоҳласанг оқила бўл, аммо идрокли бўлмогинг шарт.

П. БОМАРШЕ

Ўаерда аёллар, қизлар қаттиққўл, талабчан бўлсалар, ўша ерда ўсмирлар ҳақиқий эркак бўлиб етишадилар.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Ўз муҳаббати билан олишаётган аёлнинг қатъияти оламда мавжуд жами қатъиятларнинг энг олижанобидир.

СТЕНДАЛЬ

Ҳар бир киши ўзида севилишдек бир эҳтиёж сезадик, бу туйғу уни ўз кўзи ўнгида юксакликка кўтаради, аммо одамни турлича: бирини беадад меҳр-шафқат билан, яна бирини эса доимий жиддий билан севмоқ керак.

Ж. САНД

Эркак билан аёл муҳаббати — бу ихтиёрий келишувдир, буни уларнинг қай бири бузса, фақат хиёнатда айбланади, аммо аёл она бўлгач, унинг бурчи янада кучаяди, бинобарин табиат унга зурриёт масаласини ишониб топширган.

Г. МОНАССАН

Букилмас қатъий принципааллигини кўз-кўз қилмайдиган, нима иш қилса ҳам ўзига ярашадиган камтар ва ифқатли аёлдан гўзалроқ нима бор?

А. А. ФАДЕЕВ

МУҲАББАТ ҚИРРАЛАРИ

Муҳаббатнинг минг хил қирраси бор, ҳар бир қирра ўз нури, ўз гуссаси, ўз бахти ва ўз тотли бўйига эга.

К. Г. ПЛАУСТОВСКИЙ

Ҳар бир севги ўзича чин ва гўзалдир, фақат у миёда эмас, юракда бўлмоғи керак.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Юракнинг — тўғри, осонгина

бир бутун изчил кодекс яратиб бўлмайдиган ўз қонунлари бор.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Севгини ақл-идрок идора қилмайди.

Ж. МОЛЬЕР

Агар фақат хоҳиш ва ақл-идрок амри билангина севги масаласи ҳал этилганда эди, унда ишқ, туйғу ва эҳтирос бўлолмасди. Энг оқилона муҳаббатда ҳам ҳиссиёт учқуни бор, чунки муносиблик жиҳатидан тенг бўлган бир неча шахсдан фақат биригина танлаб олинади ва бу танлаш қалбнинг беихтиёр интилишига асосланади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Муҳаббат туйғуларига маънавий фазилатларнинг таъсирини инкор этиб бўлмайди, аммо кишига муҳаббат қўйилганда уни ғоя янглиг эмас, тирик инсон сифатида, ундаги на аниқлаб ва на бирор ном билан атаб бўладиган томонлар айниқса эҳтиросли севилади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Одам сўраб-суриштирмасдан, ҳаттоки ошиқлигини ўзи ҳам сезмасдан ва тан олмасдан беихтиёр севиб қолади. Бу туйғу одам боласининг онгига боғлиқ эмас, бу табиий бир ҳолат бўлиб, юракнинг юракка беихтиёр талпинишидир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Севгида ҳам худди нафратга ўхшаб турфа хил туйғулар уйғунлашиб кетиши мумкин: ўкинч ҳам, роҳат ҳам, шодумонлик ҳам, алам ҳам, қўрқув ҳам, жасорат ҳам, ҳаттоки газаб ва нафрат ҳам.

К. Д. УШИНСКИЙ

Севгининг худди инсон ҳаётига ўхшаб ўз тараққиёт қонунлари, ўз мавсумлари бор. Унинг гуллаб-яшнаган баҳори, ёндиргудек ёзи, охир-оқибат кузи ҳам келадики, у баъзилар учун иссиқ, чарогон ва серҳосил бўлса, айримлар учун совуқ, чирик ва мевасиз келади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Муҳаббат — шундай бир ғойибона мамлакатдирки, ҳар биримиз унга қараб ўз кемамизда сузиб борамиз, бу кемага шахсан ўзимиз дарғалик қиламиз ва уни фақат ўз йўлимиз билан бошқариб борамиз.

М. М. ПРИШВИН

Чин муҳаббат на ўта диллик ва на енгилтакликдир; тортинчоқлик уни эҳтиёткор қилади: муҳаббат кўп нарсага журъат этмайди, чунки борини ҳам йўқотиб қўйишдан қўрқади.

Ж. Ж. РУССО

Агар сен севсангу севдиrolмасанг, яъни севгинг севги сифатида жавобий севгини тугдирмаса, агар сен севувчи киши сифатидаги *ҳаётий намоёнлигинг* орқали ўзингни *севилувчи одамга* айлантиролмасанг, унда севгинг заифдир ва у бахтсизликдир.

К. МАРКС

Бизни кўрарга кўзи йўқ одамни севишимиз инсон фазилатига ёт нарсадир.

Г. ФИЛДИНГ

Муҳаббат ўз ўтида ўртанган одамни саодатли қилади, унинг ўзига хослиги шунда.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Муҳаббат — бамисли олов, қаловсиз қолдимиз, ўчади.

М. Ю. ЛЕРМОНТОВ

Ҳеч бир устомонлик билан муҳаббатни узоқ вақт яширмақ мумкин эмас, агар севги бўлмаса, уни устомонлик билан кашф этиб ҳам бўлмайди.

Ф. ЛАРОШФУКО

Нафратни яшириш осон, севгини яшириш — анча маҳол, беғамликни яшириш эса ҳаммадан ҳам қийиндир.

Л. БЕРНЕ

Муҳаббат ё яхшилик, ённки ёмонликдир; агар яхшилик бўлса, унга инонмоқ, агар ёмонлик бўлса, у ёмонликдан қутулмоқ даркор.

А. МЮССЕ

Ҳақиқий баркамол одам подонларча эмас, дарвишларча севиб қолиши мумкин.

Ф. ЛАРОШФУКО

Севги худди оловга ўхшатиним билмайди; у умидсизлик ёки қўрқув домига туниши ҳамона сўнади.

Ф. ЛАРОШФУКО

Сен ўзинг қўрққан одамни ҳам, сендан қўрққани ҳам севиш мумкин эмас.

ЦИЦЕРОН

Мажбурий муҳаббат қуриб адо бўлади; унинг ўзи туб моҳияти билан эркинликдан иборатдир, муҳаббат зўрлик, рашк ёхуд даҳшат билан чиқиша олмайди.

П. ШЕЛЛИ

Севги эркинлик йўлида қур-
бон бўлишга ҳам тайёр.

Ф. ШИЛЛЕР

Муҳаббатдангина муҳаббат
тугилади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ошиқнинг ўзи узсин муҳаббат-
нинг гулини,
Ахир бу ноёб туйғу бошдан-
охир, батамом,
Фақат унинг ўзига мангу этил-
ган инъом.

Ф. ШИЛЛЕР

Бир боқишда туғилган муҳаб-
батнинг давосини топиш айниқ-
са қийин.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Ошиқ ва маъшуқлар бир-бир-
лари билан учрашганларида
мутлақо зерикмасликларининг
боиси шундаки, улар тўхтовсиз
равишда ўзлари ҳақида гапи-
радилар.

Ф. ЛАРОШФУКО

Оламда севгилининг сий-
мосидан зебороқ чеҳра, унинг
овозидан ҳам ёқимлироқ му-
сиқа йўқ.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Ҳамма овозлар ичида энг
ёқимлиси — бу биз севган аёл-
нинг овозидир.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Ошиқлар висолига ҳамиша
вақт етмайди.

И. ГЕТЕ

Ҳаётга муҳаббат уйғотмоқ
учун озгина умиднинг ўзи ки-
фоя. Икки-уч кундан сўнг эса
умид йўқолиши мумкину, аммо

ўртада муҳаббат туғилиб қо-
лади.

СТЕНДАЛЬ

Бошқа бир одам қалбидаги
муҳаббатни маҳв этишдан ҳам
огир ва кечирилмас гуноҳ йўқ.

Г. ИБСЕН

Дунёда даҳшатли ёвузликлар
кўп, аммо ҳаммасидан ҳам даҳ-
шатлироғи — муҳаббатни бўй-
гиш.

Б. ПРУС

Муҳаббат ўлимдек кучлили-
гини биламиз, аммо у шишадек
мўрт ҳамдир.

Г. МОПАССАН

Кўнги савдосида ҳам йил
фаслларига ўхшаб биринчи аёз-
лар ниҳоятда сезиларли бўлади.

П. БУАСТ

Муҳаббат жароҳатлари ҳам-
мавақт ҳам ўлдирмагани билан
барибир ҳеч қачон битиб ҳам
кетмайди.

Ж. БАЙРОН

Агар севгини ўлчаб бўлса, у
қашшоқ севгидир.

В. ШЕКСПИР

Ўз муҳаббати ҳақида шовқин-
сурон кўтаришни яхши кўра-
диган одамгина сева олади,
дейиш хато; ақлли одамнинг
ҳис-туйғулари сўзида ҳам,
ишида ҳам акс этиб туради, яна
баъзиларида бу фақат амалда
бўладики, эҳтимол, шу инда-
маслиги учун ҳам уларнинг туй-
ғуси кучлидир.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Ўз муҳаббатингни чучмал

мақтовлардан кўра, фойдали иш билан изҳор этганинг маъқул.

Д. И. ПИСАРЕВ

Чин муҳаббатнинг тили лол, сабаби, ҳақиқий ҳис-туйғулар сўздан кўра амалда кўпроқ зоҳир бўлади.

В. ШЕКСПИР

Маъшуқа турган жойда ҳар қандай сўзамол оғизлар ҳам гунг-соқов бўлиб қолади, айтишни шу қадар хоҳлаганидан айни тилнинг учуда турган гаплар айниқса эсдан чиқади.

М. СЕРВАНТЕС

Эҳтирос ақл ишлатиб ўтирмайди.

О. БАЛЬЗАК

Юраги қанчалик кунётганини гапириб бера олган одам у қадар куймаётган бўлади.

ПЕТРАРКА

Унча севмаган одамгина ўз муҳаббатини изоҳлаб бера олади.

ПЕТРАРКА

Муҳаббат ҳақида доно гапирган эркак у қадар севмайди.

Ж. САНД

Муҳаббат ҳақида ҳаммага жар солган одам — ишқсиз одам.

В. ШЕКСПИР

Ўзинг ҳис этмаган муҳаббатнигина батафсил гапириб беришинг мумкин.

А. КАРР

Жамики ошиқлар ўзлари ундай олмайдиган ишларни қилишга ҳам қасам ичадилару ас-

лида имкониятлари доирасидаги ишни ҳам қилмайдилар.

В. ШЕКСПИР

Қимки садоқат ҳақида ҳеч вақт онт ичмаган бўлса, у ҳеч қачон онтини бузмайди.

АФЛОТУН

Маълумки, ўтли туйғулар лўнда, аммо кучли ифода этилади.

Г. Р. ДЕРЖАВИН

Севиб қолган йигитни айб-лаш, бирор кишига касаллигини юзига солиб, таъна қилиш билан баб-баравардир.

Ш. ДЮКЛО

Илк марта севиб қолган одамдан бу ҳақда оғиз очмасликни талаб қилиб бўлмайди. Илк муҳаббатга шу қадар тошқин қувонч ҳамроҳ бўладикки, у бўшалиб туриши керак, аке ҳолда, ошиқни бўғиб кўяди.

А. ДЮМА

Севги ёки дўстлик бобидаги кўрқоқлик бемаънилик ва бунинг устига шахсиятпарастликдан иборат бўлур эди, энг аввало ўзимиздаги, қолаверса, севганимиз инсондаги барча туйғуларни маҳв этган бўлур эди.

Ж. САНД

Муҳаббатда ҳам худди санъатдагига ўхшаб бошқалар томонидан айтилган гапни такрорламаслик керак; ўзинг ҳис этганнигина сўзлашинг лозим; бўлмаса-ю, гапиришга шошилса, ўзи учун бир умр гапиролмай ўтиш хавфини туғдиради.

Р. РОЛЛАН

«Севаман» деган сўз секин ва жўн айтилгандагина аёл бунга ишонади.

Я. ГАЛАН

Юраклар муҳаббат билан лиммо-лим бўлса ва висол онларидан ҳижрон чоғларигача гупиллаб урса, одам бир-бирининг дилидагини шунчаки бир ишора билан ҳам англай ола билади.

Р. ТАГОР

Севги ҳамиша унга бўлган ишончдан кўра устун туради. Ҳар куни такрорланадиган. «Сени қандай севишимни билсанг эди!» — деган сўзларга нақадар теран ва чексиз-чегарасиз ҳақиқат жамланган.

В. ГУМБОЛЬДТ

Ҳеч бир нарса муҳаббатни қаттиқ монеликдек алангалата олмайди.

ЛОПЕ ДЕ ВЕГА

Севги йўлидаги ҳар қандай ғов уни фақат кучайтиради.

В. ШЕКСПИР

Қаршиликдан кўрққан севги — севги эмас.

Ж. ГОЛСВОРСИ

Ҳижрон туйғуларни ўчирмай, аксинча, аланга олдиради.

М. РУСИНЕК

Айрилиқ муҳаббат учун баайни оловга теккан шамолдай гап: у кучсиз оловни ўчиради, каттасини эса гувиллатиб юборади.

Р. БЮССИ

Кўнгил боғлаш учун ўта синчковлик шарт эмас, муҳаб-

бат эса ҳаддан ошириб кўрсатадиган кўзгу ёрдамида пайдо бўлмайди.

Т. БРАУН

Дўстлик ва муҳаббатда биз ўзимиз билган нарсалардан кўра билмаган нарсаларимиздан кўпроқ бахтиёрликка эришамиз.

Ф. ЛАРОШФУКО

Муҳаббат — шундай бир сохта танга ясовчики, у тиним билмай мисни олтинга айлантирувчигина бўлиб қолмай, вақти-вақти билан олтинни мисга айлантириб турувчи ҳамдир.

О. БАЛЬЗАК

Севги нигоҳи шундайки, унга мис — олтин бўлиб, қашшоқлик — бойлик бўлиб, йилт этган учқун — дур бўлиб кўринади.

М. СЕРВАНТЕС

Сен менинг қиёфамда севган одам, сўзсиз, мендан яхши; мен унчалик эмасман. Лекин сен мени сев, шунда мен ўзимдан кўра яхшироқ бўлишга интиламан.

М. М. ПРИШВИН

Муҳаббат севикли кишида унда йўқ фазилатни кўриб кўпинча янглишади, лекин баъзан шу муҳаббатнинг ўзи унда ақл ва кўз илғай олмайдиган гўзаллик ёки буюкликни ҳам кашф этади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Кўпинча, эрақ бир ҳолатда-ю, аёл эса суҳсурдайлигини кўрамыз. Демак, биз эрақнинг аёл қадрлаган яширин фазилатларини билмаймиз: бу кўн-

гил иши, эҳтимолки, ҳақиқий муҳаббат ҳам шудир.

М. М. ПРИШВИН

Энг доно киши ҳам севиб қол-
гач, энди ҳеч бир нарсани асл
ҳолатида кўра олмайди... Унча
кўзга ташланмай юрган аёл ҳам
бутунлай бошқача кўриниб,
биттаю битта зот бўлиб қолади.

СТЕНДАЛЬ

Савдойи қизни севиб қолган
одам унга бениҳоя қизгин,
кучли эҳтирос билан талпинади,
бу хил муҳаббатнинг сабаби — ё
ошиқ табиатидаги ғалати тан-
тиқлик, ё бўлмаса маъшуқада
хусн сеҳру жодусидан кўра
қудратлироқ бўлган сирли сеҳ-
ру жодунинг мавжудлигидир.

Ж. ЛАБРЮИЕР

Севганимизда ҳеч нарсани
кўрмаймиз.

ЛОПЕ ДЕ ВЕГА

Ошиққа хунук нарса ҳам
кўпинча чиройли кўринади.
ФЕОКРИТ

Ошиққа маъшуқанинг қу-
сури билинмайди.

ФАРРУХИЙ

Ўз севгилисининг камчилик-
ларини ҳам ардоқламаган одам
ўзини чинакам ошиқ деёлмайди.

П. КАЛЬДЕРОН

Аёлнинг аёллигини ўша аёл
қандай эркакни севганида билса
бўлади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Агар севсанг, муҳаббатингга
арзийдиганини сев. Севилган
одам Птоломей ёки Афлотун
даражасида бўлиши шарт эмас,

лекин оз бўлса-да, идрок эгаси
бўлмоғи керак.

ҚОБУС

Эркак киши танлаган қай-
ликқа қараб туриб, у одамнинг
кимлиги, ўз қадр-қимматини
биладими-йўқми, осонгина бил-
са бўлади.

И. ГЕТЕ

Ҳаётни идрок этиш ва уни
бошқа бир зот сиймосида се-
виш — инсоннинг вазифаси
ҳам, истеъдоди ҳам мана шун-
дадир: ҳар бир киши ўзини
бошдан-охир битта одамгагина
бағишлай олиши мумкин.

А. БАРБЮС

СЕВГИ ВА АҲЛОҚ

Муҳаббат! Бу барча эҳтирос-
ларнинг чўққиси ва энг ғолиби-
дир. Аммо унинг ададсиз забт-
корлик кучи чексиз-чегарасиз
олижаноблик ва деярли тасав-
вурга сигмайдиган даражадаги
беғаразликдан иборатдир.

Г. ГЕЙНЕ

Ўзини яхши кўрган одам
чинакам муҳаббатга қодир эмас.
Шахсиятпарастлик севгини за-
ҳарлайдиган даҳшатли иллат-
дир. Борди-ю, шахсиятпараст
бўлсанг, яхшиси, оила қурмай
қўя қол.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Агар қалбимиз соф бўлса,
«аёл» сўзи биз учун улуғво-
ликка лиммолимдир.

Э. СЕНАНКУР

Аёлни ҳурматлаш — ҳар бир
софдил киши тугилишидан бош-
лаб риоя қиладиган бурч.

ЛОПЕ ДЕ ВЕГА

Ишқ-муҳаббат касб қилиб олинганда у маънавий гуноҳга айланади. Бундай вазиятда у аклни сусайтиради ва юракни мискинлаштиради.

К. ГЕЛЬВЕЦИИ

Муҳаббатни фақат соғлом жинсий инстинктни қониқтириш сифатида тушунмаслик керак. Инсонга кўпдан-кўп қувонч бахш этувчи бу туйғу ғоявий яқинлик, ягона ният сари интилиш, умумий иш учун кураш каби мақсадлар билан уйғунлашиб кетмоғи зарур.

Н. К. КРУПСКАЯ

Маънавий яқинлик, бир-бировини тушуна билиш, ақлий жиҳатдан монандлик эркак ва аёл ўртасида нормал муносабат ўрнатилишининг муҳим шартидир.

Н. К. КРУПСКАЯ

Рухий яқинлик шунга олиб келадики, эркак киши аёл сиймосида ва аксинча, аёл ўртасида нормал муносабат ўрнатилишининг муҳим шартидир.

Н. К. КРУПСКАЯ

Рухий яқинлик шунга олиб келадики, эркак киши аёл сиймосида ва аксинча, аёл киши эркак сиймосида бошқа жинс вакилини эмас, аввало инсонни кўради.

Н. К. КРУПСКАЯ

Маънавий муносабатларда тўла самимият қарор топган шароитдагина аёл киши билан бахтли бўлиш мумкин.

М. ГОРЬКИЙ

Ошиқ-маъшуклар бир-бирига руҳан монанд бўлганларида-

гина муҳаббат чинакам эзгу ҳиссиётга айланади, шундагина муҳаббат инсониятнинг келажакдаги тараққиётида бизга ваъда қилинган ижтимоий хайрли ишларнинг, одамлар орасида биродарлик ва шахслар тенг ҳуқуқлигининг дебочаси ва гаровига айланади.

Н. А. ДОБРЮЛОВ

Муҳаббат бениҳоя буюк туйғулиги учун ҳам ҳар кимнинг шахсий, пинҳона иши бўла олмайди!

Б. ШОУ

Севги — шахс ҳаётини безовчи ва ниҳоясига етказувчи серҳашам, нафис гулдир: лекин у бошқа ҳамма гулларга ўхшаб бир томони билан, бепоен осмонга ўзининг энг яхши кўриниб турган томони билан очилмоғи зарур.

А. И. ГЕРЦЕН

Ўтни яллиғлантириб туриш учун ёқилғи зарур бўлганидек, севгига ҳам теран мазмун керак.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Севиш — бир-бировингга қараш эмас, балки биргалашиб бир томонга қараш демакдир.

А. СЕНТ-ЭКЗЮПЕРИ

Дўстлик, ўртоқлик, интилишларнинг ҳамоҳанглигидан маҳрум бўлган севги бачкана севгидир.

Н. А. ОСТРОВСКИЙ

Инсонни севиш нима ўзи? Бу, инсонга нима яхши бўлса, шундан қувониш, унинг фароғати учун нимаики зарур бўлса, ҳаммасини бажо қилиш, ўзи-

нинг бу ҳимматидан лаззат топиш, роҳатланиш демакдир.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Муҳаббат боғлаш — сен ўзинг саодат билган нарсангни бошқа бировга илиниш, илинганда ҳам ўзинг учун эмас, балки ўзинг севган одамнинг ҳаққи, имкониятингга қараб бу саодатни унга бахш этишингдир.

АРАСТУ

Севмоқ — бошқа бир одамнинг бахтида ўз бахтингни топмоғингдир.

Г. ЛЕЙБНИЦ

Севиш — ишқида ўзинг ўртанган ва сени ҳам севган зотни бутун туйғу аъзоларинг билан жуда яқиндан кўриб, туйиб, севиб, вужуд-вужудингдан хузурланишингдир.

СТЕНДАЛЬ

Севиш — ўз суйганинг ҳаёти билан яшаш демакдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Муҳаббат ҳеч қачон талаб қилмайди, ҳамиша инъом этади. Муҳаббат доимо уқубат чекади, ҳеч вақт эътироз билдириб, ўзи учун интиқом олмайди.

М. ГАНДИ

Севиш одамнинг сенга фақат эзгулик тилаши, яхшилик қилишидир.

П. А. ПАВЛЕНКО

Ўз маъшуқасини мустақил бир даражага кўтарилишигача кўмаклашган одамгина севади.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Муҳаббат — ўз кучига яраша

туйғу уйғота биладиган ягона эҳтиросдир.

СТЕНДАЛЬ

Муҳаббат билан дўстлик шундай бир аҳил акс садодирки, улар олган нарсасинигина бир-бирига қайтаради.

А. И. ГЕРЦЕН

Муҳаббат бахт хазинасидир: қанча кўп тақдим этган сари ўзи ҳам шунча бойиб боради.

И. МЮЛЛЕР

Чуқур муҳаббат теран идрокдан айри эмас.

А. И. ГОНЧАРОВ

Ақл-идрокли одам кўр-кўрона севмайди, агар у севса — кимни нима сабабдан севишини билади.

Н. В. ШЕЛГУНОВ

Тенглик муҳаббатнинг энг мустаҳкам асосидир.

Г. ЛЕССИНГ

Одатий ҳаёт тарзидан оғишмаслик табиийлик деб аталади. Ўз-ўзидан маълумки, севган одамнингга ёлғон гапириш у ёқда турсун, хаттоки ҳаққониятнинг мусаффолигини зигирдек бўлса-да бўяб ёхуд нотўғри тушунтириш ҳам асло мумкин эмас.

СТЕНДАЛЬ

Тўғрилиқ ва самимият эркакларнинг ҳам, аёлларнинг ҳам энг яхши безагидир.

О. ГЕНРИ

Муҳаббат бор жойда ишонч ҳам бўлмағи керак.

Ф. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙ

Муҳаббатга ҳаётнинг шиддатли синовлари ҳам, севги қандай бошланганлиги хусусидаги жонли хотиротлар ҳам баб-баравар зарурдир.

А. А. ФАДЕЕВ

Хурмат-аҳтиромсиз муҳаббат бебаҳо ва беқарор бўлгани каби, муҳаббатсиз иззат-икром ҳам совуқ ва заифдир.

Б. ЖОНСОН

Иззат-хурматсиз севги узоққа бормайди, юксакликка ҳам кўтарила олмайди: у бир қанотли фариштадек ган.

А. ДЮМА (ўғли)

Онгли аҳтиром ҳаммавақт ҳою ҳавасдан мустаҳкамроқдир.

Д. И. ПИСАРЕВ

Ўз севганингни соғиниб аҳволинг танг бўлиши, кўрарга кўзинг йўқ одам билан яшашдан юз чандон енгилроқ.

Ж. ЛАБРИЮЕР

Инсонни севиш, унинг ҳаётига халал бермаслик, инсон тирикчилигини кераксиз ташвишлар ва ортиқча гамхўрликлар билан захарламаслик шундай бир афсундирки, бунга ҳар кимнинг ҳам қурби етавермайди.

Д. И. ПИСАРЕВ

Инсон йиртқич ҳам, фаришта ҳам эмас; у ҳайвонона, дарвишона эмас, балки инсон-часига севмоғи лозим.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Чинакам инсоний муҳаббат бирор ҳиссий қайсарлик ёки юракнинг бирор инжиқлигигагина эмас, балки фақат ўзаро

инсоний қадр-қиммат, ҳурмат-иззатга асосланган бўлмоғи керак.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Фисқ бирор жисмоний қурсурда намоён бўлмайди — ахир, жисмоний дағаллик фисқ-фужур эмаску, чинакам фисқ-фужур жисмоний алоқада бўлаётганинг аёлга нисбатан ахлоқан покиза муносабат қилмаслигингдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Биз учун аёл бахти хусусидаги маънавий масъулиятни зиммага олганимиз ҳолда унинг қалбига ҳаттоки билмай туриб озор бериб қўйишдан ҳам ортиқроқ бахтсизлик бўлмайди.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Аёл ишончини суиистеъмол этиб, муҳаббатини оёқ ости қилган, ожизгина вужудини қийнаб, кўзидан алам ёшларини оқизган одам, менинг наздимда, аблаҳ ва разилдир.

Ш. НОДЪЕ

Ўзгага азоб бермай, фақат эзгуликка интилган муҳаббатгина адолатлидир.

ДЕМОКРИТ

Вафодорлик — муҳаббатнинг доимий орзуси.

Л. ВОВЕНАРГ

Севгидаги вафодорлик — бу ўзимиз кўнгил боғлаган одамдаги барча фазилатларга бирмабир қизиқиш уйғотадиган, унинг гоҳ у қирраси, гоҳ бу қиррасини афзал қилиб кўрсатадиган абадий беқарорликдир; шу тариқа вафодорлик беқарор-

ликка айланади, аммо у бир кишига қаратилган бўлади.

Ф. ЛАРОШФУКО

Муҳаббат бу охир-оқибат одам боласининг ўз қадр-қимматини бошқа кишиларда акс этишидан ўзга нарса эмас.

Р. ЭМЕРСОН

Эркак кишининг истеъдоди ҳудди аёл жозибасига ўхшаб — қуруқ ваъданинг ўзи. Чинакам улуғворлик учун эса унинг қалби ва феъл-атвори ҳам ўз истеъдодига монанд бўлмоғи керак.

О. БАЛЬЗАК

Мен ҳаётда муҳаббатга шохона ўрин берилишини инкор этаман ва унинг мутлақ ҳукмронлигини ҳам инкор қиламан, майда ҳавасни ожизона оқлашларига ҳам эътироз билдираман.

А. И. ГЕРЦЕН

Муҳаббат фикрни хиралаштирмай тиниқлаштириши, қоронғилаштирмай равшанлаштириши, бинобарин, инсоннинг қалби ва ақл-идрок гўшаларида қарор топиши ва бачкана эрмаклар туғдирувчи ташқи ҳою ҳавасларгагина хизмат қилмаслиги керак.

Ж. МИЛЬТОН

Эркак киши қанча хушрўй бўлса, унинг эрлиги ва оталиги шунча беқарор.

М. ГОРЬКИЙ

Муҳаббатнинг баҳоси — муҳаббат синовидан ўтаётган одамнинг баҳоси билан тепшатилади. Соф одамларда ҳамма нарса соф бўлади.

Р. РОЛЛАН

Қатъий характер кишиларни муҳаббат туйғуларига қаршилик кўрсатишга мажбур этади, лекин шу қатъият айна вақтда ўша туйғуларга ҳарорат ва умрбоқийлик бағишлайди; қўнгирилган одамлар эса, аксинча, эҳтиросларга осонгина бериладилару, лекин ҳеч вақт бу ҳисларга чинакамга тўлиб-тошиб юрмайдилар.

Ф. ЛАРОШФУКО

Ақл-идрок маъқулламаган муҳаббат қонунсиз бўлиб чиқади: ақл-идрокнинг овозини ўчирмоқлик эса ҳирсга, ҳайвоний одатларга эрк бермоқ деган гап.

Д. И. ПИСАРЕВ

Ўзгалликни ҳам ҳаё билан севиш мумкин.

Ф. ПЕТРАРКА

Бузуқ одамлар муҳаббатсиз бўлади. Шу сабабдан уларда уят ҳам йўқ. Ундай одамлар муҳаббатга эҳтиёжсиз бўлганликлари учун ҳам уни тилаб олиш, ўзларида тақдим этгулик муҳаббат бўлмагани сабабли ҳам уни ҳаё этишни удалаб кетаверадилар.

Б. ШОУ

Севгини қимматбаҳо буюмдай авайланг. Унга бир ёмонлик қилдингизми, тамом, кейингисидан ҳам сира ёлчимайсиз.

К. Г. ПАУСТОВСКИЙ

Севги битта, сохта севгилар эса минглаб.

Ф. ЛАРОШФУКО

Муҳаббат саргузаштларида севгининг ўзидан бошқа ҳамма нарса бор.

Ф. ЛАРОШФУКО

Муҳаббат ҳаёт офтоби ва поэзиясидир. Бироқ бизнинг давримизда ўз бахти кошонасини биргина муҳаббат заминига қуриш ва шу асосда юрагидаги барча хоҳиш-истакларини тўла рўёбга чиқаришга умид боғлаган кишининг ҳолига вой! Бизнинг замонамизда бу ўзининг инсоний қадр-қимматидан юз ўгириб, эркакликдан воз кечиш деган гап.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Фисқ-фужур, у қай даражада бўлмасин, киши қалбини абгор қилиб, унга тўхтовсиз таъсир ўтказиб турувчи огу зарраларини ташлаб кетади.

А. И. ГЕРЦЕН

Кексайган пайтда аёл зотига беъътибор бўлиб қолиш ёшликда хотин-қизларга ёқиш бобида устаси фаранг бўлганлик учун берилган жазодир.

О. БАЛЬЗАК

Вафосиз муҳаббат ҳам, дўстлик ҳам, ҳиммат ҳам бўлмайди.

Ж. АДДИСОН

Ҳар кўнгилниким вафо маскан қилур, ҳаё ҳам қилур ва ҳар маскандаким. ул топилур, бу ҳам топилур. Вафосизда ҳаё йўқ, ҳаёсизда вафо йўқ.

А. НАВОИЙ

Сен тобинган ва севган аёлни кўз ўнгингда ҳақоратлашларига йўл қўйиш мумкин эмас.

Р. РОЛЛАН

Фақат ярамас одамгина аёллар билан тортинмай муносабатда бўлади.

М. РУСИНЕК

Хотин-қизларга ҳаёсизларча муносабатда бўла олувчи шахс гражданин сифатида ҳам ишончини оқламайди; у умум ишига ҳам худди шундай шармандаларча муносабат қилади, унга бошдан-оёқ ишониш мумкин эмас.

А. С. МАКАРЕНКО

Агар бўлса ўткир тигинг қанчалик,
Эмас тул хотиннинг дилин оҳидек.
САЪДИЙ

Шахсий ҳис-туйғуларнинг софлигисиз гражданлик туйғуларининг софлигини тасаввур қилиб бўлмайди.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Одамнинг иродаси қанчалик кучли бўлса, муҳаббатдаги вафоси ҳам шунчалик кучли.

СТЕНДАЛЬ

Иродасиз хаёлпарастлар ўйлаганидек муҳаббатнинг севинчи ва ҳасрати инсонни, айниқса юрагида ўти бор, мард одамларни бўлар-бўлмасга асир қилавермайди.

В. СКОТТ

Фисқ-фужур ҳайвоний ҳиссиётдан иборат бўлиб, у жамики гўзалликлардан маҳрумдир. Бинобарин гўзалликда ҳаётнинг энг бамаъни элементлари ўз ифодасини топади, анови фисқда эса, бундай мазмун йўқ, у одамни ҳайвонгабиат тубанлаштиради.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Севгидаги сохтагарчилик ижтимоий офатлардан биридир.

Э. СЕНАНКУР

Сохта севги нафратдан ҳам баттар.

ПЛИНИЙ

Муҳаббат танлайвериш — ожизлик аломати.

О. БАЛЬЗАК

...Мен ҳар қандай таркидунёчи мажруҳликка нафрат билан қарайман, муҳаббат гуноҳ қилиб қўйганда ҳам уни ҳеч вақт қораламайман, аммо чинакам ахлоқлиликнинг йўқолиш хавфи ва ҳирс ўзини улуглашга интилаётгани кўнглимни эзади.

Ф. ЭНГЕЛЬС

Фақат тубан, дагал, ифлос миягина қачон қараса аёл бадани гўзаллиги билан банд бўлади ва ўзининг хира фикрларини фақат ўша нарсага бураверади.

Ж. БРУНО

Қалби муҳаббатда маънавий роҳатланишнинг жисмоний роҳатланиш билан теппа-тенг бўлишини орзу қилган одамнигина ҳақиқий инсон деб тан оламиз.

О. БАЛЬЗАК

Фақат маънавийликни кўзлаган муҳаббат сояга айланади; лекин агар у маънавийликдан бошланмаса, разилликнинг худди ўзгинасидир.

Г. СЕНКЕВИЧ

Аёл киши ўзидан паст туюлган эркакни севолмайди. Бехузур, завқ-шавқсиз муҳаббат — бор-йўғи дўстликдан иборатдир.

Ж. САНД

РАШК ҲАҚИДА

Шундай олижаноб муҳаббатлар борки, улар рашкка ўрин қолдирмайди.

Ф. ЛАРОШФУКО

Чинакамига севган одам рашк қилмайди. Муҳаббатнинг асл моҳияти — ишонч. Борди-ю, муҳаббатдан шу ишончни тортиб олинг-чи, унда сиз унинг ўз кучига бўлган ишончи, давомийлиги, жамики нурафшон томонлари — бинобарин, барча улугворлигини тортиб олган бўласиз.

Р. СТИЛ

Муҳаббатнинг рашкдан яқинроқ дўсти бўлмаганидек, ундан баттарроқ душмани ҳам йўқ; бу баайни темирнинг ўзида пайдо бўлиб, кейин унинг қаттол душманига айланадиган зангнинг ўзгинасидир.

Ж. БРУНО

Энг кучли нафрат — энг кучли муҳаббат маҳсулидир.

Т. ФУЛЛЕР

Рашк — бамисоли бир махлуқ, у ўзидан-ўзи бошланиб, йўқ гапларни юзага чиқаради.

В. ШЕКСПИР

Рашкчилар баҳона ахтариб ўтиришмайди, улар шу сабабсиз касалга мубтало бўлганликлари туфайли ҳам рашкчидирлар.

В. ШЕКСПИР

Рашкчилар чумолини — фил, қумурсқани — баҳайбат махлуқ, тахминни — рост қилиб кўрсатадиган ваҳима ойнаги орқали қарайдилар.

М. СЕРВАНТЕС

Рашкка ҳаммаси равшан —
аммо йўқдир исботи!

М. Ю. ЛЕРМОНТОВ

Рашк шубҳалари қутқуси билан мутлақо гуноҳсиз одамни ҳам ҳақоратлаб қўйиш мумкин.

В. ШЕКСПИР

Рашк ошиқ учун азоб-уқубат, маъшуқа учун ранж-изтироб манбаидир.

К. ГОЛЬДОНИ

Рашк ўзингга бошқалардан кўра кўпроқ ёмонлик тилаб олиш санъатидир.

А. ДЮМА (ўғли)

Жазавали рашк манфаатпарастлик ва шуҳратпарастлик қилгандан ҳам баттароқ жиноятларни юзага келтиради.

Ф. ВОЛЬТЕР

Жазавали севгидан худди нафратдан қўрққандай қўрқиш керак. Муҳаббатки мустаҳкамми, у ҳамиша бегубор ва осойиштадир.

Г. ТОРО

Кучли муҳаббат билан ёмон шубҳа муроса қилолмайди.

П. АБЕЛЯР

Ёқтирмаслик, ҳадик, шубҳа ҳамда рашк ҳурмат ва ишончнинг етишмаслигидан келиб чиқади.

Д. И. ПИСАРЕВ

Эркаклар рашки уларнинг қон-қонига сингиб кетган шахсиятпарастлиги, вужудини туйқусдан қоплаб олган иззаттаблалиги ва сохта манманлигининг қўзишидан пайдо бўлади.

О. БАЛЬЗАК

Рашкни муҳаббатга хос зарурат деб ҳисоблаш кечирилмас англашилмовчиликдир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Тўла асоссиз рашк на ўзини, на ўз маҳбубига кўнгил боғлашга доир ҳуқуқини ҳурмат қилолмаган ожиз одамларга хос иллатдир; бу «меники» деган ҳайвоний инстинкт даражасида турган жонзотнинг бачкана ҳукмронлигини кўрсатади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Рашк — ниманидир йўқотишдан қўрқадиган ожиз, очкўз ҳайвон эҳтиросидир. Бу ҳиссиёт одамга муносиб бўлмай, чириган расм-русмларимиз ва мулкдорлик ҳуқуқининг оқибатидирки, шу ҳиссиётни таъсирчан фикрловчи, хоҳиши бор, эркин зотга ҳам қўлламоқчи бўладилар.

Д. ДИДРО

Рашк саёз ақл иллатидир.

И. БЕНТАМ

Рашкнинг бир фоизи муҳаббат, тўқсон тўққиз фоизи эса шахсиятпарастликдан иборатдир.

Ф. ЛАРОШФУКО

Рашк хусусий мулкчилик туйғусининг бир кўринишидир.

П. ЛАФАРГ

Ўзачонки эркак киши аёлнинг ўзи билан тенг ҳуқуқлигини тан олса, унга хусусий мулк сифатида қарашдан воз кечади.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Дунёда инсон юрагини жирканч манзаралар билан тўл-

дириб, рашк каби хўрловчи кулфат бўлмаса керак, деб ўйлайман.

А. ФРАНС

Рашкчининг муҳаббати кўпроқ нафратга ўхшаб кетади.

Ж. МОЛЬЕР

Рашк муҳаббатдан кўра ға-разгўйликка яқин туради.

Ф. ЗАНДЕРС

Айрилик, рашкдан туғиладиган кўз ёшини артиб қўйиш шарт ҳам эмас, лекин бу кўз ёшлар одамий бир тарзда бўлиши, у на монахларча заҳар-

заққумга ҳам, йиртқичнинг ёввойилигига ҳам, хусусий мулкчининг дод-фарёдига ҳам мутлақо ўхшаб қолмаслигига эришиш мумкин ва керак.

А. И. ГЕРЦЕН

Кимники севмай қўйишиб-дими, ўзидан кўрсин, сабаби, бу нарсани унинг ўзи вақтида пайқаман.

Ф. ЛАРОШФУКО

Аёл муҳаббатидан жудо бўлган одам бу севгини сақлаб қололмагани учун фақат ўзини айблаши лозим.

Н. А. ДОБРОЛЮБОВ

ОИЛА, ОТА-ОНАЛАР ВА ФАРЗАНДЛАР ҲАҚИДА

ОИЛА ВА ЖАМИЯТ

Оила табиатнинг шоҳ асарларидан бирдир.

Ж. САНТАЯНА

Минглаб тасодифлар синовидан ўтадиган эр-хотин муҳаббати кундалик энг оддий ҳодиса бўлишига қарамасдан, энг гўзал мўъжизадир.

Ф. МАРИАК

Оилани бузишга мўлжалланган ҳар қандай ижтимоий назариялар яроқсиз, шу билан бирга номақбулдир. Оила — жамиятнинг дурру гавҳари.

В. ГЮГО

Оила мўъжазгина бир жамиятчадир, бутун инсоният жамиятининг дахлсизлиги ҳам унинг жипслигига боғлиқ.

Ф. АДЛЕР

Оилавий муҳаббат одамлар орасида кенг тарқалган, энг мустаҳкам муҳаббатдир, шунинг учун ҳам у кишилар ҳаётига таъсир кўрсатиш жиҳатидан одамнинг энг муҳим ва энг ҳаётбахш туйғусидир.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Оила инсон ҳаётига тўқислик бағишлайди, оила бахт келти-

ради, лекин ҳар бир оила, айниқса социалистик жамиятдаги оила, энг аввало, давлат аҳамиятига эга бўлган қутлуғ ишдир.

А. С. МАКАРЕНКО

Фақатгина оила ғамини еб яшаш ҳайвоний очкўзликдир, бир киши учун яшаш — тубанлик, фақат ўзи учун яшамоклик эса шармандалиқдир.

Н. А. ОСТРОВСКИЙ

Биргина қалб хохишича уй соламан деган одам уни бамисоли вулқон отилиб турган тоғ устига қураётгандай. Ўз бахту саодатини фақат оилавий ҳаётдан кутган киши эса бу уйни кум устун қурали.

А. И. ГЕРЦЕН

Танҳо одам ҳаёти, қанчалик таъминланганидан қатъи назар, қашшоқликдан иборатдир.

А. И. ГЕРЦЕН

Фақатгина бир кишига тикилган, ҳаётнинг жамики қувончларини унинг сиймосида деб билиб, қолган ҳамма ишларини азоб-уқубатга айлантирган муҳаббат ўзига ҳам, иккинчи кишига ҳам оғу тутқазади.

Ф. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙ

Ақл-идроки эрта тўлишган одам ўзини фақат оилавий ҳаётга бағишлай олмайди, умум манфаатлари йўлида ундан воз ҳам кечолмайди.

А. И. ГЕРЦЕН

Оилавий манфаатлар деярли ҳаммавақт ижтимоий манфаатларни хароб этади.

Ф. БЕКОН

Оилавий ҳаёт инқилобчининг гайрат-шижоатини сусайтиради.

М. ГОРЬКИЙ

Агар ҳаётимизнинг барча мақсад-мазмуни шахсий бахтимиздан иборат бўлганда, шахсий бахтимиз эса биргина муҳаббатда ўз ифодасини топганда эди, унда ҳаёт деганлари чиндан ҳам зулмат сахро бўлиб қолар эди... Аммо абадий тафаккурга, маърифатчилик касбига шону шарафлар! Инсон учун юракнинг маънавий олаmidан ташқари ҳаётнинг яна бошқа буюк олами ҳам — тарихан мулоҳаза-мушоҳада юритиш ва ижтимоий фаоллик олами ҳам бор.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Муҳаббатдан тўла-тўқис қониқиб бўлмайди, севгидан тўла қониқиш йўлини тополган киши эса аянчли бўлур эди: бундан келиб чиқадиган ягона хулоса шуки, ҳеч қандай битта нарса инсоннинг кўп истак ва матлабларини қондира олмайди.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Фақат эри ва ўз болаларининг севишни биладиган, қолган бирор нарса ҳақида тушунчаси йўқ ва бошқа бир нарсага

интилмайдиган аёл кулгили, аянчли ва эркак зоти муҳаббатига муносиб бўлмаганидек, ўз хотини ва болаларидан бошқани билмайдиган эркак ҳам худди шундай кулгили, аянчли ва номуносиб одамдир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Мен ўз ҳаётимни пораланиши мумкин бўлган юракка ҳам, ўтмаслашиб қоладиган ҳис-туйғуларга ҳам эмас, балки ҳеч қачон эскирмайдиган ва ҳамма нарсага бардош бера оладиган мияга жамлаганман.

О. БАЛЬЗАК

НИКОҲ ҲАҚИДА

Никоҳ кишилик жамиятининг биринчи погонасидир.

ЦИЦЕРОН

Тутун алангадан пайдо бўлганидек, никоҳ ҳам муҳаббатга уйғунлашиб кетади.

Н. ШАМФОР

...Жинсий севги ўз табиатига кўра никоҳни талаб қилади... Жинсий севгига асосланган никоҳ ўз табиатига кўра индивидуал никоҳдир.

Ф. ЭНГЕЛЬС

Ҳеч ким никоҳдан ўтишга мажбурланмайди, аммо ҳар қандай киши ҳам модомики никоҳдан ўтган экан, никоҳ қонунларига бўйсунушга мажбур этилиши керак.

К. МАРКС

Ҳар қандай никоҳ устидан бир нарса амр қилиб турмоғи лозим: ҳар бир одам ўз ҳузур-

ҳаловати учунгина эмас, балки давлат манфаатларини кўзлаган ҳолда никоҳдан ўтмоғи керак.

АФЛОТУН

Никоҳ муҳаббатнинг қарор топишидир. Фақат пишиб етилган юраккина чинакамига сева олади ва шундагина муҳаббат никоҳ мисолида ўзига ҳадыя этилган энг олий мукофотни кўради ва ҳар қандай шухрат қаршисида ҳам хираланмайди, балки офтоб нуридан ўзининг хушбўй гулларини барқ уриб очилтиради.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Оилавий ҳаёт ўзаро муҳаббат билан боғланган бўлса, катта бахт келтириши мумкин.

Н. К. КРУПСКАЯ

Оилавий ҳаётда рўй бериб турадиган майда-чуйда кемтикларни фақат кучли муҳаббатгина текислаб кетиши мумкин.

Т. ДРАЙЗЕР

Ўз уйида бахтли бўлган кишигина бахтлидир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Чин муҳаббат барча қийинчиликларга бардош беришда кўмаклашади.

Ф. ШИЛЛЕР

Фақат севиб уйланишнинг гашти бор холос; бирор қизга унинг қадди-қомати келишганлиги учунгина уйланиш худди бозордан кераксиз бўлса ҳам кўзга яхши кўринган буюмни сотиб олиш билан баробар.

А. П. ЧЕХОВ

Севмаган одамингга тур-

мушга чиқиш нафратланарлидир.

Д. И. ПИСАРЕВ

Эр-хотин ёстикдош бўлгунларига қадар бир-бирларининг одатлари, феъл-атворлари ва характерларини мукамал ўрганмаган эканлар, уларнинг турмуши бахтли бўлмайди.

О. БАЛЬЗАК

Ҳаётларини бир-бирига боғламоқчи бўлганлар никоҳга қадар ҳамма нарсага кўзларини катта очиб қарашлари, никоҳдан кейин эса баъзан кўрганларини ҳам кўрмаганга олишлари керак.

М. СКЮДЕРИ

Никоҳнинг шундай хусусияти борки, ундан кейин санамга тавоф этиш барҳам топади. Бинобарин, эркак киши ўз маъбудасига яқиндан туриб боқса, у қайта оддий аёлга айланади.

Ж. АДДИСОН

Омадли никоҳ ҳар қуни таъмир этиб турилиши керак бўлган бинодир.

А. МОРУА

Никоҳ баҳсу мунозаралар билан бўлиниб турувчи узундан-узоқ суҳбатдир.

Р. СТИВЕНСОН

Оилавий ҳаёт, эҳтимолки, ҳеч қачон сидирға қувончдан иборат бўлолмайди. Фақат шоду хурамликкагина эмас, ғаму андуҳга ҳам, ташвишу бахтсизликка ҳам шерик бўла бил.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Агар фақат ўзим бўлай десанг, яхшиси оила қурма. Бахтли муҳаббатнинг асл мазмуни ўзини *бағишловдир*. Ўзини ўйлаган кимса ҳеч нарса ҳади этолмайди, фақат ўзига олишни билади ва шу тариқа муҳаббат деб аталган туйғунинг барча фазилатларини заҳарлайди. Шахсиятнарастлик бу ўринда худди жисмоний иллатдек ҳалақит беради.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Севгилим ёнимда бўлса, ертўла ҳам жаннат, деган бандиқарвоз гаплар билан ўзингни овулма. Никоҳ фақат маънавий эмас, моддий қовушув ҳамдир. Оила қурмоқчи экансан, моддий жиҳатдан нечоғли мустақиллигинг ҳақида, турмуш ўртоғингни боқиб кийинтириб, бошпана топиб бера оласанми, мана шулар ҳақида ўйлаб кўр.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Никоҳ кўп ташвиш туғдиради, аммо никоҳсиз турмушда ҳам ҳеч қандай шодлик йўқ.

С. ЖОНСОН

Никоҳсиз турмуш ахлоқсизлик оқибатидир. Ҳар иккала жинс ҳам ўзларини яхши одамлар қаторига қўшадиган қовушувдан қочиб, аксинча, хароб қиладиган қовушув исканжасига тушадилар.

МОНТЕСКЬЕ

Оилавий муҳаббат — инсои зотини кўпайтиради, дўстона муҳаббат уни такомиллаштиради, ғайрияхлоқий муҳаббат эса барбод этиб, ерга уради.

Ф. БЭЖОН

Ўзбошимча эркинлик муҳитида юз берган никоҳ муҳаббатни сўндиради.

Э. СЕНАНКУР

Бўйдоқлик — ғайриижтимоий ҳолат.

О. БАЛЬЗАК

Ўйлаб-нетиб ўтирмай шартта уйлан. Хотининг яхши чиқсаку — хўп-хўп, ёмон чиқса — файласуф бўласан.

СУҚРОТ

Яхши хотин билан яшаш — ҳаёт бўронларида сенга бир паноҳдай хизмат қилса, ёмон хотин билан яшаш — кулбангда кўтарилган бўрондай гап.

Ж. ПТИТСЕН

Муҳаббат оилавий машмашаларни шу қадар ёқтирмайдик, чинакамига бахт-саодатли бўлмоқ учун бир-бировингда энг олижаноб фазилатларни топа билмоғинг керак.

О. БАЛЬЗАК

Яхши хотин — жон малҳами.
ҚОВУС

Аёл эркак зотининг буюк мурабийсидир.

А. ФРАНС

Ўз эрини олға юрғазмаган аёл уни, шубҳасиз, орқага тортади.

Ж. МИЛЛЪ

Ўз эрининг фикру хаёлини банд этган орзу-ҳаваслардан бегона яшаган, уларни рўёбга чиқаришга интилмаган аёл, бор-йўги эркакнинг ўйнаши, тежамкор бека, энагадир, лекин

хотин деб аталган олижаноб сўз
замиридаги ҳақиқий аёл эмас...

А. И. ГЕРЦЕН

Муҳаббат — ўз йўлига, аммо
бирга ҳаёт кечирмоқ учун орзу-
интилишлар бир бўлмоғи керак.
Бусиз ҳақиқий бахтли оила
қуриб бўлмайди.

Н. К. КРУПСКАЯ

Ёшинг қайтганда севма.

КОБУС

Одамки қирқ ёшгача севмади-
ми, ундан кейин ҳам севмай қўя
қолгани маъқул.

Б. ШОУ

Кексаликдаги муҳаббат ил-
латга айланади.

О. БАЛЬЗАК

Ошиқ қария табиатдаги энг
катта мажруҳликдир.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Кексайган одам ёшлик ўтида
ёнолмайди.

ИБН СИНО

Эски саноч шаробга бас ке-
лолмайди, кекса юрак ёшлик
туйғуларига бардош берол-
майди.

С. Т. АКСАКОВ

Баъзи қарияларнинг ёш аёл-
ларни севишга интилишлари
яна шунинг учун ҳам бе-
маъниликки, улар ўз муҳаббат-
ларига муҳаббат билан жавоб
қайтарилишини талаб этадилар
ва шундай қилишга ҳақимиз
бор, деган хомхаёлда юрадилар.
Аслини олганда бу ўринда айб
фақат шу қариялардагина эмас,
балки уларнинг бемаъни кирди-

корларини қўллаб-қувватлаган
ёш аёлларда ҳамдир.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Уйланмоқчи бўлган қария-
нинг бирдан-бир муддаоши шу-
ки, унга энага керак.

Г. УОЛПОЛ

Аёл зоти учун қаримаслик-
нинг чинакам манбаи никоҳда
бўлишдир.

А. БЕБЕЛЬ

Қартайган эрларнинг ёш хо-
тинлари одатда ҳали эрлари
ҳаётлигидаёқ ўзларининг кўз
ёшларини ким артиб қўйишини
уйлайдилар.

К. ГОЛЬДОНИ

Эри қари бўлган ёш аёлнинг
аҳволи оғир, у кемага боғлаб қў-
йилган қайиқчага ўхшайди, бу
қайиқча ўз ҳаракатини кемага
мослаштиролмайди, тагида эса
лангари йўқ, аммо оқшомлари
ўз арқонини узиб, бошқа ман-
зилларга тез-тез бориб туради.

ФЕОГНИД

Ёш хотиннинг биқинида чол
ётгандан кўра, шу биқинга ка-
мон ўқи ботгани яхши.

САЪДИЙ

Аёл киши гўзал ва ёш бўлган-
лиги учунгина ўз тақдирингни
унинг тақдири билан боғлашдан
ҳам хавфли нарса йўқ.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Эр-хотинлик оилавий ҳаётда
бўлганидек, умуман, ҳаётда ҳам
фақат муваққат ҳузур-ҳаловат-
дангина иборат эмас, у теппа-
тенг мойиллик, ўзаро қизгин
эҳтирос, характерлар ўхшаш-
лигини ҳам тақозо қиладики,

жамиятга зарур бўлган бу ақида абадий муаммо бўлиб қолаверади.

О. БАЛЬЗАК

Никоҳ остонасидан ўтган жуфтлик гўё маънавий олами битта бўлган шахсга айланмоғи керак.

И. КАНТ

Оқила рафиқам! Агар эринг ёнингда бўлишини истасанг, шунинг пайига тушгинки, токи у ҳеч ерда сенинг ҳузурингдаги каби роҳат-фароғат ва мулойимликка дуч келмасин.

ПИФАГОР

Яхши эр-хотинда қалб иккита бўлса ҳам истак битта.

М. СЕРВАНТЕС

Номус эр-хотин тотувлигининг қони ва жонидир.

Д. И. ФОНВИЗИН

Шунга қатъий имоним комилки, эр-хотин иттифоқи те-варак-атрофдагиларнинг ара-лашуvidан холи бўлмоғи керак, бинобарин, бу икки кишидан бошқа ҳеч кимнинг иши эмас.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Дилдаги ишончдан келиб чиқадиган, иштирок этаётган кишиларнинг ихтиёрий, оқилона иноқликларига асосланган оилавий ва ижтимоий муносабатларгина мустақкам бўлиши мумкин.

Н. А. ДОБРОЛЮБОВ

Уйланиш ўз ҳуқуқингни икки барабар камайтириб, зимманга тушадиган мажбуриятни

эса икки ҳисса оширишинг демакдир.

А. ШОПЕНГАУЭР

Пишириб-қуйдириш, тикиб-ямаш, кир ювиш, болаларга қараш фақатгина аёлларнинг иши, буни қилиш эркак кишига уят деган галати, илдиз отиб кетган янглиш фикрлар мавжуд. Ваҳоланки, бунинг акси уятлироқ: ҳолдан тойган, қачон қарасанг нимжон, ҳомиладор аёл зўр-базўр овқат тайёрлаётган, кир юваётган, касал боласига қараётган бир пайтда, кўпинча бекор юрган, вақтини бўлар-бўлмас ишлар билан ёхуд бутунлай бесамара ўтказаётган эркакларга уят.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Никоҳ мустақиллик жиҳатидан тепша-тенг бўлган эркак ва аёл ўртасидаги муносабатларнинг ифодасидир, бунда мутелик ҳам бир хил, мажбурият ҳам бир хил.

Л. АНСПАХЕР

Аёл кишини изтиробларга қўйган ҳолда эркакни бахтли қилиш қийин.

В. ГЮГО

Аксари эркаклар ўз хотинларидан қадр-қиммат талаб қилдилар, аслида уларнинг ўзлари бунга арзишмайди.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ўз бахти учун севикли кишиси олдидан бурчдорлигини тан олмаслик кечирилмас мағрурликдир.

Г. ЛЕССИНГ

Аёл кишининг жамиятдаги ўрни қандай бўлса, унга эрининг муносабати ҳам худди шундай.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Эркакнинг никоҳдаги ҳукмронлиги унинг иқтисодий ҳукмронлигининг оддий оқибатидир ва иқтисодий ҳукмдорлик туғаши билан никоҳдаги ҳукмронлик ҳам тугайди.

Ф. ЭНГЕЛЬС

Хотин-қизларни ижтимоий-унумли меҳнатга тортиш, уларни «уй чўрилигидан» халос этиш, ақлни хиралаштирувчи ва камситувчи тобеликдан — сира охири йўқ, тор ошхона шароитдан, бола-чақа ташвишидан озод қилиш — асосий вазифа мана шу. Бу ижтимоий техника ва урф-одатларни тубдан ўзгартиришни талаб қиладиган узоқ давом этувчи курашдир. Лекин бу кураш коммунизмнинг тўла ғалабаси билан тугайди.

В. И. ЛЕНИН

Агар фақат севги туфайлигина вужудга келган никоҳ ахлоқий бўлса, унда севгиси давом этаётган никоҳгина ахлоқийдир.

Ф. ЭНГЕЛЬС

Бахтсиз никоҳ оқибатида юз берадиган қўйди-чиқди, менимча, ажралмайдиган никоҳдан кўра ахлоқлироқдир, негаки, шу қўйди-чиқди туфайли ёлгонга чек қўйилади.

А. Г. РУБИНШТЕЙН

Бир томонлама ўзни қурбон бериш — оилавий ҳаётда но-

ўрин нарса, чунки у иккинчи томонни ҳақоратлайди.

Ж. ГОЛСУОРСИ

...Ажралишнинг эркинлиги оилавий алоқаларнинг «емирилиши»ни кўрсатмайди, аксинча, ривожланган жамиятда ягона мумкин бўлган ва барқарор демократик асосларда мустаҳкамланишини кўрсатади.

В. И. ЛЕНИН

Бизда хотин-қизлар батамом озод этилган, ҳуқуқ масаласида эркаклар билан бутунлай тенглаштирилган. Лекин бу тўғри тадбирдан, демак, ўн марта уйланиб, ўн марта эрдан чиқиб кетиш мумкин экан, деган мутлақо нотўғри хулоса келиб чиқмаслиги керак.

М. И. КАЛИНИН

Агар киши айнан: «Бугун уйланиб, эртага ажралиша оламан», дея фикр юритса, бу майда буржуа индивидуализми, деб аталади. Бу гирт индивидуализмдир ва у кишининг маданий жиҳатдан қолақлигини кўрсатади. Одам нечоғли маданиятли бўлса, шаксиз, у масъулиятлироқ, ўз шахсий ҳаётида ҳам, муомала-муносабатида ҳам эҳтиёткорроқ бўлади.

М. И. КАЛИНИН

Муҳаббат, разил кишилар ўйлаганидек, инсон ҳаётидаги фақат никоҳ давригача бўлган ўтқинчи воқеа эмас. Бу эр-хотиннинг бутун ҳаёти давомида яшаб, мустаҳкамланиб борадиган туйғудир.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Хотин — ўйнаш эмас, ҳаётимиздаги дўстимиз ва йўлдо-

шимиздир, шу боисдан, биз уни ёши қайтган пайтида ҳам, камшир бўлиб қолганда ҳам севмоқ керак, деган фикрга аввал бошдан оқ кўникиб олишимиз даркор.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Севгида икки хил вафодорлик бор: ўзимиз севган одамдан ҳаммавақт муҳаббатимизга лойиқ янги фазилатларни топганлигимиз учун ёки севгида вафодорлик — виждон бурчи, деб ҳисоблаганимиз учун шундай қиламиз.

Ф. ЛАРОШФУКО

Аёл кишини ҳурматлай билган эркаккина аёлни таҳқирламаган ҳолда ундан ажралиша олади.

С. МОЭМ

Никоҳ оний бир туйғуга асослангани учун ҳам абадий эмас, у беқарор ва бузилиб кетиши ҳам мумкин. Аммо қонунчилик никоҳнинг бузилишини жуда қийинлаштириб қўйиши ва инжиқлик олдида ахлоқий ҳуқуқни ҳимоя этмоғи керак.

Г. ГЕГЕЛЬ

Қимки аёл ҳуқуқини ҳимоя қилса, бола ҳуқуқини ҳам ҳимоя қилган бўлади, бошқачароқ айтганда — у келажакни ҳам ҳимоя қилади.

В. ГЮГО

Муҳаббатни нечоғли илоҳийлаштирмасинлар, аммо табиат бу гўзал туйғуни одамларнинг бахти учунгина эмас, уларнинг кўпайиши ва униб-ўсиши учун ҳам бахшида этганини кўрмаслик мумкин эмас.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Никоҳ одамзод авлодлари давомийлигини таъмин этувчи заруратдир.

ЛУКИАН

Ўзаро муҳаббат фарзандлар туфайли мустаҳкамланади.

МЕНАНДР

Оила фарзандлардан бошланади.

А. И. ГЕРЦЕН

Ҳар бир одам ҳам кимнингдир боласи.

П. БОМАРШЕ

Болалар — жамиятнинг ҳаётбахш кучи. Уларсиз жамият жонсиз ва совуқ кўринади.

А. С. МАКАРЕНКО

Дунёда гўдакнинг тилидан кўра тантаналироқ гимн йўқ.

В. ГЮГО

Болалар бахтни дафъатан ва беихтиёр ҳазм қилиб олаверади-лар, негаки, уларнинг ўзи шодлик ва бахтдан иборатдирлар.

В. ГЮГО

Болалар меҳнатга шодлик бағишлайдилар, аммо муваффақиятсизликлар улар туфайли яна ҳам кўпроқ ранж келтиради; болаларнинг шарофати билан ҳаёт янада ширин, ўлим эса у қадар даҳшат солмайди-гандек туюлади.

Ф. БЭЖОН

Агар кишининг хонадони қирқ ёшга киргунча болалар қий-чуви билан тўлмаса, ваҳима билан тўлади.

Ш. СЕНТ-БЕВ

Тартиб-интизомнинг энг зўр мактаби — оила.

С. СМАЙЛС

Янги оиланинг бош вазифаси — инсон ва граждани тарбиялаш вазифаси бўлмоғи керак.

А. ГРАМШИ

Оила ҳаётининг бош муддао ва мақсади болалар тарбиясидир. Болалар тарбиясининг бош мактаби эса эру хотин, отанининг ўзаро муносабатидир.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Оилавий тартиботнинг ташқи кўриниши — ўзбошимчалик билан иш тутиш ҳам, ғазаб ҳам, бақриқ-чақриқ ҳам, илтижо ҳам ялиниб-ёлворишлар ҳам эмас, балки осойишталик, жиддийлик ва ишбилармонлик билан қилинган фармойишдан иборат бўлмоғи керак. Бундай фармойиш бериш ҳуқуқи оила аъзоларининг ёши улуг вакили сифатида айни сизга берилганлиги хусусида ўзингизда ва на болаларингизда ҳеч бир шубҳа қолмаслиги керак.

А. С. МАКАРЕНКО

Ўзбошимчаликни ёнгиндан ҳам тезроқ ўчирмоқ зарур.

ГЕРАКЛИТ

Бола учун биринчи сабоқ, майли, итоаткорлик бўла қолсин — шунда сен нимани зарур деб топсанг, ўша иккинчи сабоқ бўлади.

Т. ФУЛЛЕР

Инсон табиатига болаликда сингдирилган фазилатларгина мустаҳкам ва ишончли бўлади.

Я. КОМЕНСКИЙ

Фарзандингизни толесиз қилишингизнинг энг синалган усули қандайлигини биласизми — у нима деса, ҳаммасига хўп денг.

Ж. Ж. РУССО

Агар болангизга ён бераверсангиз, у сизга ҳукмдор бўлади; ҳатто уни итоат этириш учун ҳам дақиқа сайин унинг айтганига кўнишингизга тўғри келади.

Ж. Ж. РУССО

Кўпдан-кўп бахтсизликларнинг илдизи шундаки, ёшликдапоқ болани ўз хоҳишларини тизгинлашга, бу ишни қилиш мумкин, бунисини албатта қилиш керак, буни қилиш эса мумкин эмас, деган тушунчаларга тўғри ёндашишга ўргатилмайди.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Болалар билан элбурутдан юксак материялар, уларнинг мағзини чақиш хусусида фикрлашиш ярамайди. Болалар орасида худди шундай шарҳловга дуч келганларидан кўра пасткашроғи йўқ. Ақл-идроқ қолган барча қобилиятлардан кейин тараққий этади, бинобарин, ишни ақлни пешлашдан бошлаш — тескари иш юритиш, деган сўз. Агар барча нарсаларнинг сабаб-моҳияти, изоҳи болаларга маълум бўлганда эди, уларни тарбиялашга зарурат қолмаган бўлур эди.

Ж. Ж. РУССО

Айни ўша ўз фарзандларини ёмон тарбиялайдиган ота-оналар, умуман, педагогиканинг меъёрини мутлақо билмайдиган кишиларгина педагогик суҳбатлар аҳамиятини ҳаддан ташқари бўрттириб юборадилар.

А. С. МАКАРЕНКО

Тарбия санъатининг ўзига хос хусусияти шундаки, у деярли ҳаммага таниш ва тушунарли, баъзи бировларга — ҳатто осондек туюлади, киши тарбия санъати билан назарий ёки амалий жиҳатдан қанчалик кам таниш бўлса, унга бу шу қадар тушунарли ва осондек бўлиб кўриनावеради.

К. Д. УШИНСКИЙ

Оилавий тарбия ота-оналар учун аввало ўз-ўзини тарбиялаш демакдир.

Н. К. КРУПСКАЯ

Инсонни ҳамма: одамлар, буюм ва нарсалар, воқеа-ҳодисалар, аммо энг аввало ва аксари ҳолларда одамлар тарбиялайди. Булар орасида эса ота-оналар билан ўқитувчилар биринчи ўринда турадилар.

А. С. МАКАРЕНКО

Болаларнинг мурғак қалбига ҳеч бир нарса ибратдек кучли таъсир этмайди ва барча ибратлар ичида эса ота-она ибратидан кўра чуқурроқ ва мустаҳкамроқ ўрин оладиган ибрат йўқ.

Н. И. НОВИКОВ

Ота-она иззат-обрўсининг пойдевори фақат уларнинг юриш-туриши-ю, ишлари, гражданлик қиёфалари ва хулқ-атворларидир.

А. С. МАКАРЕНКО

Болаларнинг гуноҳи ҳам, хизматлари ҳам кўп жиҳатдан ота-она гарданига тушади ва уларнинг виждонига ҳавола этилади.

Ф. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙ

Ахлоқий тубанликдан, ўринсиз хушсуханликдан Огоҳ бўлмаса ҳар ким, Расво бўлган фарзандининг ҳолини кўра бир кун.

Ж. ЧОСЕР

Агар одамлар болаларинг ҳақида ёмон гапиришса, улар сени ёмонлаётганларидир.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Болангизни у билан гаплашаётган, бирор нарса ўртаётган ёхуд унга бирор иш буюраётганингиздагина тарбиялаяпман, дея ўйламанг. Сиз уни ҳаётингизнинг ҳар бир сониясида тарбиялаб борасиз. Сўзингиз оҳангидаги зигирдек ўзгаришни ҳам бола сезиб ёки ҳис этиб туради, фикрингиздаги озгина бурилиш ҳам кўринмас йўллар билан болангизга етиб турадики, буни ўзингиз сезмай қоласиз.

А. С. МАКАРЕНКО

Болаларни ўстириш ва тарбиялаш улкан, жиддий ва ҳаддан ташқари масъулиятли ишдир.

А. С. МАКАРЕНКО

Ҳозирги ота оналар фарзандларга тарбия бера туриб. Ватанимизнинг истиқбол тарихини, демакки, жаҳон тарихини тарбиялайдилар.

А. С. МАКАРЕНКО

Халқнинг бахт-саодати бо-

лаларни тўғри тарбиялашга боғлиқ.

Ж. ЛОКК

Болалар — бизнинг кела-жагимиз! Улар мақсад ва го-ларимиз йўлида курашмоқ учун яхши қуролланган бўлишлари керак.

Н. К. КРУПСКАЯ

Болалар эртанги кунимиз-нинг ҳакамлари, қаранларимиз, ишларимизнинг мунаққидларидир, улар янги турмуш формаларини бунёд этиш учун улуг ишларга чоғланиб, дунёга келган кишилардир.

М. ГОРЬКИЙ

Болаларимиз — бизнинг кексалигимиз. Яхши тарбия — бизнинг бахтли кексалигимиз, ёмон тарбия — бўлгуси ғам-аламларимиз, кўз ёшларимиз, бошқа одамлар олдидаги, бутун мамлакат олдидаги айбимиз демек.

А. С. МАКАРЕНКО

Тарбия... ниҳоятда машаққатли иш. Мана энди ҳаммаси жойида бўлади, деб ўйлайсан! Қарасанг, ишлар бошқача: ҳаммаси энди бошланаётган бўлади.

М. Ю. ЛЕРМОНТОВ

Бола тарбияси учун давлатни бошқаришдан кўра ҳам теранроқ мушоҳада, ундан ҳам чуқурроқ донишмандлик керак.

У. ЧЭННИНГ

Боласини суйишни товуқ ҳам билади. Уларни тарбиялай олмақ эса — қобилият ва кенг ҳаётий билимларни талаб этув-

чи давлат миқёсидаги буюк ишдир.

М. ГОРЬКИЙ

Мезанадан туриб ваъз айтиш, минбарда ҳаммани оғзингга қаратиш, ўртага чиқариб сабоқ бериш биттагина болани тарбиялашдан кўра хийла енгилроқдир.

А. И. ГЕРЦЕН

Бир одам билан гаплашишдан кўра оломон билан гаплашиш бирмунча осонроқ.

Ж. РЕНАР

Тарбия масаласида майда нарса йўқ.

Н. И. ПИРОГОВ

Ота-оналар кўпинча «тарбия» сўзи билан «маълумот» сўзини чалкаштириб қўядилар ва болага маълум дарсларни ўқитиб ўргатиш билан унга тарбия бердик, дея ўйлайдилар. Йиллар ўтгач, ота-оналарнинг ҳафсалалари пир бўлишининг сабаби ҳам мана шунда.

А. Г. РУБИНШТЕЙН

Менинг фикримча, барча мутафаккирлар тарбияни йўр-гакдан бошлаш керак, деган хулосага келганлар.

Н. И. ПИРОГОВ

Инсон тарбияси у туғилиши ҳамона бошланади; чақалоқ ҳали гапирмайди, сўзга қулоқ солмайди, аммо ўргана бошлайди. Билиш тарбиядан келиб чиқади.

Ж. Ж. РУССО

Ёшликда юққан одат ва русум ниҳоятда мустаҳкам бўлади; биз буни тарбия деб атаи-

мизу, лекин бу туб моҳияти билан эрта шаклланган одат-кўникмалардан бошқа нарса эмас.

Ф. БЭЖОН

Одамга болалиқдан сингдирилган одатлар ёш дарахт танасига ўйиб ёзилган ҳарфларга ўхшайдики, улар дарахт билан бирга ўсади, вояга етади дарахтнинг таркибий қисмига айланиб қолади.

В. ГЮГО

Босилган қадам — одатга, одат — характерга, характер эса қисматга айланади.

У. ТЕККЕРЕЙ

Болаларда ўз-ўзини эмас, одамларни севиш туйғусини тарбияламоқ керак. Бунинг учун ота-онанинг ўзи одамларни севиши лозим.

Ф. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙ

Одатда фарзандларимизга билимларимизни бериш ўзимизнинг ихтиёримизда, орзу-интилишларимизни эса ундан ҳам кўпроқ беришимиз керак.

Ш. МОНТЕСКЬЕ

Ҳаётдан тўла завқланиш, яъни бахтга эришмоқ учун — болаларда «буюк муҳаббат» уйғотиш — ватанга, миллатга, инсониятга, тафаккур қудратига ишонишга, инсон қалбининг гўзалликлари олдида ҳайратланишга ўргатмоққа қодир бўлган нарса фақатгина инсонга, шахсга нисбатан жонли ва ҳаётбахш хурмат ҳисларини тугдира билишдир.

М. ГОРЬКИЙ

Болаларингизга яхшиликни

сингдириб ўстиринг, унга бахтни фақатгина шу беради.

Л. БЕТХОВЕН

Мунтазам тараққий этадиган, гуллаб-яшнайдиган ва ҳамisha бахт-саодатли жамият бунёдкорлари бўлган шахсларда яхши характерларни шакллантирмоқ учун ҳар бири ёшлиқданоқ кучли ва қобилиятига қараб кундалик фойдали ишга ўргатилмоғи керак.

Р. ОУЭН

Болалиқ бошдан-охир байрамдан иборат бўлиб қолмаслиги керак. Болаларнинг кучига яраша меҳнат шижоати бўлмаса, у ҳолда бола меҳнат — бахтлигини тушуниб етмайди.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Жисмоний машқлар ақлий машғулотларга зарар етказадим, дея фикр юритиш аянчли янгилишувдир! Гўё бу икки иш бири билан ёнма-ён, бир-бирига муштарак ҳолда олиб борилиши мумкин эмас эмиш!

Ж. Ж. РУССО

Агар болалар меҳнат қилишга ундалмаганларида на саводхонликка, на музика, на гимнастикага, ҳаттоки инсонда эзгуликни мустаҳкамловчи номусга ҳам ўрганмаган бўлур эдилар. Одатда номус ана шу машғулотларнинг етарлигидан дунёга келади.

ДЕМОКРИТ

Этиборингизни болалардаги қусур ва иллатларга барҳам беришгагина эмас, уларда ҳаётбахш муҳаббат уйғотишга қаратинг; муҳаббат бор жойда —

иллат бўлмайди. Ёмонлик йўқ қилиб ташланса-ю, ўрни яхшилик билан тўлдирилмаса, бунинг самараси бўлмайди: бу нарса бўшлиқни вужудга келтиради, бу бўшлиқ эса тўхтовсиз равишда бошқа бўшлиқ билан тўлиб боради; бирини қувсангиз, иккинчиси пайдо бўлади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Тарбиянинг илк босқичида болалар сиймосида амалдорни ҳам, шоирни ҳам, ҳунармандни ҳам эмас, инсонни кўрмоқ зарур, кейин у инсон бўлгани ҳолда охир-оқибат у ёки бу касбни эгаллайди.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Яхши тарбия сифати ҳақида кўп мулоҳаза юритадилар. Тарбия деганлари гарчи яхши ҳислатларни ўз ичига олса-да, мен ундан, энг аввало, сотқин одамни тарбияламасликни талаб этардим.

Ж. Ж. РУССО

Болалар олами учун ва истаган ёшдагилар учун ҳам гоёта зарур бўлган битта ахлоқий сабоқ борки, у ҳам бўлса ҳеч кимга ёмонлик қилмасликдир.

Ж. Ж. РУССО

Илк тарбия ҳамма нарсадан ҳам муҳим бўлиб, у шубҳасиз аёллар зиммасидадир.

Ж. Ж. РУССО

Миллатнинг келажаги оналар кўлидадир.

О. БАЛЬЗАК

Дастлабки пайтларда бола учун она тарбияси ҳамма нарсадан муҳимроқдир, бинобарин

ахлоқ болага туйғу сифатида сингдириб юборилмоғи керак.

Г. ГЕГЕЛЬ

Одамзоднинг биринчи тарбиячилари оналардир.

О. ГОЛДСМИТ

Болалари бўла туриб зериккан аёл нафратга лойиқдир.

ЖАН ПОЛЬ

Бизга яхши оналарни беринглар, биз яхши одамлар бўлиб етишамиз.

ЖАН ПОЛЬ

Болага муносабат масаласида ўзи ахлоқан тоза бўлиши учун ҳам она зарур билимларга эга бўлмоғи керак. Нодон она эса меҳру муҳаббати қанчалик кучлигидан қатъи назар, ёмон тарбиячи бўлиб қолаверади.

И. И. МЕЧНИКОВ

Ҳақиқий ва тўла инсоний гражданлик ҳаёти билан яшаган онагина болаларни яхши тарбиялайди, бу масалада ибрат кўрсатади, меҳру муҳаббат, ҳайрату олқиш олади, одамларда ўзига тақлид қилиш истагини уйғотади. Ўз бурчини болаларга хизмат қилиш билан чегаралаб қўйган аёл эса тарбиячи она эмас, ўз болаларининг қулидир.

А. С. МАКАРЕНКО

Ота дунёдан кўз юмганда, болаларига ота ўрнини босадиган аёлгина чинакам онадир.

И. ГЕТЕ

Ота-оналар ўз болаларини серташвиш ва саховатли қалб билан севадиларки, бу ҳол бола тарбиясига зарар еткази.

Бошқача бир зийрак осойишта муҳаббат ҳам борки, у болаларни виждонли қилиб тарбиялайди. Ҳақиқий оталик муҳаббати худди шундай бўлади.

Д. ДИДРО

Ота бўлиш оталик қилишдан анча енгил.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Ота бўлиш жуда осон. Оталик қилиш эса қийин.

В. БУШ

Тугдирган эмас, тарбиялаган — ота.

МЕНАНДР

Ота донолиги болалар учун чинакам сабоқдир.

ДЕМОКРИТ

Мақтаблар кўплигига қарамай, яхши оталарсиз яхши тарбия бўлмайди.

Н. М. КАРАМЗИН

Қоровулдан тортиб министр-гача — истаган ходимни худди шундай ёки ундан ҳам қобилиятлироғи билан алмаштириш мумкин. Яхши отани эса яхши ота билан алмаштириб бўлмайди.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Битта ота юзта ўқитувчидан устун демақдир.

Ж. ГЕРБЕРТ

Отанинг қаттиққўллиги — ажойиб дори: аччигидан кўра ширини кўп.

ЭПИКТЕТ

Ота болаларни бино қилиш, уларни едириб-ичириш билан ўз

зиммасидаги вазифанинг учдан биринигина бажарган бўлади. У болаларини одамзод қаторига қўшимоғи, жамиятга эса — фаол кишиларни, давлатга — гражданини етиштириб бермоғи керак. Шу учала қарзини узиши мумкин бўлгани ҳолда бу ишни бажармаган ҳар қандай киши айбдордир, борди-ю, бу қарзининг ярминигина узса, яна баттарроқ айбдор бўлади. Кимки зиммасидаги оталик бурчини бажармаса, у ота бўлиш ҳуқуқидан маҳрумдир.

Ж. Ж. РУССО

Болани тарбиялаш жараёнида келгусидаги унинг олдида турган кексаликни ҳам ўйламоқ керак.

Ж. ЖУБЕР

Ўз ўғлини ҳеч бир фойдали ишга ўргатмаган одам ўғри боқётган бўлади.

Т. ФУЛЛЕР

Ёмон болалар учун ота-онани жазоламоқ керак.

М. ГОРЬКИЙ

Ота-онанинг фарзандга муҳаббати кўр-кўрона бўлмаслиги керак. Боланинг ҳамма талабини бажаравериш, уни ҳаммавақт ҳам конфет ва шунга ўхшаш нарсалар билан сийлайвериш унинг қалбини мажруҳ қилиб қўйишдан бошқа нарса эмас.

Ф. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙ

Ота-оналар томонидан барча инжиқликларига қулоқ солиб, эрка-тантиқ қилиб ўстирилган болалар худбин ва иродасиз кишилар бўлиб етишадилар.

Д. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙ

Ўз болаларини ўта ясангириб қўйиш ва уларни эркалатиб юбориш ақлдан эмас.

И. Т. ПОСОШКОВ

Болани бахтли қиламан деб, уни гўдакликдан эркалатиб-талтайтириш ақлдан эмас.

В. ГЮГО

Болаларни ширинликлар, печенье ва конфетлар билан сийлаб, улардан соғлом кишилар етиштириб бўлмайди. Маънавий озик ҳам худди егулик каби оддий ва тўйимли бўлмоғи керак.

Р. ШУМАН

Болаларни ҳаммавақт ҳам тақдирлайвериш ярамайди. Бунинг оқибатида улар ўзларига бино қўя бошлайдилар ва болаларда сал нарсага ўзларини тарозига солиш фикри кучая боради.

И. КАНТ

Боланинг сазасини ўлдиравериш ва барча ҳаракатлари, ўй-фикрларини тинимсиз йўлга солавериш доимо уни ҳаётга яроқсиз қилиб боради; бундай болалар фақат айтганини қилади-гангина эмас, афсуски, ўта шахсиятлараст ва ўзига бино қўйган кишиларга айланадилар.

Ф. Ф. ЛЕСГАФТ

Ота-она муҳаббатининг фақат болага қаратилиши даҳшатли адашувдир.

А. С. МАКАРЕНКО

Болага сажда қилманг: улгайганда у жонингизни олади.

П. БУАСТ

Ҳатто болалар билан муоамалада ҳам тўғри сўз бўл: бирон нарса ваъда қилдингми, бажар, акс ҳолда, уни ёлгончиликка ўргатасан.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ҳаққонийлик ҳамма жойда, айниқса, тарбия масаласида энг муҳим омилдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Болаларни шафқатсизлик билан ҳам қўрқитолмайсан, улар фақат ёлгонгагина тоқат қила олмайдилар.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ўзингиз шубҳа билан қараган нарсани болага мутлақо ўргата кўрманг, агар сиз унинг нозикниҳол йилларида болалик онларининг покизалиги ва илк таассуротлари унда муҳрланиб қолсин, деб унинг қалбига нима биландир таъсир этмоқчи бўлсангиз, у ҳолда айниқса ёлгондан огоҳ бўлинг, чунки айтилаётган нарсанинг ёлгонлигини ўзингиз сезиб турасиз.

Ж. РЕСКИН

Уддасидан чиқиб бўлмайдиган нарса ҳақида болага ваъда берманг ва уни ҳеч қачон алдаманг.

К. Д. УШИНСКИЙ

Болаликка буюк ҳурмат-эҳтиром билан қараш лозим.

ЮВЕНАЛ

Инсон шахсиятини чинакаминга ҳурмат қилувчи киши уни ўз фарзанди сиймосида, яъни бола ўз «мени»ни ҳис этиб, теваарак-атрофдаги оламдан ажралиб чиққанини англаган да-

қиқалардан бошлабоқ ҳурмат қилмоғи зарур.

Д. И. ПИСАРЕВ

Гўдак — идрокли вужуддир, у ўз ҳаётидаги эҳтиёжлар, қийинчиликлар ва тўсиқларни яхши билади. Бу ўринда унга нисбатан золимона амру фармонлар, мажбурий тартиб-интизом, ишончсиз назорат эмас, балки ширин муомалали муроса, тажрибага ишонч, ҳамкорлик, аҳил яшаш кўпроқ қўл келади.

Я. КОРЧАК

Бола ҳақида ҳаққоний ва адолатли фикр юритмоқ учун биз уни ўз оламидан юлиб олиб, ўзимиз билан тенг қўймаслигимиз, балки биз уларнинг руҳий оламига кириб бормоғимиз керак.

Н. И. ПИРОГОВ

Ўз болалигини унутган тарбиячи ёмон тарбиячидир.

М. ЭБНЕР-ЭШЕНБАХ

Болаликка болалик онларида пишиб етилиш имконини беринг.

Ж. Ж. РУССО

Болаликни севинг, унинг ўйин ва эрмакларига, мурғаккина табиий туйғуларига эътибор беринг! Лабдан кулги аримайдиган, қалб шу оламдан тўхтовсиз ҳузурланадиган ўша дақиқаларни қай бирингиз, ахир, ачиниш билан эсламайсиз?

Ж. Ж. РУССО

Болани ақлли ва мулоҳазали қилмоқ учун уни бақувват ва

соғлом ўстиринг: майли, у ишласин, тинмасин, югуриб-елсин, бақириб-чақирсин, ишқилиб, доимий ҳаракатда бўлсин!

Ж. Ж. РУССО

Тарбия соҳасидаги энг оғир нуқсон ҳаддан ташқари шошқалоқликдир.

Ж. Ж. РУССО

Агар сиз болаларнинг шўхликларига йўл бермасангиз, унда ҳеч қачон донишмандларни дунёга келтира олмайсиз.

Ж. Ж. РУССО

Майли, бола шўхлик ҳам, тўполон ҳам қилсин, фақат бу шўхлиги ва тўполони зарарли бўлмасин, жисмоний ва ахлоқий ҳаёсизликка айланиб кетмасин; майли бу шўхлиги ва тўполони беихтиёр, ўйланмай қилинган бўлсин, аммо аҳмоқона ва бемаъни бўлмасин, бинобарин, аслида руҳсизлик ва жонсизликдан ёмони йўқ.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Қобилиятни кўрсатиш учун имконият бўлмаган жойда қобилиятнинг ўзи ҳам йўқ.

Л. ФЕЙЕРБАХ

Болани ўйинга тўғри ўргата билиш маҳорати унга олам сирларини мутолаага қараганда кенгроқ ва ишончлироқ намоён этади.

Ж. ФАБР

Болаларнинг ўйинида кўпинча чуқур маъно ётади.

Ф. ШИЛЛЕР

Болаларнинг аксари ўйинлари катталарнинг жиддий фаолиятига тақлиддир.

Я. КОРЧАК

Фаоллик, иш, хизмат катта ёшдаги кишилар ҳаётида нечоғли аҳамиятга молик бўлса, болалар учун ўйин ҳам ана шундай муҳим аҳамият касб этади. Бола ўйинида ўзини қай ҳолда тутса, ўсиб-улғайгач, ишда ҳам аксари ўзини шундай тутади. Шу боисдан ҳам бўлажак арбобнинг тарбияси аввало унинг ўйинида юз беради.

А. С. МАКАРЕНКО

Ўйин шундай бир улкан ёруғ ойнадирки, у орқали боланинг рухий дунёсига, уни ўраб олган олам ҳақида ҳаётбахш тасаввур ва тушунчалар тўлқини кириб туради. Ўйин синчковлик ва қизиқувчанлик оловини ўт олдирувчи учқундир.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Болалар гўзаллик, ўйин, эртак, музика, расм, хаёл, ижодиёт оламида яшамоқлари керак.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Болалар ҳамиша нима биландир бажонидил банд бўладилар. Бу жуда фойдали, шунинг учун унга халақит бериш эмас, аксинча, уларнинг доимо бирор-бир иш билан машғул бўлишларининг чора-тадбирларини кўриш керак.

Я. КОМЕНСКИЙ

Болани гўдаклигиданоқ шундай шарт-шароитга қўймоқ керакки, токи у яшасин, ўйнасин ва меҳнат қилсин, ўз қувонч ва қайғуларини бошқа болалар билан бирга баҳам кўрсин.

Н. К. КРУПСКАЯ

Бола шахси коллективдагина

мукаммал ва ҳар томонлама ривожлана олади.

Н. К. КРУПСКАЯ

Болаларнинг коллектив ҳаёти шоду хуррамликлар билан тўла бўлгандагина жамоатчилик инстинкти кучли бўлган кишиларни тарбиялаб вояга етказиш мумкин.

Н. К. КРУПСКАЯ

Ота-оналар ўз ҳуқуқларидан фойдаланиб, болаларига эътиқод ва дунёқарашларини зўрлаб сингдиришга уриниш билан уларга қанчалик зиён етказишларини билмайдилар.

Ф. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙ

Худди бола фикри каби бола ҳиссиёти ҳам зўрлик қилмасдан бошқарилмоғи лозим.

К. Д. УШИНСКИЙ

Қобилияти бўлмаса мажбурлама.

Я. КОМЕНСКИЙ

Кам таҳқирланган бола ўз кадр-қимматини яхши англайдиган киши бўлиб етишади.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Қўрқитиш билан болада фақат тубанликни, бузуқликни, иккиюзламачиликни, разил қўрқоқликни тарбиялаш мумкин.

Ф. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙ

Ҳаддан ташқари қаттиққўллик ва қўр-қўрона интизом ўрнатган ўқитувчи — болаларнинг бошига тушган кулфат.

Ф. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙ

Мажбурлаб ўргатиш, сиқув, зўрлаш туфайли эришилган

хамма нарса омонат, нотўғри ва ишонсиздир.

Я. КОРЧАК

Болани сўкишса, уришса ва турли йўллар билан хафа қилишса, у мурғаклигиданоқ ўзини ёлғиз сеза бошлайди.

Д. И. ПИСАРЕВ

Урган кишидан бола нафратланади.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Болаларни қилмаган гуноҳлари учун қийнаш ёки лоақал арзимаган айблари учун қаттиқ жазо бериш уларнинг ишончи ва ҳурматидан бутунлай маҳрум бўлиш демакдир.

Ж. ЛАБРИУЕР

Ортиқча қаттиққўллик ва ҳаддан зиёда шафқатлилиқ бўлади: буларнинг ҳар иккаласидан ҳам бирдек қочиш керак.

Ж. Ж. РУССО

Бемаъниларча кўнгилчан бўлиш ҳам ҳаддан ташқари қаттиққўл бўлиш сингари ақлсизликдир.

А. Ф. ПИСЕМСКИЙ

Умуман барча ахлоқсиз муносабатлар ичида болаларга тўраларча муносабатда бўлиш энг оғир ахлоқсизликдир.

Г. ГЕГЕЛЬ

Ота-оналар айни ўзлари сингирган нуқсонлари учун фарзандларини камдан-кам кечири оладилар.

Ф. ШИЛЛЕР

Мен ор-номус ва эркинликни ҳурмат қилиш руҳида ўстирилаётган ёш қалбни тарбия-

лашдаги ҳар қандай зўрликни қоралайман. Қаттиққўллик ва мажбурийликда қандайдир тобелик белгилари бор, мен ақл, эҳтиёткорлик ва маҳорат билан эришиб бўлмаган мақсадга куч билан асло эришиб бўлмайди, деб ҳисоблайман.

М. МОНТЕНЬ

Қўпол куч ишлатганга қараганда яхши гап билан ҳар доим кўпроқ натижага эришасан.

ЭЗОН

Ахлоқий таъсир кучи ҳар қандай кучдан устундир.

Н. В. ГОГОЛЬ

Инсон ҳис-туйғулари кўпинча сўзга нисбатан ибратдан куч олади ёки сусаяди.

П. АБЕЛЯР

Насиҳатгўйлик билан яхшиликка етишиш қийин, ўрناق кўрсатиш орқали эса осон.

СЕНЕКА

Ўрناق кўрсатиш дўқ-пўписадан кучлироқ таъсир этади.

М. КОРНЕЛЬ

Ўрناق кўрсатиш ваъз-насиҳатга қараганда ҳар доим кучлироқ таъсир қилади.

С. ЖОНСОН

Намуна кўрсатган ҳолдагина инсон энг юксак натижага эришади.

С. ЦВЕИГ

Бола ўзини севган одамни яхши кўради, уни фақат севиб тарбиялаш мумкин.

Ф. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙ

Сўкиб чорак мақсадга, суюб

ва сийлаб эса ҳамма нарсага эришиш мумкин.

ЖАН ПОЛЬ

Яхши гап билан мақсадига эришолмаган одам қаттиққўллик билан ҳам эриша олмайди.

А. П. ЧЕХОВ

Фарзандларингиз қабрингиз устида йиглай олишлари учун уларнинг кўз ёшларини тўкманг.

ПИФАГОР

Шундай гаройиб оталар ҳам борки, улар то умрларининг охиригача фақат фарзандларини ўзларидан бездириш билангина шуғулланадилар.

Ж. ЛАВРЮЕВ

**ОТА-ОНАЛАР БИЛАН ФАРЗАНДЛАР
ЎРТАСИДАГИ ЎЗАРО ҲУРМАТ
ТЎҒРИСИДА**

Иззат-ҳурмат ота ва онани, шунингдек, болаларни ҳам қўриқлаб турувчи посбондир; у ота-онани кулфат ва ғамдан, болаларни эса виждон азобидан қутқаради.

О. БАЛЬЗАК

Ота-онага нисбатан ҳурмат ва муҳаббат, ҳеч шубҳасиз, муқаддас туйғудир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Фарзанд ато қуллигин чу одат қилгай,
Ул одат ила касби саодат қилгай,
Ҳар кимки атога кўп риоят қилгай,
Ўғлидан анга бу иш сироят қилгай.

А. НАВОИЙ

Ота ва она! Бу муқаддас номлар олдида барча мадҳиялар ҳеч нарса эмас, барча баландпарвоз мақтовлар ўғиллик муҳаббати ва миннатдорчилиги олдида пуч ва аразмасдир.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

...Ота-она қалби, бу энг олижаноб ҳакам, энг яхши дўст, бу алангаси интилишларимизнинг муқаддас мажмуасини иситадиган муҳаббат қуёши!

К. МАРКС

Ота-онага муҳаббат — барча яхши фазилатларнинг асоси.

ЦИЦЕРОН

Инсон бошида учта кулфат бор: ўлим, қариллик ва ёмон фарзандлар. Қариллик ва ўлимга ҳеч ким ўз эшигини ёполмайди, бироқ ёмон фарзандлардан уйни фарзандларнинг ўзлари асраши мумкин.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Она-отанг билан муносабатда ростгўй бўл. Улар маъқуллайдиган ишга улардан руҳсат ва ижозат сўра. Интизомли фарзанд бўлиш қиз ва ўғилнинг ҳақиқий эркинлигидир.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Биз ҳамиша қарздор бўлган энг улуг зот онадир.

Н. А. ОСТРОВСКИЙ

Она — заминдаги ягона худодир.

Э. ЛЕФЎВЕ

Мурғак болалар тили ва дилидаги худо — она.

У. ТЕККЕРЕЙ

Она муҳаббатидан муқад-
дасроқ ва бегаразроқ ҳеч нарса
йўқ; ҳар қандай меҳр-муҳаббат,
ҳар қандай эҳтирос ҳам унга
нисбатан ё ожиз, ё гаразлидир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Она қалби битмас-туғанмас
мўъжизалар манбаидир.

И. БЕРАНЖЕ

Инсон ўз онасини руҳий жи-
ҳатдан ҳам ўзига қадрдон деб
билиши ноёб бахтдир.

М. ГОРЬКИЙ

Жаҳоннинг бутун гурури она-
лардан. Қуёшсиз гуллар очил-
майди, севгисиз бахт йўқ, аёл-
сиз муҳаббат йўқ, онасиз шоир
ҳам, қахрамон ҳам бўлмайди.

М. ГОРЬКИЙ

Меҳри чексиз, бутун дунёни
кўкраги билан боққан аёлни —
Онани шарафлайлик! Инсон-
даги бутун гўзаллик қуёш нур-
лари-ю, Она меҳридан.

М. ГОРЬКИЙ

Бизнинг оналаримиз социа-
листик мамлакат граждандари-
дир: уларнинг ҳаёти ҳам оталар
ва болалар ҳаёти сингари тў-
лақонли ва қувончли бўлмоғи
лозим. Бизга оналарини тиши-
ни-тишига қўйдириб тарбия-
ланган одамлар керак эмас.
Онасининг азоби эвазига тарбия
тошган фарзандлар эксплуатацияга
асосланган жамиятда
яшашлари мумкин эди.

А. С. МАКАРЕНКО

Сен болаликдан она кўзла-
рига боқиб, улардаги ташвиш ва
ҳаловатни, сурур ва ҳаяжонни
кўришга ўрганмаган экансан —

бир умрга ахлоқий жиҳатдан
ногирон бўлиб қоласан. Севги-
даги қўполлик сингари ахлоқий
ногиронлик ҳам кишилар боши-
га қулфат, жамиятга зарар кел-
тиради.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Кўрнамак ўгил бегонадан
ёмон. У жиноятчидир, чунки
онага нисбатан эътиборсиз бў-
лишга ўгилнинг ҳаққи йўқ.

Г. МОПАСАН

Аждодлар хурматини чин
қалбдан бажо келтирувчи киши
бахтлидир.

И. ГЕТЕ

Бошни фидо айла ато қошига,
Жисми қил садқа ано бошига.

А. НАВОЙ

Аждодларга ҳурматсизлик
ахлоқсизликнинг биринчи бел-
гисидир.

А. С. ПУШКИН

Бола ўсаётиб ота-онасини,
ака-укалари ва она-сингилла-
рини, ўз мактабини, ватанини
севишга ўрганмаган, унинг ха-
рактерида чуқур шахсиятна-
растлик белгилари тарбия топ-
ган бўлса, у ўзи танлаган аёлни
ҳам чуқур сева олишига иш-
оини жуда қийин.

А. С. МАКАРЕНКО

Ота-онасини, ўртоқлари,
дўстларини севмаган йигит қай-
лиги ва хотинини ҳам ҳеч қачон
севмайди. Шаҳватсиз муҳаббат
кўлами нақадар кенг бўлса,
жинсий муҳаббат ҳам шу қадар
олижаноб бўлади.

А. С. МАКАРЕНКО

Биз фарзандларимиз билан севги тўғрисида қанчалик донолик ва камсуқумлик билан гаплашсак, болаларимизнинг келажакдаги севгиси ҳам шунчалик гўзал бўлади, бироқ бу сиполик бизнинг бола хулқига доимий ва мунтазам кўрсатадиган эътиборимиз билан омухта бўлмоғи лозим.

А. С. МАКАРЕНКО

Болаларинг сенга қандай муносабатда бўлишини истасанг, ота-онангга ҳам шундай муносабатда бўл.

ИСОКРАТ

Оталар билан болалар бир-бирларидан рози-ризолик кутиб ўтирмасдан, зарур нарсаларни олдиндан бир-бирларига беришлари лозим, лекин бу ишни биринчи бўлиб ота қилиши керак.

ДИОГЕН

Сиз ота-онангиз билан қандай муомалада бўлсангиз, болаларингиз ҳам сиз билан шундай муомала қилишини ёдда тутинг.

ФАЛЕС

Ота-оналар билан фарзандлар ўртасидаги муносабат ҳам севишганлар ўртасидаги муносабат сингари машаққатли ва шу қадар ҳаяжонлидир.

А. МОРУА

Болалар йигирма беш ёшгача ота-оналарини севадилар; йигирма беш ёшда уларни қоралайдилар, сўнгра уларни кечирадилар.

И. ТЭН

Энг разил, айни пайтда энг оддий ва азалий кўрнамак-

лик — бу фарзандларнинг ота-онани қадрламаслигидир.

Л. ВОБЕНАРГ

Яқин кишиларингдан бирортаси етказган жароҳат айниқса қаттиқ азоб беради.

БАБРИЙ

Қариндошлар ўртасидаги адоват бегоналар билан бўладиган адоватдан анча оғирдир.

ДЕМОКРИТ

Ота-оналар билан фарзандлар ўртасида бутунлай сир бўлмаслиги дунёда энг кам учрайдиган ҳодисадир.

Р. РОЛЛАН

Болалар ўз ота-оналарида ўтмишни, ота-оналар ўз фарзандларида келажакни кўрадилар; ота-оналарда болаларига нисбатан фарзандларнинг ота-оналарга муҳаббатига қараганда кўпроқ меҳр учратар эканмиз, бу қайгули, айни пайтда табиий ҳолдир. Хотиротларидан кўра орзу-умидларини кўпроқ яхши кўрмайдиган одам борми?

И. ЭТВЕС

Аввалига биз болаларимизни ўргатамиз. Сўнгра ўзимиз улардан ўрганамиз. Қимки буни хоҳламас экан, ўз давридан орқада қолади.

Я. РАЙНИС

Ўз фарзандларини бахтли қилишга интилувчи меҳрибон она кўп ҳолларда ўзининг тор қарашлари, қалтабин мўлжаллари, кераксиз ғамхўрлик ва меҳрибонликлари билан уларнинг қўл-оёғини боғлаб қўяди.

Д. Д. ПИСАРЕВ

Ҳар бир она ўзига қараганда қизи яхшироқ эрга тегишига умид қилади ва ўғли ҳеч қачон отасидан яхши хотин ололмаслигига ишонади.

М. АНДЕРСЕН-НЕКСЕ

Ҳаётнинг муҳим вазиятларида ота-онанинг суянчиги бўлиш ажойиб иш, бироқ уларнинг кўп икир-чикир ва бемаъни талаблари жонли, эркин, дадил истеъдодни бўғади.

А. С. ГРИБОЕДОВ

Васийликка олинган болами ёки бутун бир халқми, бундан қатъи назар, у балогатга етгач, қонда бўйича васийлик гўхтатилади. Балогат ёшидан кейин давом этадиган васийлик зўравонликка айланади.

В. ГЮГО

Тўғри, болаларга — ҳали улар бола экан — ота-оналар васийлик қилишлари керак, бироқ айни пайтда улар бир умр бола бўлиб қолмайдиган тарзда тарбияланишлари лозим.

Х. ВИЛАНД

Отанинг хизматларидан бола фойдаланмаслиги керак.

М. СЕРВАНТЕС

Бутун авлод-аждодингдан кўра битта кўзгу сени ҳалол баҳолайди.

В. МЕНЦЕЛЬ

Гап кимнинг боласи эканлигинда эмас, ким билан улфат тутинганлигинда.

М. СЕРВАНТЕС

Албатта ўғил хотин танлаш ҳуқуқига эга, бироқ ўзининг бутун бахтини муносиб наслида қолдириб кетаётган ота ҳам бу ишда лоақал маслаҳати билан иштирок этишга ҳақлидир.

В. ШЕКСПИР

Яхши куёвга дуч келган киши ўғил топади, ярамас куёвга учраган киши қизидан ҳам ажралади.

ДЕМОКРИТ

Муттаҳамни уйдан қувиш оила учун катта бахтдир.

П. БОМАРШЕ

ХАРАКТЕР ҲАҚИДА

ҚАДР-ҚИММАТ БУЛОҒИ

Юксак ахлоқли характер инсон интилишларининг олий мақсадидир.

Э. ТЕЛЬМАН

Характерли одам нималарнидир бошидан ўтказган ва ҳар турли кечинмаларда чиниққан одамдир, унда умид боғласа бўладиган қандайдир кучли фазилат бор демакдир.

Э. ТЕЛЬМАН

Характер битта ёки бир қанча хусусиятлар билан эмас, балки уларнинг даражаси ва ўзаро муносабатларига қараб аниқланади.

ЖАН ПОЛЬ

Характер ҳар кимнинг ўз олдига қўйган мақсадларига эришиш учун гайрат билан интилишидан иборат.

И. ГЕТЕ

Характер катта ёхуд кичик ишда ўз қобилиятинг қўламида ҳис қилган нарсангнинггина изчиллик билан амалга оширишингдан иборатдир.

И. ГЕТЕ

Инсоннинг ҳаёт тарзи унинг характери.

И. ГЕТЕ

Характер принциплар асосида ҳаракат қилиш қобилиятидан иборатдир.

И. КАНТ

Характер — инсон қобилиятларининг булоғи.

К. ФИШЕР

Жиддийлик — характер асоси.

О. БАЛЬЗАК

Гул учун ҳид қандай аҳамиятга эга бўлса, инсон учун характер ҳам шундай аҳамиятга моликдир.

Ч. ШВАБ

Характерли кишилар ўзлари мансуб бўлган жамиятнинг виждонидирлар.

Р. ЭМЕРСОН

Ҳар бир кишининг характери зарар ёки фойда келтириш хусусияти билан бошқалар бахтига таъсир кўрсатади.

А. СМИТ

Қатъий характерли кишиларгина мулоим бўлишлари мумкин: бошқалардаги сиртқи мулоимлик аслида осонгина миждовликка айланадиган оддий заифликдир.

Ф. ЛАРШФУКО

Ўз бурчини чуқур ҳис қилиш
характернинг гултожидир.

Н. В. ШЕЛГУНОВ

Инсон характери унинг ҳал
қилувчи дақиқалардаги ҳара-
катлари орқали яхши билинади.

С. ЦВЕИГ

Энг жиддий дамларда инсон
ҳар қачонгидан ҳам сезиларли-
роқ ўсади.

Т. ДРАЙЗЕР

Тафаккурдан тафаккур туғи-
лади, лекин фақат қалб ва иро-
данинг амалий ҳаракатигина
характерни чиниқтиради.

К. Д. УШИНСКИЙ

Истеъдод сукунат қўйнида
етилади, характер ҳаёт бўрон-
ларида тобланади.

И. ГЕТЕ

Ҳар бир киши характерида
йўқ қилиб бўлмайдиган ни-
мадир мавжуд: бу характернинг
негизидир.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Иродали киши ўзининг ҳар
бир сўзи ва ишида ҳалолдир.

С. СМАЙЛС

Сўзинг ва ишинг бир жойдан
чиқиши учун кучли характерга
эга бўлмоқ лозим.

А. И. ГЕРЦЕН

Мен инсон характери деб
унинг ахлоқий одатлари маж-
муасини атайман.

СТЕНДАЛЬ

Характер — бу қатъий шакл-
ланган иродадир.

НОВАЛИС

Яхши характер бутун умрга
етадиган бойликдир.

У. ГЭЗЛИТТ

Ақлга нисбатан характер ки-
шиларни кўпроқ яқинлашти-
ради.

Э. РЕНАН

Яхши характерли кишининг
ҳаёти ҳам яхши бўлади.

ДЕМОКРИТ

Яхшилик қила олмасанг,
бори ёмонлик ҳам қилма.

А. НАВОИЙ

Яхшиликни билмасанг, бори
яхшиларга қўшул.

А. НАВОИЙ

Яхшилик теграсида уйрула
олмасанг, яхшилар теграсида
уйрул.

А. НАВОИЙ

Агар характер умуман яхши
бўлса, айрим камчиликларнинг
борлиги ҳам билинмайди.

Ш. МОНТЕСКЬЕ

Мазмунидан қатъи назар,
характернинг кучлилиги ҳеч
нарса билан алмаштириб бўл-
майдиган қимматбаҳо бойлик-
дир. Характер кучи фақат қалб-
нинг табиий манбаларидан оли-
нади, тарбия бутун инсоний фа-
зилатлар манбаи бўлган ана шу
кучни ҳамма нарсадан ҳам кўп-
роқ асрамоғи лозим.

К. Д. УШИНСКИЙ

Инсон кўпгина мойилликлар
ва характер хусусиятлари билан
дунёга келади, уларнинг ривож-
ланиши жуда кўп даражада те-

варак-атрофдаги шароитга боғлиқ.

А. БЕБЕЛЬ

Буюк характерларнинг аксари қисми курашда юзага келади, бу кураш эса анча ёшлиқдан бошланади.

Д. И. ПИСАРЕВ

Характер меҳнатда тобланади, кимки ўз меҳнати билан ризқи рўзини топиб келмаган экан, у кўпчилик ҳолларда умрбод ожиз, ланж, бўшанг бўлиб қолаверади.

Д. И. ПИСАРЕВ

Инсон характери атрофидаги вазиятга қараб ўзгариб туради.

С. ИЛЕХАНОВ

Энг арзимас икир-чикирлар ҳам характернинг шаклланишига кўмаклашади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Зимдан кузатганга ҳеч нарса юзаки эмас. Характер икир-чикирларда ўзини кўрсатади.

Э. БУЛВЕР-ЛИТТОН

Инсон характери энг муҳим вазибаларни виждонан бажариш туфайли вужудга келади.

С. СМАЙЛС

Қатъий қоидаларга амал қилмаган кишининг деярли характери ҳам йўқ. Характери бўлганда у ўзига қоидалар зарурлигини ҳам ҳис этарди.

Н. ШАМФОР

Кўрқоқлик ва бефаросатлик доимий бўлиши мумкин, бироқ қатъийлик фақат кучи, кўтаринкилиги, ақл-идроки билан

ажралиб турувчи характергагина хос.

Д. ДИДРО

Кучли характер кучли оқим сингари тўсиққа учраши билан ғазабга келади ва яна ҳам кучаяди, лекин тўсиқни ағдариб ташлагач, ўзи учун чуқур ўзан очади.

К. Д. УШИНСКИЙ

Қатъийлик ақл жасоратини амалда қўллашдир, у онгли ниятни тақозо этади.

Ф. ВОЛЬТЕР

Қатъий характер ақлнинг тонқирлиги билан уйғунлашмоғи лозим.

Л. ВОВЕНАРГ

Шундай ахлоқли ёки, агар истасангиз, шундай характерли кишилар борки, улар билан умуман алоқада бўлмаганинг, улардан иложи борича камроқ шикоят қилганинг ва ҳатто улар билан баҳсда ҳақ бўлишни ўзингга эн кўрмаганинг яхшироқ.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Инсон характерида унинг ақлига нисбатан кўпроқ нуқсон бўлади.

Ф. ЛАРОШФУКО

Ақл-идрок амрига итоаткорона амал қилмоқ учун бизнинг характеримиз ожизлик қилади.

Ф. ЛАРОШФУКО

Характернинг бўшлиги, бу тузатиб бўлмайдиган бирдан-бир камчиликдир.

Ф. ЛАРОШФУКО

Иродасиз одам характеридан

кўра ҳам бемаънилик йўқ.

Ж. ЛАБРИЮЕР

Жамиятда иродасиз одамдан
кўра хавфлироғи йўқ.

Ж. ДАЛАМБЕР

Иродасиз одам — одам эмас.

Н. ШАМФОР

Кўпинча атайлаб эмас, балки
характернинг бўшлиғи сабабли
сотқинлик қилинади.

Ф. ЛАРОНШУКО

Фақат тўғри ташкил этилган,
интизомли, мустаҳкам, сериф-
тихор коллектив ҳаётида инсон-
нинг узоқ муддат давомида
иштирок этиши туфайлигина
характерни тарбиялаш мумкин.

А. С. МАКАРЕНКО

Яхши характер яхши асарлар
сингари муқаддимадан кўра
пировардда қойил қолдиради.

Ф. ВОЛЬТЕР

Инсон характерини тўғри то-
пишга интилиш — дунёдаги энг
огир иш. Ҳар бир айрим шахс,
айниқса, истеъдодли шахс қа-
рама-қаршиликлар тугунидир.

Т. ДРАЙЗЕР

Ҳар бир кишининг уч харак-
тери бор: бошқалар унга нисбат
бергани; унинг ўзи ўзимшики
деб билгани ва ниҳоят, унинг
ҳақиқий характери.

В. ГЮГО

ИРОДА ВА САБОТ-МАТОНАТ ҲАҚИДА

Ҳар қайсимиз ўз шахсимиз-
нинг қадр-қимматини ўзимиз

зарб қиламиз, инсон ўз ирода-
сига қараб буюк ёки жўн бў-
лади.

С. СМАЙЛС

Фақат ҳалол ва бегараз фао-
лиятдагина инсоний фазилат-
лар учун шарт-шароит мужас-
сам, фақат ирода кучидагина
танлаган соҳамиздаги муваф-
фақиятларимизга шарт-шароит
мавжуд.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ҳеч нарса ўз-ўзидан, ҳаракат
ва иродасиз, қурбон ва меҳнат-
сиз юзага чиқмайди. Инсоний
ирода, биргина қатъий одам
иродаси ҳам шу қадар буюкки...

А. И. ГЕРЦЕН

Агар инсон иродаси соф, мақ-
сад сари фидокорона йўналган
ва ўзида океан қуюнини мужас-
самлаштира олган бўлса, ундай
ирода кўп нарсага қодир, у
дахшатли кучга эга, унга деярли
чегара йўқ.

А. И. ГЕРЦЕН

Инсондаги нафсоният, ўзини
қарор топтириш учун сарфлан-
ган ирода тақдир эзиб ташла-
маслиги учун қаршилик кўр-
сатишида унга куч-қувват
беради.

Э. ТЕЛЬМАН

Ирода одамзоднинг фарқли
белгисидир, фақат ақлгина иро-
дани бошқариш учун абадий
қоидадир.

Ф. ШИЛЛЕР

Воқеалар оқими бизнинг да-
дил иродамизга ва ҳаракати-
мизга боғлиқ.

Г. УЭЛЛС

Жиддий, терап, хақиқий
ирода энг аввало мақсадга эри-
шишга ишонч тасавури билан
уйгунликда ифодаланади.

И. ГЕТЕ

Бизнинг шахсимиз бог, иро-
дамиз эса унинг богбонидир.

В. ШЕКСПИР

Ақл ирода йўлини ёритади,
ирода эса фаолиятни идора қи-
лади.

Я. КОМЕНСКИЙ

Ирода йўқ жойда йўл ҳам
йўқ.

Б. ШОУ

Фикрнинг ишга айланиши
ирода эмасми!

А. А. БЕСТУЖЕВ-МАРЛИНСКИЙ

Ирода истезьдодга нисбатан
кўпроқ ифтихор қилса арзийди
ва шундай бўлиши керак. Агар
истезьдод — табиий мойиллик-
ларнинг ўсиб-улгайиши бўлса,
қатъий ирода эса — бу ирода
птоат эттириб, бостириб тура-
диган кўникмалар, ҳаваслар
устидан, у энгиб ўтадиган тўсиқ
ва говлар устидан, у қахрамо-
нона баргараф қиладиган ҳар
қандай қийинчиликлар устидан
ҳар бир дақиқада қўлга кири-
тиладиган галабадир.

О. БАЛЬЗАК

Дадиллик ва ирода туфайли
кўн ҳолларда ақли заифроқ
одамлар ақллилар устидан го-
либ чиқа оладилар.

У. ВЕРТ

Тўғри хулқ одам билим етиш-
маслигига қараганда ирода
етишмаслигидан кўпроқ азоб
чекади.

Г. СПЕНСЕР

Шундай одамлар борки, улар
умидсизланган ёки асабийлаш-
ган ҳолда, ўз аҳволларидан
завқланадилар, ҳатто фахрла-
надилар. Бу сени пастга олиб
кетаётган от жиловини қўйиб
юбориб, яна уни қамчилашинг
билан баравардир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ўзимизни ўзимизга оқлаб
кўрсатиш учун биз кўн ҳол-
ларда ўзимизни мақсадга эри-
шини учун кучимиз етмагандай
қилиб ишонтирамыз, аслида биз
кучсиз эмас, иродасизмыз.

Ф. ЛАРОШФУКО

Бизда иродага қараганда куч
кўн, биз аксари ҳолларда ўзи-
мизни ўзимизга бегуноҳ кўр-
сатиш мақсадида кўн нарса-
ларни ўзимизнинг имконият-
ларимиздан, холи деб ҳисоб-
лаймыз.

Ф. ЛАРОШФУКО

Иродали киши учун ҳеч қан-
дай қийин иш йўқ.

ЭРАЗМ РОТТЕРДАМСКИЙ

Нечогли метин бўлмасин,
дунёда инсон иродаси ва тафак-
курунга қарши тура оладиган
девор йўқ.

Ж. АМАДУ

Ирода киши қиёфаси билан
қўшилган ҳолда инсонни амал-
да тўғри ифодалайди.

А. В. ЛУПАЧАРСКИЙ

Қайсар одатни енга олган
иродадан гўзалроқ ҳеч нарса
йўқ.

Р. РОЛЛАН

Ўз устингдан қозонган гала-
банг энг буюк галабадир.

И. КАЛЬДЕРОН

Ўз устингдан қозонган ғалаба шундай бир ягона тантанани — ундаги муваффақият беминнатдир.

Ф. ШЕРИДАН

Ҳеч нарсани ҳал қилмайдиган ирода ҳақиқий ирода эмас; иродасиз одам ҳеч қачон бир қарорга келолмайди.

Г. ГЕГЕЛЬ

Курашда матонатли кишилар ютиб чиқади.

К. Н. БЕСТУЖЕВ-РЮМИН

Қатъиятсиз одам ҳеч қачон ўзига-ўзи хўжайинлик қилолмайди.

У. ФОСТЕР

Ҳамма нарсани таваккалчиликка ташлаб қўйган киши ўз ҳаётини қиморга айлантиради.

Т. ФУЛЛЕР

Ўзини тута билган одам ҳаммадан кучлидир.

СЕНЕКА

Тайинсиз ва иродасиз одам рулсиз ва компасиз кемага ўхшайди, у шамол эсишига қараб йўналишини ўзгартираверади.

С. СМАЙЛС

Эҳтиёткор бўлинг ва совуқ-қонликни сақланг. Худди оташин қалб сингари ўзини тута биладиган бош ҳам керак.

Ж. ЛЕББОК

Қатъий ирода етишмаган одамда ақл ҳам етишмайди.

В. ШЕКСПИР

Иродасиз кимсалар қўрқоқ-

лардир, модомики қўрқоқ экан — демак, у ожиз.

И. И. ПАВЛОВ

Кучли ирода, бу фақат нимадир хоҳлаб, унга эришишига эмас, балки зарур бўлганда нимадандир воз кечишга ўзини мажбур қила билиш ҳамдир. Ирода, бу шунчаки истак ва унинг қондирилиши эмас, балки у ҳам истак, ҳам қаноат, керак бўлса, ундан воз кечиш ҳамдир.

А. С. МАКАРЕНКО

Бошқаларни кўп нарсада кечир, ўзингни эса ҳеч нарсада кечирма.

ПУБЛИЛИЙ СИР

Ҳиссиёт ва ақл ирода учун зарурдир, зеро, мен фақат улар орқали нима хоҳлашим ёки хоҳламаслигим кераклигини, мен нима қилишим ёки қилмаслигим лозимлигини билиб оламан.

Л. ФЕЙЕРБАХ

Ирода фақат арзимас нарсаларга, фақат қандайдир маъносиз нарсаларга осилиб оладиган бўлса, у қайсарликка айланади. Қайсарлик характер моҳиятига эмас, фақат унинг ташқи шаклига эгадир. Қайсарда — яъни характерга пародияда — инсон шахси нафрат туғдиради, қайсарлик кишининг бошқалар билан муносабатига тўсиқлик қилади.

Г. ГЕГЕЛЬ

Қайсарлик ақлимизнинг чегараланганлиги оқибатида юзага келган: биз фикримиз доирасига сиғмайдиган нарсага унча ишонмайроқ қараймиз.

Ф. ЛАРОШФУКО

Қатъият ақл ва ирода иттифоқи асосидаги кучдир. Қайсарлик кучга ўхшаб кўринса-да, асли, ожизликдир; ожизлик ирода ва ақл иттифоқидаги мутаносибликнинг йўқлигидан келиб чиқади.

В. А. ЖУКОВСКИЙ

Қатъиятлилик ақл жасоратидир, у онгли дадилликни тақозо этади. Қайсарлик эса, аксинча, ўз ихтиёрини йўқотиш деган гап.

Ф. ВОЛЬТЕР

Тиришқоқлик билан қайсарлик ўртасидаги фарқ шундан иборатки, тиришқоқлик кучли хоҳишга асосланган бўлса, қайсарлик, аксинча, ҳеч нимани хоҳламасликдан келиб чиқади.

Г. БИЧЕР

Қайсарнинг энг яхши эътирозлари йўлда ётган тошлар билан баравар: уларни оёқ билан тешиб юборадилар ва устидан ҳатлаб ўтиб кетадилар.

П. БУАСТ

Қайсарлик ақли қисқалик, подонлик ва ўзбилармонлик самарасидир.

Ф. ЛАРОШФУКО

Қайсарлик — аҳмоқларнинг ниқоби.

Я. Б. КНЯЖНИН

Мушакларимиз сингари иродамиз ҳам муттасил кучайиб бораётган фаолиятимиз туфайли мустаҳкамланади; машқ қилдирмасангиз, сиз сўзсиз нимжон мушак ва ожиз иродага эга бўласиз.

К. Д. УШИНСКИЙ

Ақл тўсиқларни енгиб ўтишда чархланади.

Р. РОЛЛАН

Қийинчиликлар кишида уларни енгиш учун зарур қобилият туғдиради.

У. ФИЛЛИНС

Иродасини кучайтириш ниятидаги киши тўсиқларни енгиб ўтишга одатланиши лозим.

И. П. ПАВЛОВ

Ҳаётимиз — яшаш давомида юзага келган қийинчиликларни енгишга кетган кучимизнинг қийматига тенг.

Ф. МОРИАК

Енгил эришилган галабаларнинг қадри бўлмайди. Машаққатли кураш натижасида қўлга киритилган ютуқлар билангина фахрланса арзийди.

Г. БИЧЕР

Ўзингга, ўз кучингга ишонч ҳосил қила боришинг керак, бундай ишончга эса тўсиқларни енгиб ўтиш, иродани тарбиялаш, уни «машқ қилдириш» туфайли эришилади. Ўзингдаги ва ўзингдан ташқаридаги ўтмишнинг ярамас сарқитларини енгишга ўрганишинг зарур... Ўз устингдан қозонган кичик бир галабанг ҳам кучингга куч қўшади.

М. ГОРЬКИЙ

Ўз баданини машқ қилдириш орқали одам чидамли, энчил бўла боради, шу сингари ўз ақлингни, иродангни ҳам машқ қилдира боришинг керак.

М. ГОРЬКИЙ

Рухий соғломлик, бардамлик, ақл ва ироданинг ижодий кучига ишонч бизга ҳаммадан ҳам кўра зарурроқдир.

М. ГОРЬКИЙ

Ўзингдаги ирода сустиги-нинг энг майда белгилари — инжиқликни, сиркаси сув кўтармаслик, жиззакиликни, йиғлоқиликни, гайритабий манманликни бартараф қил. Ана шу уруғлардан индивидуализм униб чиқади.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Ўзингни ўзингга бўйсундиришни, ўз устингдан ҳокимлик қилишни болалик чоғингдан ўрган. Сенга ёқмайдиган, аммо бажарилиши зарур бўлган ишларни қилишга ўзингни мажбурла. Бурчдорлик ироданинг бош манбаидир.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Иродасиз киши ҳар қандай муттаҳам кўлида ўйинчоқдир.

Н. К. КРУПСКАЯ

ХАРАКТЕР СИНОВИ

Тақдирнинг бевафолиги мард одам йўлидаги синов тошидир.

Т. ФУЛЛЕР

Бахтсизлик характери обдан синовдан ўтказади.

О. БАЛЬЗАК

Мусибат инсон ҳаётининг қайроғидир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Бахтсизлик мактаби энг яхши мактабдир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Мусибат кишилар ва халқлар характеридаги кучларни ҳамма нарсадан ҳам кўпроқ очади.

Н. М. КАРАМЗИН

Бахтсизлик темирчининг болгасига, ўхшайди: ҳам мажаклайди, ҳам тоблайди.

К. БОУВИ

Зарурат кишини бошқа пайтда асло эриша олмайдиган нарсасига эриштиради.

Ф. ФЕНЕЛОН

Ҳар қандай бахтсизликнинг кўлами унинг моҳияти билан эмас, балки бу бахтсизлик инсонда қанчалик акс этиши билан ўлчанади.

Г. СЕНКЕВИЧ

Ўзингни безовта қилаётган нарсаларга муносабатингни ўзгартир, ана шунда улар хавфидан холи бўласан.

МАРК АВРЕЛИЙ

Доно одам учун ҳаддан ташқари хурсандликка берилиш ҳам, ортиқча ғам-ғуссага ботиш ҳам бирдек номуносибдир.

Ж. Ж. РУССО

Энг уқубатли дақиқаларда ҳам руҳингни баланд тутишга ҳаракат қил.

ГОРАЦИЙ

Мусибат мардликка туртки бўлади.

СЕНЕКА

Мардлик қаршисида тақдир зарбалари чўт эмас.

ДЕМОКРИТ

Ҳар қандай шароитда ҳам руҳингни тетик тут.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Бахтсизликдаги осойишталик
аъло нав доривордир.

ПЛАВТ

Вазиятга мослашиш ва ташқи
дахшатларга қарамасдан осойишталикни сақлаш энг юксак
инсоний донишмандликдир.

Д. ДЕФО

Ҳеч қачон азоб чекмаган одам
эмас, балки умидсизликни бошидан кечирган ва уни енгган
киши оптимистдир.

А. Н. СКРЯБИН

Вазият қанчалик қийин ва
оғир бўлса, қатъийлик, фаолият, журъат шунчалик зарурлиги ва ҳафсаласизлик эса шу
қадар зарарлигини эсда тут.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Қандай қийин шароитда яшаши-
нгизга тўғри келмасин, тушкунликка берилманг, зеро ўз кучингизга ишонч ва бошқалар
учун яшаш иштиёқи жуда катта кучдир.

Ф. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙ

Ҳеч қачон тасаввурингдаги
даражада бахтсиз бўлмайсан.

В. ПРУС

Дурустроқ изласанг, ҳар бир
ҳолатда ҳам қувончли нимадир топилади.

Д. ДЕФО

Бугунги кунинг мусибатли бўлса,
бундан ҳам оғир пайтлар юз бергани, улар ҳам ўтиб кетганини ўйлаб, овунишинг керак.

Н. М. КАРАМЗИН

Ҳеч туганмас бахтсизлик бўлмайди,
қайғу-ғамнинг умидга нисбатан ваҳимаси кўпроқ.

Л. ВОВЕНАРГ

Умидсизлик бизнинг энг катта хатоларимиздан биридир.

В. ВОВЕНАРГ

Ҳар қандай бахтсизлик ҳам ҳар доим бўрттирилган бўлади.
Уни ҳамisha енгish мумкин.

А. С. МАКАРЕНКО

Бахтсизликдан қутулиш учун ҳар доим тақдир дарча қолдиради.

М. СЕРВАНТЕС

Оғир бахтсизлик узоқ чўзилмайди,
майдалари эса эътибор беришга арзймайди.

Ж. ЛЕББОК

Бахтсизлик таъсирига берилма,
биноқ унга қарши икки барабар мардлик билан пешвоз чиқ.

ВЕРГИЛИЙ

Ҳар қандай туманда ҳам йўл топса бўлади.
Энг муҳими бўш келмаслик ва олга юришдир.

Р. РОЛЛАН

Дилинг куймасин ноумидлик билан,
Ёруг кун тугилгай қаро кечадан.

САЪДИЙ

Киши ўзининг аянчли аҳволидан қутулишни жондилдан
истар экан, бундай истак натижасиз қолиши мумкин эмас.

ПЕТРАРКА

Бизни бахтсизлик ва кўнгилсизликлардан асрашга қодир
барча воситалар, агар улар ҳалол бўлса,
фақат жоизгина эмас, балки ҳар қандай мақтовга ҳам сазовордир.

М. МОНТЕНЬ

Бахтли дақиқада ҳаддан ташқари катта кетмаслик, фалокатда эса ишончни йўқотмаслик лозим.

КЛЕОВУЛ

Фалокатга нисбатан ҳар қандай қаршилик ҳам бахтсизликдан қутқаравермайди, бироқ ҳар қандай бахтсизлик қаршилик кўрсатмай иродани йўқотишдан бошланади.

Л. М. ЛЕОНОВ

Аччиқ кўз ёшлари томмаганда ҳаёт қадаҳи кўнгилни айнитар даражада чучмал бўларди.

ПИФАГОР

Ҳаёт қиморида ҳаммавақт ошиғи олчи келаверадиган одам йўқ.

В. ПРУС

Ҳар бир кулфатнинг нимадир давоси ҳам бор. Пулинг оз бўлса — ташвишинг кам. Омадинг унча юришмаса — ҳасад қилувчилар ҳам кам. Ҳатто юрагимизга қил сиғмайдиган пайтларда ҳам биз кўнгилсизликнинг ўзидан эмас, балки тасаввуримиздаги кўнгилсизликдан эзиламиз.

СЕНЕКА

Ҳаёт жуда огир бўлганда ҳам яшай бил. Уни фойдали қил!
И. ОСТРОВСКИЙ

Бардош беринг ва келажак даврлар учун ҳам кучли бўлиб қолинг.

ВЕРГИЛИЙ

Танадаги яра қаби қалбдаги яра ҳам ҳаёт кучи билан ичдан тузалади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Бахтсизлик ҳам кўрқоққа ўхшайди: у кўрқиб қалтираётганлар кетидан қувади, ўзига қарши дадил келаётганлардан эса қочади.

А. ЖЮВЬЕ

Азоб чекмаслик инсонга хос эмас, азобга чидамаслик эса эр кишига ярашмайди.

СЕНЕКА

Дунёда ҳеч ким бахтсизликка мардона бардош берадиган кишидек ҳурматга сазовор бўлмайди.

СЕНЕКА

Нодонлар бахтсизликка итоат қиладилар ва бўйсундилар, ақли расолар эса ундан устун турадилар.

У. ИРВИНГ

Энг шафқатсиз тўсиқларни энгиб ўтишга жон-жаҳди билан интилиш инсонни инсон қилиб турувчи олий фазилатдир.

Л. БЕТХОВЕН

Буюк қалб эгалари азоб-уқубатга ботинан бардош берадилар.

Ф. ШИЛЛЕР

Майда хафагарчиликлар тилдагина зоҳир, чуқур қайғу эса сукутлидир.

СЕНЕКА

Номусли кишигина астойдил қайғу чекади.

Ф. ГЕББЕЛЬ

Мард одам нола қилмай дилдан азоб чекади, ожиз кимса эса азоб чекмай туриб нола қилади.

И. ВУАСТ

Кулфатга бардош беролмай-
диган одам бахтсиздир.

БИАНТ

Хаддан ташқари эзилиб таъ-
сирланиш ҳақиқий бахтсиз-
ликдир.

К. ВЕБЕР

Инсон ўзи ҳақида қанчалик
кам ўйласа, у шунчалик бахтли-
роқдир.

Л. БЕРНЕ

Одамлар мақтайдиган нарса-
лари бўлмаса, ўз бахтсизлик-
лари билан мақтанадилар.

А. ГРАФ

Бошига мусибат тушган
одамга сиз ҳар доим кам қай-
гураётгандек туюлаверасиз.

С. ЖОНСОН

Ўзгартиролмайдиган нар-
сангга ўзингни ерга урмай бар-
дош бер.

СЕНЕКА

Юз бериши муқаррар бўлган
нарсадан қўрқиб йиглаш бола-
ликдир.

В. ШЕКСПИР

Йўқотилган ва бунинг устига
бир умр йўқотилган нарса тўг-
рисида қайгуриш бефойдадир.

В. ШЕКСПИР

Кулфатга тушганда фақат битта
йўл—
Ғамни ҳеч ўйлама, тетик, бардам
бўл.

В. ШЕКСПИР

Қутулиш мумкин бўлмаган
нарсаса бардош бера билиш
керак.

М. МОНТЕНЬ

Биз бахт деб атайдиган нарса-
га ҳам, бахтсизлик деб атайди-
ган нарсага ҳам, уларнинг ҳар
иккаласига синов деб қарайди-
ган бўлсак, биз учун фойда-
лидир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Бахтсизликка бардош бериш
хаддан ташқари омадлиликка
бардош беришчалик қийин
эмас: бахтсизликка бардош бе-
риш сизни чиниқтиради, кейин-
гиси эса бўшаширади.

С. СЕГЮР

Омадёрлик қусурумизни,
бахтсизлик эса фазилатлари-
мизни очиб ташлайди.

Ф. БЭКОН

Тақдир сенга ганимлик қил-
гандагига қараганда у сенга ку-
либ боққанда ўзингни тута би-
лишинг анча мушкулроқдир.

Ф. ЛАРОШФУКО

Кучли ҳаётий ларзалар майда
ваҳималар жароҳатини даво-
лайди.

О. БАЛЬЗАК

Майда кулфатлар ғазаби-
мизни қўзғайди, катталари эса
ақлимизни жойига келтиради.
Дарз кетган қўнғироқдан сўник
товуш чиқади: уни иккига бўл-
сангиз — яна тиниқ овоз бе-
ради.

ЖАН ПОЛЬ

Бахтсизликлар гоят катта
фойда келтиради, улар қалбни
юксалтиради, ўз кўзимиз ол-
дида ўзимизни баланд кўтаради.

А. И. ГЕРЦЕН

Бахтсизлик инсонни бойит-

маса ҳам унга донолик багишлайди.

Ж. РЕЙ

Бахтсизлик кишини юмша-тади: ўшанда унинг табиати сезгир ва оддий бўлади ва ода-тий, кундалик ҳолатда турган, инсон тасаввурига сиғмайдиган нарсаларни тушунадиган бўлиб қолади.

Н. В. ГОГОЛЬ

Китоблардан олинмайдиган донишмандликни азоб-уқубат ва гам-ғуссадан зарралаб йиғиб олиш бизнинг қисматимиздир.

Н. В. ГОГОЛЬ

Муҳтожлик дамларини унут, лекин улар ўргатган сабоқни эсдан чиқарма.

С. ГЕСНЕР

Ҳаёт қийинчиликларида тоб-ланган одам бахтли ва уч қарра бахтлидир.

Ж. ФАБР

ЎЗНИ ТУТА БИЛИШ
ТЎҒРИСИДА

Ҳамма ғалабалар ўз устинг-дан қозонилган ғалабадан бош-ланади.

Л. М. ЛЕОНОВ

Ҳақиқий буюклик ўзни тута билишдан иборат.

Ф. ЛАФОНТЕН

Ўзни тута билиш ҳаётдаги энг олий неъматларнинг биридир.

Ж. ПРЕНТИС

Ўзингизни тута билар экан-сиз, ҳукмингиз ҳам буюк бў-лади.

СЕНЕКА

Фақат душманларни енгган киши мард бўлмасдан, ўз ҳис-сиётларидан устун келган киши ҳам марддир.

ДЕМОКРИТ

Ўз руҳини бўйсундирган ки-ши шаҳарларни забт этган ки-шидан ҳам кучлироқдир.

Э. ХЕМИНГУЭЙ

Ҳаётдаги энг биринчи ва энг асосий фазилат ўзни тутишга ҳаракат қилишдир.

В. ГУМБОЛЬТ

Қалбнинг қудратли устивор-лиги мислсиз инъомдир. У бор экан, ҳаётда ҳеч нарса қўрқинч-ли эмас.

АРХИЛОХ

Ўзини енга билган кишидан кўра кучлироқ голиб йўқ.

Г. БИЧЕР

Ўзини мардона енга олиш — мен учун ҳар доим онг-ли инсон фахрланса арзийдиган энг буюк ютуқлардан биридек туюлиб келади.

Ш. БОМАРШЕ

Ўзини тута биладиган ки-шигина эркиндир.

Ф. ШИЛЛЕР

Мардлик билак кучида ва шамшир ўйнатиш санъатида эмас, мардлик ўзни тута би-лишда ва адолатли бўлишдадир.

САЪДИЙ

Инсон ўзига-ўзи бўйсунитишни ва ўз қарорларига итоат қи-лишни ўрганмоғи керак.

ЦИЦЕРОН

Барча Ҷазилатлар сингари ўзини тута билиш ҳам машқ орқали ривожланади. Қимки катта ёшга етганда ўз эҳтиросларини бошқаришни хоҳлар экан, бунга у ёшлигидан ўрганмоғи лозим.

Г. СПЕНСЕР

Қизиққон одам ҳар доим ҳам бадҶеъл бўлавермайди. Бироқ одам қанчалик шиддатли ва тез бўлса, у ўзини тутиш кўникмасига ҳам кўпроқ эга бўлиши керак.

Н. В. ШЕЛГУНОВ

Инсоннинг тушунмай ва ўзини тута билмай қолган пайти унинг энг ёмон ҳолатидир.

М. МОНТЕНЬ

Эҳтиёткор ва совуққон бўлинг. Совуққонлик оташюрақлик сингари зарурдир.

Ж. ЛЕВБОК

Кураш бор экан, ўз устингдан ғалаба қилишинг мумкин ва у ҳақиқий ғалабадир; руҳнинг камолати ҳам жисм камолатидек машаққатли.

А. И. ГЕРЦЕН

Уярда кучли филлар кўп бўлишига қарамай, агар улар

эсанкираб қолишса, эчки сурувидан фарқ қилмай қоладилар.

Б. МУКЕРЖИ

Тажанглик ва қайсарликни кучлилик белгиси, деб ҳисоблайдиганлар катта хато қиладилар. Ҷазавага тушган одамни ҳатто олти киши зўрга ушлаб турса ҳам, бари бир у кучсиздир.

Т. КАРЛЕЙЛЬ

Аксари тинч оқар дарёлар сершовқин шалолалардан бошлангани билан, бироқ уларнинг ҳеч бири то денгизгача ўйноқлаб, кўпириб боролмайди. Бу сокинлик кўз илғамас буюк куч белгисидир; ҳиссиётлар ва фикрлар тошқинлиги, теранлиги ҳам ортиқча шиддатни тақозо этмайди.

М. Ю. ЛЕРМОНТОВ

Инсоннинг ҳақиқий кучи унинг шиддатида эмас, балки собит осойишталигидадир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Инсоннинг имкони борича вазиятни ўзи кўпроқ баҳолаб, иложи борича вазиятга ўзи тобе бўлмаслиги, сўзсиз, унинг энг буюк хизмати бўлиб қолаверади.

И. ГЕТЕ

ХУЛҚ МАДАНИЯТИ ҲАҚИДА

ХУЛҚ-АТВОР ТЎҒРИСИДА

Маданият тўғрисидаги тушунча ниҳоятда кенг — у юз ювишдан тортиб, инсон тафаккурининг энг юксак чўққиларигача боради.

М. И. КАЛИНИН

Инсон ўз ишларининг инъикосидир.

Ф. ШИЛЛЕР

Инсон ўзининг қатор хулқ-атворидан бошқа нарса эмас.

Г. ГЕГЕЛЬ

Инсон — хулқ-атвор жараёнидир.

А. ГРАМШИ

Ақли равшан, ахлоқий пок ва жисман озода бўлиш керак.

А. И. ЧЕХОВ

Инсонда ҳамма нарса: юз ҳам, кийим ҳам, қалб ҳам, фикр ҳам гўзал бўлиши лозим.

А. И. ЧЕХОВ

Хулқ — ҳар ким ўз қиёфасини кўрсатадиган кўзгудир.

И. ГЕТЕ

Дунё — бир кўзгу, у ҳар ким-

нинг қиёфасини акс эттириб беради.

У. ТЕККЕРЕЙ

Фақат қилинган ишларга қараб биз ички кечинмалар, ўй-хаёллар, фаолият ва бошқа ҳис-туйғулар тўғрисида фикр юритамиз.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Ҳамият кишиларнинг фазилатини фақат уларнинг хулқ-атворига қараб белгилайди.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Ҳар қандай одоб ўзининг ички негизига эга.

И. ГЕТЕ

Кишилар жиддий ишларда ўзларини яхши кўрсатишга уринадилар; майда ишларда эса қиёфаларини намоён этадилар.

И. ШАМФОР

Одамлар ғоялар билан эмас, хулқ-атвор билан яшайдилар.

А. ФРАНС

Доно кишиларнинг хулқ-атвори — ақлдан, ўртамиёна одамларники — тажрибадан, ўта нодонларники — ноилоҳликдан, жониворларники эса — табиатдан юзага келади.

ЦИЦЕРОН

Одамларнинг хулқ-атвори китобдаги изоҳлар сингари уларнинг энг муҳим фазилатларини белгилаб беради.

Д. ТОМАС

Аҳмоқона хатти-ҳаракатлар пасткашлик, хавф-хатарсиз қилинган эзгуликлар эса оддий бир ҳолдир. Ҳаётини хавф остида қолдирса ҳам улкан ва улуг ишларни қилган одамгина яхши одамдир.

ПЛУТАРХ

Фақат ақли ва қалби тоза кишигина тўла маънодаги яхши ва ишончли одамдир.

К. Д. УШИНСКИЙ

Кишилар қусур ва фазилатларимиз хулқ-атворимиздан билиниб туради, деб ўйлайдилару, аммо ўша қусур ва фазилатлар ҳар бир дақиқада ўзини сездириб туришини эса пайқамайдилар.

Р. ЭМЕРСОН

Энг кичик, энг арзимас, энг сезилмас ишимизда ҳам бизнинг бутун характеримиз кўринади; аҳмоқнинг кириб-чиқиши ҳам, ўтириб-туриши ҳам, сукут сақлаши ҳам, фаолияти ҳам ақлли кишиникига ўхшамайди.

Ж. ЛАБРЮПЕР

Кўйлак белни ихчамлаштириб турганидек хатти-ҳаракат ҳам ахлоқни ошқор қилади.

Ф. БЭЖОН

Одоб — жамият қонунлари ичида энг аҳамиятлиси ва энг ҳурматга сазоворидир.

Ф. ЛАРОШФУКО

Фақат санъатдагина эмас, ин-

соннинг барча ишларида ҳам нафосат талаб этилади.

ЭРАЗМ РОТТЕРДАМСКИЙ

Ўзингни одоб қондаларига риоя қилишдан холи тутишинг нуқсонларингни эркин намоён этишинг учун восита излаётганинг бўлмасин тагин?

Ш. МОНТЕСКЬЕ

Бебош хулқ-атвор доимо бебош принципларга олиб келади.

С. СМАЙЛС

Социал бузуқлик ўзи ривожланаётган социал муҳитдан ранг олади.

О. БАЛЬЗАК

Нимаики яхши бўлса ҳурматга сазовордир, ҳурматга сазовор нарсга ҳар доим яхшидир.

ЦИЦЕРОН

Хайрли ишларнинг яна бир афзаллиги шундаки, у қалбни юксалтиради ва уни янада эзгу ишларга мойил қилиб қўяди.

Ж. Ж. РУССО

Яхши хулқлар майда фидойликлардан ташкил топган.

Р. ЭМЕРСОН

Яхши ишда доимо саховат ҳам, ўша ишни қилишга куч ҳам етарли бўлади.

Ш. МОНТЕСКЬЕ

Доимо бирор иш қилишни жуда истаган пайтингда тўхтаб, истаётган ишинг яхши-ёмонлигини ўйлаб кўр.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ишни ўйлаб кўргунча иккилан, ўйлаб кўргач, дадил бўл.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Сенинг ҳар бир хулқ-атворинг бошқа кишиларга таъсир этади; ёнингда инсон борлигини унутма.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Хатти-ҳаракатлар — фикрлар мевасидир. Фикр теран бўлса — ишлар ҳам яхши кўчади.

Б. ГРАСИАН

Яхши ўйласанг, фикрлар пишиб эзгуликка айланади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ўқилиш лозим бўлмаган ишни хаёлингда ҳам қилма.

ЭПИКТЕТ

Киши бирор хушахлоқ иш қилиб қўйгани билан ҳимматли бўлиб қолмайди; унинг шу хушахлоқи характерининг доимий белгисига айлангандагина у ҳимматлидир.

Г. ГЕГЕЛЬ

Ҳазилатлилиқ шундаки, ярамас ниятлардан воз кечиш эмас, балки улардан мутлақо ҳоли бўлиш керак.

Б. ШОУ

Ақл нури билан ёритилмаган эзгуликлар ҳам зарар келтириши мумкин.

О. БАЛЬЗАК

Инсон фаришта ҳам, ҳайвон ҳам эмас, унинг бахтсизлиги шундаки, у фаришта бўлишга қанча кўп уринса, шунча кўп ҳайвонга айлана боради.

Б. ПАСКАЛЬ

Инсон ўз ҳимматини ҳаддан ташқари ошириб юборса ҳам уни нуқсонлар қуршаб ола бошлайди.

Б. ПАСКАЛЬ

Ҳар қандай эзгулик ошириб юборилган ҳамоно иллатга айланади.

Ф. КОЛЛЬЕР

Ҳар қандай ошириб юбориш чекланганлик эгизагидир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

...Ҳар қандай ошириб юборишлар номақбулдир; ҳар қандай яхшилиқ ва фойдали нарса ҳам ошириб юборилса, маълум чегарадан ўтгач, ёмонлик ва зиёнга айланиши мумкин ва албатта айланади.

В. И. ЛЕНИН

Инсондаги нуқсонлар худди унинг афзалликлари давомига ўхшайди. Аммо агар ҳазилатлар керагидан ортиқ давом этса, кераксиз вақтда ва кераксиз жойда кўзга ташланса улар нуқсондир.

В. И. ЛЕНИН

Ҳар бир кишида ва унинг юриш-туришида ҳар доим ўзинини кўришинг мумкин.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Бошқаларнинг хулқ-атвори-ни муҳокама қилаётиб, ўз хулқингни эсла.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Бошқа одамларда хуш кўрмаган одатлардан ўзинг ҳам эҳтиёт бўл.

КАТТА КАТОН

Ухламоқчи бўлганингда кун бўйи қилган барча ишларингни бир аниқлаб олмагунча кўзингни юмма.

ПИФАГОР

Ўқўрқиб эмас, бурч туйғуси

ҳаққи бемаъни ишлардан тийниш лозим.

ДЕМОКРИТ

Эзгуликда яшашимиз учун биз доимо ўз-ўзимиз билан кураш олиб бормоғимиз керак.

Ж. Ж. РУССО

Беғуноҳ бўлиш — айбисиз бўлиш деган сўз, марҳаматли бўлиш эса ярамас туйғуларинг ва ниятларингни енгиб ўтишинг демакдир.

У. ПЕНН

Ҳиммат — нуқсондан ўзингни тийнини эмас, унга интилмаслигингдир.

Б. ШОУ

Яхшиликнинг фойдаси шу қадар равшанки, ҳатто ярамас одамлар ҳам наф кўриб қолишни кўзлаб яхшилиқ қиладилар.

Л. ВОВЕНАРГ

Ахлоқий нопоклигинг ўзингга-ўзинг нафрат билан қарашинг белгисидир.

АПУЛЕЙ

Шармандалиқдан қоч.

ХИЛОН

Яхшилар кетидан агар чопарсан,
Истагинг бахтингни шунда топарсан.

САЪДИЙ

Яхшига яхши бўл, ёмонга ёмон,
Гулга гул бўлгину тиканга тикан.

САЪДИЙ

Ифлос пашша бутун деворни

булғаши, арзимас ифлос қилиқ эса бутун ишни бузиши мумкин.

А. П. ЧЕХОВ

Тўкилган обрў синган гулдонга ўхшайди — уни чегалаш мумкин, бироқ дарз жойлар доимо кўриниб туради.

Б. ШОУ

Кўп яхшилиқларни йўққа чиқариш учун озгина нуқсон етарлидир.

ПЛУТАРХ

Бемаъни ишнинг зарари шундаки, у ўз ичида янги қабихликлар уругини яширган бўлади.

Ф. ШИЛЛЕР

«Ҳамма шундай қилади-ку» деган сўзлар билан йўлдан оздриш оғир кулфатларни бошга соладиган энг оддий сохтагарчиликдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ўзгаларнинг ярамас ишларини пеш қилиш магзавада ювинишдир.

Ж. ПЕТИ-САН

Ақлли одам ўзгалар айбини кўриб, ўз камчилигини йўқотади.

ПУБЛИЛИЙ СИР

Сенинг қандайдир нотўғри ишларингни ҳеч ким билмаслигини истасанг, бундай ишларни ҳеч қачон қилма.

Р. ЭМЕРСОН

Беъмани иш уни қилган пайтда эмас, балки орадан вақт ўтгач, уни эслаганимизда бизга азоб беради, чунки унинг жароҳати кетмайди.

Ж. Ж. РУССО

Бизни ҳеч нарса нуқсонларимиздек кишанлай олмайди.

О. БАЛЬЗАК

Айби кўп кишининг ҳоқими ҳам кўп.

Ф. ПЕТРАРКА

Ҳар қандай бўлмағур ишнинг айбдор елкасига туширадиган қамчиси бор.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Адолатсиз ишнинг олдини олиш лозим. Агар бундай қила олмасак, лоақал адолатсиз ишга ёрдам бермаслигимиз керак.

ДЕМОКРИТ

ҚАДР-ҚИММАТ ТЎҒРИСИДА

Авалло ўзингни ҳурмат қила бил!

ПИФАГОР

Бошқалар ҳузурида ҳам, пинҳона тарзда ҳам иснод келтирадиган иш қилма. Ўзингга нисбатан ҳурмат биринчи даражали қонунинг бўлмоғи керак.

ПИФАГОР

Инсон ўзини ҳурмат қилиши лозим.

М. ГОРЬКИЙ

Ўз қадр-қимматини билмасдан туриб, маънавий бойликка етишишни тасаввур қилиш қийин.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Ўз-ўзини ҳурмат қилмасдан туриб, ахлоқий поклик ва шахсининг маънавий бойлиги камол топмайди. Ўзини иззатлаш, орномус, ғурур, ўз қадр-қиммати-

ни билиш туйғуси — туйғуларни янада нафис қилиб чархлайдиган сайқалтошдир.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Иззатталаблик ўз ҳолича эҳтимол нуқсондир, бироқ у кўп ҳолларда қадр-қиммат манбаидир.

КВИНТИЛИАН

Нафсонияти йўқ киши ночор одамдир. Нафсоният бамисоли ерни жойидан силжитиш мумкин бўлган Архимед дастагидир.

И. С. ТУРГЕНЕВ

Шахсиятпарастлик ўз-ўзини нобуд этишдир. Шахсиятпараст одам тиккайган мевасиз дарахтдай қуриб боради, бироқ иззатнафс мукамаллик сари фаол интилишда қудратли куч манбаидир.

И. С. ТУРГЕНЕВ

Ўзидан хотиржамлик ажиб бир нарасаки, зеро бу ўз қобилияти нималарга қодирлигини биладиган киши фазилатидир.

Т. ГОББС

Ўз кучингни ҳис этишинг кучингга куч қўшади.

Л. ВОВЕНАРГ

Ҳар бир одам ўзига қандай баҳо қўйса, унинг қиммати ўшанга тўғри келади.

Ф. РАБЛЕ

Инсон ўз кучига ишонган жойдагина бирор нарсага эриша олади.

Л. ФЕЙРБАХ

Ўз-ўзингга ишонч буюк ишларнинг энг биринчи зарур шартидир.

С. ЖОНСОН

Ишонч — энг қудратли ижодий куч.

М. ГОРЬКИЙ

Ўзига ишонган одамнинг қўлидан кўп нарса келади.

А. ГУМБОЛЬТ

Ўзингга ишонмай туриб, даҳо бўлишинг мумкин эмас.

О. БАЛЬЗАК

Энг даҳшатли ишончсизлик ўз-ўзингга ишонмасликдир.

Т. КАРЛЕЙЛЬ

Аксари муваффақиятсизликларимизнинг сабаби ўзимизга ишонмаслигимиздир.

К. БОУВИ

Ақл ўзига ишонмаслиги ақлни ҳайрон қолдиради.

Б. ПАСКАЛЬ

Шубҳа — хоин: у бизни уришиб кўришдан кўрқитиб, эришишимиз мумкин бўлган яхши нарсалардан кўп ҳолларда маҳрум этади.

В. ШЕКСПИР

Ўзимизга бўлган ишончимиз ўзгаларга ишончимизнинг асосини ташкил этади.

Ф. ЛАРОШФУКО

Самовий олам билан кишининг ички дунёси ўртасидаги тафовут кучайиб кетган тақдирда биз ўйлаб кўришимиз ва ўз-ўзимиздан: айрим нарсалар ҳатто ўзингга икром бўлишдан

уялсанг, қандай одамсан? — деб сўрашимиз лозим.

Н. А. ОСТРОВСКИЙ

Кишилар ўзгаларнинг инсоний қадр-қимматини ҳурмат қилмасалар, инсонпарварлик туйғуси ҳақоратланади, одам ўз қадрига етмаса, инсонпарварлик туйғуси яна баттарроқ ҳақоратланади ва азият чекади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Безбет мақтанчоқ жирканчлидир, бироқ бирор кучга инонмайдиган, бирор фазилатга эга бўлмаган киши жирканчликдан ундан қолишмайди.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ўз қадр-қимматини англаш ақлли одамни янада камтарин, шунинг билан бирга янада устивор қилади.

Ф. ЧЕСТЕРФИЛД

Ўз-ўзидан нафратланиш ҳеч қачон тинчлик бермай бир умрга юракни эзиб, ҳаётимиздаги ҳар қандай қувончни заҳарлаб, қалбни инсонга нафрат ва умидсизлик оғуси билан тўлдирувчи илондир.

К. МАРКС

Ўзини ҳурмат қилган одам бошқаларни ҳам иззат-эҳтиромга ўргатади.

Л. ВОВЕНАРГ

Ўзини арзимаган нарса учун улуглайдиган киши бошқаларни сира ҳурмат қилолмайди, ҳар иккала ҳолда ҳам у қабиҳ фикрларини намоён этади.

И. И. НОВИКОВ

Асли қиёфангни кўрсатишдан кўрқининг, демак, ўзинг-

дан нафратланишингни билдиради. Мослашиб олиш ва пинҳон тутиш санъати кўп ҳолларда ўз камчиликларини индамай туриб тан олишдан бошқа нарса эмас.

Ж. МАССИЙОН

Нафсониятдан кўра ўзини ҳурмат қила олмаслик кўнроқ танбехга лойиқ.

В. ШЕКСПИР

Ўзини ҳурмат қилиш ҳеч қачон ўзини камситишдек тубанликка айланмайди.

В. ШЕКСПИР

Ўзингни ўз қобилиятингдан устун қўйишинг ҳам, ўзингни камситишинг ҳам ярамайди.

И. ГЕТЕ

Ўз фазилатларини ўзи гапирган одам кулгига лойиқдир, уларни англамаган эса — тентак.

Ф. ЧЕСТЕРФИЛД

Ўзини етарли ҳурмат қилмасликдан ҳам ўзига бино қўйгандагидек нуқсонлар келиб чиқади.

М. МОНТЕНЬ

Сени ҳурмат қилишларини истасанг, ўзингни ҳурмат қил.

Б. ГРАСИАН

Ўзини ҳурмат қилмаган одамни бошқалар ҳам иззатламаслигни аниқ.

Н. М. КАРАМЗИН

Ўзини ҳурмат қилмаган ҳеч бир киши бахтли бўла олмайди.

Ж. Ж. РУССО

Ҳамма ҳам ўзини-ўзи севиш ҳуқуқига эга эмасми? Наҳотки, иштиёқ билан қилган ишимиз ноўрин бўлиб туюлса?

Л. ВОБЕНАРГ

Сен ҳақингда қандай фикрда бўлишларидан қатъи назар, ўзинг тўғри деб билган ишингни қил. Танбехга ҳам, мақтовга ҳам бирдек бенарво бўл.

ПИФАГОР

Ўзлгича қола билган одам бахтлидир.

Ф. ГАГЕДОРН

Одамлар нима деса деяверсинлар, ўз йўлингдан қолма.

А. ДАНТЕ

Ўз қиёфасини йўқотмасликка ҳаракат қилиш муваффақият қозонишнинг ягона воситасидир.

СТЕНДАЛЬ

Сени ким деб ҳисоблашлари эмас, аслида кимлигинг муҳимдир.

ПУБЛИЛИЙ СИР

Яхши ном қолдиришдан ўтадигани йўқ, бу номни эса ҳеч нарса қадр-қимматчалик мустаҳкам қилиб яратмайди.

Л. ВОБЕНАРГ

Одам пулсиз, уйсиз, ер-мулк-сиз қолса садқайи сар — буларнинг ҳаммаси унга тегишли эмас. Инсоннинг ўз ҳақиқий мулки — инсоний қадр-қимматини йўқотиши ачинарлидир.

ЭПИКТЕТ

Қадр-қиммат инсонни энг юксакликка кўтаради, унинг фао-

лиятига, бутун интилишларига олижаноблик бағишлайди.

К. МАРКС

Яхши фазилатларга эга бўла туриб, жамиятда юксак мавқега эришмаслик мумкин, бироқ жила курса қандайдир фазилатга эга бўлмай туриб, бундай мавқега эришиш мумкин эмас.

Ф. ЛАРОШФУКО

Нуқсонсиз одам эмас, балки фазилатли одам ҳурматлидир.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Ҳақиқий фазилат дарёга ўхшайди, қанчалик чуқур бўлса, шунчалик сокин оқади.

М. МОНТЕНЬ

Инсоннинг фазилати фавқуллодда жасоратлар билан эмас, балки унинг кундалик ишлари билан ўлчанади.

Б. ПАСКАЛЬ

Инсоннинг ҳақиқий кадр-қиммати шундаки, ҳатто уни ҳасадчилар ҳам мақташга мажбур бўладилар.

Ф. ЛАРОШФУКО

Эркак кишининг шани хусусан шундан иборатки, у текин-хўр, ҳаромтомоқ бўлмаслиги керак.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Инсоннинг кадр-қиммати тўғрисида унинг яхши фазилатларига қараб эмас, балки унинг шу фазилатларидан қандай фойдаланишига қараб фикр юритиш лозим.

Ф. ЛАРОШФУКО

Буюк фазилатларга эга бў-

лиш етарли эмас, улардан фойдалана билиш ҳам керак.

Ф. ЛАРОШФУКО

Шунчаки яхши бўлмай, нимадир яхшилик қилинг.

Г. ТОРО

СУҲБАТЛАШИШ МАҲОРАТИ ХУСУСИДА

Бирдан-бир ҳақиқий неъмат одамларнинг бир-бири билан мулоқотидир.

А. СЕНТ-ЭКЗЮПЕРИ

Гапириша билиш талантдир.

СТЕНДАЛЬ

Суҳбат — баҳамжиҳат қуриладиган бино.

А. МОРУА

Бир соатлик суҳбат элликта мактубдан афзал.

М. СЕВИНЬЕ

Баҳслашиш кўпларнинг қўлидан келади, оддийгина суҳбатлашишни эса камдан-кам киши уддалайди.

А. ОЛКОТТ

Кишилар фаҳмлари етмаганликдан эмас, ортиқча гурурлари туфайли қайсарлик қилиб, энг соғлом фикрлар билан ҳам келишмайдилар: қарасалар, тўғри иш олдинги сафни эгаллаб қўйган бўлади, охириги ўринда бўлишни эса улар исташмайди.

Ф. ЛАРОШФУКО

Инсонлик баҳса ва сафарда билинади.

Ж. ГЕРБЕРТ

Одамни аралашиб юрган даврасига қараб билиш мумкин бўлганидек, унинг тилига қараб ҳам шахсияти тўғрисида фикр билдирса бўлади.

Ж. СВИФТ

Одамнинг сўзидан фақат унинг қандай кўриниш ниятидалигини билиш мумкин, аслида унинг қандайлигини сўзларини ифодалашдаги имо-ишораларидан, юз бужмайтиришларидан, бинобарин, унинг оғриниб қилган ҳаракатларидан ҳам билиб олиш мумкин.

Ф. ШИЛЛЕР

Одамлар билан уларнинг ақлига монанд гаплаш.

САЪДИЙ

Доно билан сўзлашганда камгап бўл.

КАТТА КАТОН

Ақлли кишининг ишораси ҳам кифоя.

ТЕРЕНЦИЙ

Олий мақсад сари етакламайдиган мукамалликка ҳеч қачон ҳожат ҳам йўқ.

Н. А. ПАВЛЕНКО

Нозик ҳис қилиш қобилиятига эга бўлган кишига бутун тафсилотни айтиб беришга уриниш зерикарли ва ҳақоратли таъсир этади.

Р. ЛЮКСЕМБУРГ

Ҳеч кимга сўз бермай суҳбат мавзуини улаб кетавериш шахсиятпарастликнинг энг жўн кўринишидир, унинг қораланиши тўғри.

Г. СЕНСЕР

Ўз вақтида фикр билдириш катта санъат талаб қилганидек, ўз вақтида сукут сақлаш ҳам ҳазилакам маҳорат эмас.

Ф. ЛАРОШФУКО

Кўп гапириш билан кўп фикр айтиш бошқа-бошқа нарса.

СОФОКЛ

Жиддий нарсалар тўғрисида оддий гапириш керак: бу ўринда баланнарвозлик бемаврид; арзимас нарсалар тўғрисида гапирганда эса фақат яхши оҳанг, усул ва фикргина уларга мазмун багишлашини эсда тутмоқ лозим.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Яхши билмайдиган нарсаларни кўп ҳолларда бутунлай тушунарсиз сўзлар билан тушунтиришга ҳаракат қиладилар.

Г. ФЛОБЕР

Кўпчилик ўзларини ўйлатмайдиган аллақанча лугатга эгадирлар; бу лугат кам маъно англатадиган ва шунинг учун ҳам истаган нарсага қўлласа бўлаверадиган сўзлардан ташкил топган. Бу бўш шишаларга ёпиштирилган ёриқлардир.

Г. ЛАНСОН

Суҳбатни шундай олиб бориш керакки, суҳбатдошларнинг ҳар бири ундан наф олсин, билими янада бойисин.

ГЕРАКЛИТ

Бизга нимадир билим берадиган сўзлар, айниқса, ҳамма нарсадан азиздир.

АРАСТУ

Ҳаддан ташқари кўп гапирадиган одам ҳеч кимга ёқмайди, у гўё ўз романининг қаҳрамони-ни тасвирлагандек ҳамиша ўзи ҳақида ўзи гапиради.

Ф. ЧЕСТЕРФИЛД

Фақат аҳмоқ одам хиралик қилади; ақлли одам ўзининг даврага кераклиги ёки ортиқчилигини дарҳол пайқайди-ю, одамларнинг жонига тегмаёқ жўнаб қолади.

Ж. ЛАБРИЮЕР

Кўп ўйлайдиган одам иложи борича кам сўз ишлатиб, кўпроқ фикр беришга интилиб гапиради.

У. ИРВИНГ

Ўзи ҳақида узундан-узоқ гапирадиган одам шуҳратпарастликдан қочиб қутулолмайди.

Д. ЮМ

Ғалати гап билан одамларни ҳайратга соламан деганларида тайинли бир нарса айтолмайдилар.

Л. ВОВЕНАРГ

Сухбатни отангдан қолган меросдай билиб, ундан бошқаларни бебаҳра қилиш ҳуқуқига эгамас, деб ўйлама, аксинча, бошқа ҳамма соҳада бўлганидек, сухбатда ҳам ҳар ким ўз навбатига эга бўлишини назарда тутмоқ керак.

ЦИЦЕРОН

Доим ўзинг гапираверсанг — ҳамиша ҳақ бўлиб чиқасан.

О. БАЛЬЗАК

Ўзининг ҳам гапириш навбати келишини билмаганда, ҳеч

бир сухбатдош сизни тингламаган бўларди.

Э. ХОУ

Яхши гапириш учун етарли ақлга, сукут сақлаш учун етарли мулоҳазага эга бўлмаслик-катта бахтсизликдир: ҳар қандай сурбетликнинг илдизи шунда.

Ж. ЛАБРИЮЕР

Оқиллар наздида гар ўлтириш одобдир, Маслаҳат ташлаганда сўзга кўрсатгил ҳиммат. Икки нарса ақлга сигмайди агар билсанг, Сўзлаш пайти сукуту кераксиз жойда сухбат. *САЪДИЙ*

Ҳамма ишда ва ҳар қандай сухбатларда сабр-қаноатли бўлинг.

Ж. ЛЕББОК

Тилнинг ақлдан олдинга кетишига йўл қўйма.

ХИЛОН

Таассуротлар қанчалик тез ва шиддат билан айтиб берилса, улар шунчалик юзаки ва бир лаҳзали бўлиб чиқади.

Н. А. ДОБРОЛЮБОВ

Доимо бошқалардан ақллироқ бўлиш истагидан ҳам кўра бемаъни аҳмоқлик йўқ.

Ф. ЛАРОШФУКО

Сухбатни ақл эмас, ўзаро ишонч ҳамма нарсадан кўпроқ қизитади.

Ф. ЛАРОШФУКО

Сухбатда ўз сухбатдошингга қандайдир ҳақиқатни очишни

истаганингда аччиқланмаслик ва бирорта совуқ ёки кўнгилни оғритадиган сўз айтмаслик энг муҳим масаладир.

ЭПИКТЕТ

Хар бир киши оқилона ўйлаш ва гапиришга интилсин, бироқ бошқаларни ўз диди ва ҳиссиётларининг нуқсонсизлигига ишонтиришга уринмасин: бу ниҳоятда мушкул иш.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Ўз фикрингни исботлашда ва агар хато бўлса бошқа фикрларни инкор қилишда вазмин сўзлар ва ибораларни ишлат.

Ф. ЧЕСТЕРФИЛД

Баъзи одамлар учун гап — ранжитиш воситаси: тилларидан найза отиб, ачиқ изтехзо қиладилар, сўзлар — худди заҳарга қориштирилган эрман шарбатидай; заҳарханда, таҳқир, ҳақорат оғизларидан сўлакдай оқиб тушаверади.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Сўз хулқ-атвор демакдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Шахсий бахтга эришиш учун иш билан бирга сўзга эътибор бериш катта аҳамиятга эга.

Н. В. ШЕЛГУНОВ

Биз биттагина сўз билан ўзимизга ва ўзгаларга қандай зарар етказа олишимизни етарли тасаввур қилмаймиз, бу зарарни деярли тузатиб бўлмайди.

Ф. ЛАМЕННЕ

Билгинки, сенинг фаросатсиз, совуқ, бепарво сўзинг хафа қилиши, дилни оғритиши, ранжитиши, изтиробга солиши,

ларзага тушириши, довдиратиб қўйиши мумкин.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Тил учига келиб турган иккита сўздан доимо энг оддийсини танланг.

П. ВАЛЕРИ

Яхши суҳбатдош бўлишнинг фақат битта усули бор, бу тинглай билишдир.

К. МОРЛИ

Кўп одамлар яхши гапларни сўйлаши мумкин, бироқ камдан-кам одам тинглай билади, чунки тинглаш ақл ишлатишни талаб қилади.

Р. ТАГОР

Тинглаш ақлли одам кўп ҳолларда аҳмоққа кўрсатадиган мурувватдир, лекин аҳмоқ ҳеч қачон бунга мурувват қайтармайди.

П. ДЕКУРСЕЛЬ

Гапиришни билмасанг, тинглашни ўрган.

ПОМПОНИЙ

Тинглашни ўрган, ана шунда сен ҳатто ёмон гапирадиганлардан ҳам наф олишинг мумкин.

ПЛУТАРХ

Тинглашда биринчи, гапиришда эса охирги бўл.

Э. КАПИЕВ

Тинглаш санъати гапириш санъати билан деярли теппа-тенгдир.

П. БУАСТ

Одам қанчалик камгап бўлса, шунча ютади: кишилар унинг ақлли экани ҳақида ўйлай бош-

лайдилар, бунинг устига, асли ўша одам ақлли бўлса, ҳамма унинг ниҳоятда зукко одамлигига ишонч ҳосил қилади.

Ж. ЛАБРЮЕР

Мулойим характерни кўп ҳолларда кучли характер деб ҳисоблаганлари сингари, камгап одамни ҳам кўплар узоқ вақтгача ақлли одам санаб юрадилар.

Л. БЕРНЕ

Сухбатда вазминлик ва ўринли гапириш ганга чечанликдан юқори туради.

Ф. БЭЖОН

Ул адабдурки, яхши ва ямонга ва улуг ва кичикка бажо келтирурлар. Андоқки, барча ҳалойикдан ўзларин кичик ва камроқ тутарлар ва барчага хизмат ҳузурида бўлурулар. Ҳаттоки ўз фарзандларига, ходим ва мамлукларигаки, ҳар неча алардан беқоидалиг кўрсалар хушунат била аларга сўз демаслар, балки насиҳатни юмшоғ ва чучук тил била қилурулар.

А. НАВОИЙ

Камгаплик ва камтаринлик сухбатда гоят фойдали фазилатдир.

М. МОНТЕНЬ

Одам кам гапирса, ақллироқ кўринади.

М. ГОРЬКИЙ

Токим бирорта сўз дегунча инсон, Айби-ла ҳунари барчадан пинҳон.

САЪДИЙ

Берилиб тинглаш ва яхши

жавоб қайтариш сухбат пайтида энг олий мукамалликлардан биридир.

Ф. ЛАРОШФУКО

Эскирган май кўп ичишга ярамагани сингари кўпол муомала ҳам сухбатда кетмайди.

ПИФАГОР

Қандай сўз айтсанг, жавобига ҳам ўшани эшитасан.

ГОМЕР

Ақлли жавоб олмоқчи бўлсанг — ақлли савол бер.

И. ГЕТЕ

Бемаъни саволлар бермасангиз, мен ҳам сизга ёлгон гапирмайман.

О. ГОЛДСМИТ

Ўринсиз савол хунук жавобга сабаб бўлади.

И. ЭНГЕЛЬ

Яхши гапириш учун инсонда ақл етмаслиги ёки индамайгина кўя қолиш учун идрок етишмаслиги мусибатдир.

Ж. ЛАБРЮЕР

Гапириш ва ҳаракат қилиш вақти келгунча жим турулмайдиган киши чин инсон эмас.

Т. КАРЛЕНД

Сукут сақлашни билмайдиган одам бошлаб гапиролмайди ҳам.

СЕНЕКА

Сукут сақлашни билмаган кимса камдан-кам яхши гапира олади.

П. ШАРРОН

Ақлли бўлишни истасанг, мулоҳаза қилиб сўрашни, диққат билан тинглашни, мулойим жавоб қайтаришни ва бошқа айтадиган гапинг бўлмаса, индамасликни ўрган.

И. ЛАФАТЕР

Индамасдан фақат кўп нарса айтиш эмас, балки кўп иш қилиш ҳам мумкин.

Э. КАПИЕВ

Баъзан сукут ҳар қандай гапдан ҳам маъноли бўлади.

Ш. МОНТЕСКЬЕ

Сукут беодоблик, қўполлик ёки ҳасад юзага келтирган ҳар қандай келишмовчиликка қарши энг тўғри жавобдир.

И. ЦИММЕРМАН

Нафратли сукутдан ортиқ хўрловчи жавоб бўлмас.

М. МОНТЕНЬ

Одамлар қандай сўзлашни ўрганадилар, асосий гап эса — қандай ва қачон сукут сақлай билишда.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Сукут баъзан ғоят ажиб ва ёқимли сўзамолликка нисбатан ҳам сермаънолик ва афзаллик касб этади ҳамда жуда кўп ҳолларда юксак донишликдан далолат беради.

Ж. АДДИСОН

Сукут сақлаш ҳар доим ҳам ақллиликдан далолат эмас, бироқ у ҳар қалай аҳмоқ эмасликни исботлайди.

П. БАУСТ

Яхши сўзловчи кишининг сукут сақлаши унча ёмон ҳам гапирмаётган одамнинг валақлашидан кўра кўпроқ ҳурмат уйготади.

Н. ШАМФОР

Маълумки, кўп ҳолларда ғоявий суҳбат дегани шундан иборатки, ҳар хил китобчаларнинг сарлавҳалари ёдаки берилади.

Г. СЕНКЕВИЧ

Биз одатда, билмаган нарсамиз ҳақида кўп гапирамиз. Чунки шу ҳақда ўйлаймиз. Ақлимизнинг иши ҳам шу томонга қаратилган, хойнаҳой, фақатгина ишга қаратилган.

П. ВАЛЕРИ

Узоқ суҳбатдан сўнг ўтган гапларни бир эслашга уриниб кўр, шунда гапирилганларнинг аксарият қисми беҳуда, кераксиз ва кўпинча аҳмоқона бўлганига ҳайрон қоласан.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Айтар сўзинг бўлмаса, сукут сақлаганинг маъқул.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Агар одамлар фақат билган нарсаларини гапирганларида қанчалар жимжитлик ҳукм суришини бир тасаввур қилиб кўринг.

К. ЧАПЕК

Ўзингга аён нарсанигина гапир, бўлмаса сукут сақла.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Аҳмоқона гапиргандан кўра, ақл билан индамай қўя қолган маъқул.

ПУБЛИЛИЙ СИР

Е сукут сақла, ёки сукутдан тузукроқ бирон нарса гапир.

ПИФАГОР

Мен билган нарсам ҳақида гап сотиш нодонликдир.

М. ПРИШВИН

Нодон учун сукут сақлашдан яхшиси йўқ; бироқ у ўзи учун нима яхшилигини билганда нодон бўлмас эди.

САЪДИЯ

БООДОБЛИК, ХУШМУОМАЛАЛИК,
ДАҒАЛЛИК ҲАҚИДА

Инсонпарвар кишининг юриштиришидан кўриниб турувчи ахлоқий одоб мавжудки, бундай одоб тажанг одамда бўлмайди.

Д. ДИДРО

Биз ўзимизда боодоблик туйғусини ривожлантирмоғимиз керак, аке ҳолда, кишилар ҳурматини қозониб олгач, уни тезда бой бериб қўйишимиз ҳам мумкин. Бу сабоқ кишига ниҳоятда қимматга тушади ва афсуски, ўз авлодини ҳам бу огир қарздан қутқаролмайди.

И. ГЕТЕ

Боодоблик ёрдамида ҳаттоки куч билан эришиш мумкин бўлмаган галабага ҳам эришиш мумкин.

Ж. ЛЕББОК

Олижаноб бўлишнинг ўзи кифоя эмас, боодоблик ҳам зарур.

А. АМИЕЛЬ

Ҳаётда муваффақият қозониш учун истеъдодлиликдан кў-

ра кишилар билан хушмуомалада бўлиш кўпроқ муҳимдир.

Ж. ЛЕББОК

Модомики бир-икки оғиз ширин сўз одамни бахтиёр этса, шуни қизганган одам аблаҳдир.

Т. ПЭН

Хушмуомалалик ва камтарлик кишининг чинакам маърифатлилигидан нишона.

О. БАЛЬЗАК

Хушмуомалаликка ҳақ тўланмаса ҳам у кўп наф келтиради.

М. МОНТЕГЮ

Тасвирий санъат асарларини яхши кўринсин учун бажонидил ёруг жойга қўямиз, одамлар билан ҳам худди шундай хушмуомалада бўлишимиз керак.

Р. ЭМЕРСОН

Қўполликни ҳеч қандай баҳона оқлай олмайди.

Т. Г. ШЕВЧЕНКО

Кишиларнинг хушмуомала бўлишлари учун умрлари бемалол етади.

Р. ЭМЕРСОН

Хушмуомалани қизганма, майли ошириб юбор.

М. СЕРВАНТЕС

Ҳамма билан хушмуомалада бўл, кўпчиликка иноқлаш, фақат айримлар билангина расмий муомала қил.

Б. ФРАНКЛИН

Барчага илтифотли бўлу, аммо такаллуфсизлик қилма.

В. ШЕКСПИР

Кечирим сўраганда ҳам ҳақорат қилгандагидек ошириб юборманг.

В. ШЕКСПИР

Хушмуомалалик ҳам агар нисанда қилинса, ҳақоратга айланади.

Б. ГРАСНАН

Кимки ёқимтой бўлишни истаса, худди шу ёқимтой бўлишни истагани учун ҳам доимо ёқимсиз кўринади.

Е. Б. ВАХТАНГОВ

Ортиқча илтифот ҳаддан ташқари бачкана кўринади.

МАРК ТВЕН

Беодоблик — алоҳида бир иллат эмас, балки куруқ манманлик, бурч туйғусининг йўқлиги, танбаллик, бемаънилик, хаёлпаршонлик, димоғдорлик, ҳасад сингари кўпгина иллатларнинг оқибатидир.

Ж. ЛАБРЮЕР

Энг оғир ҳақорат сендан ҳеч бир ёмонлик кўрмаган кишининг ҳақоратидир.

АБУЛ ФАРОЖ

Сизга мунофиқлик қилишини сира кутмаган одамингизнинг хафа қилишига айниқса чидаш қийин.

ЭЗОП

Ошқора этилмайдиган туйғуларимиздан бири айниқса нафратдир.

А. РИВАРОЛЬ

Нафрат — разилликни, баъзан ақли заифликни яширувчи ниқобдир; нафрат саховат, ақл

ва одамларни тушуниш хислати етишмаслигининг белгисидир.

А. ДОВЕ

Кўпинча жаҳлга нисбатан нафратни яширган яхшироқ: хафагарчилик унутилиши мумкин, бироқ нафрат эса ҳеч қачон кечирилмайди.

Ф. ЧЕСТЕРФИЛД

Шартталиқ, дағаллик, бетгачонарлик — шундай нуқсонларки, ҳатто улардан баъзи оқил одамлар ҳам мустасно эмас.

Ж. ЛАБРЮЕР

Сурбетлик атайлаб қилинган хатти-ҳаракат эмас, балки характер нуқсонидир; тугма нуқсондир.

Ж. ЛАБРЮЕР

Аксари ёшлар ўзларини дағал ва кўпол тута туриб, буни яна табиий ҳол деб биладилар.

Ф. ЛАРОШФУКО

Кўполлик ўз кадр-қимматини унутиш демакдир.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Феъл-атворда мўътадиллик ҳамиша эзгуликдир.

Т. ПЭН

Кўполлик — руҳий қашшоқлик.

М. ЭБНЕР-ЭШЕНБАХ

Кўполлик ҳам букрилиқ каби майибликдир.

М. ГОРЬКИН

Беодоблик — жоҳиллик уруғи.

С. БАТЛЕР

Агар киши баъзан ҳис-туйғуларини жиловлай олмаса ҳам ҳар қалай доимо тилини жиловлай олмоғи керак.

П. БУАСТ

Сўкиниш одати кучайган сари беихтиёр ёмон хатти-ҳаракатларга майиллик ҳам кучая боради.

АРАСТУ

Агарда тил ҳар нарсани валдирайверса, ҳамма ўзини ноқулай сезади.

Ж. Ж. РУССО

Ширин сўзли шилгай душман пўстини,
Дағал сўзли душман қилар дўстини.

САЪДИИ

Сўз — шамол, ҳақоратли сўз эса елвизак каби зарарлидир.

В. ШЕКСПИР

Ёмон сўз кучли далил бўлолмайди.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Кучлилиқ сўкинишга муҳтож эмас.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Шовқин-сурон ҳеч нимани исботламайди. Тухум қўйган товуқ худди бир кичик сайёрани туққандек қақиллайди.

МАРК ТВЕН

Шовқин-сурон учун майда одамларни — ногорачиларни танлайдилар.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Кишини ҳақоратлаш учун кўп вақт керакмас, лекин унинг фойдаси ҳам оз.

Д. Н. ПИСАРЕВ

Миннатдорчилик барча яхшиликлар ичида энг оддийси бўлгани ҳолда, кўрнамаклик эса барча иллатлар ичидаги энг ёмон иллатдир.

Т. ФУЛЛЕР

Кўрнамак одамдан ҳам мудҳишроқ яна ким бўлиши мумкин?

В. ШЕКСПИР

Миннатдорчилик — энг катта яхшиликларнинг бири. Аммо миннатдорчилик талаб қилишдаги меъёр эса ундан ҳам катта яхшиликдир.

Ф. ГЕББЕЛЬ

Қилган ҳар бир саховатинг учун миннатдорчилик талаб этиш савдолашиш деган сўз.

А. ДЕКУРСЕЛЬ

Миннатдорчилик ташаккур билдирилаётган кишининг ҳуқуқи эмас, балки миннатдорчилик айтаётган одамнинг бурчидир; миннатдорчилик талаб қилиш — аҳмоқлик, миннатдор бўлмаслик эса тубанликдир.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Сенга қилинган яхшиликни унутма, лекин ўзинг қилган яхшиликни унут.

ПУБЛИЛИИ СИР

Агар киши ўзи яхши кўрган одамига яхшилик қилган бўлса, кейин бу ишини ҳар қандай шароитда ҳам эслаб юрмаслиги керак.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Ҳаммага ва ҳар кимга гапириб юриладиган яхшиликни яхши иш деб бўлмайди.

Д. МУКЕРЖИ

Ўзгага қилган мурувватингни дўстга ҳам, душманга ҳам мақтама.

ФИРДАВСИЙ

Яхшилик қилган эмас, яхшилик кўрган гапирсин.

СЕНЕКА

Берган миннат қилмасин, олган — гапирсин.

М. СЕРВАНТЕС

Агар хайрли иш қилсам-да, бу ишим ҳаммага аён бўлиб қолса, мен бундан севинмайман, ўзимни жазолагандек ҳис этман.

Н. ШАМФОР

Сен дунёда кўрнамак одамлар борлигидан рағиб юрибсан. Виждонингдан сўра-чи, сенга яхшилик қилган одамларнинг бари ҳам ўзингдан рўшнолик кўрганми.

СЕНЕКА

Кўрнамаклар тахмин қилганимиздан кўра анча оз, негаки, сахийлар ҳам ўйлаганимизга қараганда анча кам.

Ш. СЕНТ-ЭВРЕМОН

Биздан нимадир яхшилик кўрган одамимизни учратсак, дарҳол унинг миннатдорчилик билдиришини эслаб қоламиз. Ваҳоланки, ўзимиз миннатдорчилик билдиришимиз зарур бўлган кишиларни кўрганимизда эса бу нарса хаёлимизга ҳам келмайди.

И. ГЕТЕ

Ҳаммадан ҳам яхшиликни тез унутадилар.

Ф. ШИЛЛЕР

Дейрли ҳамма одамлар майда-чуйда яхшиликларга шукрона билдирадилар, кўнчилик эса унча арзимайдиган яхшиликлардан миннатдор бўлади, аммо ҳеч ҳақиқий яхшиликнинг қадрига етмайди.

Ф. ЛАРОШФУКО

Кўрнамакликнинг биринчи одими — яхшилик қилган одамнинг ниятини синчиклашдир.

П. БУАСТ

Ўйламай қилинган гуноҳ учун сўкмаганларидек, мажбур бўлиб қилинган яхшилик учун ҳам мақташ керак эмас.

ЕВРИПИД

Яхшиликни дарров қайтарман дейишнинг ўзи ҳам кўрнамакликдир.

Ф. ЛАРОШФУКО

Яхшиликка яраша ташаккур билдира олиш ҳам осон эмас, бунинг учун кўн куч сарфлаш керак.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Кўрнамакка илтифот кўрсатиш — у қадар бахтсизлик эмас, аммо қабих одамдан ёрдам сўраш катта бахтсизликдир.

Ф. ЛАРОШФУКО

Нафратимизга учраган кимсаларнинг ёрдамига муҳтож бўлиш оғир мусибатдир.

ҚОБУС

ЎГИТ ВА НАСИҲАТЛАР ҲАҚИДА

Биз ҳеч нарсани насиҳатчилик сахийлик билан айтиб ташлайвермаймиз.

Ф. ЛАРОШФУКО

Чавандозликдан хабари йўқ одам отни қандай миниб ҳақида маслаҳат бермайди. Аммо ахлоқ масаласида биз бошқачароқ иш тутамиз. Бу ерда биз ўзимизни ҳамма нарсани билладиган ва истаган одамга насиҳат қилишга қодирмиз, деб ҳисоблаймиз.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Ўзгаларнинг иши хуСУСИДА донолик қилиш ўз шахсий ишини эплашга қараганда анча осондир.

Ф. ЛАРОШФУКО

Ақл ўргатиш ва ақлли бўлиш мутлақо бошқа-бошқа нарсалардир.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Энг қийини — ўз ишини англаб етиш, энг осони — ўзгаларга насиҳат айтиш.

ФАЛЕС

Биз челақлаб насиҳат айтмизу, аммо ўзимиз томчилаб қабул қиламиз.

У. ОЛЖЕР

Одамлар ҳеч нарсани насиҳатдек нафратланиб қабул қилмайдилар.

Ж. АДДИСОН

Насиҳат худди кунжут ёғидек ёқимсиз: уни бировга ичириш осону, аммо ўзимиз ичишимиз кони азоб.

Б. ШОУ

Маслаҳат сўраш — бу бир киши иккинчисига кўрсатадиган энг юксак ишончдир.

Ф. БЭЖОН

Бошга кулфат тушганда кимки нотўғри маслаҳат берса, маслаҳат беришни истамагани.

СЕНЕК

Қуруқ жавоблар одилОНА саволларни маҳв этади ва ақлни ўтмаслайди.

А. И. ГЕРЦЕН

Сиздан нуқул пул сўраган одамга ҳеч қачон маслаҳат берманг.

П. КАЛЬДЕРОН

Бахтсизга насиҳат бериш бахтли одам учун осон.

ЭСХИЛ

Сиздан илтимос қилинмаган ишни ўзингиздан-ўзингиз бажарманг.

О. БАЛЬЗАК

Ўзинг истаган нарсани бировга тирқама; дид ҳар кимда ҳар хил.

Б. ШОУ

Барчани ўз гази билан ўлчаш тор ақл кўчасига киришдир.

Д. И. ПИСАРЕВ

Ўзгалар олдида берилган насиҳат таънадек ботади.

ҚОБУС

Ёқимли маслаҳат берма, яхши маслаҳат бер.

СОЛОН

Осонлик билан фойдаланса бўладиган маслаҳатгина нафлидир.

Л. ВОВЕНАРГ

Яхши маслаҳат ҳеч қачон кечикиб айтилмайди.

Б. ЖОНСОН

Ўз устидан голиб чиқа олади-
ганлардангина маслаҳат сўра.

ЛЕОНАРДО да ВИНЧИ

Бирортаси билан ўз ишинг
юзасидан маслаҳатлашмоқчи
бўлсанг, энг аввало, ўз ишлари-
ни қандай йўлга қўйиб олгани-
га эътибор қил.

ИСОКРАТ

Яхши маслаҳат кимдан чиқ-
қанининг аҳамияти йўқ.

Т. ФУЛЛЕР

Душмандан ҳам ўрганиш
мумкин.

М. МОНТЕНЬ

Доно одам душмандан ҳам
кўп нарса ўрганади.

АРИСТОФАН

Ғаним сўзига кириш — хато-
лик, аммо унга тескари иш тут-
моқ учун уни тингламоқ дар-
кор. Бу чинакам ҳақ йўлдир.

САЪДИЙ

Яхши маслаҳатни қабул қил-
моқ — шахсий имкониятларни
янада оширмоқ, дегани.

И. ГЕТЕ

Ўзини доно ҳисоблаган одам-
га ақл ўргатмоқчи бўлган киши
вақтини бекор кетказади.

ДЕМОКРИТ

Одамларнинг маслаҳатлаш-
моқчи бўлиш одатларида қанча-
лар риёкорлик бор! Маслаҳат
сўраётган киши ўз дўстининг
фикрларига ўзини ҳурмат билан
қулоқ тутаётгандек кўрсатади,
ваҳоланки, аслида унга ким-
нингдир эътибори керак, ким-
дир унинг ишини маъқуллаб,

ўша иши учун жавобгарликни
ҳам ўз зиммасига олиши керак.

Ф. ЛАРОШФУКО

Одамнинг ўзи истамаса, ҳеч
қандай ўғит-насихатлар унга
тўғри йўл кўрсатолмайди.

Р. РОЛЛАН

Қайсарга насихат қилган ки-
шининг ўзи насихатга муҳтож-
дир.

САЪДИЙ

Аҳмоқ билан мунозара қи-
лиш — кўрга чироқ ёққан би-
лан баробар.

П. БУАСТ

Сен айтган ўринли гапнинг
аҳмоқ қулогига етмай қолиб
кейтиши ҳамма нарсадан ҳам
ачинарли.

Ш. МОНТЕСКЬЕ

Маслаҳатга кирмайдиган
одамга ёрдам бермаслик керак.

Б. ФРАНКЛИН

Тентакларнинг устози сўз
эмас, бахтсизликдир.

ДЕМОКРИТ

Шундай одамлар борки, улар-
нинг қулогини кесиб ташлама-
гунингча эшитишни ишанмай-
ди.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Тентакка маслаҳат бериш —
кўрга кўзгу тутиш билан ба-
равар.

И. МЮЛЛЕР

Сўз таъсир қилмаган одамга
қалтак ҳам ўтмайди.

СУҚРОТ

Нодон қулогига панд, худди қа-
фасда шамол,
Оламнинг насихати ғалвирдаги
сув мисол.

САЪДИЙ

Ҳар қандай киши ҳам ўзи ту-
шунадиган нарсага қулоқ сола-
ди.

И. ГЕТЕ

Бировга маслаҳат бериш мум-
кин, аммо уни яхши хулққа ўр-
гатиб бўлмайди.

Ф. ЛАРОШФУКО

Маслаҳат берадилару, аммо
уни ишлатиш учун ақл берол-
майдилар.

Ф. ЛАРОШФУКО

Аҳмоқ беихтиёр яхши масла-
ҳат бериб қолса, ақлли одам уни
бажариши керак.

Г. ЛЕССИНГ

МАҚТОВЛАРГА МУНОСАБАТ

Мақтовлар ҳам мисоли зардек
ноёб бўлсагина қадрли.

Б. ЖОНСОН

Мақтов доим оқилоналиқдир.

Ф. М. ДОСТОВЕВСКИЙ

Мақташга арзирли одамлар-
нинг мақтовигина ёқимлидир.

ГНЕЙ НЕВИЙ

Сендан ҳеч қандай мурувват
кўрмаган кишининггина мақто-
ви энг дуруст мақтовдир.

АБУЛ ФАРОЖ

Муттаҳамнинг мақтовига
учишдан ҳам ортиқроқ хунук
иш йўқ.

Р. ШУМАН

Бамаъни мақтов гапирганни
ҳам, мақталганни ҳам ерга ура-
ди.

Ф. ГРИММ

Ярамас шахсни мақташ билан
мақталувчининг обрўйи ошмай-
ди, мақтаганнинг юзи қора бў-
лади.

П. А. ВЯЗЕМСКИЙ

Кимки сени мақтаса, шу рост-
лигини билиш учун ўзингни
текшириб кўр.

КАТОН

Агар мақтовни нолайиқ деб
топсанг, билгинки, бу хушомад.

ДЕМОКРИТ

Сени мақтасалар, танангга
яхшилаб ўйлаб кўр, ўзинг шун-
га лойиқмисан, лойиқ бўлма-
санг, билгинки, сени калака
қилишган.

Ф. ЧЕСТЕРФИЛД

Омадли одам шахсий фази-
латларим учун мени яхши кў-
радилар, дея ҳеч қачон ўйламас-
лиги керак.

ЛУКАН

Меъёрсиз мақтов — ёмон
мақтов: кишини кўтар-кўтар
гаплар эмас, далиллар мақташи
керак.

Ж. ЛАБРЮИЕР

Бамаъни одам вақт ўтиши би-
лан мақтов ва ҳар турли из-
затларга деярли ҳар доим бе-
фарқ бўлиб қолади.

Ж. ЛЕОПАРДИ

Ғоят иродасиз ва ғоят калта-
фаҳм одамгина ўзи сазовор бўл-
маган мақтовлардан хузурулани-
ши мумкин.

А. СМИТ

Биз ҳаётдаги ютуқларимизга қанчалик иккилансак, мақтовлар ва доврүқларга шу қадар ғрзуманд бўламиз.

А. БЕРГСОН

Фойдали танбеҳни сохта мақтовдан аъло кўрадиган ақлли кишилар бармоқ билан саноқлидир.

Ф. ЛАРОШФУКО

Аҳмоқнинг танбеҳи ҳам — мақтовдек гап.

СЕНЕКА

Ўзимизда етишмайдиган фазилатларга тааллуқли мақтовлар доимо бизга ёқади. Аҳмоққа ақллисан, алдоқчига дунёдаги энг ростгўй одамсан, деб кўринг, у дарҳол сизга қучоқ очади.

Г. ФИЛДИНГ

Аҳмоқ бизни мақташи билан у дарров кўзимизга бамаъни бўлиб кўринади.

Ф. ЛАРОШФУКО

Биз ҳалол мақтовларни эътиборсиз қабул этамиз-да, қилмаган ишларимизни мақтаганларида эса бунини ўзимиз билиб турсак ҳам миннатдор бўлиб тинглаймиз.

О. ГОЛДСМИТ

Айрим ҳолларда бизга ғирт

ёлғонлиги маълум мақтовлар ҳам ёқаверади.

Л. ВОБЕНАРГ

Хушомад — сохта чақа бўлиб, манманлигимиз туфайлигина муомаллада юради.

Ф. ЛАРОШФУКО

Агар биз ўзимизга-ўзимиз хушомад қилмаганимизда бировнинг хушомадидан бузилмасдик.

Ф. ЛАРОШФУКО

Хушомадга ўч одамнинг тенги хушомадгўй.

В. ШЕКСПИР

Ортиқча мақтовни мен оғу деб биламан.

И. А. КРИЛОВ

Мақтов ёққан одамни у бузади.

Ж. Ж. РУССО

Ҳазилга йўйиб ҳам ёлғон гапириш, мақташ керак эмас. Сен ҳақингда истаган одам нима ўйласа-ўйлайверсин, сен қандай бўлсанг, ўшандайлигингча қолавер.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Сизни мақтаб, ўзгаларни ёмонлаганининг сўзини ҳеч тингламанг.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

НУҚСОНЛАР, ҚУСУРЛАР ВА КАМЧИЛИКЛАР ҲАҚИДА

БЕКОРЧИЛИК

Мен бекорчиликни бамисоли ўз-ўзига қилинган суйқасд деб ҳисоблайман.

Ф. ЧЕСТЕРФИЛД

Бекорчи ҳаётга одатланиш инсон учун энг оғир қулфатдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Бекорчиликни роҳат-фароғату меҳнатни эса жазо деб тушуниш галати ва зарарли англашилмовчиликдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Агар бирор кун ишламасам, ўзимни-ўзим ўлдираддим.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Қулфатни на бекорчилик ва на дангасалик билан бартараф этолмайсан.

М. СЕРВАНТЕС

Қаердаки бекорчилик ҳукм сураarkan, ақл машъали порламас экан, у ерда шон-шухрат ва боқийликка интилиш ҳам йўқ, у ерда эзгулик ҳақида тасаввур ҳам, ҳатто унинг шарнаси ҳам бўлмайди.

Т. ТАССО

Гоҳо яхши ишларимиз сарҳадига ялқовликни шайтоннинг

ўзи ёнма-ён келтириб қўйганми, дея ўйлаб қоласан.

Ф. ЛАРОШФУКО

Дангаса ва ақлсизлар халқ фаровонлигининг кушандаси.

А. А. БЛОК

Ҳавойи умр кечирини дўзах азоблари сирасига киритиш керак эди, ваҳоланки, уни жаннат ҳузур-ҳаловатлари қаторига қўшганлар.

Ш. МОНТЕСКЬЕ

Дангасалик ўзимиз ҳам осонгина кечириб кетаверадиган нуқсонларимиздан биридир.

Ф. ЛАРОШФУКО

Бекорчилик меҳнатдан кўра кўпроқ толиқтиради.

Л. ВОВЕНАРГ

Харакатсиз бахт бўлмас.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Ҳамма нарсага тоқат етса ҳам, бекор юришга тоқат қилиб бўлмайди.

Ч. ДАРВИН

Ҳеч нарса қилмаслик мислсиз сермашаққат ишдир.

О. УАЙЛЬД

Ҳеч нарса қилмасликдан муд-
ҳиш азоб йўқ.

А. И. ГЕРЦЕН

Менимча, бекорчилик танҳо-
ликдан ҳам кўра огирроқ иллат-
дир. Доимо ўзинг билан ўзинг
бўлишинг, тўрт девор орасида
фақат ўзингни кўришинг, қил-
ган ишингнинг бари гап сотиш-
дан иборат бўлишидай ҳеч бир
нарса ақлни бу қадар саёзлаш-
тирмайди, ҳеч бир нарса бу
қадар бачканалик, гийбат ва
халоватсизликни туғдирмайди.

Ж. Ж. РУССО

Иш билан машғул бўлмаган
одам ҳеч қачон чинакам бахтга
эришолмайди, ишёқмаснинг
киёфасида сиз доимо порозилик
ва лоқайдлик аломатини кўра-
сиз.

Г. ГЕЙНЕ

Фаолиятсизлик ва бемаъни
оворагарчилик кишини ниҳоят-
да тубанлаштиради.

Д. И. ПИСАРЕВ

Шахсий меҳнатсиз одам олга
кетолмайди, бир жойда тўхтаб
ҳам туролмайди, лекин ортга
кейтиши аниқ.

К. Д. УШИНСКИЙ

Энг муруватли қисмат ҳам
дангаса, тепса-тебранмас одам-
дан — худди асбобсиз кулол
яроқсиз идишдан бўлак ҳеч нар-
са ясолмаганидек, ҳеч наф чиқа-
ролмайди.

Т. КАРЛЕЙЛЬ

Дангаса одамнинг юзсиз ба-
майлихотирлиги қилт этмайди-
ган кўлмак сувга ўхшайди, ун-
да қурт-қумурсқа-ю, ифлос ит-

балиқлардан бошқа ҳеч нарса
бўлмайди.

М. В. ЛОМОНОСОВ

Лоқайдлик ва дангасалик —
жон билан таннынг ҳақиқий
музлашидир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Дангасалик — сўзсиз, истеъ-
додимизнинг ўсишидаги энг
ёмон тўсиқ.

Э. ДЕЛАКРУА

Бекорчи одамлар ўзларининг
узоқ умрлари давомида яшама-
ган одамлардир.

Т. ФУЛЛЕР

Бекорчи умр — бевақат қа-
ришдир.

И. ГЕТЕ

Бекорчи одам вақтни кеми-
рувчи ҳайвондир.

А. ДЕКУРСЕЛЬ

Бекорчи одам — мили йўқ
соатнинг ўзгинаси.

Ф. КУПЕР

Дангасалик — ақл ва танада-
ги занг; у — кўп ишлатилади-
ган, доим янгидек ярқиллаб ту-
радиган калит.

В. ФРАНКЛИН

Бекорчиликдан ақлий ва жис-
моний заифлик келиб чиқади.

Д. И. ПИСАРЕВ

Энг буюк истеъдодларни ҳам
бекорчилик маҳв этади.

М. МОНТЕНЬ

Мақсад сари интилаётган ак-
сари одамлар танлаган йўлла-
ридан қатъият билан бораве-

риш ўрнига кўпроқ фақат бир марта зўр бериб ҳаракат қилишгагина лаёқатлидирлар: дангасаликлари ва беқарорликлари туфайли улар ўзлари бошлаган яхши ишларнинг маҳсулини ҳам қўлдан бой берадилар ва ўзларидан кейин йўлга чиққан, шошмасдан, аммо тўхтамай келаётганларга ҳам йўл бўшатиб берадилар.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Ҳамма ёмонликнинг илдири — бекорчиликда.

А. В. СУВОРОВ

Дангасалар доимо ўртамиёна одам бўладилар.

Ф. ВОЛЬТЕР

Бекорчи ҳаёт покиза бўлолмайди.

А. П. ЧЕХОВ

Ҳар қандай иллат бекорчилик оқибатидир.

П. КУРЬЕ

Бекорчилик мардликни бошқа барча иллатлардан кўра кўпроқ сусайтиради.

Ш. МАОНТЕСКЬЕ

Зерикиш — бекорчилик маҳсулидир.

СТЕНДАЛЬ

Ҳафсаласизлик қанча кам бўлса, кун шунча узун.

М. ЭБНЕР-ЭШЕНБАХ

Ишлаган одам зерикмайди.

М. ГОРЬКИН

Бекорчилар доимо нимадир қилишни мўлжаллайдилар.

Л. ВОВЕНАРГ

Қийинчилик — аксари ялқовлик самараси.

С. ЖОНСОН

Ялқовлик ҳар қандай ишни ҳам қийинлаштиради.

Б. ФРАНКЛИН

Ҳеч бир нарса бекорчиликни қуруқ гапчилик рағбатлантирмайди.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ҳеч иш қилмайдиган одамнинг доимо ёрдамчиси кўп бўлади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Қайнаётган қозонга пашша яқинлашмаганидек — иш билан банд кишиникига бекорчи меҳмон кам келади.

Б. ФРАНКЛИН

Ялқовлик — она. Унинг ўғли — ўғрилик ва қизи эса очликдир.

В. ГЮГО

Бекорчи гражданнинг ҳаммаси ўғридир.

Ж.-Ж. РУССО

Бекорчиликнинг энг мақбул давоси — доимий ва ҳалол меҳнат.

М. СЕРВАНТЕС

Меҳнат билан қўлга киритилган оромдан лаззатлиси йўқ.

А. П. ЧЕХОВ

Чинакам ва покиза қувончлардан бири меҳнатдан кейинги ҳордиқ.

И. КАНТ

Меҳнатдан олдин эмас, фақат меҳнатдан кейингина ҳақли

равишда роҳат-фароғатда бўлиши мумкин.

АНТИСФЕН

Ҳар қандай истиҳола ва нафратдан холи бўлган буюк руҳий лаззатланиш — соғ одамнинг ишдан кейинги ҳордигидир.

И. КАНТ

Ҳордиқ — машғулотни ўзгартириш демак.

И. П. ПАВЛОВ

Бекорчилик — дам олиш эмас.

Ф. КУПЕР

Инсон шундай яралганки, бошқа ишга қўл уриши билан аввалгисидан дам олади.

А. ФРАНС

ИЧКИЛИКБОЗЛИК

Тан касаллиги бўлгани сингари яшаш тарзида ҳам касаллик бўлади.

ДЕМОКРИТ

Қанчадан-қанча зўр ишлар ва ҳатто қанчадан-қанча ажойиб одамлар ярамас одатларнинг қурбони бўлиб кетганлар.

К. Д. УШИНСКИЙ

Одам кўпинча ўзига-ўзи ашаддий душманлик қилади.

ЦИЦЕРОН

Бошқалар томонидан йўқ қилинган кишилардан кўра ўзини-ўзи йўқ қилганларнинг сони анча-мунча кўп.

Ж. ЛЕББОК

Афсуски, ўз хатоларимиздан олган сабоқларимиздан фойдалана оладиган даражада кўп яшамаймиз.

Ж. ЛАБРИЮЕР

Менинг назаримда ичкилик-бозлик қолган барча гуноҳлар ичида, айниқса, энг қўполи ва пасткашидек туюлади.

М. МОНТЕНЬ

Ичкиликка берилиш яхши фазилатларга эшикни беркитиб, жуда кўп иллатларга уни очиб беради.

ВАЛЕРИЙ МАКСИМ

Ичкиликбозлик — барча иллатларнинг асоси.

АБУЛ ФАРОЖ

Кўпгина ёвузликларнинг сабаби май шишаси тагида ётади.

И. ВАЗОВ

Ичкиликбозлик — ваҳшийлик оқибати бўлиб — қадим ва ёввойи ўтмишдан бошлаб инсониятни гиппа бўғиб келмоқда, одамзоднинг энг яхши намоёндаларининг ёшлигини ғажиб, кучини совуриб, қувватини сўриб, ҳалокатга учратиб, инсониятдан мудҳиш хирож довлаб келмоқда.

Ж. ЛОНДОН

Ичкилик ичиш инсониятга, гарчи у хурсандлик учун ичилса ҳам шодликдан кўра кўпроқ мусибат келтиради. Қанчадан-қанча истеъдодли ва забардаст одамлар ичкилик туфайли нобуд бўлдилар ва нобуд бўлмоқдалар.

И. П. ПАВЛОВ

Ҳар қандай ҳужум ва жи-
ноятлар ҳам халқни ва халқ
бойликларини ичкиликбозлик-
дек қийратмайди.

Ф. БЭЖОН

Ичкиликбозлик инсон, жами-
ят ва давлатнинг энг ёмон душ-
манидир.

И. И. КОВАЛЕВСКИЙ

Ичкиликбозлик шундай бир
ижтимоий ёвузликки, уни баҳо-
лаш ҳам қийин.

В. М. БЕХТЕРЕВ

Ичкиликка муккасидан кет-
ган одам номус, урф-одат ва
мулозаматларга ёмон муноса-
батда бўлади, маънавий тўқна-
шувларга, ўз оиласининг хона-
вайрон бўлиши, қўни-қўшнила-
рининг нафратига бефарқ қа-
райди: у раҳмсиз, худбин ва
сурбетга айланади.

Р. КРАФТ-ЭБНИНГ

Биз бир-биримизнинг сало-
матлигимиз учун ичиб, шахсий
соғлигимизни йўқотамиз.

ЖЕРОМ К. ЖЕРОМ

Ичкилик нафосатни ўлдира-
ди, май ёшликни қисқартиради.

ГОРАЦИИ

Ҳамма иллатлар ичида ички-
ликбозлик, айниқса киши руҳи
улуғворлигига доғ бўлиб туша-
ди.

В. СКОТТ

Майнинг айтишича, ичган
одам тўрт сифатга эга бўлар-
кан. Дастлаб у товусга айланиб,
ўзини кўз-кўз қиларкан, ҳара-
катлари равон ва улуғворлик
касб этаркан. Кейин маймун

қиёфасига кириб, ҳамма билан
ҳазиллашиб, майнавозликка ўта
бошларкан. Ундан сўнг эса шер-
га ўхшаб ўзига бино қўяркан,
мағрурлиги тутиб, кучига ишо-
ниб кетаркан. Лекин охирида
чўчқага айланиб, чўчқа синга-
ри ахлатга ағанаб ётаркан.

АБУЛ ФАРОЖ

Ичкилик одамларнинг жис-
моний соғлигини нобуд қилади,
ақлий қобилиятини нобуд қи-
лади, оила ҳаловатини нобуд қи-
лади ва энг даҳшатлиси, одам-
ларнинг қалбини ва уларнинг
авлодини нобуд қилади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Анави киши мастликдан қал-
тираб қолган қўллари билан
стакандан нима ичаётганини би-
ласизми? У хотини ва болалари-
нинг кўз ёши, қони ва ҳаётини
сипқаряпти.

Ф. ЛАМЕННЕ

Эр қанча кўп ичса, унинг хо-
тини ва болалари шунча кўп
кўз ёши тўккан, дейиш мумкин.

Н. А. СЕМАШКО

Спиртли ичимликлар ишлаб
чиқаришнинг тобора кўпайиши
ва арзонлашуви натижасида
ичишга одатланиб қолиш оила-
вий ҳаётга путур етказилади.

А. ФОРЕЛЬ

Ичкиликбоз одам на ақлий
жиҳатдан, на ахлоқий жиҳат-
дан ҳеч қачон олдинга қараб
юрмайди.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Спирт анатомик препарат-
ларни қотиргани каби ичкилик-

бознинг қалби ва ақлини ҳам ўлдиради.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Мастликда на ақл, на хим-
мат бўлади.

Г. С. СКОВОРОДА

Муваффақиятсизликка учра-
ган пайтимизда, бўшашган пай-
тимизда, чарчаган пайтимизда
доимо бизга ичкилик қўл чў-
зади. Лекин унинг ваъдалари
пучдир: у куч бағишлайман дей-
ди-ю, аммо алдайди, кўнгилни
кўтараман дейди-ю, аммо бу
ҳам сохта.

Ж. ЛОНДОН

Зерикиш шишадан — ўйин-
кулгини, кўрқоқлик — журъат-
ни, ландовурлик — қатъиятни,
гам — қувончни излайди-ю,
охири ўз ҳалокатини топади.

В. ЖОНСОН

Май аввал юзга ранг берар,
сўнгра безрайтирур.

САЪДИЙ

Ароқ ўзи оқ, аммо бурунни
қизартириб, обрўни қора қила-
ди.

А. П. ЧЕХОВ

Маст одамга ёруг кўча ҳам
зулмат.

К. Д. УШИНСКИЙ

Ичкилик одамни гаранг қила-
ди, ҳамма нарсани унуттириб,
сохта хурсандчиликка бошлай-
ди, жазавага солади; киши қан-
чалик саёз, қанчалик ўз қоби-
ғига ўралиб қолган бўлса, бу
гаранглик ва жазава унга шун-
чалик ёқади.

А. И. ГЕРЦЕН

Ичкилик кишини ҳайвонга
айлантириб, ваҳшийлаштиради,
уни бешафқат қилиб, яхши
фикрлардан чалғитади, мияни
ўтмаслаштиради.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Маст одам — одам эмас, чун-
ки у инсонни ҳайвондан ажра-
тиб турувчи ақлини йўқотган.

Т. ПЭН

Мастлик маълум вақтгача
бўлса ҳам кишини тубанлашти-
ради, ақлдан оздиради ва бора-
бора уни ҳайвонга айлантиради.

Ж.-Ж. РУССО

Одамнинг ҳайвонлиги тутган-
да у ҳайвондан ёмон.

Р. ТАГОР

Маданиятли кишилар ҳам
мастликда ўз қиёфаларини йў-
қотиб, инсонгарчиликдан чиқа-
дилар.

ЖЮЛЬ ВЕРН

Мастлик ихтиёрий жинни бў-
лишдир.

СЕНЕКА

Биринчи қадаҳ чанқоқни бо-
сиш учун, иккинчиси — хур-
сандчилик, учинчиси — кайф
қилиб ҳузурланиш, тўртинчиси
эса — ақлдан озиш учун ичила-
ди.

АНАХАРСИС

Мастлик ақлдан озиш маш-
қидир.

ПИФАГОР

Мастлик гирт ақлсизлик, у
бизни истеъдодларимиздан маҳ-
рум этади.

СОЛОН

Кишилар ичкилик ичиб, янада баттар қўполлашиб, тентак-лашиб ва бераҳмлашиб борадилар.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Зигирдек ичкилик ҳам ҳаёт-бахш фикрларнинг йўлини тўсади, куртаклигидаёқ йўқ қилади.

Г. ГЕЛЬМГОЛЬЦ

Ақл камайтиришнинг энг нақд воситаси ичкиликдир.

В. Я. ДАНИЛОВСКИЙ

Ортиқча ичган киши сир сақлай олмайди ва ваъдасига вафо ҳам қилмайди.

СЕРВАНТЕС

Ичкилик, агар меъёридан ортиб кетса, телба одамни ҳам, донони ҳам бирдай енгилтак қилиб қўяди.

ФЕОГНИД

Мастлик ва маданият — муз ва оловдек, нур ва зулматдек ўзаро бир-бирига мутлақо қарама-қарши тушунчалардир.

Н. А. СЕМАШКО

Мастлик ва жисмоний тарбия бир-бирига ётдир.

Н. А. СЕМАШКО

Мен ҳеч қачон дунёда чарчоқни ёзиш, фикримни ойдинлаштириш учун ичкиликка ошно бўлишни истамас эдим.

Т. ГЕКСЛИ

Нодонлар ичкилик ичганда маст бўладилар, бахтсизликда эса ақл-ҳушдан ажраладилар.

ПИФАГОР

Кўзгу киши юзини акс эттирганидек, мастлик унинг руҳий башарасини очиб кўрсатади.

ЭСХИЛ

Чанқоғини сув билан эмас, ичкилик билан қондирган одам ҳайвондан ҳам бешбаттар.

ДИОГЕН

Маст одам манфур ҳайвондан ҳам баттар бўлса, бу ҳамманинг айби.

К. Г. ПЛАУСТОВСКИЙ

Ҳамма ҳам ейди, ичади, аммо фақат ёввойиларгина ортиқча ичиб, бўкиб қолгунча ейди.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Бир қадаҳ — ичкиликнинг бошлашиши, ўртаси эса — ичадиган улфатларга қўшилиб, муқим ширакайф юриш, таом олдидан икки қадахдан отиб олиш. Охири — маст ҳолда одам ўлдириб ёки растрат қилиб қамоқхонага, жиннихонага, арзимайдиган дарддан лаҳадга тушиш билан тугайди.

Ж. ЛОНДОН

Ҳаддан ташқари ичкиликка берилиш ҳеч қандай наф келтирмайди, аксинча ақлни заифлаштириб, соғлиқни бўшаштиради, ҳамённи қоқлаб, бевақт ўлимга олиб келади.

И. Т. ПОСОШКОВ

Ақлий меҳнатдан толиққан қанча-қанча кишилар ва қанчадан-қанча қора ишчилар ичкилик домига илиниб, ўзларини ўлимга олиб борувчи мудҳиш йўлга кирадилар.

Ж. ЛОНДОН

Ичкилик ҳар қанча бақувват гавдани ҳам емириб ташлайди.

ПЛУТАРХ

Ичкиликбоз одам ҳеч қачон ўз соғломлигининг гаштини суролмайди ва узоқ умр ҳам кўролмайди.

А. П. НЕЛЮБИН

Ичкилик спирти кучга куч қўшмайди, қайтага бўшаштиради, дилни, вужудни ва характерни ёшартирмайди, қайтага қаритади ва ақлни сусайтиради!

Р. КОХ

Ичкилик таъсиридан пайдо бўладиган ҳаммага маълум юздаги қизиллик — аслида қон томирчаларининг фалаж бўлишидан бошқа нарса эмас.

Г. БУНГЕ

Мунтазам ичиш зарарлидир, у жигар ва миёна фаолиятини бузади, асабни бўшаштириб, асаб касаллиги ва бевақт ўлимга олиб келади.

ИБН СИНО

Ичкилик тана аъзоларини емириб, унинг юқумли касалликларига бардош бериш қувватини сусайтиради.

А. БОДРИАЛЛАР

Ичкилик инсон соғлигига фақат танани заҳарлаши билангина путур етказиб қўй қолмайди, у ичкиликбоз одамни бошқа ҳар турли хасталикларга мойиллаштириб қўяди.

Н. А. СЕМАШКО

Ичмайдиганларга нисбатан ичувчиларда ҳар қандай касаллик ҳам оғир ва хатарли ўтади.

К. М. БЭР

Ичкилик ичиш заҳар ичиш каби зарарлидир.

СЕНЕКА

Майнинг ози — даво, кўпи — заҳар.

ИБН СИНО

Одамлар вабодан кўрқишадими-ю, аммо ичкилик ундан ҳам бешбаттар.

О. БАЛЬЗАК

Ичкилик ҳар қандай хавфли юқумли касалликлардан ҳам кўра кўпроқ одамнинг ёстигини қуритади.

К. М. БЭР

Барча юқумли касалликларни қўшиб ҳисоблаганда ҳам инсониятнинг ичкиликдан нобуд бўлган қисми кўплик қилади.

Ж. РОШАР

Ичкиликбозлик уч тарихий мусибат: очлик, вабо ва урушдан ҳам кўра кўпроқ вайронгарчилик келтиради.

В. ГЛАДСТОН

Ичкиликни суистеъмол қилиш — ёмон шиш касалликлари келиб чиқишининг бир сабаби бўлиши ҳам мумкин.

А. А. БОГОМОЛЕЦ

Шишада мен даҳшатли манзарани кўраман, у шиша ичидаги нарсадан келиб чиқади: назаримда, илмий табиёт музейидаги шишачада беўхшов чаёнлар, илонлар ва муртақларни кўриб турганга ўхшайман.

Г. ГЕЙНЕ

Ичкиликбозлик одамзод ис-

тиқболининг энг ашаддий душ-
манидир.

А. ФОРЕЛЬ

Ичкиликбозлик киши ўлган
билан тугамайди: у ғоят беҳи-
соб ва турли-туман йўллар ор-
қали авлодларга ўтаверади.

А. ФУРНЬЕ

Болалардаги нимжонлик ва
касалмандликнинг сабаби ички-
ликбозликдир.

ГИППОКРАТ

Ичкиликбозлар ўз уруғ-ав-
лодларига турли хил оғир хас-
таликларни инъом этиб қолди-
радилар, улар ичидаги энг
ёмони руҳий касалликдир.

В. Я. КАНЕЛЬ

Кўпгина тентак ва ақли заиф-
лар ичкиликка берилган ота-
оналардан туғилади.

Ф. БЭЖОН

Ичкиликка ружу қўйган аёл-
лардан туғилган болалар ўз она-
ларига ўхшаган бўладилар.

АРАСТУ

Одамни тентак қиламан де-
санг, унга муттасил ичкилик
ичиришдан бошқа тузукроқ йўл
йўқ.

Э. КРЕПЕЛИН

Қўли қалтирайдиган, хира-
лашган кўзи билан зўрга кўра-
диган, ёмон эшитадиган, нафас
сиқишидан ҳарсиллайдиган ич-
киликбознинг қилган иши нима
бўларди.

Н. А. СЕМАШКО

Кимки ичса, у тубанлик йўли-
га кирган бўлади.

Ж. ЧОСЕР

Ичкиликбозлик бузуқлик ан-
қиб турувчи қиморхонага, по-
рахўрликка, камомадга, чидаб
бўлмайдиган жинсий бебошлик-
ка ва зўравонликка йўл кўр-
сатиб берувчи нурсиз нишон-
дир.

Е. М. ЯРОСЛАВСКИЙ

Ичкиликбозлик ва жиноят
ижтимоий ҳаётнинг бир-бири
билан доимо узвий боғланган
икки ҳодисасидир.

И. П. МЕРЖЕВСКИЙ

Ичкиликбозлик билан жи-
ноят — туғишган ога-сингилли-
ги врачлар ва криминалистлар
томонидан аллақачонлароқ ис-
ботланган.

К. М. БЭР

Ичкилик одамни қотил ва
ўғрига айлантиради.

К. КОЛТОН

Ичкилик — турмани тўлди-
риб турувчи хизматкор.

А. БОДРИРАЛЛАР

Маст одам соғлик пайтида ет-
ти ухлаб тушига кирмаган ёмон
ишларни қилишга ҳам қодир.

Ж. ЛОНДОН

Ўғри ва қотил ҳушёр пайтида
камдан-кам ҳолда ўғрилик ва
қотиллик қилади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Инсониятга доғ бўлиб тушув-
чи жиноятларнинг ўндан тўқ-
қиз қисми ичкилик қистови би-
лан қилинади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Бугунги кунда барча тузум-
ларнинг жиноятларини ҳам, бе-

зорининг хириллашини ҳам, турмушдаги доғларни ҳам фақат қанча пиво ва ароқ ичилгани билан ўлчайсан.

В. В. МАЯКОВСКИЙ

Ҳамма ичган ичкиликбоз эмас. Аммо ичкиликнинг хусусияти шундаки, уни ича бошлаган одам осонгина ичкиликбозга айланиб қолиши мумкин.

П. И. КОВАЛЕВСКИЙ

Ҳар қандай аъло ичимлик ҳам агар уни бирданига сувдек симирсак, биз учун ўз жозибасини йўқотади.

Л. ФЕИЕРБАХ

Оз-оздан пинҳона ичиш доимий сархушликка айлана боради ва сурункали ичкиликбозликнинг барча оқибатларини бошга солади.

С. С. КОРСАКОВ

Ешларнинг кўпчилик қисми ичкиликбозликка шу қадар бегонаки, спиртли ичимликларнинг бор-йўқлиги ҳам уларга унча сезилмайди. Ўсмирлар қачонлардир ўтмиш вақтларда одамлар майхоналарга қатнаганини китоблардан ўқиб биладилар ва бу нарса кўтослар жанги ва алвастиларни ўтда ёндириш каби уларга жуда эриш одат бўлиб туюлади.

Ж. ЛОНДОН

Агар ичкиликдан сақлавиш — арзимас бир қурбон ҳисобланса, бошқалар учуноқ шунини қилинг; агар оғир қурбон ҳисобланса, ўзингиз учуноқ шу қурбондан кечманг.

С. МЭЙ

Аслида киши ҳаёти учун энг зарури ақлга ўхшайди-ю, шунга

қарамай кўпгина одамлар ўз хузурларини ўйлаб шу ақлни тамаки, вино, ароқ билан заҳарлашдан ҳам тоймайдилар.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Агар одамлар ичкиликдан ақлларини йўқотиб, ўзларини заҳарламаганларида эди, ҳаётимизда нақадар тотли ўзгаришлар юз беришини тасаввур этиш ҳам қийин.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ақлимиз ва виждонимиз биздан ичкилик ичмаслик ва ичирмасликни қатъиян талаб этади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Инсоният агар бу қадар сархуш бўлмаганда ақл бовар қилмас ютуқларни қўлга киритишга қурби етарди.

И. ГЕТЕ

Агар ҳаётингни ароқ билан суғормаганингда эди, у мудҳиш қуш-қўнмас дарахтни ҳам бино қилмасди ва у ароқ таъсирида жирканч бир тарада бу қадар шохлаб ҳам кетмас эди.

А. В. ЛУНАЧАРСКИЙ

Ичмаслик — ўчоққа ўтин, қозонга — гўшт, дастурхонга — нон, давлатга — даромад, ҳамёнга — пул, танга — куч, устга — кийим-бош, мияга — ақл, онлага — фаровонлик бахш этади.

Б. ФРАНКЛИН

Мен туни билан бош оғригини келтириб чиқарувчи майхўурликка берилиб, кундузи ихраб юрадиган кишиларга ўхшашни сира-сира истамас эдим.

И. ГЕТЕ

Маст одамдан қандай қилиб ичкиликни ташлаш йўлини сўрамоқчимисан? Унинг учун мен жавоб берман: мастликда қилган ишларини кўпроқ ўйлаб кўйсин.

ПИФАГОР

Одам ичишга имкоияти бўлмай қолганда эмас, балки шундоқ хонасида, рўпарагинасида ичкилик тургани, унинг ҳидини сезгани ва сал қўлини чўзса олиши мумкин бўлгани ҳолда уни ичмасагина ичкиликни ташлайди...

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Киши ичиш ва чекишни ташласа, барча ҳаёт ҳодисаларини унга янгитдан очиб берувчи ақлий тиниқлик ва босиқ дунёқарашга эга бўлади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Шароб ичманг, тамаки сўриб юрагингизни қийнаманг, ўшанда сиз Тициан умрини кўрасиз.

И. П. ПАВЛОВ

Мен улғайганимдан бери ҳеч қачон ўзимда чекишга эҳтиёж сезмадим ва кашандаликни ҳаммиша ваҳшийлик, ифлослик ва кони зарар, деб билдим.

М. ГАНДИ

Агар одамлар ароқдан, винодан, тамакидан, афюндан ақлларини йўқотиб, ўзларини заҳарламаганларида эди, бутун одамзод ҳаётида қанчалар ҳаётбахш ўзгаришлар юз беришини тасаввур этиш ҳам қийин.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ҳар бир чекувчи шуни билиб эсида тутмоғи керакки, у бир

ўзинигина эмас, бошқаларни ҳам заҳарлайди.

Н. А. СЕМАШКО

Чекиш ва ичишни ташлаш жуда қийин, деган тасаввур сохтадир, бу фикрга бўйин эгмаслик керак.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ғам-ғуссани ичкиликдан бошқа барча йўл билан бартавраф этиш мумкин.

С. ЖОНСОН

Ичкиликбозлик бизнинг социалистик қурилишимизга тўғридан-тўғри хавф тугдирувчи иллатдир, шунинг учун ҳам Иттифоқимизнинг ҳар бир ишчиси, ҳар бир софдил граждани унга қарши шафқатсиз кураш олиб бормоғи зарур.

Н. А. СЕМАШКО

Ичкиликбозлик, деб аталган ёвузлик жуда катта давлат аҳамиятига эга, чунки ичкиликбозлик кучайиши билан мамлакатда халқнинг жисмоний ва ақлий қуввати, меҳнат лаёқати ҳам пасаяди, дея қатъият билан айтиш мумкин, натижада мамлакатнинг иқтисодий кучи ва шу билан бирга унинг ахлоқи ҳам бўшашади, оқибатда жиноятлар сони кўпаяди.

В. М. БЕХТЕРЕВ

Аянчли тақдир осмондан тушмайди, у инсоннинг ахлоқлигидан келиб чиқади.

Л. АЛЬБЕРТИ

Ҳар бир киши — ўз саодатининг ижодкори.

Р. СТИЛ

Одатдек даҳшатли золим йўқ,
токи одам одат фармойишлари-
га қарши туролмас экан, у
эркин бўлолмайди.

К. БОУВИ

Инсон ўз одатларини бошқа-
ради, аксинча эмас.

Н. А. ОСТРОВСКИЙ

Кимки жойини ўзгартирсаю
аммо қилиги, яшаш тарзини ўз-
гартирмас экан, у ҳеч қачон ўз
қисматини ўзгартиролмайди.

КЕВЕДО — И — ВИЛЬЕГАС

Ўз ҳаётини яхшилаб олишга
шошилмаган одам дарё бўйида
ўтириб сувнинг тугашини кут-
ган тентакка ўхшайди.

ГОРАЦИИ

Фаросатсизлигимиз ва иллат-
ларимиз туфайли ҳаётимизни
барбод этамиз-да, кейин унинг
оқибатида келиб чиққан кул-
фатлардан нолишга тушамиз ва
охири бахтсизлик пешонада бор
экан-да, деб гапириб юрамиз.

К. БОУВИ

Меҳнаткаш халқ хўжайинлик
қилаётган давлат ўз граждана-
ларининг ҳаёти ва саломатли-
гига бефарқ, бешафқат муно-
сабат қилинишига йўл қўймас-
лиги керак ва йўл қўёлмайди,
у кишиларга бемаъни зарар ет-
казувчи ҳодисаларга қарши ку-
рашга отланмоғи зарур.

М. ГОРЬКИЙ

ХУДБИНЛИК

Фақат ўзини биладиган, юра-
гидаги бор ниятларини нуқул

ўзига қаратадиган одам энг аҳ-
моқ одамдир.

Ж.-Ж. РУССО

Худбинлик устидан қозонил-
ган галаба энг шарафли гала-
бадир.

П. БУАСТ

Фақат ўзини ўйлайдиган,
ҳамма нарсадан ўзига манфаат
излайдиган одам бахтли бўлол-
майди. Ўзинг учун яшамоқни
истасанг, бошқалар учун яша.

СЕНЕКА

Фақат ўзи учун яшамаган
одамгина яшайди.

МЕНАНДР

Фақат ўзига яраган одам бош-
қа ҳеч нарсага ярамайди.

Ф. ВОЛЬТЕР

Ўз жигилдони учун ишлаган
одам қоринини тўйгазиб олган
молга ўхшайди. Ҳақиқий одам
инсоният учун ишлайди.

ОБОЙ ҚУНОНБОВ

Фақат бир ўзи учун яшаш —
шармандалик.

Н. А. ОСТРОВСКИЙ

Фақат ўзи, ўз фароғатини ўй-
лаш ҳайвонликдир.

В. В. СУХОМЛИНСКИЙ

Фақат ўзи учун яшаш инсон-
ликни суинистеъмол қилишдир.

В. ШЕКСПИР

Худбинлик нафратлидир, уни
баргараф этмай, фақат ниқобла-
ганлар доимо нафратга лойиқ-
дирлар.

Б. ПАСКАЛЬ

Худбинлик — юракнинг беда-
во касали.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Шахсий худбинлик — разил-
ликнинг боши.

М. ГОРЬКИЙ

Худбинлик жамоани ёқтир-
майди, у одамни инсониятдан
ажратади, уни қийин аҳволга
солиб қўяди; ундайлар учун ўз
манфаатидан бўлак нарса йўқ.

А. И. ГЕРЦЕН

Худбинларнинг уч тоифаси
бўлади: ўзи яшаб, бошқалар-
нинг яшашига халақит бермай-
диган худбин; ўзи яшаб, бош-
қаларга кун бермайдиган худбин;
ўзи ҳам яшамай, бошқаларнинг
яшашига ҳам кун бермайдиган
худбиндир.

И. С. ТУРГЕНЕВ

Худбинлар бурч олдида ин-
жиқ ва қўрқоқдирлар: улар дои-
мо ўзларини бирор бурч билан
боглаб қўйишдан қўрқоқларча
хазар қиладилар.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Ўз жигилдони ва қорнини
суйган бирорта ҳам кимса ҳеч
қачон нимадир гўзаллик яра-
толмаган.

П. СКАРРОН

Худбин учун ўтмиш — бўш-
лик, ҳозир — қақроқ чўл, ке-
лажак — аҳамиятсиз бир нарса.

С. СЕГЮР

Агар одам ўз шахсига маҳлиё
бўлиб, жамоат манфаатини ўй-
ламаса унда шахсий кулфат —
деярли фожиага айланади.

Н. А. ОСТРОВСКИЙ

Агар одам фақат ўзини севса,
машаққатли ҳаёт синовларига
дуч келганида у ўз тақдирини
лаънатлайди, мислсиз азоб ўти-
да қолади.

Ф. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙ

Муҳаббат бор жойда киши
иродасини синдира олувчи қуд-
рат бўлмайди. Энг ёмон бахт-
сизлик худбинликдир.

Ф. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙ

ХАСАД

Хасад қалбимизни яралайди-
ган мудхиш оғудир.

Г. ФИЛДНИГ

Ҳеч бир эҳтирос одамни севги
ва ҳасадчалик сеҳрлаб қўёл-
майди.

Ф. БЭКОН

Фақат ҳасад ва қўрқоқлик
туйгуларигина кишига ҳузур
бағишлаёлмайди.

Ж. КОЛЛИНЗ

Ҳамма эҳтиросларнинг энг
жирканчлиси — ҳасад. Нафрат,
сотқинлик ва фисқу фуружлар
ҳасад байроғи остида кун кў-
ради.

К. ГЕЛЬВЕЦИИ

Одамлар ҳатто энг бемаъни
туйгулар билан ҳам мақтанги-
лари келади; аммо ҳасад шунча-
лик тубан ва юраксиз бир эҳ-
тироски, уни ҳеч ким тап олиш-
га ботинмайди.

Ф. ЛАРОШФУКО

Чинакам яхшиликнинг асл
белгиси туғилишданоқ ҳасад
нималигини билмасликдир.

Ф. ЛАРОШФУКО

Виждони соф одам ҳеч кимга ҳасад қилмайди.

М. ГОРЬКИЙ

Кишилар ҳаловатига ҳасадчалик зарар келтирадиган бошқа иллат йўқ, зеро бу иллатга учраганлар нафақат ўзларини ранжитадилар, аини вақтда улар ўзгалар қувончига ҳам раҳна соладилар.

Р. ДЕКАРТ

Ҳасад кўнгилнинг нотинчлиги (қониқмаслигидир), бу биз хоҳлаган нарсага бошқа одамнинг эгалик қилишдан келиб чиқади, биз эса уни кўпроқ ўзимизга раво кўрган бўламиз.

Г. ЛЕЙБНИЦ

Одамлар одатда ўзларига насиб этганидан роҳатланмай, насиб этмаган нарсалар хусусида оҳ чекадилар.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Агар биз фақат ўзимизда бориши кўриб, ўзимизда йўқ нарсага эътибор қилмасак, озгина нарса ҳам бизни қониқтиради.

Б. ЖОНСОН

Ҳасадгўй ё ўзи бахтсизликка учрагани учун, ёки кимнингдир омади келгани учун хомуш юради.

БИОН

Нега ҳасадгўйлар доим нимадандир хафа юрадилар? Чунки уларни нафақат ўз шахсий муваффақиятсизликлари, балки ўзгаларнинг ютуғи ҳам азобга солади.

АБУЛ ФАРОЖ

Кимки ишқиқлик ва шухратнарастлик туфайли ҳамма нарсага бирдан эришишни истаса, сўзсиз, ҳасадгўйдир. Ҳасадгўй ҳавас қиладиган одамлар эса ҳаммавақт топилади, чунки жуда кўн кишилар нимаси биландир ундан устун бўлолмасликлари мумкин эмас.

Ф. БЭЖОН

Муҳаббат телескоп орқали, ҳасад эса микроскоп билан қарайди.

Б. ШОУ

Ҳасадгўй одам ўзига худди ўз душманига гам-кулфат орттиргандай, кулфат орттиради.

ДЕМОБРИТ

Ўзгаларникига ҳасад қилиб, ўзиникидан ҳам айриласан.

ФЭДР

Ҳар нарсани сиичиклаб суриштиравериб жонга тегадиган одам одатда ҳасадгўй ҳам бўлади, чунки ҳар қалай у ўзига алоқадор бўлгани учуноқ биронинг ишини титкилаб юрмаса керак; йўқ у ўзганинг бахтига ҳасадланиб қарайди. Аксинча, кимки ўз иши билан овора экан, ҳасадга ўрин ҳам қолмайди.

Ф. БЭЖОН

Ҳасад — энг оғир иллат. Дўстнингнинг омади юришса, ҳасад қилма, қувон. Аммо унинг омадига қувониб туриб, ундан ўзиб кетишга ҳаракат қил.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Доно одам озга чидагани учун ҳам бахтли, тентакка эса ҳамма нарсга оз.

Ф. ЛАРОШФУКО

Азоб чекишни истамасанг, ҳасадгўй бўлма.

ҚОБУС

Ўзга огриқ тургандай ақлда
хам бор ҳасад.
Унутмангки, ҳасаддан идрок
хам бўлур касод.

А. ЖОМИЙ

Ҳасад — қалб оғуси.

Ф. ВОЛЬТЕР

Ҳасад ҳеч қачон қувончни
билмайди.

Ф. БЭЖОН

Ҳасад кишилар орасида жан-
жални бошлаб беради.

ДЕМОКРИТ

Ҳасад юксак фазилатларга
ҳамла қилиб, фақат ўртамиёна
нарсаларнигина аяйди.

Г. ЛЕВИС

Ожизлик буюкликни ўлақол-
са ҳазм қилолмайди.

В. В. ВОРОВСКИЙ

Бу дунёда ким ҳасадгўйлар-
дан қутулган? Кимки ўз ватан-
дошлари наздида қанча юксак-
ликда турса, катта мавқени
эгалласа, у шунча тез ҳасад-
гўйларга нишон бўлади: унга
қанча-қанча разиллик қанча-
қанча бўҳтонлар океанини тў-
киб-соладилар.

Ж. АМАДУ

Ҳасад далилсиз айблаб, ҳукм
чиқаради, нуқсонларни кўпай-
тириб, қиттай хатони шов-шув-
га айлантиради; унинг тили
сафрога ўхшаб, муболаға ва
ҳақсизликларга тўла бўлади.

Л. ВОВЕНАРГ

Ҳасадгўй бор гапни эмас,
ёмонлик келтирадиган нарсани
сўзлайди.

ПУБЛИЛИЙ СИР

Ҳасад нафратнинг энг фаол
белгиларидан биридир.

О. БАЛЬЗАК

Ҳасад нафратдан хам шаф-
қатсизроқдир.

Ф. ЛАРОШФУКО

Нафрат учига чиққан норози-
лик туйғусидир; ҳасад эса анча
бўш туйғу. Шу сабабли хам ҳа-
саднинг бирдан нафратга айла-
нишига ҳайрон қолмаса хам
бўлади.

И. ГЕТЕ

Ҳасадгўйни ҳеч нарса хо-
тиржам қилолмайди.

Л. ВОВЕНАРГ

Ҳасадгўйлар ўлади-ю, ҳасад
эса ҳеч қачон ўлмайди.

Ж. МОЛЬЕР

Четлаб ўтгин ҳасадгўйни кўр-
санг гар,
Найзасики унинг бўлмас беза-
хар.

МАХТУМҚУЛИ

Ҳасадгўйнинг хотираси —
адоватларни илиб қўйиш учун
тортилган узун дордан бўлак
нарсаси эмас.

Ж. ФОСТЕР

Ҳасад — бахтли кишилар-
нинг душмани.

ЭПИКТЕТ

Ютуқнинг дўсти оз.

Л. ВОВЕНАРГ

Баъзан дўстлар мақтовининг самимийлигига шубҳа тугилса ҳам, аммо душманларнинг ҳасадига тўла ишонмоқ керак.

К. ИММЕРМАН

Ҳасад — хушомаднинг энг самимий нусхаси.

Ж. КОЛЛИНЗ

Ҳасадгўйларга азоб беришнинг сири яхши кайфиятда юришдир.

ДИОГЕН

Мен душманларимга ҳавас қилганимдан кўра, душманларим менга ҳасад қилгани маъқул.

ПЛАВТ

Биров сенга ачингандан кўра ҳасад қилгани яхши.

ГЕРЕДОТ

Ҳеч кимга ҳаваси келмаган одамнинг ҳолига вой.

ЭСХИЛ

Ўз ҳасадгўйларининг мақтовига сазовор бўлган одамгина чинакам гўзал хислатларга эга.

Ф. ЛАРОШФУКО

ХАСИСЛИК, ҒАРАЗГҶЙЛИК

Беғарзалик эзгу ном орттирувчи яхшиликларнинг энг мақтовга сазоворидир.

М. СЕРВАНТЕС

Хасислик — барча ёмонликларнинг томири.

Ж. ЧОСЕР

Чексиз алам-ситамлар ҳаминша бебошвоқ ғаразгўйлик мевасидир.

Ф. ВОЛЬТЕР

Пул ҳар нарсага қодир, дейдиган одам пул учун ҳамма нарсани қилишдан ҳам тоймайди.

П. БУАСТ

Ғаразгўйлик кишилардан энг муқаддас туйғулар — ватанга муҳаббат, оилага муҳаббат, яхшилик ва покликка муҳаббатни ҳам тортиб олади.

САЛЛЮСТИЙ

Ғаразгўйлик мудҳиш ёмонликдир. Ғаразгўй одам ҳақгўй ҳам, принципиал ҳам, мард ҳам, бурчига содиқ ҳам бўлолмайди. Кичикликдан беғараз яшашга ўрган.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Сен учун меники эмас, бизники, яъни бутун жамиятга қарашли ҳамманинг, алоҳида шахсларнинг бахти ва қувончи учун жамият томонидан яратилган бойликлар қадрлироқ бўлмоғи керак.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Очкўзлик қилиб ўзига қора суртиб, тамагир бўлган одам енгил ўйлайдиган одамдир.

Ш. РУСТАВЕЛИ

Пулга ўчлик, агар кўз оч бўлса, муҳтожликдан ҳам огирроқдир, чунки хоҳиш қанча ортган сайин эҳтиёж ҳам шунча ортаверади.

ДЕМОКРИТ

Нокас доимо оч. Нафсдан нима мақсадлигини ва унинг чеғарасини бил.

Ф. ПЕТРАРКА

Саховатсиз киши — ёгинсиз абри баҳор...

Мевасиз йигоч ҳамону ўтун
ҳамон ва ёгинсиз
Булут ҳамону тутун ҳамон. Са-
ҳосиз киши бирла
Гавҳарсиз садафнинг бир ҳукми
бор.
А. НАВОИЙ

Йўқ нарсага қайгурмайдиган
эмас, аксинча, бориға қувона-
диган одам донодир.

ДЕМОКРИТ

Озига қанотланган — бой.
К. ГОЛЬДОНИ

Пулга муҳтож бўлмаслик-
нинг оддий йўли керагидан кўп
олмай, боридан ҳам озроқ фой-
даланиб яшашдир.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Энг катта бойлик — очкўз
бўлмаслик.

СЕНЕКА

Қизганчиқлик қалбни қури-
тади.

А. ДЮМА (отаси)

Киши молдин неким баҳра
олди анингдур: ҳар неким асра-
ди ўзганинг. Заҳмат билан топ-
қонингни ўзингдин аяма ва меҳ-
нат била йиққонингни дўстлар
била, душманлар учун асрама.

А. НАВОИЙ

Оч итга ўз луқма нонини бериб,
Ўзининг нафсини тиёлган ин-
сон,
Қул бўла туриб ҳам кўн озод-
ларни

Ўзига қул қилиб олмоғи осон.

А. ЖОМИЙ

Сахий дема саховатига
Бирор талаб қўйса гар одам.

Сахийликмас, бу савдогарлик,
Бунда йўқдир шараф ва карам.
А. ЖОМИЙ

Хасислик қанча кучли бўлса,
рахм-шафқат шунча кучсиз.
Ф. ПЕТРАРКА

Очкўз одамлар восвос касали-
га йўлиққандек, улар ҳамма
нарсадан ҳадиксираб, нимага-
дир тегиб кетишдан кўрқаётган-
га ўхшайверадилар.

К. ГЕЛЬВЕЦИИ

Хасислик фақат вақтни кет-
казишдагина фойдалидир.

СЕНЕКА

Тежамкор одам ҳаммадан
бой, қизганчиқ эса — ҳаммадан
камбағал.

Н. ШАМФОР

Хасислик тежамкорликдан
хатто исрофгарчиликка қара-
ганда ҳам узокроқдир.

Ф. ЛАРОШФУКО

Тежамкорлик — фаровонлик-
нинг муҳим манбаи.

ЦИЦЕРОН

Тежамкорликни доноликнинг
қизи, қаноатнинг синглиси ва
эркинликнинг онаси, деб ҳисоб-
лаш мумкин.

С. СМАЙЛС

ҚЎРҚОҚЛИК, ЖУРЪАТСИЗЛИК

Қўрқиш туйғуси, ҳойнаҳой,
инсон табиатига хос барча аса-
бий сезгилар ичидаги энг огир-
роғи бўлса керак.

Д. И. ПИСАРЕВ

Қўрқоқлар қалбида бахтга ўрин қолмайди.

М. СЕРВАНТЕС

Доимо даҳшатда титраб турсанг, ҳеч қачон бахтли яшолмайсан.

П. ГОЛЬБАХ

Қўрқиш инсон туйғулари ичидаги энг азоблисидир.

К. Д. УШИНСКИЙ

Энг тубан туйғулар ичидаги энг тубани — қўрқув.

В. ШЕКСПИР

Қўрқиш хавфи хавфининг ўзидан минг чандон қўрқинчлидир.

Д. ДЕФО

Қўрқишдан ҳам қўрқинчлироқ нарса йўқ.

Ф. БЭЖОН

Доимо қўрқиб юргандан кўра, даҳшатли ўлим яхши.

Ф. ШИЛЛЕР

Қўрқоқ мард бўламан деб кўкрагига муштлагани беҳуда; мардлик унда аввалдан бўлиши керак ва мардлар билан мулоқотда фақат уни мустаҳкамлаш зарур.

Д. ДИДРО

Қўрқувимизнинг ярми ҳеч бир асосиз, ярми эса расмана уятлидир.

К. БОУВИ

Ходисанинг ҳақиқий аҳамиятини ошириш қўрқувга хос хусусиятдир.

В. ГЮГО

Ҳар қандай кулфат ҳам шу кулфат олдида қўрқишдан кўра огирроқ эмас.

И. ЦШОККЕ

Қўрқув ирода кучсизлигидан келиб чиқади.

Б. СПИНОЗА

Қўрқув — иллатлар макони.

К. Д. УШИНСКИЙ

Қўрқув ноҳақликнинг доимий ҳамроҳидир.

В. ШЕКСПИР

Қўрқув гоҳ оёққа қанот беради, гоҳ у уни ерга михлаб қўяди.

М. МОНТЕНЬ

Шахсий қўрқув энг ёқимсиз туйғудир.

Т. КАРЛЕЙЛЬ

Қўрқоқлик шунинг учун ҳам гоятда зарарлики, у иродани фойдали ишлардан четга тортади.

Р. ДЕКАРТ

Хаста вужуд аъзоларининг бари бўшашганидек, қўрқоқ юракда ҳам гайрат сўнади.

А. ГАБРИЕЛИ

Қўрқоқ бошқа ҳар қандай одамдан хавфлидир, ундан кўнроқ қўрқинш керак.

Л. БЕРНЕ

Кимки азобдан қўрқса, у энди қўрқувдан азоб чекади.

М. МОНТЕНЬ

Қимки табиатан қўрқоқ бўлса, ўзи бирор-бир жасорат кўрсатиши у ёқда турсин, ҳатто ўртоқларини ҳам ваҳимага солади.

ТОМАС МОР

Бизнинг мамлакатимизда қўрқоқ нафратга лойиқ махлуқдир... Қўрқоқ — бугунги сотқин ва сўзсиз, курашда ҳам хоиндир.

Н. А. ОСТРОВСКИЙ

Бир марта қўрқоқлик қилган одам келаси сафар ҳам шундай қилади.

Ж. ГОЛСВОРСИ

Қўрқоқлик ҳеч қачон ахлокий бўлолмайди.

М. ГАНДИ

Қўрқоқлик — раҳмсизликнинг боши.

М. МОНТЕНЬ

Раҳмсизлик ҳамиша ожизлик, қўрқоқлик, ваҳимадан келиб чиқади.

К. ГЕЛЬВЕЦИИ

Қўрқоқлик кучайса қаттиққўлликка ўтади.

Г. ИБСЕН

Одамларни қўрқитишни истанганлар айни пайтда ўз қўрқоқликларини намоён этадилар.

Р. ЭМЕРСОН

Нафрат — қўрқоқнинг қўрқиб кетганидан пайдо бўлган ўчи.

Б. ШОУ

Қўрқоқ хавф ўтгандан кейингина дўқ-пўниса қилади.

Н. ГЕТЕ

Қўрқоқлик ва ҳадик туфайли ортга чекиниш ҳанузгача мохируна уддабурунлик ҳисобланиб келмоқда.

О. БАЛЬЗАК

Одам ўз қилмишини оқлаш учун бир сабабдан бошқа ҳар қандай сабабни топади, ўз жиноятларини оқлаш учун бир баҳонадан бошқа ҳар қандай баҳонани топади, ўз тинчини таъминлаш учун бир важдан бошқа ҳар қандай важни топади-ю, фақат қўрқоқлигини ўйламайди.

Б. ШОУ

Ўзига-ўзи ачиниш журъатсизликнинг энг насткаш кўринишидир.

МАРК АВРЕЛИЙ

Журъатсизлик бизда фақат нафрат уйғотади.

Ф. ШИЛЛЕР

Эркак кишининг барча саъий ҳаракати мардларча бўлиши керак.

А. КАЗБЕГИ

Хотинчалиш эркак инсон зоти учун мудҳиш доғдир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Қўрқувни енгиш — одамнинг энг биринчи вазифаси. Унинг тиззалари қалтираб турса, ҳаракатлари қулларча давом этавереди.

Т. КАРЛЕЙЛЬ

Қўрқув ақллиларни тентак,
кучлиларни ожиз қилади.

Ф. КЭПЕР

Қўрқув тилёгламаликни кел-
тириб чиқаради.

ДЕМОКРИТ

Қўрқоқни ҳар қандай фириб-
гар ҳам хўрлайди.

П. БОМАРШЕ

Қўрқувга қул бўлиш — энг
ёмон қуллик.

Б. ШОУ

Одамнинг одамлиги қўрқувни
қай даража енгинида билинади.

Т. КАРЛЕЙЛЬ

Қўрқмай яшаш керак. Қўр-
қоққа доим қўша кўринади,
мард одамга эса ҳар қандай
огир иш ҳам осон туюлади.

Ф. В. ГЛАДКОВ

ШУХРАТПАРАСТЛИҚ, ТАКАБ- БУРЛИК

Шухратпарастлик энг кучли
хоҳишдир. Мени бу хоҳишдан
халос этгин, қолганларидан эса
ўзим қутуламан.

Р. ШЕРИДАН

Шухратпарастлик одамлар-
нинг энг табиий хусусиятидир,
лекин айни пайтда одамларни
табиийликдан маҳрум этувчи
ҳам шу шухратпарастликдир.

Л. ВОВЕНАРГ

Ҳеч қачон, ҳеч бир шароит-
да ўзингга манманлик ва такаб-
бурликни ихтиёр этма.

А. П. ЧЕХОВ

Такаббурлик — жонсиз бир ма-
то: Ювса калта, қилмагин хато.

В. ШЕКСПИР

Кўкка парвоз қилмоқчи бўл-
ган одам кечки сояга ўхшаб,
бир соат ичидаёқ узайиб, ўз эга-
сидан ҳам катталашиб кетади;
гўё хиралашган сари чўзилаёт-
ганга ўхшайдида, бир дақиқа-
дан сўнг қарасаи — йўқ.

Э. СЕНАНКУР

Кишига ақл қанча етишмаса,
унда шунча такаббурлик бор.

А. ПОП

Ким ўзини ҳурмат қилолма-
са — у бахтсиз, аммо ким ўзи-
дан ортиқча мамнун бўлиб кет-
са, у тентак.

Г. МОНАССАН

Ўзига бино қўйиш ва ман-
манлик бахтсизликдир, у киши-
ни аҳмоқ қилиб қўяди.

К. ЛИБКНЕХТ

Аҳмоқлик ва такаббурлик
ога-ини.

П. БОМАРШЕ

Шухратпарастликка берилиш
азалдан доноларни беақл қилиб
келган.

И. КАНТ

Агар шухратпарастлик ким-
нидир бахтга етказган бўлса,
ҳойнаҳой ўша одам тентак бўлса
керак.

Ж.-Ж. РУССО

Шухратпарастлик буюклик-
дан кўра кўпроқ ожизлик бел-
гисидир.

Ж. СВИФТ

Шухратпараст ўзи билан ўзи шу қадар бандки, унинг кўнглига зиғирча ҳам бегона нарса сизмайди.

Т. ПЭН

Ўзидаи бошқани билмайдиганлар мислсиз фазилатлар ахтарадилар.

Ж. ЛАБРЮЕР

Эски мўйна шамолдан хурпаяди, беақл калла эса — такабдурликдан.

М. КЛАУДИУС

Доимо димоғдор юриш ўртаҳоликнинг ниқоби, холос.

Ф. ВОЛЬТЕР

Гўдаини — гавданинг шундай бир сирли хусусиятики, шу билан ақлнинг камлиги нардаланади.

Ф. ЛАРОШФУКО

Нуқсонли бор, айниқса руҳий нуқсонли кишилар доимо ўзлари ҳақида юқори фикрда бўладилар. Гўё саҳий табиат кимши бошида ақлдан қисган бўлса, ўша камчиликини тўлдириш учун маънавликини қўшимча чора сифатида юборётгандай.

П. ГЕТЕ

Иззатталаблик — бу ақлнинг кемтиклигидир.

У. ДЭВЕНАНТ

Баъзи кишиларнинг улугворлиги димоғдорлик, қатъийлиги раҳмсизлик, ақл-фаросати фирибгарлик билан аралашиб кетади.

Ж. ЛАБРЮЕР

Иззатталаблик насткаш юракни ҳалол юракка қараганда тез-

роқ аланга олдиради: хашак гарами ёки қапа саройдан кўра тезроқ ёниб тугайди.

Н. ШАМФОР

Аҳмоқ одам ҳатто амалидан — министрми ёки бош мирзоликдан тушса ҳам ўзининг бутун кибру ҳавоси ва бемаъни такаббурлигини ташламайди.

Н. ШАМФОР

Шухратпараст одам ўзи ҳақида яхши гашириб ҳам, ёмон гашириб ҳам ҳузурланади; камтар одам эса ўзини сира гапирмай қўя қолади.

Ж. ЛАБРЮЕР

Шухратпараст одам ҳамиша насткаш бўлади.

П. И. ЧАЙКОВСКИЙ

Шухратпарастлик бизнинг дилимизда ва ўзимизга қарши ҳаракат қилувчи даҳшатли кучдир.

В. ГЮГО

Шухратпарастлик бизни ақл бовар қилмас даражада хоҳишимизга қарши ҳаракат қилишга мажбур этади.

Ф. ЛАРОШФУКО

Шухратпарастлик ўзимиз лойиқ бўлмаган шон-шуҳратга бевақт эга бўлишга уринишдан бошқа нарса эмас.

А. СМИТ

Доно одам ўзи қилган ишнинг яхшилигига ишониш учунгина эътироф этишларини истайди; шуҳратпараст эса мақтов талаб этади.

П. БУАСТ

Мақтов ҳар қанча ортиқча бўлган тақдирда ҳам мақталувчида ҳар қандай мақтовлардан ўзининг юқори туриши ва ўз фазилатлари билангина мақтовчиларнинг оғзини очиб қўйгани ҳақида бош қотириб кўришдек устунлик бор.

Б. ФОНТЕНЕЛЬ

.. Саёз ва бўш одам ўзининг йўқ фазилатлари ҳақида яхши гап эшитса, шуҳратнарастлиги тутиб талтайиб кетади, мақтаниб, ўз иши ва ўз шахсига нисбатан зигирдаккина танқидий қарай олиш лаёқатини ҳам йўқотиб қўяди.

Д. И. ПИСАРЕВ

Аҳмоқ одам — яна бунинг устига боши айланиб қолсами...

Ж. ГОЛСУОРСИ

Ўзига бино қўйган одам жамият кўксига қотиб қолган шишдир.

М. ГОРЬКИЙ

Такаббурлик ўзига маҳлиё бўлиб ўзгаларга наст назар билан қарашдан келиб чиқади.

М. МОНТЕНЬ

Мансабсиз одам қаршисида осмондан келиб, мансабдорлар қаршисида шармандаларча ерга эгилишимизнинг бирдан-бир сабаби такаббурлигимиздир.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Кўпчилик ичида ўзини калондимоғ тутиб кеккайган одам, агар у ҳурмат қилишларини истаётган бўлса, аини шу истагига зид натижага эришади.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Сохта ҳурмат ҳеч бир иш қил-

май туриб манманликка берилишнинг жазосидир.

Н. ШАМФОР

Ҳамманинг эътиборига тушишга интилиш — ўша одамнинг ўзига зиён, чунки ҳеч бир нарса юракни кишиларга ёқаман, деб уринишдек барбод этмайди.

М. ГОРЬКИЙ

Шуҳратнарастлик киши бошига тушадиган оғир кулфатларнинг манбан.

Ж. Ж. РУССО

...Кимники иззатталаблик алвастиси ром этган экан, уни бошқаришга энди ақлнинг кучи етмайди ва у тенгсиз куч, имлаган томонга қараб чопаверади...

К. МАРКС

Мечкай шуҳратнарастлик одамнинг онгини заифлаштиради ва у ўзига яқинлашиб келаётган хатарни сезмайди.

ЭЗОН

Шуҳратнараст кишилар донолар нафрати-ю, тентаклар ҳайратини уйғотиб, текинхўрлар сигинадиган кимсага ва ўз эҳтиросларининг қулига айланадилар.

Ф. БЭЖОН

Иззатталаблик аралашган жойда самимиятга ўрин йўқ.

О. БАЛЪЗАК

Мен ҳаддан ташқари иззатталаблик билан шубҳа-гумонни доимо бирга кўрганман.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Бизнинг иззатталаблигимиз бошқаларга зарар етказмаслиги — жуда кам, тўғрироғи, сира учрамайдиган ҳодисадир.

М. СЕРВАНТЕС

Шухратнарастлик кишини маҳмадона қилиб қўяди.

А. ШОПЕНГАУЭР

Ўз фазилатларини ўзгалар хузурида осмонга кўтариш қанчалар кулгил бўлса, ҳолиликда уларга тан бериш шу қадар доноликдир.

Ф. ЛАРОШФУКО

Ҳалол одам ҳамманинг иззатини қозонаман, дея елиб-югуриши шарт эмас: иззатнинг ўзи унинг ихтиёрсиз, ўз оёғи билан келсин.

Н. ШАМФОР

МАҚТАНЧОҚЛИК

Одамлар ҳаммавақт ҳам бошқалар ўйлаганчалик бўлавермайдилар.

Г. ЛЕССИНГ

Ўз афзалликларини кўп гапирадиган одам кўпинча яхши одам бўлиб чиқмайди.

Ж. НЕРУ

Ўз яхшиликлари билан мақтанган одамдан кўрқавер.

М. ЭБНЕР-ЭШИНБАХ

Одамлар ўз нуқсонларини кўрсатмайдилар — уларнинг аксарияти нуқсонларини сохта ниқоб билан яширишга уринадилар.

О. БАЛЬЗАК

Маънавий мажруҳлик кўпинча ва гоёт моҳирона бир тарзда ташқи ёқимтойлик билан нардаланади.

М. ГОРЬКИН

Мақтанчоқлар ҳам сирти жимжима милтиқ каби ичи қалтироқ-тани ялтироқ.

ИИФАГОР

Мардлик ҳақида кўпроқ кўр-қоқлар, яхшилик ҳақида эса ичиқоралар гапиришади.

А. Н. ТОЛСТОЙ

Ҳозирги ишидан мақтанолмаган одам илгариги хизматлари билан мақтанади.

ЦИЦЕРОН

Мақтанчоқ одамлар доноларга кулги, аҳмоқларга эса ҳайратомуз пеша, хушомадгўйларга осонгина ўлжа ва ўз шухратнарастликларининг қулидирлар.

Ф. БЭКОН

Куч билан мақтаниш буқани елкада кўтармоқ, яъни: ўша буқага ўхшаш билан баробардир.

Б. ФОНТЕНЕЛЬ

Мақтовнинг ортидан қувма, аммо бор кучинг билан мақтовга сазовор бўлишга интил.

Я. КОМЕНСКИЙ

Ўз-ўзини мақташ кишини ерга уради.

М. СЕРВАНТЕС

Кимки сирдоши олдида мақтанса, сўзсиз, кулгига қолади.

ЭЗОН

Аслида серҳиммат бўлган кишилар ҳеч вақт керилмайдилар.

Ф. ЛАРОШФУКО

Одам ўзини-ўзи кўтара олганидек, ўзини-ўзи мақтамаслиги ҳам керак. Аксинча, ўзини мақташга ҳар қандай уриниш кишилар кўзи ўнгида унинг обрўйини тўқади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ташқи кўринишини кўз-кўз қилган одамларнинг ичи бўш.

О. БАЛЬЗАК

Ўз ақллигидан мақтанмаслик учун ҳам зўр ақл керак.

Ф. ЛАРОШФУКО

Киши ўз фазилатлари ҳақида қанча кам билса, у бизга шунча кўп ёқади.

Р. ЭМЕРСОН

Агар ўзингизга душман ортиришни истамасангиз, одамлардан устунлигингизни сездирманг.

А. ШОПЕНГАУЭР

Ўз фазилатларимиз тўғрисида қанча кўп гапирсак, унга шунча кам ишонадилар.

П. БОШЕН

Сизнинг яхшилигингизга одамлар ишонишини истайсизми? Унда ўша яхшилигингизни мақтаманг.

Б. ПАСКАЛЬ

Киши ўзини айбласа ҳаммавақт ишонадилару мақтаса сира ишонинмайди.

М. МОНТЕНЬ

Барчага ёқиш истаги энг кулгили истакдир.

И. ГЕТЕ

Кишиларда бор хислатлар уқадар кулгили эмас, ўзи йўғу, аммо бўлишини истаганлари кулгили.

Ф. ЛАРОШФУКО

Заруратсиз ўзинг ҳақингда бир оғиз ҳам гапирма. Аввал қилган, ҳозир қилаётган ва кейин қиладиган ишларинг хусусида ҳам сира мақтанма.

К. Д. УШИНСКИЙ

Ўзи ҳақида кўп гапиришдан ҳам хунукроқ иш йўқ.

Ж. ЛЕОНАРДИ

Яхшиси, биз ўзимизни мақтамайлик, биров бизни мақтасин.

ДЕМОКРИТ

Биз аслида қандай бўлсак, шундай бўлганимизда ва ҳеч қачон бошқача бўлиб кўринишга уринмаганимизда эди, биз одамлар кўзи ўнгида ютардик.

Ф. ЛАРОШФУКО

Мен аслида бошқачаман, деб доно кишиларни ишонтиришингдан кўра, чиндан ҳам ўзинг истаганингдек бўлишинг кўп жиҳатдан осонроқдир.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Барча мақтанчоқларнинг бирдан-бир қисмати шуки, улар эртами-кечми, ҳарқалай панд ейишади.

В. ШЕКСПИР

Афтидан, барча тугма эхти-
росларимиз ичида, айниқса гу-
руримизни енгимиз қийин
бўлса керак; уни қанча беркит-
ма, у билан қанча олишма, бўғ-
ма, чала ўлик қилма — бари бир
у яшайверади, вақти-вақти би-
лан ҳаддан ошиб, ўзини кўр-
сатиб туради.

Б. ФРАНКЛИН

Гурур барчага хос хусусият:
аммо фарқи шундаки, уни қачон
ва қаерда кўрсатишни билиш
керак.

Ф. ЛАРОШФУКО

Гарчи гурур яхшилик ҳи-
собланмаса-да, лекин кўп яхши-
ликларнинг бошидир.

Ж. КОЛЛИЗ

Чинакам гурур ўта тортинчоқ
бўлади ва кишилар мулоҳазаси-
дан қўрқади.

Н. В. ШЕЛГУНОВ

Агар биз ҳақиқий гурурли
бўлганимизда дунёни бу қадар
разилликлар босмас эди.

Н. ЗЕЙМЕ

Гурур — олижаноб ҳисси-
ёт — у шахсий камчиликлардан
кўз юммайди. Димогдорлик эса
бунинг акси.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Димогдорлик гурурга ничинг-
дир.

Э. ФЕЛХТЕРСЛЕБЕН

Гурур одамнинг шахсидан

бошқа унинг барча иллатларини
йўқотади.

Р. ЭМЕРСОН

Ҳамиятимиз эмас, гуруримиз
бизни айб қилиб қўйган киши-
ларга ақл ўргатишга ундайди;
биз уларни ўнглаш учун эмас,
ўзимизни кўз-кўз қилиш учун
уларга дакки берамиз.

Ф. ЛАРОШФУКО

Гурур кўпинча ҳақиқий улуг-
ворликка ғов бўлади.

М. ЖАНЛИС

Гурур — ўзга ҳамма одамлар-
га нисбатан ўзига хос бир наф-
ратдир.

ТЕОФРАСТ

Мағрур кишилар бошқаларда-
ги гурурни сингдира олмайди-
лар.

Б. ФРАНКЛИН

Агар бизни гурур қийнама-
ганда, бошқаларнинг гуруридан
шикоят қилмас эдик.

Ф. ЛАРОШФУКО

Мағрур одам камдан-кам оли-
ҳимматдир: у доимо ўзи муно-
сиб бўлганидан кам оляпман,
деб ўйлайди.

Г. БИЧЕР

Гурур қалта ўйлаш ва ўз-ўзи-
ни билмасликдан келиб чиқади.

Ж. АДДИСОН

Пасткаш қалб, ортиқча гу-
рур — ачиган балчиқдай гап.

П. БУАСТ

Тўхтовсиз гапириб, бировга
қулоқ солмаслик мағрурлик
белгиси.

ДЕМОКРИТ

Паст одамларнинг гурури шундан иборатки, улар доимо ўзлари ҳақида гаширадилар, чинакам инсонларнинг гурури эса ўзи ҳақида мутлақо гапирмасликдир.

Ф. ВОЛЬТЕР

Мағрурнинг кўриниши хунук.

А. ТЕРМИЗИЙ

Гурур ҳамиша ёмон дарсликдир ва ўртамеъналикнинг нимдош пардасидир.

Ж. МАСИПОН

Майда одамларда гурур катта бўлади.

Ф. ВОЛЬТЕР

Гурур — ожизлар юпанчи.

Л. ВОВЕНАРГ

Ортиқча гурур — пасткаш қалб ниқоби.

И. С. ТУРГЕНЕВ

Мағрур одам муз қобигига ўралиб қолиши турган гап. Бу қобиқни ҳеч бир туйғу ёриб ўтолмайди.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Гурур — сирғанчиқ қоя бўлиб, пастликда бизни такаббурилик ва манманлик кутади.

И. ДЕКУРСЕЛЬ

Ўзимиздаги бемаъни хислатларни ўзимизчалик ҳеч ким билмайди, лекин шунга қарамай, ҳеч ким бизни ўзимизчалик юқорига кўтармайди.

Ф. ШЕНМАН

Ўзига маҳлиё одам ўз хислатини шу қадар катталашти-

риб кўрадики, унинг олдида микроскоп ҳам ҳеч гап эмас.

А. ПОН

Шухратпарастлик — хушомадгўйликнинг ювсақ чўққиси.

Ф. ЛАРОШФУКО

Шухратпарастлик олдида ҳар қанча хушомадгўйлик ҳам уч пул.

Ф. ЛАРОШФУКО

Шухратпарастлик бобида қанча-қанча кашфиётлар қилинмасин, бари бир унинг ҳали кўз тегмаган жойлари кўп.

Ф. ЛАРОШФУКО

Ўз-ўзига маҳлиёлик умрбод давом этадиган ҳикоятдир.

О. УАЛЛЁД

Агар табиат кимнингдир ақлида гов қолдирса, одатда манманлик оҳаги билан суваб кетади.

Г. ЛОНГФЕЛЛО

Ўзига-ўзи маҳлиё одамга тенг келиш қийин.

ЦИЦЕРОН

Ким ўзини ҳаддан ташқари яхши кўрса, уни бошқалар яхши кўрмайди, чунки одоб юзасидан унга рақиб бўлиб ўтирмайдилар.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Ўз-ўзига маҳлиёлик ва димоғдорлик ўз қадрини билиш туйғуси эмас.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Ўзига-ўзи маҳлиё одам — аҳмоқ билан сурбет орасидаги дар-

дисардир: унда аҳмоқдан ҳам, сурбетдан ҳам нимадир бор.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Табиат кимнидир яхши фазилатлардан қисган бўлса, ўша одам бу камчиликни такаббурилик билан ёпмоқчи бўлади.

ЭРАЗМ РОТТЕРДАМСКИЙ

Сурбетлик чегарадан чиққан иззатталаблиқдир: иззатталаб одам чарчатади, жонга тегади, бездиради; сурбет жиркантиради, газабга солади, қонни қайнатади, таҳқирлайди.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Мағрурлик галати хусусиятга эга. Киши қанча ақлли, ўқимишли, ажойиб истеъдод эгаси, ҳатто қалби тоза бўлмасин — агар у ортиқча гердайса, юқоридаги бари фазилатлари қу-сурга айланади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ўзидан ҳайратланиш ва ўзини ақлли дея қатъиян ишониш бахтсизлиқдир, фақат ақлсиз ёки ақли калта одамларгина шундай дардга мубтало бўлишлари мумкин.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Киши ўзидан қанчалик мамнун экан, унда мамнун бўладиган хислатлар шу қадар камдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Одам ўзи ҳақида қанчали юқори фикрда бўлса, унинг аҳволи шу қадар мўртдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Киши шахсини ерга урувчи иллатлардан энг қабихи ва наф-

ратга лойиғи ўзига-ўзи маҳлиёликдир.

У. ТЕККЕРЕЙ

Фақат ўзини ўйлайдиган донолик, қандай кўринишда бўлишидан қатъи назар қабихликдир.

Ф. БЭЖОН

Ўзига-ўзи маҳлиёлик шиширилган нуфак, уни тешилса, фақат ҳаво чиқади.

Ф. ВОЛЬТЕР

АЙЁРЛИК

Айёрлик — жуда чегараланган кишиларнинг фикрлаш тарзи бўлиб, бу фикрнинг зоҳири билан ботини мутлақо турличадир.

И. КАНТ

Мутгасил айёрлик қилиш фикран чекланганлик белгисидир ва деярли ҳаммавақт бир ерда айёрлик қиламан деган одам бошқа жойда ўзини ошкор этади.

Ф. ЛАРОШФУКО

Айёрлик ғирт ақлсизликдир: ўз мақсадига тўғри йўл билан эришолмаган одам унга ёлгон-яшиқ, эгри йўл билан эришишга уринади; айёрликнинг фожиаси шундаки, у бир марта билинмайди, аммо кейин ҳаммавақт отнинг қашқасидек кўриниб туради.

Ж. ЛОКК

Тулкидек айёрлик инсонга ётдир. Майда чақа бўлиш уят, инсондир.

АРИСТОФАН

Бировдан айёрроқ бўлиш мумкину, лекин ҳаммага айёрлик қилиб бўлмайди.

Ф. ЛАРОШФУКО

Ўтакетган айёр одамлар кўпинча доғда қоладилар, чунки улар бошқаларни ақллироқ, тўғрироғи, айёрроқ деб ўйлаб, ортиқча ҳаракат қилиб қўядилар.

Г. ФИЛДНИГ

Одам бировларни алдаянман, дея ўйлаётган пайтида ўзи осонгина алданиб қолади.

Я. КОЗЕЛЬСКИЙ

Алданишнинг синалган йўли ўзингни бошқалардан айёрроқ деб ҳисоблашингдир.

Ф. ЛАРОШФУКО

Мен, доимо алдамчи пировард-натихада ўзини алдайди, деб такрорлаганман ва яна такрорлайвераман.

М. ГАЛЛИ

Ўз айёрлигини яшира оладиган айёр ҳали шу пайтгача тугилмаган.

Ж. ЛОКК

Ҳаётда шундай ҳолатлар бўладики, соддалик ва ошкоралик энг нозик айёрликка айланади.

Ж. ЛАБРИЮЕР

Айёрлик билан фирибгарликнинг ораси — бир қадам, биринчисидан иккинчисига ўтиш жуда осон: айёрликка ёлгон қўшилса, тап-тайёр фирибгарликдир.

Ж. ЛАБРИЮЕР

ЁЛГОНЧИЛИК

Ёлгончилик — қабиҳ иллат.
М. МОНТЕНЬ

Ёлгончилик ўғрилиқдан баттар.

Ж. РЕНАР

Ёлгончилик — ёвузлик тимсоли.

В. ГЮГО

Фақат ярамасларгина алдашади.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ

Ёлгонни бу қадар фош этишимизнинг боиси шундаки, энг пасткаш иллатлар ичида айниқса ёлгонни беркитиш ҳам ва унга бўйин эгиш ҳам осон.

Ф. ВОЛЬТЕР

Агар ёлгон ҳам ҳақиқат сингари бир хил бўлганда-ку, аҳволимиз анча енгиллашарди. У ҳолда биз ёлгон сўзлаётган одамнинг ганини тескари тушуниб қўя қолардик. Лекин ҳақиқатнинг акси бўлган ёлгоннинг минглаб қиёфаси бор ва унинг ҳад-чегараси йўқ.

М. МОНТЕНЬ

Киши янглишган пайтда буни ҳар қандай одам сезади, аммо алдаётганда эса ҳамма ҳам сезавермайди.

И. ГЕТЕ

Ёлгончи — инсон деб аталинганга лойиқ эмас.

Ф. ФЕНЕЛОН

Иродасиз юрак, фаросатсиз

ақл, бузук характерни ёлгон
фош этади.

Ф. БЭЖОН

Ҳаммадан ҳам кўра мен кўр-
қоқлик ва ожизлик туфайли
тўқилган ёлгондан жирканаман.

А. И. КУПРИН

Ёлгончилик ва макр — аҳ-
моқлар билан кўрқоқлар па-
ноҳи.

Ф. ЧЕСТЕРФИЛД

Ёлгончилик инсон қалби ва
жисмига ҳадсиз уқубат юклай-
ди.

Ш. РУСТАВЕЛИ

Ўз виждонини алдаш — ин-
соннинг ҳаётидан эзилишининг
энг кенг тарқалган ва энг қа-
биҳ кўринишидир.

Л. И. АНДРЕЕВ

Ёлгончилик зўрлик бошлан-
ган жойда тугилади.

К. А. ФЕДИН

Ёлгончи ёлгонсиз яшай ол-
майди.

И. И. ХЕМНИЦЕР

Ёлгончиликка ўрганган одам
ишда ҳам, бекорчиликда ҳам ёл-
гон сўзлайверади.

И. И. ХЕМНИЦЕР

Маълум вақт хийла-найранг
билан шугулланиб юрган одам
энди усиз туролмайди: қолган
нарсаларнинг бари унга зери-
карли кўринади.

Ж. ЛАБРЮПЕР

Ёлгон ҳам ичкиликбозлик-
нинг ўзи. Ёлгончи ўлаётганда
ҳам ёлгон гапириб ўлади.

А. П. ЧЕХОВ

Шира — майсани, занг — те-
мирни, ёлгон эса қалбни ке-
миради.

А. П. ЧЕХОВ

Инсонни айна ёлгончилик
тахқир этади.

О. БАЛЬЗАК

Ёлгоннинг доимий ҳамро-
ҳи — айёрлик.

Ж. ЛОКК

Шахсий манфаат йўлида ўзи-
ни-ўзи алдаш қалбакилик; ўз-
галар манфаати учун алдаш —
сохталик; зиён етказиш учун
алдаш — бўҳтон, бу ёлгоннинг
энг ёмон захридир.

Ж. Ж. РУССО

Ёлгончига ҳатто у тўғри
ганирганда ҳам ишонмаймиз.

ЦИЦЕРОН

Ёлгончининг жазоси унинг
гапига ҳеч ким ишонмай қўйи-
шида эмас, балки унинг ўзи
энди ҳеч кимга ишонмаслиги-
дадир.

Б. ШОУ

Ёлгончилик ҳаётда суянчиқ
бўлмайди.

Н. К. КРУПСКАЯ

Ожизларнинг қучи хийла-най-
рангда.

В. ШЕКСПИР

Қалбаки нарса ҳеч қачон пи-
шиқ бўлмайди.

П. БУАСТ

Ёлгон бевиқор қилур одамни,
Ёлгон шармисор қилур одамни.

САЪДИЙ

Энг қабиҳ ёлгон кўпинча су-
кут сақлаган ҳолда ифодала-
нади.

Р. СТИВЕНСОН

Тўла ҳақиқатгина мақтовга
лойиқ, чала ҳақиқат ҳеч нарсага
арзимайди.

С. ЦВЕЙГ

Чала ҳақиқат ёлгондан хавф-
ли; чала ҳақиқатга қараганда
ёлгонни ажратиш осон, чала
ҳақиқат эса сездирмаслик учун
икки ҳисса пишиқроқ ниқоб
кийиб олади.

Т. ГИННЭЛЬ

Чала ҳақиқатни фош этиш
гирт ёлгонни фош этишдан кўра
икки бора қийин.

О. О'МЭЛЛИ

Биров сохталаштирилган ҳа-
қиқат — энг хавфли ёлгондир.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Ҳақиқатлар ичига кириб қол-
ган биргина ёлгон ҳамма ҳақи-
қатни шубҳага қўяди.

И. БУАСТ

Алдаётган одам елкасида қан-
чалик оғир юк борлигини ўй-
ламайди, чунки у биринчи ёлго-
нини давом эттириш учун яна
йигирма марталаб ёлгон сўз-
лайди.

А. ПОН

Ҳар кимки сўзи ёлгон, ёлгонни
зоҳир бўлгач уёлгон. Ёлгонни
чиндек айтувчи суханвар — ку-
мушни олтун билан рўкаш қил-
гувчи заргар.

А. НАВОИЙ

Кимки бир ёлгон гапирдим,
яна гапиради. Ахир битта ёлгон-
ни бошқа еттитаси билан қув-
ватлаш керак-да.

Ф. РЮККЕРТ

Ким хотирасига унча ишон-
маса, келиштириб ёлгон ҳам
сўзломмайди, деб бежиз айтиш-
майди.

М. МОНТЕНЬ

Агар сиз фақат бор ганини айт-
сангиз, бошқа нарсаларни ўйлаб
ўтиришингиз шарт эмас.

МАРК ТВЕН

Албатта, билмай туриб ҳам
ёлгон гапириб қўйиш мумкин,
аммо «ёлгончи», деган тушунча
қасдан ёлгон сўзлаш маъно-
сини билдиради.

Б. ПАСКАЛЬ

Ёлгон гапираётганингни сез-
санг, оғзингни юмишинг ҳар
вақт ҳам кеч эмас.

А. ДЮМА (ўғли)

Ёлгон кучга кирган вақтда
ҳам барибир ҳеч вақт ҳақиқатга
айланмайди.

Р. ТАГОР

Борди-ю, ёлгонга дуч келсанг,
сен уни йўқ қил. Ёлгон фақат
йўқ қилишлари учунгина мав-
жуд.

Т. КАРЛЕЙЛЬ

*РИЕКОРЛИК, ХУШОМАДГҲҲИЛИК,
ИККИЮЗЛАМАЧИЛИК*

Риёкорлик, хушомадгўйлик
ва иккиюзламачилик энг катта
ёвузликдир. Ниқобга ўралган
бу ёвузликларни сеза бил, унга

нисбатан газабкор ва мурасасиз бўл!

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Инсон ҳақида унинг хулқи, воқеа ва ҳодисалар ҳақида кўнглинг нима деса, ўшани гапир. Сендан кимдир нимадир кутаётган тақдирда ҳам хушомад қилма. Бу сени мунофиқ, лаганбардор ва охири бориб разил муттаҳамга айлантириш учун қилинган ҳаракатдир.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Риёкор — доимий кул.

Р. РОЛЛАН

Иллатнинг қўлидан келган яхшилик — риёкорлик.

Ф. ЛАРОШФУКО

Яхшилик ниқобига ўранмаган ёки унинг қўмагига суянмаган биронта ҳам иллат йўқ.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Риёкорлик — оғир иш эмас, ҳар бир ярамаснинг қўлидан келади, лекин очиқчасига, самимий ва юракдан гапириш ва кулиш эса фақат олижаноб қалб эгаларигагина хосдир.

Ш. ПЕТЕФИ

Фирибгарлик билан тилаёгламалик — туғишган оға-инилардир.

А. ЛИНКОЛЬН

Хушомадгўй одамлар сурбетларча риёкорликка ҳурмат билан қарайдилар.

О. БАЛЬЗАК

Тентаклар орасида риёкорлар деб аталувчи бир тоифа бор,

улар тўхтовсиз равшда ўзлари ва ўзгаларни алдашни ўрганганлари ўрганган, аммо аслида улар ҳаммадан кўра кўпроқ ўзларини алдайдилар.

ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ

Бошқаларга қараганда кўпинча энг риёкор кишилар алданиб қоладилар.

У. ГЕЗЛИТТ

Одамни ўзига мақташ хушомадгўйлик белгисидир.

АРАСТУ

Ҳаммани мақтайдиган одамга ишонма.

Ж. КОЛЛИНЗ

Ишонмагил маддох, сўзамолларга,

Заррача наф учун сени мадх этар.

Бир куни муродин ҳосил этмансанг,

Икки юздан ортиқ айб санаб кетар.

САЪДИЙ

Мақтов нодонлардан, гумон ўзингдан

Бўлур, ғурурланма гўзал сўзингдан.

САЪДИЙ

Ҳадеб мақтайвериш — хушомадгўйлик.

АРАСТУ

Бировга ёқиш санъати — алдаш санъатидир.

Л. ВОВЕНАРГ

Барча хушомадгўйлар одатда алдамчилар.

И. ЭНГЕЛЬ

Аччиқ танбехдан кўрқма,
Алаловчи сўздан кўрқ.

Е. БАРАТИНСКИЙ

Манфаат учун ёқимтой бўлиб қолган одамлар — энг тунд одамлардир.

Л. ВОВЕНАРГ

Олгирлар ҳеч нарсадан жирканмайдилар.

Л. ВОВЕНАРГ

Хушомадгўй ким? У эпчил ва зийрак ақл эгаси бўлиб, сал кўзингиз тушиши биланоқ етти букилиб қулимсирайди, ҳар бир сўзингизни энтикиб қарши олади ва нима қилсангиз, ҳаммасини кўр-кўрона олқишлайди.

Ж. ЛАВРЮЕР

Буюк кишилар ҳеч қачон хушомад қилмайдилар, хушомад — майда одамларнинг иши, улар ўзлари ҳавас қилган атоқли шахсларнинг ҳаётий муҳитига кириб олиш учун яна ҳам майдалашингга тайёр кимсалардир.

О. БАЛЬЗАК

Фақат пасткаш одамгина олдинда мақтаб, орқангда гийбат қилади.

ПИФАГОР

Иллат ва нуқсонларингни кўра-била туриб, уларни оқлайдиган ва ҳатто маъқуллайдиганларга яқин йўлама. Бундай кишилар ё лаганбардор, ё кўрқоқ, ёки аҳмоқдирлар. Ҳар қандай бахтсизлик ёки кулфатда улардан ёрдам кутма.

Г. С. СКОВОРОДА

Хушомад садоқатга мутлақо ёпишмайди.

ЭРАЗМ РОТТЕРДАМСКИЙ

Хушомадгўйлик нафратдан хавфлироқ.

Б. ГРАСИАН

Тулки терисини ёпинган текки мақтовдан кўрқ.

ГОРАЦИЙ

Ғанимнинг ёлгонига, лаганбардорнинг ширин суханига учма; биринчиси айёрлик тўрини ташлаган, иккинчиси эса ёвуз жигилдонини очиб турибди.

САЪДИЙ

Хушомад расмдаги аслаҳаяроққа ўхшайди: кўзингни қувонтиргани билан ҳеч бир нафийўқ.

ПИФАГОР

Кимки хушомадни тақдирласа, у ўша хушомадни қидирган.

Т. ФУЛЛЕР

Етти бошли аждардан эмас, тилёглама одамдан кўрқ.

ҚОБУС

Хушомадгўй уй ҳайвонлари ичидаги энг хавфлисидир.

ДИОГЕН

Бўйсунгандек кўриниб, кейин ҳукмрон бўлиш учунгина хушомад қиладилар.

И. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Қулларча бўйин эккан одамнинг бари ҳам қул бўлавермайди.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Хушомадгўй шунинг учун хушомад қиладики, у ўзи ҳақида ҳам, ўзгалар ҳақида ҳам яхши фикрда бўлмайди.

Ж. ЛАВРЮЕР

Хурматлаган одамларига ҳеч қачон тилёгламалик қилмайдилар, чунки ҳурмат одамни улуглайди, тилёгламалик эса ерга уради.

ПУБЛИЦИ СТР

Хушомадгўйлардан қочинг — улар башанг кийиниб олган ўғрилардир.

У. ПЕНН

Хушомадгўй — душмандан ёмон.

ТАЦИТ

Кимдир товонингни яласа, тишлашга улгурмасидан оёгингда эзиб ташла.

П. ВАЛЕРИ

Қабиҳ хушомадгўй ва алдамчидан кўра ошқора душман яхши; бундайлар инсониятни булгайдилар.

ПЕТР I

Нафрат ва хушомад — ҳақиқат кушандалари.

Ф. ЛАРОШФУКО

Кимки хушомадга учса, ҳимоясиз қолади.

А. ГРАФ

Тентакларни хушомад билан кўлга туширадилар.

М. АНДЕРСЕН-НЕКСЕ

Сиркадан кўра асалда пашша кўнроқ ўлади.

Ж. ЛАФОНТЕН

Хушомадгўй иллатлар кўмакчиси.

ЦИЦЕРОН

Хушомад — жиноятларни туғдирадиган озиқ.

Ж. ГЕЙ

Хушомадни тентакларнинг озиғи, деб айтишади, лекин шунга қарамай, қанчадан-қанча доно кишилар ҳам маълум вақт давомида шу озиқдан озгина бўлса-да, тотиб қолишга уринадилар.

Ж. СВИФТ

Биз ҳуқуқларимиз тўғрисида гаширган одамларни мамнуният билан эшитамизу, аммо бурчмажбуриятларимизни эслатганларни эса унча хуш кўрмаймиз.

Э. БОРК

Одатда биз биздан ҳайратланганларнигина чин юракдан мақтаймиз.

Ф. ЛАРОШФУКО

Дунёда минг бора аён ҳақиқат: Хушомад — хунук ҳол; лекин Қалбга йўлни қандай топаркин.

И. А. КРИЛОВ

ЭЗМАЛИК

Беодоблик фақат қилмишда эмас, сўзда ҳам бўлади.

АБУЛ ФАРОЖ

Тажриба бизга қайта-қайта шуни исботлайдики, одамлар ўз тилларига бошқа ҳамма нарсдан кўра ҳам камроқ ҳукмрондирлар.

Б. СПИНОЗА

Одамлар оз сўзлай туриб, кўп нарсани ифодалай олганлари ҳолда, фаросатсизлар эса, аксинча, тўхтовсиз гапириб, бари бир ҳеч нарса бермаслик хусусиятига эгадирлар.

Ф. ЛАРОШФУКО

Сўз ҳам мисоли япроққа ўхшайди: дарахтнинг барги кўп бўлса, меваси оз.

А. ПОП

Қотма одам қалин чопон кийишни ёқтиради, маънисин кам одам эса — ўзини сўз билан шиширади.

М. МОНТЕНЬ

Айтар сўзи бўлмаган одам — гапдан тинмайди.

Г. ШОУ

Тўхтовсиз вайсаш — қобилиятсизлик белгиларидан бири.

Ж. ЛАВРЮЙЕР

Айтар сўзи йўқ одам кўп гапиради.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Эзмалик ақли пастлик белгисидир.

А. П. СУМАРОКОВ

Ақли калтанинг — тили узун.

АРИСТОФАН

Ўйлай билмайдиганлар эзмалик қиладилар.

Р. ШЕРИДАН

Ногора таълимини берма: у ичи бўшлиғи учун шовқин солади.

О. Н. БЕТЛИНГ

Умуман олганда, кам билан

диганлар кўп гапиради, кўп биладиганлар эса камгап бўладилар.

Ж. Ж. РУССО

Дононинг тили қалбида, тентакнинг қалби эса тилида.

Н. В. ШЕЛГУНОВ

Доно одамлар фикр айтишдан олдин ўйлаб кўрадилар, тентаклар шартта гапириб юбораврадилар.

Г. ГЕЙНЕ

Қим қанчалик нодон бўлса, шунча тез хулоса чиқаради.

Э. КОНДИЛЬЯК

Фақат юзаки билим ва мавҳум фикрларгина эзмаликка олиб келади.

Б. ГАЛЬДОС

Ниманидир айтиш истаги ниманидир ўрганиш истагидан деярли ҳаммавақт кучлилиқ қилади.

Д. И. ПИСАРЕВ

Қимки терсайб, кўп гапирса, у керакли нарсаларни ўрганолмайди.

ДЕМОКРИТ

Ниманидир бир янги гап айтиш истагида кишилар қанчаданқанча бемаъни гапларни вайсайдилар.

Ф. ВОЛЬТЕР

Гапдонлик санъати ҳеч бир иш қилмайдиган одамлардагина катта ҳайрат уйғотади.

Н. А. ДОБРОЛЮБОВ

Бекорчи одамлар доимо сер-

ган бўладилар. Қанча кам ўйлаганинг сари шунча кўп гапирасан.

Ш. МОНТЕСКЬЕ

Иш билан банд бўлганда фақат зарур бир гап чиқсагина гапирадилар: бекорчиликда эса одам ҳадеб сўзлагиси келаверади.

Ж.-Ж. РУССО

Агар бировни қандайдир қилмишдан тўхтатиб қолмоқчи бўлсангиз, сиз уни шу ҳақда гапиршига мажбурланг: одамлар қанчалик кўп гапирганлари сари иш қилишга иштиёқлари шунча сусаяди.

Т. КАРЛЕЙЛЬ

Бекорчиликни ҳеч нарса қуруқ гапдек рағбатлантира олмайди.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Дудёдаги энг сергап одамлар бекорчилардир.

Ш. А. ПАВЛЕНКО

Баҳслашганда сен доимо эзмалардан нари қоч:

Ҳамманинг тили бурро. ақлчи — оз одамда.
КАГОН

Тўғри сўзлаб, эзмаликдан қоч.

ДЕМОКРИТ

Сергап бўлма, негаки, сергаплик шундай бир бўшлиққа ўхшайдикки, унда қоқиладиган тошлар ҳам кўп.

АБУЛ ФАРОЖ

Бугун фақат бугунги зарурини айтган сен,

Қолганини кўй бугун, кези келар унга ҳам.

ГОРАЦИЙ

Ҳар нарсадан ўзни тийиш учун одамга куч керак, лекин шулар орасидан энг қийини тилни тийишдир. Энг муҳими ҳам аслида шу.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ким кўп гапирса, бемаъниликни ҳам кўп гапиреди.

П. КОРНЕЛЬ

Ўз тилини идора қилолмаган одамда ҳақиқат бўлмайди.

М. ГАНДИ

Эзма одам қиладиган ишни гоҳо ёвуз одам ҳам ўзига раво кўрмайди.

П. БУАСТ

Ўткир тил — қобилият, узун тил — жазо.

Д. Д. МИНАЕВ

Табиатнинг эзмаларни кўрага кўзи йўқ.

Ж. РЕНАР

Сергаплик одатда диққина-фасликни юзага чиқаради.

М. СЕРВАНТЕС

Сергаплик доимо ёқимсиз.

М. СЕРВАНТЕС

Одам кўп гапириб кўйганда ҳаммавақт қандайдир ваздонни азобланиб, ўнгайсизланиб юради.

И.-С. ТУРГЕНЕВ

Ёлгон эзмалик билан яшн-

ринган бўлади, ёлгон маълумки, барча иллатларнинг боши.

М. Е. САЛТИКОВ-ЩЕДРИН

Серган ўзини яхши кўрсатмоқчи бўлади-ю, аммо нафратга учрайди, бировга қарашмоқчи бўлса — хира паншага айланади, одамларни ҳайратга солмоқчи бўлса — кулгига қолади; у дўстларини ерга уриб, душманларига хизмат қилади.

ИЛУТАРХ

Сафсатабозни қўш қамчи билан савалайдилар.

ЭСХИЛ

Одам оз сўзлаганидан жуда кам афеусланади, аксинча, роса эзмаланганидан эса тез-тез пушаймон еб туради. Бу ҳаммага маълум, аммо ҳамма ёддан чиқарадиган кўҳна ҳақиқатдир.

Ж. ЛАБРИОНЕР

Зарур гапни айтолмаганинг учун бир марта аттанг қилсанг, тилингни тиёлмаганинг учун эса минг карра аттанглайсан.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Айтур сўзни айт,
Айтмас сўздан қайт.

А. НАВОИЙ

Тилга ихтиёрсиз — элга эътиборсиз.

А. НАВОИЙ

Оғизга келганини демак подонининг иши,
Олига келганини емак ҳайвонининг иши.

А. НАВОИЙ

Ўйламай айтилган сўзни ҳам

отилган тондек ушлаб қолиш қийин.

МЕЛАНДР

Тил — чақмоқтош, сўз — учқун. Ҳей, гашираётган одам, эҳтиёт бўлмасанг, ўт тушиб кетиши мумкин.

Э. КАШИЕВ

Қимга нимани гашираётганингни тез-тез ўйлаб тур.

ГОРАЦИЙ

Энг ёмони — тийилмаган тил.

ЕВРИНИД

Билганингни ҳаммавақт ҳам гашираверма, аммо гашираётганингни эса ҳаммавақт бил.

М. КЛАУДИУС

Билагонлигиндан мақтанма, индамай туриб гурурлан.

И. А. ПАВЛЕНКО

Қимки сир билишини мақтандими, сирнинг ярмини очиб улгурди, қолганини ҳам сўзсиз очади.

ЖАН ПОЛЬ

Қимки билганини вайсаса, билмаганини ҳам гаширади.

Ф. БЭЖОН

Ҳатто танишларга ҳам бирор нарсга ҳақида мақсадеиз гашириш фақат бекорчи эзмаларгагина хос хусусиятдир.

Д. И. ИЩАРЕВ

Ўзгалар сирига қулоқ солинш — бировнинг молини гаровга олишдек гап.

И. ШАМФОР

Сенга ишониб айтилган сирни, сенга ишониб топширган мо-

лү-дунёдан ҳам афзалроқ эҳтиёт қилиб сақла, негаки, ҳалол кишиларда қасамдан ҳам кучли характер бўлиши керак.

ИСОКРАТ

Ўзгалар сирини ошкор этиш — сотқинлик, ўз сирини ошкор этиш аҳмоқликдир.

Ф. ВОЛЬТЕР

Сир — бир кишига оғирлик қилади, икки киши учун айни муддао, уч киши билганда эса сирлиги ҳам қолмайди.

И. ХОУВЕЛ

Фақат уч кишигина сир сақлай олади, агар уларнинг иккитаси ўлган бўлса.

Б. ФРАНКЛИН

Ҳеч ким сирни ўша сирни билмаган одамдек сақлай олмайди.

Ф. РОХАС

Ўз сирини сақламоқлик — донишмандлик, бироқ бошқалардан буни кутиш тентакликдир.

О. ХОЛМЭ

Агар ўзимизки сиримизни сақлай олмасак, буни бошқалардан қандай талаб қилишимиз мумкин?

Ф. ЛАРОНФУКО

Сир ҳам бамисоли тўр: битта тугуни ечилса, ҳаммаси чувалиб кетади.

В. ГЮГО

Ҳаддан ташқари ошкоралик ҳам яланғочлик сингарини хунук кўринади.

Ф. БЭЖОН

Ҳар қандай яланғочлик, ҳатто қалб яланғочлиги ҳам ҳақоратлидир. Сир бой бермаслик одамларни нарироқда ушлаб туради ва бизни муҳофаза этади. Бу ниятларимизни яшириб турувчи пардадир.

Ф. БЭЖОН

Ҳар бир кишининг ҳам ойга ўхшаб ёришмайдиган томони борки, уни ҳеч кимга кўрсатмайди.

МАРК ТВЕН

Агар одамлар бир-бирларини бошдан-охир аниқ билганларида, бир-бирларидан тирақайлаб қочган бўлардилар.

И. КАНТ

Агар сирингни душманинг билмасин десанг, уни дўстингга ҳам айтма.

ҚОБУС

Душмандан яширганингни дўстингга ҳам айтма, зеро дўстликнинг абадийлигига кафилик йўқ.

АБУЛ ФАРОЖ

Душманга аламинг сўзлама асло.

Қувониб демасин: «Алҳамдулилло!»

САЪДИИ

Душманинг билиши лозим бўлмаган гапни дўстингга ҳам айтма.

А. ШОПЕНГАУЭР

Бировга сир айтиб, сақла дегандан,

Дил сирин ҳеч кимга айтмаган маъқул.

Ариқ тошиб кетса боғлаб бўлмайди,

Сувни энг бошидан қайтарган
маъқул.
Бекитқча сўзни айтиб бўлмайд
ди,
Ҳар мажлисда айтиб, қайтиб
бўлмайди.

САЪДИИ

Сир ични қизитади, ман этиш
ман этилган нарсага қизиқишни
кучайтиради.

Д. И. ПИСАРЕВ

Кишининг бошлаб сўзлашга
ақли ёки эҳтиёт юзасидан сукут
сақлашга фаросати етмаса —
бу фалокат билан тенг.

Ж. ЛАБРЮЕР

Эртами-кечми, барча сирлар
очилади. Сира очилмай қола-
диган сир йўқ.

М. М. ПРИШВИН

ЎВУЗЛИК. ЗОЛИМЛИК

Ҳар хил кишилар ва ҳар хил
мижозлар бўлади. Айримлар-
нинг масалаи, барча эҳтиросу
кўтаринки қиёфаси совуқ ёвуз-
ликдан иборатдир ва ундайлар
фақат ёвузлик қилаётган пайт-
ларидагина уддабурон, иқти-
дорли ва ҳатто соғлом бўлиб
кетадилар.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Пасткаш кимсалар учун му-
қаддас ва буюкликка ўзлари-
нинг ифлос қарашлари ва фикр-
ларини чаплаб, ўз ночорлик-
ларининг аламини олишдан ҳам
кўра ёқимлироқ нарса йўқ.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Қабиҳ одамга саховат ҳам, до-
нишлик ҳам қабиҳлик бўлиб
кўринади: ифлосга — ифлослик
ёқади.

В. ШЕКСПИР

Кечки одам кекнинг ўзи син-
гари доимо бемулоҳаза иш қи-
лади. Бу эгизак хусусиятдир,
уларнинг бирини ажратсанг,
иккинчиси шол бўлади.

Н. В. ШЕЛГУНОВ

Ёмон одам мисоли кўмир:
мабодо куйдирмаса ҳам сени қо-
ра қилади.

АНАХАРСИС

Ёвуз одамлар киши танасида
юриб, фақат яра бор жойда тўх-
тайдиган пашшага ўхшайдилар.

Ж. ЛАБРЮЕР

Ёвуз учун ёвуз хабарни эши-
тишдек ёқимли таскин йўқ.

Ш. РУСТАВЕЛИ

Раҳмсиз кишилар бировнинг
кулфатидан шодланади.

ВАЖА ПШАВЕЛА

Таҷрибадан бизга маълумки,
ўзимизни қанча аяб, суясакда,
ўзгаларга нисбатан шафқатсиз
бўлсак, бу бир гуноҳнинг икки
томонидир.

Ж. ЛАБРЮЕР

Муттаҳам доимо ёвуз; жасур
эса муруватлидир.

И. И. ДМИТРИЕВ

Бераҳмлик ва қўрқув яққаш,
бир-бирини қўллайдди.

О. БАЛЬЗАК

Ёвузлик ҳаминша шафқатсиз-
лик ва заифликдан келиб чи-
қади.

СЕНЕКА

Шафқатсизлик жасоратга
хамроҳ бўлолмайди.

М. СЕРВАНТЕС

Бераҳм кишилар мурувватне-
ша гояларга садоқат билан хиз-
мат қилолмайдилар.

В. ГЮГО

Ўзаҳр-газаб ўз йўлида ирода-
сизликдир.

А. П. ЧЕХОВ

Ўқасд олишдан майда ва паст-
каш қалбгина роҳатланади.

ЮВЕНАЛ

Фосиқдин ҳаё тилама,
Золимдан вафо тилама.

А. НАВОИЙ

Итдин кийинка ва мушукдан
кабутарга шафқат маҳолдир.

А. НОВОИЙ

Ўқасос — ожиз қалбнинг ёвуз
мероси,
Мағрурлар қалбидан ҳайдалган
бир ҳис.

К. КЕРНЕР

Йиқилганни депсишни мутта-
ҳам қўрқоқ бошлайди.

ОВИДИЙ

Саховат ниқоби остида ёвуз-
лик қилинмаганда эди, дунёда
бу қадар ёвузлик бўлмасди.

М. ЭБНЕР-ЭШЕНБАХ

Ёвузлик ҳамиша ҳиммат қўл-
тиқтаёғида юради.

М. М. ПРИШВИН

Ўтакетган жиноятчи ҳам ўзи-
ни хасиўшлагга ва ўзи қилган
жиноят аҳамиятсиз ва зарурат
юзасидан юз берганлигига
инсонтирмоқчи бўлади.

Г. ЛЕССИНГ

Афсус — фош этилишидан
саросимага тушган қаҳр-газаб,
ўз ожизлигини сезган ожиз
қутуришдир.

А. АМИЕЛЬ

Адоватчиликка қарши адоват
уйғотинг.

А. ФРАНС

Ўзгалар кулфатини масхара-
лаш асло кечирилмаслиги ке-
рак.

А. П. ЧЕХОВ

Ўтакетган нафрат бизни ўша
нафратлаган одамимиздан ҳам
тубанлаштириб юборади.

Ф. ЛАРОШФУКО

Каттами, кичикми, сира
ёвузлик қилмаслик керак.

ЭЗОН

Биронта ҳам ёвуз одам бахтли
бўлолмаган.

ЮВЕНАЛ

Ёвуз одамларнинг ҳаёти дои-
мо потинг.

Д. ДИДРО

Кимданки кўпчилик қўрқса,
у ҳам кўпчиликдан қўрқини
керак.

СОЛОН

Кимки ёвузлик устига ёвуз-
лики қалаштираверса, қўрқу-
ви ҳам шу қадар ошаверади.

СЕНЕКА

Қўрқув билмайини десанг,
ёвузлик қилма.

ҚОВАС

Ким ёвузлик уругини сен-
са — нушаймон йнгар.

САЪДИЙ

Тавба қилиш яхши-ю, лекин ёвузлик қилмаслик ундан ҳам яхши.

Г. ФЛОБЕР

Тавба қилмоқ керак одатда бир бор,
Заҳар ютиб бўлмас икки қур зинҳор.

А. ШУКУР

ЖИЗЗАКИЛИК

Аччиқ устида ҳеч нарсани бошлама! Бўрон пайтида кемага ўтирган одам аҳмоқдир.

Н. ГАУГ

Сусткашлик фақат газабланган вақтдагина фойдали.

ПУЭЛЛИИ СИР

Газабланганингда газабингни босишни ўзингга мажбурият бил.

ҚОБУС

Қўрққанингда ўзингни тута билганинг каби газабланганда ўзингни тута билишинг ҳам мактовга арзирли бир олижанобликдир.

А. СМИТ

Газабга тушган бўлсанг, гапиршидан аввал ўнгача сана, жуда иложи бўлмаса юзгача сана.

Т. ЖЕФФЕРСОН

Қимки кучли газабдан ўзини тутса, у анча-мунча ақлли.

ПЛАВТ

Одамлар кўпинча ўз калтафаҳмликларини газаб билан тўлдирадилар.

У. ОЛЖЕР

Чиндан ҳам қаердаки оқилонда далил етишмаса, у ерда бақирик ҳукм суради.

ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ

Одамлар доимо газабимдан эс-хушимни йўқотиб қўйибман, деб юрадилару, аслида ўша пайтда ўзларининг ҳақиқий ба шараларини кўрсатадилар.

Э. ХОВ

Газаб — ожизлик қуроли.
С. СЕГЮР

Жазава — заифлик аломати.
А. ДЮМА (отаси)

Газаб — бир оний ақлсизликдир...

ГОРАЦИИ

Газаб — жоҳиллик манбаи.
ШАРЛЬ ДЕ КОСТЕР

Газаб тез қайтариладиган, шафқатсиз, гоят кучли, руҳий жиҳатдан ҳайвоний бир ҳиссиётдир, у қотиллик сабабчиси, гам-кулфат ҳамроҳи, зиёндошлик ва номуссизликнинг ошнаси бўлиши мумкин.

АРАСТУ

Газаб бир муддатлик ошқорна нафратдир; нафрат яширин, доимий газабдир.

Ш. ДЮКЛО

Газабимиз ва аламимиз бизни газаблантирган нарсадан кўра кўпроқ зарар етказади.

Ж. ЛЕБВОК

Газаб ҳатто ақли расо одамни ҳам эзиб, ерга уради.

БАБРИИ

Жаҳл аҳли била кимки улфат
бўлғай,
Ул улфати ичра юз минг офат
бўлғай.

А. НАВОИИ

Ғазаб бошқаларга қанчалик
ёқимсиз бўлмасин, ғазабланаёт-
ган одамга кўпроқ оғир. Ғазаб
билан бошланган нарса уят би-
лан тугайди.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Бизни ғазаблантирган одамга
аччиқ устида шундай айбларни
қўямизки, осойишта пайтимиз-
да ўйлаб қарасак, ўзимизга
ҳам қулгили туюлади.

К. Д. УШИНСКИЙ

Ғазаб устида жазо бериш жа-
золаш эмас — қасд олишдир.

П. БУАСТ

Ғазаб устида берган ҳар бир
зарбамиз охир-оқибат ўзимизга
келиб тушади.

У. ПЕНН

Ғазабнок бўлиш кўпинча би-
ровларнинг айби учун ўзимиз-
дан қасд олишимизга ўхшайди.

Ж. СВИФТ

Ғазабга тушиш бировнинг ха-
тоси учун ўзимиздан ўч олиши-
миздир.

А. ПОП

Ғазаб ҳамма жойда, айниқса,
ҳақ ишда ўриносиздир. Чунки
уни хиралаштириб лойқалата-
ди.

Н. В. ГОГОЛЬ

Ғазаб учун далилнинг кераги
йўқ. У фақат сабаб ахтаради.

И. ГЕТЕ

Ғазаб доимо асосга, аммо
кўпинча бўш асосга эга.

Б. ФРАНКЛИН

Ғазабнинг эмас, ақлнинг ово-
зига қулоқ сол.

В. ШЕКСПИР

Ғазаб ҳаминша ёмон насихат-
чидир.

Э. ЗОЛЯ

Ғазаб қўзиганда гапириш
ҳам, нимадир қилиш ҳам керак
эмас.

ПИФАГОР

Бетайин ва жиловсиз ғазаб
худди бетайин саховат ёки меҳ-
рибонлик каби ҳалокатлидир.

К. Д. УШИНСКИЙ

Ҳаддан ошган ғазаб қўрқув
туғдирур, меъёрсиз эркалаш
оломон кўз ўнгида обрўйингни
тўқур. Барчанинг жонига тегар
даражада шафқатсиз ва учраган
кимса сени туртиб кетар дара-
жада мўмин бўлма.

САЪДИИ

Кимки ўз тенгига бўш кел-
маса, кучлилар билан муноса-
батда ўз қадр-қимматини сақла-
са, химоясизларга нисбатан ўзи-
ни яқин тута билса — у ҳамма-
дан ўзиб кетади.

ФУКИДИД

ЧИҚИШ ОЛМАСЛИК, БУЗУҚ-
ЧИЛИК

Жанжалга, фитна ва ичиқора-
ликка мойиллик — бетайин
одамларнинг иши.

ПИНДАР

Фақат бир томон айбдор бўлганда эди, жанжал бунчалик узоқ чўзилмасди.

Ф. ЛАРОШФУКО

Маълумки, барча жанжалларнинг ўзига хос хусусияти иккала томоннинг заифлигидир.

Ф. ВОЛЬТЕР

Жанжаллашаётган икки кишининг ақллироғи — кўпроқ айбдор.

И. ГЕТЕ

Жанжалга икки киши керак: ҳеч қачон ўшаларнинг бири бўлманг.

Ж. ЛЕББОК

Қим биландир жанжаллашаётганда шуни назарда тутиш керакки, жанжал охири бориб дўстликка айлансин.

ДИОДОР

Кишилар кўпинча тасаввурдаги хафагарчиликлари учуноқ

танишларидан ранжиб, газабланиб, уларга совуқ муносабат қилиб юрадилар.

Ж. ЛЕББОК

Ҳаётда бўлиб турадиган ҳар хил жанжаллар пайтида киши ўзини яхши тутиши характернинг устунлигини кўрсатади.

Г. ТЕЙЛОР

Мард кишига қарганда кўр-қоқ одам кўпроқ жанжал чиқаради.

Т. ЖЕФФЕРСОН

Мен ҳаммавақт газабимни босишга ва жанжалда ён беришга ҳаракат қиламан, натижада жанжални тинчлатишга эришаман, кейин эса осойишта ҳолатда ҳаммаси жой-жойига тушиб кетади. Деярли ҳаминша жанжал бошидаёқ тўхтатилмаганига афсусланишга тўғри келади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

САЛОМАТЛИК ТЎҒРИСИДА

ЭНГ ОЛИЙ БАХТ

Соғлом одам табиатнинг энг бебаҳо асаридир.

Т. КАРЛЕЙЛЬ

Социалистик мамлакатда ишчи ва деҳқонларнинг саломатлигига гамхўрлик қилиш давлатнинг асосий юмушидир.

М. И. КАЛИНИН

Инсон — табиатнинг ер юзидаги олий маҳсулидир. Бироқ табиат яратган мўъжизалардан баҳра олмоқ учун инсон соғлом, бақувват ҳамда зукко бўлмоғи зарур.

И. И. ПАВЛОВ

Биз инсоннинг ҳар томонлама камол тоштирамоқни истаймиз, токи у бемалол югурадиган, сузадиган, тез ва чиройли одимлай оладиган бўлсин, унинг тўрт мучаси соғ бўлсин, қисқаси, у меҳнат ва мудофаага ҳамиша ҳозир туриши учун жисмонан ҳамда ақлий қобилияти баб-баравар ривож топган росмана, соғлом одам бўлсин.

М. И. КАЛИНИН

Соғлик — бойликдан аъло.

Ж. РЕЙ

Соғлик — олтиндан қиммат.

В. ШЕКСПИР

Ёшлиқда у қадар қадрига етилмаган соғлик балоғат йилларида чинакам бахтга айланади; умрнинг кўни кетиб, ози қолган пайтда эса одам яшашнинг мазасини тушуна бошлайди.

Н. М. КАРАМЗИН

Инсоннинг наздида саломатликнинг баҳоси йўқ, чунки саломатлик бўлмаса, на фароғат ва на хашамат татийди.

П. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Жисман бақувват одам иссиққа ҳам, совуққа ҳам бардош беради. Худди шунингдек, руҳан тетик одам газабга ҳам, қайсуга ҳам, шодликка ҳам, бошқа кечималарга ҳам чидайди.

ЭПИКТЕТ

Соғлик ундан баҳраманд кишига ҳам бошқалар учун ҳам буюк неъматдир.

Т. КАРЛЕЙЛЬ

Сиз ўз соғлигингизни тонг ва баҳордан оладиган ҳузур-ҳаловатингизга қараб баҳоланг.

Г. ТОРО

Соғлиқнинг ўзи ҳузур ёки у ёқимли олов тафти каби сўзсиз ҳузур бахш этади.

Т. МОР

Соғлиқ ҳаётнинг шундай неъматидирки, чиндан ҳам бетоб подшодан соғлом гадо минг қарра бахтиёрдир.

А. ШОПЕНГАУЭР

Бахтимизнинг ўндан тўққиз улуши соғлигимизга боғлиқ.

А. ШОПЕНГАУЭР

Бахт, энг аввало соғлиқ демакдир.

Г. КУРТИС

Бахт саломатлик самарасидир, бинобарин, ҳар бир одам ўз аъзоларини асраб-авайламоғи лозим.

С. СМАЙЛС

Ҳаётнинг қадрига етмаган одам ундан бахраманд бўлишга ҳам лойиқ эмас.

ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ

Соғлиқ — донолар учун давлат.

П. БЕРАНЖЕ

Умримиз жаҳолатимиз туфайли қисқаради.

Г. СЕНСЕР

Инсон 100 йил яшаш мумкин. Лекин биз ўзимизнинг тийиқсизлигимиз, наланиртишлигимиз, ўз организмимизга нисбатан шафқатсизлигимиз туфайли бу муддатни кўп йилларга қисқартириб юборамиз.

И. И. ПАВЛОВ

Кишининг кучдан қолиши емирувчи йиллар касри эмас,

кўпинча бебон ёшлиқнинг асов галаёилари оқибатидир. Ёшлиқдаги маиший тийиқсиз нафс кексаликка шалвираган танани ҳаёда этади.

ЦИЦЕРОН

Ҳеч ким умри қисқа бўлиб тугилмайди, уни ўзимиз қисқартирамиз; умримиз тугал, аммо уни биз елга соурамиз. Агар оқилона фойдаланилса, умр жуда узоқ давом этади.

СЕНЕКА

Одамлар узоқ умр хоҳлашади-ю, аммо уни эҳтиёт қилинмайди.

Ж. ЛАВРЮИЕР

Шундай пайтлар келадикки, одам юз йил яшамасдан олдин ўлишга уяладиган бўлади, бунга имонимиз компл.

И. М. ТАРХАНОВ

Умр бизга уни сўнгги дақиқаларга қадар мардона ҳимоя қилиш шарти билан берилган.

Ч. ДИККЕНС

Бошқалар учун яшамоқчи бўлган одам ўз ҳаётига ҳам бефарқ бўлмаслиги лозим.

Ж. ГЮПО

Яхши одам ўзини авайлаши керак.

М. ГОРЬКИЙ

БАДАН ТАРБИЯ ҲАҚИДА

Биз материалистлар — қувноқ кишилармиз, биз — соғлом одамлармиз, бинобарин, жисмоний тарбиянинг улкан моҳиятини яхши ҳис қиламиз.

А. В. ЛУНАЧАРСКИЙ

Гимнастика, жисмоний машқлар, шёда юриш меҳнат қобилиятини ва саломатлигини сақлаб қолмоқчи бўлган, чинакам ва шодмон ҳаёт кечиришни хоҳлаган ҳар бир одамнинг кундалик турмушидан мустаҳкам ўрин олмоғи лозим.

ГИННОКРАТ

Саломатликни сақлаш ҳамда ҳар турли касалликларнинг олдини олишда бадантарбия ва ҳаракатдан яхши восита йўқ.

М. Я. МУДРОВ

...Ҳар кунги зарурий гимнастикани қанда қилма, ўзингни мажбурлаб бир неча ўн марта талаб (муттаси) ҳар хил ҳаракатлар қил! Бу жуда муҳимдир.

В. И. ЛЕНИН

Ҳаёт ҳаракатни талаб қилди.

ПЛУТАРХ

Ҳаракат — ҳаёт хазинаси.

АРАСТУ

Мен ҳаракатни кексайишга қарши курашнинг энг самарали воситаси деб биламан.

В. В. ГОРНИЕВСКИЙ

Ҳаракат таъсир жиҳатдан ҳар қандай дорининг ўринини босиши мумкин, лекин дунёдаги жамик дори-дармон ҳаракатчилик таъсир кўрсатолмайди.

Т. ТАССО

Ҳаракат ҳаётдир, ҳаракатнинг камайиши ҳаётний жараёнларни сусайтиради.

В. В. ГОРНИЕВСКИЙ

Жисмоний меҳнат қилмаслик, ҳаракатсиз, фақат ақлий меҳнат билан шугулланиш — гам-ташвиш келтиради.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Мутаносибликни сақлаш, гўзал ва соғлом бўлиш учун фақат фан ва санъат соҳасидаги билимларнинг ўзи кифоя қилмайди, бунинг учун умр бўйи бадантарбия ва гимнастика билан шугулланиш талаб этилади.

АФЛОТУН

Жисмонан бақувват одамгина яхши ҳаёт кечиради.

М. И. КАЛИНИН

Жисмоний гўзаллик ҳамisha соғломлик, жўшқин гайрат ҳақидаги тушунча билан уйғунлашиб кетади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Тўғри ақл-идрокли бўлишни истаган одам ўз танасини парвариш қилиб туриши керак.

Р. ДЕКАРТ

Маънавий соғлом бўлиш учун жисман бардам бўлиш ҳам лозим.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Рух қалъасини сақлаб қолиш учун жисм қалъасини мустаҳкамлаш зарур.

В. ГЮГО

Спорт ишонч-эътиқод маданиятини, тетиклик маданиятини шакллантиради.

А. В. ЛУНАЧАРСКИЙ

Гимнастика инсон ёшлигини узайтиради.

Ж. ЛОКК

Гимнастика тиббиятнинг шифотбахш таркибидир.

АФЛОТУН

Ёмгир дарахт губорини ювгандай, гимнастика ҳам бадан губорини тозалайди.

ГИПНОКРАТ

Тажриба шуни кўрсатадики, гимнастика кишини эркин ҳаракат қилишга ўргатиш билан бирга, уни талай эски дардлардан ҳам фориғ этади.

К. Д. УШИНСКИЙ

Бадантарбия ва ўзни тийиш туфайли кўп одам табобатга муҳтожлик сезмайди.

Ж. АДДИСОН

Ўз вақтида, меъёри билан бадантарбия қилган одамга дард яқин йўламайди.

ИБИ СИНО

Бадантарбия билан машгул бўлинса, ҳеч қандай дори-дармонга зарурат қолмайди, бунинг учун муайян бир тартибга риоя қилмоқ ҳам шарт.

ИБИ СИНО

Бадантарбия кўплаб дори-дармоннинг ўрнини босиши мумкин, лекин бирорта дори ҳам бадантарбиянинг ўрнини босолмайди.

А. МЮССЕ

Хотирани кучайтиришнинг энг муҳим шarti асабларнинг соғлом бўлишидир. Бунинг учун эса бадантарбия билан шуғулланиш лозим.

К. Д. УШИНСКИЙ

Гимнастика ёрдамида тана

мувозанатини янада яхшилашни хоҳлайман.

СУҚРОТ

Тана ҳаракати ақл ҳаракатига нақадар таъсир кўрсатишини тасвирлаш маҳол.

ПЛИНИЙ

Дарахт шамолсиз, ёмгирсиз, иссиқ ва совуқсиз кўкаролмайдди, шулар бўлмаса бориб-бориб қуриб қолади, худди шунингдек, инсон танасига ҳам ҳар хил ҳаракат ва жиддий машқлар зарур.

Я. КОМЕНСКИЙ

Саломатлик ҳам худди касаллик каби юқумлидир.

Р. РОЛЛАН

Агар 30, 40 ва ҳатто 50 ёшда бадантарбия билан шуғулланмасалар, буни бекорчилик буюк фароғат ҳисобланган ўтмишдан қолган бидъат деб тушунмоқ керак.

В. В. ГОРИНЕВСКИЙ

Бадантарбияни тарк этган одам аксари хароб бўлади, zero ҳаракатсиз қолган аъзоларнинг қуввати заифлашади.

ИБИ СИНО

Соғлигингда югурмасанг, оғриганингда чоп-чоп қиласан.

ГОРАЦИЙ

Ақлий меҳнатдан кейинги хордиқ бекорчилик эмас, балки жисмоний меҳнатдир, бу фақат ҳузурбахш бўлибгина қолмай кони фойда ҳам. Ақлий меҳнатни жисмоний меҳнат билан алмаштириб туриш керак.

К. Д. УШИНСКИЙ

Асосий дори-дармонлар — соф ҳаво, совуқ сув, арра билан болта.

В. Д. ПОЛЕНОВ

Совуқ сув шифо этади, касалликнинг олдини олади, танани чиниқтириб, руҳингизни тетиклаштиради.

А. ЦЕЛЬС

Сайр ва чўмилишдан кейин ёшаргандек бўламан, энг муҳими, тана ҳаракати билан миямни машқ қилдириб, дам олдираман.

К. Э. ЦЮЛКОВСКИЙ

Юрганним сайин фикрим тиниқлашади. Бир жойда турганимда деярли фикр юритолмайман; танам ҳаммавақт ҳаракатда бўлиши керак, ана ўшанда ақлим ҳам ҳаракатга келади.

Ж.-Ж. РУССО

Ҳаракат ва шиеда юриш мияга туртки бериб, фикрни ишга солади.

Ж.-Ж. РУССО

Юрганнимда тафаккурим тиниқлашиб, фикрни ифода этишнинг яна яхши усулларини топаман.

И. ГЕТЕ

Саломатлик ва аъзойи-баданнинг ҳар томонлама камолотсиз инсонни тўқис ва гўзал қиёфада тасаввур қилиб бўлмайди.

И. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Ақлий қобилиятларини иложи борича кўпроқ сақлаб қолиш ва тўла-тўқис ҳаёт кечиришни хоҳлаган одамлар турмуш тарзини тўғри ташкил қилишлари

ва гигиена қондаларига тўла риоя этишлари лозим.

И. И. МЕЧНИКОВ

Балогат ёшида амал қилинадиган оқилона гигиена, назаримда, организмни тез қаришдан асрайдиган энг яхши воситадир.

Ф. БУРЛЕР

Гигиена инсон ривожини янада такомиллаштириши, таъаззулни секинлаштириши, ҳаётини мустаҳкамлаб, ўлимини орқага суриши лозим.

М. ПЕТЕНКОФЕР

Инсон организмда ритмдан кучли ҳукмон йўқ. Ҳеч бир аъзо ритм измидан чиқиб кетолмайди.

И. И. ПАВЛОВ

Инсон ҳаётининг бутун асоси — табиат ҳар бир кишига инъом этган ритмдан, нафас олишдан иборат.

К. С. СТАНИСЛАВСКИЙ

Оқил одамнинг бутун ҳаракати ўз организмни илма-тешик бўлиб кетган қайиқдай ямаб-тузатишга сарф бўлмаслиги керак, аксинча, шундай яшаш керакки, организм иложи бори-ча камроқ зарарлансин ва бинобарин, ямаб-тузатишларга иложи бори-ча камроқ дучор бўлсин.

Д. И. ПИСАРЕВ

МЕЪБЕРНИНГ ФОВДАСИ ҲАҚИДА

Узоқ яшашнинг бирдан-бир сирин умрини қисқартирмасликда.

Э. ФЕЛХТЕРСЛЕБЕН

Ўзоқ яшамоқчи бўлсанг, камроқ овқатлан.

Б. ФРАНКЛИН

Таомнинг энг яхши қайла-си — нафсни тийиш.

СУКРОТ

Оғзингни эҳтиёт қил: ҳамма касаллик оғиз орқали ўтади. Шундай қилгинки, овқатдан кейин ҳам иштаханг қарнай бўлсин.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Агар меъёридан чиқиб кетилса, тўқликнинг ҳам, очликнинг ҳам, бошқа нарсаларнинг ҳам хосияти бўлмайди.

ГИППОКРАТ

Нафсини тия олмайдиганлар, таом, шароб ва севги лаззатини тотишда меъёрни билмайдиганларнинг хузур-ҳаловати кўпга бормади, улар фақат ейиш ёки ичиш пайтидагина роҳат қиладилар, аммо тийила билмаслик оқибатида тортадиган азоблари беҳисоб ва беадад бўлади.

ДЕМОКРИТ

Агар одамлар фақат қоринлари жудаям очган пайтдагина овқатланишганда, шунда ҳам одатдаги, тоза ва тўйимли таомни истеъмол қилишганда эди, улар дард нималигини билишмаган ва ўз таналари билан руҳларини онсон идора эта олган бўлишарди.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ҳеч ким меъёридан ортиқ еб-ичмаслиги керак.

ПИФАГОР

Туш пайтида камроқ овқатлан, кечқурун эса уйдан ҳам

камроқ бўлсин, чунки бутун соғлигимиз ошқозонимизга боғлиқ.

М. СЕРВАНТЕС

Ҳар доим тўйиб овқатлангандан кўра аҳён-аҳён оч қолган маъқул.

АБУЛ ФАРОЖ

Улуғ одамлар ҳаминша таомда тийинганлар.

О. БАЛЬЗАК

Сихҳат тиласанг, кўп ема, Иззат тиласанг, кўп дема.

А. НАВОИЙ

Нафсни тия билмаслик бориб бориб кишини нобуд қилади; баднафслик эртами-кечми иморатни қулатадиган пойдевор остидаги кўзга кўринмас сувдир.

Ж. БЛЭККИ

Ҳаётни сақлаши лозим бўлган овқат меъёридан опса, у муқаррар ўлимга маҳкум этувчи заҳарга айланади.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Ҳазм бўлмаган таом уни еган одамнинг ўзини ейди.

АБУЛ ФАРОЖ

Кучимизни қирқадиган даражада эмас, балки кучимизга куч қўшадиган миқдорда еб-ичайлик.

ЦИЦЕРОН

Ортиқча сув экинга зарар бўлганидай, ҳаддан ортиқ таом ҳам танага зарардир.

АБУЛ ФАРОЖ

Тананг иморати дош бера оладиган миқдорда таом тано- вул эт.

А. ЖОМИЙ

Стол устидаги беҳисоб ноз- неъматларни кўрганимда улар- нинг ҳар бирида, худди пистир- мадагидай, бод, сувчечак, иситма ва яна кўплаб касал- ликлар яшириниб ётгандай тую- лади.

Ж. АДДИСОН

Бизнинг озуқа моддаларимиз шифобахш бўлмоғи, шифобахш дори-дармонларимиз эса озуқа бўлмоғи керак.

ГИППОКРАТ

Парҳез таомларнинг таъсири давомли, дори-дармонларнинг таъсири эса ўткинчидир.

ГИППОКРАТ

Агар овқатга ҳаддан ташқари ружу қилиш ҳайвонлик бўлса, таомга такаббуруна бепарво қараш нодонликдир, ҳамма нар- сада бўлганидай ўртача меъёр- ни сақлаш керак: берилиб ҳам кетманг, эътиборсиз ҳам қол- дирманг.

И. П. ПАВЛОВ

Истеъмол қилинг, лекин суи- истемолга айланмасин — доно- ларнинг таомили шу. Ортиқча тийиниш ҳам, ошириб юбориш ҳам бахт келтирмайди.

Ф. ВОЛЬТЕР

Меъёр — табиатнинг итти- фокдоши, соғлиқнинг посбони- дир. Бинобарин, еб-ичишда ҳам юриш-туришда ҳам ва ҳатто му- ҳаббатда ҳам меъёрни сақланг.

АБУЛ ФАРОЖ

Буюк, ҳамиша безарар, ҳам- ша халоскор дори — бу оқило- на, меъёри билан лаззатланиш, хотиржамлик ва бадантарбия- дир.

ФЕНЕЛОН

Машқ ва меъёр ҳатто кек- саликда ҳам маълум даража аввалги қувватни сақлаб қоли- ши мумкин.

ЦИЦЕРОН

Меъёр қувончга қувонч кў- шиб, ҳузур-ҳаловатингизни оширади.

ДЕМОКРИТ

Меъёрни саломатликнинг онаси дейиш мумкин.

МАКСИМ ВАЛЕРИЙ

Меъёрдан ошса ҳар қандай фаолият фойдадан кўра кўпроқ зарар келтиради.

АПУЛЕЙ

Меъёрни билмасанг, энг ёқимли нарса ҳам беҳад ёқим- сиз нарсага айланади.

ДЕМОКРИТ

Лаззатланиш қанча оз бўлса, шунча ширин.

ЭПИКТЕТ

Лаззат косасини охиригача сипқорсақ, унинг тубида май- дан кўра қуйқум кўплигини сезамиз.

О. БАЛЬЗАК

Яхши, ҳатто энг яхши нар- сага ҳам ҳар куни дуч келин- са, тез жонга тегади.

Г. ЛЕССИНГ

Ҳеч нарса ҳаммавақт бир хилда яхши бўлолмайди, чунки ўша яхши ҳам ўзининг чек

сиз 'яхшилигидан адоин тамом бўлади.

В. ШЕКСПИР

Лаззат эсда қолиши учун уни камайтириш керак.

Ч. БАКСТОН

Ҳаммавақт лаззатланиш — ҳеч қачон лаззат олмаслик демакдир.

Ф. ВОЛЬТЕР

Бориб-бориб меъдага тегмайдиган лаззатнинг ўзи йўқ.

КАТТА ПЛИНИЙ

Осон ва ҳаддан зиёд насиб этган лаззату севинчлар охиروقибатда ўз номини оқламайди.

М. СЕВИНЬЕ

Қерагидан ортиқ нарсага интилиш — муҳтожлик кетидан қувиш демакдир.

ПУБЛИЛИЙ СИР

Озига қанчалик қаноат қилсак, муҳтожлик шунчалик камроқ таҳлика солади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ортиқча нарсалардан воз кечган одам муҳтожликдан халос бўлган одамдир.

И. КАНТ

Ҳеч нарса ортиқча бўлмасин.

ГАЛЕН

Ҳар қандай ортиқчалик иллатдир.

СЕНЕКА

Ҳамма нарсада меъёр бўлиши керак.

СОЛОН

Ҳеч қандай ортиқчаликка йўл қўймаслик, хоҳишини тия билиш керак. Аслида хоҳиш муҳаббат, ижод, узоқ умрнинг қудратли мадаккоридир.

А. А. БОГОМОЛЕЦ

Ҳар қандай ортиқча нарса ё асабни, ёинки дидни расво қилади.

Ж. ЖУБЕР

Инсон ўз табиатига кўра фақат келажакда соғлом бўлиш учунгина эмас, балки бугунги кунда тетик-бардам юриш учун ҳам меъёрни сақлайди.

И. КАНТ

Ортиқча нарсага ружу қилиш кўпинча зарур нарсадан маҳрум бўлишга олиб келади.

СОЛОН

Доно одам хоҳишга қарши курашиб юришдан кўра ундан воз кечиш афзаллигини яхши билади.

Ф. ЛАРОШФУКО

Шундай бир зўр қондани ҳамиша ёшларга эслатиб туриш керак: ҳеч нарса ортиқча бўлмасин! Зеро ҳамма ерда ўзни ортиқчалик ва беҳаловатликдан сақлаш имкониятини топиш мумкин.

Я. КОМЕНСКИЙ

Лаззатни ошира билиш санъати унга нисбатан эҳтиётроқ бўла олишдан иборат.

Ж.-Ж. РУССО

Ҳиссий лаззатланиш умрни қанчалик қисқартирса, ақлий лаззатланиш уни шу қадар узайтиради.

П. БУАСТ

Энг ёқимли лаззатланиш энг кам юз берадиган лаззатланишдир.

ДЕМОКРИТ

Энг улуғ дополик ҳамма нарсадан воз кечиш эмас, балки энг кичик, арзимас нарсалардан ҳам роҳатлана билишдан иборат.

Ж. РЕСКИН

Ҳар қандай ҳузур-ҳаловат — агар унда адолатсизлик ва ортиқчалик бўлмаса, агар у табиий истак маҳсули бўлса ҳамда нозиктаъб инсон хоҳишларига мос тушса — бу роҳатдир.

Э. СЕНАШКУР

Дунёдаги барча тирик мавжудотлар ичида фақат инсонгина ўзига фойдали нарсани билмаслигига иқрор бўлишдан уялади.

КАТТА ПЛИНИЙ

Мавжуд ҳузур-ҳаловатдан шундай фойдалангинки, келгусида бўладиган ҳузур ҳаловатга зарари тегмасин.

СЕНЕКА

Кўпчилик умрининг талай қисмини ҳаётининг қолган бўлагини раддибало қилишга сарфлайди.

Ж. ЛАБРЮЕР

Узлуксиз ичкиликбозлик, тизгинсиз муҳаббат ва меъеридан ортиқ шахвонийликдан кўра қариликни тезлаштирадиган нарса йўқ.

ЭРАЗМ РОТТЕРДАМСКИЙ

Бир нафаслик лаззат кўпинча бир умрлик азоб-уқубатга сабаб бўлади.

К. ВИЛАНД

Ҳар қандай ҳузур-ҳаловатга майл қўймаслик керак, фақат пожўя бўлмаганлари бундан мустаснодир.

ЭНИКТЕТ

Гапириб бўлмайдиган ҳузур-ҳаловат — ҳаловат эмас.

Ф. РОҲАС

Охир-оқибат тарихи чиқади-ган лаззатдан нарироқ юриш керак.

СОЛОН

Фойдаси йўқ ҳар қандай лаззатдан воз кечмоқ лозим.

ДЕМОКРИТ

Ёқимли нарсани фойдали нарса билан омихта қилган одам ҳаминша ютади.

Ж.-Ж. РУССО

Ҳузур-ҳаловатнинг қули бўлиб қолган одам танасини ҳам, руҳиятини ҳам мажруҳ қилади.

СУҚРОТ

КАСАЛЛИК, ДАВОЛАНИШ ВА ШИФОҚОР ОДОБИ ҲАҚИДА

Минг хил касаллик бор, аммо соғлик биттагинадир.

Л. БЕРНЕ

Касаллик, эрки бўғиб қўйилган ҳаёт эмасми?

К. МАРКС, Ф. ЭНГЕЛЬС

Дарднинг сон-саногини йўқ.

КАТТА ПЛИНИЙ

Энг ёмон дард ўлдирувчи дард эмас, балки давоси йўқ дарддир.

М. ЭБНЕР-ЭШЕНБАХ

Касаллик — барвақт қариш-
нинг ўзига хос кўриниши.

А. ПОП

Саломатлигини эҳтиёт қилиб
юрган одам ўзига нима фойда-
лигини ҳар қандай шифокордан
кўра яхшироқ билади.

СУКРОТ

Узоқ бетоб ётган одам табиб-
дан кўра ҳам билимдонроқ бў-
либ қолади ва ўз дардига шу
даражада тушуниб етадики,
ҳатто тажрибали табибларга
ҳам бу лаёқат камдан-кам па-
сиб этади.

О. БАЛЗАК

Биз ҳақиқий касалликлардан
ташқари кўпдан-кўп тасаввур-
даги касалликларга ҳам гириф-
тор бўламиз.

Ж. СВИФТ

Агар одам ўз танаси ёки ру-
ҳий ҳолатини тадқиқ қилишга
киришса, албатта ўзида касал
топади.

И. ГЕТЕ

Дард ҳақида умуман ўйла-
маслик ёки камроқ ўйлаш ке-
рак.

А. П. ЧЕХОВ

Бетоб бўлганда касаллик ҳа-
қида ўйламаслик керак, зеро
одам ўйлаган дардига ўралашиб
қолади. Ихтисси, ҳамма нарсани
миядан чиқариб ташлаб, бутун-
лай бошқа нарсалар тўғрисида
ўйлаган, гаплашган ёки ўқиган
маъқул.

Н. МЕТНЕР

Энг соғлом ва чиройли, қад-
ди қомати келишган одамлар

ҳеч нарсадан асабийлашмайди
ган одамлардир.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Хушчақчақлик соғломлик
белгисигина эмас, балки касал-
ликдан халос қилувчи энг сама-
радор восита ҳамдир.

С. СМАЙЛС

Хушчақчақ одамлар тез туза-
лишади, ҳар қандай касаллик
пайтида ҳам хурсанд кайфият
жоиз.

Х. БОСТРЕМ

Хурсандчилик кишининг ҳа-
ётга муҳаббатини ошириб, тана-
сини чишиқтиради.

И. П. ПАВЛОВ

Соғ танда соғлом ақл бўли-
шига интилиш зарур.

ЮВЕНАЛ

Асаб системасини мустаҳкам-
лайдиган ҳамма нарса умрни
узайтиради, аксинча, уни су-
сайтирувчи нарсалар умрни
қисқартиради.

И. МАНТЕГАЦО

Жисмоний жихатдан соғлом
бўлишнинг энг муҳим шарти
руҳий тетикликдир. Руҳий туш-
кунлик ўлим билан чатишган.
Руҳий тетиклик организмизга
янгидан ҳаёт бахш этиб, мод-
да алмашувини яхшилайти.

У. ГОДВИН

Умрни қисқартирувчи омил-
лар орасида кўрқув, қайғу,
умидсизлик, зерикаш, тушкун-
лик, ҳасад, нафрат етакчи ўрин-
ни эгаллайди.

К. ГУФЕЛАНД

Касалликнинг энг яқин итти-
фоқчиси беморнинг умидсизли-
гидир.

М. ГОРЬКИЙ

Қочаётганимизни кўрган душ-
ман баттар қутуриб кетгани-
дай, дард ҳам кўрқаётгани-
мизни сезса, янада бешафқат
бўлади. Аммо у қаршилиққа
дуч келиши билан бўшашиб қо-
лади. Бинобарин, дардга бўйин
эгмай, у билан олишиш керак.

М. МОНТЕНЬ

Энг ёмон дард ўз дардига
боғланиб қолишидир.

СЕНЕКА

Касалликдан кўрққан одам
аллақачон кўрқув касалига муб-
тало бўлган одамдир.

М. МОНТЕНЬ

Ҳаётини бой бермаслик таш-
виши билан яшаган одам ҳеч
қачон ҳаёт завқини билмайди.

И. КАНТ

Инсон ўз дарди ҳақида гапи-
ришни яхши кўради, аммо бу
унинг ҳаётидаги энг нохуш
дамлардир.

А. П. ЧЕХОВ

Баъзилар нуқул соғлом бўлай
деб ташвиш чекканликлари
учунгина бошлари дарддан чиқ-
майди, бошқалар эса касал бў-
лишдан кўрқмаганликлари ту-
файлигина соғлом юришади.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Жазавага тушиш — касал-
лик эмас, характер: бу харак-
тернинг энг муҳим белгиси ўзи-
га ишонмасликдир.

И. ДЮБУА

Жазава — барча касаллик-
ларнинг тасқараси.

Ж. ШАРКО

Агар инсон болалиги ва
ўсмирлигидан бошлаб тизгини-
ни асабларига бериб қўймаган
бўлса, унинг асаблари мулойим
ва итоаткор бўлади.

К. Д. УШИНСКИЙ

Орани бузишгача олиб бора-
диган ҳаддан зиёд асабийлик
умрни қисқартиради.

А. А. БОГОМОЛЕЦ

Соғайиш шартларидан бири
соғайиш хоҳишидир.

СЕНЕКА

Ирода барча дори-дармонлар-
дан кўра кўпроқ ёрдам беради.

М. ГОРЬКИЙ

Соғайишга ишонч — ярим со-
ғайиш деган сўз.

Ф. ВОЛЬТЕР

Ўз дардини тушуниб, давола-
нишга шай туриш шифо топиш-
нинг бошланишидир.

М. СЕРВАНТЕС

Ўзини соғлом деб ҳисоблов-
чи беморни даволаб бўлмайди.

А. АМИЕЛЬ

Табибга дардини ошкор қил-
маган одам қандай шифо то-
пади?

Ш. РУСТАВЕЛИ

Шифокорларни ўқимишли
одамлар ҳам тан олмасликлари
мумкин, аммо табобатни фақат
жоҳилларгина ишкор эътади.

И. БУАСТ

Табобат ҳамма санъатлар
ичида энг олижаноб санъатдир.
ГИППОКРАТ

Докторнинг меҳнати чиндан
ҳам энг унумли меҳнатдир: у
соғлиқни сақлаш ёки қайта
тиклаш орқали жамиятга йўқо-
либ кетиши мумкин бўлган
барча кучларни инъом этади.
Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Врачлик касби — жасорат, бу
касб фидойиликни, қалб ва
фикр софлигини талаб қилади.
А. П. ЧЕХОВ

Афтидан, врачларнинг бутун
мўъжизалари уларнинг беморга
нисбатан диққат-эътиборлари-
нинг кучлилигидадир. Ана шу
куч туфайли шоирлар табиатга
жон бахш этишса, врачлар бе-
морларни оёққа турғизишади.
М. М. ПРИШВИН

Ўз беморни даволашга ки-
ришган шифокор бу ишни назо-
кат ва очик чехра билан беморга
хуш келадиган тарзда амалга
ошириши керак. Бадқовоқ ши-
фокор ўз касбида ҳеч қачон
барака топмайди.
М. МОНТЕНЬ

Фақат тетик одамгина врач
бўлиши мумкин.
П. ДЮБУА

Чаласавод врачлар одатда
сершубҳа бўлишади.
Э. ФЕЙХТЕРСЛЕБЕН

Врачнинг очик чехраси бе-
морнинг соғая бошлаши демак-
дир.
Ф. РОХАС

Сухбатидан кейин бемор ен-
гил тортмаган врач врач эмас.
В. М. БЕХТЕРЕВ

Умр қисқа, санъат йўли
олис, қулай фурсат ўткинчи,
тажриба алдамчи, мулоҳаза бил-
дириш оғир. Бинобарин, фақат
табибнинг ўзигина барча зарур
нарсалардан фойдаланиб қол-
масдан, балки бемор ҳам, тева-
рак-атрофдагилар ҳам ва ташқи
муҳит ҳам табибга унинг фа-
олиятида кўмакдош бўлмоғи
лозим.

ГИППОКРАТ

Дори-дармон дардга қараган-
да секинроқ таъсир қилади.
ТАЦИТ

Руҳ билан тanning бир-бири-
га ўзаро таъсиридан хабардор
бўлганим учун танага шифо бў-
ладиган руҳий малҳамлар мав-
жудлигини айтиб ўтмоқни бур-
чим, деб ҳисоблайман.
М. Я. МУДРОВ

Руҳни даволамай туриб, тана-
ни даволаб бўлмайди.
СУКРОТ

Психотерапиясиз этик ямаш
ёки ўсимликларни пайванд қи-
лиш мумкин, аммо инсон орга-
низмидай таъсирчан нарсани
даволаб бўлмайди.
Э. ЦИГЕН

Врачнинг бир оғизгина тасал-
лиси беморга нақадар шифо-
бахш таъсир кўрсатишини ва
аксинча, ишонтиришнинг не-
чоғли қудратга эга эканлиги-
ни билмайдиган ёки билишни
истамайдиган врачнинг совуқ ва

аёвсиз ҳукми беморни баъзан ажал домига олиб бориб қўйишни ҳамма билади.

В. М. БЕХТЕРЕВ

Касалликни фақат унинг ормига қараб эмас, балки беморнинг ўзини, унинг аъзойи баданини, органларини, унинг қувватини даволаш керак.

М. Я. МУДРОВ

Яхши шифокор маълум дардларнинг давосини биладиган, агар ўзига номаълум касаллик бўлса, беморга ёрдами тегадиганларни чақирадиган кишидир.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Даволовчи врач тажрибаси оша борган сари гигиенанинг қудратини ва дори-дармоннинг нисбатан заифлигини кўпроқ тушуна бошлайди.

Г. А. ЗАХАРИН

Айрим дори-дармонлар дарднинг ўзидан кўра ҳам хавфлироқдир.

СЕНЕКА

Келажак — профилактик медицинаники. Бу фан даволовчи медицина билан қўлни-қўлга бериб, инсониятга шак-шубҳасиз фойда келтиради.

Н. И. ПИРОГОВ

Дарров таъсир қилмаган захарнинг захри барибир камайиб қолмайди.

Г. ЛЕССИНГ

Доно одам дардига малҳам қидириб юргандан кўра касалликни ўзига йўлатмайди.

ТОМАС МОР

Энг яхши дори ҳордиқ ва нафсни тийишдир.

Б. ФРАНКЛИН

Меҳнат билан меъёр — инсоннинг энг содиқ шифокори мана шу: меҳнат иштаҳани очади, нафсни тийиш эса иштаҳани суистеъмол қилмасликка гаров бўлади.

Ж. Ж. РУССО

ЁШЛИК, КЕКСАЛИК ВА УМРБОЎИЙЛИК ТЎТГРИСИДА

ЁШЛИК ҲАҚИДА

Ҳаёт ҳар бир кишига улкан ва бебаҳо тухфа инъом этади, бу куч-қувватга тўла ёшлик, билим ва курашга чанқоқлик, ишонч ва орзу-умидга тўла ўспиринликдир.

Н. А. ОСТРОВСКИЙ

Ёшлик — буюк афсунгар.

А. С. ПУШКИН

Ёшлиқ ўзининг олижаноб ташаббуси, софдилликка, адолатга, башарий ҳақиқатга беҳудуд интилиши билан тараққиётнинг буюк кучларидан бирини ташкил қилади.

Н. В. ШЕЛГУНОВ

Ёшлик, бу — орзу. Бу — ишонч. Бу — жасоратга интилиш. Бу — лирика ва романтика. Бу — келажакка тузилган улкан режалар. Бу — истиқболнинг бошланиши.

Н. ҲИКМАТ

Агар ёшлик орзуси бўлмаганда инсон ҳаёти бир нуқтада тўхтаб қолган бўларди, кўпгина улғу гоялар хаёлпараст ёшликнинг беғубор палагида ниш урган.

К. Д. УНИНСКИЙ

Ёшлик шу нарса билан бахтиёрки, унинг келажаги бор.

Н. В. ГОГОЛЬ

Ёшлик инсон ҳаётининг сўнгги йиллари учун уруғ қадаладиган баҳор палласидир.

Я. Б. КНЯЖНИН

Ёшлик пайтида шундай улғу фикрлар туғиладики, бу фикрлар келажакда инсонни кўкларга кўтариши лозим.

К. ГЕЛЬВЕЦИЙ

Ёшлик — худди ақлни алғовдалғов этувчи сармастликка ўхшайди.

Ф. ЛАРОШФУКО

О, ёшлик! Ёшлик! Эҳтимол, бутун латофатинг сири ҳамма нарсани уйдалаш имкониятига эга эканлигингда эмас, балки ҳамма нарсани уйдалайман, деб ўйлаш имкониятига эга бўлганлигингдадир.

И. С. ТУРГЕНЕВ

Ёшлик — олижаноб туйғуларнинг бокира палласи.

Н. Г. ЧЕРНИШЕВСКИЙ

Олов пайтинг, чақмоқ дамларинг

Ёдингда тут, унутма зинҳор...

И. АКСАКОВ

Ёшликнинг ўзи ҳаёт поэзия-
сидир, ҳар бир одам умрининг
бошқа паллаларига нисбатан
ёшлигида яхшироқ бўлади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Айниқса, гайритабиий нарсаларга иштиёқ кучли бўлган ёшлик палласида киши жасоратга интилади, қалби доимо ҳаммага ва ҳамма нарсага очиқ бўлади.

Н. В. ГОГОЛЬ

Ёшлик — довюраклик фасли.

СТЕНДАЛЬ

Ёшлик ҳамиша фидойиликдир.

А. И. ГЕРЦЕН

Ёшлик инсониятнинг энг ажойиб, энг ҳаракатчан отрядидир.

М. И. КАЛИНИН

Ёшлар эртанги куннинг асосий куч-қудратидир.

А. В. ЛУНАЧАРСКИЙ

Ёшларнинг онгида қандай кайфият устунлигини айтсанг, мен сенга кейинги авлоднинг табиати қандай бўлишини айтиб бераман.

Э. БЕРК

Ёшлик кишига фақат бир марта берилади, ҳар бир одам ёшлигида боника ёшдагига нисбатан барча юксак ва порлоқ нарсаларга яқинроқ бўлади. Қариган чоғида ҳам қалб меҳри ва ҳароратини сўндирмай, ёшлигини сақлаб қолган одам бахтиёрдир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Беозор ёшлик йилларидан камолотнинг вазмин йўллариغا

отланар экансиз — ҳамма нарсани, инсонга хос барча ҳаракатни ўзингиз билан бирга ола кетинг, йўлда қолдирманг: кейин уни ўрнидан силжитолмайсиз!

Н. В. ГОГОЛЬ

Муайян мақсад, ўзни идора қила билиш, самимият, меҳнат-севарлик, вақтни қадрлаш — мана шу хислатларни эгаллашингиз лозим, йигитлар.

Н. П. ОГАРЕВ

Ёшлигингни асра. Дунёда ундан яхши палла йўқ. Ундан қимматли нарса ҳам йўқ! Ёшлигингни, худди олтин каби, истаган нарсага ишлатишинг мумкин.

М. ГОРЬКИЙ

Ҳаёт жуда ажойиб, унда жозибадорлик бениҳоя кўп, лекин ёшларни улкан қимматга эга бўлган ҳамда инсонни ҳар томонлама камол топтирадиган нарсаларга даъват этиш керак.

М. И. КАЛИНИН

Дунёда ҳеч нарса кишини ўспиришлик йилларидай мусаффо ва олижаноб қилолмайди, кучли ижтимоий манфаат уларни асраб-авайлайди.

А. И. ГЕРЦЕН

Кимда-ким ёшлигида ўзини улуг ва ажойиб ишлар билан ёки лоақал оддий, лекин ҳалол ва фойдали меҳнат билан мустаҳкам боғламаган экан, у ёшлиги қанчалик хушчақчақ ўтган ва қанчалик ёрқин хотиралар қолдирган бўлмасин, уни ҳайф кетган, деб ҳисоблайвериши мумкин.

Д. И. ПИСАРЕВ

Ёшлик — ажойиб: уни елга
совуриш жиноятдир.

Б. ШОУ

Бефойда ўтган ёшлик — му-
сибат.

ОБОЙ ҚҲОНОВ

Инсоннинг сўнаётганини кў-
ришдан даҳшатли манзара йўқ.

А. И. ГЕРЦЕН

Қулочни кенг ёзиб яшаш
керак. Бу фақат рассом ва
шоирларгина эмас, балки ҳар
бир ёш меҳнаткашга алоқадор.

С. Т. КОНЕНКОВ

Туғилишданоқ нарвозга шай
бўлиш дунёдаги энг олий бахт-
дир.

АРИСТОФАН

Ёшлик бирор нарса тўғрисида
мулоҳаза қилишдан кўра ихти-
ро қилишга, маслаҳатдан кўра
амалга оширишга, муайян бир
иш билан шуғулланишдан кўра
турли-туман хаёлотлар билан
яшашга мойилроқ бўлади.

Б. БЭЖОН

Ёшликдаги янглишишларни
кечирмоқ керак. Шундай алдам-
чи шуълалар бўладикки, улар
йўловчига ҳақиқий йўлни, сох-
та шуълалардан ҳоли бўлган
йўлни кўрсатиб беради.

Р. ШУМАН

Талантсиз йигит мўйсафид-
дир.

Ж. РЕНАР

Ўсмирликдаги тушқунлик —
ёшликка хос касаллик.

И. И. МЕЧНИКОВ

Ёшликдаги гўрлик даврида
кўзга ташланадиган биларманд-

ликни унчалик ёқтирмайман,
зеро у повдага ўралиб олиб,
унинг ўсинига халақит беради-
ган чирмовуққа ўхшайди.

Р. ШЕРИДАН

Тушқунликка тушган ёш
йигитнинг қиёфасидан аянчли
қиёфа йўқ.

М. ТВЕН

Одамларда ўзига нисбатан
қизиқиш уйғотмасдан ҳаёт ке-
чириш ҳайфдир.

М. ГОРЬКИЙ

Ҳар бир ёш ишчи мард ку-
рашчи бўлишга интилишини
хоҳлайман, зеро ишчилар син-
фи ва партиянинг содиқ фарзан-
ди бўлишдан кўра олийроқ бахт
йўқ.

Н. А. ОСТРОВСКИЙ

Ўқишда, меҳнатда, фанда,
халққа астойдил хизмат қилиш-
да ўз бахтингни топасан.

И. Д. ЗЕЛИНСКИЙ

Ўз замонандан юқори юриш-
га ҳаракат қил.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Ҳаётнинг мазмۇни — револю-
цияга хизмат қилишда, бугунги
қунимизда бошқа мақсад бўли-
ши мумкин эмас.

М. ГОРЬКИЙ

Ўўлингдан келса замондан
илгарироқ юр, агар қўлингдан
келмаса, замон билан баробар
қадам ташла, аммо ҳеч қачон
замондан орқада қолма.

В. Я. БРЮСОВ

Суеткашлик иллатлар ичида-
ги энг жирканчлисидир.

Р. РОЛЛАН

Ёшлар Ильичга монанд бўлишлари керак. Улар фақат Ильичга хос завқ-шавққа тўла ёшликнигина эмас, балки унга хос доноликни ҳам, зийракликни ҳам, юз йиллар давомида вужудга келган кўхна маданиятдан сабоқ олиш маҳоратини ҳам ўзларига сингдиришлари керак.

А. В. ЛУНАЧАРСКИЙ

Коммунизм дунёнинг ёшлиги. Уни ёшлар барпо этишлари зарур.

В. В. МАЯКОВСКИЙ

...Айни ёшлар олдида коммунистик жамият қуришдек чина кам вазифа турибди.

В. И. ЛЕНИН

Мен ҳамла қилишни билмайдиган, рақиблари ҳам бўлмаган, иссиқ-совуқни писанд қилмай мангулик гулчамбари кетидан елиб-югуриш ўрнига бир четда биқиниб яшайдиган ожиз ва қўрқоқ, сусткаш ва одамови эзгуликни мақтай олмайман.

Ж. МИЛЬТОН

Олға, бир зум ҳам тиним билмайдиган ҳаёт билан бирга фақат олға қараб юриш керак.

Э. ЗОЛИ

Ҳаётга хушманзара дарахтзорга кирган беташвиш маншатпараст бўлиб эмас, балки ҳаёт ва сирлар тўла муқаддас ўрмонга киргандай эҳтиром билан қадам ташлаш керак.

В. В. ВЕРЕСАЕВ

Ҳаётга тетапоя кириб келатган ёшлар тортинчоқ ёки ҳатто уятчанроқ бўлишлари керак: ўзига ишонч ва бамайлихотир-

лик одатда сурбетликка олиб боради.

Ф. ЛАРОШФУКО

Кексайганда ёшликдаги бутун куч-қувват безавол ишга сарф бўлганини ҳис этишдан ортиқ тасалли йўқ.

А. ШОПЕНГАУЭР

Ёшликда шундай иш қилгинки, йиллар ўтиб, кексалик келтирган зарарнинг ўрнини қоплайдиган иш бўлсин. Кексаликнинг озиги донолик эканини ёдда тутиб, ёшликда шундай ҳаракат қилгинки, кексалик озиқсиз қолмасин.

ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ

Ёшлик — доноликни ўргандиган палла, кексалик эса уни қўллайдиган пайтдир.

Ж. Ж. РУССО

Ёшликда нимани эксанг, улгайганда ўшани ўрасан.

Г. ИБСЕН

Бирор нарсани ўрганиш, янги одатларни сингдириш ва бир-бирига зид фикрларни тоқат билан эшитиш қобилиятига эга бўлган одам ёшлигини сақлаб қолади.

Э. ЭБНЕР-ЭШЕНБАХ

Болаликдаёқ баркамол бўлишни жудаям зарур деб ҳисобламайман, одам мактабни тугатганидан кейин ҳам кўп нарсаларни ўрганиши мумкин, ammo машгулот кўникмаси ва ақлий камолотнинг асоси ёшликда шаклланади.

А. И. ГЕРЦЕН

Ёшлар ўрганиши мумкин бўлган энг ёмон нарса енгил-

такликдир. Зеро энгилтаклик шундай бир уруғ сочадики, ундан бузуклик ниҳоллари униб чиқади.

ДЕМОКРИТ

Ёшликдаги исрофгарчилик қарилikka берилган шундай бир хирожки, уни кейин ўттиз йил давомида устамаси билан тўлаб боришга тўғри келади.

К. КОЛТОН

Ёшликдаги гуноҳимизни кексайганда ювишга тўғри келади.

ЭРАЗМ РОТТЕРДАМСКИЙ

Кимда-ким ўн олти ёшида эркакликка ўтса, олтмиш ёшида ёш болага айланади.

Т. ФУЛЛЕР

Ҳар икки жинсининг қарилликдаги қисмати ёшлиги нимага исроф қилинганига боғлиқ.

СТЕНДАЛЬ

Ёшликдаги қусурларни қарилгунча сақлаб қолиш керак эмас, чунки қарилликнинг ўз қусурлари бўлади.

И. ГЕТЕ

Ёшимсан, кексани сен ҳурмат айла,
Ўзинг ҳам қарийсан, ҳозирдан ўйла.

АТТОР

Кексага кўмак бер — суянган тоғинг,
Буни тушунарсан қариган чоғинг.

Н. ХИСРАВ

Кексаларнинг инсоний заифликларига нисбатан мурувватли бўлинг.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Кексаларнинг устидан кулма — бир кун ўзинг ҳам қартайсан.

МЕНАНДР

Энг тўғриси, кексаликнинг ҳаётий тажрибасини ёшликнинг куч ғайрати билан омихта қилишдир.

Б. ШОУ

Менга ёш йигитдаги кексаларга хос баъзи бир хислатлар. мўйсафиддаги ёшларга хос фазилатлар ёқади.

ЦИЦЕРОН

Майли, кексаликдаги донолик ёшликдаги куч-ғайратни йўлга солсин, ёшликдаги куч ғайрат эса кексаликдаги доноликка мададкор бўлсин.

К. С. СТАНИСЛАВСКИЙ

Кексалар ўргатиш, маслаҳат бериш ҳуқуқига эгадирлар. Ана шу маънавий ҳуқуқни ҳурмат қила бил.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Биз кексаларнинг донолигидан жуда кам фойдаланамиз.

Л. ВОБЕНАРГ

Ёшлик қуввати-ю, кексанинг ақли —
Ғалаба гарови, бу халқнинг нақли.

Г. М. КРЖИЖАНОВСКИЙ

КЕКСАЛИК ҲАҚИДА

Ёшлик билан кексалик орасидаги муддат нақадар қисқа!

Ш. МОНТЕСКЬЕ

Ёшлик ўтиб бораётганини ҳеч ким сезмайди, аммо унинг ўтиб кетганини ҳамма ҳис қилади.

СЕНЕКА

Кексалик худди қордай тўсатдан босади. Эрталаб турсангиз — ҳаммаёқ опшоқ.

Ж. РЕЦАР

Жасорат тугаган куни қариллик бошланади.

А. МОРУА

Меъёр, эҳтиёткорлик, мутаасиблик, ҳавф-хатар ва ногаҳоний ўзгаришлардан узоқроқ юриш хоҳиши кўпинча қарилликнинг доимий ҳамроҳи бўлиб қолади.

Ж. НЕРУ

Қариганда ақлий нуқсонлар ташқи қиёфадаги нуқсонлар каби яққолроқ кўзга ташлана бошлайди.

Ф. ЛАРОШФУКО

Кексайганини одам қачон сезади? Буни орзу-умиддан воз кечиб, фақат хотиралар билан яшай бошлаганда ҳис қилади.

Ф. ЗАНДЕРС

Қариганингда кўпроқ ёшлигининг ҳақида ўйлайсан.

А. ДЮМА (отаси)

Ўспиринлик йиллари беқиёсдир. Кексалик унга вақт туманлари орасидан боқишни хуш кўради. Мўйсафид одам шом палласида тонг шафагини орзу қилади.

Ж. БАЙРОН

Қариганда кўзлар юздан бош орқасига ўтиб қолади: нуқул орқага қарайсан, олдинда ҳеч нарса кўрмайсан, яъни умрлар билан эмас, балки хотиралар билан яшай бошлайсан.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Ёшлар умид билан яшашади; кексалар эса хотира билан.

Ф. ЗАНДЕРС

Кексалар учун ўтмиш хотираси саҳрода йўловчига кўринган саробга ўхшайди.

П. БЕРАНЖЕ

Қариллик ҳақидаги ўйдан кўра кишини тез қаритадиган нарса йўқ.

Г. ЛИХТЕНБЕРГ

Қарилликни ўйлаганинг сари қарийсан.

Э. КАШИЕВ

Кексаликка яқинлашганда вақт яна тез ўта бошлайди.

Э. СЕНАНКҲҮР

Кексайган сайин ҳаётга муҳаббат ортиб, ўлим даҳшати кучаяди.

Ж. ЛАВРЮЙЕР

Биз узоқ яшашни орзу қиламиз, аммо қаришдан кўркамиз.

Ж. ЛАВРЮЙЕР

Қариш кўнгилсиз нарса, аммо узоқ яшашнинг бирдан-бир йўли шу.

Ш. СЕНТ-БЕВ

Қаришни ҳеч ким хоҳламайди, аммо узоқ яшашни ҳамма истайди.

П. ВУАСТ

Қариллик шундай бир ҳукмронки, у бизга ўлимни рўқач қилиб, ёшликнинг бутун ҳузурҳаловатини ман қилиб қўяди.

Ф. ЛАРОШФУКО

Қариллик ташвишлари одатдаги ҳаёт ташвишларининг ўзги-

насм, фақат унинг кучайган шаклидир.

А. ФРАНС

Қарилик шунинг учун ҳам кўнгилсизки, кексайганда биз фақат шодликдан эмас, балки орзу-умидлардан ҳам маҳрум бўламиз.

ЖАН ПОЛЬ

Қариганингда ўз одатларининг қули бўлиб қоласан.

Г. ФЛОБЕР

Киши олтмиш ёшга тўлгандагина оиланинг бебаҳо масканлигини ҳис қила бошлайди.

Э. БУЛЬВЕР-ЛИТТОН

Ҳаёт ўз кадр-қимматини йўқота бошлагани сайин биз у ҳақда кўпроқ ўйлай бошлаймиз; кексалар ёшларга қараганда ортиқроқ куйиб-пишадилар.

Ж.-Ж. РУССО

Кексая олиш санъатидан кўра уни енга олиш санъати улутроқдир.

И. ГЕТЕ

Қирқ ёш — ёшликнинг интиҳоси, эллик ёш — қариликнинг ибтидоси.

В. ГЮГО

Кексалик дарддир, уни ҳар қандай касаллик каби даволаш лозим.

И. И. МЕЧНИКОВ

Яшаб қўйган ёшимизга қарамай, биз кўп жабҳаларда ғўр бўлиб қоламиз, қанча ёшга кирган бўлишимиздан қатъи назар, бизда кўпинча тажриба етишмайди.

Ф. ЛАРОШФУКО

Кексая олиш — санъат, унга ҳамма ҳам муяссар бўлавермайди.

Ф. ЛАРОШФУКО

Кексалик санъати ёшларга тўғаноқ эмас — суянчиқ, рақиб эмас — муаллим, бефарқ эмас, — ҳамдард бўлиш демакдир.

А. МОРУА

Ҳақиқий ҳаёт эллик ёшдан кейин бошланади. Бу ёшда одам чинақамига пишиб етилади, бошқалар ўрناق олса арзигулик хислатларга эга бўлади, бировларга сабоқ бўладиган нарсаларни тушуниб етади.

У. БОК

Ҳа, нуроний мўйсафид бўла олиш буюк санъатлардан биридир, инсоният ўзлигини донишманд қария қиёфасида бутун борлиғи билан намоён этса ажаб эмас, унинг қалби ҳаммага очик, у янги авлодни муборакбод этади, унга ўз тажрибасини узатади.

А. В. ЛУНАЧАРСКИЙ

Ҳамиша ўзимизни ёшимизга муносиб тарзда тутайлик.

ГОРАЦИИ

Йил фаслларини адаштирмаганимиздай, ёшимизни ҳам чалкаштирмайлик; ҳар бир ёшга хос табиийликни сақлашимиз ва табиатга қарши курашмаслигимиз лозим, зеро ноўрин уринишлар ҳаётни сийқалаштириб, ундан тўла баҳраманд бўлишга халақит беради.

Ж. Ж. РУССО

Ёшариш ёшга нисбатан нумунофиқ турмуш тарзига кечикиб қадам босишдир.

ТЕОФРАСТ

Кекса одам ёшликни даъво қилса — катта камчиликдир.

А. ДЮМА (отаси)

Кексайганда кўрс бўлиш ден-такликка яқин туради.

Ф. ЛАРОШФУКО

Палапартиш кийиниш ҳам, кийимга ҳаддан ташқари зеб бериш ҳам қариликка хос но-чорликни бўртириб, кексалар-нинг юзидаги ажибни кўпайти-ради.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Кексаликнинг ўзига хос кўр-ки бор, бу кўркдан жўшқинлик ва эҳтирос эмас, балки сўниқ-лик ва таскин уфуриб туради...

А. И. ГЕРЦЕН

Йўлини билган одамга кекса-лик ҳам ҳузур-ҳаловат огуши-дир.

СЕНЕКА

Ҳаёт шоми ўзи билан бирга шамчирогини кўтариб келади.

Ж. ЖУБЕР

Кексайганимизда ҳам ёшлик пайтимиздагидай хушчақчақ бўлиб қолайлик. Ёшликда тўр-гай каби тонг қўшигини куй-лаймиз. Қариганда эса булбул янглиғ оқшом навосини чалай-лик.

К. БОУВИ

Ажинлар фақат аввалги та-бассум ўринларини кўрсатиб турсин.

М. ТВЕН

Ажинларда қувноқлик жилва қилганига нима етсин! Нуру-нийлик деб шуни айтадилар.

В. ГЮГО

Қариганда муҳаббатсиз янаё-олган одам ёшлигида ҳам сев-ган эмас, зеро муҳаббат ёш танламайди.

ЖАН ПОЛЬ

Етмиш етти ёшда одам қуй-лиши керак.

С. ЖОНСОН

Кексалик аҳмоқ учун — оғир юк, жоҳил учун — қиш, илм аҳ-ли учун айни ҳосил давридир.

Ф. ВОЛЬТЕР

Фанга, музыкага, театрга ва умуман, ташқи оламга муҳабба-ти сақланиб қолган қариялар бахтиёрдирлар. Ўзидаги бор нарсалар инсонга қариганда ай-ниқса асқатади.

В. ГЮГО

Қариганда айниқса ялқовлик ва бекорчиликдан эҳтиёт бў-лиш керак.

ЦИЦЕРОН

Қариганда ёшликдагига нис-батан кўпроқ ишлаш керак.

И. ГЕТЕ

Ёши олтмишдан ошган одам-га фақат битта маслаҳатим бор: ишлаш ва яна ишлаш!

А. ШВЕЙЦЕР

Меҳнат ва ижод кексайишни секинлаштиради.

С. Т. КОНЕНКОВ

Қариянинг мияси қари отга ўхшайди. Меҳнат қобилиятини сақлаб туриш учун тинимсиз машқ қилиши лозим.

Г. АДАМС

Ҳамма нарсага қизиқишини йўқотган одам хотирасини ҳам йўқотади.

И. ГЕТЕ

Кўн одам ёшига нисбатан анча олдин қарийди.

Т. БРАУН

Қарилик ранж, аммо полимаган одамга у ганждир.

Ф. ВОЛЬТЕР

Табиат номутаносибликлар билан тўла. Баъзан у кексаларнинг бошини ёшларнинг елкасига ўрнатиб қўяди, баъзан эса саксон йиллик муз остига қайнаб турган юракни жо этади.

Р. ЭМЕРСОН

Қарилик ҳаёт гулларини сўлтиб, нишларини ўткирроқ қилади.

САЪДИЙ

Гоҳ сочдаги оқ адаштиради: Усти губор босган асрий шишада Оташнафас гулоб қалқиб туради.

М. Ю. ЛЕРМОНТОВ

Кексаликнинг кўндан-кўн заиф томонлари бор, у шундай ночорки, нафратга учраши ҳам ҳеч гапмас, бинобарин, қариганда орттириладиган энг яхши бойлик — бу яқин кишиларнинг муҳаббатига сазовор бўлишидир. Буйруқ ва дўқ-нўписа унга қурол бўлмайди.

М. МОНТЕНЬ

Қарилик кўйлакка инган губорга ўхшайди — у характердаги ҳамма қусурларни сиртга олиб чиқади.

В. О. КЛЮЧЕВСКИЙ

Оғир-вазмин, қовушувчан ва хушфеъл қариялар кексаликни яхши ўтказишади, жиззакилик ва бадқовоқлик ҳамма ёнда ҳам ортиқча юк бўлади.

ЦИЦЕРОН

Узоқ яшаганини фақат ёшига қараб баҳолайдиган қариядан ночор одам йўқ.

СЕНЕКА

Қарилик бахт бўлмайди, «бахтли кексалик», деган ганини жоҳил одамлар ўйлаб чиқаришган. Қарилик ё осойишта, ёки ғам-ҳасрат билан ўтиш мумкин. Иззат-икром кўрган қариялар осойишта кун кечирадилар. Унутилган, ёлғиз қолган кексаларнинг эса кунини ғам-ҳасрат билан ўтади.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ

Нодон қария ҳамиша калондимоғ ва такаббур бўлади.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Вазмин ва хушмуомала қария ҳаммага ёқади.

ДЕМОКРИТ

Куч ва кўрк ёшлик безаги, қариликнинг безаги эса заковат ва мулоҳазакорликдир.

ДЕМОКРИТ

Беғамлик ёшларнинг шўри бўлганидай, ортиқча куюнчалик кексаларнинг шўридир.

В. ШЕКСПИР

Ёш йигит доно бўлмоғи лозим, аммо буни кўз-кўз қилмаслиги керак, кекса одам эса, гарчи доно бўлмаса ҳам ўзини доно кўрсатишга уриниши зарурдир.

Ф. ЧЕСТЕРФИЛД

БАРҲАЁТЛИК УЧУН КУРАШ

Ҳаёт барҳаётлик учун курашдир...

М. М. ПРИШВИН

Ҳаёт ўлимни ҳеч қачон писанд қилмайди. Ўлим рўпарасида у қаҳқаҳа уради, кўшиқ айтиб, рақсга тушади, қуради, теради ва севади. Фақат ўлимнинг ўзини алоҳида ажратиб қарасак, унинг бўм-бўшлигини кўриб, хижолат тортамыз.

Р. ТАҒОР

Ўлим инсон учун ҳеч нарса эмас, чунки биз бор пайтимизда ўлим бўлмайди, ўлим бор жойда эса биз бўлмаймиз.

ЭНИКУР

Одам фақат мен мавжудман, деб билганда эди, ўлим ҳақида ҳеч қандай тасаввурга эга бўлмасди.

Э. КОНДИЛЬЯК

Донишманд одам умрининг охирига бориб ўлимнинг фақат четдан қараганда, яқин кишилари учунгина даҳшатли эканини ўзи учун эса ҳеч нарса эмаслигини, қандай тугилган бўлса худди ўшандай кетишини тушунади...

М. М. ПРИШВИН

Ҳаёт билан видолашаётган пайтда ўлим даҳшати сезилмайди, фақат қон ва тана ўлим билан олишини, унга қаршилик кўрсатиши мумкин, ақл-идрок эса лоқайд ва бефарқ томошабин бўлиб тураверади.

Э. КАПИЕВ

Одамларнинг ўлим деган нарсани билиши аслида уларнинг ўлимдан беҳабарлиги вужуддан унчалик кўрқинчли туюлмайди; қазо вақтининг ноаниқлиги абадиятга ўхшаб кетади.

Ж. ЛАБРЮЕР

Табиат бизга ўлим ҳақида ўйламаслик салоҳиятини ато этган, акс ҳолда, олам ҳаракатдан тўхтаб қолган бўларди.

Ф. ГВИЧЧАРДИНИ

Ўлим муқаррарлигини ҳаммамиз ёдда тутишимиз ва бинобарин, мангу барҳаёт бўлиб қолиш ишончи билан яшашимиз керак.

Ф. ГВИЧЧАРДИНИ

Агар бизга ўлимни ёки ҳеч қачон ўлмасликни танлаш зарур бўлиб қолса, ҳеч биримиз аниқ бир қарорга келолмасдик. Табиат ўлимни муқаррар қилиб, бизни бу мушкулотдан халос этган.

Ж. ЛАБРЮЕР

Ўлимнинг муқаррарлигини ҳамма билади, аммо у яқин эмаслиги туфайли ҳеч ким ўлим ҳақида ўйламайди.

АРАСТУ

Ўлолмайман, деб ташвиш тортманг: вақт-соат етганда табиатнинг ўзи бунга яхшилаб ўргатиб қўяди; сиз учун ҳам ҳаммасини ўзи ҳал қилади, бу ҳақда бош қотириб юрманг...

М. МОНТЕНЬ

Ўлимдан қўрқиш ҳам, қўрқмаслик ҳам мумкин — у муқаррардир.

И. ГЕТЕ

Донишманднинг ўлими ўлимни писанд қилмайдиган ўлимдир.

СЕНЕКА

Суқрот: «Ўттиз ҳукмдор сени ўлимга ҳукм этишди» — деган одамга: «Уларни эса та-

биат ўлимга маҳкум этган» — деб жавоб беришти.

М. МОНТЕНЬ

Хаёти энг қадрли бўлган одамлар ўлимдан шунча кам кўрқишади.

И. КАНТ

Одам яхши бўлган сари ўлимдан камроқ кўрқадиган бўлади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ўлим даҳшати яхши турмушга тескари пропорционалдир.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Матонатли кишиларга ўлимнинг яқинлашуви унчалик таъсир қилмайди, чунки уларнинг сар бири сўнгги дақиқагача иродасини сақлаб қолади.

Ф. БЭЖОН

Ўлимга тик қараш, ўз-ўзини алдашга уринмасдан унинг яқинлашаётганини олдиндан сезиш, сўнгги дақиқага қадар дадил туриш, бўшашмаслик ва кўрқмаслик иродали кишиларга хос хислатдир.

Д. И. ПИСАРЕВ

Ўлим ҳам худди ҳаётга ўхшасмоғи лозим, чунки ўлганимиз билан биз бошқача одам бўлиб қолмаймиз.

М. МОНТЕНЬ

Инсон қалбига худбинлик қанча чуқур илдиз отгани сайин унда ўлим даҳшати шунча мустаҳкам ўрнаша бошлайди.

В. Г. ПЛЕХАНОВ

Тирик одамнинг ўлим ҳақида ўйлаши бемаъниликдир.

М. ГОРЬКИЙ

Ўлим ҳақидаги ўйлар бизни чалғитади, чунки бундай хаёллар бизни яшашни унутишга мажбур қилади.

Л. ВОВЕНАРГ

Ўлимдан кўрққан одамнинг ҳаёти ҳам тугайди.

И. ЗЕЙМЕ

Ўлим даҳшатидан ўлиш аҳмоқликдир.

СЕНЕКА

Хаётдан кўз юмиш ваҳимаси билан яшаган одам ҳеч қачон ҳаёт лаззатини татий олмайди.

--

И. КАНТ

Муқаррар нарсадан кўрқиш нодонликдир.

ПУБЛИЛИЙ СИР

Юз йилдан кейин яшамаслигимизни ўйлаб кўз ёши қилиш юз йил бурун яшамаганимиз учун кўз ёши тўкишдек бемаъни ишдир.

М. МОНТЕНЬ

Ўлим — жиддий ҳодиса, у ҳаётнинг бир қисми. Мардона ўлиш керак.

А. В. ЛУНАЧАРСКИЙ

Шафқат нуқтаи назаридан қараганда, ўлим шунинг учун ҳам яхшики, у қарилкка чек қўяди. Яроқсизликнинг олдини олувчи ўлим яроқсиз ҳолга келтирувчи ўлимдан кўра афзалроқдир.

Ж. ЛАБРЮЙЕР

Ўлмоқ тугилмоқдай табиийдир. Муҳим иш устида ўлган одам оғир жангда яраланган, аммо аввалига оғриқни сезмайдиган ярадорга ўхшайди. Зеро олижаноб фикрлар билан яшовчи одам ўлим азобини мутлақо сезмайди.

Ф. БЭЖОН

Умр узун, ўлим қисқа, шунинг учун ҳам ундан кўрқиш керак эмас.

Ф. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙ

Хаёт — абадий, ўлим эса бир
лаҳзадир.

М. Ю. ЛЕРМОНТОВ

Инсоннинг бахт-саодати яхши ўлиш эмас, балки яхши яшамокдан иборат.

М. МОНТЕНЬ

Хаётни койиб, лекин барибир яшаб юрган одамдан кўра уни олқишлаб яшаган одам ақллироқ эмасми?

Л. Н. АНДРЕЕВ

Ўлиш хоҳиши руҳиятнинг энг сохта ва хаёлий ҳолатидир.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Хаёт билан видолашувга сабаби кўп бўлган одам жуда аянчлидир.

ЭПИКУР

Хаётдан фақат лоқайдлик ва ялқовлик туфайлигина нафратланиш мумкин.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Ўлимдан қўрқмасдан ва уни хоҳламасдан яшаш керак.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Яшаб туриб ўзига ўлим тилаш қазо вақти етганда тирик қолишга уринишдай бемаъниликдир.

А. ФРАНС

Ўлимни орқаворотдан билган одамларгина ўзига ўлим тилайдилар.

У. МИЗНЕР

Ўз жонига қасд қилганлар, менимча, бировдан ўч олиш учун эмас, балки ўзидан ва ўзи-

нинг ночор ва нобоп турмушидан нафратланганидан хаёт билан видолашади. Ўз-ўзидан нафратланиш даҳшатли туйғу!

Э. КАПИЕВ

Энг ботир ва энг оқил одамлар ҳар қандай шароитда ҳам ўлим ҳақида ўйламайдиган одамлардир.

Ф. ЛАРОШФУКО

Инсон эзгулик ва муҳаббат йўлида ўлимни хаёлига келтирмаслиги керак.

Т. МАНН

Зақоватли одамни хаётга нисбатан муқаддас эҳтиромидан таниб олиш мумкин.

В. ГЮҶО

Яшаш матлаби ўлгандан кейин ҳам барҳаёт бўлиб қолишдан иборат.

М. ЖАЛИЛ

Ёмон ҳам ўтар, яхши ҳам — яхши бил,
Сени яхши ном бирла ёд этсин эл.

САЪДИЙ

Инсон. ўлимдан кейин фақат ерда яшаши мумкин.

А. БАРЕЮС

Ўзидан мангу хотира қолдирадиган инсонлар учун туғилиш чинакам бахтдир.

ПЕРИКЛ

Ўлим барҳақ бўлса ҳам биз йўқ бўлиб кетадиган нарсаларга муте бўлиб қолмаслигимиз, аксинча, иложи борича абадий чўққисига кўтарилишимиз ва ўзимиздаги энг яхши хислатларга суяниб яшашимиз керак.

АРАСТУ

Ўлимдан қўрққан одам бирон-бир эзгу иш қилолмайди, буйрак тоши, бод, тутқаноғи ёки шунга ўхшаш бошқа бир сабаб билан ўлиб кетгандан кўра, эзгу иш учун жонни фидо қилган маъқул.

Д. ДИДРО

Ўлимдан омон қолишни эплолмасанг, лоақал шараф билан ўл.

ЭЗОП

Абадият йўлида яшовчи инсон учун ўлим қўрқинчли эмас.

У. ПЕНН

Ҳаёт қисқа, лекин шуҳрат мангу бўлиши мумкин.

ЦИЦЕРОН

Умумий гоя билан руҳланган ва умум манфаатига хизмат қилган одам ўлмайди.

Д. Н. МАМИН-СИБИРЯК

Инсон ўлади, барҳаёт бўлиб қолишнинг бирдан бир имконияти ўзидан кейин ўлмайдиган нимадир қолдиришдир.

У. ФОЛКНЕР

Бўлак яхши ном истама, шул етар — Сени яхши одам деса эл агар.

САЪДИЙ

Барҳаётлик мангу нимадир устида ишлашдир.

Э. РЕНАН

Ўз ичингдан абадиятни тополмайсан.

А. СЕНТ-ЭКЗЮПЕРИ

Ҳеч ким ўлимга чап беролмайди, лекин одамлар ўзларнинг буюк ишлари билан ўзла-

рига шундай ҳайкал қурадиларки, бу ҳайкал қуёш тургунча туради.

Г. ФАБРИЦИУС

Яшаб туриб, дунёда ўзининг борлигини билдира олмаслик — менга даҳшат бўлиб туюлади.

Н. В. ГОГОЛЬ

Қасал бўлиш яхши эмас, ўлиш ундан ҳам ёмон, бироқ, ўзингдан кейин ҳеч нарса қолдирмаслигингни сезиб туриб қасал бўлиш ва ўлиш — ҳаммасидан ҳам ёмон.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Ўлимдан қўрқмайман. Йўқ, асло! Изсиз йўқолишдан қўрқаман.

М. Ю. ЛЕРМОНТОВ

Дунёдаги барча неъматлардан фақат яхши ном қолади, ҳатто шуни ҳам қолдирилмаган одам бахтсиздир.

САЪДИЙ

Онгимизни ўстириш ёки бирон-бир дардни даволаш йўлида жонини фидо қилган одам ўла туриб ҳам ҳаётга хизмат қилади.

А. СЕНТ-ЭКЗЮПЕРИ

Буюк мақсадларга хизмат қилса ким, Инсон биродарин ўйласа агар, Қурашга бахш этса бутун ҳаётин —

Ҳаёти тарихда қолар муқаррар.

Н. А. НЕКРАСОВ

Хотираси ўзи севган одамлар қалбида муқаддас сақланадиган одам, менимча, ўлимдан кейин ҳам барҳаёт бўлиб қолиш

учун зарур ишни қилиб қўйган одамдир.

Г. ЭБЕРС

Келажакка ишониб яшаган ва унинг порлоқ бўлиши учун жон фидо қилган ҳар бир одамни тошдан ўйиб ишлаган ҳайкалга қиёс қилса бўлади.

Ю. ФУЧИК

Инсон жисман ўлса-да, рухан йўқ бўлмайди, у ўз хулқ-атвори, қилган ишлари ва ижоди билан теварак-атрофдагилар ҳамда жамоат орасига сингиб кетади. Агар у ҳаётда мурдага ўхшаб яшамаган бўлса, тирик қолганлар онгида янашда давом этаверади. Жонли коллектив ўликларни тирилтиради.

Н. Я. МАРР

Инсоният деганимизда, тириклардан кўра кўпроқ мархумларни назарда тутамиз.

К. А. ТИМИРЯЗЕВ

Инсон ўлади, аммо халқ барҳаётдир.

М. ГОРЬКИИ

Одамлар инсоният яшамоғи учун ўладилар.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ

Мен ўлсам, ўрнимга бошқалар келади. Халқдан кўра бадавлати йўқ.

Ф. ЖОЛИО-КЮРИ

Ҳеч қандай техника инсонни ўлимдан сақлаб қололмайди. Аммо-лекин маънавий қудратнинг бу билан иши йўқ. У ҳаётда шундай бир умумий йўналиш ясаши керакки, бу йўналиш виждон ва номус талабларини қондириш билан бирга кишига

муқаррар ўлимни қўрқув билмай, хижолат ва таъналарсиз, хотиржам қарши олиш имкони-ни берсин.

Н. К. МИХАЙЛОВСКИЙ

Киши умри охирлаб қолган пайтда маънос тортиб, олисдан имлаб чақирувчи ёрқин манзилларни кўриш менга ҳам насиб қилармикин, дея ўз-ўзига савол беради. Шунда у ўз ортидан бардам-бақувват ёшлар келаётганини, кексалик билан ёшлик ҳақиқатни кашф этиш йўлидаги узлуксиз меҳнатда қоришиб кетаганини ўйлаб, тасалли топади.

Н. Е. ЖУКОВСКИЙ

Шундай мархумлар борки, улар тириклардан кўра барҳаётроқдир, лекин шундай тириклар ҳам борки, улар мархумлардан кўра мархумроқдир.

Р. РОЛЛАН

Мархумлар ҳар хил бўлади, уларнинг айримлари ўтган минг йилликлар қаъридан туриб ҳозир ҳам бугунги порлоқ қуни-миз йўналишини белгилаб беради.

М. М. ПРИШВИН

Адабиёт оламида ўлим йўқ, бунда мархумлар ҳам худди тириклар каби ишларимизга ара-лашиб, ўзимиз билан ёнма-ён юрадилар.

Н. В. ГОГОЛЬ

Агар сиз ўзингизга абадий ҳайкал ўрнатмоқчи бўлсангиз, қалбингизни эзгу китобга жо қилинг.

П. БУАСТ

Ҳаётнинг бутун қувончи
ижодда. Ижод қилиш ўлимни
маҳв этишдир.

Р. РОЛЛАН

Мен гўё бир жон, муҳаббати
бор
Қалбларда яшайман, бўлмайин
абгор,
Менга бегонадир дунёда ажал.

МИКЕЛАНЖЕЛО

Ўз асарларида яшаган одам
сираям ўлмайди.

К. БОМБИ

Ўлим даҳшати бизни меҳнат
қилишга ундайди, зеро бутун
ҳаёт меҳнатдадир.

Ж. РЕНАР

Ўзидан кейин лоақал битта-
гина янги, порлоқ фикр қолдир-
ган, инсониятга нафи тегадиган
атиғи биттагина жасорат кўр-
сатган одам бўлса, демак, у
дунёдан бефарзанд ўтмаяпти.

А. А. БЕСТУЖЕВ-МАРЛИНСКИЙ

Умрбоқийлик, тўла маънода
бўлмаса ҳам, шубҳасиз, авлод-
ларда намоён бўлади.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

Умр қисқа, лекин инсон ўз
фарзандлари тимсолида қайта
яшай бошлайди.

А. ФРАНС

Гар десанг аёвсиз ўлим қили-
чин,
Насллар қолдиргин яшамоқ
учун!

В. ШЕКСПИР

Сендан ўгил қолса келажақда
ёш,
У сенинг ўрнингда қаршилар
қуёш.

В. ШЕКСПИР

Бурчни адо этганлик туйғуси
ўлим даҳшатини яксон этади,
ҳалол кечирилган умр эса хо-
тиржам кўз юмиш имконини
беради.

М. ГОРЬКИЙ

Кунни яхши ўтказган одам
тунда тинч ухлаганидай, фойда-
ли умр кечирган одам қийнал-
май жон беради.

ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ

Далада ишлаб туриб қазо
қилишни хоҳлардим.

М. МОНТЕНЬ

Иш устида жон беришни хоҳ-
лайман.

ОВИДИЙ

Қурашишга қурбим етмай
қолган ондан бошлаб ўлимимга
розиман.

Ф. ЭНГЕЛЬС

НОМЛАР КЎРСАТКИЧИ

Обой (Ибройим), Қўнонбоев (1845-1904) — қозоқ шоири.

Абеляр, Пьер (1079-1142) — француз файласуфи.

Абовян, Хачатур (1805-1848) — арман ёзувчиси, маърифатчи-демократ ва педагог.

Абу, Эдмонт (1828-1885) — француз ёзувчиси.

Абул Фароҳ (897-967) — араб шоири ва олими.

Абу Али ибн Сино (тахминан 980-1037) — ўрта аср Шарқнинг энциклопедист олими.

Абу Шукр — X асрнинг форс-тожик шоири.

Аврелий, Марк (121-180) — Рим давлат арбоби ва файласуфи.

Адамс, Генри (1838-1918) — Америка тарихчиси.

Аддисон, Жозеф (1672-1719) — инглиз ёзувчиси.

Аделер, Феликс (1851-1933) — Америка педагоги.

Айвазовский, Иван Константинович (1817-1900) — рус rassоми.

Аксаков, Сергей Тимофеевич (1791-1859) — рус ёзувчиси.

Аксаков, Иван Сергеевич (1823-1886) — рус публицисти, шоир.

Альберти, Леон Баттиста (1404-1472) — итальян меъмори.

Ал-Хоризий (1054-1128) — араб олими, шоир.

Амаду, Жоржи (1912 й. туг.) — Бразилия ёзувчиси.

Амиель, Генри Фредерик (1821-

1881) — швейцариялик файласуф ва танқидчи.

Амосов, Николай Михайлович (1913 й. туг.) — рус совет жарроҳ-олими.

Анахарсис, Скифский (эрамизгача VII аср) — файласуф, келиб чиқиши жиҳатидан скиф.

Андерсен-Нексе (Андерсен — ҳақиқий фамилияси, Нексе — тахаллуси), Мартин (1869-1954) — Дания ёзувчиси.

Андерсон, Мэри (1872-1955) — Америка жамоат арбоби.

Анварий, Авхадиддин (туг. йили номалғум — 1191) — форс-тожик шоири. *Андреев, Леонид Николаевич* (1871-1919) — рус ёзувчиси.

Анспагер, Луис Кауфман (1878-1947) — Америка ёзувчиси.

Афиналик Антистен (эрамизгача тах. 435-370 йиллар) — қадимги юнон файласуфи.

Апулей (II аср) — Рим ёзувчиси.

Аристипп, Киренейский (эрамизгача V аср) — қадимги юнон идеалист файласуфи.

Арасту (эрамизгача 384-322 йиллар) — қадимги юнон файласуфи, энциклопедист олим.

Аристофан (эрамизгача 445-385 йиллар) — қадимги юнон шоири.

Архилох (эрамизгача VII аср) — қадимги юнон шоири.

Архимед (эрамизгача тахминан 287-212) — мутафаккир ва қадимги Юнонистоннинг буюк математиги.

Аттор Фаридиддин Муҳаммад ибн Иброҳим (1119-?) — форс-тоҷик шоири.

Бабёф, Гракх (ҳақиқий исми Франсуа Ноэль) (1760-1797) — француз революционер, коммунист-утопист.

Бабрий (эрамизгача II аср) — қадимги юнон масалчи-шоири.

Багратион, Петр Иванович (1765-1812) — рус саркардаси.

Байрон, Жорж Ноэл Гордон (1788-1824) — инглиз шоири.

Бакишов, Аббос (1794-1847) — озарбайжон ёзувчиси, тарихчи.

Бакстон, Чарлз (1823-1871) — инглиз ёзувчиси.

Бальзак, Оноре де (1799-1850) — француз ёзувчиси.

Банвиль, Теодор де (1823-1891) — француз шоири.

Баратинский, Евгений Абрамович (1800-1844) — рус шоири.

Барбюс, Анри (1873-1935) — француз ёзувчиси.

Бардин, Иван Павлович (1883-1960) — рус совет металлург олими.

Баррес, Морис (1862-1923) — француз ёзувчиси.

Барроу, Исаак (1630-1677) — инглиз филологи ва математиги.

Батлер, Сьюэл (1835-1932) — инглиз сатирик-шоири.

Бауэрнфельд, Эдуард (1802-1890) — Австрия ёзувчиси.

Бах, Алексей Николаевич (1857-1946) — совет биохимик-олими.

Бёбель, Август (1840-1913) — публицист ва нотик, немис ва халқаро социалистик ҳаракат арбоби.

Бевин, Эрнест (1881-1951) — инглиз сиёсий арбоби.

Бедний, Демьян (ҳақиқий фамилияси ва исми — *Придворов Ефим Алексеевич*) (1883-1945) — рус совет шоири.

Бейль, Пьер (1647-1706) — француз файласуфи ва ёзувчиси.

Беккариа, Чезаре (1738-1794) — италян маърифатпарвари, юрист.

Белинский, Виссарион Григорьевич

(1811-1848) — рус адабий танқидчиси, файласуф, публицист, революционер-демократ.

Беллерс, Жон (1654-1725) — инглиз иқтисодчиси.

Бен, Афра (1640-1689) — инглиз шоираси, прозаик ва драматурги.

Бентам, Иеремиа (1748-1832) — инглиз социологи, юрист.

Беранже, Пьер Жан (1780-1857) — француз шоири.

Бергсон, Анри (1859-1941) — француз файласуфи.

Бержес, Фрэнк Жилет (1866-1951) — Америка юмористи ва ҳажвчиси.

Бернар, Клод (1813-1878) — француз физиолог олими.

Бернарден де Сен-Пьер, Жак Анри (1737-1814) — француз ёзувчиси ва табиатшуноси.

Берк, Эдмунд (1729-1797) — инглиз сиёсий арбоби.

Бернал Жон Десмонд (1901 й. туг.) — инглиз олими ва жамоат арбоби.

Берне, Людвиг (1786-1837) — немис публицисти ва танқидчиси.

Бернс, Роберт (1759-1796) — шотланд шоири.

Берло, Пьер Эжен (1827-1907) — француз химик олими.

Бестужев, Николай Александрович (1791-1855) — рус олими, декабрист.

Бестужев (ҳақиқий фамилияси; тахаллуси — *Марлинский*), *Александр Александрович* (1797-1837) — рус ёзувчиси.

Бестужев-Рюмин, Константин Николаевич (1829-1897) — рус тарихчиси.

Бетлингк, Оттон Николаевич (1815-1904) — немис ва рус хиндишунос филологи.

Бетховен, Людвиг ван (1770-1827) — немис композитори.

Бехер, Иоганнес (1891-1958) — немис шоири, жамоат ва давлат арбоби.

Бехтерев, Владимир Михайлович (1857—1927) — рус психиатр олими, невропатолог.

Биант (эрамизгача .1 асринг биричи ярми) — қадимги юнон файласуфи.

Биас (эрамизгача VI аср) — қадимги юнон мутафаккири.

Бион, *Бористенис* (эрамизгача IV асринг охири-III аср ўртаси) — қадимги юнон ёзувчиси ва файласуфи.

Бичер, *Генри Уорд* (1813-1887) — америкалик рухоний.

Блин, *Луи* (1813-1882) — француз утопиет-социалисти, тарихчи, журналист.

Бланки, *Луи Огюст* (1805-1881) — француз сиёсий арбоби.

Бланшар, *Эдуард* (1820-вафот этган йили номаълум) — инглиз журналисти ва драматурги.

Блейк, *Уильям* (1757-1827) — инглиз шоири ва рассоми.

Блок, *Александр Александрович* (1880-1921) — рус совет шоири.

Блакки, *Жон Стюард* (1809-1895) — инглиз файласуфи ва шоири.

Блакстоун, *Уильям* (1723-1780) — инглиз юристи.

Бобур, *Захриддин Муҳаммад* (1483-1530) — ўзбек ёзувчиси, ҳукмдор саркарда.

Богомолец, *Александр Александрович* (1881-1946) — рус совет физиолог олим.

Боденштедт, *Фридрих* (1819-1892) — немис ёзувчиси.

Бодрираллар, *Анри Жозеф Леон* (1831 — 1892) — француз публицисти.

Бок, *Эдвард Уильям* (1863-1930) — америка ёзувчиси.

Боккаччо, *Жованни* (1313-1375) — италян ёзувчиси.

Бокль, *Генри Томас* (1821-1862) — инглиз тарихчиси, файласуфи.

Большой, *Янош* (1802—1860) — венгер математиги.

Бомарше, *Пьер Огюстен Карон* (1732-1799) — француз драматурги.

Бор, *Нильс* (1885-1962) — даниялик физик олим.

Борк, *Эдмунд* (1730-1797) — инглиз сиёсий арбоби ва ёзувчи.

Бострем, *Кристофер Якоб* (1797-1866) — швед файласуфи.

Ботта, *Карло Жузеппе* (1766-1837) — италян тарихчиси, шоир.

Боуви, *Кристиан Нестел* (1820-1904) — Америка сатирик ёзувчиси.

Бошен, *Эдмон Пьер* (1748-1824) — француз моралист ёзувчиси.

Бозси, *Этьен* (1563-1563) — француз публицисти ва шоири.

Бозций (480-524) Рим давлат арбоби ва файласуфи.

Брандао, *Отавиу* (1896 й. туг)

Бразилия шоири ва публицисти.

Браун, *Томас* (1605-1682) — инглиз врач. ёзувчи.

Браунинг, *Роберт* (1812-1889) — инглиз шоири.

Брижес, *Роберт Сеймур* (1844—1930) — инглиз шоири.

Бройль *Луи де* (1892 й. туг) — француз физик олим.

Бруно, *Жордано* (1548-1600) — италян файласуфи ва шоири.

Брюсов, *Валерий Яковлевич* (1873-1924) — рус совет шоири.

Буалло, *Никола* (1636-1711) — француз шоири.

Буаст, *Пьер* (1765-1824) — француз лекенкографи.

Булвер-Литтон, *Эдвард Жорж* (1803-1873) — инглиз ёзувчиси.

Буле, *Этьен Луи* (1728-1799) — француз архитектори.

Бунге, *Густав* (1844-1920) — немис биохимик олим.

Бунин, *Иван Алексеевич* (1870—1953) — рус ёзувчиси.

Бурденко, *Николай Нилович* (1876-1946) — совет жарроҳи.

Бурже, *Поль Шарль Жозеф* (1852-1935) — француз ёзувчиси.

Бурльер, *Франсуа Мари* (1913 й. туг) — француз геронтолог олим.

Бутлеров, *Александр Михайлович* (1828-1886) — рус химик олим.

- Буффлер, Станислав* (1737-1815) — француз сиёсий арбоби ва ёзувчиси.
- Бухарои, Носир* (XIV аср) — тожик шоири.
- Буш, Вильгельм* (1932-1908) — немис шоири, рассом.
- Бушнелл, Горацій* (1802-1876) — Америка жамоат арбоби.
- Бэжот, Уолтер* (1826-1877) — англиз олими ва публицисти.
- Бэкон, Фрэнсис* (1561-1626) — англиз философи.
- Бэн, Александер* (1818-1903) — англиз файласуфи, психолог.
- Бэр, Карл Максимович* (1792-1876) — рус табиатшуноси.
- Бюсси-Работен, Роже* (1618-1693) — француз ҳарбий саркардаси, ёзувчи.
- Бюффон, Жорж Луи Леклерк* (1707-1788) — француз табиатшуноси.
- Вавилов, Сергей Иванович* (1894-1951) — совет физик олими.
- Важа Пшавела* (ҳақиқий исми — *Лука Разикашвили*) (1861-1915) — грузин шоири.
- Вазов, Иван Минчов* (1850-1921) — болгар ёзувчиси.
- Валери, Поль* (1871-1945) — француз шоири.
- Валерий, Максим* (I аср) — Рим тарихчиси.
- Валлес, Жюль* (1832-1885) — француз жамоат арбоби, ёзувчи.
- Валуев, Петр Александрович* (1815-1890) — рус давлат арбоби ва адабиётчиси.
- Валхангов, Евгений Багратионович* (1883-1922) — рус актёри ва режиссёри.
- Вашингтон, Букер Тальяферро* (*тахминан* 1858-1915) — америкалик негр жамоат арбоби.
- Вашингтон, Жорж* (1732-1709) — Америка давлат арбоби, АҚШнинг биринчи президенти.
- Вебер, Карл Юлиус* (1767-1832) — немис ёзувчиси.
- Вейерштрасс, Карл* (1815-1897) — немис математик олими.
- Вельтман, Александр Фомич* (1800-1870) — рус ёзувчиси.
- Веневитинов, Дмитрий Владимирович* (1805-1827) — рус шоири.
- Вергилий* (*Публий Вергилий Марон*) (эрамизгача 70-19 йиллар) — қадимги Рим шоири.
- Вейтлинг, Вильгельм* (1808-1871) — немис ишчилар ҳаракатининг арбоби.
- Верди, Джузеппе* (1813-1901) — италиян композитори.
- Вересаев* (ҳақиқий фамилияси — *Смидович*), *Викентий Викентьевич* (1867-1945) — рус совет ёзувчиси.
- Верн, Жюль* (1828-1905) — француз ёзувчиси.
- Верхарн, Эмиль* (1855-1961) — Бельгия шоири.
- Вернадский, Владимир Иванович* (1863-1945) — рус совет минеролог ва геохимик олими.
- Вёрт, Уильям* (1772-1834) — Америка юристи, ёзувчи.
- Верхарн, Эмиль* (1855-1916) — бельгиялик шоир.
- Виланд, Кристоф Мартин* (1733-1813) — немис ёзувчиси.
- Вилькинс, Жон* (1614-1671) — англиз ёзувчиси ва файласуфи.
- Винкельман, Иоганн Иоахим* (1717-1768) — немис тарихчиси.
- Винклер, Гуго* (1863-1913) — немис шарқшуноси, археолог.
- Виньи, Альфред* (1797-1863) — француз романтик ёзувчиси.
- Вовенарг, Люк де Клапье* (1715-1747) — француз ёзувчиси.
- Вольтер* (*тазаллаус*; ҳақиқий исми — *Мари Франсуа Аруэ*) (1694-1778) — француз ёзувчиси, файласуф, тарихчи.
- Вольф, Вильгельм* (1809-1864) — немис сиёсий арбоби, публицист.
- Воровский, Вацлав Вацлавович* (1871-1923) — жамоат арбоби, адабий танқидчи, совет дипломати.
- Вудберри, Жорж Эдвард* (1855-1930) — Америка шоири, танқидчи ва педагог.

Вяземский, Петр Андреевич (1792-1878) — рус шоири.

Габриели, Андреа (1510 ва 1520 йиллар оралиги — 1586) — италян композитори.

Гагедорн, Фридрих (1708-1754) — немис шоири.

Гааи, Ярослав Александрович (1902—1949) — украин совет ёзувчиси.

Гален, Клавдий (129-201) — Рим врачл, табиатшунос ва файласуфи.

Галилей, Галилео (1564-1642) — италян олим.

Галифакс, Жорж Сэвил (1633-1695) — инглиз давлат арбоби.

Гальдос (Перес Гальдос), Бенито (1843-1920) — испан ёзувчиси.

Галуа, Эварист (1811-1832) — француз математиги.

Гаммеля, Николай Федорович (1859-1949) — рус совет микробиолог ва эпидемиолог олим.

Ганди, Мохандас Кармчанд (1869-1948) — хинд мутафаккири ва сиёсий арбоби.

Гарвей, Уильям (1578-1657) — инглиз врачл.

Гарфилд, Жеймс (1831-1881) — америкалик ҳарбий ва сиёсий арбоб.

Гаршин, Всеволод Михайлович (1855-1888) — рус ёзувчиси.

Гассенди, Пьер (1592-1655) — француз материалист файласуфи, астроном, математик.

Гауг, Иоганн (1761-1829) — немис шоири.

Гауптман, Герхард (1862-1946) — немис ёзувчиси.

Гвиччардини, Франческо (1483-1540) — италян тарихчиси, сиёсий арбоб.

Гейббель, Христиан Фридрих (1813-1863) — немис драматурги ва шоири.

Гегель, Георг Вильгельм Фридрих (1770-1831) — немис файласуфи.

Гей, Жон (1685-1732) — инглиз шоири.

Гейбель, Эмануэль (1815-1884) — немис ёзувчиси.

Гейне, Генрих (1797-1856) — немис шоири, публицисти, танқидчиси.

Геккель, Эрнст (1834-1919) — немис биолог олим.

Гексли (Хаксли), Томас Генри (1825-1895) — инглиз табиатшунос олим.

Гельвеций, Клод Андриан (1715-1771) — француз материалист файласуфи.

Гельмгольц, Герман Людвиг Фердинанд (1821-1894) — немис табиатшуноси.

Гераклит, Эфесский (эрамизгача тахминан 544-540 й) — қадимги юнон материалист файласуфи.

Герберт, Жорж (1593-1633) — инглиз шоири.

Гердер, Иоганн Готфрид (1744-1803) — немис файласуфи, ёзувчи.

Геродот (эрамизгача тахминан 490-480 й. — 425 й.) — қадимги юнон тарихчиси.

Герцен, Александр Иванович (1812-1870) — рус революционер, ёзувчи, файласуф ва публицист.

Гершель, Жон (1792-1871) — инглиз астроном.

Гесиод (эрамизгача VIII—VII асрлар) — қадимги юнон шоири.

Геснер, Соломон (1730-1788) — швейцариялик шоир ва рассом.

Гёте, Иоганн Вольфганг (1749-1832) — немис шоири, мутафаккир, олим.

Гиппель (Хиппель), Теодор Готлиб (1741-1796) — немис ёзувчиси.

Гиппократ (эрамизгача тахминан 460-377 йиллар) — қадимги юнон мутафаккири, антик медицина асосчиси.

Гладков, Федор Васильевич (1883-1958) — рус совет ёзувчиси.

Гладстон, Уильям Юарт (1809-1898) — инглиз давлат арбоби ва ёзувчиси.

Глинка, Михаил Иванович (1804-1857) — рус композитори.

Глинка, Федор Николаевич (1786-1880) — рус шоири, публицисти.

Гнедич, Николай Иванович (1784-1833) — рус шоири ва таржимони.

Гоббе, Томас (1588-1679) — англиз материалист-файласуфи.

Гоголь, Николай Васильевич (1809-1852) — рус ёзувчиси.

Годвин, Уильям (1756—1836) — инглиз ёзувчиси.

Гойя, Франсиско Хосе (1746-1828) — испан расеоми.

Голдсмит, Оливер (1728-1774) — инглиз шоири, драматурги.

Голсуорси, Жон (1867-1933) — инглиз ёзувчиси.

Гольбах, Поль Анри (1723-1789) — француз материалист-файласуфи.

Гольдони, Карло (1707-1793) — итальян драматурги.

Гомер (эрамизгача XII ва VII асрлар ўрғаси) — қадимги Юнонистоннинг афсонавий шоири, «Илнада» ва «Одиссея» эпик дostonлари унинг қаламига мансуб деб ҳисобланади.

Гончаров, Иван Александрович (1812-1891) — рус ёзувчиси.

Горацій (Квинт Горацій Флакк) (эрамизгача 65-8 й.) — Рим шоири.

Гориневский, Валентин Владиславович (1857-1937) — рус совет медицинасининг арбоби.

Горький, Максим (ҳақиқий исми — *Алексей Максимович Пешков*) (1868-1936) — рус совет ёзувчиси.

Грамини, Антонио (1891-1937) — Италия ва халқаро коммунистик ҳаракат арбоби.

Грановский, Тимофей Николаевич (1813-1855) — рус тарихчиси.

Грант, Уалис Симпсон (1822-1885) — америкалик сиёсий ва ҳарбий арбоб, АҚШ президенти (1869-1877 — йилларда).

Грант-Аллен (Аллен Чарлз Грант) (1848-1899) — инглиз олими.

Грасиан-и-Моралес Бальтавар (1601-1658) — испан ёзувчиси ва морулетт файласуфи.

Граф, Артуро (1848-1913) — итальян

ян ёзувчиси, маданият тарихчиси, филолог.

Грибоедов, Александр Сергеевич (1795-1829) — рус шоири ва дипломати.

Гримм, Фридрих (1723-1807) — немис ёзувчиси.

Грове, Уильям (1811-1896) — инглиз физик олими.

Гулзаний, Мудаммад Шариф (XVIII асрининг охири-XIX асрининг боши) — ўзбек ва тожик шоири.

Гумбольдт, Александр (1769-1859) — немис табиатшуноси ва сайёҳи.

Гумбольдт, Вильгельм (1767-1835) — немис файласуфи, тилшуноси ва сиёсий арбоби.

Гуно, Шарль (1818-1893) — француз композитори.

Гурамишвили, Давид (1705-1792) — грузин шоири.

Гургоний, Фаҳриддин Асад (XI аср) — форс ва тожик шоири.

Гуфеланд, Кристоф Вильгельм (1762-1836) — немис клиницист-врачи.

Гуцков, Карл (1811-1878) — немис ёзувчиси, публицист, жамоат арбоби.

Гээлитт, Уильям (1778-1830) — инглиз танқидчиси, публицист.

Гюго, Виктор Мари (1802-1885) — француз ёзувчиси.

Гюйо, Жан (1854-1888) — француз шоири.

Давидов, Денис Васильевич (1784-1839) — рус шоири ва ҳарбий ёзувчиси.

Даламбер, Жан Лерон (1717-1783) — француз математиги, файласуфи, маърифатпарвар.

Даль, Владимир Иванович (1801-1872) — рус ёзувчиси, тилшуноси, этнографи.

Данилевский, Василий Яковлевич (1852-1939) — рус совет физиологи.

Данте, Алигьери (1265-1321) — итальян шоири.

Дантон, Жорж Жак (1759-1794) — XVIII аср француз буржуа революциясининг арбоби.

- Дарвин, Чарлз Роберт* (1809-1882) — инглиз табиатшунос олими.
- Дебс, Южин Виктор* (1855-1926) — Америка ишчилари ҳаракатининг арбоби.
- Декарт, Рене* (1596-1650) — француз файласуфи ва математиги.
- Декурсель, Адриан* (1821-1892) — француз драматурги.
- Делакруа, Эжен* (1798-1863) — француз расоми.
- Делиль, Жак* (1738-1813) — француз шоири ва таржимон.
- Дельвиг, Антон Антонович* (1798-1831) — рус шоири.
- Демокрит* (эрамизгача 460-370 йиллар) — қадимги юнон материалист файласуфи.
- Демосфен* (эрамизгача 384—322 йиллар) — қадимги Афинанинг нотик ва жамоат арбоби.
- Державин, Гавриил Романович* (1743—1816) — рус шоири.
- Дефо, Даниель* (тахминан 1660-1731) — инглиз ёзувчиси.
- Дзержинский, Феликс Эдмундович* (1877-1926) — совет давлат ва сиёсий арбоби.
- Дидро, Дени* (1713-1784) — француз файласуфи, ёзувчи.
- Диккенс, Чарлз* (1812-1870) — инглиз ёзувчиси.
- Димитров, Георгий Михайлович* болгар халқаро коммунистик ҳаракат арбоби.
- Диоген Синопский* (эрамизгача тахминан 404-323 йиллар) — қадимги юнон файласуфи.
- Диодор, Сицилийский* (эрамизгача тахминан 90-21 йиллар) — қадимги юнон тарихчиси.
- Дионисий Галикарнасский* (эрамизгача I асрнинг II ярми) қадимги юнон тарихчиси.
- Дистервег, Адольф Фридрих* (1790-1866) — немис педагоги.
- Дицген, Иосиф* (1828-1888) — немис файласуфи.
- Дмитриев, Иван Иванович* (1760-1837) — рус шоири ва масалчиси.
- Добролюбов, Николай Александрович* (1836-1861) — рус танқидчиси, публицист, революционер-демократ.
- Додриж, Филипп* (1702-1751) — инглиз жамоат арбоби.
- Доде, Альфонс* (1840-1897) — француз ёзувчиси.
- Докучаев, Василий Васильевич* (1846-1903) — рус олими, табиатшуноси.
- Достоевский, Федор Михайлович* (1821-1881) — рус ёзувчиси.
- Драгоманов, Михаил Петрович* (1841—1895) — украин тарихчиси, фольклористи, танқидчиси.
- Драйзер, Теодор* (1871-1945) — Америка ёзувчиси.
- Дьюи, Жон* (1859-1952) — Америка файласуфи.
- Дзевенант, Уильям* (1606-1668) — инглиз шоири ва драматурги.
- Дюамель, Жорж* (1884-1966) — француз ёзувчиси.
- Дюбуа, Поль* (1793-1874) — француз публицисти.
- Дюкло, Шарль Пино* (1704-1772) — француз тарихчиси.
- Дюма, Александр (отаси)* (1802-1870) — француз ёзувчиси.
- Дюма, Александр (ўгли)* (1824-1895) — француз ёзувчиси.
- Дюмарсе, Цезарь* (1678-1756) — француз тилшуноси.
- Дюмурье, Шарль Франсуа* (1739-1923) — француз сиёсий арбоби, ёзувчи.
- Еврипид* (эрамизгача тахминан 480-406 йиллар) — қадимги юнон драматурги.
- Жалил, Муса Мустафиевич* (1906-1944) — татар совет шоири.
- Жан Поль* (ҳақиқий исми *Иоганн Пауль Фридрих Рихтер*) (1763-1825) — немис ёзувчиси.
- Жанлис, Стефания Фелисите* (1746-1830) — француз адибаси.

- Жеймс, Уильям* (1842-1910) — америкалик файласуф ва психолог.
- Жером, Жером Клапка*
(*Жером К. Жером*) (1859-1927) — инглиз ёзувчиси.
- Жеррольд, Дуглас* (1803-1857) — инглиз драматурги.
- Жефферсон, Томас* (1743-1826) — америкалик сиёсий арбоб, АҚШ президенти (1801-1809).
- Жонсон, Бенжамин* (1573-1637) — инглиз шоири, драматурги.
- Жонсон, Самюэл* (1709—1784) — инглиз шоири, танқидчи, лексикограф.
- Жордан, Дэвид Стар* (1851-1931) — америкалик педагог.
- Жирарден, Дельфина Ге* (1805-1855) — француз адабиёти.
- Жирарден, Эмиль* (1806-1884) — француз ёзувчиси.
- Жолио-Кюри, Ирен* (1897-1956) — радиохимия ва атом ядроси физикасидан француз олими.
- Жолио-Кюри, Фредерик* (1900-1958) — француз физик олими.
- Жомий, Абдурахмон Нуриддин ибн Аҳмад* (1414-1492) форс-тожик шоири ва олими.
- Жорес, Жан* (1859-1914) — француз сиёсий арбоби.
- Жубер, Жозеф* (1754-1824) — француз ёзувчиси.
- Жуковский, Василий Андреевич* (1783-1852) — рус шоири.
- Жуковский, Николай Егорович* (1847-1921) — рус олими, мамлакатимиз гидроэродинамика фанининг асосчиси.
- Жювьё, Антуан Лоран* (1748-1836) — француз ботаник олими.
- Зақони, Убайд (туғилган вақти тахминан XIII аср охири, 1366-1370 йиллар орасида вафот этган). — форс сатирик шоири.
- Зандерс, Фразнк Найт* (1861-1933) америкалик филолог олими.
- Захарьин, Григорий Антонович* (1829-1897) — рус мединк олими.
- Забуннисо* (1639-1702) — ўзбек шоираси.
- Зейме, Йоганн Готфрид* (1763-1810) — немис ёзувчиси, публицисти, кўпгина афоризмлар муаллифи.
- Зелинский, Николай Дмитриевич* (1861-1953) — совет химик олими.
- Золя, Эмиль* (1840-1902) — француз ёзувчиси.
- Ибсен, Генрик* (1828-1906) — норвег драматурги.
- Иммерман, Карл* (1796-1840) — немис ёзувчиси.
- Ингерсолл, Роберт Грин* (1833-1899) — америкалик юрист ва публицист.
- Иноземцев, Фёдор Иванович* (1802-1869) — рус мединк-олими.
- Ирвинг, Вашингтон* (1783-1859) — америкалик ёзувчи.
- Исократ* (эрамингача 436-338 йиллар) — Қадимги Афина ёзувчиси ва нотиги.
- Казбеги, Александр* (1848-1893) — грузин ёзувчиси.
- Калинин, Михаил Иванович* (1875-1946) — совет сиёсий ва давлат арбоби.
- Кальдерон, де ла Барка* (1600-1681) — испан драматурги.
- Каммингс, Артур Жон* (?-1957) — инглиз журналисти.
- Кампанелла, Томмазо* (1568-1639) — италян мутафаккири, ёзувчи.
- Камол, Урхон* (1914-1970) — турк ёзувчиси.
- Канель, Вениамин Яковлевич* (1873-1918) — рус мединк олими.
- Каннинг, Жорж* (1770-1827) — инглиз сиёсий арбоби.
- Кант, Иммануил* (1724-1804) — немис идеалист-файласуфи.
- Кант, Чезаре* (1804—1895) — италян ёзувчиси.
- Капиев, Эффенди Мансурович* (1909-1944) — доғистон совет ёзувчиси.
- Карамзин, Николай Михайлович* (1766-1826) — рус ёзувчиси, тарихчи.
- Карлейль Томас* (1795-1881) — инглиз ёзувчиси, тарихчи, файласуф.
- Каронин Николай Елпидифорович Петропавловский* (1853-1892) — рус ёзувчиси.

- Карр, Альфонс Жан* (1809-1890) — француз ёзувчиси.
- Кастелар. Эмилио* (1832-1899) — испан сиёсий арбоби, потиқ ёзувчи.
- Катаяма, Сен* (1859-1933) — япон ва халқаро ишчилар ҳаракатининг арбоби.
- Катта Катон (Марк Пораций Катон)* (эрализгача 234-149 йиллар) — Рим ёзувчиси ва давлат арбоби.
- Катулл (Гай Валерий Катулл)* (эрализгача тахминан 87-тахминаи 54 йиллар) — қадимги Рим шоири.
- Качалов* (ҳақиқий фамилияси — *Шверубович*), *Василий Иванович* (1875-1948) — рус совет актёри.
- Кашен, Марсель* (1869-1958) — француз ва халқаро ишчилар ҳаракатининг арбоби.
- Квинтилиан, Марк Фабий* (тахминан 35-тахминан 96 йиллар) — Рим нотинги.
- Кеведо-Вильегас Франсиско* (1580-1645) — испан ёзувчиси.
- Келдиш, Мстислав Всеволодович* (1911-1978) — совет математик олими.
- Кент, Рокуэлл* (1882-1971) — америкалик олим.
- Кернер, Карл Тедор* (1791-1813) — немис ёзувчиси.
- Киплинг, Жозеф Редьярд* (1865-1936) — инглиз ёзувчиси.
- Кирцер, Атанасиус* (1601—1680) — немис табиатшуноси.
- Клаудиус, Маттиас* (1740-1815) — немис шоири.
- Клеобул* (эрализгача VI аср) — Қадимги Юнистоннинг етти мутафаккирларидан бири.
- Клингер, Фридрих Максимилиан* (1752-1831) — немис ёзувчиси.
- Клоотс, Аназарис* (ҳақиқий исми — *Жан Батист*) (1755-1794) — француз сиёсий арбоби.
- Клочевский, Василий Осипович* (1841-1911) — рус тарихчиси.
- Кнебель, Карл Людвиг* (1744—1834) — немис ёзувчиси.
- Княжнин, Яков Борисович* (1742-1791) — рус драматурги, шоир, таржимон.
- Ковалевский. Павел Иванович* (1849—1923) — рус психиатри.
- Козельский, Яков Павлович* (тахминан 1728-тахминан 1794 йиллар) — рус маърифатчиси, материалист файласуф.
- Колас, Якуб* (ҳақиқий исми ва фамилияси — *Константи Михайлович Мицкевич*) (1882-1956) — белорус совет ёзувчиси.
- Колетт, Гобриэль Сидони* (1873-1954) — француз адибаси.
- Коллиер, Фрэнк* (1870-1910) — америкалик олим.
- Коллинз, Жон Чэртон* (1848-1908) — инглиз танқидчиси ва адабиётшуноси.
- Колриж, Сэмюэл Тейлор* (1772-1834) — инглиз шоири ва танқидчиси.
- Колриж, Уильям* (1789-1849) — инглиз жамоат арбоби.
- Колтон, Чарлз Калей* (1780-1832) — инглиз адабиётчиси.
- Колумелли (Луций Юний Модерат)* (I аср) — Рим ёзувчиси.
- Коменский, Ян Амос* (1592-1670) — чех халқпарвар педагоги, жамоат арбоби.
- Кондильяк, Этьен Бонно де* (1715-1780) — француз маърифатпарвари файласуфи.
- Кондорсе, Жан Антуан* (1743-1794) — француз олими ва сиёсий арбоби.
- Коненков, Сергей Тимофеевич* (1874-1971) — рус ҳайкалтароши.
- Кони, Анатолий Фёдорович* (1844-1927) — рус юристи.
- Корнель, Пьер* (1606-1684) — француз драматурги.
- Короленко, Владимир Галактионович* (1853-1921) — рус ёзувчиси.
- Корсаков, Сергей Сергеевич* (1854-1900) — рус психиатри.
- Корчак, Януш* (ҳақиқий исми ва фамилияси — *Генрик Гольдшмидт*) (1878-1942) — поляк ёзувчиси, педагог, врач.
- Костер, Шарль де* (1827-1879) — белгиялик ёзувчи.

- Кох, Роберт* (1843-1910) — немис микробиолог олимпи.
- Кратохвил, Ярослав* (1885-1945) — чех ёзувчиси.
- Крафт-Эбинг, Рихард* (1840-1902) — австриялик психиатр.
- Крепелин, Эмиль* (1856-1926) — немис психиатр-олимпи.
- Кржижановский, Глеб Максимилианович* (1872-1959) — совет партия ва давлат арбоби, олим, адиб.
- Крупская, Надежда Константиновна* (1869-1939) — совет партия ва давлат арбоби.
- Крилов, Алексей Николаевич* (1863-1945) — рус математик олимпи, механик ва кемасози.
- Крилов, Иван Андреевич* (1769-1844) — рус ёзувчиси, масалчи.
- Купер, Жеймс Фенимор* (1789-1851) — америкалик ёзувчи.
- Куприн, Александр Иванович* (1870-1938) — рус ёзувчиси.
- Куртис, Георг* (1824-1892) — америкалик журналист.
- Курц, Изольда* (1853-1944) — немис адабаси.
- Курций (Квинт Курций Руф)* (I аср) — Рим тарихчиси.
- Курье, Поль Луи* (1772-1825) — француз публицисти, ёзувчи.
- Куторга, Михаил Семенович* (1809-1886) — рус тарихчиси.
- Кутузов, Михаил Илларионович* (1745-1813) — рус саркардаси.
- Кэмден, Уильям* (1551-1623) — инглиз тарихчиси.
- Қобус* (XI аср) — тожик шоири.
- Лабройер, Жан де* (1645-1696) — француз ёзувчиси, моралист ҳажвчи.
- Лабуле, Эдуард Рене* (1811-1883) — француз публицисти, олим, сиёсий арбоб.
- Лавров, Петр Лаврович* (1823-1900) — рус социологи, олим, сиёсий танқидчи.
- Лажечников, Иван Иванович* (1792-1869) — рус ёзувчиси.
- Лакордер, Жан Батист Анри* (1802-1861) — француз ёзувчиси, жамоат арбоби.
- Ламартин, Альфонс Мари Луи де* (1790-1869) — француз шоири, публицист.
- Ламенне, Фелисте Робер де* (1782-1854) — француз ёзувчиси, жамоат арбоби.
- Ламетри, Жюльен-Офре* (1709-1751) — француз материалист файласуфи.
- Ламог-ле-Вайе, Франсуа* (1588-1672) — француз ёзувчиси ва скентик-файласуфи.
- Лансон, Гюстав* (1857-1934) — француз адабиёт тарихчиси.
- Лаплас, Пьер Симон* (1749-1827) — француз астрономи, математик ва физиги.
- Ларошфуко, Франсуа де* (1613-1680) — француз моралист ёзувчиси.
- Лассаль, Фердинанд* (1825-1864) — немис публицисти, файласуф, танқидчи.
- Лаубе, Генрих* (1806-1884) — немис драматурги ва театр арбоби.
- Лафарг, Поль* (1842-1911) — француз ва халқаро ишчилар ҳаракатининг арбоби.
- Лафатер, Иоганн Каспар* (1741-1801) — Швейцария ёзувчиси.
- Лафонтен, Жан де* (1621-1695) — француз масалчи-шоири.
- Леббок, Жон* (1834-1913) — инглиз табиятшунос ва моралисти.
- Левальд, Фанни* (1811-1889) — немис адабаси.
- Левинсон-Лессинг, Франц Юльевич* (1861-1939) — совет геолог олимпи.
- Левис, Гастон де* (1764-1830) — француз ёзувчиси.
- Легуве, Эрнест* (1807-1903) — француз ёзувчиси.
- Лейбниц, Готфрид Вильгельм* (1646-1716) — немис идеалист-файласуфи, математик, энциклопедист-олим.
- Лекинио, Жозеф Мари* (1740-1813) — француз сиёсий арбоби.

Лемб, Чарлз (1779-1839) — инглиз ёзувчиси.

Леметр, Жюль Франсуа Эли (1853-1914) — француз танқидчиси ва ёзувчиси.

Ленин, Владимир Ильич (1870-1924)

Леонардо да Винчи (1452-1519) — италян rassомни, ҳайкалтароши, архитектори.

Леонов, Леонид Максимович (1899 й. туг.) — рус совет ёзувчиси.

Леопарди, Жакомо (1798—1837) — италян шоири ва ёзувчиси.

Лермонтов, Михаил Юрьевич (1814-1841) — рус шоир.

Лесгафт, Петр Францевич (1837-1909) — рус педагоги ва жамоат арбоби, жисмоний тарбия илмий системасининг муаллифи.

Лесков, Николай Семёнович (1831-1895) — рус ёзувчиси.

Лессинг, Готгольд Эфраим (1729-1781) — немис мутафаккири, драматург ва танқидчи.

Либих, Юстус (1803-1873) — немис табиатшунос-олими.

Либкнехт, Вильгельм (1826-1900) — немис демократик ва ишчилар ҳаракати арбоби.

Либкнехт Карл (1871-1919) — немис ва халқаро ишчилар ҳаракатининг арбоби, Германия Коммунистик партияси асосчиларидан бири.

Ливий, Тит (эрамизгача 59-эрамизнинг 17 йиллари) — қадимги Рим тарихчиси.

Линкольн, Авраам (1809-1865) — Америка сиёсий арбоби, публицист, АҚШ президенти (1860-1865).

Лихтенберг, Георг Кристоф (1742-1799) — немис ёзувчиси, олим.

Лобачевский, Николай Иванович (1792-1856) — рус математик-олими.

Локк, Жон (1632-1704) — инглиз файласуфи ва педагоги.

Ломоносов, Михаил Васильевич (1711-1765) — биринчи рус энциклопедист олими, шоир.

Лонгфелло, Генри Уодсуорт (1807-1882) — америкалик шоир.

Лондон, Жек (ҳақиқий исми — *Жон Гриффит*) (1876-1916) — америкалик ёзувчи.

Лопе де Вега Карньо, Феликс (1562-1635) — испан ёзувчиси, драматург.

Лоример, Жорж Хорас (1868-1937) — америкалик ёзувчи ва журналист.

Лоуэлл, Жеймс Рассел (1819-1891) — америкалик шоир, танқидчи, публицист.

Лукан (Марк Анней) (39-65) — Рим шоири.

Лукиан (тахминан 120-тахминан 190 йиллар) — қадимги юнон ҳажвчи адиби.

Лукреций (Тит Лукреций Кар) (эрамизгача I аср) — қадимги Рим шоири, материалист-файласуф.

Лунчарский, Анатолий Васильевич (1875-1933) — совет сиёсий ва давлат арбоби, танқидчи, публицист, санъатшунос.

Лэм, Чарлз (1775-1834) — инглиз шоири.

Люксембург, Роза (1871-1919) — немис ва халқаро ишчилар ҳаракатининг арбоби.

Мабли, Габриэль (1709-1785) — француз тараққийпарвар мутафаккири, тарихчи.

Мадзини, Джузеппе (1805-1872) — италян сиёсий арбоби, публицист ва танқидчи.

Макаренко, Антон Семёнович (1888-1939) — совет ёзувчиси, педагог.

Макиавелли, Николо (1469-1527) — италян ёзувчиси, тарихчи, Уйғонish даврининг сиёсий арбоби.

Маколей, Томас Бабингтон (1800-1859) — инглиз тарихчиси, публицист ва сиёсий арбоб.

Максвелл, Жеймс Клерк (1831-1879) — инглиз физик-олими.

Мальзерб, Кретьен-Гильем (1721-1794) — француз давлат арбоби ва ёзувчиси.

Мамин-Сибиряк (ҳақиқий фамилия-

си — *Мамин*), *Дмитрий Наркисович* (1852-1912) — рус ёзувчиси.

Мандзони, Александрo (1785-1873) — италян ёзувчиси, драматург, шоир.

Манн, Генрих (1871-1950) — немис ёзувчиси.

Манн, Томас (1875-1955) — немис ёзувчиси.

Мантегацца, Паоло (1831-1910) — италян ёзувчиси ва врач.

Марешаль, Пьер Сильвен (1750-1803) — француз ёзувчиси.

Марк Твен — *Твен Маркка* қаралсин.

Маркс, Карл (1818-1883)

Мармнталь Жанкс Франсуа (1723-1799) — француз ёзувчиси.

Март, Николай Яковлевич (1864-1934) — рус совет тизшуноси.

Марти, Хосе (1853-1895) — Куба сиёсий арбоби, ёзувчи, журналист.

Марциновский, Евгений Иванович (1874-1934) — рус совет медик олим.

Массильон, Жан Батист (1663-1742) — француз рухонийси ва ёзувчи.

Мазтумқули (туғилган ва ўлган йиллари номаълум) — XVIII аср туркман шоири.

Маяковский, Владимир Владимирович (1893-1930) — рус совет шоири.

Мелье, Жан (1664-1729) — француз материалист-файласуфи.

Менандр (эр. олдин: тах. 343-т ах. 291) — қадимги юнон драматурги.

Менделеев, Дмитрий Иванович (1834-1907) — рус химик олим.

Мендельсон - Бартольди, Феликс (1809-1847) — немис композитори.

Менкен, Генри (1808-1956) — америкалик ҳажвчи ва публицист.

Менцель, Вольфганг (1798-1873) — немис тарихчиси, ёзувчи ва танқидчи.

Мержевский, Иван Павлович (1838-1908) — рус психиатри ва невропатологи.

Мере, Антуан (1607-1684) — француз моралисти.

Мериме, Проспер (1803-1870) — француз ёзувчиси.

Метнер, Николай Карлович (1879-1951) — рус композитори ва пианисти.

Мечников, Илья Ильич (1845-1916) — рус биолог олим.

Мизнер, Уилсон (1876-1933) — америкалик ёзувчи.

Микеланжело, Буонарроти (1475-1564) — италян ҳайкалтароши, рассом, архитектор ва шоир.

Миклухо-Маклай, Николай Николаевич (1846-1888) — рус олим, сайёҳ.

Милль, Жон Стюарт (1806-1873) — инглиз файласуфи ва иқтисодчиси.

Мильтон, Жок (1608—1674) — инглиз шоири ва публицисти.

Минаев, Дмитрий Дмитриевич (1835-1889) — рус шоири.

Мирабо, Оноре (1749-1791) — француз сиёсий арбоби.

Мири Шифий (Вазех) (1796-1852) — озарбайжон шоири.

Михайловский, Николай Константинович (1842-1904) — рус публицисти ва адабий танқидчиси.

Мичурин, Иван Владимирович (1855-1935) — рус биолог олим, селекционер.

Мольер (ҳақ. фамилияси *Поклен*), *Жан Батист* (1622-1673) — француз драматурги, актёр.

Монтегю, Мари (1690-1762) — инглиз адибаси.

Монтень, Мишель де (1533-1592) — француз халқшарвар-файласуфи, ёзувчи.

Монтескье, Шарль Луи (1689-1755) — француз файласуфи, жамоат арбоби.

Мопассан, Ги де (туғлиқ исми *Анри Рене Альберт Ги*) (1850-1893) — француз ёзувчиси.

Мор, Томас (1478-1535) — инглиз халқшарвар давлат арбоби, утопик социализм асосчиси.

Мориак, Франсуа (1885-1970) — француз ёзувчиси.

Морлей (Морли), Жон (1838-1923) —

инглиз давлат арбоби, журналист, танқидчи.

Морли, Кристофер Дарлингтон (1890-1957) — америкалик ёзувчи.

Морозов, Николай Александрович (1854-1946) — рус революционери, олим.

Моруа, Андре (ҳақ. исми — *Эмиль Эрзог*) (1885-1967) — француз ёзувчиси.

Моцарт, Вольфганг Амадей (1756-1791) — Австрия композитори.

Мозм, Уильям Сомерсет (1874-1965) — инглиз ёзувчиси.

Мудров, Матвей Яковлевич (1776-1831) — рус врач.

Мукержи, Дхан (1890-1936) — хинд ёзувчиси.

Музина, Вера Игнатьевна (1889-1953) — рус совет хайкалтароши.

Мэй, Сэмюэл Жозеф (1797-1871) — америкалик руҳоний ва жамоат арбоби.

Мэтьюз, Уильям (1822-1934) — америкалик ношир.

Мюллер, Вильгельм (1794-1827) — немис ёзувчиси.

Мюллер, Иоганнес Петер (1801-1858) — немис табиатшуноси.

Мюссе, Альфред (1810-1857) — француз ёзувчиси.

Навоий, Алишер (1441-1501) — ўзбек шоири, олим ва давлат арбоби.

Нансе, Фритъоф (1861-1930) — норвегиялик кутб тадқиқотчиси, океанолог, зоолог.

Нахмюв, Павел Степанович (1802-1855) — рус денгизчи-саркардаси, адмирал.

Невий, Гней (эрамиздан олд. тах. 270-201 йиллар) — қадимги Рим шоири ва драматурги.

Неедли, Зденек (1878-1962) — чех олими, жамоат арбоби.

Некрасов, Николай Алексеевич (1821-1877) — рус шоири.

Нелюбин, Александр Петрович (1785-1858) — рус фармаколог-врачи.

Немирович-Данченко, Владимир Иванович (1858-1943) — рус совет театрининг арбоби, ёзувчи.

Неру, Жавоҳарлаъл (1889-1964) — Ҳиндистоннинг сиёсий ва давлат арбоби.

Неруда, Пабло (1904-1973) — Чили шоири ва жамоат арбоби.

Нестор (XI аср охири — XII аср боши) — қадимги рус солномачиси, публицист.

Низомий Ганжавий Абу Муҳаммад (тах. 1141-тах. 1203) — озарбайжон шоири.

Низар, Жан Мари (1806-1888) — француз адабиёт тарихчиси.

Никитин, Иван Саввич (1824-1861) — рус шоири.

Новалис (ҳақ. исми — Фридрих фон Ҳарденберг) (1772-1801) — немис шоири ва файласуфи.

Новиков, Николай Иванович (1744-1818) — рус маърифатпарвари ёзувчи, журналист, шоир.

Нодье, Шарль (1780-1844) — француз ёзувчиси.

Нозим Ҳикмат Ран (1902-1963) — турк шоири, жамоат арбоби.

Норрис, Фрэнк (1870-1902) — америкалик ёзувчи.

Обер, Даниель Франсуа (1782-1871) — француз композитори.

Обручев, Владимир Афанасьевич (1863-1956) — совет геолог ва географ олими.

Овидий. (*Публий Овидий Назон*) (эр. олд. 43-эрамизнинг 18 йиллари) — қадимги Рим шоири.

Огарёв, Николай Платонович (1813-1877) — рус революционери, публицист, шоири.

Ойбек (ҳақ. исми — *Мусо Тошмуҳамедов*) (1905-1968) — ўзбек совет ёзувчиси.

О'Генри (ҳақ. исми — *Уильям Сидни Портер*) (1862-1910) — Америка юморист ёзувчиси.

Одоевский, Владимир Фёдорович (1803-1869) — рус ёзувчиси.

Олжер, Уильям Рансвилл (1822-1905) — америкалик ёзувчи ва файласуфи.

Олдингтон, Ричард (1892-1962) — инглиз ёзувчиси.

Олкотт, Амос Бронсон (1799-1888) — америкалик ёзувчи, педагог.

О'Мэлли, Остин (1858-1932) — Америка врачлари ва адиби.

Орбелиани, Сулхан-Саба (1658-1725) — грузин ёзувчиси ва сиёсий арбоби.

Островский, Александр Николаевич (1823-1886) — рус драматурги.

Островский, Николай Алексеевич (1904-1936) — рус совет ёзувчиси.

Остроградский, Михаил Васильевич (1801-1861) — рус математик-олими, механик, физик.

Оуэн, Роберт (1771-1858) — инглиз устод-социалисти.

Охундов, Мирза Фатали (1812-1878) — озарбайжон ёзувчиси ва жамоат арбоби.

Павленко, Петр Андреевич (1899-1951) — рус совет ёзувчиси.

Павлов, Иван Петрович (1849-1936) — рус физиолог-олими.

Парин, Василий Васильевич (1903-1971) — рус совет физиолог-олими.

Паркер, Теодор (1810-1860) — Америка сиёсий арбоби.

Паскаль, Блез (1623-1662) — француз олими, математик ва ёзувчи.

Пастер, Луи (1822-1895) — француз биолог-олими.

Паустовский, Константин Георгиевич (1892-1968) — рус совет ёзувчиси.

Пейн, Томас (1737-1809) — Америка сиёсий арбоби ва публицисти.

Пекк, Жозеф Говард (1885 туғ.) — Америка врачлари.

Пенн, Уильям (1644-1718) — инглиз жамоат арбоби.

Перикл (эр. олд. тах. 490-429 йиллар) — Афина қуддорлик демократиясининг дохйиси.

Несталоцци, Иоганн Генрих (1746-1827) — швейцариялик педагог, демократ.

Петенкофер, Макс (1818-1901) — немис гигиенист-олими.

Петефи, Шандор (1823-1849) — венгер шоири.

Пету-Сан, Жан (1790-1870) — Швейцария моралисти.

Пётр I (1672-1725) — рус подшоҳи давлат арбоби.

Петрарка, Франческо (1304-1374) — италиян шоири.

Пик, Вильгельм (1876-1960) — немис ва халқаро ишчилар ҳаракатининг арбоби.

Пиндар (эр. олд. тах. 518-442 ёки 438 йиллар) — қадимги юнон шоири.

Пирогов, Николай Иванович (1810-1881) — рус жарроҳи, педагог, жамоат арбоби.

Писарев, Дмитрий Иванович (1840-1868) — рус публицисти ва адабий танқидчиси.

Писемский, Алексей Феофилактович (1821-1881) — рус ёзувчиси.

Питт, Уильям (Кичик) (1759-1806) — инглиз давлат арбоби.

Питтак (эр. олд. тах. 650-тах. 569 йиллар) — сиёсий арбоб ва шоир. Қадимги Юнистоннинг етти доғиш мандларидан бири.

Пифагор (эр. олд. 580—500 йиллар) — қадимги юнон файласуфи ва математиги.

Плавт (Тит Макций) (эр. олд. III аср. ўрт. — тах. 184 йиллар) — қадимги Рим комедиографи.

Платен, Август (1796-1835) — немис шоири.

Афлотун (эр. олд. тах. 427-тах. 347 йиллар) қадимги юнон идеалист-файласуфи.

Плезанов, Георгий Валентинович (1856-1918) — рус ва халқаро социалистик ҳаракат арбоби.

Плиний, Катта (Гай Плиний Секунд) (23 ёки 24-79) — Рим ёзувчиси, олим ва давлат арбоби.

Плиний, Кичик (Гай Плиний Цецилий Секунд) (62-114) — Рим ёзувчиси ва давлат арбоби.

Плутарх (тах. 46-126) — қадимги юнон файласуфи ва ёзувчиси.

Полежаев, Александр Иванович (1804-1838) — рус шоири.

Поленов, Василий Дмитриевич (1844-1927) — рус совет рассоми.

Помпони, Публий Секунд (I аср) — Рим драматурги.

Поп, Александр (1668-1744) — инглиз шоири.

Посошков, Иван Тихонович (1652-1726) — рус иқтисодчиси, публицист.

Прентис, Жорж Денисон (1802-1870) — Америка публицисти.

Пристли, Жозеф (1733-1804) — инглиз табиатшунос-олими, файласуф.

Пришвин, Михаил Михайлович (1873-1954) — рус совет ёзувчиси.

Проперций, Секст (эр. олд. тах. 50-тах. 15 йиллар) — қадимги Рим шоири.

Протагор (эр. олд. тах. 480-411 йиллар) — қадимги юнон файласуфи.

Прус, Болеслав (ҳақ. исми *Александр Гловацкий*) (1847-1912) — поляк ёзувчиси.

Прянишников, Дмитрий Николаевич (1865-1948) — рус совет агрохимик-олими ва ўсимликлар физиологи.

Птитсен, Жон (1792-1887) — француз ёзувчиси.

Пуанкаре, Жюль Анри (1854-1912) — француз математиги ва файласуфи.

Публилий Сир (эр. олд. I аср) — қадимги Рим шоири.

Пушкин, Александр Сергеевич (1799-1837) — рус шоири.

Пэн, Томас (1737-1809) — инглиз публицисти, АҚШ жамоат ва сиёсий арбоби.

Рааб, Вильгельм (1831-1910) — немис ёзувчиси.

Рабе, Франсуа (тах. 1494-1553) — француз ёзувчиси.

Радищев, Александр Николаевич (1749-1802) — рус революцион маърифатпарвари, ёзувчи.

Райнис, Ян (ҳақ. исми — *Янис Кришьянович Плиекшанс*) — (1865-1929) — латинш шоири, драматург.

Рамирес, Веларде Фернандо (1913-1948) — Боливия ёзувчиси

Рамус, Пьер (1515-1572) — француз халқпарвар файласуфи.

Рассел, Бертран (1872-1970) — инглиз файласуфи.

Рей, Жон (1627-1705) — инглиз биологи.

Рекабаррен, Луис Эмилио (1876-1924) — Чили ва бошқа Лотин Америкаси мамлакатлари ишчилар ҳаракатининг арбоби.

Ренан, Жозеф Эрнест (1823-1892) — француз филологи ва тарихчиси.

Ренар, Жюль (1864-1910) — француз ёзувчиси.

Реньяр, Жан Франсуа (1655-1709) — француз драматурги.

Репин, Илья Ефимович (1844-1930) — рус рассоми.

Рескин, Жон (1819-1900) — инглиз санъат назариятчиси, публицист.

Ривароль, Антуан (1753-1801) — француз ёзувчиси.

Рид, Томас Майн (1818-1883) — инглиз ёзувчиси.

Робеспьер, Максимилиан (1758-1794) — XVIII аср охиридаги француз буржуа революциясининг йўлбошчиларидан бири, яқобинчилар революцион ҳукуматининг бошлиғи.

Рождерс, Уилл (тўла исми *Уильям Пенн Эдвер Рождерс*) (1879-1935) — америка ёзувчиси.

Роллан, Ромен (1866-1944) — француз ёзувчиси.

Розас, Фернандо де (тах.) (1465-1541) — испан ёзувчиси.

Рошар, Жюль (1819-1896) — француз мединги.

Рошар, Вильгельм (1817-1894) — немис иқтисодчи-олими.

Рубакин, Николай Александрович (1862-1946) — рус библиографи ва ёзувчиси.

Рубинштейн, Антон Григорьевич (1829-1884) — рус композитори, пианисти.

- Рудакий, Абулҳасан* (тах. 860-941) — форс-тоҷик шоири.
- Рузвельт, Теодор* (1858-1919) — Америка давлат арбоби, АҚШ президенти (1901—1909).
- Румий, Жалолуддин* (1207-1273) — форс-тоҷик шоири.
- Русинек, Михаил* (туғ. й. 1904) — поляк ёзувчиси.
- Руссо, Жан-Жак* (1712-1778) — француз мутафаккири, ёзувчи ва педагог.
- Руставели, Шота* (XII аср) — грузин халқпарвар шоири.
- Рилеев, Кондратий Фёдорович* (1795-1826) — рус шоири, декабрист.
- Ритхэу, Юрий Сергеевич* (туғ. й. 1930) — Чукотка совет ёзувчиси.
- Рюккерт, Фридрих* (1788-1866) — немис шоири.
- Сабдий, Муслиҳуддин* (1203 ва 1210 й. ораси — 1292) — форс шоири, мутафаккири.
- Савонарола, Жироламо* (1452-1498) — италян руҳонийси, жамоат арбоби.
- Салавиль, Жан Батист* (1755-1832) — француз ёзувчиси ва журналисти.
- Саллюстий (Гай Крисп)* (эр. олд. 86-35 йиллар) — қадимги Рим ёзувчиси, тарихчи, давлат арбоби.
- Салтиков* (тахаллуси — Н. Шчедрин), *Михаил Евграфович* (1826-1889) — рус сатирик-ёзувчиси.
- Салмон, Маъсуд* (1046-1121) — форс шоири.
- Саной* (1070-тах. 1130) — форс шоири.
- Санд, Жорж* (ҳақ. исми *Аврора Дюдван*) (1804-1876) — француз адбаси.
- Сантаяна, Жорж* (1863-1952) — Америка идеалист файласуфи.
- Саути, Роберт* (1774—1843) — англиз шоири.
- Сафир, Мориц-Готлиб* (1795-1858) — Австрия ёзувчиси.
- Светоний (Гай Транквилл)* (тах. 70-тах. 122 сўнги йиллар) — Рим тарихчиси, ёзувчи.
- Свифт, Жонатан* (1667-1745) — инглиз ёзувчиси.
- Севинье, Мари де Рабютен, Шанталъ* (1626-1696) — француз адбаси.
- Сегюр, Софья* (1799-1874) — француз адбаси.
- Семашко, Николай Александрович* (1874-1949) — совет давлат ва жамоат арбоби, совет соғлиқни сақлаш системаси ташкилотчиларидан бири.
- Сен-Симон, Анри Клод* (1760-1825) — француз мутафаккири, утопиист-социалист.
- Сенанкур, Этьен* (1770-1846) — француз ёзувчиси.
- Сенека (Кичик), Луций Анней* (эрамизгача тах. 4-эрамизнинг 65 й.) — Рим ёзувчиси.
- Сенкевич, Генрих* (1846-1916) — поляк ёзувчиси.
- Сент-Бев, Шарль Огюстен* (1804-1869) — француз адабий танқидчиси ва ёзувчиси.
- Сент-Дьерди, Альберт* (туғ. й. 1893) — америкалик биохимик олим.
- Сент-Эрмон, Шарль* (тах. 1616-1703 йиллар) — француз ёзувчиси.
- Сент-Эжюпер, Антуан* (1900-1944) — француз ёзувчиси, учувчи.
- Сервантес Мигель де Сааведра* (1547-1616) — испан ёзувчиси.
- Сергеев-Ценский, Сергей Николаевич* (1875-1958) — рус совет ёзувчиси.
- Серов, Александр Николаевич* (1820-1871) — рус композитори.
- Сеченов, Иван Михайлович* (1829-1905) — рус физиолог олим.
- Симмс, Уильям Жилмор* (1806-1870) — Америка шоири ва романисти.
- Синклер, Эптон Билл* (1878-1968) — Америка ёзувчиси.
- Скабичевский, Александр Михайлович* (1838-1910) — рус таъқидчиси ва адабиёт тарихчиси.

Скаррон, Поль (1610-1660) — француз ёзувчиси.

Скворцов-Степанов, Иван Иванович (1870-1928) — совет партия ва давлат арбоби, адабиётчи, тарихчи ва иқтисодчи.

Склодовская-Кюри, Мария (1867-1934) — француз физик-олими.

Сковорода, Григорий Саввич (1722-1794) — украин файласуфи ва шоири.

Скорина, Франциск (тахминан 1490-1541 й.) — биринчи белорус ношири ва маърифатпарвари.

Скотт, Вальтер (1771-1832) — инглиз ёзувчиси.

Скрябин, Александр Николаевич (1871-1915) — рус композитори.

Скрябин, Константин Иванович (1878-1972) — рус совет гелмнитолог олими.

Скюдери, Мадлен (1607-1701) — француз адибаси.

Смйлс, Самюэль (1816-1903) — инглиз ёзувчиси.

Смит, Адам (1723-1790) — инглиз иқтисодчиси ва файласуфи.

Солон (эрамизгача тах. 638-559 й.) — қадимги юнон файласуфи.

Софокл (эрамизгача тах. 496-406 йиллар) — қадимги юнон драматурги.

Спенсер, Герберт (1820-1903) — инглиз файласуфи, социолог ва психолог.

Спиноза, Бенедикт (Барух) (1632-1677) — голланд материалист-файласуфи.

Сталь, Анна Луизи (1766-1817) — француз адибаси.

Станиславский (Алексеев), Константин Сергеевич (1863-1938) — рус совет режиссёри ва актёри.

Стаций, Публий Папиний (тах. 40-тах. 95 йиллар) — Рим шоири.

Стедаль (ҳақ. исми — *Анри-Мари Вейль*) (1783-1842) — француз ёзувчиси.

Стерн, Лоренс (1713-1768) — инглиз ёзувчиси.

Стеффенс, Жозеф (1866-1936) — Америка журналисти.

Стивенсон, Роберт Льюис (1850-1894) — инглиз ёзувчиси, шоири ва сайёҳи.

Стил, Ричард (1672-1729) — инглиз ёзувчиси.

Струмилин, Станислав Густавович (1877-1974) — совет иқтисодчи олими.

Суворов, Александр Васильевич (1730-1800) — рус саркардаси.

Судрабкам, Янис (1894-1975) — латин совет шоири ва публицисти.

Сукачев, Владимир Николаевич (1880-1967) — рус совет ботаник-олими ва ўрмоншуноси.

Сухрот (эрамизгача 469-399 йиллар) — қадимги юнон идеалист-файласуфи.

Сумароков, Александр Петрович (1717-1777) — рус ёзувчиси.

Сухомлински, Василий Александрович (1918-1970) — совет педагоги.

Сэмнер, Чарлз (1811-1874) — Америка давлат арбоби.

Тагор, Рабиндранат (1861-1941) — ҳинд ёзувчиси ва жамоат арбоби.

Таксиль, Лео (Габриэль Антуан Жоган-Пажес) (1854-1907) — француз ёзувчиси.

Талейран — Перигор, Шарль Морис (1754-1838) — француз сиёсий арбоби.

Танеев, Сергей Иванович (1856-1915) — рус композитори, пианист, педагог, жамоат арбоби.

Тарханов, Иван Михайлович (1846-1908) — рус физиолог олими.

Тассо, Торквато (1544-1595) — Уйғонинч даври италян шоири.

Тацит, Публий Корнелий (тахминан 58-тахминан 120 йиллар) — Рим тарихчиси.

Твардовский, Александр Трифонович (1910-1974) — рус совет шоири.

Твен, Марк (ҳақиқий исми — Сэмюэл Ленгхори Клеменс) (1835-1910) — Америка ёзувчиси.

Тейлор, Генри (1800-1886) — инглиз шоири.

Тейлор, Жеймс Байард (1825-1878) — Америка ёзувчиси.

Теккерей, Уильям Майклис (1811-1864) — инглиз ёзувчиси.

Тельман, Эрнст (1886-1944) — немис ва халқаро ишчилар ҳаракатининг арбоби.

Теофраст (ёки *Феофраст*) (эрамизгача тах. 372-287 йиллар) — қадимги юнон файласуфи.

Теренций, Публий (эрамизгача тах. 195-159) — қадимги Рим драматурги.

Термизий, Авид Собир (туғ. йили ном.- 1151) — форс шоири.

Тиллиз, Пауль (1886—1965) — Америка идеалист-файласуфи.

Тилье, Клод (1801-1944) — француз ёзувчиси.

Тимирязев, Климент Аркадьевич (1843—1920) — рус табиатуноос-олими.

Токвиль, Алексис (1805-1859) — француз давлат арбоби, олим, публицист.

Толстой, Алексей Константинович (1817—1875) — рус шоири ва ёзувчиси.

Толстой, Алексей Николаевич (1883-1945) — рус совет ёзувчиси.

Толстой, Лев Николаевич (1828-1910) — рус ёзувчиси.

Тольятти, Пальмиро (1839-1964) — италяян ва халқаро коммунистик ҳаракатнинг арбоби.

Томис, Давид (1776-1854) — инглиз шоири.

Томсон, Жозеф (1856-1940) — инглиз олими.

Торез, Морис (1900-1964) — француз ва халқаро коммунистик ҳаракатнинг арбоби.

Торо, Генри Дэвид (1817-1862) — Америка ёзувчи, публицист ва файласуф.

Туманян, Ованес (1869-1923) — арман шоири ва ёзувчиси.

Тургенев, Иван Сергеевич (1818-1883) — рус ёзувчиси.

Тэн, Ипполит (1828-1893) — француз тарихчиси.

Тютчев, Фёдор Иванович (1803-1873) — рус шоири.

Уайтхэд, Альфред Норт (1861-1947) — инглиз файласуфи, логик ва математик.

Уайльд, Оскар (1854-1900) — инглиз ёзувчиси.

Уилсон Митчел (1913-1973) — Америка ёзувчиси.

Уиппл, Эдвин Перси (1819-1886) — Америка шоири, адабий танқидчиси.
Ульпиан (Домиций) (170-228) — Рим юристи.

Умов, Николай Алексеевич (1846-1915) — рус физик олими.

Уолпол, Хораз (1717-1797) — инглиз ёзувчиси.

Упит, Андрей Максимович (1877-1970) — латин совет ёзувчиси.

Ушинский, Константин Дмитриевич (1824-1870) — рус педагоги.

Уэбстер, Даниел (1782-1852) — Америка давлат арбоби.

Уэллс, Герберт Жорж (1866-1946) — инглиз ёзувчиси.

Фабр, Жан Анри (1823-1915) — француз табиатуноос олими.

Фабрициус (Голдшмидт), Георг (1516-1571) — немис филолог олими.

Фигэ, Эмиль (1847-1916) — француз тарихчи-олими, ёзувчи, танқидчи.

Фидеев, Александр Александрович (1901-1956) — совет ёзувчиси ва жамоат арбоби.

Фалес милетлик (эрамизгача тах. 625-547 йиллар) — қадимги юнон материалист-файласуфи.

Фарадей, Майкл (1791-1867) — инглиз физик-олими.

Фарруҳий (туғ. йили ном. — 1037) — форс-тожик шоири.

Федин, Константин Александрович (1892-1977) — рус совет ёзувчиси.

Федотов, Павел Андреевич (1815-1852) — рус рассоми.

Фёдр (эрамизнинг I асри) — Рим масалчиси.

Фейербах, Людвиг (1804-1872) — немис материалист файласуфи.

Фейхтвангер, Лион (1884-1958) — немис ёзувчиси.

Фейхтерслебен, Эрнст (1806-1849) — Австрия ёзувчиси, врач.

Фелье, Октав (1821-1890) — француз ёзувчиси.

Фенелон, Франсуа (1651-1715) — француз ёзувчиси.

Феогиид (эрамизгача VI аср) — қадимги юнон шоири.

Феокрит (эрамизгача III аср) — қадимги юнон шоири.

Феррари, Жузеппе (1811-1876) — италиян революцион-демократи, публицист.

Ферсман, Александр Евгеньевич (1883-1945) — рус совет минеролог-олими, фан тарғиботчиси.

Филдинг, Генри (1707-1754) — инглиз ёзувчиси.

Филлипс, Уэндел (1811-1884) — Америка сиёсий арбоби.

Фирдавсий (940-1020) — форс-тожик шоири.

Физте, Иоганн Готлиб (1762-1814) — немис файласуфи.

Фишер, Куно (1824-1907) — немис тарихчиси, файласуфи.

Флобер, Гюстав (1821-1880) — француз ёзувчиси.

Флор, Луций Анней (II аср) — Рим тарихчиси.

Фолкнер, Уильям (1897-1962) — Америка ёзувчиси.

Фонвизин, Денис Иванович (1745-1792) — рус ёзувчиси.

Фонтане, Теодор (1819-1898) — немис ёзувчиси.

Фонтенель, Бернар Ле Бовье де (1657-1757) — француз ёзувчиси.

Форель Август (1891-1914) — Швейцария невропатолог-олими.

Фостер, Уильям (1881-1961) — Америка ва халқаро революцион ҳаракат арбоби.

Форш, Ольга Дмитриевна (1873-1961) — рус совет адибаси.

Франклин, Бенжамин (1706-1790) — Америка сиёсий арбоби, олим.

Франко, Иван Яковлевич (1856-1916) — украин ёзувчиси, олим, жамоат арбоби.

Франс Анатолий (ҳақ. фам. — *Анатолий Франсуа Тибо*) (1844-1924) — француз ёзувчиси.

Фрейтаг, Густав (1816-1895) — немис ёзувчиси.

Фрере, Никола (1688-1749) — француз файласуфи.

Фрунзе, Михаил Васильевич (1885-1925) — совет партия ва давлат арбоби, совет саркардаси.

Фрэнк, Уолдо Дэвид (1889-1967) — Америка ёзувчиси.

Фукидид (эрамизгача тахминан 460-тахминан 400 йиллар) — қадимги юнон тарихчиси.

Фуллер, Томас (1608-1661) — инглиз адиби.

Фулер, Маргарет (1810-1850) — Америка адибаси.

Фулье, Альфред (1838-1912) — француз файласуфи.

Фурманов, Дмитрий Андреевич (1891-1926) — рус совет ёзувчиси.

Фурнье, Жан Альфред (1832-1914) — француз медик олими.

Фучик, Юлиус (1903-1943) — чехословак ёзувчиси, публицист, танқидчи.

Хаббард, Кин (1868-1930) — Америка ёзувчиси.

Хаббард, Эльберт Грин (1856-1915) — инглиз адиби.

Хауэлл, Жеймс (тах. 1594-1666) — инглиз ёзувчиси.

Хайём, Умар (тахминан 1048-1131) — олим ва шоир, тожик ва форс адабиётининг классиги.

Хемингуэй, Эрнест (1899-1961) — Америка ёзувчиси.

Хемницер, Иван Иванович (1745-1784) — рус шоири, масалчи.

Хиггинсон, Томас Уэнтворт (1823-1911) — Америка шоири ва адабий танқидчиси.

Хилон (эрамизгача VII-VI аср) — қадимги юнон файласуфи, шоир.

Холлэнд, Жосия Жилберт (1819-

- 1881) — Америка ёзувчиси ва журналисти.
- Холмс, Оливер Уэнделл* (1809-1894) — Америка ёзувчиси.
- Хоразмий, Мунис* (ҳақиқий исми — *Шер Муҳаммад*) (1788-1829) — ўзбек шоири.
- Хисрав, Носир* (1004-тахминан 1073 йиллар) — форс-тожик шоири ва файласуфи.
- Хоу, Эдгар Уотсон* (1853-1937) — Америка ёзувчиси ва журналисти.
- Хоувел, Иеремиа Браун* (1772-1882) — Америка юристи ва жамоат арбоби.
- Ҳофиз, Шамсиддин Муҳаммад* (1300-1389) — форс шоири.
- Цвейг, Стефан* (1881-1942) — Австрия ёзувчиси.
- Цельс, Авл Корнелий* (эрамингача ва эрамининг I асрлари) — қадимги Рим энциклопедик олими.
- Цеткин, Клара* (1857-1933) — немис ҳалқаро ишчилар ҳаракатининг арбоби.
- Циген, Эдуард* (1819-1884) — немис ёзувчиси.
- Циммерман, Иоганн Георг* (1728-1795) — Швейцария файласуфи ва ёзувчи.
- Циолковский, Константин Эдуардович* (1857-1935) — рус совет олими ва ихтирочиси.
- Цицерон, Марк Тулий* (эрамингача 106-43 йиллар) — қадимги Рим сиёсий арбоби, нотиғи ва файласуфи.
- Цшоже, Иоганн Генрих Даниель* (1771-1848) — немис ёзувчиси ва тарихчиси.
- Чавчавадзе, Александр Герсеванович* (1786-1846) — грузин шоири.
- Чайковский, Пётр Ильич* (1840-1893) — рус композитори.
- Чапек, Карел* (1890-1938) — чех ёзувчиси.
- Чернишевский, Николай Гаврилович* (1828-1889) — рус революцион демократи, мутафаккир, адабий танқидчи.
- Честертон, Гилберт Кит* (1874-1936) — инглиз давлат арбоби, ёзувчи.
- Честерфилд, Филипп* (1694-1733) — инглиз давлат арбоби, ёзувчи.
- Чехов, Антон Павлович* (1860-1904) — рус ёзувчиси.
- Чосер, Жефри* (1340-1400) — инглиз шоири.
- Чэмпен, Жорж* (1590-1634) — инглиз шоири, таржимон.
- Чэннинг, Уильям Эллери* (1780-1842) — Америка ёзувчиси.
- Шамфор, Никола Себастьян Рок* (1741-1794) — француз ёзувчиси.
- Шарко, Жан-Мартен* (1825-1893) — немис медик-олими.
- Шаррон, Пьер* (1541-1603) — француз моралист файласуфи.
- Шваб, Густав* (1792-1850) — немис шоири.
- Шваб, Чарлз* (1862-1939) — Америка ношири.
- Швейцер, Август Готфрид* (1788-1854) — немис ёзувчиси.
- Швейцер, Альберт* (1875-1965) — немис-француз файласуфи, врач.
- Шеврель, Мишель* (1754-1845) — француз враччи.
- Шевченко, Тарас Григорьевич* (1814-1861) — украин шоири.
- Шекспир, Вильям* (1564-1616) — инглиз шоири ва драматурги.
- Шелгунов, Николай Васильевич* (1824-1891) — рус публицисти, жамоат арбоби.
- Шелли, Перси Биши* (1792-1822) — инглиз романтик шоири.
- Шенье, Андре* (1762-1794) — француз шоири.
- Шеридан, Ричард* (1751-1816) — инглиз драматурги, сиёсий арбоби.
- Шерман, Уильям Текумсе* (1820-1891) — Америка ҳарбий арбоби.
- Шефер, Леопольд* (1784-1862) — немис шоири.
- Шиллер, Иоганн Фридрих* (1759-1805) — немис шоири ва драматурги.
- Шмидт, Отто Юльевич* (1891-1956) — совет олими.

Шолохов, Михаил Александрович (1905-1984) — совет ёзувчиси.

Шопенгауэр, Артур (1788-1860) — немис идеалист-файласуфи.

Шостакович, Дмитрий Дмитриевич (1906-1975) — рус совет композитори.

Шоу, Генри Уилер (1818-1885) — Америка ҳажвчи-ёзувчиси.

Шоу, Жорж Бернард (1856-1950) — инглиз ёзувчиси.

Штеттенгейм, Юлиус (1831-1961) — немис ёзувчиси.

Шукур, Абу (X аср) — форс-тожик шоири.

Шуман, Роберт (1810-1856) — немис композитори.

Эберс, Георг (1837-1898) — немис ёзувчиси.

Эбнер-Эшенбах, Мари (1830-1916) — Австрия адибаси.

Эдвардс, Жонатан (1703-1758) — Америка файласуфи ва педагоги.

Эжворт, Мария (1767-1849) — инглиз адибаси.

Эдисон, Томас Алва (1847-1931) — Америка олими ва ихтирочиси.

Эзон (эрамизгача VI-V аср) — қадимги юнон масалчиси.

Эйнштейн, Альберт (1879-1955) — немис физик-олими.

Эйлер, Леонард (1707-1783) — швейцариялик математик, механик, физик; Россияда яшаган ва ижод қилган.

Элиот, Томас Стернс (1888-1965) — инглиз шоири.

Эллиот, Жорж (ҳақиқий исми *Мэри Анн Эванс*) (1819-1880) — инглиз адибаси.

Эмерсон, Ральф Уолдо (1803-1882) — Америка файласуфи ва шоири.

Энгель, Иоганн Якоб (1741-1802) — немис ёзувчиси.

Энгельс, Фридрих (1820-1895)

Эпиктет (тахминан 50-138 йиллар) — Рим файласуфи.

Эпикур (эрамизгача 341-270 йиллар) — қадимги юнон материалист файласуфи.

Эразм Роттердамский (1469-1536) — Нидерландия филологи ва ёзувчиси, Уйғониш даври йирик гуманистларидан бири.

Эрисман, Фёдор Фёдорович (1842-1915) — рус гигиенист-олими.

Эрист, Пауль (1866-1933) — немис ёзувчиси ва публицисти.

Эсхин (эрамизгача IV аср) — қадимги Афина нотиги, сиёсий арбоби.

Эсхил (эрамизгача 525-456 йиллар) — қадимги юнон драматурги.

Этвес, Ножеф (1813-1871) — венгер ёзувчиси.

Ювенал, Децим Юний (тахминан 60-127 — йилдан кейин) — Рим сатирик шоири.

Юдин, Сергей Сергеевич (1891-1954) — рус совет жарроҳ-олими.

Юм, Давид (1711-1776) — инглиз файласуфи, тарихчи, психолог, иқтисодчи.

Юнг, Эдуард (1683-1765) — инглиз шоири.

Якобс, Эдуард (1683-1765) — инглиз ёзувчиси.

Ямин, Амир Фахриддин Маъмуд (1286-1368) — форс-тожик шоири.

Ярославский (ҳақ. исми ва фамилияси *Губельман, Минеј Израйлевич*), *Емельян Михайлович* (1878-1943) — КПСС арбоби, тарихчи, публицист.

Ясенский, Бурно (1901-1941) — поляк ва рус совет ёзувчиси.

Мундарихжа

Таржимондан.....	3
Маданиятнинг ворисийлиги ҳақида.....	5
Афоризмлар ҳақида.....	8
Ватан, ватанпарварлик ва интернационализм ҳақида.....	12
Совет халқининг улугворлиги.....	12
Ватанга муҳаббат ҳақида.....	16
Интернационализм ҳақида.....	21
Одамийлик ҳақида.....	26
Ахлоқнинг асосий принциплари хусусида.....	26
Коллектив ва шахс.....	29
Инсон — олам бебағи.....	33
Шахсий муносабатлар маданияти ҳақида.....	36
Инсонпарварлик ҳақида.....	40
Жисмоний ва маънавий гўзаллик хусусида.....	44
Ҳаёт моҳияти, бахтга интилиш, қувонч ва умид ҳақида.....	48
Ҳаёт моҳияти ҳақида.....	48
Умр ва вақт.....	56
Бахтга интилиш.....	60
Қувонч, гам ва қайғу ҳақида.....	65
Умид ҳақида.....	68
Меҳнат ҳақида.....	71
Ҳаётнинг асосий шarti.....	71
Социализм ва меҳнат.....	75
Ўз-ўзини англаш ва бурч туйғуси ҳақида.....	78
Фаолият ҳақида.....	80
Инсон ва меҳнат.....	83
Меҳнатдаги қатъият ҳақида.....	87
Меҳнат — роҳат ва бахт.....	88
Меҳнат умрини узайтиради.....	90
Эътиқод, танқид ва хатолар тўғрисида.....	93
Эътиқод ва идеаллар ҳақида.....	93
Мақсад ҳақида.....	96
Эҳтирослар ва ташаббус ҳақида.....	99
Совуққонлик ҳақида.....	101
Танқид ҳақида.....	103
Потўғри мулоҳазалар ва тухмат ҳақида.....	107
Хатоларга муносабат ҳақида.....	109
Билим, тарбия ва таълим тўғрисида.....	114
Билим ҳақида.....	114
Ахлоқий ва ақлий намолат ҳақида.....	117
Мақтаб, ўқувчилар ва ўқитувчилар тўғрисида.....	121
Мустақил мутолаа тўғрисида.....	130
Жаҳолат тўғрисида.....	134
Ортиқча билагонликнинг фойдасизлиги тўғрисида.....	135
Донолик, ақл ва подонлик хусусида.....	139
Донолик ва идрок.....	139
Ақл хусусида.....	144
Ҳазил-мутойиба хусусида.....	147
Телбаллик хусусида.....	152

Тил ва сўз.....	158
Муҳим алоқа воситаси.....	158
Рус тили.....	161
Сўзнинг қудрати.....	165
Нотиклик, нуқт сўзлаш тўғрисида.....	167
Баҳс, мунозара тўғрисида.....	175
Китоб ва мутолаа тўғрисида.....	179
Китоб ташлаш тўғрисида.....	189
Мутолаа хусусида.....	193
Дин ва хурофот ҳақида.....	199
Диннинг келиб чиқиши ва зарари ҳақида.....	199
Хурофот ҳақида.....	202
Дин — ақл душмани.....	204
Дин ва ахлоқ.....	207
Диний саркитларни енгиш ҳақида.....	212
Цивилизация, фан ва олимлар ҳақида.....	214
Тараққиёт ва фан ҳақида.....	214
Ҳаёл, фараз ва жасорат.....	221
Маҳорат ва тажрибанинг ахамияти тўғрисида.....	230
Ҳақиқатга эришмоқлик хусусида.....	232
Олимлик масъулияти тўғрисида.....	241
Қонунчилик, эркинлик ва интизом ҳақида.....	249
Қонуи ва қонунчилик тўғрисида.....	249
Одил суд тўғрисида.....	251
Эркинлик ва интизом тўғрисида.....	254
Жинойтлар хусусида.....	256
Инсоний фазилатлар тўғрисида.....	258
Мардлик.....	258
Одийлик, камтарлик.....	260
Адолат.....	262
Ҳалоллик.....	264
Ҳақгўйлик.....	267
Самимийлик.....	270
Уятчанлик.....	271
Виждон.....	272
Номус.....	275
Дўстлик ҳақида.....	277
Буюк хазина.....	277
Дўстлик пойдевори.....	280
Дўстликка садоқат.....	285
Сохта дўст ҳақида.....	289
Муҳаббат ҳақида.....	292
Ҳаёт гули.....	292
Аёллар ва эркаклар.....	297
Муҳаббат қирралари.....	300
Севги ва ахлоқ.....	305
Рашк ҳақида.....	311
Оила, ота-оналар ва фарзандлар ҳақида.....	314
Оила ва жамият.....	314
Никоҳ ҳақида.....	315
Оилада болалар тарбияси.....	322
Ота-оналар билан фарзандлар ўртасидаги ўзаро ҳурмат тўғрисида.....	332
Характер ҳақида.....	336
Қадр-қиммат бузоди.....	336
Ирода ва сабот-матонат ҳақида.....	339
Характер синови.....	343
Ўзин тутатилиш тўғрисида.....	347
Хулқ маданияти ҳақида.....	349
Хатти-ҳаракат тўғрисида.....	349
Қадр-қиммат тўғрисида.....	353

Сухбатлашиш маҳорати хусусида.....	356
Боодоблик, хушмуомалалик, дағаллик ҳақида.....	362
Ўғит ва насихатлар ҳақида.....	365
Мақтовларга муносабат.....	368
Нуқсонлар, қусурлар ва камчиликлар ҳақида.....	370
Бекорчилик.....	370
Ичкиликбозлик.....	373
Худбинлик.....	381
Ҳасад.....	382
Ҳасислик, ғаразгўйлик.....	385
Қўрқоқлик, журъатсизлик.....	386
Шухратпарастлик, такаббурлик.....	389
Мақтанчоқлик.....	392
Гурур ва димоғдорлик тўғрисида.....	394
Айёрлик.....	396
Елгончилик.....	397
Риёкорлик, хушомадгўйлик, иккиюзлаmachungлик.....	399
Эзмалик.....	402
Евузлик, золимлик.....	407
Жиззакилик.....	409
Чиқишолмаслик, бузуқчилик.....	410
Саломатлик тўғрисида.....	412
Энг олий бахт.....	412
Бадантарбия ҳақида.....	413
Меъёрининг фойдаси ҳақида.....	416
Ҳасаллик, даволаниш ва шифокор одоби ҳақида.....	420
Ешлик, кексалик ва умрбоқийлик тўғрисида.....	425
Ешлик ҳақида.....	425
Кексалик ҳақида.....	429
Барҳаётлик учун кураш.....	433
Номлар кўрсаткичи.....	440

Литературно-художественное издание

СИМФОНИЯ РАЗУМА

Композиция Владимира Воронцова

Художник А. Селиванов

Ташкент, издательства литературы и искусства им. Гафура Гуляма

На узбекском языке

Адабий-бадний нашр

ТАФАККУР ГУЛШАНИ

Владимир Воронцов композицияси

Редактор *Х. Эргашев*

Расмлар редактори *А. Кива*

Техн. редактор *Т. Смирнова*

Корректор *Ш. Назарова*

ИБ № 4031

Босмахонага берилди 08.02.89. Босишга рухсат этилди 10.10.89. Формати 60×90¹/₁₆. Офсет когази № 2. Олдий янги гарнитура. Юкори босма. Шартли босма л. 29.0. Шартли кр.-оттиск 29.0. Нашр л. 26.62. Тиражи 60000. Заказ № 1209. Баҳоси 1 с. 90 т. Шартнома № 169—88. Гафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти. 700129. Тошкент, Навоий кўчаси, 30.

Ўзбекистон ССР Нашриёт, полиграфия ва китоб савдоси ишлари давлат комитети «Матбуот» полиграфия ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош корхонаси. Тошкент 700129, Навоий кўчаси, 30.